

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav českých dějin

Studijní program: Historické vědy

Studijní obor: České dějiny

NOVINÁŘ A POLITIK HUBERT RIPKA

Journalist and politician Hubert Ripka

DISERTAČNÍ PRÁCE

PhDr. David Pavlát

Vedoucí práce: PhDr. Jan Gebhart, CSc., DSc.

Praha, 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem disertační práci napsal samostatně s využitím pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 7. ledna 2016

.....

Poděkování:

Děkuji panu PhDr. Janu Gebhartovi, CSc., DSc. za vedení práce a odborné rady.

Obsah

1. Rozbor pramenů a literatury	6
2. Dětství a studia – formování osobnosti	22
3. Ripka novinář	31
3. 1. V Archivu Ministerstva národní obrany	31
3. 2. V národnědemokratické Mladé generaci. Novinářské začátky	32
3. 3. Redaktorem Národního osvobození (1925–1930)	35
3. 4. Redaktorem Lidových novin (1930–1938)	49
3. 4. 1. Informační zahraniční cesty	50
3. 4. 2. Program „Demokracie řádu a činu“	59
3. 4. 3. V čele výpravy čs. novinářů do Sovětského svazu	67
3. 4. 4. Vstup do Československé strany národně socialistické	72
4. Ripka a problémy československé meziválečné demokracie	82
4. 1. Výbor na obranu republiky	92
5. Ripka a formování exilu. Počátky emigrace	105
5. 1. Reflexe mnichovských událostí	105
5. 2. Počátky Ripkovy informační a propagační činnosti v Paříži	114
5. 3. Členem Československého národního výboru	123
5. 4. V čele Správy pro službu informační	126
5. 5. Evakuace z Francie	135
6. Ripka exilovým státním ministrem. Koncepce československé zahraniční politiky	141
6. 1. Státním tajemníkem a od října 1941 ministrem exilové vlády	141
6. 1. 1. Jednání o československo–polskou konfederaci	152
6. 1. 2. Jednání s Francouzským národním výborem Charlese de Gaulla	162
6. 2. Národní socialisté v Londýně, schůzky s komunisty a jednání Bloku tří socialistických stran	167
6. 3. Ripkovy představy o poválečné Evropě a o řešení problematiky národnostních menšin v Československu	173

6. 4. Likvidace československé exilové vlády v Londýně	187
6. 5. Květnové povstání a návrat do Prahy	194
7. Ripka a budování „nového“ Československa	200
7. 1. První dny v osvobozené vlasti	200
7. 2. Ministrem zahraničního obchodu	202
7. 2. 1. Při vyjednávání obchodních smluv	208
7. 3. Habilitace na Univerzitě Karlově	221
7. 4. O povahu zahraničního obchodu a míru socializace hospodářství	224
7. 5. Květnové volby 1946	228
7. 6. Organizování schůzek generálních ředitelů znárodněného průmyslu	230
7. 7. Na cestě k rozhodujícímu střetnutí	232
7. 8. Na II. sjezdu československých historiků	240
8. Únorové dny 1948	245
8. 1. Demise	251
8. 2. Útěk a pátrání Státní bezpečnosti	261
9. Podruhé v exilu	273
9. 1. Opět v Paříži	273
9. 2. Styky s domovem	280
9. 3. V Radě svobodného Československa	285
9. 3. 1. Roztržka v Oblastním sboru RSC ve Francii	290
9. 4. V „Novém světě“	299
9. 4. 1. Přednášení na amerických univerzitách a publikační činnost	300
9. 4. 2. Další peripetie československé emigrace – Národní výbor svobodného Československa	311
9. 4. 3. Vyšetřování senátního podvýboru USA pro vnitřní záležitosti a trestní stíhání pro pomluvu	315
9. 4. 4. Hubert a Noémi, korespondence	321
9. 4. 5. Zpátky v Evropě	334
9. 4. 6. Čechoslovák nebo Evropan?	337
10. Seznam pramenů a literatury	349
11. Seznam příloh	367
12. Přílohy	369

1. Rozbor pramenů a literatury

Česká historiografie dosud nevěnovala odpovídající pozornost významnému novináři, historikovi, publicistovi a jednomu z předních představitelů národněsocialistické strany, politikovi demokratického smýšlení Hubertu Ripkovi (1895–1958). Cílem předkládané práce se proto stalo zachycení života, novinářských a politických aktivit této významné osobnosti českých a československých dějin 20. století. Během své aktivní kariéry od samého počátku první republiky, přes dramatické události roku 1938 a pařížské a londýnské exilové období, až po „budování“ nového poválečného Československa, Únor 1948 a další emigraci se aktivně zúčastňoval událostí, které měly zásadní význam pro obyvatelstvo té části středoevropského prostoru, kterou tvořilo Československo. Pochopení jeho názorů, přístupů i konkrétního postupu tak má význam i pro pochopení širšího historického kontextu.

Disertační práce navazuje dle předpokladu chronologicky na výsledek magisterského studia a rigorózní práci, která byla dovedena do roku 1945. Za konkrétní milník byl zvolen 17. květen, kdy se Hubert Ripka po šestiletém období v exilu vrátil do osvobozeného Československa. Nově byly vypracovány navazující části mapující období tzv. třetí republiky a Ripkovo působení v poúnorovém exilu. Disertační práce tak představuje kompletní Ripkovu biografii. Upravovány a doplňovány byly – zejména v návaznosti na provedený archivní výzkum, který přinesl některé nové dílčí poznatky dotvářející celkový obraz – také prakticky všechny kapitoly předcházející, tedy do roku 1945.

Pokud se jedná o pramennou základnu, je disertační práce založena z největší části na archivním výzkumu a na analýze tisku. Nejvýznamnějším zdrojem informací k osobnímu životu a politické činnosti Huberta Ripky je fond *Archiv Huberta Ripky 1895 – 1948 (AHR)*, který je uložen v Národním archivu v Praze na Chodovci (NA). Fond obsahuje po sloučení 310 kرتونů, které jsou doslova pokladnicí pro studium československých dějin 20. století, a v roce 2009 k němu byl vypracován nový inventář, který nahradil soupis písemností z roku 1951 z bývalého *Studijního ústavu Ministerstva vnitra ČR*. Fondy Studijního ústavu byly rozděleny do šesti

skupin. První skupinu, ve které byl umístěn Archiv Huberta Ripky, tvořily materiály československého původu týkající se buď jednotlivých osob, nebo celých profesních skupin. Archiv Huberta Ripky měl v této skupině pořadové číslo 1 (proto se o něm dodnes někdy hovoří jako o fondu číslo 1). Tento fond vznikl z písemností, které byly zabaveny Státní policií v Ripkově bytě a pracovně poté, co po únorovém převratu v roce 1948 emigroval, a z materiálů z Ministerstva zahraničního obchodu. V 70. a 80. letech docházelo k přemísťování fondů, přičemž největším příjemcem fondů Studijního ústavu se stal Státní ústřední archiv (dnešní Národní archiv). To byl vedle AHR osud například fondů L. Feierabend, J. Stránský, P. Zenkl, E. Moravec, J. Šrámek, B. Laušman a dalších.¹ Časový rozsah fondu Archiv Huberta Ripky je ohraničen rokem 1948, kdy Ripka odešel do exilu, ze kterého se již do Československa nevrátil. Fond obsahuje Ripkovy osobní doklady, osobní vysvědčení, osobní korespondenci, koncepty článků a studií z 20. a 30. let 20. století, účetní doklady. Dále jsou zde uloženy záznamy o informativních zahraničních cestách a záznamy o rozhovorech s Edvardem Benešem, velká část písemných materiálů pochází z období 1939–1945. Jedná se vedle osobní a úřední korespondence o Ripkovy záznamy o rozhovorech se zahraničními politiky z doby jeho působení v pařížském *Československém národním výboru* (ČSNV) a poté v londýnském exilovém ministerstvu zahraničních věcí (MZV), záznamy rozhovorů s československými exilovými politiky, přijaté a odeslané depeše, rukopisy přednášek a záznamy rozhlasových projevů, výklady ve Státní radě a nejrůznější organizační spisy ČSNV a MZV. Vzhledem k tomu, že se Ripka věnoval do roku 1938 především novinářské profesi a poté v emigraci informační a propagační činnosti v rámci československého státního exilového zřízení, obsahuje fond Archiv Huberta Ripky také obrovské množství písemných materiálů, jejichž původcem nebyl on sám, ale které byly pro jeho činnost nepostradatelné. Jedná se o redakční materiály, výstřižky z novin, přehledy československého a zahraničního tisku, zápisy ze schůzí ČSNV, zprávy z protektorátu atd. Z poválečného období obsahuje fond Ripkovy materiály z ministerstva zahraničního obchodu (MZO), v jehož čele stál.

Lze říci, že je v určitém kontrastu četnost využívání velkého množství zde uložených písemných materiálů Ripkovy provenience nebo materiálů s Ripkou souvisejících moderní historiografií, například pro pramenné edice, které jsou

---

¹ Srov.: Frolík, J.: Osud fondů Studijního ústavu MV. In: Archivní časopis, roč. 48, r. 1998, č. 1, s. 4–15.

součástí dalšího historického poznání, se skutečností, že dostatečná pozornost nebyla věnována autorovi samotnému, a tím i pozicím, z jakých byly některé dokumenty vytvářeny.

V archivu Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky (AÚSD) byl do jara 2011 uložen fond *Hubert Ripka*, jehož písemný materiál má odlišnou povahu od výše uvedených archiválií. Jedná se z největší části o písemnosti z období let 1945–1948 a především z období Ripkova druhého exilu po roce 1948 – z posledního desetiletí jeho života jde především o koncepty jeho studií k mezinárodní politice, rukopisy nejrůznějších přednášek, rezoluce, stanoviska a korespondenci s československými exilovými představiteli a také významnými evropskými politiky. Z dřívějšího období je zde uloženo (kartony č. 1, 28, 31, 32, 34 a 45) vyúčtování za evakuaci z Francie z června a července 1940, část korespondence se Zdeňkem Fierlingerem z období druhé světové války, zprávy Jaroslava Stránského pro H. Ripku o průběhu moskevských jednání z března 1945. Zdrojem informací pro Ripkovy aktivity v září a na počátku října 1938 je zpráva Prokopa Drtiny: Tzv. Zenklův puč. Fond má celkem 46 kartonů, které pocházejí z písemné pozůstalosti, kterou se díky Vilému Prečanovi podařilo získat a do České republiky přivést v roce 1997 od Ripkova syna Jiřího. Fond má inventář, který zpracoval Pavel Paleček.² V roce 2011 byl fond přemanimulován do Národního archivu.

Výzkum byl proveden rovněž ve fondu *Archiv E. Beneše* (EB), který je uložen v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR v.v.i. (AÚTGM). Fond je rozdělen do čtyř oddělení. Fond EB I obsahuje zprávy o Ripkových zahraničních cestách, záznamy rozhovorů s francouzskými, britskými a jugoslávskými politiky a novináři z 30. let 20. století. Ripka tyto záznamy pořizoval jako Benešův politický důvěrník. Fond EB II obsahuje písemný materiál především z období 1939–1945. Z písemností, které se vztahují k Ripkově osobě, se jedná o záznamy o rozhovorech s britskými, sovětskými, americkými, polskými a jugoslávskými politickými představiteli. Ripka tyto záznamy posílal E. Benešovi, v některých případech rovněž Janu Masarykovi. Pro vlastní potřebu si ponechával opisy, které jsou uloženy ve fondu AHR v Národním archivu. Fond EB II obsahuje rovněž důležité prameny pro počátky Ripkovy informační a propagační činnosti v Paříži na jaře a v létě 1939. Jedná se

---

² Paleček, P.: *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv. Inventář osobního fondu. Prameny a studie k dějinám československého exilu 1948–1989*, sv. 4. Brno, Prius, 2000.

o záznamy rozhovorů s francouzskými politiky, které pořizoval pro E. Beneše, korespondenci s Benešem, kterého průběžně do Spojených států amerických informoval o svém postavení v Paříži. Fond EB III se vztahuje k období 1945–1948 a fond EB IV obsahuje Benešovu korespondenci (EB IV/2), kde jsou uloženy Ripkovy informativní zprávy o vnitropolitických záležitostech již z poloviny 20. let a z 30. let.

Archivní materiály, které pocházejí z činnosti československého exilového zřízení, jsou uloženy v Archivu ministerstva zahraničních věcí ČR v Praze (AMZV). Ve fondu *Londýnský archiv* (LA) jsou Ripkou odeslané a přijaté depeše, úřední korespondence, zprávy pro Státní radu o činnosti Ripkou řízené informační a propagační služby exilového ministerstva zahraničních věcí, záznamy o Ripkových propagačních zájezdech, projevech a přednáškách. *Londýnský archiv důvěrný* (LA–D) obsahuje Ripkovy záznamy o jednáních o československo–polskou konfederaci, jednání o hospodářské pomoci s UNRRA v závěru války, dokumenty o koordinaci postupu v mezinárodních jednáních a další organizační spisy a také Ripkovu osobní složku jakožto zaměstnance MZV.

Poněkud jiný způsob vyhledávání relevantních archivních materiálů lze vzhledem k jejich původnímu účelu uplatnit v Archivu bezpečnostních složek (ABS). Způsob lustrací jednotlivých osob souvisí s účelovým využíváním materiálů (shromážděných z různých archivů) v době před rokem 1989. Pro zpracování životopisu však není tato metoda vyhledávání nevýhodou. Podstatné písemné materiály z období před rokem 1948 byly již známy z výše uvedených archivů, především z nejrozsáhlejšího fondu Archiv Huberta Ripky v Národním archivu. Většina písemných materiálů k Ripkově osobě však pochází z období následujícího a jsou z provenience Státní bezpečnosti, která po Únoru 1948 sledovala činnost a kontakty československých exilových představitelů. V souvislosti s Ripkou se jedná o dokumenty vztahující se k jeho útěku do zahraničí v březnu 1948, pátrání po něm po jeho prvním, nevydařeném pokusu dostat se za hranice letadlem spolu s Janem Šrámkem a Františkem Hálou, a dále informace o jeho činnosti v zahraničí po roce 1948 a kontaktech s domácím prostředím, o kterých se Státní bezpečnost dozvěděla.

Dalším zdrojem informací pro životopis Huberta Ripky se stal Archiv Českého rozhlasu (AČRo). Zde jsou uchovány zvukové záznamy některých Ripkových rozhlasových projevů. Dochovalo se několik rozhlasových projevů z období let 1935–1938, většina zvukových nahrávek však pochází z československého vysílání

londýnské BBC za druhé světové války. Historickou hodnotu mají zejména zvukové záznamy Ripkových projevů z období pražského povstání v květnu 1945 (rozhlasové projevy z Londýna z 5., 7. a 9. května 1945). V AČRo je umístěn rovněž písemný materiál z činnosti československé sekce BBC. V souvislosti s Ripkovou osobou jsou zde (mezi dalším materiálem z činnosti československého vysílání) uloženy písemné záznamy jeho rozhlasových projevů v československém vysílání BBC, které jsou však k dispozici také ve fondu Archiv Huberta Ripky v Národním archivu.

Pro období vysokoškolských studií bylo využito písemných materiálů Archivu Univerzity Karlovy v Praze (AUK). Ve sbírkách *Filozofové řádní a Právníci řádní* se dochovaly seznamy absolvovaných přednášek, seznamy prostudované literatury k státní zkoušce z pedagogiky a výsledky zkoušky a posudky disertační práce. V AUK jsou rovněž uloženy výroční zprávy c. k. státního gymnázia v Žitné ulici, které obsahují základní údaje o průběhu jeho středoškolského studia.

Při heuristice bylo přihlédnuto rovněž k některým dalším archivním materiálům. Jednalo se o písemnosti (zejména korespondenci) z fondů J. Pekař, Z. Fierlinger, V. Klíma a R. Bechyně, které jsou uloženy v Archivu Národního muzea (ANM), dále archivní materiály z fondu Archiv Československé strany socialistické a fondu 100/24, KSČ-ÚV-K. Gottwald taktéž v Národním archivu, korespondence z fondů V. Klecanda, V. Chaloupecký, K. Krofta, J. Werstadt z Archivu Akademie věd ČR a písemné materiály z fondů 20 a 37 (Archiv Velitelství vojenské zpravodajské služby) z Vojenského historického archivu.

Relevantní dokumenty, které vypovídají o tom, jakou představu mělo v roce 1939 německé ministerstvo zahraničních věcí o Ripkově – z pohledu nacistického Německa protistátní – činnosti, byly nalezeny v příslušném archivu v Berlíně (Archiv des Auswärtigen Amts). Prozkoumány byly také archiválie uložené v olomouckém Centru pro československá studia, konkrétně ve fondu *Rada svobodného Československa*, čítajícího 103 kartonů. V souvislosti s daným tématem jsou zde Ripkovy zprávy a záznamy pro Radu svobodného Československa, zápisy ze schůzí výkonného výboru RSČ, jehož byl členem, novinové články a Ripkova osobní složka.

Pro zpracování Ripkovy novinářské činnosti, která byla jeho hlavní pracovní náplní po celou dobu první republiky, bylo využito příslušných periodik. Hubert Ripka publikoval v období 1917–1938 v téměř dvou desítkách československých periodik a přispíval do několika periodik zahraničních (např. Slavonic Review, Le Monde

Slave). V některých případech se jednalo jen o občasnou spolupráci (Demokratický střed, Přítomnost, Nové Čechy, Zahraniční politika, Český časopis historický, Země sovětů, Praha–Moskva). Do některých periodik přispíval jen v určitém, relativně krátkém období (Mladá generace, Zítřek, Národ, České slovo), což souviselo především s vývojem jeho politické orientace. Pravidelně od roku 1925 přispíval svými odbornými články, které se zaměřovaly na jihoslovanskou problematiku, do Slovanského přehledu. Vysokou úroveň se vyznačují rovněž občasné články s jihoslovanskou tematikou v Zahraniční politice. Daleko nejrozsáhlejší Ripkova žurnalistická činnost však souvisela v letech 1925–1930 s deníkem Národní osvobození a v letech 1930–1938 s Lidovými novinami. Seznamy všech Ripkových článků z těchto deníků byly součástí příloh rigorózní práce. Značný rozsah těchto příloh dokládá, že Hubert Ripka patřil za první republiky jednoznačně mezi nejaktivnější novináře. Při zpracování Ripkova novinářského období však nebylo vycházeno jen z těchto dvou deníků (viz seznam použitých pramenů a literatury). Všechna tato periodika byla systematicky prozkoumána. Většina periodik je k dispozici v Národní knihovně (NK), některé však již jen v podobě mikrofilmu (České slovo, Slavonic Review). Ne všechny tiskoviny jsou v Národní knihovně dostupné v úplnosti, často chybí badatelsky nejžádanější měsíce (leden 1933, září 1938 atd.). Pro doplnění scházejících výtisků bylo proto využito sbírek bohemik, které jsou přístupné v studovně periodik Národního muzea.

Určitou představu o Ripkově politické činnosti v době jeho prvního exilu v letech 1938–1945 si lze udělat na základě dokumentů otištěných v celé řadě tematických pramenných edic. Pramenné edice z 90. let 20. století a let pozdějších se vyznačují vysokou kvalitou heuristického a kritického zpracování, které bylo umožněno zkušeným autorským kolektivem jednotlivých edic. Řada dokumentů k pařížskému období Ripkovy emigrace byla publikována v edici, jejímž cílem bylo objasnit počátky československého zahraničního odboje a počátky diplomatických aktivit formující se československé zahraniční reprezentace v době od 15. března 1939 do ustavení prozatímní československé vlády v Londýně v létě roku 1940. V edici autorského kolektivu Jan Němeček, Jan Kuklík, Helena Nováčková a Ivan Šťovíček *Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání československé prozatímní vlády*

1939–1940³ byly publikovány některé vzájemné dopisy E. Beneše a H. Ripky, které se vztahují k organizování a programu československé zahraniční akce, záznamy Ripkových jednání s politickými představiteli ve Francii, zprávy určené Benešovi, kterými ho informoval o francouzské zahraniční politice a poměru francouzské vlády k československé zahraniční akci a později k Československému národnímu výboru. Jako samostatná příloha k edici byly publikovány záznamy ze schůzí ČSNV.⁴ Chronologický přehled zápisů ze schůzí od 7. října 1939 do 6. června 1940 umožňuje sledovat Ripkovu činnost v pařížském ČSNV, zejména jednání o tiskových záležitostech.

Tematická pramenná edice k československo–sovětským vztahům v letech 1939–1945⁵ obsahuje záznamy rozhovorů se sovětskými představiteli v Londýně (Aleksandrem Jefremovičem Bogomolovem, Ivanem Andrejevičem Čičajevem, Viktorem Z. Lebeděvem ad.). Jedná se především o informování sovětské strany o jednáních mezi československou a polskou exilovou reprezentací o plánu poválečné československo–polské konfederace, Ripkovy výklady ve Státní radě v souvislosti s přípravou československo–sovětské smlouvy z roku 1943, ale také záznamy o Ripkových rozhovorech s britským vyslancem u československé exilové vlády Philipem Nicholsem (o československo–polských jednáních, československo–sovětských vztazích atd.). Období let 1945–1948 z hlediska československo–sovětských vztahů mapuje podrobně edice Karla Kaplana a Alexandry Špiritové obsahující 180 dokumentů⁶, která naznačuje důležitost vztahu k východnímu spojenci, a to jak komunistického, tak nekomunistického tábora, ačkoli jejich představy o podobě tohoto vztahu v poválečné éře byly pochopitelně odlišné.

Speciálně československo–polským vztahům za druhé světové války je věnována edice *Československo–polská jednání o konfederaci 1939–1944*.⁷ K Ripkově činnosti zde byly zveřejněny záznamy jeho jednání s polskými exilovými představiteli (především Augustem Zaleským, Stanisławem Strońským), protokoly

---

³ Němeček, J., Kuklík, J., Nováčková, H., Šťovíček, I.: *Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940 (16. březen 1939–15. červen 1940)*. Praha, Karolinum, 2002.

⁴ Kuklík, J., Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I.: *Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940. Zápis zasedání Československého národního výboru 1939–1940*. Praha, Karolinum, 1999.

⁵ Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I., Tejchman, M.: *Československo–sovětské vztahy v diplomatických jednáních 1939–1945, díl I a II*. Praha, SÚA, 1998 (díl II. vyd. 1999).

⁶ Kaplan, K., Špiritová, A.: *ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání*. Praha, ÚSD AV ČR, 1996.

⁷ Šťovíček, I. (ed.), Valenta, J.: *Československo–polská jednání o konfederaci 1939–1944. Československé diplomatické dokumenty, díl I.–IV*. Praha, HÚ AČR, 1994.

schůzí československo–polského koordinačního výboru, jehož byl členem, a další dokumenty. Znalost francouzštiny a francouzského politického prostředí předurčovala Ripku rovněž k tomu, aby vedl důležitá jednání s francouzskými exilovými politickými představiteli. K československo–francouzským vztahům v době od ustavení československé prozatímní vlády v exilu v létě roku 1940 a zároveň od počátků formování hnutí Svobodných Francouzů až do osvobození Československa v květnu 1945 byla v roce 2005 publikována samostatná pramenná edice.⁸ Editovány jsou zde Ripkovy záznamy o politických jednáních s francouzským zahraničním komisařem a později vyslancem Mauricem Dejeanem, Charlesem de Gaullem a dalšími, jejichž cílem bylo francouzské prohlášení o neplatnosti Mnichova, návrhy společné československo–francouzské deklarace z 22. srpna 1944, na níž se Ripka významně podílel, a další relevantní dokumenty.

Hubert Ripka se za druhé světové války stal v exilu jedním z největších a nejrozhodnějších zastánců myšlenky vysídlení československých Němců. Záznamy o jeho jednáních o této otázce s Wenzelem Jakschem, A. J. Bogomolovem, dále memorandum československé vlády o transferu Němců z Československa, na kterém se podílel, a přednášky na konferencích sudetoněmecké protifašistické fronty v Londýně, byly otištěny v edici *Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945*.⁹ Opominuty nebyly ani starší edice, z nichž nejvíce informací k osobě H. Ripky obsahují *Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943*¹⁰ a *Cesta ke Květnu*¹¹. Pro období tzv. třetí republiky byly využity publikované dokumenty k mezivládním jednáním¹², a pro poúnorový exil prameny k dějinám tzv. třetího odboje¹³, konkrétně k Ripkovu vyšetřování v USA v roce 1954 pak v roce 2014 publikovaný článek Martina Nekoly obsahující překlady částí vyšetřovacích záznamů¹⁴.

---

⁸ Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I., Kuklík, J.: Československo–francouzské vztahy v diplomatických jednáních 1940–1945. Praha, Karolinum, 2005.

⁹ Vondrová, J.: Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945. Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1994.

¹⁰ Otáhalová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943, díl I. a II. Praha, Academia, 1966.

¹¹ Klímeš, M., Lesjuk, P., Malá, I., Prečan, V.: Cesta ke Květnu, díl I. Praha, ČSAV, 1965.

¹² Kaplan, K., Špiritová, A.: ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání. Praha, ÚSD AV ČR, 1996 a další.

¹³ Prameny k dějinám III. odboje, sv. III, 1948–1951. Olomouc, Univerzita Palackého, 1995.

¹⁴ Nekola, M.: Vyšetřování Huberta Ripky Kongresem Spojených států amerických v roce 1954 v rámci kampaně proti ohrožení komunismem. In: Securitas imperii, č. 25, 2/2014, s. 184–236.

Rovněž sekundární literatura obsahuje velké množství odkazů na Ripkovu politickou činnost, jedná se však o dílčí informace v rámci konkrétního tématu, kterému se daná publikace věnuje. Ripkův život byl dosud zachycen v několika samostatných člancích. Nejlépe zřejmě v článku Jindřicha Dejmka *Hubert Ripka: pozapomenutý list z historie moderní české slavistiky i československé diplomacie*¹⁵, dále v předmluvě k Ripkově knize od Josefa Tomeše¹⁶ a v článku Jiřího Kociana ve Svobodném slovu z roku 1995¹⁷. Především Ripkovým aktivitám v souvislosti s evropskou spoluprací a sjednocovacím procesem, a to především v programové a ideové rovině, se v několika publikacích a odborných člancích zabýval Vladimír Goněk.¹⁸ Rozbor Ripkovy konstrukce ekonomické a politické unie z roku 1953, která vznikala v návaznosti na vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli, je obsažen v publikaci *An Eastern Plan? Project of Central European Coal and Steel Community and Political Community*¹⁹ V návaznosti na diplomovou práci byla v roce 2009 v Moderních dějinách publikována studie Davida Pavláta *Novinářská a politická dráha Huberta Ripky do vyvrcholení mnichovské krize na počátku října 1938 a jeho odchodu do exilu*.²⁰

Pro možnost zařadit Ripkovu politickou činnost do širších souvislostí je nezbytná znalost analytických i syntetických prací moderní české historiografie. K objasnění Ripkova podílu na formování československého exilu na Západě přispívá publikace J. Kuklíka o vzniku Československého národního výboru a prozatímního československého státního zřízení.²¹ Vztahům mezi československou a polskou exilovou reprezentací a zejména průběhu jednání o československo–polskou konfederaci za druhé světové války se věnoval J. Němeček.²² Československým odbojem za druhé světové války se zabývá rovněž práce Eduarda

---

¹⁵ Dejmek, J.: Hubert Ripka: pozapomenutý list z historie moderní české slavistiky i československé diplomacie. In: Slovánský přehled, roč. 84, 1998, s. 407–416.

¹⁶ Tomeš, J.: Hubert Ripka, známý i neznámý. In: Ripka, H.: Únorová tragédie. Brno, Atlantis, 1995, s. 9–18.

¹⁷ Kocian, J.: Politik demokratické generace. In: Svobodné slovo, roč. 87, č. 168, 21. července 1995, příloha: Slovo na víkend.

¹⁸ Goněk, V.: Za sjednocenou Evropu. Z myšlenek a programů Huberta Ripky. Brno, MU, 2004. Inspirací pro vznik publikace bylo mimo jiné začlenění tématu, v rámci rozvíjejícího se oboru “dějiny evropské integrace” jako studijního a badatelského oboru, do pod patronací Evropské komise připravované příručky k dějinám ideje sjednocení Evropy. Rozšířené vydání: Goněk, V.: Hubert Ripka: un européen, Brno, 2006. Další publikace a edice V. Goněce jsou uvedeny v seznamu literatury.

¹⁹ Goněk, V.: An Eastern Schuman Plan? Project of Central European Coal and Steel Community and Political Community (1953). Brno, Centrum evropských studií, 2009.

²⁰ Pavlát, D.: Novinářská a politická dráha Huberta Ripky do vyvrcholení mnichovské krize na počátku října 1938 a jeho odchodu do exilu. In: Moderní dějiny, roč. 17, 2009, č. 2, s. 65–129.

²¹ Kuklík, J.: Vznik Československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci v letech 1939–1940. Praha, Karolinum, 1996.

Čejky *Československý odboj na Západě* z druhé poloviny 90. let 20. století.²³ Nověji se v rámci rozsáhlého projektu *Velké dějiny zemí Koruny české* věnoval období první republiky Antonín Klimek²⁴ a druhé republiky a válečnému období Jan Gebhart a Jan Kuklík.²⁵ Stranou pozornosti nezůstaly ani starší práce Jana Křena z 60. let 20. století *Do emigrace* a *V emigraci*²⁶ a celá řada dalších²⁷.

Rozsáhlá odborná literatura je k dispozici k období tzv. třetí republiky (1945 – 1948) a k období pouťorového exilu. Pro třetí republiku jsou to nepochybně v první řadě práce Kaplanovy²⁸, zejména národním socialistům v tomto období se věnoval J. Kocian.²⁹ Problematikou hospodářských vztahů, jak se Západem, tak s Východem, se pak zabýval Petr Prokš.³⁰ Pouťorovému exilu se věnuje monografie Zdeňka Jirásky a Miloše Trapla³¹, která se zabývá prvními snahami politické činnosti exilových představitelů a jejich názorovým rozvrstvením, dále prvními snahami o sjednocení exilových politických struktur. Práce, která shodou okolností vlastně s výjimkou jednoho roku (1957) popisuje celé období, kdy Ripka působil v zahraničí, je založena na výzkumu v Archivu Ministerstva vnitra ČR, bývalém archivu ÚV KSČ a na materiálech olomouckého Centra pro exilovou politiku. Z dalších prací je třeba zmínit studii *Politici bez moci* od Bořivoje Čelovského³² a historii Rady svobodného Československa mapující práci Francise D. Rašky³³.

Rovněž některé odborné články, které byly publikovány v historických časopisech, umožnily podrobnější sledování Ripkových aktivit v určitých obdobích. Informace k národnědemokratické Mladé generaci, jejímž členem byl Ripka do roku

---

²² Němeček, J.: *Od spojenectví k roztržce*. Praha, Academia, 2003.

²³ Čejka, E.: *Československý odboj na Západě (1939-1945)*. Praha, Mladá fronta, 1997.

²⁴ Klimek, A.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. XIII., 1918–1929. Litomyšl, Paseka, 2000 a sv. XIV., 1929–1938. Litomyšl, Paseka, 2002.

²⁵ Gebhart, J., Kuklík, J.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. XVa, 1938–1945. Litomyšl, Paseka, 2006 a sv. XVb, 1938–1945. Litomyšl, Paseka, 2007.

²⁶ Křen, J.: *Do emigrace*. Praha, Naše Vojsko, 1963, týž: *V emigraci*. Praha, Naše Vojsko, 1969.

²⁷ Viz Seznam pramenů a literatury.

²⁸ *Československo v letech 1945–1948, Československo v poválečné Evropě, Nekrvavá revoluce nebo Pět kapitol o Únoru a další* (jsou uvedeny – včetně úplných bibliografických odkazů – v seznamu použitých pramenů a literatury).

²⁹ Např. Kocian, J.: *Československá strana národně socialistická v letech 1945–1948*. Brno, Doplněk, 2002.

³⁰ Prokš, P.: *Československo a lidové demokratické státy 1945–1948*. Praha, Academia, 1989. Týž: *Československo a Západ 1945–1948. Vztahy Československa se Spojenými státy, Velkou Británií a Francií v letech 1945–1948*. Praha, ISV, 2001 a další.

³¹ Jirásek, Z., Trapl, M.: *Exilová politika v letech 1948-1956*. Olomouc, Centrum pro československá exilová studia, 1996.

³² Čelovský, B.: *Politici bez moci. První léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy, Tilia, 2000.

³³ Raška, F. D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949–1961*. Praha, Academia, 2009.

1920, obsahuje článek Jany Šetřilové *Československá strana národně demokratická v letech 1918–1923*.³⁴ Článek J. Kociana se věnuje tomu, jakým způsobem se po Benešově cestě do Moskvy v roce 1943 stranickopoliticky v londýnském exilu organizovali představitelé předmnichovské národněsocialistické strany, jejímž členem byl Ripka od roku 1935.³⁵ Zajímavým a důležitým zdrojem informací k likvidaci československé vlády v Londýně na jaře 1945, při které měl Ripka ústřední roli, je článek J. Němečka.³⁶ Celou řadu odborných článků k poválečnému vývoji národněsocialistické strany, jejímž čelným představitelem Ripka v tomto období byl, publikoval již zmíněný historik Jiří Kocian.³⁷

Po roce 2000 vznikly na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy pod vedením J. Kuklíka diplomové práce, které se věnovaly Ripkovým politickým spolupracovníkům a osobním přátelům. Ondřej Koutek se věnoval osobě Prokopa Drtiny (*Prokop Drtina 1900–1945. Ve službách presidenta, 2001*)³⁸ a Michaela Pávová osobě Petra Zenkla (*PhDr. Petr Zenkl. Komunální politik (do roku 1945), 2002*). Slovanskému ústavu, jehož byl Ripka členem, se ve své rigorózní práci věnoval Radek Liška (*Slovanský ústav v meziválečném období (1919–1938), 2004*).

Při zpracování životopisu nebyly opomenuty ani paměti. Jejich přínos spočívá, vedle informací o politických aktivitách, také v možnosti poznat jejich prostřednictvím neformální vztahy mezi jednotlivými politiky, poskytují také informace o rodinném prostředí a další zprávy nejrůznějšího charakteru, které ze své podstaty nejsou součástí dokumentů úřední povahy. Vzhledem k tomu, že Ripka zemřel předčasně a náhle, sám žádné paměti nenapsal, ačkoli by se dalo u osobnosti jeho formátu očekávat, že by se k jejich sepsání v pozdějším věku dostal. Lze tedy z hlediska historika konstatovat jen „bohužel“, protože by to byl pro životopis cenný zdroj informací, ale také subjektivních pocitů a emocí. Pro dílčí poznatky však mohlo být využito pamětí a vzpomínek jiných osob. Jedná v první řadě o paměti jeho přítele

---

³⁴ Šetřilová, J.: *Československá strana národně demokratická v letech 1918–1923*. In: *Časopis Národního muzea*, roč. 162, 1993, č. 3–4, s. 99–113.

³⁵ Kocian, J.: *„Benešova strana“ a „její“ prezident za druhé světové války*. In: *Moderní dějiny* 3, 1995, s. 159–171.

³⁶ Němeček, J.: *Likvidace československé exilové vlády v Londýně*. In: *Rok 1945 v českých a evropských dějinách*. Praha, Český svaz bojovníků za svobodu, 2000.

³⁷ Kocian, J.: *K programové a organizační činnosti Československé strany národněsocialistické před únorem 1948*. In: *Historické studie*. K 70. M. Otáhalu. Praha, ÚSD, 1998, s. 86–96. Týž: *Sjezd Československé strany národně socialistické v předvečer padesátiletého jubilea v roce 1947*. In: *České země a Československo v Evropě XIX. a XX. století. Sborník prací k 65. narozeninám prof. dr. Roberta Kvačka*. Praha, 1997, s. 489–505.

a politického souputníka Prokopa Drtiny³⁹. Osobním přítelem a blízkým spolupracovníkem v londýnském exilu byl Ladislav Feierabend, jehož paměti jsou o to zajímavější, že se s Ripkou zcela neshodoval v politických otázkách. L. Feierabend se na rozdíl od Ripky stavěl odmítavě k československo–sovětské spojenecké smlouvě z roku 1943, kritizoval rovněž Ripkovu informační a propagační činnost, která od roku 1943 podle jeho mínění směřovala poválečné Československo do sovětského područí.⁴⁰ Využito bylo rovněž pamětí P. Zenkla, Jaroslava Drábka, Jaromíra Kopeckého, Julia Firta, Františka Klátily, Bohumila Laušmana, Z. Fierlingera a pochopitelně E. Beneše.⁴¹

Konečně jako pramen, který dokumentuje Ripkovy politické názory a vývoj především zahraničněpolitické orientace, lze použít celou řadu jeho publikací. Drobné spisky, které vyšly ve 20. a 30. letech v knihovně Svazu národního osvobození (*Boj za československou svobodu* (1928), *Patnáct let československé demokracie* (1933), nákladem Svazu národního osvobození vyšla rovněž publikace *Tvůrce Československa průkopníkem Nové Evropy* (1936) mapující politické dílo T. G. Masaryka jsou jasným dokladem Ripkova demokratického smýšlení a výrazem jeho přesvědčení ve správnost Masarykovy a později Benešovy zahraničněpolitické koncepce. Ripkovým životním publikačním počinem byla kniha, ve které se snažil vypořádat s mnichovskými událostmi z podzimu 1938. Více než pět set stran knihy *Munich: Before and After*⁴² se nezabývá jen výkladem mezinárodněpolitických souvislostí, které vedly k podepsání mnichovské dohody, jejíž přijetí považoval až do své smrti za chybu, ale značná pozornost je v knize věnována otázce národnostních menšin v Evropě, zejména otázce československých Němců, a rovněž možnostem politického vývoje Evropy po likvidaci nacismu. Publikační činnost za druhé světové války je pak odrazem jeho přesvědčení ve správnost koncepce spolupráce s Východem a Západem. Mezi nejvýznamnější publikace z válečného

---

³⁸ Později autor zmapoval Drtinův život až do jeho smrti – Koutek, O.: Říkali mu Pavel Svatý. Osudy úředníka, politika a politického vězně Prokopa Drtiny. In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 5/2007, s. 185–231. V roce 2011 pak byla vydána samostatná monografie Prokop Drtina. Osud československého demokrata.

³⁹ Drtina, P.: Československo, můj osud. Praha, Melantrich, 1991.

⁴⁰ Feierabend, L.: Soumrak československé demokracie. Londýn, Rozmluvy, 1986 a Feierabend, L.: Politické vzpomínky. Brno, Atlantis, 1994.

⁴¹ Zenkl, P.: Mozaika vzpomínek. Olomouc, Centrum pro československá exilová studia, 1998., Drábek, J.: Z časů dobrých i zlých. Praha, Naše Vojsko, 1992., Kopecký, J.: Politické paměti 1939-1945. Praha, Historický ústav, 1999., Kopecký, J.: Paměti diplomata. Praha, Torst, 2004., Firt, J.: Knihy a osudy. Brno, Atlantis, 1991. Firt, J.: Záznamy. Köln, Index, 1985. Fierlinger, Z.: Ve službách ČSR. Praha, Svoboda, 1949. Beneš, E.: Paměti. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství. Praha, Orbis, 1947. Kompletní seznam pamětí viz Seznam pramenů a literatury.

období patří studie *The Problems of Central Europe* (1943), *S Východem a Západem* (1944), *The Future of the Czechoslovak Germans* (1944) a *Československo v nové Evropě* (1945). Samostatného vydání se dočkaly rovněž některé Ripkovy projevy a přednášky.⁴³ Pracovní vytížení na ministerstvu v letech 1945–1948 znamenalo omezení publikační činnosti, zatímco krátce po odchodu do exilu v roce 1948 napsal *Únorovou tragédii*, která vyšla ve francouzštině a angličtině, v níž se vyrovnává především s událostmi a vlastním postupem, stejně jako postupem národních socialistů, které vedly k vítězství komunistů v Československu v roce 1948. Český kniha vyšla až v roce 1995.⁴⁴ Publikační činnost v době Ripkova druhého exilu se zaměřovala především na problematiku středoevropského prostoru, na postavení Československa v Evropě a také na vyrovnávání se s komunismem a komunistickou nadvládou v Československu.⁴⁵

Při psaní práce byla využita biografická metoda. Životopis jako forma písemného zpracování výsledků historického výzkumu není pouhým vyložení života konkrétní osoby, ale je především přístupem k poznání historického vývoje prostřednictvím poznatků o životě jedinců. To je také rysem a základem biografické metody.⁴⁶ Elementární biografické údaje (původ, místo narození, vzdělání, zaměstnání) nemohou nikdy zcela vysvětlit jednání jedince, to umožňuje až kombinace většího množství údajů, zkoumání motivací a postojů a také toho, že ne vždy se muselo jednat o motivace uvědomělé, ale mohlo jít o motivace uvědomělé jen částečně, podmíněné kontextem doby, ideologií a podobně. V tomto ohledu je třeba rozšířit poněkud jednostrannou preferenci genealogických prvků, uplatňovanou především v anglosaské historiografii v meziválečném období, jíž se dostalo označení podle hlavního protagonisty sira Lewise Namiera „namierismus“ o osobitost jedince, myšlenkové i citové projevy a dobový způsob uvažování.

Z metodologického hlediska lze vedle individuální biografie zmínit prosopografický přístup, vycházející z představy, že určité události nejsou ani tak dílem konkrétních jedinců, ale spíše určité skupiny lidí se stejnými zájmy, kteří

---

⁴² Ripka, H.: Munich: Before and After. Londýn, Gollanz, 1939.

⁴³ Ripka, H.: Russia and the West. Londýn, New Europe Forum, 1942. Týž: Československá zahraniční politika. Londýn, Českoslovák, 1942., týž: Likvidace Mnichova. Londýn, Českoslovák, 1942. Týž: Small and Great Nations. Londýn, Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs Information Service, 1944.

⁴⁴ Ripka, H.: Únorová tragédie. Brno, Atlantis, 1995.

⁴⁵ Ripka, H.: Eastern Europe in the Post-War World. Londýn, Methuen & Co, 1961 a další.

⁴⁶ Podrobně k biografické metodě Hroch, M.: Úvod do studia dějepisu. Praha, SPN, 1985, s. 245 an.

dovedou tyto své zájmy prosadit. Ve svém původním významu znamenala prosopografie soupis všech osob, které žily a působily v ohraničeném prostoru a čase a tvořily uzavřená společenství. Z hlediska moderní historiografie se hovoří o interpretativní prosopografii, jejímž cílem je postihnout typické rysy a formy jednání, ať už elitních nebo masových společenských skupin. Interpretativní prosopografie se začala vyvíjet od 50. let 20. století v Německu, kde je spojena se jmény Nietharta Bulsta a Gerda Tellenbacha působícího na univerzitě ve Freiburgu. V českém prostředí jsou první skupinové biografie spojeny se jmény Františka Šmahela a Jaroslava Mezníka v 60. letech 20. století.⁴⁷ Ačkoli se prosopografický přístup uplatňuje vzhledem k příhodnému rozsahu historických pramenů především pro studium středověkých a raně novověkých dějin, bylo by zajímavé využít této metody pro např. národněsocialistickou politickou elitu a její schopnost skupinového působení na dějinný vývoj, do které by byli zahrnuti Petr Zenkl, Hubert Ripka, Prokop Drtina, Josef David, Jaroslav Stránský, Fráňa Zeminová, Milada Horáková, případně Vladimír Krajina a další.

Při psaní životopisu hrozí historikovi dvě specifická nebezpečí, s nimiž se musí neustále vypořádávat. Prvním z nich je přílišné přecenění popisované osoby, přisuzování jí rozhodujícího vlivu na průběh i výsledek jednotlivých dějů i podoby konkrétních dokumentů, jednání atd. Toto úskalí může být posilováno také přílišným využíváním pamětí daných osob, které jsou – tím spíše, pokud se jedná o politiky – pokusem obhajoby vlastních postupů, ne-li ukázkou toho, že se jednalo o postupy jediné možné. Opačným nebezpečím je zejména pro studium dějin 20. století charakteristický značný rozsah pramenné základny, který může zapříčinit to, že se osoba, o níž je životopis psán, v množství údajů a informací ztratí. Obsáhlý přehled k pojmosloví, pramenům a metodám výzkumu i základním přístupům a stavu výzkumu, který může přispět k orientaci v problematice, představuje nejnověji sborník vytvořený pod edičním vedením Jany Čechurové a Jana Randáka.⁴⁸

Vnitřní struktura předkládané práce zachovává pro životopis nejpříhodnější chronologický přístup. Jednotlivé kapitoly byly řazeny podle časové posloupnosti tak, aby odpovídaly základním etapám Ripkova života. Druhá kapitola (následuje

---

⁴⁷ Nodl, M.: Dějepisectví mezi vědou a politikou. Brno, CDK, 2007, s. 173 an.

⁴⁸ Čechurová, J., Randák, J. a kol.: Základní problémy studia moderních a soudobých dějin. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2014.

po úvodním rozboru pramenů a literatury) je věnována období Ripkova dětství, středoškolským a především vysokoškolským studiím. Je v ní zachyceno utváření myšlenkového světa, rodinné prostředí, vliv učitelů a oblasti zájmů, které se staly základem pro Ripkovu budoucí žurnalistickou i politickou kariéru. Třetí kapitola časově zahrnuje období první republiky, kdy byla hlavní Ripkovou činností novinářská profese v redakci Národního osvobození, a posléze v Lidových novinách. Kapitola (stejně jako kapitoly následující) je vnitřně členěna do jednotlivých podkapitol, jejichž charakter je tematický. Celková struktura práce tak spojuje chronologické uspořádání kapitol s podrobným tematickým výkladem jednotlivých podkapitol. V rámci třetí kapitoly je na pozadí Ripkovy novinářské činnosti v Lidových novinách věnována zvláštní pozornost jeho informačním zahraničním cestám, programu „Demokracie řádu a činu“, na kterém se podílel, výpravě československých novinářů do Sovětského svazu, v jejímž čele na přelomu prosince 1934 a ledna 1935 stál a také vstupu do národněsocialistické strany v roce 1935.

Čtvrtá kapitola se soustřeďuje na novinářskou a politickou činnost v době boje Československé republiky o přežití v zostřujících se evropských poměrech let 1937 a 1938. Samostatně je v rámci této kapitoly pojednáno o Ripkově aktivitách v souvislosti s Výborem na obranu republiky. Pátá kapitola zahrnuje období počátků Ripkovy exilové činnosti. Jednotlivé podkapitoly se zde zaměřují na Ripkovu informační a propagační činnost nejprve v Londýně a od dubna 1939 v Paříži. Další podkapitoly jsou věnovány jeho činnosti v pařížském Československém národním výboru a také Správě pro službu informační, kterou jako člen ČSNV řídil. Kapitola je uzavřena popisem dramatické evakuace z Francie na přelomu června a července 1940.

Šestá kapitola zahrnuje londýnské období Ripkova exilu, ve kterém se jako státní tajemník a později jako státní ministr v ministerstvu zahraničních věcí československého exilového státního zřízení výrazně podílel na diplomatickém procesu mezinárodního uznání obnovy Československa v předmnichovských hranicích. V jednotlivých podkapitolách byla věnována pozornost jeho aktivitám při jednání o československo–polskou konfederaci, jednáním s Francouzským národním výborem, na kterých se díky svému jazykovému vybavení a znalosti francouzského politického prostředí aktivně podílel. Samostatná podkapitola se zaměřuje na roli při jednání národních socialistů a při jednání Bloku tří socialistických stran o poválečném uspořádání Československa. Pozornost byla věnována také

Ripkově působení při likvidaci československého státního exilového zřízení, kterým byl před odjezdem prezidenta E. Beneše a dalších československých politických představitelů do Moskvy v březnu 1945 pověřen, a také Ripkově úloze při pražském květnovém povstání roku 1945.

Sedmá kapitola je věnována působení ve funkci ministra zahraničního obchodu v době tzv. třetí republiky, tedy v době, kdy se také svými aktivitami na ministerstvu snažil aktivně přispět nejen k obnově poválečného hospodářství, ale také k jeho transformaci ve smyslu jeho socializace. Kromě s tímto procesem souvisejících činností jsou v této části samostatné podkapitoly o Ripkově habilitaci na Univerzitě Karlově v Praze a také o vystoupení na II. sjezdu československých historiků v roce 1947. Samostatná kapitola (osmá) se zabývá Únorem 1948, demisí členů vlády a Ripkovým útěkem a pátráním Státní bezpečnosti.

Poslední, devátá, kapitola podrobně rozebírá Ripkovy aktivity v jeho druhém exilu (1948–1958). Podkapitoly se chronologicky zabývají působením v Paříži, dále aktivitami v rámci Rady svobodného Československa a přednáškovou činností na amerických univerzitách. Pobyt ve Spojených státech amerických byl znepríjemněn vyšetřováním senátního podvýboru USA pro vnitřní záležitosti v souvislosti obviněním Ripky z podpory komunismu v minulosti, čemuž je rovněž v rámci této kapitoly věnována pozornost. Jedna z podkapitol přibližuje také korespondenci s Ripkovou druhou manželkou Noémi právě v době návratu z Ameriky zpět do Evropy, kdy od sebe byli delší dobu odloučeni (Noémi zůstávala v New Yorku, zatímco Hubert sondařoval v Evropě možnosti jejího uplatnění v Londýně po přestěhování), což nám dnes umožňuje – vlastně jako pro žádné jiné období jejich vztahu – proniknout do jejich osobních pocitů, které na pozadí konkrétních starostí přibližují více jejich (z hlediska našeho zájmu především Hubertovu) osobnostní charakteristiku.

Za seznamem pramenů a literatury jsou připojeny přílohy, které dokumentují významné momenty života i pracovní činnosti. Na jejich otištění je v práci na příslušných místech upozorňováno. Přílohy jsou řazeny chronologicky.

2. Dětství a studia – formování osobnosti

„Všichni lidé jsou filozofy, neboť naše myšlení a vnímání tvoří nové poznatky, nové pravdy.“⁴⁹

Hubert Ripka se narodil 26. července 1895 v Kobeřicích, v poklidné vsi na úpatí vrchů Ždánického lesa, nedaleko Slavkova u Brna. Otec stejného jména, které připomíná ochránce lesníků a myslivců – svatého Huberta, byl nadlesním na lichtenštejnském panství v okolí Brna, narozeným v roce 1867 ve Vídni. Profese lesníka se v otcově linii vyskytovala po generace.⁵⁰ Matka Anežka, dcera Mikuláše Pokorného a Anežky Šujanové, pocházela ze selského rodu z Nevojic na Bučovicku.⁵¹ Vztah k oběma rodičům byl hluboký a citový. Vzhledem k Ripkově budoucímu studiu historie na pražské univerzitě není bez zajímavosti, že jeho příbuzný z matčiny strany František Šujan byl moravským historikem a pedagogem, žákem Václava Vladivoje Tomka a Jaroslava Golla a autorem Dějepisu Brna a několika učebnic pro střední a měšťanské školy.⁵² Hubertovo vysokoškolské studium tedy nebylo krokem zcela do neznáma.

Dětství však prožil poblíž Prahy. Styky se vzdálenější rodinou na Moravě však udržoval i nadále.⁵³ Otec byl totiž přeložen na černokostelecké panství Jana z Lichtenštejna, a tak se rodina kolem druhého roku jeho věku stěhovala do Brníku u Kostelce nad Černými lesy a po čase do několik kilometrů vzdálené myslivny Na Budách v Mukařově nedaleko Říčan u Prahy.⁵⁴ Zde Hubert prožíval bezstarostné dětství v idylickém prostředí, na něž i později nostalgicky vzpomínal. Za rodiči se zde zastavovala na návštěvu řada známých z blízkého okolí, z Kostelce nad Černými lesy, o víkendech i z Prahy. Seznamoval se tak s okruhem lidí, s nimiž v průběhu

---

⁴⁹ Ripkova úvaha z jeho studentského zápisníku, do kterého si na gymnáziu zapisoval stručný výtah myšlenek autorů přečtené krásné literatury. Národní archiv v Praze (NA), fond Archiv Huberta Ripky 1895–1948 (AHR), k. 75, 1-1-256-108/5a, s. 2.

⁵⁰ Dědeček z otcovy strany se jmenoval také Hubert, babička Aloisie, rozená Haunerová. Strýc Ludwig Ripka-Röthlin zastával funkci v pražském městském zastupitelstvu za německé křesťanské socialisty. Další příbuzní z otcovy strany žili ve Vídni.

⁵¹ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-11. Narodila se 26. ledna 1877.

⁵² František Šujan narozený roku 1859 v Kloboučkách u Bučovic působil rovněž na různých středních školách v Čechách i na Moravě, kde se stal ředitelem brněnské druhé české reálky.

⁵³ Po druhé světové válce byl především zásluhou faráře Františka Planity a členů partyzánské skupiny Olga jmenován čestným občanem Kobeřic.

života byl v nejednom případě v nejrůznějších životních situacích v kontaktu a kteří mu také nejdnou v těžkých situacích přátelsky pomohli. Z prostředí otcova povolání si Hubert odnesl lásku k myslivosti, která se v jeho dospělosti stala jeho velkým koníčkem.

V září roku 1901 začal šestiletý Hubert navštěvovat obecnou školu v Olešce, od třetí třídy docházel do školy v Mukařově. Po celou dobu obecné školy se na jeho vysvědčení neobjevila jiná známka než ta nejlepší – mimo dvojek ze zpěvu, což pochopitelně nemohlo mít vliv na rozhodnutí rodičů, umožnit svému synovi studium na gymnáziu v Praze.⁵⁵ Zpěv a hudba byly vůbec oblasti, s nimiž se s jistou mírou nadsázky potýkal celý život. Už ve zralém věku napsal na toto téma svému příteli Mirko Tůmovi: „(...) tož to tedy ne – to je nesmysl, pravíš-li, že muzika není jednou z mých lásek, - naopak, je to jedna z mých největších lásek, ale lásek, které mě mučí, protože k nim nemám klíče... Jinými slovy, miluji hudbu přímo vášnivě, ale jsem nešťasten, protože jí nerozumím – a mám odvalu si přiznat, že jí nerozumím. Když jsem četl Tvůj dopis (...) o tvém rozjímání nad Smetanou, Dvořákem a Janáčkem, skoro jsem byl v pokušení věřit, že také něčemu rozumím z hudby. Neboť jsem s tebou živě souhlasil, ale pak jsem si uvědomil, že nepíšeš o hudbě, nýbrž o sociologické tematice některých námětů z oper Smetanových atd., a tak jsem se rychle opravil, a uvědomil si, že jsi mně psal o věcech, jimž já snad mohu rozumět, ačkoli hudbě nerozumím, což – opakuji – je bohužel svatá pravda...”⁵⁶

V letech 1907 až 1914 byl Hubert Ripka studentem věhlasného osmiletého c. k. gymnázia v pražské Žitné ulici, jehož absolventem byl například představitel „generace buřičů” 90. let 19. století Viktor Dyk.⁵⁷ O několik let později než Hubert studoval na tomto gymnáziu Ripkův budoucí blízký spolupracovník, zejména v exilu, významný historik umění František Kovárna. Sám Alois Jirásek – který se přátelil s Františkem Drtinou, otcem Ripkova budoucího celoživotního soupeřníka Prokopa Drtiny, s nímž byl od studentských let poután hlubokým přátelstvím – byl na gymnáziu po několik let Ripkovým učitelem dějepisu a zeměpisu. Nejen Ripka, ale

---

⁵⁴ Po penzionování otce na podzim 1923 se rodiče přestěhovali do Kostelce nad Černými lesy.

⁵⁵ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-1c: Vysvědčení, obecná škola, 1901–1906.

⁵⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 9, inv. č. 00496, Dopis Mirko Tůmovi z 19. srpna 1955. Cit. dle s. 1.

⁵⁷ Státní gymnázium v Žitné ulici vzniklo roku 1881. Za první světové války se za ředitele, vládního rady Františka Bayera přestěhovalo z tmavých a nevyhovujících místností do nové budovy v Resselově ulici. V roce 1921, u příležitosti 40. výročí založení a současně 70. narozenin A. Jirásky, byl ústav přejmenován na Jiráskovo gymnázium.

i další absolventi vzpomínali na Jiráskův ještě po mnoha letech jako na „laskavého, povzbuzujícího a nabádajícího učitele“.⁵⁸ Ripkovým učitelem byl také profesor Karel Machek, který o mnoho let později vzpomínal na svůj dojem z něj a z jeho otce: „(...) viděl jsem Vás před sebou jako štíhlého studentíka, jehož podoba mně podivuhodně ostře utkvěla v paměti i s podobou vašeho pana otce, zarostlého lesníka, s jehož vzezřením přímo kontrastoval mírný hlas, když přicházel se na svého Huberta poptati do gymnasia.“⁵⁹ Krátce – v roce 1908 – ho na gymnáziu učil dějepis také Jan Slavík, později významný historik. Na gymnáziu Ripka prokázal především obdivuhodný talent a vůli učit se cizí jazyky. Kromě češtiny, která byla vyučovacím jazykem, zvládal na jedničky rovněž latinu, řečtinu a také nepovinnou němčinu, ke které si v sextě přidal ještě francouzštinu. To byl vklad, který mohl v budoucnosti náležitě využít. Výborných výsledků dosahoval rovněž v dějepisu a zeměpisu. Naopak slabší chvíle si zpočátku vybíral při hodinách krasopisu, kreslení, tělocviku a zpěvu, což však byly předměty nepovinné, které nemohly zabránit tomu, aby mladý gymnazista prospíval s vyznamenáním. Od třetího ročníku se pak se samými jedničkami stal jedním z nejlepších žáků ve třídě.⁶⁰

Na gymnáziu se již plně projevilo jeho zaujetí literaturou, a vlastně vůbec „slovem“ jako takovým. V kvintě se stal členem recitačního a řečnického třídního spolku Rhapsodie, podílel se rovněž na vydávání školního časopisu, pro který byly určeny také jeho první drobné povídky, jejichž náměty čerpal z okruhu rodiny a nejbližších přátel a spolužáků. Na sklonku roku 1911 si začal psát osobní deník, a přesto, že u této činnosti vydržel jen několik měsíců, jsou deníkové záznamy zajímavým pohledem do jeho myšlenkového světa a odhalují Ripkovy rané literární ambice. Přijal za své slova Viléma Procházky, „jediného opravdového gymnaziálního přítele“, podle kterého deník způsobuje to, že se stáváme pravými lidmi tím, jak jeho prostřednictvím poznáváme sebe sama a své okolí. Ripkovým cílem bylo stát se člověkem s vlastními životními názory, vlastní filozofií. Jedině tak se mohl podle svých slov považovat za člověka skutečně myslícího. Na stránkách deníku se věnoval i rozboru povahových vlastností svých spolužáků. Většinou na jejich účet nešetřil kritikou a ostrými slovy: „omezený člověk, sobec, nenadaný, neschopný,

---

⁵⁸ Lidové noviny (dále LN), roč. XXXIX., r. 1931, č. 615, 9. prosince – ráno: Jiráskovo gymnázium vzpomíná, s. 5.

⁵⁹ NA, f. AHR, k. 30, Kabinet MZO, 1945-1947. Dopis Machka z 27. července 1945 k příležitosti Ripkových 50. narozenin.

⁶⁰ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-1: Osobní vysvědčení, 1907–1914.

naprostý blbec“. Jen výjimečně našel slova chvály jako v případě hodnocení spolužáka Blattného: „Mně se však líbí, jednak proto, že se něčím zabývá, jednak že dovede samostatně myslit – řídký to nyní zjev – a uvažovati.“⁶¹ V deníku se vrací také ke svým prvním literárním pokusům. Povídku nazvanou *Na večer*, která měla být charakteristikou bytné z jeho pražského studentského bytu, který mu rodiče pronajali a kam za ním o víkendech ráda přijížděla maminka, paní Anežka Ripková, sám ve svém deníku zhodnotil takto: „(...) dosti se mi to podařilo a dosti si toho cením po stránce myšlenkové, ačkoliv slohově to není silné.“⁶² Před Vánoce roku 1911 napsal povídku, kterou pojmenoval *U křížku*. Šlo o jakýsi obraz sedláků hanobících Kristův kříž. Autor však se svým výtvorem nebyl spokojen. Označil povídku za slabou, přiznal se, že zápal pro věc ochabla. Také Hubertův spolužák se o povídce vyslovil jako o slabé, zpátečnické práci. A tak si již na jaře roku 1912 do deníku poznamenává, že literát z něj nikdy nebude a že tedy nebude moci ani podporovat studentský časopis.

Zájem o literaturu a umění si však ponechal. Zaujat byl prózou i poezií anglickou, četl díla George Gordona Byrona, Williama Shakespeara, Oscara Wilda. Okouzlit se nechal tvorbou autorů ruských, zejména Tolstého, Čechova, Lermontova, Puškina, stranou pozornosti nezůstali ani polští autoři Henryk Sienkiewicz, Adam Mickiewicz a další. Z českých literátů si oblíbil Svatopluka Čecha, básníky generace Májovců Jana Neruda a Vítězslava Háška, z mladší generace básníků Jaroslava Vrchlického. Nedostižným vzorem při studentských povídkových i básnických pokusech mu však byl Julius Zeyer, zejména jeho veršovaná novela o národním utrpení pobělohorském *Griselda*, dále čtyřdílná *Karolínská* epopéja vyzdvihující čestnost a hrdinství, ze starých pověstí českých čerpající drama *Libušin hněv* a posmrtně vydané *Nové básně*.⁶³ Volné chvíle trávil mladý gymnazista v letních měsících na žofínské plovárně, kam chodil na kurzy plavání. Ve vyšších ročnících docházel do tanečních hodin u tanečního mistra Kasky do Měšťanské besedy. Tam Huberta doprovázela mladší sestra Arnoštka, která v té době studovala vyšší dívčí gymnázium na Vinohradech.⁶⁴

---

⁶¹ NA, f. AHR, k. 74, 1-1-256-108/2a: Deník, 9.12.1911–26.2.1912, s. 4.

⁶² Tamtéž, s. 10.

⁶³ Tamtéž, k. 75, 1-1-256-108/5a: Výpisky z krásné literatury. Do svého deníku si ještě v souvislosti se školním časopisem poznamenal: „Mám psát ‚Zeyerovsky‘. Je to sice vděčné, ale nejsem ještě dosti silný, bych kreslil tím štětcem, kterým vládl ‚bůh‘ Zeyer.“ NA, f. AHR, k. 74, 1-1-256-108/2a: Deník, s. 18, 21. prosince 1911.

⁶⁴ Arnoštka Ripková, narozená 15. listopadu 1897, vystudovala po gymnáziu lékařskou fakultu na univerzitě v Praze a stala se uznávanou dětskou lékařkou a působila mimo jiné také jako školní hygienik ve Státním

Jen několik málo dní po sarajevském atentátu, který ukončil život rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a který se stal impulzem pro uplatnění systému mezinárodních smluv a závazků, které uvrhly celou Evropu do nečekaně dlouhé války, ukončil Hubert Ripka úspěšně svá středoškolská studia. Dne 7. července 1914 složil s vyznamenáním „zkoušku z dospělosti“.⁶⁵ Po maturitě se rozhodl pro studium historie na Filozofické fakultě Karlo–Ferdinandovy univerzity. Největší část absolventů této fakulty se po složení státní zkoušky stávala profesory na středních školách. Na počátku první světové války však již byly pryč doby, kdy – jako na přelomu století – vzrůstal počet českých středních škol tak rychle, že vyvolal náhlou potřebu absolventů fakulty a kdy definitiva ve středoškolském učitelství slibovala dobrou existenční perspektivu. Absolvent historie, který nepočítal s obhajobou disertační práce, která by ho nasměrovala ke kariéře vysokoškolského docenta a posléze profesora, mohl v roce 1914 počítat s místem na gymnáziu či reálce až někdy po roce 1920. To nebyly příliš slibné vyhlídky. Válka a vznik československého státu však vyřešily tento problém jinak a absolventům se otevřely možnosti uplatnění v nově vznikajících vědeckých a osvětových ústavech, v muzeích, archivech, galeriích a redakcích. I přesto, že Ripka prožíval vysokoškolská studia na pražské univerzitě během neutěšených válečných let – což však byla nesrovnatelně lepší alternativa k osudu stovek studentů i mnoha profesorů, kteří byli povoláni do vojenské služby – nic to neměnilo na skutečnosti, že se zde setkal s celou řadou významných učitelů, kteří se podíleli na formování jeho osobnosti. S některými zůstal v osobním či písemném kontaktu i po ukončení studií, jako například s Josefem Pekařem. Byl to právě Pekař, který v Ripkovi probudil skutečně hlubokou lásku k historii. K jeho šedesátým narozeninám mu psal: „Čím jsem starší, tím více mohu rozumět, jak bylo pro mne důležité, že jsem se ve Vašem semináři učil vědeckým metodám, správnému myšlení a úctě k pravdě 'padni, komu padni'“.⁶⁶ Nebylo tedy divu, že Ripka v počátcích své žurnalistické kariéry oponoval útokům na J. Pekaře za jeho činnost za první světové války.⁶⁷ V Pekařovi se zhlížel

---

zdravotním ústavu. Rok také pobývala, jakožto stipendistka Rockefellerovy nadace, ve Spojených státech amerických. Od 30. let byla mimo jiné členkou Amerického ústavu v Československu.

⁶⁵ Z 21 maturantů prospělo s vyznamenáním 5 žáků. Ripka byl jedním z nich. Jak vyplývá z výroční zprávy gymnázia, pokračovalo 12 abiturientů ve studiu práv, 2 lékařství, 5 filozofie, 1 učitelství a 1 se začal věnovat obchodnímu povolání. XXVIII. výroční zpráva c. k. státního gymnázia v Praze v Žitné ulici za školní rok 1914–1915.

⁶⁶ Archiv Národního muzea (dále ANM), f. Josef Pekař, k. 15, Doc. Dr. Hubert Ripka, 1916–19. Dopis J. Pekařovi z 15. dubna 1930.

⁶⁷ Srov. např. Mladá generace, roč. II., r. 1919, č. 10–11, 1. dubna, s. 132–134: Případ prof. Pekaře.

také pro jeho temperament. Dlouholeté spolupracovníky našel i mezi absolventy oboru historie, například v Jaroslavu Werstadtovi, se kterým již od 20. let spolupracoval v řadě redakcí.

Studium historie na filozofické fakultě zahájil Ripka v zimním semestru roku 1914. Novodobé dějiny a historiografii studoval u autora první syntézy novověkých dějin a pedagoga neobyčejného vypravěčského daru a uměleckého vyjádření psaného i mluveného slova Josefa Šusty, dějiny husitské doby a její historiografii u Václava Novotného, historika, který se svým pojetím českých dějin z Gollových žáků nejvíce blížil Masarykovu výkladu jejich smyslu, chodil rovněž na Kroftovy přednášky o rakouských dějinách a dějepisectví a na cyklus přednášek Jaroslava Bidla Dějiny evropského východu ve středověku.⁶⁸ Soustředil se rovněž na filologii, která se během válečných let těšila na pražské filozofické fakultě značné studentské oblibě. Navštěvoval přednášky a semináře věnované staroslověnskému jazyku. Jeho učitelem byl v této oblasti znalec slovanských jazyků a nářečí František Pastnek. Indoevropským jazykům obecně i české gramatice se věnovali na svých přednáškách filologové Josef Zubatý a Oldřich Hujer. Do nejstarších dějin českých zemí pronikal na přednáškách, které vypisoval přední představitel české historické archeologie Lubor Niederle, pomocné vědy historické studoval u vůdčí osobnosti české paleografie a diplomatiky té doby Gustava Friedricha. Na sociologických přednáškách Edvarda Beneše, který na univerzitě přednášel teprve druhým rokem, měl poprvé možnost setkat se se svým vzorem, s nímž později spojil svou politickou kariéru. Benešem, který mluvil o konkrétní válečné situaci a o tom, že Rakousko-Uhersko prohraje, byl nadšen. Kromě přednášek historických navštěvoval i přednášky z oboru pedagogiky a v roce 1916 složil státní zkoušku z pedagogiky. Byl žákem Otokara Kádnera, Františka Drtiny, zároveň navštěvoval psychologické přednášky zakladatele české pedagogiky a pedopsychologie Františka Čády.

Po absolvování přednášek a po napsání seminární práce na téma *Reforma střední školy za Marie Terezie* složil státní zkoušku pro učitelství na středních školách. Dne 6. července 1917 uspěl u ústní zkoušky⁶⁹ a kvalifikoval se tak pro středoškolskou výuku dějepisu a češtiny (jako hlavních předmětů) a zeměpisu

---

⁶⁸ Informace k Ripkovým vysokoškolským profesorům čerpány z Kutnar, F., Marek, J.: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Praha, Lidové noviny, 1997, kap. Pozitivistické dějepisectví v prvních desetiletích 20. století, s. 469 an.

⁶⁹ Ripka odpověděl na položené otázky: Renesance a reformace a jejich význam pro výchování. J. Locke. Vývoj gymnázia ze „schola latina“ v Prusku. Pestalozziova filozofie dějin. Reformní střední školy v Německu.

(jako předmětu vedlejšího). Ripkovu touhu po vzdělání potvrzuje i návštěva konverzačních hodin ruského a anglického jazyka v ústavu spolku Hlávkovy studentské koleje českých vysokých škol. Tam také docházel na šermířská cvičení.⁷⁰ O Ripkovo přijetí do Hlávkových kolejí se zasadil Josef Vančura, od roku 1905 profesor římského práva na české univerzitě v Praze, rodinný přítel Ripkových již z dob Hubertova dětství. Josef Vančura oceňoval u mladého studenta to, že ve své osobě: „spojuje překvapující nadání s horlivou vědeckou snahou a pílí, takže opravňuje k největším nadějím v budoucnosti.“⁷¹ V Hlávkových kolejích Ripka také od ledna 1915 jako vysokoškolský student bydlel, a to až do října 1917, kdy se přestěhoval na Smíchov k tetě Wilhemíně.

Přestože navštěvoval přednášky celé řady historiků, pedagogů, psychologů a filologů, tím, kdo na něho nejvíce působil, byl bezpochyby Josef Pekař. Ten byl Ripkovým metodickým školitelem v historickém semináři, který navštěvoval téměř po celou dobu svého vysokoškolského studia. V této dílně vznikla také disertační práce na aktuální téma *Vývoj poměru české sociální demokracie k národnostní otázce od let šedesátých do světové války*, kterou úspěšně obhájil na jaře roku 1921.⁷² O Ripkových odborných kladných i záporných vlastnostech vypovídá oponentský posudek Václava Novotného: „(...) kandidát dovedl (téma – DP) zpracovat celkem se zdarem. Práce jest psána, byť i místy mnohomluvně a s četnými opakováními týchž myšlenek a úvah, obratně a slohem, jehož svižnost místy přechází v žurnalistickou lehkost, jak k tomu někde samo téma lákalo. Při tom bych nevytýkal, že jest psána jednostranně a do jisté míry i stranicky, poněvadž autor, stoje na stanovisku uvědoměle česky státoprávním, nepokusil se vždy, a nedovedl ani všude, kde se pokusil, postavit se na stanovisko vyšší než jedné strany, a tudíž nedovedl vždy vmyslit se v ideový postup a odhadnout spravedlivě vlastní základ názorů sociálně demokratických. O otázkách tak blízkých nelze psát bez osobního zaujetí a celkem autor aspoň někdy pokouší se o hlubší vysvětlení, třeba ne vždy šťastné. (...) Ale i přes to nelze práci upřít dobrou znalost předmětů, schopnost bystrého postřehu“.⁷³ Josef Pekař zhodnotil práci jako plod „vyrovnaného ducha“, která po formální i věcné stránce vysoko vyniká nad disertační průměr. Ripka podle Pekaře zvládl obšírnou, bezmála čtyři sta stránkovou práci dobře po stylistické

---

⁷⁰ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-1f: Vysvědčení z kurzů spolku Hlávkovy koleje.

⁷¹ Tamtéž, k. 67, inv. č. 1-1-256-47d: Dopis J. Vančury H. Ripkovi st., 23.9.1915.

⁷² Samotná disertační práce se v Archivu Univerzity Karlovy nedochovala.

stránce, takže nepůsobí únavně, podněty a závěry označil za bystré a správné, i když někdy temperamentně formulované.

Ve svých dvaceti šesti letech se stal Ripka doktorem filozofie. Nevyužil však Pekařovy nabídky stipendia pro studium v zahraničí, která mu byla učiněna u příležitosti promoce v červenci roku 1921. Již 8. srpna 1921 totiž uzavřel v Českých Budějovicích sňatek s Bohumilou Bártovou, narozenou 19. srpna 1897 v Srlíně poblíž Milevska. Manželé se v následujícím roce nastěhovali do bytu v pražské ulici V Háji a dne 25. dubna 1927 se jim narodil syn Vladimír.

Dodejme ještě, že v době mezi absolvováním posledního cyklu přednášek v letním semestru roku 1918 a obhajobou se věnoval také studiu historickoprávních oborů na Právnické fakultě, nyní už Karlovy univerzity. Navštěvoval přednášky z dějin soukromého římského práva u Leopolda Heyrovského, Otakara Sommera a Josefa Vančury. Znalosti o dějinách českého práva čerpal u tvůrce Právních dějin zemí Koruny české Jana Kaprase, o dějinách německého práva u Miloslava Stiebera.⁷⁴ Studium na právnické fakultě však nedokončil. Zanechal jej po druhém semestru již v roce 1919. Právnická řeč mu také ani v budoucnu blízká nebyla.⁷⁵ O rok později se však stal úspěšným absolventem Státní archivní školy.

Během studií se již plně ukázaly hlavní rysy Ripkovy osobnosti. Bylo jasné, že se jedná o nadprůměrně inteligentního člověka, člověka schopného a připraveného formulovat vlastní názory a za nimi si stát. Na druhou stranu se ukazovala i jistá míra malého odstupu a nadhledu, svědčícího o tom, že se nejedná o člověka donekonečna svázaného neustálým posuzováním věcí ze všech úhlů pohledu. Byl velice dobře jazykově nadán, což byl důležitý předpoklad jeho budoucí – jak novinářské, tak i politické – kariéry. Novinářská vzletnost psaného projevu se koneckonců také projevila při psaní disertační práce. A také ji záhy osvědčil při svých prvních žurnalistických počinech. Nepochybně formující osobností během studijních let byl pro Ripku Josef Pekař. Zde lze mimo jiné hledat příčinu jeho počátečního příklonu k národnědemokratickému politickému a myšlenkovému proudu. Pominout nelze ani rodinné prostředí, z něž Ripka vzešel, ani to, že se rodina přestěhovala do blízkosti Prahy, která dávala v revolučním roce 1918 možnost být v centru dění.

---

⁷³ Posudky k disertační práci Huberta Ripky jsou uloženy v AUK, Filozofové řádní, Hubert Ripka.

⁷⁴ AUK, Právníci řádní, Hubert Ripka.

Oběma rodičům velice záleželo na jeho vzdělání. Umožnili mu studium na známém pražském gymnáziu a během studií ho finančně i morálně podporovali. Zejména na matku byl citově vázán celý život, během kterého zažíval období dlouhého odloučení. A Hubert své rodiče na studiích nezklamal. Jeho přístup byl svědomitý, cílevědomý a aktivní. Jeho tělesná konstituce byla chatrná. Byl hubený, vysoký, často podléhal nejružnějšímu nachlazení a virózám, čemuž nepříspěvalo ani zanedbávání životosprávy. V dětství a během studií se seznámil s řadou osobností, s nimiž ho čekalo mnoho společného. Na prvním místě s Prokopem Drtinou. V pozici žáka k učiteli poznal také klíčovou osobu své politické kariéry, Edvarda Beneše.

---

⁷⁵ Srov. např. vyjádření na 41. schůzi exilové vlády v Londýně z 5. listopadu 1941. In: Němeček, J. et al.: Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně, 1. díl. Praha, HÚ AV ČR, 2008, s. 800.

3. Ripka novinář

„Zabil se generál Štefánik... Ne, není možno, čteme znovu. Čteme slova, nechápeme. A pojednou jakoby někdo zasadil strašnou ránu do hlavy. Prudká, ostrá bolest lomcuje srdcem: Je to možno, je mrtev?... Mlčíme, jdeme, je všechno nám lhostejno. Ano, je mrtev... ‘To je strašnější, než kdyby Ti bratr umřel!’, praví přítel. Mlčíme, jdeme, tupí, lhostejní... Zvolna se kříví rty a bolestně stahují: to aby zadržely rouhavou kletbu... V takových chvílích těžko co psát, těžko co mluvit. Vždyť není co říci. Mlčet a trpět, vše nad to je zbytečné. Je k smíchu mluvit o našem bolu nad ztrátou velikého muže; a je to banální, urážlivé. Mlčet a trpět...“⁷⁶

3. 1. V Archivu Ministerstva národní obrany

Dříve, než se začal plně soustředit na žurnalistickou kariéru, vstoupil v roce 1919 do služeb Ministerstva národní obrany (MNO), kde pracoval nejprve v tiskovém odboru, později v archivu a knihovně. Myšlenka zřídit vojenský archiv vznikla na jaře roku 1919, přičemž hlavním úkolem jeho činnosti, na které se v jeho počátcích jako archivář podílel, bylo shromažďování a uchovávání písemností, které vznikly činností československých vojenských úřadů v čele s MNO a jemu podřízených vojenských úřadů a velitelství. Pokud šlo o materiály vojenských úřadů z dob Rakousko–Uherska, byl archiv pověřen jen jejich prozatímní správou do doby, než se zřídí centrální Národní archiv, jemuž by se pak odevzdaly do zvláštní vojenské sekce. Archiv MNO shromažďoval materiály dokumentární⁷⁷ a publicistické⁷⁸ povahy, které se vztahovaly k československé branné moci.⁷⁹ Za svého působení v Archivu MNO navázal Ripka úzké přátelské vztahy s Vladimírem Klecandou, který se jako archivář podílel po roce 1918 na vytváření archivní soustavy nového československého státu a který v letech 1921 až 1924 pracoval ve vídeňském Kriegsarchivu při realizaci československo–rakouské archivní rozluky. Do Vídně také Ripka v říjnu 1921 jel jako archivář na služební cestu. S Klecandou spolupracoval později především

---

⁷⁶ Z Ripkových novinářských začátků. Zítřek, roč. I., r. 1919, č. 29, 7. května 1919: Tragika velikosti, s. 1. Úvodník k úmrtí M. R. Štefánika.

⁷⁷ Jednalo se o oficiální návrhy, přání, stížnosti, deníky a kroniky posádkových velitelství a pluků, paměti atd.

⁷⁸ Noviny, časopisy, brožury atd.

v pařížském Československém národním výboru a následně též v londýnském exilu za druhé světové války. Archivářem v MNO byl Ripka až do roku 1925.

Celoživotním blízkým osobním přítelem, s nímž – decentně řečeno – vypil nejednu skleničku, se stal také Jiří Voskovec, který se narodil v Sázavě, přibližně dvacet kilometrů vzdálené od míst, kde prožíval své dětství on sám. O mnoho let později Voskovcovi mimo jiné pomohl svým svědectvím, když vypovídal v roce 1951 v jeho prospěch na ostrově Ellis Island v New Yorku určeném pro internaci imigrantů do Spojených států amerických.

Bujarému životu se mladý Ripka nijak nevyhýbal, právě naopak. Jednou byl dokonce za „nepřístojnost na ulici“ popohnán s koncipistou ministerstva zemědělství Emanuelem Janouškem na strážnici, a to poté, co ve tři čtvrtě na dvě v noci v četnější společnosti vylezli v ulici U Radnice na pouliční plynovou svítilnu, kterou se měli snažit zhasnout. Ripka na strážnici prohlásil, že na svítilnu vylezl, ale že zhasnout ji nechtěl... Po zjištění dle legitimací byli propuštěni.⁸⁰ Oblíbeným místem Ripkových večírků byl Společenský klub Na Příkopěch.

3. 2. V národnědemokratické Mladé generaci. Novinářské začátky

Revoluční vření a celospolečenský vzruch, který doprovázel vznik samostatné Československé republiky na podzim roku 1918, nemohl nechat Ripku lhostejným. Byl v Praze svědkem událostí, které měly podstatným způsobem zasáhnout do mnoha oblastí života obyvatel této části středoevropského prostoru. Jeho naturel neumožňoval být jen pasivním účastníkem událostí. Chtěl se na nich aktivně podílet, vyjadřovat se k aktuálním otázkám a působit ve veřejném životě. Na přelomu let 1917 a 1918 se stal, jakožto předchozí sympatizant Hajnovy a Dykovy státoprávně pokrokové strany a člen Svazu československého studentstva, členem skupiny Mladá generace, která byla autonomní součástí transformující se národnědemokratické strany. Spolupodepsal také proklamaci ze dne 1. ledna 1918 o jejím založení.

Mladá generace, jejímiž nejznámějšími členy byli J. Werstadt, Vlastimil Klíma a Václav Maria Havel, sdružovala především stranickou minulostí nezatížené

---

⁷⁹ Archivy československých legií však byly organickou součástí Archivu národního osvobození.

vysokoškolské studenty, kteří měli ambice zasahovat i do politického života. Mladá generace vyjadřovala politické myšlenky mládeže, která byla zastižena světovou válkou v posledních třídách středních škol nebo na vysokých školách. Impulzem k formulování politických názorů se pro ni stal květnový projev českých spisovatelů v roce 1917 a také Kramářův a Rašínův proces. Již v březnu 1918 byly vytvořeny programové zásady Mladé generace. Proti zásadě třídního boje byla postavena zásada národní solidarity, požadavek znárodnění církví, provedení agrární reformy a další. Na sjezdu Mladé generace dne 14. července 1918 byl Ripka zvolen členem Ústředního výboru. Začal také přispívat do stejnojmenného časopisu *Mladá generace*, jehož odpovědným redaktorem byl V. M. Havel. Mnozí představitelé Mladé generace se časem uplatnili ve veřejném životě, a ačkoli se během doby rozešli různými směry a cestami, zachovali si nadále vzájemné přátelské vztahy i elementární ideový soulad.

Od počátku roku 1919 přispíval Ripka rovněž do prvního ročníku listu Mladé generace, týdeníku *Zítřek*, který vydával a redigoval Otto Sommer. Věnoval se zde především možnostem úpravy vztahu nového státu k československým Němcům, kteří se stali v novém státě menšinou. Podle jeho názoru bylo východiskem pro přijatelný poměr mezi Čechoslováky a československými Němci poskytnutí plného kulturního rozvoje německé menšiny, ale pouze pod podmínkou záruk loajálnosti, která by umožnila vybudování konsolidovaného státu bez nebezpečí iredenty. Za chybný označoval případný násilný postup proti Němcům, který v nich mohl jen vzbudit pocit „bezbranného mučedníka“. Nejúčinnější zbraň pro získání německého lidu viděl v provedení sociálních reforem a v získání německé inteligence.⁸¹ Ochotu vytvořit v republice podmínky pro společné soužití s německou menšinou prezentoval i později, zejména v první polovině 30. let, čímž si otevíral komunikační prostor s představiteli těch německých politických stran, které byly nakloněny k jednání o této otázce, a dostávalo se mu také sluchu v takto orientovaném německy psaném tisku.

Své názory na porevoluční politickostranické poměry v Československu vyjádřil v roce 1920 na stranách národnědemokratického večerníku *Národ*, kam přispívali rovněž Kamil Krofta, Emanuel Rádl, Rudolf Procházka, František Sís,

---

⁸⁰ NA, f. Policejní ředitelství Praha II, všeobecná spisovna (1941–1950), k. 9473, R 1228/3, záznam ze 17. ledna 1926.

Rostislav Korčák, Karel Scheinpflug, Karel Čapek, Arne Novák a další. Český politický život zůstával podle jeho názoru přes nové a změněné poměry stále ve starých předválečných stranických kolejích. To podle Ripky platilo především o politice agrární a lidovecké. Po předválečných a válečných zkušenostech vyjádřil „nejhlubší nedůvěru“ také k sociální demokracii. Právě sociální demokraty obvinil z nebezpečného zpomalování sociálního hnutí neustálým zdůrazňováním rozporů mezi nacionalismem a socialismem. Nositelem socialismu se měli v Československu stát národní socialisté, kteří jediní mohli podle Ripkových slov uskutečňovat nové ideje podle kulturních, mravních a hospodářských potřeb toho kterého národa. Již v průběhu druhé poloviny 20. let se však bude (jak uvidíme dále) Ripkův vztah k sociální demokracii měnit. Vyslovil se rovněž pro zjednodušení československého politického života na čtyři strany – sociálnědemokratickou, národněsocialistickou, demokratickou (vznikla by sloučením národních demokratů, agrárníků a středostavovských skupin) a stranu konzervativní.⁸²

Dlouho však Hubert Ripka v Mladé generaci nevydržel. Již v roce 1919 v ní vzniklo „pravé“ a „levé“ křídlo, což byla reakce na prohlubující se spor o význam domácího a zahraničního odboje za první světové války mezi národními demokraty (zejména jejich předsedou Karlem Kramářem) a prezidentem T. G. Masarykem. „Levá“ skupina Mladé generace, k níž se Ripka přidal, se pod vedením Jaroslava Werstadta přiklonila k politice Masaryka a Beneše, a tedy proti vlastní straně. K rozhodujícímu střetnutí mezi „pravým“ a „levým“ křídlem došlo 1. července 1920, kdy se konal valný sjezd Mladé generace, na němž měl Ripka prudký výstup. Hlasování však dopadlo vítězstvím pravice, předsedou se stal Jan Renner, pravice převzala časopis Zítřek a zanedlouho ovládla celou Mladou generaci. Hubert Ripka z Mladé generace vystoupil. Byl to zásadní okamžik, který významným způsobem ovlivnil celou jeho budoucí novinářskou, politickou i životní dráhu. Stal se zastáncem Masarykovy, ve smyslu orientace na Západ a západní velmoci, jakožto záruky svobodného vývoje menších středoevropských národů, a zejména Benešovy zahraničněpolitické koncepce, kterou pak jako novinář hájil až do roku 1938. Byli to T. G. Masaryk, který poprvé přijal Ripku v roce 1924, Edvard Beneš, s nímž byl v pravidelnějším kontaktu od roku 1925, a do jisté míry František Xaver Šalda, kteří

---

⁸¹ Zítřek, roč. I., r. 1919, č. 10, 1. ledna: Náš poměr k Němcům I, s. 3. a č. 13, 22. ledna: Náš poměr k Němcům II., s. 3.

ovlivnili a ovlivňovali Ripkovo myšlení a konání, spíše než ekonomové a právníci typu Rudolfa Hotowetze nebo Františka Weyra.⁸³

Nadále pak Ripka udržoval kontakty s bývalými národními demokraty, kteří nesouhlasili s nesmiřitelným postojem vedení strany k Hradu a kteří se v roce 1923 seskupili kolem časopisu Demokratický střed, do kterého nepravidelně přispíval svými úvodníky.

3. 3. Redaktorem Národního osvobození (1925–1930)

Deník Národní osvobození, který vznikl sloučením Československých novin a Legionářského směru v roce 1924, nebyl sice přímo spojen s konkrétní politickou stranou, jak bylo v meziválečném Československu u periodického tisku obvyklé, ale jeho politická orientace byla zřetelná. Sdružovali se zde především českoslovenští legionáři, ale také učitelé, státní zaměstnanci a bývalí členové Masarykovy realistické strany. Národní osvobození šířilo myšlenky a zásady Československé obce legionářské (ČsOL). Ačkoli programové prohlášení ČsOL z roku 1921 upozorňovalo na to, že cílem legionářského celku není zápasit o podíl na politické moci, ale naopak působit na zmírňování politických a třídních zápasů, byly politické sympatie jednoznačně na straně Hradu. Názorové vyprofilování deníku směrem k T. G. Masarykovi a E. Benešovi bylo nepřehlédnutelné. Šéfredaktorem Národního osvobození byl jeden z předních představitelů zahraničního odboje za první světové války, od roku 1915 Masarykův spolupracovník v Ženevě a o rok později Benešův v Paříži, Lev Sychrava. Jeho zástupcem byl Václav Cháb a členy redakce nebo spolupracovníky řada vynikajících osobností politického a kulturního života. Do Národního osvobození psali například František Langer, Adolf Černý, Jaroslav Werstadt, Jan Slavík a Alois Hajn. Občasnými články přispívali rovněž T. G. Masaryk (někdy jeho články vycházely anonymně) a Edvard Beneš. V literární příloze byly otiskovány příspěvky Konstantina Biebla a Karla Teigeho, oblíbené fejetony psal Josef Kopta.⁸⁴

---

⁸² Národ, roč. IV., r. 1920, č. 2, 16. ledna: Zjednodušení politicko–stranických poměrů, s- 4–5 a č. 3, 23. ledna: Zjednodušení politicko–stranických poměrů (dokončení), s. 2–3.

⁸³ Srov.: Goněc, V.: Za sjednocenou Evropu..., c. d., s. 7 an. a NA, f. AHR, k. 35, 1-1-210, Kabinet MZO, dopis Fr. Weyra z 3. srpna 1945.

⁸⁴ Národní osvobození mělo rovněž pravidelné tematické přílohy, např. Slovenské hlasy, Legionářský týden, Výchova a škola, Rodina a domácnost nebo Kulturní hlídka.

Vedoucím zahraniční rubriky deníku byl jeden z organizátorů československých legií v Itálii a v letech 1919–1920 člen československé delegace na pařížské mírové konferenci Antonín Pešl a byl to právě on, kdo získal Ripku pro myšlenku, aby se soustavně věnoval žurnalistice. Ripkova povaha se pro povolání novináře dobře hodila. Byl bystrý, společenský, neúnavně pracovitý a ovšem ctižádostivý, rád se bavil do pozdních nočních hodin při skleničce dobrého pití s lidmi, s nimiž tak mohl navazovat neformální vztahy a dozvědět se informace, které by při běžných rozhovorech zůstaly neodhaleny. Antonín Pešl ho přivedl do redakce legionářského listu, kde se Ripka zpočátku zaměřil na psaní úvodníků, které komentovaly především vnitropolitické události, a také na parlamentní události. Později se stal rovněž glosátorem mezinárodní politiky, přičemž se jeho pozornost zaměřovala především na vnitřní politiku balkánských zemí, zejména na Jugoslávii.⁸⁵ Ripkovy úvodníky a komentáře prozrazují autorův nepochybný novinářský talent. Články s jasnou, někdy ovšem až stereotypní vnitřní strukturou, mají spád, nepostrádají na dramatičnosti. Autor v nich často neprozrazuje podstatu ihned na začátku, názvy úvodníků – např. Pošetilé naděje, Falešná hra, Hra s ohněm, Drsná lekce – měly především zaujmout pozornost čtenáře. S prohlubující se novinářskou praxí byla mnoha jeho článkům vlastní rovněž notná dávka ironie. V úvodníku či v komentáři Ripkovi nešlo jen o pouhé informativní sdělení, ale také o vyjádření názorů, které měly čtenáře určitým způsobem formovat – ve smyslu loajality k republice, k Masarykovým filozofickým i politickým názorům a k legionářskému odkazu – to byl pravý význam jeho činnosti. Jasně to vyjádřil v měsíčníku pro veřejné otázky Přerod, jehož byl v letech 1924–1927 redaktorem. V článku nazvaném *Co chybí naší zahraniční politice* uvedl, že cílem žurnalistiky, ale i politických stran a vědeckých kruhů, by měla být podpora oficiální politiky.⁸⁶ Z Ripkových příspěvků je patrná snaha nenásilným způsobem získat přízeň čtenářů a ovlivnit (tam, kde je to nutné) jejich názorovou orientaci. To neznamená, že by jednotlivé příspěvky byly zkreslovány, ale domnívat se, že nejsou vyjádřením určitých sympatií a antipatií, by bylo chybou.

V celé řadě Ripkových úvodníků jsou zřetelné vyhraněně protiklerikální názory a stanoviska. Již při vzniku Československa vyvstala vzhledem k deklarovaným

---

⁸⁵ Ve většině případů nepublikoval Ripka pod svým celým jménem, ale pod zkratkami, které z jeho jména vycházely. Za celou svou žurnalistickou kariéru používal tyto zkratky: R, R., r, r., ri, HR, H.R., rpk, ip.

⁸⁶ Přerod, roč. III., r. 1925, č. 1, 1. února: *Co chybí naší zahraniční politice*, s. 4.

demokratickým a občanským zásadám, na nichž měla být republika budována, potřeba nově upravit poměr k církvím. Nový stát se rozhodl, že nebude nadále snášet povinnou katolickou výuku ve školách a chtěl provést odluku církve od státu. Církevní představitelé, včetně Říma, se však reformám bránili. Právě v prvním roce Ripkova působení v redakci Národního osvobození došlo v souvislosti s oslavou 510. výročí upálení Mistra Jana Husa k eskalaci napětí mezi Vatikánem a Československem, které prostřednictvím ministerského předsedy Antonína Švehly převzalo nad oslavami záštitu. Svátá stolice na protest proti státnímu charakteru oslav, který považovala za urážku, odvolala svého nuncia Francesca Marmaggiho z Prahy. Následný diplomatický zápas za přijatelné vztahy mezi Československem a Vatikánem se protáhl až do počátku roku 1928, kdy byl 2. února ujednán tzv. *modus vivendi*.⁸⁷

K odjezdu vatikánského nuncia z Prahy se Ripka ostrým způsobem vyjádřil již několik dní po červencových oslavách: „Neslýchaná demonstrace vatikánského nuncia vzbudila tak mocné a opravdové vzrušení naprosté většiny národa, jakého jsme již dávno nezažili. Národ v zdrcující většině přijal gesto papežské kurie jako nesnesitelnou urážku, které nelze jen prostě odmítnout, nýbrž za ni je třeba žádat nejdalekosáhlejší satisfakci. I katolická část lidu mocně se vzrušila, protože příliš živě pocítila, jak římská kurie svým zpupným počinem dává najevo pohrdání naší státní svrchovaností, jak nešetrně nedbá primitivních zvyklostí diplomatického taktu, jak se nerozpakuje zjevně nás před mezinárodním forem ponížít jako stát druhého řádu, k němuž netřeba zachovávat obvyklé ohledy. (...) Tu je možné jen bojovně: buď a nebo! Buď okamžitou a dalekosáhlou satisfakci za těžkou urážku, kterou Vatikán zasáhl národ v nejcitlivějším jeho místě, buď okamžité kroky k provedení odluky církve od státu a přerušení diplomatického spojení s kurií – nebo rozhodný boj proti těm, kteří mají troufalost stavět se za provokaci moci, od staletí nám nepřátelské.“⁸⁸ Ripka se tedy rozhodně postavil za odluku církve a státu, kterou však nechápal jako snahu o protináboženský boj. Náboženství se mělo stát v masarykovském duchu osobní záležitostí každého člověka, proto boj za odluku chápal jako boj za náboženskou svobodu. Skutečnost, že uspokojivý poměr mezi

---

⁸⁷ Podle *modus vivendi* se Vatikán zavazoval, že se církevní diecéze budou krýt se státními hranicemi (což řešilo církevní příslušnost Slovenska, které do té doby náleželo k maďarské Ostřihomi), Vatikánem měli být jmenováni jen takoví církevní hodnostáři, proti kterým neměl československý stát politické námitky atd. K této problematice srov. např.: Dejmek, J.: Československo–vatikánská jednání o *modus vivendi* 1927–1928. In: Český časopis historický, roč. ICII, 1994, s. 268–285.

Československem a Vatikánem byl v podobě modu vivendi nalezen až v roce 1928, byla příčinou toho, že i v letech následujících po roce 1925 psal celou řadu vyhraněně protiklerikálních úvodníků. Také v souvislosti s projednáváním požitkového zákona státních zaměstnanců se vyslovoval proti zatěžování státní pokladny platy církevních hodnostářů⁸⁹, kritizoval snahu církevních představitelů účelově vykládat svatováclavskou tradici jen ve smyslu katolické tradice a její využívání k protihusitským demonstracím⁹⁰, v obecnější rovině se zaměřil na kritiku politiky strany lidové a klerikální žurnalistiky, která byla spojena především s Lidovými listy. Odluka církví od státu byla pro Ripku věcí zásadního významu. Názorově se tak přikláněl k radikálnějšímu stanovisku T. G. Masaryka než k E. Benešovi. Československý prezident se domníval, že za dané situace bude možné energicky zasáhnout proti politickému katolicismu, doufal dokonce v rozchod značné části českého národa s katolictvím. Československý ministr zahraničí však na druhou stranu neměl z mezinárodněpolitického hlediska zájem na zhoršování vztahů s Vatikánem.

Ripka se svými úvodníky nevymezoval jen vůči propojenosti státu a církví. Jako redaktor Národního osvobození se definitivně přiklonil k zásadám politiky T. G. Masaryka a E. Beneše. Kramářovu národnědemokratickou stranu označil již otevřeně za stranu bez vize do budoucnosti a její „všenárodnost“ za prázdnou frázi a předvolební demagogii.⁹¹ Název úvodníku *Strana „kdysi“* tak vlastně vystihoval i jeho osobní poměr. Kramářova politika se podle Ripky úpěnlivě bránila hospodářsko–sociální demokratizaci československé společnosti⁹², dávala přednost stavovským zájmům před zájmem národním⁹³, a dokonce přebírala fašistické prvky.⁹⁴ V prohlubujícím se osobním sporu mezi Kramářem a Masarykem stál již definitivně na prezidentově straně. Když se Kramář do Národních listů rozepsal o tom, že v demokracii by měla být prezidentova autorita omezena jen na jeho úřední a reprezentativní funkci, aniž by zasahoval do každodenní politiky, ohradil se Ripka,

---

⁸⁸ NO, roč. II., r. 1925, č. 187, 10. července: Znepokojující příznaky, s. 1.

⁸⁹ NO, roč. III., r. 1926, č. 30, 30. ledna: Odpovědnost je na klerikálech, s. 1.

⁹⁰ NO, roč. IV., r. 1927, č. 268, 28. září: Václavská tradice kulturní a politická tradice boleslavská, s. 1.

⁹¹ NO, roč. II., r. 1925, č. 301, 3. listopadu: Strana „kdysi“, s. 1.

⁹² Tamtéž, č. 303, 5. listopadu: Co se stranou, která zklamala?, s. 1.

⁹³ Tamtéž, roč. III, r. 1926, č. 119, 30. dubna: Vlastenecký idealismus demaskován, s. 1

⁹⁴ Tamtéž, č. 130, 12. května: Bezradná strana, s. 1.

že záleží na vnitřní síle osobnosti prezidenta a programu, který představuje.⁹⁵ Ohradil se také proti Kramářově proruské politice a jeho výkladu ruské revoluce⁹⁶, které národnědemokratický vůdce podle Ripky využíval pro svůj „slovanský idealismus“. Vyvracel rovněž Kramářovy názory, že carské Rusko šlo do první světové války pro osvobození Slovanů. Na základě publikace historika a jednoho z organizátorů československých legií v Rusku Jaroslava Papouška *Carské Rusko a naše osvobození* uváděl, že pokud Rusko mluvilo o Slovanech, mělo na mysli pravoslavné balkánské Slovan, přičemž československá otázka nezaujímal ve válečných ruských cílech důležitější postavení.⁹⁷

Tím, kdo byl nejlépe schopen prosazovat zájmy celého národa, byly pro Ripku strany socialistické. Jeho politický příklon k socialistickým stranám se zřetelně projevil za třetí Švehlovy vlády, která nastoupila po sedmiměsíčním intermezzu druhé Černého úřednické vlády v říjnu roku 1926, a udržela se až do února roku 1929. Pomineme-li ministerstvo zahraničních věcí, jehož vedení bylo od vzniku republiky až do poloviny 30. let výhradní záležitostí Edvarda Beneše, nebyl členem tzv. „panské koalice“ žádný představitel československých socialistických stran, tedy zejména sociální demokracie a národních socialistů. A právě skutečnost, že socialistické strany nemohly v této době na vládní úrovni zasahovat do vnitropolitických záležitostí republiky, podrobil Ripka na stranách Národního osvobození značné kritice. Socialistické strany se pro něj staly představitelem širokého sociálního hnutí, které mělo původ ve válečných a těsně poválečných revolučních přeměnách, které se staly základem nově vznikající Československé republiky. Souhlasil se sociálnědemokratickým poslancem Rudolfem Bechyněm, že úkolem socialistických stran nemůže být jen jakési dohlížení nad sociálními poměry obyvatelstva.⁹⁸ Řešení, jak z dlouhodobějšího hlediska získat větší vliv na politické dění, shledával v úzké spolupráci mezi socialistickými stranami a především jejich jednotný postup proti agrárikům a lidovcům. Proto již v dubnu roku 1926 ocenil usnesení předsednictev parlamentních klubů obou socialistických stran o společném postupu v parlamentu. Ještě před vznikem aktivistické politiky německých stran vyzýval také k nutnosti

---

⁹⁵ NO, roč. IV., r. 1927, č. 10, 11. ledna: O prezidentovu autoritu, s. 1–2. Cit. dle s. 2. K národnědemokratickým postojům proti T. G. Masarykovi též NO, roč. IV., r. 1927, č. 247, 7. září: Národní demokracie rozvrací pořádek a právní bezpečnost, s. 1 ad.

⁹⁶ NO, roč. IV., r. 1927, č. 73, 15. března: Poučky?, s. 4.

⁹⁷ NO, roč. V., r. 1928, č. 28, 28. ledna: „Pietnost“ p. Kramáře k Sazonovu, s. 3. Tatáž argumentace: NO, roč. V., r. 1928, č. 36, 5. února: Ruská diplomacie a světová válka, s. 4 ad.

⁹⁸ NO, roč. IV., r. 1927, č. 28, 29. ledna: K znovudobytí vládní moci, s. 2.

sbližování československé a německé sociální demokracie, a to i přesto, že rétorika obou stran byla v té době stále ještě více pod vlivem nacionálních než sociálních rozporů.

Ještě více než k sociálnědemokratickému programu se přiklonil k politice národněsocialistické a zejména k E. Benešovi, který byl od roku 1923 jejím členem. Jako redaktor Národního osvobození uskutečňoval s ministrem zahraničí v druhé polovině 20. let řadu rozhovorů, které se stávaly základem jeho článků. Vyvracel dezinformační kampaně, které rozdmýchával Benešovi nepřátelsky naladěný tisk a odmítal námitky k zahraničněpolitické orientaci země. Podle Ripky se jednalo jen o motivy osobní nevraživosti, zejména ze strany národních demokratů a jejich předsedy osobně. Jiřím Stříbrným⁹⁹ a Radolou Gajdou¹⁰⁰ šířené zprávy označoval přímo za činy, které zásadním způsobem poškozují zájmy státu a kterých využívá zejména maďarský a polský protičeskoslovensky orientovaný tisk. O aktivitách Jiřího Stříbrného, ale taktéž o dalším vnitropolitickém dění, začal informovat od poloviny 20. let ministra zahraničních věcí Beneše písemně i při osobních schůzkách. V srpnu roku 1926 Benešovi v prvním dochovaném dopise přímo doporučil, aby na Stříbrného podal žalobu za šíření nepravdivých zpráv o jeho politických aktivitách.¹⁰¹ V denních pořadech E. Beneše a v Ripkových poznámkách je v letech 1925–1928 zaznamenáno celkem deset vzájemných setkání.¹⁰²

Nejenom krajní pravice, ale také krajní levice se stala předmětem Ripkovy žurnalistické pozornosti. Komunistickou stranu odmítal především pro její negativní vztah k demokratickému parlamentnímu zřízení. Za největší nebezpečí komunistické politiky pokládal to, že udržuje velkou část dělnictva v radikalismu, negativismu a izolaci. Téměř 935 tisíc voličů, kteří dali této straně hlas v parlamentních volbách v roce 1925, se podle jeho názoru od svých 41 poslanců a senátorů nedočkalo na půdě parlamentu ničeho jiného než protidemokratických a protirepublikových vystoupení. Pro Ripku byli proto komunisté, kteří se stavěli do pozice jediného skutečného zástupce „dělnické třídy“, naopak paradoxně škůdcem dělnictva a socialismu: „Důsledný a nesmlouvavý boj proti nim je bojem za lepší osud

---

⁹⁹ Srov.: NO, roč. IV., r. 1927, č. 118, 29. dubna: Není slova dosti ostrého k odsouzení, s. 3.

¹⁰⁰ Srov.: NO, roč. IV., r. 1927, č. 242, 2. září: Nové Gajdovy lži, s. 1–2, též: NO, roč. IV., r. 1927, č. 248, 8. září: Lži fašistické „Říšské stráže“ o převratných plánech Benešových, s. 3 a č. 250, 10. září: Proč Beneš nežaluje?, s. 5 ad.

¹⁰¹ Masarykův ústav a Archiv AV ČR v.v.i. (AÚTGM), f. Archiv E. Beneše IV/2 (EB IV/2), k. 22: Dopis H. Ripky E. Benešovi, 30. srpna 1926.

dělnictva. Jestliže si připomeneme, oč by nejen socialistická, nýbrž vůbec pokroková fronta byla silnější, kdyby v parlamentě nebyla oslabována 41 budižkničemy, je jasno, že boj proti komunistům je bojem za sociální a politický pokrok.“¹⁰³

Prací v deníku *Národní osvobození* se Ripka dostal do úzkého kontaktu s prezidentem, ministrem zahraničí a úzkého okruhu lidí kolem nich. S T. G. Masarykem a E. Benešem uskutečňoval novinářské rozhovory, zasvěceně informoval o Benešových projevech v poslanecké sněmovně a senátu, později již jen z parlamentních zahraničněpolitických výborů. Zároveň se dostával do skupiny novinářů, kteří prostřednictvím svých kontaktů získávali neoficiální cestou informace pro Hrad. Přes ně procházely neoficiální vzkazy o ožehavých vnitropolitických i zahraničněpolitických otázkách, naopak do Kanceláře prezidenta republiky se touto cestou dostávaly neformální a otevřené názory politiků. Ripka se jako novinář stal významným představitelem hradní informační sítě.

V zahraničněpolitické oblasti se zaměřil především na sledování politického, společenského a kulturního života v Jugoslávii. Již ve 20. letech napsal mnoho článků, které českému čtenářstvu přibližovaly vnitropolitické i zahraničněpolitické poměry jihoslovanského malodohodového spojence. Psal životopisy vůdčích představitelů srbských i chorvatských politických stran, pojednával o významných výročích a státních svátcích, seznamoval o obsahu jednání vládních delegací, upozorňoval na odborné publikace o jihoslovanských dějinách i na jihoslovanskou publicistiku o Československu, byl mimo jiné také autorem pasáží o Jugoslávii v *Ottově slovníku naučném*. V tomto období byl všeobecně uznáván jako jeden z nejlépe informovaných československých novinářů o jihoslovanských poměrech. Při popisu zahraničněpolitických poměrů Jugoslávie se snažil o největší možnou podporu jugoslávských zájmů nejen vůči Maďarsku, Bulharsku a Řecku, ale především vůči Itálii. Hlubším motivem k této činnosti byla snaha o co nejúžší a nejvšestrannější československo–jugoslávskou spolupráci. Již od roku 1922 byl tajemníkem *Československo–jihoslovanské ligy*, jejímž cílem bylo rozšiřování vzájemné spolupráce mezi Československem a Jugoslávií (Královstvím SHS), studium jihoslovanských kulturních, politických a hospodářských otázek.

---

¹⁰² Nováčková, H., Šťovíček, I., Hubený, D.: Hubert Ripka: záznamy o rozhovorech s Edvardem Benešem 1932–1938. In: *Paginae Historiae*, č. 20, 2012, s. 260.

¹⁰³ NO, roč. V., r. 1928, č. 169, 19. června: Komunistické ubohosti, s. 4.

Československo–jihoslovanská liga za tím účelem organizovala přednáškovou činnost, vydávání knih a časopisů a žurnalistickou propagaci, na kterých se Ripka významně podílel. V březnu 1922 promluvil o programu Československo–jihoslovanské ligy v Bratislavě. Zdůraznil potřebu poznávat politický život v Jugoslávii, z kulturního hlediska připomněl potřebu učit se jihoslovanské jazyky, posílat mládež na studia do Jugoslávie a naopak umožnit jugoslávským žákům studovat na československých středních a vysokých školách. Z hospodářských důvodů se vyslovil pro větší vzájemný obchodní styk, jehož cílem mělo být zabránění pronikání německé a italské konkurence do Jugoslávie.¹⁰⁴ V Československo–jihoslovanské lize se seznámil s Petrem Zenklem, který zde působil rovněž od jejího založení. Do stejnojmenného měsíčníku Československo–jihoslovanská liga přispíval Ripka až do roku 1926, kdy nastal značný úpadek úrovně tohoto periodika. Ripkovy články se objevily rovněž v bělehradském a sarajevském Pregledu, splitském Životě, spolupracoval s řadou jugoslávských novinářů, například B. Gavrilovićem. Ripkova novinářskopropagační činnost byla v tomto ohledu v souladu s Benešovou koncepcí zahraničněpolitické orientace Československa a jeho pojetím evropské bezpečnosti. Vrcholem bylo v souvislosti s jeho zahraničněpolitickou novinářskou činností vyznamenání jugoslávským Řádem sv. Sávy a Řádem rumunské koruny.¹⁰⁵

Jugoslávii navštívil Ripka v květnu 1925; předtím však již v této zemi v doprovodu své první manželky Bohumily byl v roce 1923, z níž se ale nedochovala žádná zpráva. Jeho dojmy z Bělehradu nebyly právě přívětivé. Hodnotil ho jako neupravené a špinavé město, v celku bez charakteru, teprve se tvořící.¹⁰⁶ Ripka však v roce 1925 nepříjel za tím účelem, aby hodnotil krásy Bělehradu. Již po svém příjezdu se setkal s tiskovým referentem československého vyslanectví Nebeským, který byl dobře informován o místních poměrech a který se stal jeho průvodcem. Druhý den (29. května) navštívil s Nebeským bělehradskou skupštinu a uskutečnil také rozhovor se sekretářem zdejší Jihoslovansko–československé ligy. Na následující dny si domluvil schůzky s politiky, například s Ljubou Jovanovićem. Zápisy rozhovorů i charakteristiku jednotlivých osobností využíval po návratu domů pro svoji novinářskou, propagační a přednáškovou činnost.

---

¹⁰⁴ Československo–jihoslovanská liga, roč. II., r. 1922, č. 3, 1. března: Zájezd dra Huberta Ripky, tajemníka Československo–jihoslovanské ligy, k odborům Ligy v Bratislavě, Brně a Olomouci, s. 33–34.

¹⁰⁵ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-2a: Vyznamenání.

¹⁰⁶ NA, f. AHR, k. 76, 1-1-256-108/7a. Ripkovy záznamy o cestě do Bělehradu, 1925, s. 1.

Také v Československu se Ripkova propagace malodohodového spojení neomezovala jen na novinářskou činnost v redakci Národního osvobození. Jihoslovanské problematice se na odborné úrovni soustavně věnoval od roku 1925 především ve *Slovanském přehledu*, sborníku pro poznávání politického, hospodářského, sociálního a kulturního života slovanských států a národů. Navázal tak na předchozí novinářskou činnost v Československo–jihoslovanské lize. Svými pravidelnými odbornými příspěvky do *Slovanského přehledu* se významným způsobem podílel na modernizaci tohoto v roce 1925 obnoveného periodika. *Slovanský přehled* vycházel měsíčně (kromě července a srpna) nákladem Československé obce legionářské a jeho zodpovědným redaktorem byl jeden z největších odborníků na slovanskou problematiku v Československu Adolf Černý. Redaktory byli také J. Slavík, A. Frinta, přispívali E. Beneš, K. Krofta, B. Hrozný a další. V letech 1927–1936 byl Ripka v redakčním kruhu, články psal až do mnichovských dnů na podzim roku 1938. Ve *Slovanském přehledu* měl na starosti informovat o politické situaci v Jugoslávii až do roku 1936, kdy ho v této práci vystřídal další člen redakční rady J. Kopecký. V rubrice *Rozhledy po slovanském životě* Ripka pravidelně shrnoval události uplynulého měsíce. Kromě toho psal recenze, články u příležitosti životního výročí nebo úmrtí významných osobností jugoslávského politického a kulturního života, sledoval zahraniční návštěvy a jednání, které se vztahovaly k Jugoslávii. Podle Ripky se však *Slovanský přehled* neměl omezovat jen na slovanské národy. Vytržení slovanské problematiky ze souvislostí multietnického středo- a východoevropského prostoru meziválečného období bylo podle jeho názoru jejím hrubým zkreslením. Pozornost se proto měla zaměřit také na studium Řeků, Rumunů, Litevců, Maďarů a dalších. Názory o slovanské jednotnosti považoval za romantický přežitek, daleko větší spojitost viděl například mezi Čechoslováky a Němci než mezi Jihoslovany a Poláky. Slovanské národy žijí podle Ripky individuálně, jsou diferencovány stejně jako národy románské nebo germánské. Byl přesvědčen, že i v budoucnosti se budou rozdíly mezi jednotlivými slovanskými národy přirozeným vývojem zvětšovat.¹⁰⁷

Ve 30. letech byl rovněž členem *Slovanského ústavu*.¹⁰⁸ Jednou ze snah *Slovanského ústavu* bylo přispět k proniknutí československé kultury a hospodářství

---

¹⁰⁷ NO, roč. II., r. 1925, č. 4, 4. ledna: *Jen slovanský přehled?*, s. 5.

¹⁰⁸ *Slovanský ústav* byl založen 25. ledna 1922 na základě rozhodnutí parlamentu a díky osobní iniciativě a finanční podpoře T. G. Masaryka. Skutečně pracovat začal až v roce 1928. Prvním předsedou se stal světově

do zemí jihovýchodní Evropy. Pro tyto úkoly měl Slovanský ústav také vychovávat odborné pracovníky. Ústav se dělil na dva odbory: kulturní a národohospodářský, přičemž v celé meziválečné historii převládal kulturní odbor, který udával tón celému Ústavu.¹⁰⁹ Ripka se podílel právě na činnosti kulturního odboru, jehož činným (od r. 1934 nazýváno mimořádným) členem se stal na valném shromáždění dne 19. května 1931 spolu s například Josefem Macůrkem a Albertem Pražákem. Na rozdíl od řádných členů, jejichž počet byl omezen, neměl jako mimořádný člen aktivní ani pasivní volební právo a nemohl se stát ani funkcionářem Ústavu. Mimořádní členové, kteří sestávali z odborníků pro jednotlivé obory, však měli právo účastnit se práce v komisích, podávat různé návrhy k chodu Ústavu, k organizačním i odborným záležitostem. Především na svou žádost dostávali publikace, které potřebovali ke své odborné činnosti, čehož Ripka hojně využíval.

Již v polovině 20. let zahájil Ripka také svoji publikační činnost. V roce 1926 vyšla publikace *Království S.H.S.*, pro kterou sestavil úvod a první, nejobsáhlejší část o politických dějinách.¹¹⁰ Zaměřil se především na předválečné a válečné období snah o sjednocení Srbů, Chorvatů a Slovinců. Odsoudil předválečnou rakousko–uherskou politiku vůči Jihoslovanům. Rakousko–uherská politika byla podle Ripky příčinou toho, že se Jihoslované uchýlovali k nepřátelství proti státu. Sarajevský atentát byl již jen vyvrcholením předchozích událostí: „Prinčipovu ruku vedla Nemesis, dějinná spravedlnost. Bylo by nedorozuměním, jeho čin odsuzovat jako jiné atentáty. (...) Ostatek průběh a výsledek velikého boje, v němž jeho výstřel byl ranou zápalnou, ospravedlnil plně jeho hrdinný revoluční čin, který sám odpykal krutou smrtí v terezínském žaláři.”¹¹¹, dodával Ripka. Ve výkladu je skryta podstata jeho chápání významu československo–jugoslávské spolupráce. Oba národy¹¹² spojovaly v minulosti společné osudy v Rakousku–Uhersku, tytéž touhy po osvobození

---

známý archeolog a etnograf L. Niederle. V době mezi světovými válkami byl Slovanský ústav učenou společností, jejímž cílem bylo rozvíjení mnohostranných československých vztahů a jejímiž členy byli kromě významných slavistů i přední národohospodáři. Ústav vykazoval bohatou publikační a přednáškovou činnost, pořádal konference a výstavy.

¹⁰⁹ K tomu podrobně Liška, R.: *Slovanský ústav v meziválečném období (1919–1938)*, rigorózní práce, FF UK, 2004, s. 88–89.

¹¹⁰ Ripka, H., Prohaska, D., Jakesch, V., Dvorský, V.: *Království S.H.S. (Srbů, Chorvatů a Slovinců)*. Praha, Šolc a Šimáček, 1926.

¹¹¹ Tamtéž, s. 25.

¹¹² Ripka byl zastáncem koncepce jednotného československého i jihoslovenského národa, které však byly v minulosti rozděleny. Různé vlivy – v jihoslovenském případě zejména odlišnost pravoslavného vyznání Srbů a katolického vyznání Chorvatů a Slovinců – způsobily jiný kulturní vývoj, který zanechal viditelné stopy i v národní povaze. I přesto, že v jihoslovenském případě nepovažoval opětovné sjednocení státní ještě za sjednocení národní, nepochyboval o tom, že k němu v budoucnosti dojde.

a sjednocení. Právě proto podle Ripky Jihoslované stáli ze všech Slovanů Čechoslovákům nejbližší. Společná minulost a společné současné zájmy měly být výzvou k tomu, aby vzájemná spolupráce byla udržována i v budoucnosti. U příležitosti desátého výročí vzniku Československé republiky vydal druhou, tentokrát již svoji samostatnou publikaci, *Boj za československou svobodu*.¹¹³ V knize ocenil Masarykovu prozíravou orientaci na Západ a Benešovo: „politické a diplomatické nadání a umění (...), které nám přineslo rozhodující úspěch v diplomatickém zápase o mezinárodní uznání.“¹¹⁴

Ripkova novinářská a publicistická činnost přecházela stále zřetelněji, obdobně jako u většiny ostatních prvorepublikových novinářů, v přímou podporu politických sympatizantů. Projevilo se to na sklonku léta 1926, kdy se podílel na činnosti novinářského bloku k podpoře T. G. Masaryka při prezidentské volbě, která se chystala na květen příštího roku. Hlavním iniciátorem akce byl Karel Čapek, zapojili se také Stivín, Skýpala, Kepka, Hlaváč, Laurin a Klíma. Cílem bylo zastavit vzájemné spory mezi levicově orientovanými novináři v otázce prezidentské kandidatury. Byl vytvořen tiskový blok, přičemž společný postup měl vést k ovládnutí veřejného mínění. Činnost tiskového bloku však vážla na vzájemných sporech jeho členů.¹¹⁵

Hubert Ripka se již ve 20. a také v 30. letech podílel na činnosti – zejména kulturního rázu – řady spolků a sdružení. Vedle již zmiňované Československo–jihoslovenské ligy a Slovanského ústavu se jednalo o Společnost přátel Lužice, Československou ligu pro lidská práva, Svaz národního osvobození, Československou obec legionářskou a Československou obec sokolskou. Jeho působení se tak u příležitosti nejrůznějších zasedání, sjezdů a výročí rozšiřovalo i na činnost přednáškovou. Pro Československou obec legionářskou pořizoval

---

¹¹³ Ripka, H.: *Boj za československou svobodu*. Praha, Pokrok, 1928. Publikace vyšla v knihovně Svazu národního osvobození, kam přispívali též např. Jan Herben, E. Beneš, Zdeněk Nejedlý, Ferdinand Peroutka a Vojta Beneš. Vydání knihy bylo ohroženo Ripkovou časovou zaneprázdněností a z toho vzniklých průtahů při zaslání poslední části rukopisu. Předseda Svazu národního osvobození Josef Patejdl byl proto nucen Ripku důrazně upozornit, že bude-li se vydání knihy ještě dále zdržovat, stane se s přibližujícími se oslavami desátého výročí vzniku republiky neprodejnou, protože již budou k dispozici podobné publikace jiných spolků či organizací. Ripka zbývající část zaslal a kniha mohla být nakonec vydána. NA, f. AHR, k. 69, 1-1-256-57c: Korespondence H. Ripky. Dopisy z 3. a 8. září 1928 zaslané H. Ripkovi J. Patejdlem jménem Svazu národního osvobození.

¹¹⁴ Ripka, H.: *Boj za československou svobodu*, s. 80.

¹¹⁵ Klímek, A.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. XIII. Litomyšl, Paseka, 2000, s. 598.

překlady dokumentů do srbštiny a němčiny.¹¹⁶ Především z důvodu informování se o názorech prezidenta Masaryka o vnitřních poměrech v ČsOL, s nimiž nebyla hlava státu z hlediska schopností jejích vůdců spokojena, odjel také na podzim 1925 spolu s Antonínem Pešlem za Masarykem do slovenských Topoľčianek.¹¹⁷ Konečně v roce 1931 se stal členem zednářské lóže Pravda vítězí.¹¹⁸

Nejvýznamnější Ripkova přednášková činnost za první republiky byla ovšem spojena s prestižním *Klubem Přítomnost*, kde působil od roku 1927 až do sklonku první republiky. Posláním Klubu Přítomnost byla propagačněpolitická a výchovněpolitická činnost. Hlavní propagovanou ideou na přednáškách byla idea státnosti. Jednalo se o reakci na zanedbávání propagace státního zájmu a státního hlediska, které v každodenním politickém boji ustupovaly zájmům jednotlivých stran. Jednotlivé přednášky měly neúnavnou a pokud možno zábavnou formou poskytnout posluchačům informace a vysvětlení politických, sociálních a kulturních událostí a problémů doby. Přitažlivost přednášek zvyšovala diskuze, která následovala po referátu. Mladí lidé tak měli možnost dostat se do bližšího styku s významnými osobnostmi československého veřejného života, s politiky, žurnalisty a národohospodáři.¹¹⁹ Klub Přítomnost vznikl 2. února 1927 původně jako společenský klub Národní strany práce¹²⁰, po jejím rozpuštění získal nicméně v únoru 1930 politickou nezávislost a stal se platformou pro představitele celého politického spektra. Sídlil v hotelu de Saxe v Hybernské ulici, debaty se konaly mimo jiné v Národní kavárně na Národní třídě, v létě v restauraci Terasy na Barrandově. V dubnu roku 1927 uspořádal Klub první vzdělávací cyklus pěti přednášek s názvem „O slovanské politice“, jehož cílem bylo přispět k vyjasnění a rozšíření pojmu „reálného slavismu“. Mezi přednášejícími byl J. Herben, J. Papoušek a Prokop Maxa. Ripka přednesl referát, který se zabýval mimo jiné vztahem Jihoslovanů k ostatním slovanským národům, podrobněji poukázal na srbsko–bulharský spor a vymezil

---

¹¹⁶ NA, f. AHR, k. 68, 1-1-256-55a: Žádost ČsOL ze dne 22. května 1926 o překlad příložených konceptů.

¹¹⁷ Záznam rozhovoru, ve kterém se dostalo také na národnědemokratickou politiku, na osobu Karla Kramáře a další vnitropolitické otázky, zveřejněn: Šťovíček, I.: Záznam Huberta Ripky o rozhovoru s T. G. Masarykem v roce 1925. In: Masarykův sborník XIII, 2006, s. 371–377.

¹¹⁸ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-2n.

¹¹⁹ Klub Přítomnost. Praha, 1934, s. 6.

¹²⁰ Zakládajícími členy Národní strany práce bylo 47 osob, mezi nimi např. bratři Čapkové, redaktor Umělecko-průmyslové školy v Praze arch. Pavel Janák, prof. Masarykovy univerzity Jaroslav Kallab, Josef Kopta, Ferd. Peroutka, Adolf a Jaroslav Stránští, docent vysokého učení technického ing. Václav Verunáč, ale i osoby na úrovni úředníků, učitelů a advokátů. Ripkovo jméno mezi nimi uvedeno není. NA, f. ČSNS, k. 486, Ohlášení o vzniku Národní strany práce.

oblasti zájmů československo–jihoslovanského spolenectví.¹²¹ Po úspěchu prvního cyklu přednášek následoval cyklus „Pravda o zahraničním odboji“ a v lednu 1928 cyklus „O poměru německých menšin k ČSR“. V únoru 1931 se v rámci cyklu „O diktaturách“ ve své přednášce Ripka věnoval vzniku režimu maršála Pilsudského v Polsku a také vládě jihoslovanské. Následné diskuze se zúčastnili i pozvaní zástupci vyslanectví Borina, Gruszewský, Wierzabinský a Trifković.¹²²

Poté, co Klub prodělal v roce 1931 vnitřní krizi, která se projevila rovněž podprůměrným zájmem o přednášky, byla na počátku následujícího roku provedena jeho vnitřní přestavba. Roku 1933 navázal Klub spolupráci se skupinami, které sledovaly obdobné cíle, tj. s barrandovskou skupinou V. M. Havla, redakcí Demokratického středu, Weignerovým Svazem občanské důvěry, Verunáčovou skupinou Demokratické spolupráce a Dělnicko–studentským výborem v Plzni. Ripka v Klubu Přítomnost během více než deseti let přednesl celou řadu přednášek převážně s politickou tematikou. Základem se mu stala propagace demokratických zásad a ideálů T. G. Masaryka a E. Beneše, přičemž se zaměřil především na mezinárodní postavení Československa, Benešovu zahraničněpolitickou koncepci a problémy česko–německého soužití. Na klubovních večerech navázal nebo prohloubil přátelství s mnoha osobnostmi československého společenského života. Post předsedy zde zastávali dlouhá léta Prokop Drtina a Jaroslav Drábek. V Klubu Přítomnost přednášeli například Zdeněk Nejedlý, Zdeněk Chytil, Karel Jíše, Wenzel Jaksch, R. Procházka, Jan Masaryk, Antonín Hampl, E. Moravec, J. Stránský, Antonín Pešl, J. Slavík, Z. Fierlinger, Jaromír Nečas a František Weyr.¹²³ Pro Ripku bylo důležité propojení na časopis Demokratický střed, vydávaný Zdeňkem Chytillem.

V prosinci roku 1928 přednesl Hubert Ripka rozhlasový projev „Svátek národního sjednocení Srbů, Chorvatů a Slovinců“¹²⁴ Kritickou, ale povzbuzující, zpětnou vazbu posluchače mu z Kostelce napsal také otec: „Poznali jsme okamžitě Tvůj hlas, který byl v počátku trochu chraptivý a během přednášky poněkud jasnější. Řekli jsme si, zase má rýmu a nemýlili jsme se. Přednáška byla pěkná, jenomže si moc rychle mluvil, dvakrát se přeřek a 2krát zakoktal. Celkem se nám to velmi líbilo a doufáme, že se nyní častěji v radiu objevíš, načež se již předem těšíme. Příště pozor na dobu času a na tak rychlé čtení, vypadá totiž, mám ten dojem, jako když

---

¹²¹ NO, roč. IV., r. 1927, č. 117, 28. dubna: O slovanskou politiku, s. 1.

¹²² Seznam přednášek je připojen v příloze.

¹²³ Deset let Klubu Přítomnost 1927–1937. Praha, 1937. Předmluvu napsal H. Ripka.

školák si chce vydobýt 1.¹²⁵ V říjnu 1929 následoval rozhlasový projev na téma „Autonomie a demokracie”.¹²⁶ V občasných rozhlasových projevech, které informovaly o zahraničněpolitických událostech, pokračoval také ve 30. letech.

Horlivá novinářská práce, psaní a přípravy do pozdních nočních, či lépe řečeno brzkých ranních, hodin, se již ve 20. letech odrážela na Ripkově zdravotním stavu. V roce 1928 to dospělo tak daleko, že musel odjet na dvouměsíční pobyt do Vysokých Tater, a to se ani tato doba nezdála být dostatečná, aby se z celkového vyčerpání zcela zotavil. Na Slovensko ho doprovázela setra Arnoštka. K řádnému odpočinku ho na dálku vyzýval starostlivý otec: „Bohužel pražské ovzduší pro Tebe není a též ne volba Tvého nynějšího povolání při Tvé slabé tělesné konstrukci příliš duševně vyčerpávající. Potom Tvůj mladý věk vyžaduje v nynějším Tvém stavu čistý vzduch, silnou stravu a více tělesného šetření, též řádný odpočinek v noční době, ale ne jak to bývá u Tebe pravý opak. Věk do 40ti roků vyžaduje největší opatrnost na sebe, po jehož šťastném přežití začíná teprve tělo mohutněti a více vzdoruje všem zkázám. Mysli si při tom, co chceš, ale já Ti dávám dobré napomenutí dle svých nabytých zkušeností, a zaříd' si podle tebe Tvoji životní dráhu – já už můj drahý synku nebudu – ale na tyto upřímná, pravdivá slova Tvého otce starostlivého si vždy rád vzpomeneš!”¹²⁷ Také mamince se novinářské povolání pro jejího syna vzhledem ke zdravotnímu stavu příliš nezamlouvalo: „Ty Hubertíku to nechceš nikdy přiznat, že bys měl pohodlnější život, kdybys byl úředníkem, ať bys vstával v 7 hod., zase by sis dříve lehl a jinak bys měl pravidelnější životosprávu a nevyčerpával by ses tak (...). Hubertku, nemohl by sis najít něco pohodlnějšího, když bys měl i menší plat, zase bys nechodil po těch večírkách všelijakých a kavárnách, tak bys zase neutratil tolik a byli byste snad také živí. Víím, že řekneš, že je to vše zbytečné, co vždy říkám, ale máme o Tebe velkou starost a jen pro Tvé dobré tak myslíme.”¹²⁸ Na rady rodičů, aby novinářiny s ohledem na své zdraví zanechal, však nedal.

---

¹²⁴ NA, f. AHR, k. 69, 1-1-256-57c. Korespondence, r. 1928. Potvrzení Radiojournalu o účinkování.

¹²⁵ NA, f. AHR, k. 69, 1-1-256-57d, H. Ripka - osobní, Korespondence H. Ripky s rodinou, 1928. Dopis H. Ripky st. ze 4. prosince 1928, cit. dle s. 2.

¹²⁶ NA, f. AHR, k. 72, 1-1-256-88a. Korespondence, r. 1929. Potvrzení účasti 4. a 5. října 1929 v 18.10 hod. na vysílání.

¹²⁷ NA, f. AHR, k. 69, 1-1-256-57d, H. Ripka - osobní, Korespondence H. Ripky s rodinou, 1928. Dopis H. Ripky st. z 22. února 1928, cit. dle s. 2.

3. 4. Redaktorem Lidových novin (1930–1938)

Dne 1. dubna 1930 se Hubert Ripka stal členem redakčního kolektivu Lidových novin.¹²⁹ Jeho příchod byl součástí pozvolné generační obměny redakce. V lednu 1928 ukončil svůj život sebevraždou Rudolf Těsnohlídek. V posledních letech před svou smrtí v roce 1931 se na práci v Lidových novinách již příliš nepodílel ani jejich zakladatel Adolf Stránský. Také návrat Arnošta Heinricha do redakce v roce 1929 neměl dlouhého trvání, neboť propadl alkoholu a v květnu 1933 zemřel.¹³⁰ Jejich náhradníky se stali příslušníci generace třicátníků, kteří vstupovali do redakce deníku vysoké zpravodajské a umělecké úrovně. K nově příchozím novinářům patřil Ferdinand Peroutka, který v roce 1924 stál u zrodu kulturně politické revui Přítomnost. Další významnou osobností, která se neblaze proslavila za nacistické okupace, byl Emanuel Moravec. V době, kdy spolupracoval s Lidovými novinami (jeho články vycházely pod pseudonymem Stanislav Yester) byl však rozhodným stoupencem hradní politiky. Na přelomu 20. a 30. let přišli do Lidových novin také spisovatel Karel Poláček, do národohospodářské rubriky přispívající ekonom Jiří Hejda, s nímž se Ripka dobře znal již z redakce Národního osvobození a jenž v roce 1935 odešel do ČKD, kde se následně stal vrchním ředitelem, a jako zahraniční dopisovatel Ivo Ducháček, který se stal později Ripkovým blízkým exilovým spolupracovníkem a informátorem v období po roce 1939.

Ripka přišel do redakce Lidových novin již s bohatou žurnalistickou zkušeností. Byl považován za vzdělaného novináře, který je schopný bystrého úsudku a který se vyznačuje hlubokou odbornou znalostí témat, k nimž se vyjadřoval. Jeho články a komentáře se stávaly stále oblíbenějšími. Demokratické názory a oddanost myšlenkám zakladatele samostatné Československé republiky T. G. Masaryka a důvěra k jejímu ministru zahraničních věcí E. Benešovi se dobře slučovaly s orientací Lidových novin. Nutno dodat, že do novinářských podniků rodiny Stránských proudily ze státních struktur (například z ministerstva zahraničních věcí) značné finanční prostředky. Pětatřicetiletému novináři nabídl místo v redakci syn zakladatele Lidových novin Adolfa Stránského Jaroslav, jehož pravou rukou se při formulování politického zpravodajství Ripka postupně stával. Za redakční stůl si sedl

---

¹²⁸ NA, f. AHR, k. 69, 1-1-256-57d, H. Ripka - osobní, Korespondence H. Ripky s rodinou, 1928. Dopis A. Ripkové, nedat. (první polovina března 1928), cit. dle s. 1-2.

¹²⁹ První Ripkovy krátké informativní články se v Lidových novinách objevily již v březnu 1930.

¹³⁰ O historii Lidových novin Pernes, J.: Svět Lidových novin 1893–1993. Praha, Lidové noviny, 1993.

vedle Ivana Herbena, dalšího syna slavného otce. Ripkovým asistentem pro parlamentní zpravodajství se později stal Zdeněk Bořek Dohalský.

Ripka podával zpočátku zprávy ze senátu a poslanecké sněmovny. Jeho parlamentní zprávy ve své první části shrnovaly výsledky jednání a pojednávaly o schválených zákonech a v druhé části se zabývaly připomínkami jednotlivých poslanců a senátorů. Často zde ostře vystupoval proti komunistům, odsuzoval jejich parlamentní průtahy a obstrukce. Záhy se však zaměřil na zahraniční politiku a stal se šéfem zahraničněpolitické rubriky, kterou vedl bezezbytku v intencích Benešovy koncepce. V roce 1931 se také stal předsedou Klubu zahraničních redaktorů. Ze schůzí zahraničních výborů parlamentu věnoval pozornost především právě Benešovým projevům. Jako novinář uskutečnil s ministrem zahraničí řadu rozhovorů, což přispívalo k tomu, aby důkladně poznal Benešovy politické názory a mohl se stát jeho politickým důvěrníkem. Přibližoval široké veřejnosti výsledky oficiálních jednání Malé dohody, na jejichž konferenci v Československu, Jugoslávii a Rumunsku byl redakcí Lidových novin ve 30. letech často vysílán. Nešlo mu přitom jen o poskytování informací, ale také o manifestaci jednoty a síly československo–jugoslávsko–rumunského spojení, a to i poté, co se Jugoslávie začala z hospodářských důvodů stále více orientovat na Německo. Reagoval na zahraničněpoliticky významné události nejen u československých malodohodových spojenců, ale také v Rakousku, Polsku, Maďarsku, Německu, Francii a od roku 1935 v Sovětském svazu.

Ripkovy články v Lidových novinách se postupem času stávaly v nejednom případě zdrojem informací z Československa pro zahraničí tisk, který někdy citoval i dlouhé pasáže z jeho komentářů. Tak tomu bylo například u francouzských *Petit Parisien*, *Le Temps*, ale také u polských, německých, maďarských a dalších periodik. Jeho novinářská činnost se v letech 1930–1938 neomezovala jen na Lidové noviny. Pravidelně přispíval do dalších periodik, mimo již zmíněné např. do *Československo–jihoslovenské revui*, týdeníku *Přítomnost*, v druhé polovině 30. let také do národněsocialistického *Českého slova*.

3. 4. 1. Informační zahraniční cesty

Od roku 1932 až do mnichovské krize podnikal Hubert Ripka pravidelné informační cesty do zahraničí. Během šesti let navštívil Maďarsko, Polsko, Bulharsko, Rumunsko, Švýcarsko, Velkou Británii, Sovětský svaz, opakovaně také Jugoslávii

a Francii. Do ciziny nevyjížděl jen z důvodů získání aktuálních zpráv pro své politické úvodníky a komentáře. Stal se důvěrným spolupracovníkem československého ministra zahraničních věcí a od roku 1935 prezidenta republiky Edvarda Beneše. Z ministerstva zahraničních věcí získával také neoficiálně pro tyto účely finanční prostředky. Jako politický novinář měl řadu kontaktů na významné zahraniční politiky, představitele společenského života i redaktory novin. Byl inteligentním, komunikativním, společenským a jazykově dobře vybaveným žurnalistou, pravým opakem těch novinářů, o nichž sám jednou napsal: „Čeští novináři nehrnou se s nedočkavou zvědavostí k cizím státníkům a politikům, naopak, nejraději se jim plaše vyhýbají. Bůh ví, proč! Snad proto, že je snadnější a pohodlnější hádat se anonymně od redakčního stolku s nepřítomným odpůrcem, než napnout trochu pozornosti a obratnosti v osobním rozhovoru s cizím politikem.“¹³¹ Ze svých zahraničních cest pořizoval souhrnné zprávy pro E. Beneše, které mu poskytovaly informace o tamější vnitropolitické situaci. Připojoval také záznamy z rozhovorů, které vedl s předními vládními nebo opozičními politiky. Před zahraničními cestami si domlouval s Benešem osobní schůzky, a ten ho informoval o svých aktuálních názorech o důležitých vnitropolitických i zahraničněpolitických otázkách země, kam Ripka mířil a kde měl „pročeskoslovensky“ působit.

Dne 30. dubna 1932 odjel na tři dny do Budapešti, a to jako host maďarského advokáta Auera, který ho seznámil s řadou maďarských politiků. Ve stejné době přijeli do Budapešti francouzská novinářka Le Bas-Fouque a spolupracovníci pařížského socialistického časopisu „Populaire“, jakožto hosté maďarské sociálnědemokratické strany, což vzbuzovalo pozornost ve vládních kruzích. Vládní tisk se pozastavoval nad tím, že v době projednávání státního rozpočtu přijely návštěvy, které v minulosti neměly o Maďarsko zájem, v případě Lidových novin se dokonce hovořilo o pomluvách a hrubých útocích. Ripka měl řadu rozhovorů s maďarskými novináři a politiky, a směrem k veřejnosti deklaroval především potřebu vzájemného poznání a pochopení, potřebu toho, aby maďarští žurnalisté častěji přijížděli do Prahy.¹³² O svých rozhovorech informoval písemně Beneše. V Budapešti se setkal také s poslancem Gusztávem Gratzem, představitelem jedné z vládních stran, který dle Ripkovy zprávy očekával brzký návrat hraběte Bethlena¹³³

---

¹³¹ LN, roč. XXXVIII., r. 1930, č. 342, 10. července – ráno: Korektnost pana Ljapčeva, s. 1–2. Cit. dle s. 1.

¹³² NA, f. Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv (dále MZV-VAI), k. 3842.

¹³³ Štěpán Bethlen byl maďarským ministerským předsedou v letech 1921–1931.

na pozici ministerského předsedy. Maďarská opozice byla podle Ripky neobyčejně roztržštěná, politicky slabá a bez významných vedoucích osobností. S Bethlenovým návratem bylo třeba počítat také pro podporu z Itálie, která byla proti Károlyiho snahám přiblížit se Francii. Ripka ministra zahraničních věcí informoval, že si Bethlen přeje vytvoření italsko–rakousko–maďarského bloku a doufá, že získá i Rumunsko, přičemž je zásadně proti sblížení s Československem. Otevřeně protičeskoslovenské názory vyslovil také šéfredaktor Pestler Lloydů Veszy. Podle Ripkovy zprávy vkládala maďarská opozice mnoho nadějí do E. Beneše, který by však měl „vyjít vstříc“ v otázce revize československo–maďarských hranic.¹³⁴

V roce 1932, tedy ještě před Hitlerovým „převzetím moci“, podnikl Ripka také dva informační zájezdy do Německa. Při první cestě v polovině května navštívil Berlín, Lübeck, Hamburk, Lipsko a Drážďany. Měl příležitost mluvit s několika pravicově i levicově orientovanými novináři. Podle jeho celkového dojmu byl německý národ v úplném duchovním, mravním a politickém rozvratu, Německo nacionalistické, hitlerismem proniknuti i ti, kteří s ním politicky nejdu, liberální a demokratické skupiny naprosto beze všeho vlivu, za obecného nepřátelství až nenávisti k Francii.¹³⁵ Uchopení moci Hitlerem bylo podle Ripkových postřehů neodvratné. Zaznamenal rovněž stoupající odpor proti Československu, které Němci stále více chápali jako jedinou vážnou překážku v uskutečnění německé „Mitteleropy“. K tomu rovněž dodával: „Právě po zkušenostech z Německa uvědomil jsem si to více než jindy, že je potřebí, abychom měli doma pořádek a pevnou, rozhodnou vládu. Morálně jsme zřejmě silnější a můžeme proto krizi překonat. Úzké spojení s Francií a držení Malé dohody, nepodlehnutí německému zmatku, nedat se mást učenými teoriemi a líbivými hesly, která teď z Německa přicházejí a budou přicházet, věrnost politické a hospodářské demokracii, žádné hospodářské nebo politické experimenty, neprovokovat zbytečně Němce, prohloubit spolupráci s našimi Němci (...)“¹³⁶. Ripka byl rovněž překvapen, s jakou pozorností sleduje německý nacionální tisk problematiku největší československé národnostní menšiny. Vyzval

---

¹³⁴ AÚTGM, f. EB I., k. 157, sign. R 296/4, Francie 1936.: Informační zájezd H. Ripky do Budapešti ve dnech 30. dubna až 2. května 1932. Ripka se v Budapešti setkal rovněž s francouzským vyslancem Desviennem a opozičním poslancem E. Nagyem, dále s Š. Friedrichem, N. I. Bucharinem, Fabiánem, Vámbérym a tajemníkem sociálnědemokratické strany E. Monusem.

¹³⁵ AÚTGM, f. EB I., k. 196, sign. R 340 c, Německo 1932: Zpráva H. Ripky o jeho cestě v Německu v květnu 1932. Cit. dle s. 1. Datum na dokumentu (4. května 1932) je zřejmě chybné, Ripka zprávu zapsal až po návratu, tedy pravděpodobně 4. června 1932. Dokument je otištěn v příloze.

¹³⁶ AÚTGM, f. EB I., k. 196, sign. R 340 c, Německo 1932: Zpráva H. Ripky o jeho cestě v Německu v květnu 1932. Cit. dle s. 5.

proto k pečlivému prověření jednotlivých spojů mezi československými a říšskými Němci. Beneš měl o Ripkovy informace velký zájem a žádal, aby mu uváděl i podrobnosti.¹³⁷

V srpnu roku 1932 odjel Ripka do Německa znovu. V době konání říšských voleb setrval několik dní v Berlíně, poté navštívil Hannover, Hildesheim, Münster, Dortmund, Essen, Düsseldorf, Köln, Mainz a Frankfurt. Ve všech městech navazoval kontakty se žurnalisty nebo politiky. V přímém styku nebyl jen s novináři demokratické levice, ale i s novináři nacionálněsocialistickými. Bylo totiž podle něj chybou, že většina cizích korespondentů a žurnalistů v Německu nevyhledávala přímý styk s nacionalistickými novináři. Levice tak podle jeho názoru informovala podle svých stranických potřeb a zastírala pravý stav věcí v Německu, zejména pokud šlo o zahraničněpolitické otázky. Přímé rozhovory s nacionalisty mu umožnily proniknout hlouběji než při květnové cestě do smýšlení německé nacionalistické fronty. Především nacionalisté podle jeho záznamu na smrt nenáviděli Francii a její spojence. Němci se dívají na Francii jako na nehybnou zemi, která ustrnula na ideologii z roku 1789 a ze které již nepřicházejí žádné nové podněty, které by odpovídaly na současné problémy. Celkově byly podle Ripky všechny názory zahroceny proti Francii, protože Němci jsou proti všemu (i zdánlivě) francouzskému.¹³⁸ Pro veřejnost shrnul dojmy z německého předvolebního boje v trpkém fejetonu na stranách Lidových novin: „Hakenkrajcleři, komunisté, socialisté – to nejsou stoupenci a přívrženci politických stran: jsou to fanatičtí vyznavači. Strana pro ně není politickou organizací, nýbrž sektou, v níž se věří se zápalem téměř náboženským. Politický odpůrce je nepřítel, na smrt nenáviděný, politický zápas mění se v krvavý boj rozvášněných fanatiků. Ubohý národ! Přes všechny své velkolepé schopnosti duševní a organizační zůstává stále politicky nezralý. Pyká dnes strašnou vnitřní rozháraností za to, že se mu nedopřála občanská svoboda. Když zmizel Vilém s vrstvou, která jediná vládla a vládnout dovedla, byl německý národ ponechán sám sobě. A sám sobě vládnout ještě neumí.“¹³⁹

V polovině ledna roku 1933 se pak Ripka zúčastnil jako člen výpravy československých novinářů varšavské konference Polsko–československé tiskové

---

¹³⁷ Benešova reakce na zprávu H. Ripky o situaci v Německu a pohled E. Beneše na vývoj vnitropolitické situace, 2. června 1932. In: Nováčková, H., Šťovíček, I., Hubený, D.: Hubert Ripka: záznamy o rozhovorech s Edvardem Benešem 1932–1938. In: *Paginae Historiae*, č. 20, 2012, dok. č. 1, s. 265.

¹³⁸ NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-44c: Zpráva H. Ripky o jeho cestě v Německu v srpnu 1932.

¹³⁹ LN, roč. IL., r. 1932, č. 393, 5. srpna – ráno: Ne strany, ale sekty, s. 1–2. Cit. dle s. 2.

dohody. Cílem mezinárodního setkání novinářů bylo dohodnout se na společném a jednotném postupu při předávání informací. V době narůstajícího mezinárodního napětí šlo také o vzájemné sblížení novinářských komunit. Větší oboustranná informovanost měla zabránit tomu, aby na stranách novin a časopisů docházelo k nepodloženému napadání, které by hrozilo zbytečným stupňováním napětí. I přesto, že se podle Ripky poměr Poláků k Československu za poslední tři roky výrazně zlepšil, z rozhovorů, které ve Varšavě uskutečnil s polskými politiky, diplomaty a novináři, bylo patrné, že zásadní rozpory mezi polskou a československou zahraničněpolitickou koncepcí existovaly nadále. Hovořil se zástupcem východní sekce zahraničního ministerstva Gawróńským, s místopředsedou zahraničního výboru polského sejmů Dyboským, s ředitelem zahraničního úřadu ministrem Schätzlem, s přednostou tiskového oddělení zahraničního ministerstva Przesmyckým, se senátorem a předsedou národní demokracie Bartoszewiczem a také se sovětským vyslancem ve Varšavě Vladimírem Ovsjejenkem. Zatímco o zahraničněpolitických otázkách byli podle Ripky polští představitelé ochotni diskutovat, ve věcech vnitropolitických projevovali značnou zdrženlivost. Nejvíce se hovořilo o koridoru, jehož ohrožení by bylo podle Ripkových zjištění pro Poláky důvodem k válce. Zajímavostí je, že získal rovněž informace o tom, že polským zájmem (i když nepatřil k neaktuálnějším požadavkům oficiální politiky) je připojení Podkarpatské Rusi k východní Haliči. Tím mělo být Československu znemožněno spojení s Rumunskem a Sovětským svazem. Získáním Podkarpatské Rusi by Polsko také dosáhlo strategicky významné společné hranice s Maďarskem. Podle Ripky se v požadavcích projevovala polská povýšenost a velikášství, umocněné přesvědčením, že Čechoslováci by na polském přátelství měli mít větší zájem než Poláci na přátelství československém. Prohloubení československo–polské spolupráce bylo proto podle něj možné na základě společného zájmu, kterým byla v dané situaci protirevizionistická politika a obrana proti pokusům velmocí rozhodovat bez ohledu na malé a středně velké státy. Spolupráce a přátelství s Polskem však neměla ohrozit jiné zájmy Československa, v první řadě nesměla znemožnit pro budoucnost přátelství se Sovětským svazem.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰ NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-45a: Zpráva H. Ripky o rozmlouvách ve Varšavě od 15. do 19. ledna 1933.

Za dva týdny po Ripkově návratu z konference Polsko–československé tiskové dohody se v Německu stal Adolf Hitler říšským kancléřem. Důsledkem bylo rychlé a definitivní rozbití skomírajícího státoprávního uspořádání výmarské republiky. Požár Říšského sněmu v noci na 28. února 1933 poskytl příležitost odstranit na základě nouzových opatření nejdůležitější občanská práva. Hitler zlikvidoval politickou svobodu, přeměnil hospodářství a finančnictví, zrušil jednotlivé německé státy, monopol moci získala NSDAP.

Také redakce Lidových novin musela reagovat na nové skutečnosti. Ještě více než doposud se zaměřila na kritiku fašismu a nacismu. Tisk se stával stále významnějším činitelem v zápasu o záchranu československé demokracie a myšlenkového odkazu jejího zakladatele T. G. Masaryka. Lidové noviny, jejichž jádro tvořili demokraticky smýšlející redaktoři, byly pochopitelně na jejich straně. Praktikám, které začala používat goebbelsovská nacistická propaganda, však bylo obtížné čelit. Ripka se po Hitlerově převzetí moci ve svých politických komentářích neuchýlil k otevřeně protiněmeckým nebo protihitlerovským postojům. Situace byla vážnější. Jakákoli provokace by znamenala jen přilítí oleje do ohně. Zvolil proto opačnou formu vyjadřování nespokojenosti. Zdůrazňoval sílu a potenciál, který představovala Malá dohoda. Spojenectví Československa, Jugoslávie a Rumunska se mělo stát hlavní překážkou německému pronikání do střední Evropy a na Balkán. V únoru roku 1933 vyzdvihl nový Pakt Malé dohody, který měl z malodohodových spojenců vytvořit jakousi vyšší mezinárodní jednotku na základě důvěrnější alianční spolupráce. O každém důležitém mezinárodněpolitickém aktu měl být člen Malé dohody zavázán se poradit s druhými dvěma členy a rozhodnutí provést až po jejich souhlasu.¹⁴¹ Možnost obrany byla podle Ripky jediná – malé středoevropské státy se mohou ubránit snahám velmocí vyřadit je z evropské politiky jedině vzájemnou spoluprací. Zajištění rovnováhy ve střední Evropě bylo pak podle něj podmínkou evropského i světového míru. O tom, že se Evropa za posledních několik málo let značně změnila, se vyjádřil v publikaci, kterou napsal k 15. výročí československé samostatnosti: „Evropa je dnes v hluboké krizi, ve veliké části zachvácená je horečkou nacionalistických diktatur, v celém světě řadí nebyvalá krize hospodářská, všude jsou patrné známky ideového a mravního zmatku. Na východ od Rýna panují diktatury a polodiktatury, jen Západ vyvíjí se dále v režimech demokratických.

---

¹⁴¹ LN, roč. III., r. 1933, č. 105, 27. února – ráno: Organizační statut Malé dohody, s. 2.

Ve středu Evropy je to jen Československo, které si uchovává demokratické řády a spravuje se podle demokratických zásad (...).¹⁴² Jedině demokracie, která umožnila vznik a vybudování republiky, měla být podle Ripky základním pilířem Československa. Zavržení demokratických řádů by totiž znamenalo ohrožení samotných základů československé státní existence. Jakákoli diktatura by přivedla Československo nejen do vnitřních rozbrojů, ale také do spleti mezinárodních nepřátelství. Vzhledem k sociální a národnostní struktuře Československa nebyla proto podle jeho názoru možná jiná politika než politika demokratická.¹⁴³

Poté, co se v Německu chopil Hitler moci, byl zastáncem toho, aby Edvard Beneš omezil na co nejmenší možnou míru své zahraniční cesty a aby se soustředil na upevnění své vnitropolitické pozice. Obával se především politiky agrárníků a jejich snahy o omezení Benešova a Kroftova vlivu na československou zahraniční politiku. Podle Ripkových důvěrných informací byl Beneš považován za hlavní překážku k diktatuře agrární strany, která byla podporována obecnou nedůvěrou k demokracii. Naléhal proto, aby byly před agrární politikou varovány ostatní strany, o což se už sám pokusil mezi sociálními demokraty a lidovci. Proti Benešovi se podle jeho zpráv vedla nebezpečná zákulisní kampaň, a proto opakovaně zdůrazňoval, že je nezbytné upevnění jeho pozice v národněsocialistické straně a ve vnitřní politice vůbec. Jedině silná Benešova vnitropolitická pozice mohla podle Ripky umožnit spolupráci národních socialistů a sociálních demokratů, kterou mělo být zabráněno záměrům agrárníků.¹⁴⁴

Léto roku 1933 bylo pro Huberta Ripku obdobím radostných událostí jeho osobního života. Po ukončení manželství s Bohumilou Bártovou, která se necelý měsíc před Ripkovým druhým sňatkem provdala za jeho novinářského kolegu, bývalého legionáře a později významného představitele domácího odboje za druhé světové války Antonína Pešla¹⁴⁵, byl dne 4. srpna 1933 oddán ve Štrasburku

---

¹⁴² Ripka, H.: Patnáct let československé demokracie. Praha, Pokrok, 1933, cit. dle s. 3. Publikace byla obhajobou Masarykova pohledu na první světovou válku, která se mu stala světovou revolucí, ve které šlo o zápas humanitních a demokratických myšlenek západních s teokraticko-absolutistickým principem. Ripka se v publikaci věnoval zejména československému vnitropolitickému vývoji a zahraniční politice od roku 1918.

¹⁴³ Tamtéž, s. 49.

¹⁴⁴ AÚTGM, EB IV/2, k. 22: Dopis H. Ripky T. G. Masarykovi, 8. října 1933. Opis byl zaslán rovněž E. Benešovi.

¹⁴⁵ Sama se v roce 1945 stala místopředsedkyní Svazu národní revoluce. Zemřela v roce 1965.

s Noémi Schlochovou. Za války se pak v protektorátním tisku ve snaze Ripkovi uškodit „propíralo“, že si měl původně vzít Pešlovu první manželku.¹⁴⁶

Noémi byla dcerou Maxe Schlochowa, profesora ve Štrasburku a Kristýny Bottové z Masseveax. Kořeny rodiny s židovským původem lze vystopovat v Pobaltí. Noémi narozená roku 1896 v alsaském Colmaru a hlásící se k evangelickému vyznání studovala francouzskou a německou literaturu na štrasburské univerzitě, kde roku 1919 složila jako jedna z prvních žen doktorát. Poté studovala slovanské jazyky na pařížské Sorbonně. Později se stala dopisovatelkou listu *Les Derniers Nouvelles de Strassbourg*, pro který zasílala zprávy o politickém dění v Československu, a to v duchu podpory československo-francouzského přátelství a spojenectví.

Ripka se s Noémi seznámil u historika Josefa Borovičky¹⁴⁷ v Praze, kde od roku 1927 působila jako profesorka na francouzském institutu Ernsta Denise. Vedla zde kurzy francouzské literatury a překladů z češtiny do francouzštiny. Sama překládala například díla Jaroslava Durycha nebo Vladislava Vančury. Z Noémi byl Ripka doslova okouzlen, před rodiči o ní mluvil jako o „fenomenální bytosti“, které se on sám nevyrovná. Jejich svazek, ačkoli byl doprovázen obdobími vzájemného odloučení a nejistot, zůstal pevný až do konce Ripkova života. Také manželce několik let před svou smrtí napsal, že je naplněn nevýslovným štěstím, že žije po boku „tak podivuhodné ženy“, jako je ona a že právě taková jedinečná žena ho zahrnuje svou láskou a vedla životem – a dodával, že má pocit, že je na světě málo tak šťastných mužů jako on.¹⁴⁸ Manželé bydleli v Mikulandské ulici, mezi Národním divadlem a Národní třídou, později v prostorném bytě Krakovské ulici, ústící na Václavské náměstí. Z jejich manželství vzešli dva synové. V roce 1934 se narodil Michal, jehož kmotrem byl legační rada v ministerstvu zahraničních věcí a Ripkův blízký přítel Jan Jína, s nímž rád vyrážel na lov zvěře. O dva roky později se narodil Jiří, ve svém dospělém věku vynikající francouzský fyzik, žijící od roku 1959 trvale ve Francii. Studoval fyziku na Imperial College of Science and Technology v Londýně, na univerzitě Orsay v Paříži a na univerzitě v Pittsburghu. Od roku 1964 byl vědeckým pracovníkem v oddělení fyziky Centra nukleárních studií v Saclay.

---

¹⁴⁶ Polední list, 12. února 1942: Kuplíř a děvkař na „ministerském“ křesle. Uloženo v NA, f. MZV-VAI, k. 3842.

¹⁴⁷ Rozhovor se synem G. Ripkou, 6. prosince 2007, <http://www.radio.cz/fr/rubrique/miroir/george-ripka-la-fuite-de-mon-pere-a-ete-organisee-par-les-services-secrets-francais>. Josef Borovička, pozdější profesor působící na univerzitě v Bratislavě a v Brně byl v roce 1949 za spolupráci s národními socialisty, uschování částí Ripkových spisů o činnosti londýnské emigrace, které mu později poslal, a za to, že sloužil jako spojka mezi Ripkou a národními socialisty odsouzen k osmi letům vězení, propuštěn po čtyřech letech. K osobě J. Borovičky srov. Lach, J.: Josef Borovička. Osudy českého historika ve 20. století. Praha, Academia, 2009.

Později přednášel na pařížských vysokých školách a na počátku 90. let na univerzitě v Oxfordu. Zabýval se především strukturou a formami rovnováhy jader, kvantovou teorií kapalného helia a kvarkovou strukturou elementárních částic. Od roku 1990 také úzce spolupracoval s českými fyziky, zejména v Akademii věd.

Byla to Noémi, která umožnila svými známostmi vejít svému manželovi v užší a důvěrnější styky s francouzskými politiky a novináři, s nimiž se už znal z předchozího období. Jednalo se zejména o generálního sekretáře francouzského ministerstva zahraničí Alexise Légera, velvyslance u Společnosti národů Massigliho nebo předsedu tiskové služby ministerstva zahraničí Pierra Comerta. Noémi tak umožnila Ripkovi postoupit dále v jeho novinářské kariéře, která postupně přecházela v dráhu politickou. Vzhledem k tomu, že Noémi pocházela z alsaského Colmaru – připomeňme, že A. Hitler psal v *Mein Kampf*, že Štrasburk (tedy Alsasko-Lotrinsko) musí být připojeno k Německu – dokázala velmi dobře pochopit kruciální význam poměru mezi Československem a Německem, protože tím, čím byl Hitler a nacisté pro Čechy v českém pohraničí, tím byl pro Francouze v Alsasku. To je nepochybně názorově spojovalo.

Poté, co Ripka strávil ve francouzském Alsasku u příbuzných a známých Noémi měsíc srpen odpočinkem, vydal se v září roku 1933 do Paříže. Chtěl se přiučit technikám a metodám francouzské žurnalistiky a při té příležitosti uskutečnil několik rozhovorů s francouzskými novináři a politiky. Předseda tiskové služby ministerstva zahraničních věcí Comert Ripku informoval o neoblíbenosti Malé dohody u francouzské levice. Comert ho upozornil na paradoxní situaci; zatímco československý ministr zahraničí byl u francouzské levice velmi oblíben, Malá dohoda, kterou Beneš podle Comerta prakticky vedl, mnoho sympatií neměla. Malá dohoda byla podle předsedy tiskové služby ve Francii pokládána za překážku nového uspořádání v Podunají. Rovněž z rozhovorů s několika dalšími novináři a politiky zjistil, že Malá dohoda prakticky pro Francouze znamená Československo. Přesvědčil se, že velká nedůvěra je u Francouzů zejména vůči Rumunsku. Zaznamenal také, že Francouzi mají obavu z toho, aby se nerozložila Jugoslávie. Znepokojovala je především představa, co by se stalo, kdyby byl zabit král Alexandr (!).¹⁴⁹ Ripka se vyslovil také pro to, aby se z československých financí poskytla menší

---

¹⁴⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, Noemi Ripková, III., Dopis z 26. července 1955.

¹⁴⁹ NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-45a: Záznam H. Ripky o rozhovorech v Paříži v září 1933.

měsíční podpora čtyřem mladým srbským akademikům, o kterých předpokládal, že budou hrát v budoucnosti v Jugoslávii významnější roli, a dodával, že prosí zejména pana prezidenta, aby laskavě rozhodl, zda by mohl diskrétně poskytnout 4 000 Kč měsíčně aspoň do příštího července, které bych buď on nebo někdo jiný, který by byl k tomu určen, odevzdával zmíněným emigrantům.¹⁵⁰ Mluvil také s předsedou evropské sekce Quai d'Orsay Chevriarierem a šéfem Daladierova kabinetu Keyserem. Podle Ripky byli na Quai d'Orsay nespokojeni s československou středoevropskou politikou. Malodohodová politika byla kritizována za neschopnost ustoupit a dohodnout se především s Maďarskem v hospodářských otázkách.¹⁵¹

V listopadu roku 1933 se uskutečnila (již od jarní konference Malé dohody v Praze) plánovaná Ripkova informativní cesta do Jugoslávie, na kterou ho pozval jugoslávský ministr zahraničních věcí Bogoljub Jevtić. V listopadu byla Ripkovi tiskovým atašé pražského jihoslovanského vyslanectví Živkovićem v dorozumění se šéfem zahraničního oddělení tiskového bureau v Bělehradě Parežaninem nabídnuta audience u jugoslávského krále Alexandra. Jugoslávský atašé Živković totiž referoval o tom, že se Ripka těší Benešově důvěře a že je přijímán i T. G. Masarykem. Ripkův rozhovor s králem Alexandrem trval téměř hodinu, což bylo pro setkání jugoslávského krále s novináři něčím zcela výjimečným. Cílem audience mělo být podle Ripkova zjištění to, aby jugoslávský režim nebyl v československém tisku posuzován tak kriticky jako dosud. Ripka informoval krále Alexandra o politické situaci před prezidentskými volbami v Československu. S jugoslávským králem se shodl na tom, že pro oba státy je nepřijatelný anšlus Rakouska, restaurace Habsburků i velmocenská politika Polska. Podle Ripkova názoru by se vnitřní situace v Jugoslávii podstatně zlepšila, kdyby král uvolnil cenzuru a kdyby jmenoval novou vládu, ve které by bylo několik nových, politicky neopotřebovaných lidí.¹⁵²

3. 4. 2. Program „Demokracie řádu a činu“

Obavy z budoucího vývoje Německa po nacistickém převzetí moci a prohlubující se hospodářská krize vedly v letech 1933–1935 k diskuzím o životaschopnosti a akceschopnosti demokracie jako typu společenské organizace. Stále zřetelněji se ukazovalo, že demokracie nejsou dostatečně silné na to, aby dokázaly čelit nástupu

---

¹⁵⁰ Tamtéž, cit. dle s. 11.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-45a: Audience H. Ripky u krále Alexandra dne 25. listopadu 1933.

autoritativních režimů, které proti nim využívaly jak demokratických, tak i nedemokratických prostředků. Snahou politiků, ale také některých kulturních představitelů, bylo přizpůsobit demokratickou organizaci novým hospodářským a politickým podmínkám 30. let, posílit její obranyschopnost proti nedemokratickým postupům, a tím překonat její krizi. Demokraticky smýšlející osobnosti vycházeli z toho, že se jedná o krizi, kterou lze vhodnými prostředky překonat, nikoli o vyčerpání či překonání této společenské organizace jako takové. Návrhů, jak přizpůsobit demokratický systém tak, aby byl schopen řešit problémy moderní společnosti, se v Československu, které se svým uspořádáním postupně stávalo ve střední Evropě výjimkou, objevilo několik.¹⁵³ Požadavek tzv. silné demokracie, která však již stála na hraně mezi obranou demokracie a zásahem do demokratických principů, zazníval z řad národních demokratů. Za poněkud idealizující lze naopak označit představy F. X. Šaldy, kterého Ripka považoval po Masarykovi za nejpodstatnějšího, pro něj osobně především ve studentských letech v mnohém nejpodnětnějšího, ovšem nedoceněného, myslitele své doby, a který spatřoval východisko z krize v úplném rozvinutí demokracie do posledních důsledků, což mělo být nejlepším způsobem její obrany. Diskuze poněkud konkretizoval E. Beneš, podle kterého se spíše než o krizi demokracie jednalo o krizi demokratů, intelligence. Odmítal tendence řešit problém vytvářením nových institucí typu hospodářské komory či hospodářského parlamentu.¹⁵⁴

Do probíhajících diskuzí se aktivně zapojila také skupina mladších novinářů a politiků, sdružených kolem týdeníku *Demokratický střed*, který s důvěrou jeho vydavatele Zdeňka Chytila Ripka v posledních letech před druhou světovou válkou sám řídil. Právě Zdeněk Chytil, ač chováním nenápadný a skromný, byl vůdčím činitelem, a jak Ripka později vzpomínal, měl na něj a ostatní kolegy, mezi něž patřil například Prokop Drtina, značný myšlenkový vliv. Jím zastávané zásady se mohou dnešnímu čtenáři jevit možná až naivně: čistota ve veřejném životě a přísné zachovávání mravních zásad především vedoucími osobami, které mají hlavní odpovědnost; slušná spolupráce politických stran a čestný kompromis mezi jejich požadavky, zájmy a stanovisky; odpolitizování, to je vyloučení stranického sobectví

---

¹⁵³ Srov.: Harna, J.: Krize evropské demokracie a Československo 30. let 20. století. Praha, HÚ AV ČR, 2006, s. 125–131.

¹⁵⁴ K největším skeptikům patřil filozof J. L. Fischer, který se v teoretické rovině problematikou krize demokracie zabýval ve své práci z roku 1933 Krize demokracie. Problematikou se zabýval mimo jiné také národohospodář Josef Macek v knize Cesta z krize.

z veřejné administrativy a zvláště hospodářství, a spolu s tím uplatňování odborné schopnosti a charakterové pevnosti na každém jen poněkud odpovědném místě.

Koncem května 1933 pozval Václav Maria Havel na rodinnou chatu celkem patnáct představitelů z tzv. Barrandovské skupiny, klubu Přítomnost a Demokratického středu, aby jednali o směrnících pro politickou orientaci nové generace – a Ripka byl u toho. Společnost se vyslovila proti fašistické i komunistické ideologii a přihlásila se k demokratickému ideálu. Své myšlenky začali následně prezentovat na stránkách Demokratického středu, přičemž cílem bylo vytvořit komplexní program politické, společenské a hospodářské reformy, která byla veřejnosti představena ve speciálním čísle časopisu, které vyšlo 23. března 1934.¹⁵⁵

Ideovým východiskem programu, na jehož formulování se Ripka významným způsobem podílel, byla myšlenka, že nová společenská soustava musí být založena na svobodě ukázněných lidí a na službě sociálně spravedlivému řádu. Měla-li se demokracie obrodit k nové aktivitě, bylo potřeba uvést do rovnováhy svobodu a autoritu. Jednou z hlavních příčin soudobé krize spatřovali tvůrci programu v tom, že dosavadní demokratické instituce vytvořené před více než sto lety pro politické úkoly již nebyly schopny plnit hospodářské úkoly, které nově zaujaly většinu veřejného zájmu.¹⁵⁶ Cílem programu „Demokracie řádu a činu“ bylo podle článku Zdeňka Chytila zabránit těžkým otřesům, které hrozily v důsledku zhoršujícího se mezinárodního postavení republiky. Program se vyslovoval proti tomu, aby nastupující generace byly obětovány anarchii, bezradnému tápání a mravnímu zmatku: „Odmítáme liberalismus pro jeho nedostatek smyslu, pro společenskou službu a neschopnost účelné, sociálně spravedlivé organizace společnosti. Odmítáme komunismus pro jeho materialistický blud, třídní výlučnost a násilnictví, odmítáme marxistické pojetí společnosti jako mechanismu. Odmítáme fašismus pro jeho reakční násilnost, jeho nesnášenlivost a naprosté nepochopení velikého významu a nezbytnosti mezinárodních vztahů kulturních a hospodářských.“¹⁵⁷ Osou národní snahy byla pro program „Demokracie řádu a činu“ myšlenka československé jednoty, odmítnutí slovenského autonomismu, právě tak jako českého centralismu. Úkolem do budoucna se mělo stát vytvoření nového řádu v podunajské oblasti,

---

¹⁵⁵ Srov.: Koutek, O.: Prokop Drtina. Osud československého demokrata. Praha, Vyšehrad, 2011, s. 35.

¹⁵⁶ LN, roč. ILII., r. 1934, č. 154, 25. března – ráno: Návrh na novou politickou soustavu. „Demokracie řádu a činu“, s. 2.

¹⁵⁷ Demokratický střed, roč. XI., r. 1934, č. 12-14, 23. března: Do boje za demokracii řádu a činu, s. 1–9. Cit. dle s. 1.

ve které by Československu náleželo rozhodující postavení. Program požadoval rovněž silnou brannou moc. Finanční spekulace, úrokové lichvářství a zdražovací výstřelky meziobchodu označil program za zločin na společnosti.¹⁵⁸

K nápravě společenských poměrů mělo dojít: 1. Oddělením hospodářství od stranické politiky. 2. Společenskou regulací hospodářských činností. 3. Zřízením rovnováhy mezi svobodou a autoritou. 4. Novým rozdělením mocí mezi prezidentem, vládou a zákonodárnými orgány. 5. Důsledným uplatněním kontroly a odpovědnosti. 6. Výchovou nových generací k práci, k tvořivému úsilí a k službě sociálně spravedlivému řádu. Nově vytvořenými funkčními orgány v hospodářské oblasti se měly stát hospodářská komora¹⁵⁹ a Nejvyšší hospodářská rada.¹⁶⁰ Nově vytvořená hospodářská komora nahrazující senát by byla v otázkách hospodářských, hospodářsko–sociálních a finančních podobně svrchovaná jako politická sněmovna. Usnesení hospodářské komory by byla podávána politické sněmovně, která by je mohla schválit nebo odmítnout jen en bloc, v celku. V případě zamítavého stanoviska politické sněmovny by vstoupil do hry prezident s právem veta v hospodářských i politických záležitostech. Hospodářská komora měla mít sedmdesát členů zastupujících všechny hospodářské a zájmové skupiny. Dalším požadavkem programu se stala reorganizace hospodářských ministerstev. Bezpodmínečným požadavkem bylo, aby ministři financí, obchodu, zemědělství, sociální péče, železnic, pošt a veřejných prací byli národohospodářskými (nebo technickými) odborníky, specialisty v odvětví, které měli spravovat. Sloučením ministerstev zemědělství, obchodu a veřejných prací mělo vzniknout ministerstvo národního hospodářství, agenda železniční, automobilové, letecké dopravy a pošt a telegrafů by se sloučila do ministerstva dopravy. V kompetenci nově vzniklé Nejvyšší hospodářské rady, která by podléhala kontrole hospodářské komory, by byla příprava hospodářských, finančních a sociálně politických zákonů. Nejvyšší hospodářská rada by byla složena ze všech hospodářských ministrů a ze zástupců hospodářské komory.¹⁶¹

Nový volební řád měl pro příští volby zrušit vázané kandidátní listiny, při zachování zásady poměrného zastoupení. Navrženo bylo zrušení senátu a snížení počtu poslanců na polovinu. Volební prezident republiky by napříště

---

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 1.

¹⁵⁹ Myšlenka vytvoření hospodářské komory se v českém prostředí objevila již v roce 1930.

¹⁶⁰ Demokratický střed, roč. XI., r. 1934, č. 12–14, 23. března: Do boje za demokracii řádu a činu, s. 1–9. Cit. dle s. 2.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 5–6.

jmenoval vládu podle svého uvážení. Zkrácením pracovní doby ve výrobě a služební doby v úřadech měl být uvolněn prostor pro nezaměstnané mladé síly.¹⁶²

Autoři návrhu nového politického a společenského uspořádání nechtěli již nadále nečinně přihlížet k rostoucímu zmatku, který podle jejich názoru ohrožoval stát i společnost. Cítili se být povoláni k tomu, aby vystoupili proti šířícímu se rozkladu a anarchii. Nedostatky v hospodářské oblasti spatřovali v nesouladu mezi výrobou a spotřebou. Lidé práce byli podle „Demokracie řádu a činu“ vysáváni zdražováním meziobchodu, úrokovým lichvářstvím, soukromou a politickou korupcí, která ve prospěch jednotlivců a dílčích skupin rozkládala celou společnost. Nejhorší byla podle autorů situace pro mladou generaci, která se cítila být odsouzena k nečinnému živoření právě v letech, kdy překypovala silami a kdy se chtěla uplatnit. Za hlavní problém v politické oblasti považovali neexistenci jednotící ideje, kdy pojem obecného společenského prospěchu ztratil vlastní obsah.¹⁶³ Novými ideály se měly stát svoboda ukázněných lidí a služba sociálně spravedlivému řádu. Jen svobodný člověk byl podle tvůrců programu schopen nejvyšších výkonů, dobrovolně sebekázně a byl ochoten podřídit se sociálním autoritám. Absolutní sociální rovnost byla podle programu utopií, šlo však o zachování úrovně lidské důstojnosti. Majetek, který sloužil jen ziskosti jednotlivce nebo skupiny na úkor společnosti a který zakládal a umožňoval sociální bídu a útlak, byl podle „Demokracie řádu a činu“ zhoubný a společnost měla právo, aby tyto jeho účinky zmařila.¹⁶⁴ Prvním požadavkem bylo tedy vytvořit vlastní funkční orgány pro hospodářskou oblast, kterými měla být překonána nezávislost finančního kapitálu. Ústavním zákonem se mělo stanovit, že stát má právo se zřetelem na obecný prospěch dirigovat, regulovat a kontrolovat všechny složky hospodářské oblasti a v určitých přesně stanovených případech také disponovat podle potřeby a nutnosti kapitálovými zdroji. Záměrem programu nebylo určovat, které podniky mají přejít do správy společnosti – rozhodnout se mělo podle každého jednotlivého případu. Průmyslová, řemeslnická, živnostenská i zemědělská malovýroba stejně jako maloobchod měly i nadále zůstat v soukromé správě.¹⁶⁵

Program „Demokracie řádu a činu“ se obracel především k mladé generaci. Měl ji vyvést z programového zmatku. Tvůrci programu, na jehož vzniku se

---

¹⁶² Tamtéž, s. 2.

¹⁶³ Tamtéž, s. 3.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 4.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 5.

významným způsobem Ripka podílel¹⁶⁶, vyjádřili svojí novou politickou koncepcí ztrátu důvěry ve stávající politické instituce a v politické stranictví. Program měl vytvořit novou společenskou soustavu, která by lépe odpovídala požadavkům moderní doby. Pro program „Demokracie řádu a činu“ měli být získány i československé národnostní menšiny. Jedině tak bylo podle Ripky možné čelit nástupu hitlerismu.

Tvůrci programu sice dokázali upozornit na nutnost reform, nedovedli je však již prosadit v reálném politickém životě, i přesto, že „Demokracie řádu a činu“ vzbudila ve společnosti pozornost. Když právník Emil Sobota vytkl v Naší době programu, že nemá jednotící myšlenku a že se vyhýbá řešení problému tím, že vytváří ústavní instituce, které však bez jednotné myšlenky nebudou fungovat, odpověděl mu Ripka, že onou jednotící myšlenkou je myšlen sociálně spravedlivý řád.¹⁶⁷

Určitou paralelou k programu „Demokracie řádu a činu“ v otázce úpravy demokratického uspořádání směrem k jeho posílení vůči politickému radikalismu se stal akční program levicové skupiny sociálních demokratů, který vznikl v prosinci 1934, několik měsíců po programu „Demokracie řádu a činu“, a který se nesl v obdobném myšlenkovém duchu. Program „Co chtějí socialisté“, na kterém se podíleli Josef Fischer, Z. Kojecký, V. Běhounek, W. Jaksch, J. Nečas, Vinzenz Patzak, Antonín Pešl a další, postavil do protikladu fašismus a socialismus a vyjádřil přesvědčení, že právě socialismus je cestou ze současné krize. Obdobně jako program „Demokracie řádu a činu“ byl formulován názor, že pouhé zabezpečení politické demokracie nestačí. Jádrem věci byla podle programu „Co chtějí socialisté“ demokratizace a socializace hospodářského života. Socialisté se ostřeji vyslovili proti vlastnictví velkých výrobních prostředků a finančního kapitálu. Upozornili na neslučitelnost kapitalismu se skutečnou a důslednou demokracií. Podle akčního programu levicových sociálních demokratů nemohl být pracující člověk rovnoprávný, protože nemá dostatečný podíl na hospodářské moci. Odstranit tento stav pak mělo

---

¹⁶⁶ Srov.: NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-46a: „Do boje za řád demokracie činu“ a k. 50, 1-1-256-14/1 – Ripkovy koncepty programu.

¹⁶⁷ Demokratický střed, roč. XI., r. 1934, č. 20-21, 27. dubna: Nezastavíme se na půl cestě, s. 5. Srov. též: Demokratický střed, roč. XI., r. 1934, č. 28, 8. června: Dnešek. Staré myšlení a nová společnost, s. 3 – Ripka zde uvádí úvahy např. Antonína Boháče, Zdeňka Ullricha a Jana Mertla o společenské situaci, jejichž závěry se shodují s programem „Demokracie řádu a činu“.

být právě úkolem socialismu, jedině socializací hospodářství mohlo být dosaženo svobody a rovnoprávnosti.¹⁶⁸

Podobně jako v programu „Demokracie řádu a činu“ byla v programu „Co chtějí socialisté“ formulována otázka, zda se smí demokracie bránit, aniž by přestala být demokracií. V obou případech byla vyjádřena potřeba silnější demokracie, a že demokracie má jako každá jiná společenská organizace mocenské prostředky, kterých by měla využívat pro svoji obranu a na odstranění hromadného násilí mezi státy a národy. Na rozdíl od programu „Demokracie řádu a činu“, který odmítl marxistické pojetí společnosti a komunismus pro jeho materialistickou koncepci, podle programu „Co chtějí socialisté“ byl boj proti Marxově nauce jen bojem proti sociálnímu a hospodářskému pokroku. Socialisté ve svém programu připomněli, že vedle sociální demokracie, která má být povolána k boji za socialismus, nemá být zapomínáno ani na komunisty, kteří vycházejí rovněž z ideové základny socialismu.¹⁶⁹ Také program „Co chtějí socialisté“ navrhl konkrétní změny demokratických institucí, i když nešel do takových detailů a tak dalekosáhlých změn jako program, na kterém se spolupodílel Ripka. Socialisté navrhovali vznik Státní hospodářské rady, jakési obdoby Nejvyšší hospodářské rady v programu „Demokracie řádu a činu“. Socialisté se vyslovili pro zestátnění bank, těžkého průmyslu, podniků vyrábějících suroviny, dolů a přírodního bohatství. Na rozdíl od „Demokracie řádu a činu“ neměly být měněny pravomoci prezidenta či prováděny změny v počtu poslanců.¹⁷⁰ Oba programy apelovaly zejména na mladou generaci. Poukazováno bylo na to, že vývoj společnosti není určován přírodním zákonem, ale že je naopak potřeba vzít do vlastních rukou osud evropské kultury, která se dostala na rozcestí.

Mezitím, co vznikala program „Demokracie řádu a činu“, se Ripka na jaře roku 1934 vydal na další ze svých informačních cest. V bulharské Sofii mohl díky příčinlivé činnosti československého vyslance Prokopa Maxy uskutečnit rozhovory s politiky téměř všech významných bulharských politických stran, dále s významnými novináři, několika profesory a spisovateli. Vyslanec Prokop Maxa podle Ripky požíval veliké vážnosti mezi bulharskými politiky a také u inteligence. V hospodářských kruzích měl

---

¹⁶⁸ Co chtějí socialisté. Praha, 1934, s. 8–10.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 10–15.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 16–17, 28–32.

naopak značný vliv československý legační rada Hubert Masařík: „Zdá se mi, že nynější naše sofijské vyslanectví je jedno z nejlepších našich zastoupení v cizině, zvláště silně na mne působila iniciativnost a pohyblivost obou jmenovaných pánů, a je patrné, že se u Bulharů těší oblibě.“¹⁷¹ Při svých rozhovorech s politiky a novináři se nejvíce zaměřil na možnosti bulharsko–jugoslávského sblížení. Bulhaři však stále zůstávali podle Ripky politickými fantasy, protože doufali v to, že budou moci získat území, které ztratili od roku 1913.¹⁷² Ze Sofie se vydal do Bělehradu. V jugoslávském hlavním městě si povšiml vzrůstajících německých aktivit a propagace, například přednášek německých profesorů v místních odborech Německo–jihoslovanské společnosti, výpravy jihoslovanských novinářů na okružní cestu Německem, kterou zajišťovalo německé letadlo a návštěvy Ernsta Röhma v Dubrovniku, která vzbudila v Jugoslávii mimořádnou pozornost. Podle Ripky nesla zodpovědnost za upadající význam Francie a Československa nedostatečná propaganda.¹⁷³

Na podzim roku 1934 shrnul Hubert Ripka své názory na měnící se situaci ve střední Evropě ve studii, které dal pracovní název „Středoevropská problematika“.¹⁷⁴ Kritické úvaze podrobil politické koncepce uspořádání Podunají. Především se zaměřil na německou středoevropskou politiku. Uváděl, že německá hospodářská argumentace nijak nepřesvědčila o potřebě Mitteleuropy a že se jednalo jen o snahu podrobit střední a jihovýchodní Evropu německému panství. Snahy o oslabení Malé dohody chápal jen jako posilování maďarského revizionismu a německého pangermanismu.¹⁷⁵ Na rozdíl od německé nebyla italská středoevropská politika vedena podle Ripky konkrétní linií. Politika Itálie vůči střední Evropě se podle jeho názoru vyznačovala jistým negativismem, jehož cílem bylo zabránit tomu, aby někdo jiný než Itálie získal převahu ve střední Evropě. Proto byla Itálie zaměřena proti anšlusu, proti vlivu Francie, proti Malé dohodě, proti plánu středoevropské federace i proti restauraci Habsburků. Touto politikou však podle Ripky Itálie nemohla zabránit německému pangermanismu, a tím zajistit evropský

---

¹⁷¹ NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-45b: Zápis H. Ripky o rozmluvách v Sofii a Bělehradě ve dnech 29. března až 8. dubna 1934. Cit dle s. 1.

¹⁷² Tamtéž. Ripka hovořil rovněž s bulharským ministerským předsedou Nikolajem Mušanovem a jugoslávským vyslancem v Sofii Markovićem.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ NA, f. AHR, k. 55, 1-1-256-23a: Středoevropská problematika. Práce se stala podkladem pro studii *Les Problèmes de l'Europe Centrale*, která vyšla v roce 1935 v *Le Monde Slave*.

¹⁷⁵ NA, f. AHR, k. 55, 1-1-256-23a: Středoevropská problematika, s. 2–12.

mír.¹⁷⁶ Velkou váhu ve středoevropském kontextu přikládal vývoji Rakouska. Byl pevně přesvědčen, že by bylo krutým omylem domnívat se, že Rakousko lze získat k protiněmecké politice. Pasivita evropské demokracie v minulosti podle něj zavinila, že se propásla příležitost, aby rakouská demokracie z vlastního patriotismu hájila vlastní nezávislost proti nacistické brutalitě. Proti myšlence národního socialismu se v Rakousku nepodařilo postavit myšlenku, která by v rakouském lidu vzbudila přesvědčení, že je nositelem a strážcem nejvyšších duchovních hodnot německé kultury, že je německým bojovníkem za ideály svobody, spravedlnosti a míru a že by se mohl stát průkopníkem organizované středoevropské a celoevropské spolupráce.¹⁷⁷

Hubert Ripka si byl vědom toho, že středoevropské záležitosti jsou příliš propojeny na to, aby bylo možné nedbat jejich vzájemné podmíněnosti libovolným vynětím problému bez zřetele na všechny důsledky, které by se tím vyvolaly. Možným konstruktivním plánem řešení středoevropského problému byla podle jeho názorů podunajská federace. Vzápětí však dodával, že její nevýhodou by bylo, že by se vytvářela pod dojmem představy někdejší jednotné habsburské říše, a tím by převládly odmítavé citové a psychologické vlivy. Jediné východisko spatřoval nakonec ve spolupráci nezávislých podunajských států. Právě skutečnost, že síly jednotlivých podunajských zemí byly relativně vyrovnány, takže žádná z nich nebyla tak mocná, aby se mohla pokusit o podřízení či dokonce podmanění druhých, tvořila podle Ripky vhodnou podmínku pro jejich spolupráci.¹⁷⁸

3. 4. 3. V čele výpravy československých novinářů do Sovětského svazu

Dne 2. května 1935 byla podepsána francouzsko–sovětská smlouva o přátelství a vzájemné pomoci. Sovětský svaz, který byl v září roku 1934 přijat do Společnosti národů, se rychle zapojoval do evropské diplomacie. Zatímco do podzimu roku 1933 uznaly Sovětský svaz Spojené státy americké, Německo, Velká Británie, Francie a další, Československo ještě v roce 1934 Sovětský svaz *de iure* neuznávalo.¹⁷⁹ Z hlediska mezinárodní bezpečnosti se však měl Sovětský svaz stát pro Československo významným spojencem. Již první československý vojenský

---

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 13–15.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 16–20.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 31 an.

atašé vyslaný do Moskvy – František Dastich – byl přijat vstřícně, začala se připravovat také nová obchodní smlouva, která byla podepsána 25. března 1935, 16. května následovala československo–sovětská smlouva o vzájemné pomoci a konečně 8. června 1935 Benešova cesta do Moskvy.

Součástí vzájemného sblížení byla i výprava československých novinářů do Sovětského svazu. Již v srpnu 1934 obdržel Ripka prostřednictvím korespondenta agentury TASS H. Sitkovského pozvání (pro sebe a své kolegy) od sovětských žurnalistů do Moskvy.¹⁸⁰ Pod Ripkovým vedením odjela do Sovětského svazu skupina dvanácti československých novinářů dne 29. prosince 1934. Cílem cesty bylo navázání užší spolupráce a snaha podpořit vzájemnou důvěru mezi oběma státy. Členy delegace byli například novináři J. Münzer, M. Brod a E. Strauss.¹⁸¹ Delegace se dne 3. ledna 1935 setkala v Moskvě se sovětským ministrem zahraničí Maximem Maximovičem Litvinovem, který se vyslovil pro bezpečnostní záruky v Evropě a pro tzv. Východní pakt. Litvinov zdůraznil společný zájem Sovětského svazu a Československa, kterým byla snaha o zachování míru, čehož bylo podle sovětského ministra možno dosáhnout jedině zásadami kolektivní bezpečnosti.¹⁸² Zájem na prohloubení vzájemné spolupráce mezi oběma státy a na zajištění míru mezi Sovětským svazem, Francií a Československem projevil rovněž přednosta sovětské tiskové služby Konstantin Umanskij.¹⁸³ Ve svém projevu, který pronesl Ripka na večeři, kterou Umanskij pořádal, uvedl: „Není to výsledek náhodné konstelace, nýbrž dějinné zákonitosti, že se v společném konstruktivním úsilí a v rostoucí přátelské součinnosti scházejí Sovětský svaz, Francie a Československo. Je to dějinnou nutností, jestliže dnes spolupracuje Francie, ve které žije odkaz Veliké revoluce, Sovětský svaz, který vzešel z další etapy sovětského revolučního procesu a který zahájil jeho etapu novou, a Československo, které umocnilo svou historickou revoluční tradici zkušenostmi z revoluce francouzské i ruské.“¹⁸⁴ Ripka nabyl při návštěvě východní velmoci dojmu, že Sovětský svaz

---

¹⁷⁹ Existovala pouze prozatímní smlouva se SSSR ze srpna 1922, která umožňovala bez oficiálního uznání zřizovat v druhé zemi diplomatická zastoupení – do čela československého se postavil Václav Girs, v čele sovětského stanul K. K. Jureněv.

¹⁸⁰ NA, f. AHR, k. 70, 1-1-256-63a. Pozvání H. Sitkovského z 12. 8. 1934.

¹⁸¹ Novináři byli doprovázeni dvěma úředníky ministerstva zahraničních věcí, legačním radou Jínou a tiskovým přidělcem Melčem. Návštěva Sovětského svazu trvala do 15. ledna 1935.

¹⁸² Zahraniční politika, roč. XIV, r. 1935, č. 1: Českoslovenští novináři v Sovětském svazu, s. 14–17.

¹⁸³ LN, roč. ILIII., r. 1935, č. 7, 5. ledna – ráno: Mezi novými přáteli. Výprava čs. novinářů v Rusku, s. 2.

¹⁸⁴ Zahraniční politika, roč. XIV, r. 1935, č. 1: Českoslovenští novináři v Sovětském svazu, s. 14–17, cit. dle s. 16.

nemá ve střední a jihovýchodní Evropě žádné imperialistické plány, že si naopak uvědomuje, že udržení samostatnosti menších států pomáhá Sovětskému svazu před rozpínavostí Německa a že je proto i v jeho zájmu, aby chránil rovnoprávnost a svobodu menších baltských, podunajských a balkánských národů.¹⁸⁵

Československým novinářům se v Moskvě věnovali mimo jiné i Nikolaj Ivanovič Bucharin a Karel Radek. Novináři obou zemí se vzájemně informovali o vnitropolitických poměrech, Ripka rovněž připomněl, že je do budoucna možné spolupracovat i v oblasti informování o kulturní tvorbě literární, divadelní, hudební a umělecké, veliké možnosti shledával ve spolupráci v technických, hospodářských a přírodovědeckých oborech. Kritizoval naopak československé komunisty za to, že podávají v Moskvě o Československu zkreslené informace, což by se mohlo stát překážkou v rozvoji přátelských vztahů.¹⁸⁶ Delegace kromě Moskvy navštívila i Petrohrad, Dněproges, Kramatorsk, Charkov a Kyjev. V posledně jmenovaném městě měl Ripka půlhodinový rozhovor se zplnomocněncem zahraničního komisariátu Sovětského svazu u vlády sovětské ukrajinské republiky Petrovským, spolu s dalšími pak navštívil Všeukrajinskou akademii věd, kde je přijal akademik Polladin, a večer navštívili divadlo.¹⁸⁷

Poté, co se vrátil ze Sovětského svazu domů, zeptal se Ripky jeho novinářský kolega a přítel Ferdinand Peroutka, zda pobyt v Moskvě otřásl jeho demokratickým přesvědčením. Ripka kriticky odpověděl, že cesta po Sovětském svazu žádným způsobem jeho demokratickým přesvědčením neotřásla, ale naopak podstatně přispěla k tomu, aby se v něm znovu utvrdilo a upevnilo: „Demokrat miluje svobodu. Není pro něj ideálu vyššího, není hodnoty cennější nad svobodu. Svoboda je demokratovi podmínkou podmínek rozvoje sociálního a kulturního. Svoboda je mu také podmínkou sociální spravedlnosti. V Sovětském svazu svobody není, nebo přesněji, je jí tam velmi málo. Svobodně možno se tam rozvíjet a uplatňovat jen v míře velmi omezené, která je určena potřebami diktátorského režimu. Spisovatel, novinář, umělec, učenec může psát, kritizovat, tvořit, jen pokud je v souhlasu s oficiálními tezemi, nebo nejvýše pokud není s nimi v otevřeném rozporu. Pro lidi politické volnost akce je ještě omezenější; jestliže se osmělí jít dále, než je přípustno

---

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ LN, roč. ILIII., r. 1935, č. 31, 18. ledna – ráno: Ze Sovětského svazu domů, s. 1.

¹⁸⁷ České slovo, 15. ledna 1935: Naši novináři na Ukrajině. Uloženo: NA, fond Zahraniční tiskový archiv, New York (ZTA), k. 285. V únoru 1935 přednesl Ripka rozhlasový projev, který shrnul návštěvu československých novinářů v Sovětském svazu. Archiv Českého rozhlasu (AČRo), AF00669/5 – zvukový záznam, 7. února 1935.

a než hoví vládnímu režimu, jsou nemilosrdně vyřízeni.“¹⁸⁸ Po návratu ze Sovětského svazu dospěl k názoru, že diktatura u východní velmoci ještě zůstala podmínkou tamní hospodářské a sociální přestavby. Rusko podle něj ještě nedospělo na tu sociální, politickou a duchovní úroveň, aby dožrálo k režimu tak složitému, jakým je demokracie. „Sovětská diktatura je hrozná, ale slouží lidu a jeho pokroku. Říkám otevřeně: kdybych byl Rusem, sloužil bych přes všechny své zásadní výhrady režimu, protože bych se chtěl účastnit práce pro ruský lid a sovětský stát. K tomu by mne vedl politický realismus. Ale stejně otevřeně a důrazně říkám: týž politický realismus vede mne jako Čechoslováka, vychovaného v prostředí demokratické kultury západní, abych ze všech sil potíral jakékoli pokusy o uplatňování sovětských metod a způsobů v našich poměrech. I kdybych ani nedbal zásadních rozdílů ideových, prostá rozumová úvaha nutí mne k rozhodnému odmítání bolševismu v našem státě, a to tedy prakticky znamená k rozhodnému boji proti němu. Celkové naše poměry naprosto, ano naprosto se odlišují od poměrů ruských – jen blázen, nebo nevzdělanec, nebo člověk úplně neinformovaný mohl by se pokoušet o aplikaci systému, který by u nás dokonale ztroskotal. Jako Čechoslovák, jako příslušník civilizační oblasti, která oceňuje svobodu, rozumnost a personalitu mohu být jen a jen demokrat.“¹⁸⁹ Přesto neskrýval nadšení ze sovětského budovatelského úsilí, které ho vedlo k otázce, jakým způsobem by bylo možné podníti obdobnou snahu i u Čechoslováků, jejichž smýšlení je demokratické. Celkově byl podle něj československé demokracii bližší sovětský než fašistický model.¹⁹⁰

Ripkovo novinářské informování veřejnosti ihned po návratu ze Sovětského svazu si s patřičnými konotacemi začalo dobírat komunistické Rudé právo. V článku ironicky nazvaném *Nové poznatky pana red. Ripky*¹⁹¹ si ho komunisté dobírali za to, že ve svém úvodníku v Lidových novinách jakoby podával nové poznatky o SSSR, hlavně v porovnání se „špatnými“ informacemi komunistů o Sovětském svazu: „Uvidíme např.: 1. Že SSSR má ‘povahu států lidových, států, v nichž ráz společnosti, práce a snah je určován širokými lidovými vrstvami’. Snad jsme právě my to někdy popírali? Zdá se nám, že rozdíl mezi námi a panem Ripkou spočívá právě v tom, že my jsme to tvrdili jenom o SSSR, kdežto páni Ripkové to dříve popírali právě ohledně

---

¹⁸⁸ Přítomnost, roč. XII., r. 1935, č. 3, 23. ledna: Demokrat mezi protidemokraty. (Doslovem k návštěvě čl. novinářů v Rusku), s. 36–38. Cit. dle s. 37.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 37–38.

¹⁹¹ Rudé právo, 20. ledna 1935: Nové poznatky pana red. Ripky. Uloženo: NA, f. MZV-VAI, k. 3842.

SSSR". V tomto ironizujícím duchu se nesl celý článek, ať už se jednalo o to, že podle Ripky toho budou muset Sověti ještě mnoho vykonat (dostalo se mu pomyslné odpovědi otázkou – zda v oblasti masérských salonů, nočních barů s prostitutkami, okultistické literatury, aby bylo dosaženo evropských a československých poměrů?) nebo o Ripkou nyní prohlašované „velikosti“ Lenina.

Od roku 1934 a zejména po návratu ze Sovětského svazu v lednu 1935 věnoval „slovanské velmoci“ značnou novinářskou pozornost, která přetrvala až do osudných mnichovských dnů na podzim roku 1938. Začal přispívat do časopisu *Země sovětů*, měsíčníku Společnosti pro hospodářské a kulturní sblížení se SSSR, jejímž jednatelem se rovněž stal. Když se v roce 1936 časopis *Země sovětů* přejmenoval na *Praha–Moskva*, stal se členem jeho redakční rady. Časopis řídil Zdeněk Nejedlý, články psali Jan Slavík, Antonín Frinta, Vlado Clementis a další. Cílem časopisu s obdivuhodnou úrovní obrazových příloh bylo poskytnout souhrnné informace o Sovětském svazu. Byly zde odborné články, úvahy, poznámky, rubriky Sovětská kronika a Sovětská beletrie v českých překladech a další. Ripka se věnoval zejména mezinárodní spolupráci Sovětského svazu a Malé dohody, podporoval vstup SSSR do Společnosti národů, sovětsko–francouzskou i sovětsko–československou smlouvu z roku 1935. Informoval rovněž o společných kulturních a společenských aktivitách SSSR a Československa. Jak uvedl v jednom ze svých článků, znamenala dohoda se Sovětským svazem definitivní zajištění mezinárodního postavení Československa.¹⁹²

Aby byla dokončena manifestace vzájemné spolupráce československých a sovětských žurnalistů, přijela v první polovině října 1935 do Prahy na čtrnáctidenní zájezd skupina sovětských novinářů a spisovatelů. V čele výpravy byl Michail Kolcov, přijeli též spisovatelé Alexej Tolstoj, Alexandr Fadějev a ukrajinský básník Nikitenko. Jménem Klubu československých zahraničněpolitických redaktorů pozdravil delegaci na večeři pořádané přednostou zpravodajského odboru zahraničního ministerstva Janem Hájkem také Hubert Ripka, který vyjádřil potěšení z toho, že mohl vést první oficiální výpravu československých novinářů do Sovětského svazu.¹⁹³

---

¹⁹² *Země sovětů*, roč. IV., r. 1935, srpen 1935: Význam československo–sovětského paktu, s. 147.

¹⁹³ NA, f. AHR, k. 55, 1-1-256-23d: Pozdrav sovětským novinářům v Praze, 6.10.1935. Srov. též: LN, roč. ILIII., r. 1935, č. 505, 9. října – ráno: ČSR se může spolehnout na 170 milionů (občanů – DP) SSSR, s. 2.

3. 4. 4. Vstup do Československé strany národně socialistické

Ještě před květnovými parlamentními volbami roku 1935 vstoupil Hubert Ripka do Československé strany národně socialistické (ČSNS). V dubnu 1935 vyzval na stránkách Demokratického středu otevřeně k tomu, aby československá inteligence odevzdala v nadcházejících volbách svůj hlas socialistickým stranám, které podle něj byly za dané situace nejlepší zárukou pokračování v demokratické politice.¹⁹⁴ Jak se doznal o rok později, vstoupil se skupinou intelektuálů do ČSNS nejen proto, aby byli posílení národní socialisté, ale především proto, že stranu považoval více než kteroukoli jinou za možnou průkopnici nového politického, hospodářského a sociálního řádu: „Mnozí z nás sympatizovali se sociální demokracií. Zachováváme si své sympatie a přejeme si nejpřátelštější a nejužší spolupráce s tou stranou, která je pro hospodářský a sociální pokrok nepostradatelná. (...) Nemůžeme přijmout její koncepci historického a ekonomického materialismu a její doktrínu třídního boje“¹⁹⁵, dodal Ripka.

Vstup do národněsocialistické strany byl pro Ripku pochopitelným krokem. Programové zásady strany se v žádném významnějším bodě nelišily od toho, co jako novinář obhajoval ještě před svým členstvím ve straně. Poté, co byla roku 1926 ze strany vyloučena skupina Jiřího Stříbrného, se národněsocialistické hnutí stalo spolehlivou oporou hradní politiky. Ve straně rostl vliv E. Beneše, který se stal jejím místopředsedou. Beneš měl také hlavní podíl na programu strany z roku 1931, který se stal z formálního hlediska nejpodrobnějším politickým programovým dokumentem v dějinách střední Evropy. Myšlenkově navazoval na Masarykovy zásady, s odkazy na humanismus a bratrství.¹⁹⁶ Také programové vymezení strany vůči sociální demokracii, které zdůrazňovalo nemarxistický charakter ČSNS a vyzdvihovalo činitel národní, se dobře shodovalo s Ripkovým přesvědčením. Mezi starými straníky si však pro svůj pozdní vstup do strany příliš obliby nezískal. Patřil sice k hradnímu křídlu strany, ale i nadále udržoval styky se skupinou kolem Zdeňka Chytila. Až do druhé světové války ve straně nezaujal významnější oficiální funkci. Jeho stranická činnost se zaměřovala především na podávání referátů o mezinárodněpolitické situaci a vývoji, které však měly také nezanedbatelnou úlohu manifestační.

¹⁹⁴ Demokratický střed, roč. XII., r. 1935, č. 18, 26. dubna: Hlavní otázka voleb, s. 1–2.

¹⁹⁵ Demokratický střed, roč. XIII., r. 1936, č. 17, 30. dubna: Proč s národními socialisty?, s. 1–2. Cit. dle s. 1.

Přesto se zajímavá politická kombinace, ve které mělo být místo i pro něj, v prosinci roku 1935 naskytla. V souvislosti s abdikací prezidenta T. G. Masaryka a s přípravou volby nového prezidenta vznikla hypotetická možnost socialistické menšinové vlády. Pravicové křídlo agrární strany začalo totiž poté, co bylo oznámeno rozhodnutí Masaryka abdikovat, navazovat kontakty se Stříbrného Národním sjednocením, živnostníky, slovenskými luďáky a dokonce s Henleinovou SdP. Spojením postupu těchto stran vznikla možnost zmaření volby E. Beneše prezidentem a vyřazení tří socialistických stran z vlády. Proti těmto snahám se však mobilizovaly nekomunistické socialistické strany. Dne 3. prosince 1935 tak vznikla myšlenka socialistické menšinové vlády za účasti české a německé sociální demokracie, národních socialistů a lidovců. Předsedou vlády se měl stát Jan Šrámek, o Ripkovi se uvažovalo na post ministra zahraničních věcí.¹⁹⁷ Sledovalo se tím zároveň výrazné omlazení kabinetu, Ripkovi bylo čtyřicet let, počítalo se i s dvaatřicetiletým B. Laušmanem. Za podpory komunistů mělo být prosazeno rozpuštění SdP a Gajdových fašistů. Beneš se však nakonec dohodl s Andrejem Hlinkou, a tak socialistické vlády již k prosazení jeho volby prezidentem nebylo třeba. Navíc Beneš považoval za výhodnější rozštěpení pravice na vládní a opoziční křídlo, přičemž agrární strana byla vázána vládní účastí. Ripka ještě potom, co se dne 17. prosince 1935 Beneš dohodl s Hlinkou, odůvodňoval Benešovi význam levicové vlády i po prezidentské volbě. Levicová vláda mohla podle něj zajistit silnou protifašistickou frontu a zlomit moc velkého kapitálu.¹⁹⁸ Alternativa levicové vlády, stejně jako Ripkova role v ní, se nakonec stala jen nenaplněnou epizodou. Vztah Ripky k E. Benešovi se však ještě více upevnil. Ještě o mnoho let později zdůrazňoval zásadní význam jeho volby prezidentem v prosinci 1935 pro osud Československa. A nový československý prezident si byl vědom Ripkovy politické i osobní oddanosti.

Jistou návaznost na události kolem prezidentské volby v prosinci 1935 měly schůzky několika mladších politiků, které se začaly konat na podzim roku 1936 v bytě Jaroslava Drábka. Smyslem těchto schůzek bylo především úsilí čelit politice agrární strany. Těchto schůzek se vedle Ripky zúčastňovali P. Zenkl, V. Krajina, J. Jína,

---

¹⁹⁶ Srov.: Harna, J.: Politické programy českého národního socialismu 1897–1948. Praha, HÚ AV ČR, 1998, s. 25–26, 143.

¹⁹⁷ Pfaff, I.: Historické kořeny reformního hnutí v české společnosti. Köln, Index, 1988, s. 103.

Z. Chytil, P. Drtina, H. Masařík, A. Kinkal, za stranu lidovou se někdy připojili P. Hála, A. Procházka, Jan Jiří Rückl, redaktor Jan Scheinost a Msgre Bohumil Stašek.¹⁹⁹

„Co se čekalo, stalo se: Německo dnes vypovědělo locarnskou smlouvu a poslalo své vojsko do demilitarizovaného porýnského území.“²⁰⁰ Takto Hubert Ripka otevřel svůj úvodník v Lidových novinách druhý den poté, co A. Hitler obsadil Porýní. Hitler porušil svým krokem ze 7. března 1936 nejen Versailleskou smlouvu, ale také smlouvu z Locarna z roku 1925, v níž tehdejší německý ministr zahraničí Stresemann výslovně uznal demilitarizaci Porýní. Svůj postup Hitler vysvětloval jako odpověď na uzavření sovětsko–francouzské smlouvy v květnu 1935, kterou považoval za porušení Locarna. Zdrženlivá reakce západních velmocí, které se omezily jen na protestní nótu a odsouzení činu ve Společnosti národů, znamenala pro Hitlera obrovský vzrůst popularity u německého národa. Hitlerův krok hodnotil Ripka jako zásadní snahu vytvářet hotové skutečnosti bez jakékoli předchozí dohody s těmi, jichž se týkají. Hitlerův argument s uzavřením sovětsko–francouzské smlouvy považoval jen za záminku, přičemž podle něj šlo jen o využití vhodné doby, kdy ještě nebyl vyřešen habešsko–italský spor. Obsazení Porýní označil za vážné porušení evropského řádu, na které je nutné odpovědět jednotnou frontou všech, kteří jsou odhodláni hájit evropskou bezpečnost.²⁰¹ Ještě po roce se v jednom ze svých příspěvků do *Slavonic Review*, jejímž vydavatelem byl Robert William Seton–Watson, vrátil k tomu, co podle jeho názoru umožnilo italský úspěch v Habeši a německý v Porýní – byl to nedostatek jednoty mezi Francií a Velkou Británií, a dodal, že spolupráce obou západních velmocí je nezbytnou podmínkou jakékoli snahy o zajištění světového míru.²⁰² Hlasy, které po německém obsazení Porýní zazněly na podporu neutralizace Československa, Ripka důrazně odmítl. Československo podle jeho názoru stálo z vojenského hlediska na významném místě, odkud může zabránit případnému německému pronikání na východ i na jih. Přesto se však měla československá strategie kvůli vzájemnému geografickému a hospodářskému nepoměru mezi ČSR a Německem přesunout z oblasti vojenské

---

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 103–109.

¹⁹⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 45, sign. 01553: P. Drtina: Tzv. Zenklův puč, s. 20–22. Spolu se zhoršující se mezinárodní situací se schůzky konaly častěji na podzim roku 1937 a na jaře 1938.

²⁰⁰ LN, roč. ILIV., r. 1936, č. 123, 8. března – ráno: Evropský řád porušen, s. 1.

²⁰¹ LN, roč. ILIV., r. 1936, č. 123, 8. března – ráno: Evropský řád porušen, s. 1.

²⁰² *Slavonic Review. A Survey of the Slavonic Peoples, Their History, Economics, Philology and Literature*, roč. XVI., r. 1937, č. 46, červenec: Indivisible Peace (Nedělitelný mír), s. 71–81.

do oblasti politické. Obrana státu měla být proto zajištěna především spojeneckými smlouvami.²⁰³

Ripkův žurnalistický slovník se spolu s mezinárodní situací postupně zostřoval. Sebevědomě se vyjádřil v jednom ze svých úvodníků v létě roku 1936, kde se zamýšlel nad případným československo–německým konfliktem: „Němci znají riziko útoku na Československo. Především nepodceňují válečný potenciál našeho státu. Nevidí povrchně jen dlouhé jeho hranice, které zajisté nebylo by snadné hájit. Pozorují bedlivě a znale, jakou sílu odporu by Československo vyvinulo, kdyby bylo napadeno. A proto neodávají se pošetilé naději, že by bylo náraz rozdrceno. Ve svých odborných vojenských listech Němci se netají názorem, že už dnes československá armáda je nejsilnější, nejlépe připravenou a vyzbrojenou armádou v podunajské oblasti. Znajíce naši historii, vědí, že československý voják je jedním z nejjudatnějších v Evropě. Zdolat Československo, které je hospodářsky a technicky nejspělejší středoevropskou zemí, jejíž lid je oduševněn uvědoměným vlastenectvím, hotovým k nejkrajnějším obětem, byl by úkol nesmírně obtížný”.²⁰⁴

V květnu roku 1936 podnikl Ripka další dvě zahraniční cesty, do Jugoslávie a do Francie, o kterých informoval následně nyní již prezidenta Beneše. V Jugoslávii, kam přijel u příležitosti konference Malé dohody, byla již od říjnového atentátu z roku 1934, při němž byl v Marseille zavražděn jugoslávský král Alexandr, velmi napjatá situace. Ve vnitropolitických otázkách Jugoslávie přetrvávala podle Ripky bezradnost a nejistota o tom, co se stane a co by se stát mělo. Po smrti Alexandra totiž nebyla podle Ripky v Jugoslávii žádná silná vedoucí osobnost, panoval především strach z Itálie, který byl umocněn italským vítězstvím v Habeši. To způsobilo, že Jugoslávci nebyli nijak určitě proti Německu, které je přímo neohrožovalo, zatímco Itálie se podle nich chystala k útoku na Balkán. Francie ztratila ze svého vlivu více, než se Ripka původně domníval. Velmi rozšířen byl názor, že by Francie v případě italské agrese Jugoslávii nepomohla. Podle Ripkových zjištění se v tom příliš nevěřilo ani Československu, natož Rumunsku. Beneše informoval rovněž o vzrůstající polské propagandě, jejímž cílem bylo rozložit Malou dohodu a znemožnit normální styky se

---

²⁰³ LN, roč. ILIV., r. 1936, č. 528, 21. října – ráno: Neutralita malého státu, s. 1.

²⁰⁴ LN, roč. ILIV., r. 1936, č. 371, 26. července – ráno: V postavení silného, s. 1.

Sovětským svazem.²⁰⁵ Navrhl proto, aby byl do dvou měsíců sestaven plán československé propagační akce v Jugoslávii, který by byl na podzim realizován. Nemyslel si, že by Jugoslávie byla ztracena, naopak shledával aktuální podmínky vhodné pro to, aby v ní Československo upevnilo a dokonce rozšířilo svoje postavení.²⁰⁶

Hubert Ripka hovořil v Bělehradu s bývalým členem jihoslovanského odboru za války Nikolou Stojanovićem, s Milanem Gavrilovićem ze srbské zemědělské strany, s vůdcem zemědělců Joco Jovanovićem, s Ljubou Davidovićem, radikálem Lazou Markovićem, Dragolubem Jovanovićem, v Záhřebu s předsedou chorvatské selské strany Vladko Mačkem, Većeslavem Vilderem a dalšími. Když na počátku jara roku 1937 odjel opět do Jugoslávie, byl už v otázce československé propagandy mnohem skeptičtější. Stěžoval si Benešovi, že příčina špatného stavu československé propagandy v Jugoslávii spočívá v tom, že je v Bělehradu málo schopných a aktivních lidí. Konstatoval úpadek vážnosti československého vyslanectví, na kterém řada předních představitelů bělehradské společnosti již nebyla po řadu let. Kritika se v této souvislosti snesla především na vyslance Wellnera a tiskového atašé Parmu. Vzhledem ke vzrůstající německé propagandě zdůrazňoval potřebu větší aktivity vyslanectví, zejména v oblasti osobního a společenského styku, jmenování schopného tiskového atašé, zájezdy alespoň čtyř až pěti předních československých kulturních osobností k přednáškám v roce, četnější pozvání předních jugoslávských osobností do Československa a vyslání do Bělehradu stálých dopisovatelů tiskových vydavatelství a politických stran.²⁰⁷

Na přelomu května a června roku 1936 jednal Ripka rovněž s francouzskými politiky a novináři v Paříži. Několik dní před odjezdem z Prahy měl rozhovor s E. Benešem. Prezident mu vyložil, jakým způsobem má ve Francii argumentovat. Francouzskému ministerskému předsedovi Léonu Blumovi měl vyjádřit Benešovu nespokojenost s tím, že se Francie a Velká Británie nedovedly sjednotit proti německému obsazení Porýní a italskému útoku na Habeš. Jedinou správnou politikou mělo podle Benešových instrukcí být důsledné dodržování Paktu

---

²⁰⁵ AÚTGM, f. EB I., k. 172, sign. R 313/3, Jugoslávie 1936.: Zpráva Huberta Ripky o rozhovorech v Záhřebu a Bělehradu ve dnech 3.–8. května 1936.

²⁰⁶ Tamtéž, cit. dle s. 9. AÚTGM, f. EB I., k. 173, sign. R 312/1b, Jugoslávie 1937: Zpráva H. Ripky o rozhovorech v Bělehradu a Záhřebu ve dnech 30. března až 9. dubna 1937.

Společnosti národů, i kdyby to znamenalo válku. Ripka se neměl při rozhovorech tajit tím, že Francie i Velká Británie selhaly. Podstatné podle Beneše bylo, aby Společnost národů nebyla donucována ke schválení habešské anexe. Ripka měl Blumovi říci, aby Francie k tomu Společnost národů nenutila. Prezident se vyjádřil, že by bylo takticky nejlepší, aby se definitivní řešení odkládalo, čímž by byl Mussolini držen v šachu. Beneš také navrhoval vytvoření evropské fronty míru – Velká Británie, Francie, Malá dohoda, Balkánská dohoda a Sovětský svaz – která by nepřipustila v Evropě válku a odradila by svou jednotou Hitlera a Mussoliniho od další agrese. Ripka měl otevřeně říci, že se ve střední Evropě těžce snáší, že se Francie a Velká Británie bojí a že Československo nechce být pro Francii překážkou pro dohodu s Německem.²⁰⁸ Jako novinář a nepolitik mohl Ripka dobře propagačně působit a říci to, co Beneš přímo nemohl, respektive co by mělo jinou váhu a účinek, což nebylo při takových sondážích jeho cílem.

Z pařížských jednání pokládal Ripka za nejvýznamnější rozhovory s L. Blumem, Yvonem Delbosem, ministrem Édouardem Herriotem a poslancem Pierrem Viénotem, jimž podrobně vyložil hlavní Benešovy myšlenky, s nimiž také nakonec souhlasili. Byl překvapen ohromnou Benešovou autoritou, které se těšil u francouzských politických představitelů. Ve Francii dělala dojem především československá vnitřní konsolidace a branná pohotovost. Málokdo však podle Ripky ve Francii rozuměl problému německé menšiny v Československu. Především mezi novináři se snažil vysvětlit, že tento problém není zdaleka tak nebezpečný a že neohrožuje československou brannou sílu. Benešovi v této souvislosti doporučoval, aby některý československý německý křesťanský socialista Francouzům demonstroval, že mezi Němci jsou přesvědčení aktivisté, odhodlaní k boji s hitlerismem a henleinismem.²⁰⁹ Ripka rovněž uskutečňoval ve Francii projugoslávskou propagandu. Přesvědčil se o tom, že Jugoslávie byla ve Francii považována za nepříjemné břemeno. „Bylo pro mne skličující, když mně Léger řekl, že se mu jeví lepším jihoslovanským vlastencem než mnozí Jihoslované.“²¹⁰ Při rozhovorech se mu podařilo získat osobní sympatie šéfredaktora *Populaire*

---

²⁰⁷ AÚTGM, f. EB I., k. 173, sign. R 312/1b, Jugoslávie 1937: Zpráva H. Ripky o rozhovorech v Bělehradu a Záhřebu ve dnech 30. března až 9. dubna 1937.

²⁰⁸ NA, f. AHR, k. 83, 1-1-258-3a: Ripkův rozhovor s E. Benešem 25. května 1936, s. 1–4. Editováno in: Nováčková, H., Šťoviček, I., Hubený, D.: Hubert Ripka: záznamy o rozhovorech s Edvardem Benešem 1932–1938. In: *Paginae Historiae*, č. 20, 2012, dok. č. 3, s. 271–276.

²⁰⁹ AÚTGM, f. EB I., k. 157, sign. R 296/4, Francie 1936: Zpráva H. Ripky o jeho pařížských rozhovorech ve dnech 30. května až 9. června 1936.

Rosenfelda, který byl v té době v denním styku s francouzským ministerským předsedou L. Blumem. Rosenfeld žádal Ripku o občasně informace. Kvůli Rosenfeldovým kontaktům s Blumem bylo z informačních důvodů nezbytné zůstat se šéfredaktorem Populaire nadále ve spojení.²¹¹

Ripka se jako důvěrný prostředník mezi československým prezidentem a francouzským ministerským předsedou L. Blumem osvědčil. Dokazuje to jeho další cesta, kterou podnikl na Blumovo telefonické přání a po souhlasu E. Beneše na začátku prosince 1936. Ihned po příjezdu byl Blumem přijat. Francouzský ministerský předseda prostřednictvím Ripky obcházel československého vyslance ve Francii Štefana Osuského, o kterém si nebyl jist, zda správně a přesně reprodukoval vzájemné Benešovy a Blumovy vzkazy. Blum neměl k Osuskému příliš důvěru. Vzkázal prostřednictvím Ripky svůj záměr zahájit jednání se Sovětským svazem o vojenskou smlouvu, jejímž stěžejním bodem by byla vzájemná letecká podpora. Československo se mělo podle návrhu stát prostředníkem těchto jednání.²¹² Beneš se však vyslovil, že by nebylo vhodné, aby Československo dělalo v této záležitosti prostředníka. Výsledkem by podle jeho názoru bylo, že by se německá propaganda zaměřila na ČSR jako na nositele bolševismu v Evropě. Československo by tím bylo podle prezidentova názoru oslabeno ve vztahu k Rumunsku a Jugoslávii, které tlaku německé propagandy o bolševismu podléhaly. V žádném případě však Sovětský svaz neměl nabýt dojmu, že je opuštěn.²¹³ Ripka si na dokument tužkou připsal: „Beneš mně ústně ujistil, že má už skoro hotovou dohodu s Německem, o kterou tajně jedná přímo s Hitlerem. Myslí, že bude dojednána v polovině ledna (r. 1937 – DP). Německo v ní uzná všechny naše pakty, i s Ruskem. To bude ohromná puma. Benešovi jde o to, aby získal r. 1937. Pošle mne do Paříže, abych věci vysvětlil.“²¹⁴ Benešovy přípravy textu smlouvy o neútočení s Německem nakonec přišly vniveč poté, co Hitler počátkem února 1937 další jednání zastavil. Podmínkou dalších jednání se mělo totiž stát přerušování spojení se SSSR a změna politiky vůči československým Němcům.

---

²¹⁰ Tamtéž, cit. dle s. 8.

²¹¹ Tamtéž. Ripka v Paříži hovořil vedle již zmíněných také s Josephem Paulem-Boncourem, Pézetem, P. Reynaudem a Henrim Moyssetem.

²¹² NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-45c: Důvěrná cesta k L. Blumovi, 2.–4. 12. 1936.

²¹³ NA, f. AHR, k. 66, 1-1-256-45c: Ripkův záznam odpovědi E. Beneše na Blumovu žádost o prostřednictví ČSR při jednání o vojenskou smlouvu se SSSR, 2. 12. 1936.

²¹⁴ Tamtéž, cit. dle s. 2.

Hubert Ripka se stále více a důvěrněji zapojoval do činností, které souvisely s otázkou mezinárodního postavení Československa. Byl zahraničněpolitickým i vnitropolitickým informátorem a blízkým spolupracovníkem prezidenta E. Beneše, který ho pověřoval stále diskrétnějšími úkoly. Prezident republiky získával informace od československých vyslanců, odborníků na právní, hospodářské či vojenské záležitosti a dalších. Při Benešově způsobu práce, jejímž základem bylo shromáždění všech dostupných informací k dané problematice ve svých rukou, což bylo základem k jeho (jak věřil) správnému vyhodnocení situace a vyvození důsledků, byl Ripka jedním z důležitých zpravodajů. Jeho kladem bylo, že danou problematiku hodnotil vždy ze širšího evropského hlediska. Izolované zprávy, které by se vztahovaly například jen k jednomu evropskému státu, aniž by zvažil všechny možné důsledky, které se mohly projevit jinde, neměly pro Ripku význam.

Spolupráce s E. Benešem neomezovala v této době Ripkovu novinářskou činnost v redakci Lidových novin a v dalších periodikách. Jeho úvodníky a komentáře, které se stále více zaměřovaly na zahraničněpolitické události, vycházely v neutuchající intenzitě až do mnichovských dnů. V roce 1936 vydal navíc nákladem Svazu národního osvobození publikaci *Tvůrce Československa průkopníkem Nové Evropy*²¹⁵, která původně vyšla na žádost prof. Louise Eisenmanna u příležitosti Masarykovy abdikace v revui *Le Monde Slave*. V publikaci se věnoval politické činnosti Masaryka. Nad Masarykovu filozofickou tvorbu vyzdvihl praktickou, realistickou politickou činnost. Podle Ripky měl T. G. Masaryk svým demokratickým socialismem a kritikou marxismu velký vliv především na československou sociální demokracii a na národní socialisty. Na Masarykových zásadách vytvořené Československo bylo podle jeho názoru základní oporou proti pangermanismu.

Hubert Ripka se stal za první republiky uznávaným novinářem prohraní orientace. Jeho žurnalistická výkonnost byla obdivuhodná, z dnešního pohledu skoro nepředstavitelná. Byl každopádně jedním z nejaktivnějších novinářů vůbec. V době jeho působení v Národním osvobození vycházel jeho obsáhlý úvodník několikrát v týdnu. Pracoval na nich často hluboko do noci, či dokonce do ranních hodin. K tomu přispíval do celé řady dalších periodik. Názorová profilace, poté, co se

---

²¹⁵ Ripka, H.: *Tvůrce Československa průkopníkem Nové Evropy*. Praha, Svaz národního osvobození, 1936.

rozešel s národnědemokratickou Mladou generací, byla pak po celou dobu první republiky neměnná. V úvahu je třeba také brát odlišnost prvorepublikové žurnalistiky od dnešní. Ten, kdo nikdy neotevřel například Lidové noviny – označované dnes mnohdy obecně za nezávislé periodikum – by se zřejmě divil; o jiných listech nemluvě. A Ripka do tohoto kontextu zapadal, respektive tento rámeček sám vytvářel. Byl propagátorem, až do mnichovských dnů bezvýhradným zastáncem Edvarda Beneše a všeho, co svojí politikou představoval. Názory druhých stran se v Ripkových článcích pochopitelně také vyskytovaly, ale vždy bylo jasné, na čí straně autor článků stojí. To bylo jasné, nezakryvané sdělení, které nemělo málo společného s tím, co je dnes – opět ovšem pouze velice povrchně – nazýváno nezávislou novinařinou (tedy toho – trochu s despektem řečeno – dát formálně argument pro a proti, a vytvořit zdání nezávislosti – ovšem z pohledu čtenáře bez možnosti zjištění skutečných zájmů).

K uvedenému stylu de facto propagační práce ve prospěch oficiální linie orientované z mezinárodněpolitického hlediska na Francii a malodohodové spojení se u Ripky přidala jeho orientace na Jugoslávii. To byly atributy, které záhy začal využívat Edvard Beneš jakožto ministr zahraničních věcí a posléze jako prezident. Samozřejmě nikoli proti Ripkově vůli, naopak. Byl ctižádostivou osobou, která si byla vědoma, že se dostává mezi úzký okruh zasvěcených osob, v některých případech ministrem zahraničních věcí a pozdějším prezidentem Benešem osobou pověřovanou delikátními úkoly, alternující oficiální diplomatické cesty – jako například ve Francii na úkor Štefana Osuského. To byl mimochodem také jeden ze zdrojů jejich budoucích svárů a nepřátelství. Jednoduše řečeno vyrostl Ripka během první republiky v uznávaného, mezi lidmi dobře známého novináře a také osobu zvanou k různým politickým debatám, v druhé polovině 30. let dokonce osobu, se kterou se v jistých kruzích počítalo do významných politických funkcí – konkrétně ministra zahraničních věcí. Zůstával však v této době nerozhodnut. Do strany – národněsocialistické – vstoupil, ale pokračoval ve své novinářské dráze a dráze informátora.

V osobním životě to bylo šťastné období. Narodili se mu dva synové, často zajížděl za svými rodiči do Kostelce nad Černými lesy. Jeho neutuchající práce se však podepisovala na jeho zdravotním stavu. Jeho somatotypu hubeného, vytáhlého muže se sklony k virózám příliš nepřidával životní styl dlouhého vysedávání v kavárnách či při diskusích s přáteli u někoho v bytě, a k tomu patřící cigarety

a „dobré pití“. Zde byl ale ve svém živlu, jako debatér a vyjednávač, ovšem schopný řečené také převést do písemné formy a věcně dotáhnout do konce a zrealizovat. To byly vlastnosti, které se mu ještě měly v budoucnosti hodit.

4. Ripka a problémy meziválečné československé demokracie

„Ani já jsem v posledních týdnech s Vámi nesouhlasil z důvodů, které dobře znáte: domníval jsem se, že je naší povinností, abychom v každém případě vzali na sebe riziko války, ale na tom dnes nezáleží a nejméně by bylo slušno, aby se hledaly osobní viny a odpovědnosti, když všichni neseme společnou vinu a společnou odpovědnost. Domnívám se, že je ve Vašem duchu, aby se už nyní přemýšlelo o budoucnosti, aby se myslilo na to, jak bychom se vzchopili zase k novému svobodnému životu.“²¹⁶

Již od druhé poloviny 20. let se v souvislosti s rostoucí hospodářskou silou a stoupajícím politickým sebevědomím Německa začalo postupně měnit i postavení Československa, jehož životním zájmem bylo zachování výsledků, kterých bylo dosaženo mírovými smlouvami po první světové válce. Sousední Německo se však stále důrazněji snažilo obnovit svoji pozici středoevropské velmoci. Pokus o německo–rakouskou celní unii z roku 1931 chápala československá diplomacie jako snahu o hospodářský anšlus Rakouska, který byl jen prvním krokem k anšlusu politickému. Odpor Francie a Malé dohody takovému vývoji v roce 1931 nakonec zabránil. Hitlerovo převzetí moci na počátku roku 1933 mělo již závažnější důsledky. V Německu byla rychle upevňována nacistická diktatura, zbrojní průmysl se rozběhl na plné obrátky. Německá agrese se pro Evropu stávala stále více reálnou hrozbou. Mezi nejvíce ohroženými se ocitalo pochopitelně Československo. Důvodem byla v neposlední řadě německá menšina, která obývala pohraniční území. Mohla se tak snadno stát roznětkou vzájemného sporu. Henleinova SdP, která v parlamentních volbách v roce 1935 získala důvěru rozhodující části německé menšiny, se k loajalitě vůči Československu hlásila stále více formálně a jen z důvodu vynucení si ještě většího tlaku na vyřešení národnostní otázky. Ve skutečnosti se Konrad Henlein na podzim roku 1937 tajně rozhodl svěřit řízení SdP přímo Hitlerovi a požadoval

---

²¹⁶ Z dopisu, který před svým odchodem do emigrace zaslal Hubert Ripka dne 7. října 1938 E. Benešovi. AÚTGM, EB II/2, k. 387, sign. 2645: Dopis E. Benešovi ze dne 7. října 1938, s. 1.

začlenění sudetoněmeckého území do Říše. Československo se připravovalo na rozhodující zápas o udržení své existence.

Hubert Ripka začal být Benešem v době vzrůstajícího mezinárodního napětí stále častěji pověřován také důvěrnými vnitropolitickými jednáními. Významné bylo totiž jeho informační napojení na tzv. německé novoaktivisty. Byl vedle Beneše jedním z mála, kteří plně oceňovali situaci sudetských demokratů a hodnotili jejich účast na boji proti Henleinovi, o jehož postojích se přesvědčil již na podzim roku 1934, když se s ním, stejně jako s dalšími sudetoněmeckými představiteli Wilhelmem Sebekowskim, W. Brandem, Rudolfem Sandnerem a Gustavem Hackerem setkal spolu s Drtinou, Z. Chytilém, Hubertem Masaříkem a dalšími v bytě u Václava M. Havla. Henlein zde vyjadřoval svoji loajálnost vůči Československu, ohledně konkrétních možností budoucí česko-německé spolupráce se však spolu s ostatními vyhýbal konkrétním odpovědím. Ripka se proto Henleina zeptal přímo, co by jeho hnutí dělalo v případě války s Německem. Odpovědi se však nedočkal. Vyhrčený konec schůzky znamenal také konec naivnímu důvěřování Henleinovi.²¹⁷

Ripka vycházel z předpokladu, že dohoda s německými novoaktivisty, která by umožnila německý podíl nejen na moci zákonodárné, ale také na moci výkonné, a hlavně její rychlá realizace, by prospěla československé zahraniční politice. Proto prostřednictvím svých kontaktů Beneše upozorňoval na obtíže, kterým jsou novoaktivisté v pohraničních oblastech při konfrontaci s henleinovci vystaveni. V červenci roku 1937 se sešel s jedním z jejich předních představitelů, sociálním demokratem Wenzelem Jakschem a několika dalšími německými sociálními demokraty, kteří ho informovali o situaci v pohraničí, zejména na Broumovsku, Chebsku, Liberecku a Ústecku. Podle zprávy, kterou následně zaslal Benešovi, sílila v pohraničí obava z německého vpádu. W. Jaksch a ostatní si stěžovali na nerovný zápas s henleinovci a na nepochopení z české strany. Vytýkali, že zejména mezi státními policisty a četníky, kteří byli v poslední době jmenováni do německých krajů, je velké množství těch, kteří neumějí – nebo jen velmi špatně – německy, takže nejsou schopni být v pravidelném kontaktu s německým obyvatelstvem. Zejména na Chebsku a Liberecku docházelo podle jejich výpovědí k systematickému zpravodajskému styku mezi henleinovci a nacisty z Říše. Vylíčili také soustavný teror henleinovců proti socialistickému dělnictvu a nehenleinovským živnostníkům

---

²¹⁷ Koutek, O.: Prokop Drtina..., c. d., s. 39-40.

a obchodníkům – za pasivity československých úřadů. Při rozhovoru s Ripkou rovněž uvedli, že každou sobotu odjíždí do německé Žitavy řada mladých lidí, aby se tam v neděli vycvičovali ve vojenských a propagačních nacistických kurzech. Na základě získaných informací doporučoval Ripka zlepšit administrativní a bezpečnostní aparát v pohraničí a požádal Jaksche, aby mu i nadále podával konkrétní zprávy a stížnosti.²¹⁸ Jak ve svých pamětech uvádí Hubert Masařík, který v té době s Ripkou spolupracoval v týdeníku Demokratický střed, kam přispíval pod pseudonymem Jaroslav Čehák, oceňoval Ripka Jakschovu energičnost, pracovitost, řečnické dovednosti a považoval ho za člověka, který je schopen Henleinovi čelit.²¹⁹ Později u Ripky v bytě dokonce Jaksch nastiňoval svůj plán propagační akce proti Henleinovi v Anglii. Ripka byl přesvědčen, že Jakschovým prostřednictvím se bude dozvídat podrobnosti o německých, zejména Henleinových, záměrech. Za to měl mít Jaksch pocit, že dochází uznání u českých sociálních demokratů, ale i u českých politiků, orientovaných nacionálně.²²⁰

K sílícímu německému tlaku na československou menšinovou politiku se Ripka vyjádřil v Peroutkově Přítomnosti. Německá kampaň proti Československu, která se v roce 1936 rozvinula na základě německého tvrzení o „bolševizaci“ Československa a výhrad k národnostní politice podle něj ve skutečnosti vyplývala ze všeobecné evropské politiky Německa.²²¹ Německá propaganda o sovětských letištích v Československu měla jen zastrašit západní Evropu a mělo se tím působit především na anglické konzervativce. Skutečným cílem Německa bylo zajistit si ve východní a střední Evropě volné pole působnosti.²²² V otázce německé menšiny v Československu se Německo podle Ripkových názorů snažilo z vnitropolitické záležitosti udělat prostředek pro svůj sílící tlak na ČSR, přičemž však zničení Československa nebylo německým konečným cílem. Tím mělo být vytvoření německé Mitteleuropy. Ripka uvedl dvě československé podmínky, na kterých je bezpodmínečně nutné trvat – princip kolektivní bezpečnosti a nepřipuštění německého vměšování se do vnitřních poměrů, k nimž patřila také otázka

---

²¹⁸ NA, f. AHR, k. 81, 1-1-256-111/4: Korespondence. Zpráva H. Ripky E. Benešovi z 31. července 1937 (v příloze).

²¹⁹ Masařík, H.: V proměnách Evropy. Praha, Paseka, 2002, s. 164 a 200–201.

²²⁰ Kvaček, R., Tomeš, J., Vašek, R.: Vlastimil Klíma. 1938: Měli jsme kapitulovat? Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 61.

²²¹ Přítomnost, roč. XIV., r. 1937, č. 13, 31. března: Fakta mezi Československem a Třetí říší (Studie o vývoji vztahů), s. 195.

národnostních menšin.²²³ Ani jednou z těchto podmínek se však hitlerovské Německo do budoucna řídit nehodlalo.

Dne 21. září 1937 se v Praze konal státní pohřeb prvního československého prezidenta T. G. Masaryka, který měl při zhoršujících se vyhlídkách československé demokracie také symbolický, manifestační charakter. Účastnily se statisíce lidí. Sjeli se prostí lidé, představitelé institucí i státu a také zahraniční politici a kulturní činitelé. Pohřbu se zúčastnili premiéři spojeneckých států Malé dohody Milan Stojadinović, Viktor Tatarescu a také francouzští politici představitelé v čele s předsedou vlády Léonem Blumem. Dne 25. září se vydal L. Blum na cestu z Prahy do Ženevy, na níž ho Ripka doprovázel. Většinu cesty trávili ve stejném železničním vagonu, takže bylo dost příležitostí k podrobným rozhovorům, o kterých pak Ripka písemně informoval prezidenta. Na Bluma pobyt v Praze velmi silně zapůsobil, byl překvapen ukázněností lidu v pohřebních dnech. Pod přímým dojmem svých zážitků se Ripka podrobně vyptával na vnitřní politiku, zejména se zajímal o otázku menšin, vztahy agrárníků k ostatním stranám a Hodžův vztah k Benešovi. Ripka se naopak ptal na to, zda by ve Francii nenastaly rozpaky pomoci Československu, kdyby bylo napadeno. Na to Blum kategoricky ujišťoval, že otázku Československa vůbec nelze srovnávat s otázkou španělskou²²⁴ a že by francouzské veřejné mínění bylo jednomyslně pro okamžitou intervenci ve prospěch Československa, kdyby bylo napadeno. Myšlenka pomoci Československu je dnes, jak říkal, docela populární v nejširších francouzských lidových vrstvách. Byl přesvědčen, že by vláda nenarazila na žádný odpor, kdyby žádala okamžitou mobilizaci.²²⁵

---

²²² Přítomnost, roč. XIV., r. 1937, č. 14, 17. dubna: Fakta mezi Československem a Třetí říší (část), s. 209.

²²³ Přítomnost, roč. XIV., r. 1937, č. 15, 14. dubna: Fakta mezi Československem a Třetí říší (dokončení), s. 230.

²²⁴ Ve španělské občanské válce se Francie postupně přiklonila (především pod vlivem Velké Británie) k politice neintervence.

²²⁵ AÚTGM, f. EB I., k. 158, sign. R 297/1b, Francie 1937: Zpráva H. Ripky o rozhovoru s Léonem Blumem 25. a 26. září 1937 (v příloze). L. Blum Ripku informoval o dalších středoevropských, španělských, sovětských a francouzských záležitostech. V AÚTGM je na stejném místě uložena rovněž zpráva z Ripkových rozhovorů v Paříži ve dnech 8.–13. června 1937 a 30. září až 7. října 1937. Před červnovou cestou do Francie obdržel Ripka od E. Beneše tuto instrukci: „Řekněte Blumovi, že pokládám přímo za osudové, jaký bude vnitřní vývoj ve Francii. Já nijak nepřeháním, když říkám, že o osudu Evropy za těchto okolností rozhodne Francie. Francie musí udržet demokracii, musí udržet pevnou svou dosavadní linii. Francie musí zůstat silna i při hodně levé politice. Francie musí jít doleva, ale musí při tom zůstat silna. Kdyby ve Francii nastal rozvrat nebo jen zdání rozvratu, tak to ty ostatní demokracie nevydrží. Řekněte jim (Francouzům – DP), že kdyby to doma pevně neudrželi v rukou, my bychom to tady ve střední Evropě už neudrželi. A to je ovšem otázka, na které musí mít zájem i francouzská pravice. (...) Jsme připraveni na útok a vydržíme bychom jej. Do září (r. 1937 – DP) budeme již v takové situaci, že odoláme každému útoku. Když vydržíme 3 měsíce, tak to máme vyhráno, ale my bychom vydrželi mnohem déle. Už nyní pracujeme na druhé etapě našeho vojenského programu; bude hotov r. 1942.“

Stále větší pozornost byla v letech od podpisu francouzsko-sovětské smlouvy v roce 1935 i z propagačního hlediska věnována Sovětskému svazu a jeho měnícímu se postavení v Evropě, které mělo znamenat záruku i pro Československo.

K 20. výročí Říjnové revoluce redigoval Ripka spolu se Z. Nejedlým a J. Gallasem sborník, do nějž přispělo několika řádky o svém vztahu k SSSR více než devadesát osob československého veřejného života, např. Z. Fierlinger, J. Nečas, Petr Zenkl, Vlado Clementis, V. Kopecký, Bruno Köhler, Karel Kreibich, J. Patejdl, Jan Rypka, Bedřich Hrozný, Jan Šverma, Antonín Zápotocký, A. Pešl, Lev Sychrava, J. Fischer, A. Pražák, František Halas, Josef Hora, Josef Kopta, Marie Majerová, Vítězslav Nezval, Stanislav Kostka Neumann, Ivan Olbracht a Marie Pujmanová.²²⁶ Ripka připomněl, že konkrétní znalosti o ruských událostech jsou v Československu lepší a důkladnější než jinde a široké lidové vrstvy o nich vědí mnohem více než lidé v jiných zemích. To podle něj umožňovalo dívat se na dění v Sovětském svazu s kritičtějším realismem než jinde a rozeznat, co je na něm specificky ruského a tedy nenapodobitelného a nepřenositelného, a co v něm má a bude mít obecný světový význam. Podle Ripky nebylo možné popřít dvě věci: 1, že Sovětský svaz je hospodářským, sociálním, vojenským a politickým potenciálem mnohem silnější než carské Rusko. 2, že může fungovat i jiný hospodářsko–sociální řád než kapitalistický, a že se v Sovětském svazu tvoří podmínky pro postupnou demokratizaci veřejného života. Tyto skutečnosti byly podle Ripky tak dalekosáhlého významu jak pro národy Sovětského svazu, tak pro ostatní svět, že samy o sobě stačí, aby potvrdily celkově kladné výsledky ruské revoluce.²²⁷

Přestože byl přesvědčen, že Francie by přišla v případě německého útoku Československu na pomoc, stále více upozorňoval na význam Sovětského svazu pro zajištění bezpečnosti republiky. Velká Británie (ve snaze zachránit evropský mír) byla totiž ochotna k ústupkům Hitlerovi ve střední Evropě, což potvrdilo britské uznání anšlusu Rakouska, a Francie byla pod stále větším vlivem ostrovní politiky.

V revui Praha–Moskva zdůrazňoval potřebu prohloubit vztahy mezi Československem a Sovětským svazem. Především propagační charakter mělo jeho

---

NA, f. Hubert Ripka, k. 83, 1-1-258-3a: Rozhovor s prezidentem Benešem před Ripkovou cestou do Paříže v červnu 1937. Cit. dle s. 1–2.

²²⁶ Československo Sovětskému svazu k dvacátému výročí. Praha, Společnost pro kulturní a hospodářské styky se SSSR, 1937.

²²⁷ Tamtéž, s. 33.

vyjádření o sovětské vojenské síle: „Tomu, kdo nemá ponětí o sovětské armádě, snadno se mluví o jejích nedostatcích, nebo snad uvěří povídačkám o její slabosti. Ale skuteční vojenští znalci, mezi nimi také naši vojáci, kteří ostatně znají sovětskou armádu v mnohém ohledu lépe, než jiní zahraniční pozorovatelé, shodují se v názoru, že sovětská armáda je jednou z nejlepších a nejsilnějších armád na celém světě.“²²⁸ Mezinárodnímu významu Sovětského svazu věnoval také přednášku, kterou v polovině června 1938 uspořádala Společnost pro kulturní a hospodářské styky se SSSR. V přednášce vyjádřil své osobní stanovisko k sovětské vnitřní i mezinárodní politice. Zdůraznil, že vždy stál proti komunismu, protože nesouhlasil se jeho základními ideami a metodami. Nestačilo však jen strašit veřejnost komunistickým bubákem, ale bylo třeba studiem komunistických idejí a poměrů v Sovětském svazu srovnávat demokratické ideály s ideály komunistickými. Ripkova víra v humanitní demokracii a svobodu jednotlivce ohrožena nebyla. Na druhou stranu uznal, že komunismus obsahuje jednu ideu univerzální povahy, totiž ideu sociální rovnosti. Proti tomu podle něj fašisté a nacisté mohli sotva postavit ideu stejné hodnoty.²²⁹ Přednáška měla jasné vyznění. Ačkoli byl komunismus na středoevropské poměry neuplatnitelný, mezinárodní spolupráci se Sovětským svazem, který uznával zásady Společnosti národů o kolektivní bezpečnosti, to žádným způsobem nemělo bránit.

Ripkovy politické aktivity pochopitelně stále více ovlivňovaly jeho novinářskou praxi. Odhadnout hranici mezi tím, co lze považovat za obranu demokratických principů proti stále zuřivější nacistické propagandě, a tím, co bylo pouhou obhajobou Benešovy mezinárodní i vnitropolitické koncepce, nebylo snadné.

Cílem zakladatele Lidových novin Adolfa Stránského bylo nezávislé zpravodajství. Jeho syn Jaroslav, který ve 20. letech řízení novin převzal, si uvědomoval, že přílišná provázanost redakce s Hradem a národněsocialistickou stranou odklonily Lidové noviny od jejich původního záměru a poslání. V srpnu roku 1937 napsal Ripkovi dopis, ve kterém hovořil o svých narůstajících politických povinnostech, které mu stále více bránily v činnosti v politické redakci Lidových novin. Totéž uvedl o Ripkovi: „Mohl bych tady mluvit per paralellam taky o dezerci

---

²²⁸ Praha–Moskva, roč. III., r. 1938, č. 3, 25. dubna: Přátelství se SSSR – státní naší potřebou, s. 73–75. Cit. dle s. 74–75.

²²⁹ Praha–Moskva, roč. III., r. 1938, č. 5, 25. června: Mezinárodní síla Sovětského svazu ve světě, s. 146.

(z politické redakce LN – DP) Vaší, neboť také Vaše rozmanité pracovní dispozice a plány žurnálovou práci hodně komplikují a zkracují. To však Vaše veliká výkonnost aspoň zčásti vyvažuje. (...) Jenže my dva nemůžeme dát Lidovým novinám to, co jim chybí politicky nejvíce: nezávislost, bezprostřednost, lidovost veřejného mínění. Nemůžeme jim dát, co sami nemáme. (...) Základní vada jest, že neobsluhujeme čtenáře potřebného informací a poučení, jak má býti obsloužen, protože se ohlížíme na kabinety a kuloáry, na čtenáře nejinformovanější a nejpoučenější, a děláme politicky noviny přesně tak, jak by je dělali oni, takže naše projevy jsou zatíženy zdrženlivostí a záměrností projevů jejich, adresovaných zpravidla formálně jinam než ve skutečnosti.²³⁰ Jaroslav Stránský vystihl podstatu problému. Nešlo ani tak o nezávislost vnější, ale především o nezávislost vnitřní. Nebylo možné se neustále přizpůsobovat dvěma různým povoláním – buď lze zůstat v politice žurnalistou (tzn. být špatným politikem), nebo být v žurnalistické činnosti politikem (tzn. zpronevěřit se novinářství).²³¹ Ripkova činnost se stále více přesouvala do politické oblasti a redigováním politické rubriky Lidových novin měl být pověřen někdo jiný. J. Stránský doplnil, koho by chtěl redigováním politické rubriky pověřit: „Snažím se už od let přimět k užšímu styku s politickou redakcí Lidových novin Peroutku, ale nepodařilo se mně dosud více než získat jeho oblíbené týdenní úvodníky. A přece mně je Peroutka zrovna typem politického novináře, který právě proto, že nemá jiných ambic než novinářské, jest více než Vy a více než já způsobilý pečovat o to, aby Lidové noviny politickým účelům, kterým slouží, sloužily jen novinářsky, to jest svobodně a kriticky, nezatíženy žádnými osobními nebo stranickými nebo koaličními ohledy. (...) K takovým ohledům Lidové noviny povinny nejsou a Peroutka je z nás všech, kteří list politicky děláme, nejpovolanější, aby sebe a Lidové noviny od takových ohledů uvaroval.“²³² Na přátelství Jaroslava i Jana Stránských, stejně jako Ferdinanda Peroutky, k Ripkovi se vysloveným nemělo nic měnit. Ripkův přechod do vysoké politiky se však nakonec do konce první republiky neuskutečnil, a tak pracoval v Lidových novinách až do 1. října 1938.²³³

---

²³⁰ NA, f. AHR, k. 73, 1-1-256-96a: Korespondence. Dopis Jaroslava Stránského z 27.8.1937. Cit. dle s. 2.

²³¹ Tamtéž, s. 3.

²³² Tamtéž, s. 4.

²³³ Oficiálně do 15. listopadu 1938, kdy vyčerpal dovolenou a tím dnem jeho pracovní poměr v Lidových novinách skončil.

V kritické době, kdy německá vojska obsazovala 12. března 1938 Rakousko, byl Ripka opět v Paříži. O odporu Francouzů k anšlusu informoval v jednom ze svých úvodníků. Na základě rozhovorů s francouzskými diplomaty, novináři i osobami, které stály blízko rozhodujícím místům francouzské armády, ujišťoval československou veřejnost o naprosté spolehlivosti československo–francouzského spojení.²³⁴ Proti Ripkově publicistice protestoval vyslanec Štefan Osuský, kterému Ripka už delší dobu nepříjemně konkuroval. Dne 26. března 1938 napsal Osuský dopis ministru zahraničních věcí Kroftovi s tím, aby v Praze na Ripkově úsudku „politiku nestavěli“.²³⁵

Po částečné československé mobilizaci, která byla vyhlášena 20. května 1938 na základě zpráv o koncentraci německého vojska v blízkosti československých hranic, se Ripka pokusil zapůsobit na anglickou veřejnost článkem o významu zachování československé samostatnosti pro evropský mír. Byl to další z mnoha pokusů zvrátit politiku appeasementu. V červencovém čísle Slavonic Review označil Československo za klíč k Podunají. Upozornil především na to, že otázka československých Němců není lokálním problémem. Vyjádřil názor, že ve skutečnosti se německá menšina stala nástrojem Třetí říše k rozšíření tzv. německého životního prostoru do podunajské oblasti a na Balkán. Změna hranic, které tvoří od středověku organickou geografickou, ekonomickou a politickou jednotu, by podle Ripky znamenala vymazání Československa z mapy Evropy nebo jeho existenci jako německého vazala. Vojenskou neutralizaci Československa označil za utopii, neboť by znamenala totéž, co vzdát se Německu. Varoval také před tím, že ekonomické a vojenské zdroje Československa by v případě jejich připadnutí Německu mohly zásadním způsobem usnadnit uskutečnění německého snu o ovládnutí území od Baltu až po Černé a Egejské moře. Evropský význam Československa viděl v tom, že bylo bránou do Podunají a na Balkán, a tím záštitou nezávislosti podunajských a balkánských národů.²³⁶ Skutečnost však byla taková, že Velká Británie a stále více i Francie se nehodlaly nechat kvůli Československu

---

²³⁴ LN, roč. ILVI., r. 1938, č. 150, 24. března: Důsledek anšlusu ve Francii, s. 1.

²³⁵ Kvaček, R.: Obtížné spojení. Politicko–diplomatické vztahy mezi Československem a Francií 1937–1938. Praha, Univerzita Karlova, 1989, s. 91.

²³⁶ Slavonic Review, roč. XVII., r. 1938, č. 49, červenec: Czechoslovakia – The Key to the Danubian Basin (Československo – klíč k Podunají), s. 54–61. Ripka napsal článek 10. června 1938.

zatáhnout do války a žádaly po pražské vládě, aby Henleinovi nabídla rozsáhlé ústupky.

To se potvrdilo ve dnech 20. až 24. června 1938, tedy před Runcimanovou misí, kdy Ripka uskutečnil důvěrné rozhovory v Londýně, o nichž opět informoval E. Beneše. Britští političtí představitelé ho upozornili především na nutnost domluvit se za každou cenu s Konradem Henleinem. Britský poslanec Harold Nicholson mu řekl, že je zbytečné starat se o detaily, protože jim v Anglii stejně nikdo nerozumí – je potřeba, aby bylo jasno, že se sudetským Němcům dalo skutečně maximum. Budou-li pak Němci nespokojeni a štvát proti ČSR, pochopí se v Anglii, že je ohrožena československá svoboda a nejširší veřejnost se bude dát přesvědčit o nutnosti Československu pomáhat.²³⁷ Ripka hovořil v Londýně také se ředitelem mezinárodní informační služby Labour Party Gilliesem, šéfem tiskové služby Foreign Office Leaperem, Lordem Noelem Buxtonem, Winstonem Churchilllem, vůdcem liberálních poslanců A. Sinclairem a generálem Edwardem LouiSEM Spearsem. Dne 22. června měl v Chatham House výklad o československé menšinové politice. Předsedal R. Seton–Watson, pozváni byli prof. Arnold Toynbee, Wilson Harris z Economistu, Ralph Murray z BBC a Sheila Grant–Duff. Po ukončení londýnských rozhovorů odjel do Paříže. Rozhovory, které zde vedl např. s ministrem G. Mandelem, L. Blumem, A. Légerem, P. Comertem, Paulem Reynaudem, vyzněly opět v tom smyslu, aby bylo dosaženo dohody s Henleinem. Ministr G. Mandel Ripkovi uvedl, že je jedno, co bude ve skutečnosti československým Němcům poskytnuto, hlavní je, aby měl svět dojem, že bylo z Československa vytvořeno druhé Švýcarsko, že byla národnostem poskytnuta plná autonomie, přičemž si pražská vláda vyhradila zahraniční a vojenské záležitosti.²³⁸

Když se v červenci 1938 připravovala mise sira Waltera Runcimana do Československa, vkládal do ní Hubert Ripka značné naděje. Věřil, že přispěje k tomu, aby se světové veřejné mínění podrobně informovalo o postavení německé menšiny v Československu a aby se ukázalo, na jakém konkrétním základě je možné spravedlivé a uspokojivé řešení německého menšinového problému

---

²³⁷ AÚTGM, f. EB I., k. 242, sign. R 286A/8, Velká Británie, 1938: Rozhovory H. Ripky ve dnech 21.–23. června 1938 v Londýně. Tamtéž: Rozhovory H. Ripky v Paříži ve dnech 25. až 29. června 1938.

²³⁸ Tamtéž: Rozhovory H. Ripky v Paříži ve dnech 25. až 29. června 1938.

v Československu.²³⁹ Události se však po Runcimanově příjezdu 3. srpna 1938 do Prahy vyvíjely poněkud jinak. I přesto, že se Runciman setkal i s předsedou německé sociální demokracie W. Jakschem, byl především pod názorovým vlivem henleinovců. Dne 23. srpna 1938 tak přinesl Benešovi návrh na dohodu, který byl v zásadě totožný s požadavky Henleina. Návrh se stal základem tzv. třetího plánu.

Ripka v této době zprostředkoval E. Benešovi rovněž spojení s některými kruhy (říšsko)německé opozice. Dne 21. srpna 1938 zaslal zprávu o svém jednání s německým antifašistou Otto Strasserem.²⁴⁰ Strasser, který se právě vrátil ze Švýcarska a Belgie, podal Ripkovi v přítomnosti W. Jaksche zprávu o svém důvěrném jednání s německým generálem, který byl v té době členem generálního štábu. Podle Ripkova záznamu vypověděl (nejmenovaný) generál Strasserovi o rostoucí nespokojenosti generálního štábu s Hitlerovým režimem a politikou. Vysocí důstojníci podle generála vstoupili do styků s některými německými průmyslníky, zvláště s představiteli velkého jihoněmeckého průmyslu. Podle Ripky se jednalo zejména o velkoprávníka Roberta Bosche. S nimi se shodli na společné akci, jejímž cílem bylo zajmout Hitlera a svrhnout režim. O akci měli být informováni Francouzi a Britové. Britové byli údajně ochotni poskytnout nové německé vládě několikamiliardovou půjčku, která by umožnila hospodářskou obnovu Německa, a slíbili, že nepřipustí rozkouskování Německa – i kdyby to žádali Francouzi.²⁴¹ Onen generál dále Strasserovi vypravoval, že chtěli akci provést koncem července tohoto roku, ale na poradě generálního štábu Adolf Hitler slíbil, že manévry nejsou přípravou k válce a že ani nechystá útok na Československo, protože si je jist, že se Československo podrobí. Hitlerův výklad působil prý velmi přesvědčivě a generální štáb zaváhal v akci proti Hitlerovi, neboť si důstojníci řekli, že může mít i v československém případě stejně pravdu, jako měl v Porýní a v Rakousku. Tito důstojníci neměli nic proti tomu, aby bylo Československo podrobeno Německu,

---

²³⁹ LN, roč. ILVI., r. 1938, č. 374, 28. července – ráno: Anglie se zavazuje, s. 3.

²⁴⁰ Otto Strasser byl bývalý blízký Hitlerův spolupracovník a osobní přítel. Jeho bratr Georg byl v roce 1934 za Noci dlouhých nožů Hitlerovými přívrženci zavražděn. Otto se pak pod jménem dr. Hofmann ukrýval v Československu, odkud se ho nacisté pokusili opakovaně unést. Stal se hlavním Hitlerovým odpůrcem, a proto v Československu předával informace, kterých mělo být na mezinárodní scéně proti němu použito. Vybudoval zde rovněž radiostanici k vysílání do Německa. O. Strasser měl spojení s Reichswehrem, po podpisu mnichovské dohody odletěl do Paříže a odtud do Ameriky, kde působil celou válku. V písemném kontaktu s Ripkou byl i v prvních válečných letech, než se jejich názory zcela rozešly a kdy vzájemné kontakty již nebyly z mezinárodněpolitického hlediska možné.

²⁴¹ AÚTGM, f. EB I., k. 202, sign. R 3441c, Německo. Osobní politické zprávy, 1938: Zpráva H. Ripky pro E. Beneše, 22. srpna 1938, s. 1. Spojení s O. Strasserem a jeho Černou frontou bylo udržováno rovněž přes spisovatele a novináře Františka Kubku.

obávali se jen války, protože byli přesvědčeni o neodvratné porážce Německa.²⁴² K protihitlerovské opozici patřili mezi nejvýše postavenými generály náčelník generálního štábu Ludwig Beck, šéf armádní špionáže a protišpionáže Wilhelm Canaris.²⁴³ Hitlerovi se však hra na tenkém ledě vyplatila. Svržení se neuskutečnilo a další vývoj v Evropě začal nabírat rychlý spád.

4. 1. Výbor na obranu republiky

Dne 19. září 1938 byl Benešovi předán anglo–francouzský plán, který požadoval odstoupení pohraničního území s nadpolovičním počtem německého obyvatelstva Třetí říši. Odpověď byla očekávána do 21. září, kdy měl britský ministerský předseda Chamberlain opět jednat s Hitlerem. Svůj názor na řešení vrcholící krize, které však ve skutečnosti bylo stále více mimo dosah československé zahraniční politiky, zaslal Benešovi dne 20. září 1938 také Hubert Ripka. Podle jeho mínění by kapitulace znamenala mravní a politický rozvrat na celé generace. Radil, aby prezident neváhal sáhnout i k mimořádným opatřením. Podle Ripky byli na jeho straně Ladislav Rašín, J. Stránský, P. Zenkl, Antonín Hampl, Rudolf Bechyně, Jan Šrámek a další, a dodával, že on sám by dal přednost riziku války před potupnou kapitulací.²⁴⁴ Věřil nejen v to, že v rozhodující okamžik se za Československo postaví Francie, ale měl rovněž příznivé důvěrné zprávy od britských opozičních politiků, které Benešovi předával.²⁴⁵ Již dne 9. září 1938 zaslal prezidentovi zprávu od W. Churchilla. Důvěrné spojení zajišťovala anglická novinářka S. Grant–Duff, neteř britského lorda admirality a pozdějšího ministra Alfreda Duff–Coopera, která v letech 1937–1938 studovala v Československu problematiku německé menšiny a obhajovala československou menšinovou a zahraniční politiku v britském tisku. W. Churchill vzkázal po S. Grant–Duff, že věří, že britská politika již nebude na Prahu činit další nátlak. Vyzval Beneše, aby nebral na britskou vládu ohledy při zajišťování nezbytných vojenských opatření. Podle Churchilla byla britská veřejnost silně protinacistická a vyjádřil přesvědčení, že celá Velká Británie bude sjednocena, když bude muset být rozhodnuto. Anglo–francouzský plán byl po jednání vlády

---

²⁴² Tamtéž, s. 2–3. Cit. dle s. 3.

²⁴³ Kárník, Z.: Země české v éře První republiky. Praha, Libri, 2003, III. díl, s. 570.

²⁴⁴ AÚTGM, f. EB II/2, k. 387, sign. 2645: Dopis H. Ripky E. Benešovi, 20. září 1938 (v příloze).

²⁴⁵ AÚTGM, f. EB I., k. 242, sign. R 286A/8, Velká Británie, 1938: Zpráva H. Ripky pro E. Beneše, 9. září 1938 (v příloze).

a prezidenta 20. září ve večerních hodinách odmítnut. Francouzská odpověď na sebe nedala dlouho čekat a již druhý den sdělil Benešovi francouzský vyslanec Victor de Lacroix, že nepřijetí plánu by mělo za následek vypovězení československo–francouzské smlouvy, což by v případě vypuknutí války znamenalo, že se Francie k Československu nepřipojí. Poté, co Polsko vzneslo požadavky na Těšínsko, Oravu a Spiš, byl anglo–francouzský plán napodruhé dne 21. září přijat. Důvěra národa v politickou reprezentaci byla zlomena. Byl ustaven *Výbor na obranu republiky*, jehož předsedou se stal Ladislav Rašín.²⁴⁶ Do Výboru se zapojili představitelé různých politických stran, za Národní sjednocení vedle Rašína V. Klíma, národní socialisté J. Stránský, P. Zenkl, J. David a Ripka, lidovec B. Stašek a komunisté K. Gottwald a V. Kopecký, s Výborem spolupracoval rovněž Emanuel Moravec.

Pro Ripku nebylo zapojení do takto politicky různorodého orgánu ničím zvláštním a nepředvídatelným. Již krátce po známých dubnových požadavcích Konráda Henleina přednesených na sjezdu SdP v Karlových Varech vyvodil, že za dané situace je potřeba sjednotit nejširší vrstvy národa, jeho představy šly dokonce tak daleko, že považoval za naprostou nutnost vytvoření celonárodní vlády i s účastí komunistů. V těchto aktivitách pokračoval v květnu 1938, kdy v souvislosti s částečnou mobilizací vytvořil (po vzájemné dohodě obdobně jako Antonín Pešl, ale každý zvlášť) seznam osob, kteří by byli bez ohledu na stranickou příslušnost spolehliví v boji proti nacismu, ale také československému defétismu. Ripka také pokládal za politicky důležité, aby soustředění jednotlivců nesouhlasících s oficiální politikou bylo urychleno a provedeno i v parlamentu a ujal se prostředkování pravidelného styku mezi v tomto ohledu stejně politicky orientovanými skupinami u národních socialistů, lidovců a v Národním sjednocení.²⁴⁷ V té době byl dokonce jedním z iniciátorů schůzek s komunisty, jejichž společným jmenovatelem byla snaha zachování integrity Československa. Některé schůzky s účastí komunistů se konaly v jeho bytě v Krakovské ulici.²⁴⁸

V noci na 22. září se členové Výboru dostavili do redakce Lidových novin za účelem domluvit jednotný postup, důrazně odmítající anglo-francouzské

---

²⁴⁶ K tomu podrobně Uhlíř, J. B.: Národní demokrat Ladislav Rašín. In: Historický obzor, roč. IX, r. 1998, č. 11–12, s. 258–256.

²⁴⁷ Kvaček, R., Tomeš, J., Vašek, R.: Vlastimil Klíma. 1938: Měli jsme kapitulovat? Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 28.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 58.

propozice. Shodli se, že boj má být veden až do posledních možností. V tomto ohledu neměl být brán zřetel ani na orientaci komunistickou či protikomunistickou, ale na vytvoření jednotné platformy národního odporu.

Ráno 22. září se na náměstí před parlamentem scházeli lidé, kteří požadovali demisi vlády a vytvoření „vlády národní jednoty“, uskutečněna byla generální stávka. Odpoledne téhož dne se konalo v německém Godesbergu jednání britského ministerského předsedy N. Chamberlaina s Hitlerem, na němž německý kancléř vyslovil nové požadavky. Požadoval větší územní ústupky, než jak bylo domluveno v Berchtesgadenu, především s ohledem na nároky Polska a Maďarska. Francie a V. Británie oznámily do Prahy, že už dále nemohou nést za jednání zodpovědnost a že má Československo rozhodnout o příslušných opatřeních. Druhý den, 23. září, byla v Československu vyhlášena všeobecná mobilizace.

V následujících dnech mělo být využito všech propagačních prostředků k tomu, aby bylo evropské veřejné mínění získáno definitivně na československou stranu. Do akce se zapojili také Karel Čapek, který měl odletět do Londýna, a Ripka, který měl odletět do Paříže. Jejich vypravení naráželo v kritické době na značné problémy. Panovala obava z toho, aby při cestě do Francie nebyl Ripka zadržen v Německu. Dne 26. září bylo proto vypraveno zvláštní letadlo Air France, které přistálo až ve Štrasburku. Ripka cestoval na cizí pas a krycí jméno.²⁴⁹ Dne 28. září, tedy v době, kdy se již připravovala mnichovská konference, napsal z Paříže E. Benešovi: „Když se rozhlásilo, že bude konference v Mnichově, nastalo tu veliké ulehčení: nebude válka! Nedovedete si představit míru zdejší zbabělosti a strachu z války. V lidu je to podstatně lepší, ale ten nerozhoduje. (...) Hrozný morální rozvrat a strašná neznalost faktů. Strašně jsme zameškali v propagandě a O. (Osuský – DP) při nejlepší své vůli na všechno nestačí.“²⁵⁰ Podle Ripky by se vše změnilo, kdyby Hitler napadl Československo, což se však dalo nyní těžko předpokládat. Byla vytvořena mezinárodní komise, která se měla zabývat nikoli tím, zda, ale kdy bude území postupováno. Jediný ministr G. Mandel radil k neústupnosti, jedině pak se podle jeho názoru Francie bude muset připojit k Československu. „Blum úplně rozeklán, Herriot pasivní“, doplňoval Ripka.²⁵¹

²⁴⁹ Drtina, P.: Československo, můj osud. Praha, Melantrich, 1991, sv. I., kniha 1, s. 160.

²⁵⁰ AÚTGM, f. EB I., k. 252, sign. R 176/11: Ripka Jínovi. V Paříži 28. 9. 1938, s. 1–2.

²⁵¹ Tamtéž, s. 2.

Mnichovská konference byla zahájena 29. září. Benito Mussolini, A. Hitler, Neville Chamberlain a Édouard Daladier v noci na 30. září podepsali dohodu, která definitivně rozhodla o odstoupení československého pohraničí Německu. Československo zůstalo osamoceno a 30. září 1938 kapitulaci přijalo. Ripkova přítomnost ve Francii již postrádala smysl, a tak se ještě téhož dne vrátil zpět do Prahy. Z Francie si však přivezl přesvědčení, že ještě nemusí být pozdě, ačkoli tušil, že v případě krachu posledních nadějí nebude pro něj vnitřně možné, aby v Československu zůstal. Rodil se názorový rozpor s prezidentem Benešem. Ripka se domníval, že ve Francii, stejně jako ve Velké Británii, se proti Hitlerovi pozvedne veřejné mínění, které donutí pařížskou a londýnskou vládu k pomoci Československu. V tom ho povzbuzovaly snahy francouzských politiků P. Reynauda a G. Mandela, ale také vzkazy od Britů kolem W. Churchilla.

Největší odpůrci kapitulace doma ještě neztráceli naději. Odpoledne 30. září vyslal Výbor na obranu republiky delegaci k Benešovi²⁵², která navrhovala, aby pohraniční opevnění nebylo vydáno a aby byla o pomoc požádána Společnost národů. Někteří dokonce v následujících dnech sondovali u vyslance Alexandrovského ve věci sovětské vojenské pomoci. Tu však Alexandrovskij odmítl a byl ochoten jednat pouze o prohlášení sovětské vlády, kterým by Moskva podpořila vznik protikapitulační vlády, o které se v prvních říjnových dnech v opozičních kruzích jednalo. E. Beneš se snažil delegaci vysvětlit své rozhodnutí především postojem Francie a Velké Británie, které se v rozhodující chvíli od Československa odvrátily. Přes odmítavé stanovisko členů delegace k této argumentaci skončila audience u prezidenta beze změn přijatých rozhodnutí.

Snahy zvrátit situaci neustaly. K radikálním úvahám některých představitelů velení československé armády, k nimž patřil Sergej Ingr, Lev Prchala a Sergej Vojcechovský, o možnosti provedení státního převratu, se 2. října 1938 připojili rovněž někteří politici. Jejich hněv proti Benešovi, kterým se cítili být oklamáni, v této době vrcholil. Věděli, že rozhodnutí je nutné udělat dříve, než se Němci zmocní pohraničních pevností, které mohly několik dní sloužit k zadržení německého

---

²⁵² Schůzky s prezidentem na Pražském hradě se zúčastnili J. David, V. Klíma, L. Rašín, J. Stránský, K. Gottwald, Richtř a Stašek. Gebhart, J., Kuklík, J.: Druhá republika 1938–1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě. Praha, Paseka, 2004, s. 123–124.

nástupu. Byli rozhodnuti jít do krajnosti. Volali po vojenském převratu, třeba i proti Benešovi.²⁵³

Jak později vzpomínal Vlastimil Klíma, byl Ripka v bezprostředně pomnichovských dnech krajně rozrušen. Jan Jína mu vykládal, že byl strašlivě zklamán prezidentovým postupem a že chtěl dokonce spáchat sebevraždu. Když se Klíma spolu s L. Rašínem s Ripkou sešli k rozhovoru v hotelu Ambassador na Václavském náměstí, prohlásil Ripka v rozrušení: "S dr. Benešem jsem mravně hotov."²⁵⁴

Dne 2. října 1938 se sešli P. Zenkl, Ladislav Rašín, J. Nečas, H. Ripka, J. Patejdl, Hubert Masařík, S. Ingr, E. Moravec, L. Prchala, F. Richter, B. Stašek, V. Klíma a Z. Chytil u pražského primátora Petra Zenkla na Staroměstské radnici. Cílem bylo donutit k demisi vládu generála Syrového. Porada se točila kolem otázek spojených s vytvořením nové, reprezentativní vlády s představiteli všech politických stran s podporou vojenských představitelů, v jejímž čele by stál náčelník generálního štábu Ludvík Krejčí.

Již 28. září se Prokop Drtina setkal s Ladislavem Rašínem a snažil se ho přesvědčit, že je na mladších politicích, kteří sami nenesli takovou odpovědnost jako generace vládnoucí a zejména osobně prezident, aby řekli rozhodující slovo o tom, co se bude dělat a aby usnadnili prezidentovi rozhodnutí, které by podle Drtiny možná rád udělal, ale které však nemohl udělat proto, aby to nevypadalo jako záchrana jeho vlastní pozice a vlastní osoby za cenu milionů českých životů.²⁵⁵ Drtina se proto snažil přesvědčit Rašína, že otázka, zda kapitulovat či se bránit, nesmí být nechána na prezidentovi. I přesto, že Zenklova skupina se v první řadě stavěla proti vládě, a nikoli proti prezidentovi, její členové E. Benešovi vytýkali, že drží stále starou koalici s Hodžou, Rudolfem Beranem, Hamplem, Šrámkem, Emilem Frankem a že celé jmenování Syrového vlády bylo vlastně jen na oko, jen pro upokojení ulice a že dále vládne garnitura starých politických ministrů. V této souvislosti vzbudilo u Drtiny podezření také Ripkovo chování, který s ním byl v předchozích letech v kontaktu při všech politických událostech, ale který se v těchto dnech vůbec nepřihlásil. Drtina si položil otázku, zda v tom není nějaký úmysl.

---

²⁵³ Křen, J.: Do emigrace. Praha, Naše vojsko, 1963, s. 78.

²⁵⁴ Kvaček, R., Tomeš, J., Vašek, R.: Vlastimil Klíma. 1938: Měli jsme kapitulovat? Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 201.

Prezident toto podezření u Drtiny jenom zesílil poznámkou, kterou učinil v těchto dnech, když padlo Ripkovo jméno: „To je také takový ‚radikál‘.“²⁵⁶ Jak řekl Ripka později Drtinovi, počítalo se v důsledku mimořádné situace také s armádou. Drtina však Ripkovi namítal, že si musel být vědom toho, že přinejmenším nejméně vhodnou osobností k tomu byl gen. Prchala. Ripka odpověděl, že on sám o Prchalově účasti nevěděl, že ho k Zenklovi přivedl Emanuel Moravec, když přijeli od armády z Moravy. Účastníci schůzky u Zenkla však chtěli spolupracovat s armádou nikoli prostřednictvím gen. Prchalovy, nýbrž gen. Ludvíka Krejčího. Ripka s F. Richtrem a J. Patejdlem byli proto pověřeni, aby s ním promluvili, aby mu navrhli ministerskou listinu a požádali ho, aby jejich akci podporoval.²⁵⁷ Když někteří navrhovali, aby prezident byl o celé akci informován a byl vyžádán také jeho souhlas, vyslovil se Ripka proti tomu a dodal, že prezident by ve svém ústavním postavení takou akci musel odmítnout.

Téhož dne, kdy se konala porada na Staroměstské radnici, se večer opoziční politici a představitelé armády sešli u P. Zenkla v bytě v Žatecké ulici. Sám Zenkl tuto schůzku ve svých pamětech nevzpomíná. Jednání, kterého se zúčastnili zřejmě stejní lidé, trvalo do ranních hodin dne 3. října. Jednalo se znovu o vládě a jejích členech. Nejvíce invektiv padalo na hlavu E. Beneše, a to zejména od Ripky, Masaříka a Moravce. Podle záznamu Karla B. Palkovského, kterému kolem druhé hodiny ranní telefonoval Lev Prchala, ho Ripka přemlouval k puči proti prezidentovi. Ripka s J. Patejdlem a F. Richtrem pak byli 3. října 1938 ráno u gen. Krejčího. Ten od nich přijal návrh nové vlády, ale Ripka neměl z jeho jednání nejlepší dojem.²⁵⁸ Náčelník generálního štábu armády se v té době již od převzetí moci i od jakýchkoli akcí proti E. Benešovi distancoval. Byl si vědom toho, že izolovaná obrana bez spojenecké pomoci by znamenala jen rychlou porážku. Ludvík Krejčí později uvedl, že delegace, která se k němu dostavila, se prohlašovala za příslušníky všech politických stran a navrhovala, aby vládu převzali vojáci v čele s ním. Generál připustil, že mu byl sympatický návrh o součinnosti politických stran, ale že chyběl souhlas předsedy lidové strany J. Šrámka. Bez Šrámkova souhlasu, který v celé akci

---

²⁵⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 45: P. Drtina – Tzv. Zenklův puč, nedat. (pravděp. pol. července 1939 – DP), s. 1–6.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 6–10.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 13–14.

²⁵⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 45: P. Drtina – Tzv. Zenklův puč, nedat., s. 14–15.

neviděl možnost na zlepšení daného stavu, úmysl převzít vládu padl.²⁵⁹ Všechno nakonec zůstalo jen ve verbální rovině, sám Zenkl již 3. října jakékoli akce proti Benešovi odmítl.²⁶⁰

Plán na vojenský převrat se nakonec neuskutečnil. V prvních říjnových dnech roku 1938 bylo již příliš pozdě. Nebylo možné opřít se o podporu masového hnutí, chyběla podpora komunistů, ze sociálních demokratů stál za skupinou jen Jaromír Nečas. Mezinárodní situace byla na rozdíl od 23. září 1938 značně odlišná a pro Československo nevýhodná. Proti Československu nestálo jen Německo, nýbrž všechny čtyři mnichovské velmoci. Důsledky této změny skupina protagonistů říjnových snah zřejmě ne zcela docenila. Navíc 1. října 1938 od druhé hodiny odpolední začala okupace I. pásma československého pohraničí. I přesto, že I. pásmo nezasáhlo ještě podstatně do strategické situace československé armády, byl stav ještě zhoršen chováním Polska a jeho ultimátem z téhož dne.

Z vojenského hlediska by byla snaha o zvrát v tuto chvíli krajně riskantní. Německý ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop oznámil polskému vyslanci Józefu Lipskému, že v případě československo–polského střetnutí zaujme Německo vůči Polsku velmi příznivé stanovisko. Hermann Göring dodal, že v případě sovětského napadení Polska, jehož oznámením chtěla Moskva držet Varšavu v šachu, by Německo okamžitě poskytlo Polsku vojenskou pomoc. Francouzské intervence u polského ministra zahraničí J. Becka, aby Polsko upustilo od ultimáta, se nesetkaly s pozitivním ohlasem. Naopak hlasy, aby československá armáda alespoň během následujících dvou dnů nevydávala opevnění, zazněly z britských opozičních kruhů, zejména od W. Churchilla, který naznačoval, že ve Velké Británii zesilují protesty proti Chamberlainovi a že není vyloučeno ani odvolání vlády.²⁶¹

Dne 2. října 1938, tedy v den, kdy se opoziční představitelé sešli v bytě primátora Zenkla, začala okupace II. pásma, které zahrnovalo frýdlantský a šluknovský výběžek. První polské oddíly zároveň vstoupily do Českého Těšína. A o den později, kdy Ripka a jeho kolegové jednali s gen. L. Krejčím, byla zahájena okupace III. pásma, ve kterém se nacházely Krušné hory a Poohří. Na okupaci se pod velením generála von Brauchitsche podílelo celkem 24 německých divizí, 3 pluky

---

²⁵⁹ Krejčí, L.: Obranyschopnost ČSR 1938. In: Odboj a revoluce II/1968, s. 26–33. Srov. též. Straka, K.: Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932–1939. Praha, Ministerstvo obrany ČR, 2007, s. 119–120.

²⁶⁰ Šrámek, P.: Když zemřít, tak čestně. Československá armáda v září 1938. Brno, Společnost přátel československého opevnění, 1998, s. 40.

²⁶¹ John, M.: Září 1938. Možnosti obrany Československa, II. díl. Brno, Bonus A, 1997, s. 720–721.

SS, zvláštní jednotka 35. pluku SS a některé další jednotky.²⁶² Československé jednotky vyklidily k předání určené území II. pásma ráno 5. října, území, ve kterých se nacházela valná část československé linie těžkých opevnění, byla předávána ve dnech 6.–8. října (Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky, opavské Slezsko, Hlučínsko).

Jak vyplývá z historických studií, československá armáda by nemohla sama bez okamžité spojenecké pomoci vítězně rozhodnout válku s nacistickým Německem ani před podepsáním mnichovské dohody, natož protiakcí, která by byla zahájena počátkem října 1938. Obranné opevnění, které nebylo ke konci září 1938 dobudováno, nemělo plnou bojovou hodnotu. Vybudována byla asi jen čtvrtina do roku 1951 rozvržené výstavby opevnění. Průlom v jednotlivých nedostatečně zajištěných směrech by útočníkovi pravděpodobně otevřel cestu do hloubi obranného pásma. Poměrně příznivý poměr sil pro obránce při protivníkově dobývání opevnění v celé šířce obranného pásma by se při pravděpodobnější variantě průlomů v jednotlivých směrech změnil ve výraznou převahu útočníka.²⁶³ Československá armáda měla sice k dispozici k bojům během prvních čtyř až deseti dnů 1,3násobnou převahu v počtech vojáků a 2násobnou převahu v celkovém počtu kulometů, měla však asi 5,2krát méně tanků, 1,3krát méně děl, 1,7krát méně protitankových kanónů a 3,9krát méně minometů. Slabou stránkou československé armády by se ukázalo její letectvo. Německo mělo asi pětinasobnou převahu v celkovém počtu letadel, asi trojnásobnou převahu v stíhacím a 14 až 20násobnou převahu v letectvu bombardovacím. Bez okamžité letecké pomoci SSSR a Francie by účinná vojenská obrana republiky, navíc při předpokládané strategii Německa v případě války leteckými údery z Rakouska a Slezska přehradit ústupovou cestu československé armády na východ, nebyla možná.²⁶⁴ O osudu první republiky se však nakonec nerozhodovalo na poli vojenském, nýbrž na poli politickém, a to pro Československo krajně nepříznivě.

Hubert Ripka byl za mnichovské krize rozhodným odpůrcem kapitulace. Dostal se do přímého názorového střetu s E. Benešem, jehož zahraničně politickou linii až do této doby zastával a v jejímž duchu jako novinář také informoval veřejnost. Převládly emoce, vášně a hněv. Porážka bez boje znamenala pro Ripku zničení

---

²⁶² Tamtéž, s. 726–727.

²⁶³ Srov.: Anger, J.: Čs. armáda v září 1938. In: Rok 1938: Mohli jsme se bránit?, Praha 1992, s. 55–70.

²⁶⁴ Tamtéž.

všech morálních sil v národě a morální i politický rozvrat, který přetrvá po generace. Čest národa měla dostat přednost před všemi politickými, vojenskými i hospodářskými důsledky. Až do konce svého života byl přesvědčen, že kdyby válka vypukla v roce 1938, byl by se Sovětský svaz postavil po bok západních velmocí, takže by Německo muselo od začátku války bojovat na dvou frontách. Při vojenské síle Československa a ostatních středoevropských států, které by se podle něj přidaly ke koalici západních velmocí a Sovětského svazu, by Německo pravděpodobně ustoupilo, ale i kdyby válka začala, měla by krátké trvání. Ripka byl přesvědčen, že Československo bylo schopno zadržet po několik týdnů německý útok, a doufal, že se mezitím ve Francii a Velké Británii pozvedne veřejné mínění proti politice usmiřování, které donutí pařížskou a londýnskou vládu jít Československu na pomoc. Za všech okolností považoval za lepší bitvu prohrát než kapitulovat.²⁶⁵ Nutno dodat, že vkládal své naděje především do zpráv W. Churchilla, které mu pro Beneše zaslala S. Grant–Duff, pražská korespondentka listu *Observer*. W. Churchill však jako opoziční politik neměl mocenský nástroj, kterým by mohl ve vrcholící krizi urychleně změnit politiku britské vlády.

Pokračovat v novinářské kariéře bylo pro Ripku po podpisu mnichovské dohody nemyslitelné. Dne 7. října 1938 zaslal dopis Benešovi, který před dvěma dny abdikoval. Informoval ho o svém rozhodnutí odejít do emigrace: „Dovoluji si Vám sdělit, že je mně samozřejmé, že se na delší dobu nebudu moci účastnit veřejného našeho života. Musím do ústraní, abych nepřekážel nezbytnému dílu zachraňovat, co se ještě dá v této situaci. Ale nemohu se účastnit politiky, která se nyní samozřejmě bude muset u nás dělat. Musím-li se podrobit, nedovedu a nikdy nebudu umět konjunkturálně se přizpůsobovat politice a orientaci, která je proti mému přesvědčení. Odjedu proto pryč a budu se v ústraní novým studiem připravovat pro novou práci v budoucnosti.“²⁶⁶ I přesto, že v posledních týdnech s Benešem nesouhlasil, ujistil ho před svým odjezdem o osobní oddanosti a nabídl mu k dispozici své služby.

Již dne 3. října 1938, krátce poté, co ztroskotal pokus o nastolení Krejčího vlády, se Ripka sešel s L. Rašínem a V. Klímou v hotelu Esplanade ve Vrchlického sadech, aby prodiskutovali možnosti další spolupráce. Shodli se na tom, že podpisem mnichovské dohody Hitlerova uchvatitelská politika nekončí a že dříve nebo později povede k válečnému střetu. Vzhledem k předpokládanému

---

²⁶⁵ Ripka, H.: Únorová tragédie. Svědectví přímého účastníka. Brno, Atlantis, 1995, s. 32–33.

²⁶⁶ AÚTGM, f. EB II/2, k. 387, inv. č. 2645: Dopis E. Benešovi ze dne 7. října 1938, s. 1 (v příloze).

pomnichovskému vývoji bylo zřejmé, že bude nutné uchýlit se doma do ilegality a bude třeba, aby v zahraničí vznikla politická emigrace, která by spoluprací s domácím odbojem vytvářela podmínky pro prosazení národních cílů. Podstatné bylo, že Rašín, Klíma i Ripka se stavěli za to, aby se po odchodu za hranice stal vůdcem zahraničního odboje Beneš. Přes chyby, kterých se podle jejich názoru dopustil za mnichovské krize, měl z českých politiků na mezinárodním poli největší zkušenosti a předpoklady zjednat si autoritu mezi jednotlivými skupinami československé emigrace. Na schůzce bylo také dohodnuto, že Ripka odjede co nejdříve do Francie, aby tam položil základy československé zahraniční akce, přičemž měl být ve styku s domovem.²⁶⁷

Vzhledem k tomu, že se k Ripkovi dostaly informace, že někteří agrárníci ho chtějí nechat zatknout, obstaral mu Hubert Masařík falešné doklady a letenku. Tím, že Ripkovi usnadnil odjezd do ciziny obstaráním falešných dokladů a poukazu na letenku, obhajoval Masařík mimo jiné svoji činnost po válce před Národním soudem.²⁶⁸ Ripka na sebe tedy neupoutával přílišnou pozornost a během několika málo následujících dní do svého odjezdu se sešel jen s několika nejbližšími lidmi. Nemohl zcela jistě vědět, kdo zůstává za rychle se měnící situace a všeobecné nálady, kdy mnozí již otevřeně kritizovali politiku, která „dovedla“ národ až ke katastrofě. Nálada byla rozjitřená. Tím, kdo jednoznačně zůstával na svých dřívějších pozicích, byl Ladislav Rašín, s nímž se už Ripka rozloučit nestihl. Rašín mu však záhy napsal: „Chtěl jsem Vám však říci hlavně toto: společný zápas dal vznik mému přátelství k Vám, na němž se ničeho nezměnilo. Byl bych rád, kdybyste i Vy mně zachoval přátelství své.”²⁶⁹ Mimo již zmiňované schůzky se Rašín s Ripkou dříve setkávali také při neformálních jednáních představitelů politického a hospodářského života, které se v kritickém roce 1938 příležitostně konaly v bytě advokáta Františka Fouska, a kam mimo jiné docházel také A. Basch z Národní banky a Hubert Masařík a kde se diskutovala otázka poměru k Německu.²⁷⁰ Neformální schůzky k politickým rozhovorům za účasti L. Rašína, Vlastimila Klímy a dalších se příležitostně odehrávaly také v Ripkově bytě.

---

²⁶⁷ Klíma, V.: K historii domácího odboje za druhé světové války. In: Z počátků odboje. Praha, 1969, s. 115–116.

²⁶⁸ NA, f. Národní soud v Praze 1945 – 1947, k. 60. Hubert Masařík – Curriculum vitae.

²⁶⁹ NA, f. AHR, k. 73, 1-1-256-97a, H. Ripka - osobní, Korespondence, Dopis L. Rašína ze 7. listopadu 1938. Cit. dle s. 2.

²⁷⁰ NA, f. Národní soud v Praze 1945 – 1947, k. 60, č.j.: TNs 17/46. Výslech JUDr. Františka Fouska ze dne 14. prosince 1946 z vyšetřování Huberta Masaříka.

Před odjezdem se Ripka rozloučil u Drábků v bytě ještě se svým přítelem a spolupracovníkem Prokopem Drtinou.²⁷¹ Podle Drtiny chtěl Ripka jeho prostřednictvím ze své strany odstranit rozladění, které od mnichovské krize zůstávalo mezi ním a Benešem, jenž před dvěma dny odjel z pražského hradu do Sezimova Ústí. Ripka Drtinovi vykládal úsilí a cíle, které sledoval v napjatých dnech mnichovské krize. Připomněl, že již od anšlusu Rakouska se svými politickými přáteli naléhali na prezidenta, aby odvolal Hodžovu vládu, kolem 21. května 1938 naléhal na to, aby prezident upustil od tradičního koaličního systému vládnutí, aby se opřel o armádu, a snažili se ho přesvědčit, že bude mít za sebou podporu nejširších lidových vrstev, od komunistů až po velkou část agrárníků. Všechny tyto snahy však podle Ripky narážely na Benešův nesouhlas. To, co dělal po svém návratu z Francie po 30. září 1938, bylo jen důsledným a logickým pokračováním jeho chápání politické situace a potřeby nápravy.²⁷² Ripka žádal Drtinu, aby Benešovi vyřídil, že by podle jeho mínění měl rovněž odjet do emigrace. Spolu s Jaroslavem Drábkem se dohodli na tom, že zůstanou v písemném kontaktu a že budou nadále pracovat proti nacistům. Pro korespondenci si smluvili pro Ripku krycí jméno Charpentier (Tesař).²⁷³ Do Francie, k manželčiny rodičům, odletěl Hubert Ripka 10. října 1938 a odtud se záhy přesunul do Velké Británie, kde měl na nějaký čas zajištěno pohostinství u přátel.

Noémi, která se z bytu v Krakovské ulici přestěhovala ke švagrové – Ripkově sestře Arnoštce – do Londýnské ulice, však od listopadu 1938 pokračovala v Praze v přednášení ve Francouzském ústavu. Zejména Ripkova maminka těžce nesla odloučení se synem. Měla obavu o to, jak se bude po svém návratu žít, vzhledem k tomu, že novinářina byla fakticky pasé: „Z toho si nic neděláme, že píší o Tobě nepravdu, vždyť víme, žeš nic špatného a nečestného nedělals a poctivě se živils, tak jak my. Jen mám starost, vrátíš-li se nám a jak budeš se moct žít, když v novinách už nebudeš. Jak by bylo dobré, kdybys byl měl tu habilitaci (...)“.²⁷⁴ Sám Ripka uvažoval o tom, zda by po uklidnění situace bylo přeci jen možné vrátit se domů a pokračovat v novinářské profesi. Jaroslav Stránský mu koncem listopadu 1938 psal, že dle jeho informací by omezení tiskové svobody nemuselo alespoň

---

²⁷¹ Prokop Drtina nastoupil 10. října 1938 opět sekretářskou službu u E. Beneše v Sezimově Ústí.

²⁷² NA, f. Hubert Ripka, k. 45: P. Drtina – Tzv. Zenklův puč, s. 12–13.

²⁷³ Drtina, P.: Československo, můj osud, sv. I., kniha 1, s. 253–254. Také J. Drábek ve svých pamětech potvrdil, že Ripka je 8. října 1938 žádal, aby přiměli E. Beneše k odjezdu do zahraničí. Srov.: Drábek, J.: Z časů dobrých i zlých. Praha, Naše vojsko, 1992, s. 33.

prozatím být tak pronikavé a přislíbil, že o Ripkovi promluví s předsedou Národní strany práce Antonínem Hamplm. Sám ale upozorňoval, že situace bude ve změněných podmínkách i tak dosti nejistá. Žádný obrat k lepšímu se však nechystal, naopak mediální kampaň akcentovala ironizujícím způsobem to, že ve svých novinářských aktivitách bude Ripka v zahraničí jistě „pokračovat v duchu zkrachované politiky a hájit zásady ideologie dra Ed. Beneše”.²⁷⁵ Navíc se na přelomu roku na policejním ředitelství v Praze začaly ověřovat zprávy, zda Noémíným prostřednictvím nedochází k informování formující se emigrace o poměrech doma. Odchod za hranice se stal nevyhnutelným a 7. února 1939 se stal také skutečností.²⁷⁶

Ripka sám se nakonec nevrátil a v zahraničí zůstal mnohem déle, než zprvu předpokládal. Stal se prvním reprezentantem nové československé politické emigrace.

Uplynulé období bylo pro Ripku hektické a osobně zdrcující. Byl – a do konce života zůstal – na rozdíl od dalších, kteří s postupem času svůj názor mnohdy přehodnotili, přesvědčen o tom, že se mělo bojovat. Lépe řečeno, že se mělo začít bojovat a že by odhodlání československého lidu nemohlo zůstat bez odpovídající odezvy na straně Francie a Velké Británie. Německo by pak podle jeho názoru bylo rychle poraženo a nemuselo by dojít ke světové válce. I kdyby Západ nemobilizoval a Československu nepomohl, považoval porážku v boji lepší než morální marasmus, který po Mnichovu následoval.

I přesto, že se Ripka s prezidentem Benešem názorově rozešel, našel k němu záhy cestu zpět. Byl si dobře vědom toho, že nejlépe on bude moci usilovnou prací odčinit mnichovskou porážku. Ripka sám se rozhodl k radikálnímu kroku, odchodu do emigrace. Tam chtěl politicky bojovat za obnovu Československa v jeho předmnichovské podobě. Pro něj osobně to znamenalo odloučení od rodičů a sestry – s otcem již odloučení definitivní. Pokud se nechtěl přizpůsobovat, jinou variantu – kromě přechodu do ilegality – v podstatě neměl. Jeho předpoklady navíc byly pro činnost v zahraničí. Měl znalosti a kontakty na osoby, které mohly změnit veřejné

---

²⁷⁴ NA, f. AHR, k. 73, 1-1-256-97b, H. Ripka - osobní, Korespondence. Dopis od matky z 6. prosince 1938.

²⁷⁵ Polední list, 15. prosince 1938: Nová emigrace, nové sbírky. Uloženo: NA, f. MZV-VAI, k. 3842.

²⁷⁶ NA, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, k. 812, 207-812-13.

mínění a výhledově i oficiální politiku. Těchto předpokladů v nadcházejících dlouhých letech v zahraničí bezezbytku využíval.

5. Ripka a formování exilu. Počátky emigrace

„Osuský chce hrát prim ve Francii, což by ještě bylo za dané situace přijatelné, ale vůbec v celé naší zahraniční akci. Byl by nejraději, kdyby se podařilo, abyste byl Vy nějak z vedení akce vyřazen, nebo alespoň abyste byl odstaven na vedlejší kolej.“²⁷⁷

5. 1. Reflexe mnichovských událostí

Záhy po svém příjezdu do Anglie začal Hubert Ripka pracovat na knize, která měla zmapovat mezinárodní politiku týkající se Československa v době od Hitlerova norimberského projevu ze dne 12. září 1938. Prozatímní zázemí pro dlouhé hodiny strávené za psacím stolem s nezbytnou cigaretou a černou kávou, která udržovala Ripkovu pozornost do pozdních nočních hodin, získal v Chelsea, v rodinném domě Sheily Grant–Duff, se kterou se dobře znal již z předmnichovského období. Prostřednictvím jejího strýce, ministra Duff-Coopera, člověka, jenž se před Mnichovem v Chamberlainově vládě neúspěšně snažil prosazovat podporu Československa, navázal a rozvinul v Londýně úzké styky s britskými politiky, zejména s Edenem, Churchillem a Brucem Lockhartem. Práce na rukopisu se protáhla až do počátku února 1939.²⁷⁸ Jednotlivé kapitoly zasílal Ripka manželce do Prahy, která mu posílala kritické poznámky a korektury, s nimiž povětšinou souhlasil. V zásadě se jednalo o umírnění některých radikálněji vyjádřených názorů. Ripkovi přesto šlo především o politický účinek knihy, a to zejména vůči Francii a Anglii, spíše než domovu a Německu. Cítil potřebu, aby někdo vystoupil otevřeně: „Moje vystoupení není bez rizika, jsem si toho dobře vědom. Ale to bych pak celkem nic nemohl dělat a jen čekat, až jak to dopadne. To nechci. Ostatně, mám dost slušné jméno ve Francii, toho se musí pro naši věc využít.“²⁷⁹ Cílem měl být apel na svědomí západní Evropy a dodání argumentace tamějším antinacistům. Dne 5. února 1939 napsal dopis své ženě, která se v Praze právě zotavovala ze zápalu

---

²⁷⁷ Z dopisu Huberta Ripky, který zaslal E. Benešovi z Londýna do Spojených států dne 19. dubna 1939. AÚTGM, f. EB II/2, k. 387, sign. 2645.

²⁷⁸ Mezitím, ještě před koncem roku 1938, přispěl Ripka do práce pod redakcí M. Killanina, která vyšla v Londýně pod názvem Four Days.

plic, že dopoledne dopsal poslední větu knihy, na níž v posledních dnech pracoval dvanáct až šestnáct hodin denně. Ještě zbývalo zajistit překlad, postarat se o doplňky a závěrečné korektury.²⁸⁰ Ripkovi bylo jasné, že Noémi nebude moci po vydání knihy zůstat v Praze. Ripka mimo jiné vyslovil přesvědčení, že v příští Evropě bude Sovětský svaz prostřednictvím sjednocené Ukrajiny přímým sousedem Československa. Dalo se očekávat, že publikace knihy by mohla mít pro jeho rodinu doma negativní důsledky.²⁸¹ Noémi také zanedlouho z Česko-Slovenska odjela.

S pomocí S. Grant-Duff se podařilo více než pěti set stránkový podrobný rozbor mnichovských událostí *Munich: Before and After*²⁸² publikovat až v květnu 1939, takže Ripka mohl v knize reagovat rovněž na zánik tzv. druhé republiky. Základní tezí Ripkovy knihy se stala myšlenka, že rozbitím nezávislého Československa nebylo zabráněno evropské katastrofě, naopak, byl to podle jeho názoru jen další krok směrem k válečnému konfliktu mezi demokratickými zeměmi a „dynamickými“ mocnostmi – fašistickou Itálií a nacistickým Německem. Ripka zasadil obsazení pohraničí na podzim 1938 a okupaci z 15. března 1939 do širších souvislostí od mandžuské krize v r. 1931, přes obsazení Habeše Itálií, znovuobsazení Porýní Německem, občanskou válku ve Španělsku, které podle něj neodvratně směřovaly k závěrečnému válečnému střetnutí. Cílem knihy bylo znovu upozornit širokou veřejnost na to, že otázka Československa nebyla izolovaným problémem, ale součástí jednoho a téhož problému – tj. otázky uznávání či odmítání zásad kolektivní bezpečnosti, práva všech národů na rovnost, nezávislost a svobodu a řešení konfliktů mírovou cestou. Upozornil na to, že likvidací Československa byl ztracen významný strategický bod na ose Praha–Ankara, čímž byla definitivně otevřena cesta Německu do podunajské oblasti a na Balkán. Zároveň tím bylo přerušeno spojení Paříž–Praha–Moskva, tedy spojení mezi Východem a Západem, které umožňovalo čelit německé agresi. V neposlední řadě byl zánikem Československa ztracen vojenský potenciál, který mohl být použit ve prospěch demokratických zemí.²⁸³

---

²⁷⁹ NA, f. AHR, k. 73, 1-1-256-98d, H. Ripka - osobní. Dopis ze 17. listopadu 1939. Cit. dle s. 3.

²⁸⁰ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-2a: Dopisy H. Ripky Noémi Ripkové z 5. a 6. února 1939.

²⁸¹ Tamtéž, k. 45, 1-1-256-2a: Dopis H. Ripky Noémi Ripkové ze dne 6. února 1939.

²⁸² Ripka, H.: *Munich: Before and After*. Londýn, Gollanz, 1939. Z rukopisu, jehož ucelená verze se nedochovala, přeložila do angličtiny I. Šindelková a E. P. Young.

²⁸³ Ripka, H.: *Munich: Before ...*, c. d., s. 11-13. Ripka upozornil na ztrátu československého pohraničního pevnostního systému, který byl jediným vojenským valem až k hranici Sovětského svazu. Ztracena byla naopak možnost dosáhnout letecky během několika minut Berlína, Vídně, Vratislavi a Drážďan, důležitých center východní části Třetí říše. Tamtéž, s. 301.

Ripkova kniha byla ostře zahrocena proti politice Velké Británie a zejména Francie. Neváhal jasně poukázat na to, koho považoval za viníka důsledků mnichovské krize. Podle jeho názoru kapitulovalo Československo v září 1938 ani ne tak pod tlakem Třetí říše, ale především pod tlakem Francie a Velké Británie. Neuposlechnutí by znamenalo mezinárodní izolaci a zodpovědnost za případné vypuknutí války.²⁸⁴ Za osudové označil britské a francouzské nepochopení sudetoněmeckého problému, především jejich předpoklad, že vyřešení problému československých Němců na základě autonomie Hitlera uspokojí. Znovu zopakoval, že Berlín nešlo o československé Němce, ale o eliminaci Československa, které bránilo německé expanzi do střední Evropy. Byl přesvědčen, že spojení s Říší nebylo přáním většiny československých Němců, která se byla podle jeho mínění ochotna na základě tzv. čtvrtého plánu dohodnout bez toho, aby byla porušena integrita státu. Předpokládal, že dříve nebo později by v Sudetoněmecké straně, ve které byla řada různých skupin, které byly podle jeho názoru drženy jen vnější silou, došlo k dezintegraci a vnitřnímu konfliktu. Chamberlainova cesta do Berchtesgadenu dne 15. září 1938 byla v této souvislosti podle Ripky nevhodným gestem, kterým západní velmoci povzbudily Hitlera k odporu a které si Hitler vyložil jako jejich slabost, což ho vedlo k ještě větší neústupnosti.²⁸⁵ Nutno dodat, že Ripkův odhad o tom, že jedna třetina tzv. sudetských Němců měla v době mnichovské krize antinacistické smýšlení a že značná část zbývajících se k nacismu hlásila jen z formálních důvodů, byl značně nadnesený. Také mu později tato pasáž přidělala hodně vrásek, zejména při jednání s Wenzelem Jakschem, který Ripkovy zde vyjádřené názory na konci války obratně citoval.

Největší Ripkova kritika se snesla na Francii, a to v souvislosti s londýnskou konferencí a anglo–francouzským plánem, který byl předán E. Benešovi dne 19. září 1938. Pro Ripku bylo rozhodnutí londýnské konference něčím, co se nedalo žádným způsobem ospravedlnit. V knize vyjádřil bez zastírání názor, že největší odpovědnost nese Francie s odůvodněním, že Velká Británie nebyla k Československu vázána spojeneckou smlouvou a podunajská oblast byla pro její zahraniční politiku záležitostí až druhořadého významu. Naopak pro francouzskou politiku bylo podle Ripky ve vlastním zájmu udržet nezávislost svého přímého spojence. Právě postup Francie označil za příčinu zhroucení celého spojeneckého systému. Nedala se očekávat

---

²⁸⁴ Tamtéž, s. 14.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 17–33.

pomoc od Velké Británie, ani od Sovětského svazu, který byl vázán na Francii²⁸⁶. Ripka v knize zdůraznil své přesvědčení, že SSSR byl za mnichovské krize ochoten plně dostát svým smluvním závazkům. V případě neutrality Francie a Velké Británie se naopak nedalo počítat ani s pomocí Rumunska a Jugoslávie.²⁸⁷

V dalším vývoji – zejména po určité změně mezinárodněpolitické situace, která nastala po Chamberlainově cestě do Godesbergu dne 22. září 1938, kdy Západ odmítl nadále brát zodpovědnost za stále se stupňující Hitlerovy požadavky a kdy byla vyhlášena všeobecná mobilizace – měli podle Ripky klíčovou roli francouzští defétisté v čele s Pierrem Etienne Flandinem. Flandin podle Ripky přesvědčoval francouzskou veřejnost, že Francie nebude schopna nést tíhu pozemních operací bez všeobecné mobilizace ve Velké Británii. Ripka naznačoval, že místo toho, aby se Francie a Velká Británie vzájemně podporovaly, jeden druhého spíše odrazoval a poukazoval na možné obtíže. Cesta k Mnichovu tím byla otevřena.

Anexe důležitých pohraničních oblastí pro Československo podle Ripkova výkladu znamenala, že stát nebyl nadále schopen nezávislého vojenského ani ekonomického života, a stal se tak fakticky vazalem Německa. Zničením Československa březnovou okupací roku 1939 pak byla definitivně porušena rovnováha sil mezi evropskými národy. Cesta ke svobodné Evropě nebyla podle jeho názoru možná bez svobodného Československa. Proto obnova nezávislého Československa měla do budoucna být v zájmu všech evropských národů, které si přály žít ve svobodě a míru.²⁸⁸

Ripkova kniha *Munich: Before and After* se stala prvním podrobným výkladem mnichovských událostí. Malý časový odstup od popisovaného období byl příčinou některých výhod i nevýhod. Ripkovi nelze upřít, že se mu jako školenému historikovi podařilo projít dostupné prameny, v knize se objevily citace z několika desítek dokumentů, které měly zásadní význam pro vývoj Evropy od podzimu 1938 do jara 1939. Obratnost zkušeného publicisty dodala knize na čtivosti a přehlednosti. Na druhé straně je patrné, že především v částech, které shrnují československou zahraniční politiku, má kniha značně apologetický ráz, ukazuje, že československá zahraniční politika byla tou nejsprávnější a jedinou možnou volbou.²⁸⁹ V tomto ohledu kniha zapadá do konceptu mytologizace Československa, konkrétně aktivně

---

²⁸⁶ Srov.: Tamtéž, s. 338.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 59–61, 82.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 395.

propagačně vytvářené představy výhradní demokratičnosti meziválečného období a představy, že Češi jsou věrnější ideálů Evropy než Evropa sama.²⁹⁰

V závěru knihy se Ripka vyslovil k možnému budoucímu uspořádání Evropy. Předpokládal, že po likvidaci nacismu by bylo možné vytvořit evropskou federaci, která by stála na základech ekonomické a sociální spravedlnosti, zásadách svobody a nezadatelných práv jednotlivce. Evropská federace však neměla znamenat potlačení národní individuality; mělo se jednat o dobrovolnou spolupráci svobodných národů.²⁹¹ Konkrétní Ripkovy představy o uspořádání Evropy se následně vyvíjely pod vlivem zahraničněpolitické situace.

Na rozdíl od Beneše, který odmítl po odletu do exilu v říjnu 1938 finančně výhodné sepsání pamětí o Mnichově s odůvodněním, aby nebyla Hitlerovi dána žádná záminka k tvrdšímu postupu proti pomnichovské republice, stala se Ripkova publikace až do konce druhé světové války jediným podrobným rozbohem mnichovských událostí z pera reprezentanta českého národa. V domácím prostředí taková práce vzhledem k pomnichovské vnitropolitické situaci vzniknout nemohla. Mezi západními novináři se však Mnichov stal tématem politické publicistiky již nedlouho po něm.²⁹² Ripka byl v této souvislosti v odlišné situaci než Beneš – který obsahy knihy před uveřejněním nečetl, takže se seznámil až s vydanou verzí – a mohl si dovolit použít proti Francii a V. Británii ostřejší slova. Vyslovil tak to, co bylo příčinou Benešova „mnichovského traumatu“ a co Beneš s ohledem na politické a diplomatické okolnosti vyjádřit nemohl. Benešovy sympatie si Ripka získal tím, že kategoricky odmítl tendence některých kruhů druhorepublikové inteligence svalit zodpovědnost za Mnichov právě na bývalého československého prezidenta. Naopak dle očekávání kritický názor na publikování knihy *Munich: Before and After* zastával především československý vyslanec v Paříži Š. Osuský, který poukázal na to, že vydání vyvolalo ve francouzských kruzích značnou nelibost.²⁹³

---

²⁸⁹ Srov.: Tamtéž, zejm. s. 411–442.

²⁹⁰ Srov.: Orzoff, A.: *Battle for the Castle. The Myth of Czechoslovakia in Europe 1914-1948*. London, Oxford University Press, 2009.

²⁹¹ Ripka, H.: *Munich: Before ...*, c. d., s. 476–482. Až v roce 1940 vyšla studie Beneše *Democracy Today and Tomorrow*, ve které E. Beneš politicky a ideologicky zdůvodnil boj demokracie proti totalitním režimům. Vyslovil se pro demokracii, která se však měla poučit z chyb meziválečného období. E. Beneš se vyslovil pro reformovanou Společnost národů, ve prospěch které by se jednotlivé státy vzdaly části své suverenity.

²⁹² Pozdější historiografii o Mnichovu srov. např.: Kvaček, R.: *Glosy o Mnichovu v historiografii*. In: *Mnichovská dohoda, cesta k destrukci demokracie v Evropě*. Praha, Karolinum, 2004, s. 243–251. Prvním knižním pojednáním o Mnichovu se stala v říjnu 1938 *Histoire Secrète de la Conciliation de Munich* od Alfreda Fabre-Luceho.

²⁹³ Kuklík, J., Němeček, J.: *Proti Benešovi!* Praha, Karolinum, 2004, s. 24.

V Londýně se Hubert Ripka nevěnoval pouze práci na své knize. Ještě předtím než se jeho aktivity přesunuly na jaře 1939 do Paříže, navázal v Anglii řadu kontaktů, které byly důležité pro další vývoj československé zahraniční akce, pomáhal zde rovněž československým občanům, kteří se snažili dostat z Česko-Slovenska. Vedle Sheily Grant Duff Ripkovi od začátku pomáhali Seton-Watson, Wickham Steed a Bruce Lockhart. Udržoval a rozvíjel také síť informátorů, kteří mu podávali zprávy o poměrech doma či později o poměrech v zemích, do kterých se uchýlili. Tímto způsobem rozšířil svoji informační síť například o skandinávské země, kde se jeho informátorem stal původem ruský demokrat Roman Jakobson působící v Československu, s nímž se znal již z 20. let a který se po okupaci dostal do Dánska a odtud později do Norska. Ve skandinávských státech vybudoval zpravodajskou informační síť, kterou tvořili D. Benau, P. Frankel a W. Traub a kteří následně zasílali Ripkovi materiály pro jeho informační a propagační činnost.²⁹⁴

Když 10. listopadu 1938 přijel do Londýna Jaroslav Drábek, aby navázal kurýrní spojení mezi formujícím se domácím odbojem a Benešem, byl to Hubert Ripka, který jako první přišel za Drábkem do hotelu.²⁹⁵ O dva dny později, 12. listopadu 1938, navštívil Ripka poprvé Beneše v jeho vile v Putney, kam se bývalý československý prezident přestěhoval po svém odletu z Prahy dne 22. října 1938. Byl tak jedním z prvních, s kým se Beneš po zdravotní rekonvalescenci, během níž nepřijímal návštěvy, setkal. Na Benešovi byly podle Ripky patrné stopy velké únavy. Hovořili s Ripkou o neodvratnosti válečného střetu a rovněž o tom, co a jak budou dělat.²⁹⁶ Řekl Ripkovi, že neví, kdy válka vypukne, ale že první, kdo bude na řadě, bude Polsko. Podle Ripky připouštěl možnost lokálních válek, ale věřil, že Hitler půjde nakonec jak na Západ, tak na Sovětský svaz a že do války budou strženy také Spojené státy. Beneš Ripkovi řekl, že válka přinutí demokratické země dělat politiku, o kterou Československo usilovalo celých dvacet let. Neodvratným

---

²⁹⁴ Archiv bezpečnostních složek (ABS), 305-739-3, s. 81 a NA, f. AHR, k. 1, 1-1-3: D. Benau.

²⁹⁵ Drábek, J.: Z časů dobrých i zlých, c. d., s. 35. Po svém návratu domů informoval o londýnských rozhovorech s E. Benešem, J. Masarykem a H. Ripkou ve svém bytě P. Drtinu, Z. Chytila, J. Jínu, L. Rašína a J. Smutného. Byl to první přímý referát o zárodku nové politické emigrace. Také po druhé Drábkově cestě do Londýna v únoru 1939 se konala schůzka, tentokrát v bytě J. Jíny, které se zúčastnili navíc A. Pešl a J. Sedmík, oba sociální demokraté a bývalí legionáři. Chyběli naopak Smutný, který byl již v Istanbulu a Rašín, který pobýval na venkově. Srov.: Klíma, V.: K historii domácího odboje..., c. d., s. 122–123.

²⁹⁶ Beneš, E.: Šest let exilu a druhé světové války. Praha, Družstevní práce, 1946, s. 9. Z předmluvy H. Ripky.

důsledkem války pak mělo být velké revoluční politické, sociální i hospodářské změny, které budou dokončením toho, co bylo zahájeno první světovou válkou.²⁹⁷

V písemném styku s Benešem pak byl Ripka po jeho odjezdu z Londýna do Spojených států, kde přijal místo hostujícího profesora na Chicagské univerzitě. Již 1. února 1939 zaslal Ripkovi dopis, ve kterém ho žádal, aby mu do Chicaga zasílal pravidelné zprávy o politické situaci v Anglii a ve Francii. Naopak Beneš měl v úmyslu posílat Ripkovi zprávy, které by pak předával do Prahy, kde měly být vhodným způsobem zveřejňovány v novinách.²⁹⁸ Pracovní vytížení však Benešovi neumožňovalo, aby Ripkovi na průběžně zasílané dopisy odpovídal. Ripka ho však pravidelně informoval i nadále. Například o svých londýnských rozhovorech s Francouzi Pierrem Cotem a gen. Louisem-Eugémem Faucherem, kteří se velmi ostře vyslovili proti Daladierově a Bonnetově politice. Generál Faucher po Ripkovi vzkázal, že se dává plně k dispozici a že mu bude ctí, bude-li moci s Benešem co nejintenzivněji spolupracovat.²⁹⁹ Ripka se tedy v exilu stal Benešovým informátorem o politické situaci v Evropě; kromě zpráv o rozhovorech ho informoval rovněž o situaci v Německu i v pomnichovské republice. Prostřednictvím S. Grant–Duff podával informace také anglickému tisku.

Poté, co v únoru 1939 dopsal svoji knihu, rozhodoval se Ripka s ohledem na rodinu – synové byli ve Francii a manželka stále v Praze –, jak vyřešit tento neutěšený stav. Počátkem měsíce psal Noémi, že s návratem do Prahy už nepočítá, což znamenalo zároveň finanční nejistotu pro rodinu do budoucna. Tuto nejistotu však prozíravě považoval jen za nepřímo závislou na tom, zda by bylo možné se domů vrátit: „(...) kdybych byl v Praze a nechtěl se přizpůsobit, měl bych ještě menší vyhlídky něco vydělat než tady.“³⁰⁰ Jak je patrné dále z dopisu, měl již nyní vytvořenu představu pro případ vypuknutí války. V takovém případě byl odhodlán okamžitě odejít do Paříže, kterou z politického hlediska považoval za zvláště důležitou a především se zde politicky orientoval lépe než v Londýně. Takový postup byl možný při rámcové domluvě s Benešem, který by po vypuknutí války urychlil svůj

---

²⁹⁷ Čechosl. roč. VI., r. 1944, č. 21, 26. května: Souvislost Benešova díla, s. 3.

²⁹⁸ NA, f. AHR, k. 83, 1-1-258-4a: Dopis E. Beneše H. Ripkovi ze dne 1. února 1939.

²⁹⁹ Tamtéž, k. 83, 1-1-258-5a: Dopis H. Ripky E. Benešovi ze dne 28. února 1939.

³⁰⁰ NA, f. AHR, k. 73, 1-1-256-98d, H. Ripka - osobní, Korespondence H. Ripka Noemi, 1939, dopis z 1. února 1939. Cit. dle s. 1.

návrat do Londýna. Počátkem února již také byla vypracována dispozice pro případ války, zejména to, kteří lidé by se měli dostat co nejdříve za hranice.

S tím nakonec nebylo třeba čekat až do vypuknutí války, pádným důvodem se stala již zanedlouho německá okupace ze dne 15. března 1939. Následující den večer telefonoval Ripka, který byl tou dobou v Londýně, Benešovi do Chicaga. Ten mu sdělil, že Washington odmítne německou okupaci a uložil mu, aby o tom okamžitě vyrozuměl jednak vyslanectví v Paříži a Londýně, ale také některé přední francouzské a britské politiky. Byl mezi nimi například Paul Reynaud nebo Wickham Steed.³⁰¹ Po okupaci předal na Foreign Office seznam se jmény ohrožených politiků, diplomatů a novinářů, jimž měla být při případné snaze o útěk poskytnuta britským vyslanectvím v Praze pomoc. Takzvaná listina ohrožených vznikla na schůzce členů Moravcovy skupiny, kteří odletěli před okupací z Prahy s Ripkou u vojenského atašé ve Velké Británii pplk. Josefa Kally. Na seznam byly zařazeny především osoby, se kterými se dalo počítat pro další spolupráci pro Benešem vedenou zahraniční akci. Víza měla být zprostředkována rovněž přes jugoslávské, rumunské a bulharské vyslanectví v Praze. Na seznamu ohrožených byli A. Pešl, P. Drtina, J. Jína, J. Papoušek, L. Rašín, V. Klíma, L. Sychrava, J. Fischer, V. Patzak, J. Stránský, I. Dérer, P. Zenkl, F. Richter, W. Jaksch, dále někteří komunističtí představitelé – I. Sekanina, V. Clementis, B. Vrbenský, někteří vojenští představitelé – gen. A. Eliáš, gen. S. Ingr, gen. Fiala, pplk. Moravec, pplk. Kopačka, pplk. Růžek, pplk. Houška, představitelé kulturního života – V. Nezval, H. Haas, novinář F. Peroutka a další.³⁰² Seznam byl zaslán do Istanbulu J. Smutnému, který přislíbil učinit příslušná opatření u jugoslávské, rumunské a bulharské vlády v tom smyslu, aby jejich vyslanci v Praze dali zmiňovaným osobám víza a byli jim nápomocni. Dne 31. března 1939 pak J. Smutný ještě před svým odjezdem do Paříže zaslal vyslanci J. Lípovi do Bělehradu, k němuž přiložil seznam osob a požádal ho, aby se pokusil u jugoslávské vlády zajistit udělení víz ke vstupu do Jugoslávie alespoň některým z nich. Větší organizovaná akce se však neuskutečnila, takže se do exilu dostala jen část jmenovaných, zatímco řada dalších se zapojila do domácích ilegálních organizací.

---

³⁰¹ NA, f. AHR, k. 65, 1-1-256-42/2, H. Ripka - osobní, Studie, Čs. akce zahraniční, strojopis., nedat., s. 31-32.

³⁰² Kompletní seznam: Otáhlová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943. Praha, Academia, 1966, díl I, pozn. 2 k dok. č. 1 na s. 17.

Dne 20. března 1939 sděloval Ripka E. Benešovi do Spojených států své postřehy v souvislosti s německou okupací pomnichovské republiky. Podle jeho zpráv byli v britské vládě informováni, že Německo chystá vážnou akci proti republice, všechny alarmující zprávy se však utajovaly. Lidé blízcí Chamberlainovi podle Ripky říkali, že nemělo smysl alarmovat veřejnost, protože by se žádala britská intervence v Berlíně, která by měla význam jen v případě, že by se Německu pohrozilo válkou. V dopise Beneše informoval o průběhu německé vojenské intervence a jejím plánování tak, jak mu ji vylíčili vojáci z Moravcovy skupiny. Psal Benešovi také, že chce do konce týdne odletět do Paříže, kde měl v úmyslu starat se o československé uprchlíky, kteří by podle jeho názoru mohli být užiteční. Dodával, že má v plánu navázat styk s československými koloniemi v Anglii a Francii a pracovat na jejich politickém usměrňování a být v informativním styku s anglickými a francouzskými politiky a novináři. V Paříži hodlal vytvořit malou propagační centrálu, v níž by se shromažďovaly informace o tom, co se děje v protektorátu, popřípadě ve střední Evropě a z nichž by se podle jejich povahy a významu podávaly informace politikům a diplomatům, vojákům a novinářům. V Paříži počítal v tomto ohledu se spoluprací s bývalým pařížským zpravodajem Lidových novin Ivo Ducháčkem – který mu zprostředkoval informace z francouzského prostředí, o činnosti Štefana Osuského, ale i zprávy z domova – Gustavem Wintrem, Evou Strimplovou a Gustavem Steigerhofem.³⁰³

Beneš odpověděl na dopis již následující den. V něm především upozorňoval, že je nyní potřeba připravit celý plán zahraniční akce. Zdůraznil tři nejdůležitější úkoly: 1. Organizaci krajských kolonií v každém státě (USA, V. Británii a jejich dominiích, Francii, Belgii, Švýcarsku a v jižní Americe), které se mají dát k dispozici centrální politické organizaci. 2. Vytvoření centrálního politického orgánu, odděleného od kolonií, z něhož by se později mohla vyvinout vláda nebo něco obdobného. Centrální politický orgán měli podle Beneše tvořit političtí emigranti. 3. Úředníci zbylých konzulátů a vyslanectví měli zůstat jako symbol republiky dál v úřadech. Politická linie měla být z ideového hlediska: Československá republika první (podtrž. v originále). Mělo být zabráněno sporům o to, zda se bude používat termín Čechoslováci nebo Čecho–Slováci, což se mělo definitivně rozhodnout až ve svobodné vlasti. Ripka měl podle Benešových instrukcí i nadále zůstat ve styku se

---

³⁰³ NA, f. AHR, k. 83, 1-1-358-5a: Dopis H. Ripky E. Benešovi ze dne 20. března 1939. E. Beneše o situaci v Evropě informoval též např. Jan Opočenský.

všemi oficiálními i neoficiálními britskými politickými představiteli. Beneš také žádal informace o plánech, názorech a situaci Štefana Osuského.³⁰⁴

Naopak zájem o informace o tom, co budou podnikat Beneš, Jan Masaryk a Ripka měli také na pražském ministerstvu zahraničních věcí. Jejich aktivity v Londýně sledoval ministrem Františkem Chvalkovským vyslaný profesor František Dvorník.³⁰⁵

5. 2. Počátky Ripkovy informační a propagační činnosti v Paříži

Dne 27. dubna 1939 odjel Hubert Ripka z Londýna natrvalo do Paříže. Již předtím byl v Paříži několikrát na kratší dobu, například v prosinci 1938 a v březnu 1939. Jeho znalosti francouzských poměrů umožňovaly, aby pracoval spíše ve Francii než kdekoli jinde. Francie byla především považována za nejvhodnější místo, kde by se mohla ustavit československá armáda. Organizování zahraniční akce na kontinentě však bylo velmi obtížné, je nutné si uvědomit, že i po okupaci českých zemí a vytvoření protektorátu zůstával svět v míru. Ripka nemohl počítat od osob, které byly zodpovědné za předchozí politiku s vřelým přivítáním – naopak podmínky byly v tomto ohledu ve Francii ještě méně příznivé než na britských ostrovech. Zejména francouzský ministr zahraničí Georges Bonnet, který byl v úřadu až do září 1939, byl vysloveně nepřitelem československé akce. Naopak příznivci v oficiálních kruzích francouzské politiky neměli v této době takový vliv, aby se mohli pro československou věc výrazněji a účinněji zasadit. Na paměti bylo třeba mít také situaci vlády v Praze. V tomto ohledu musel Ripka postupovat velmi opatrně až zdrženlivě, aby nevyvolal reakce, které by celé úsilí zkomplikovaly. I v období, ve kterém působil v Paříži, často odjížděl na několikadenní cesty do Londýna, aby se informoval o aktuálním stavu československé zahraniční akce na britských ostrovech. Zde byl ve styku zejména a Janem Masarykem a plk. Františkem Moravcem. Pro snadnější pohyb mezi Paříží a Londýnem využíval novinářskou

---

³⁰⁴ Tamtéž, k. 83, 1-1-258-4a: Dopis E. Beneše H. Ripkovi ze dne 21. března 1939, s. 1–5. Téz: Němeček, J., Kuklík, J., Nováčková, H., Šťovíček, I.: Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940 (16. březen 1939–15. červen 1940). Praha, Karolinum, 2002, dok. 8. Obdobnou instrukci o organizaci a programu československé zahraniční akce poslal E. Beneš dne 22. března 1939 také chargé d'affaires ve Velké Británii Karlu Lisickému pod názvem „Nástin všeobecných směrnic pro politickou akci v zahraničí“, srov. Němeček, J. a kol. Od rozpadu . . . , c. d., 2002, pozn. 8 k dok. 8, s. 64.

³⁰⁵ NA, f. Národní soud v Praze 1945 – 1847, k. 60. Výpověď H. Ripky z vyšetřování Huberta Masaříka ze dne 27. září 1946.

legitimaci českoamerických novin, kterou mu na jeho přání zaslal ze Spojených států Bohuš Beneš. Měl tak z formálního hlediska věcný důvod pro pohyb mezi Francií a Velkou Británií.

V Paříži narážel především na silnou pozici vyslance Š. Osuského, který se hodlal postavit do čela celé československé zahraniční akce a disponoval finančními prostředky vyslanectví, jehož činnost zůstala po 16. březnu 1939 zachována. Výhodou Osuského byl pravidelný úřední styk s francouzskými vládními místy, který vyplýval z jeho postavení. Osuský měl pod kontrolou od dubna vycházející týdeník *Česko-Slovenský boj*. Později se Ripka dokonce dozvěděl, že podle důvěrných informací Vasilije Suchomlina byl sledován francouzskou policií a že ho Daladier měl, zřejmě pod vlivem přímých informací Osuského, podezírat ze styků se Sověty a komunisty. Daladier o tom měl podle Suchomlinovy výpovědi mluvit i s Paul-Reynaudem, který se však Ripky zastal.³⁰⁶

Situace ve Francii tedy nebyla v žádném případě z hlediska Benešových stoupenců pod kontrolou, jak tomu bylo na britských ostrovech. O to náročnější, ale na druhou stranu i – pohledu Benešova tábora – bylo Ripkovo přesídlení a počínající aktivity záslušnější. Ripka se proti politicky nesrovnatelně zkušenějšímu Štefanu Osuskému nakonec dokázal prosadit.

V Paříži začal spolupracovat zejména s bývalým československým konzulem v Istanbulu Jaromírem Smutným, který se nicméně po návratu Beneše ze Spojených států v červenci 1939 odebral do Londýna, a s bývalým československým vyslancem v Sovětském svazu Zdeňkem Fierlingerem, o němž však byl přesvědčen, že je pro československou akci potřebnější v Moskvě, a proto také opakovaně písemně intervenoval u Beneše, aby na Fierlingera v tomto smyslu působil. Se Smutným a Fierlingerem se dohodl, že vytvoří v Paříži malé pracovní bureau. Finanční situace byla zejména zpočátku neutěšená a příspěvky od krajanů spíše nahodilé. Na financování se podílel ze Spojených států Edvard Beneš. Již 2. května 1939 ho Ripka žádal o finanční podporu. Od Jana Masaryka již předtím dostal 150 liber. Žádaných finančních prostředků chtěl využít pro existenční zajištění spolupracovníků v zřízované kanceláři, aby se nemuseli obracet na vyslance Osuského. Další prostředky byly potřeba na cestovné, telefon a další. Ripka doufal, že se mu během

---

³⁰⁶ NA, f. AHR, k. 84, 1-1-260/1-13, Kabinet MZO, 1945-48. Záznam rozhovoru H. Ripky s V. Suchomlinem, 10. května 1940.

několika týdnů podaří sehnat další prostředky, ale pro začátek žádal Beneše o zaslání 1 tisíce dolarů.³⁰⁷

Organizovanější tiskovou a propagační akci zahájil Ripka tím, že dne 23. května 1939 ustavil v 10, rue des Beaux-Arts malou, formálně zcela neoficiální tiskovou a propagační kancelář, symbolicky poblíž rue Bonaparte, kde v domě číslo 10 působil Edvard Beneš za první světové války a jenž byl nyní sídlem Československé kolonie ve Francii, s níž byl Ripka – jmenovitě s jejím tajemníkem Hanušem a Ing. Kleinbergem – v úzkém kontaktu až do května 1940. Na potřebu vzniku tiskové a propagační kanceláře v Paříži upozorňoval při své cestě do USA za Benešem na jaře 1939 také československý pracovník v sekretariátu Společnosti národů Jan Hyka. Po svém návratu pomáhal Ripkovi v Paříži s ustavením kanceláře, poslal do francouzského hlavního města ze Švýcarska slečnu Terezii Leierovou, která se stala Ripkovou první sekretářkou³⁰⁸ a vedla administrativu a jako jediná psala věci důvěrné povahy.

Hlavním spolupracovníkem se Ripkovi v Paříži stal talentovaný žurnalista a bývalý dopisovatel Lidových novin Ivo Ducháček, kterého učinil svým zástupcem, a mimo již řečené také Gustav Winter, jenž se věnoval vydávání bulletinů pro Francouze, Eva Strimplová, která měla na starosti situační zprávy o francouzské politice, a Gottlieb, který dělal přehled československého tisku a situační zprávy o poměrech doma. Po vypuknutí války se připojili Ripkův prvorepublikový novinářský a politický souputník Jaroslav Stránský a bývalý ředitel nakladatelství Borový a Lidových novin Julius Fürth, který se v létě 1939 podílel na zakládání tiskových podniků časopisu *Čechoslovák* v Londýně. Jeho starší bratr Leopold se později stal Ripkovým osobním lékařem.

Již od jara 1939 dodávala malá tisková a informační kancelář denně zprávy a články francouzskému tisku, velkým tiskovým agenturám a zahraničním korespondentům v Paříži. Začaly být vydávány informační bulletiny a navázány byly první styky s příslušnými československými orgány ve Varšavě, Krakově, Bělehradě, Sofii, Bukurešti, Londýně a USA.³⁰⁹ Mezi další úkoly Ripkovy informační kanceláře patřilo soustavně a pravidelně informovat československé organizace v jiných

---

³⁰⁷ AÚTGM, f. EB II/2, k. 387, inv. č. 2645: Dopis H. Ripky E. Benešovi, 2. května 1939. Dalších 150 liber zaslal E. Beneš Ripkovi prostřednictvím J. Smutného 28. srpna 1939. Menší finanční obnos se Ripkovi podařilo získat rovněž od A. Basche. Tamtéž, Dopis H. Ripky E. Benešovi, 21. května 1939.

³⁰⁸ Feierabend, L.: Z vlády doma do vlády v exilu. New York, Universum Press Company, 1964, s. 88.

zemích, udržovat styk s domovem a politicky působit na zdejší československou kolonii. Ripka poskytoval finanční prostředky na cestovní výlohy řečníků na informační schůzky krajanů, kde docházelo k vyjadřování kritických názorů vůči Osuského činnosti. Pokud se jednalo o zprávy z domova, byl Ripka v přímém spojení jednak s Rašínovou skupinou, ve které pracoval také P. Drtina, jednak se skupinou Kvapilovou, v níž byl také advokát I. Klouda a v neposlední řadě se skupinou, kterou vedl Antonín Pešl. Mimo to měl kontakt na několik lidí ze Železného Brodu, z Kladna a Českých Budějovic.³¹⁰ Po Pešlovi posílal rovněž osobní pozdravy rodičům a známým. Zprávy o stavu veřejného mínění, o hospodářských, politických a vojenských poměrech v protektorátu Ripkovi do Paříže posílal také Zdeněk Schmoranz, který informoval rovněž Hodžu do Lausanne a Jaromíra Kopeckého do Ženevy.³¹¹ Jak vyplynulo z poválečného soudního procesu s protektorátní vládou, kde byl Ripka jedním ze svědků, cenné zprávy o poměrech v protektorátu získával také od ministra J. Kalfuse.³¹²

Ripkova činnost se vedle vojenské kanceláře v čele s gen. Sergejem Ingrem měla stát určitou protiváhou Osuského aktivitám na vyslanectví. Prostřednictvím své neoficiální kanceláře se snažil eliminovat vliv časopisu Česko–Slovenský boj, který byl pod Osuského vlivem. K tomu využíval své spolupracovníky, kteří působili v redakci Česko–Slovenského boje, zejména I. Ducháčka a G. Wintra. Hubert Ripka navázal rovněž spojení s redakcí *Československých zpráv*, která se stavěla vůči Osuskému kriticky. S redakcí *Československých zpráv*, které začaly vycházet ještě před Ripkovým příjezdem do Paříže z iniciativy tajemníka J. Stolze a novinářů Langsteina–Hronka a Waltera Kollarze, jimž od počátku pomáhal Ivo Ducháček, úzce spolupracovala Ripkova kancelář až do konce roku 1939, kdy bylo provedeno sjednocení československého tisku a kdy *Československé zprávy* přestaly vycházet.³¹³

---

³⁰⁹ NA, f. AHR, k. 97, 5-3-1: Zpráva státního ministra H. Ripky o Informační službě v Paříži podaná Státní radě 19. února 1941, s. 3–6.

³¹⁰ AÚTGM, f. EB II/2, k. 387, inv. č. 2645: Dopis H. Ripky E. Benešovi, 21. června 1939.

³¹¹ Gebhart, J., Kuklík, J.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. XV.a, 1938-1945. Litomyšl, Paseka, 2006, s. 275.

³¹² Tomášek, D., Kvaček, R.: *Obžalována je vláda*. Praha, Themis, 1999, s. 170.

³¹³ NA, f. AHR, k. 97, 5-3-1: Zpráva státního ministra H. Ripky o Informační službě v Paříži podaná Státní radě 19. února 1941, s. 8.

Ripkova činnost nabývala z mezinárodněpolitického hlediska na významu. Už počátkem srpna 1939 měli o jeho aktivitách informace i v Berlíně. Německé velvyslanectví v Paříži sdělovalo podrobné údaje získané o československé emigraci ve Francii.³¹⁴ O Ripkově skupině se zde psalo na prvním místě, a to jako o politicky nejvýznamnější. Ripka byl označen za Benešova důvěrníka v Paříži, který ve svém bytě na rue des Beaux Arts zřídil tiskovou kancelář. Německé velvyslanectví v Paříži mělo informace o tom, že Ripka vydává několik česky psaných bulletinů, a to pravidelný přehled francouzského a britského tisku, dále propagační bulletiny pro sociální demokraty, katolicky orientované osoby a pro učitele. Kromě Ripky a Ivo Ducháčka však nebyly velvyslanectví jmenovitě známy osoby, které do Ripkovy skupiny patřily s domněnkou, že se z velké části může jednat o v Paříži žijící studenty. Pouze Osuského a Ripkovy aktivity byly považovány za potenciálně nebezpečné. Ostatní skupiny byly ve zprávě označeny za podružné.³¹⁵

Nepříznivou situaci Benešových stoupenců ve Francii však mohla podle Ripky vyřešit pouze Benešova přítomnost v Evropě, a přesto, že uznával užitečnost Benešovy činnosti v Americe, opakovaně ho vyzýval, aby přijel co nejdříve do Evropy, která byla jediným místem, kde bylo podle něj možné organizovat ústředí československé akce. Je také nutné si uvědomit, že Ripkovo působení zůstávalo stále na neoficiální rovině. Exponoval se ve prospěch E. Beneše, předával zprávy do Londýna často bez odezvy, ale jeho postavení bylo vratké a nebyl s ním zcela spokojen. Zejména se stále reálnější možností vypuknutí války si to zřetelně uvědomoval a stěžoval si na neutěšenou pozici Jaromíru Smutnému do britského hlavního města: „Prezident si přeje – tak jsem tomu alespoň rozuměl – abych se tu staral i o věci politické, ale není mi snadno to dělat, nevím-li, co se umlouvá, připravuje a rozhoduje v Londýně. Zatímco já Vás soustavně o všem informuji, od Vás mám informace velmi kusé. Nemám dojem, že bych byl méně zaměstnán než

---

³¹⁴ Archiv des Auswärtigen Amtes (Berlín), RAV Paris, 1338. Tschechische Emigration in Frankreich, 8. srpna 1939 – zpráva německého velvyslanectví v Paříži zaslaná do Berlína na základě předchozího dotazu ohledně československé emigrace ve Francii, vzneseného 28. července 1939 německým konzulátem v Lublani.

³¹⁵ Za další skupinu byl ve zprávě označen okruh židovského původu kolem Langsteina, Kolarze a Stolze, kteří vydávali v češtině a ve francouzštině Československé zprávy. Za třetí skupinu, stojící mnohem více napravo a blízkou agrární straně, byl označen okruh kolem Š. Osuského, vydávající Československý boj, s blízkými vztahy s prezidentem čs. kolonie dr. Flanderkou. Za typické byla označena vzájemná nedůvěra, denunciacie a intrikování. Informátor nicméně předpokládal, že se v průběhu léta podaří dohoda mezi dvěma hlavními představiteli československé zahraniční akce – Benešem a Osuským – a že v návaznosti na to lze očekávat lepší organizaci propagandy, což by se dle předpokladu projevilo i ve francouzském a anglickém tisku.

Vy. (...) Při tom všem čím dále, tím jasněji si uvědomuji nesnadnost svého postavení, protože nijak není vymezena ani určena moje funkce. Tohoto vyjasnění bude třeba, mám-li skutečně a úspěšně zastávat úkol, jaký mám podle prezidentových přání zastávat ve Francii a v celé naší akci.³¹⁶ Za čtyři dny poté, co napsal tyto řádky, vypukla druhá světová válka, a mnohé nabralo rychlý spád. Už 10. září zaslal J. Smutnému dopis, z něž je patrné, na jakém místě si sám sebe představoval. Trval na tom, aby propagační služba byla vedena jednotně propagačním ústředím, i když by fakticky byla prováděna jednotlivými zemskými propagačními bureau. Odpovědný šéf propagandy by pak podle jeho názoru měl být z věcných i politických důvodů členem vlády. Jako alternativu viděl to, aby propaganda byla svěřena předsedovi vlády, který by jmenoval státního sekretáře, a naopak odmítal možnost, aby byla propaganda přidělena k zahraničnímu rezortu: „Pokud jde o mou osobu, vyčkám konečného rozhodnutí, na němž se dohodnou prezident, Osuský, Ingr a Outrata. Nemusím opakovat, že sám mohu přijmout jen takovou funkci, při níž míra politické odpovědnosti bude rovnoměrně vyvážena mírou politického vlivu“, dodával.³¹⁷

Vypuknutí války dne 1. září 1939 bylo pro představitele československé emigrace na Západě dlouho očekávaným okamžikem a příslibem zlepšení vyhlídek na jejich hlavní cíl – obnovu Československa v předmnichovských hranicích. To vyjádřil i Ripka v dopise z 3. září 1939 Jaromíru Smutnému: „Netřeba, abych Vám sděloval, jaké jsme měli pocity, když konečně dnes Anglie a Francie vyhlásily válku Německu. Jsou to jistě pocity stejné, jako máte Vy.“³¹⁸ Již 4. září 1939 adresoval spolu s některými dalšími představiteli československé zahraniční akce dopis Benešovi, který se v červenci 1939 vrátil ze Spojených států do Londýna.³¹⁹ V dopisu byl bývalý československý prezident žádán, aby přesídlil do Paříže. Důvodem bylo přesvědčení, že těžiště československé akce musí být ve Francii, a to z důvodů politických, ale také vojenských. Autoři dopisu předpokládali, že význam Francie za války poroste a že konečné vítězství bude vybojováno především nasazením francouzských vojenských sil. Vzhledem k tomu, že se očekávalo, že československá armáda vznikne ve Francii, předpokládali z právních, praktických i psychologických

---

³¹⁶ NA, f. AHR, k. 225, 1-143, ČsNV, Čs. zahr. ústředí v Londýně, 1939. Dopis J. Smutnému z 28. srpna 1939. Cit. dle s. 2 a 3.

³¹⁷ Tamtéž, dopis J. Smutnému z 10. září 1939. Cit. dle s. 2 a 3.

³¹⁸ Tamtéž, dopis J. Smutnému z 3. září 1939. Cit. dle s. 1.

důvodů lepší, aby hlava státu (jako vrchní velitel československé armády) sídlil, ve Francii. Dalším argumentem bylo lepší spojení s domovem přes Švýcarsko, ekonomičtější provoz a větší výběr pracovníků než ve Velké Británii.³²⁰

Již od druhé poloviny září 1939 zahájil Hubert Ripka v Paříži rozhovory se státním podtajemníkem v ministerstvu zahraničních věcí Champetier de Ribes, jejichž záměrem bylo připravit podmínky pro uznání československé prozatímní vlády. Ripka působil na Ch. de Ribes v tom smyslu, že jedině vláda je s to, aby náležitě usměřovala odbojovou činnost doma a dodával, že američtí Čechoslováci uznávají autoritu jen takovéto politické reprezentace. Zdůraznil, že E. Beneš je považován naprostou většinou Čechoslováků doma i v zahraničí za vůdce československého hnutí.³²¹ O ustavení československé prozatímní vlády a o vybudování československé armády hovořil Ripka také s ministrem financí P. Reynaudem, ministrem kolonií G. Mandelem, šéfem tiskové služby ministerstva zahraničních věcí P. Comertem a s poslancem L. Blumem. Posledně jmenovanému vyložil představu o organizaci armády a ustavení vlády. Blum doporučoval přímé jednání Beneše a Daladierem, ovšem přiznal otevřeně, že jsou ve francouzské vládě a u mnoha politiků rezervy k tomu, aby se Francie naplno zavázala ve věci obnovení Československa, stále se v jistých kruzích očekávalo, že bude možné se s Německem nějak vyrovnat. Ripka oponoval tím, že ze strany československých představitelů není v takovém případě žádný zájem formovat armádu a povolávat lidi do boje, když nebude uznána vláda – s čímž Blum souhlasil.³²² Při jednáních s francouzskými politiky však Ripka narážel na neoficiální povahu svého postavení. Dne 24. září 1939 psal dopis E. Benešovi do Londýna s tím, že již nemůže dlouho trvat, aby jeho pozice v Paříži zůstala tak nejasná jako dosud. Někteří francouzští

---

³¹⁹ Ripka byl spolu s Masarykem, Lisickým, F. Moravcem a Gustavem Sternem u Benešova příjezdu z USA na londýnské nádraží dne 19. července 1939.

³²⁰ Němeček, J., Kuklík, J., Nováčková, H., Šťovíček, I.: Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940 (16. březen 1939–15. červen 1940). Praha, Karolinum, 2002, dok. 84: Dopis představitelů československé zahraniční akce ve Francii E. Benešovi do Londýna s výzvou k přesídlení do Francie a s informacemi o aktuálních problémech československého zahraničního odboje, 4. září 1939. Podle editorů byli autory dopisu H. Ripka, E. Outrata a S. Ingr.

³²¹ AÚTGM, EB II/2, k. 355: Záznam H. Ripky o rozhovoru s Ch. de Ribes, 23. září 1939. Většinu rozhovorů pak na konci září a v říjnu 1939 s Ch. de Ribes vedl J. Šrámek spolu s P. Hálou, jejichž výsledkem byla nakonec dohoda o vytvoření orgánu na bázi národního výboru. Zapisovatele a tlumočnicka jim dělal I. Ducháček.

³²² NA, f. AHR, k. 141, 1-12-37: Rozhovor s Léonem Blumem, 15. září 1939.

politických představitelů, například Ch. de Ribes, P. Comert a M. Hoden se ho začali ptát, jakou má funkci. Těchto nejasností podle Ripky obratně využíval Š. Osuský.³²³

Po vypuknutí války se Ripka stal rovněž prostředníkem mezi E. Benešem a vyslancem Z. Fierlingerem, který se vrátil do Moskvy. Z. Fierlinger měl na podzim roku 1939 s Londýnem jen telegrafické spojení, kterým podával pouze velmi stručné zprávy. Prostřednictvím francouzského vyslance v Moskvě proto zasílal dopisy Ripkovi do Paříže s tím, aby o obsahu vhodnou formou informoval do Londýna.³²⁴ Ripka předával dopisy E. Benešovi a zároveň spravoval Z. Fierlingera o aktuální situaci československé akce na Západě, o sporech s Osuským.³²⁵ Ripkovým prostřednictvím měl E. Beneš již od jara 1939 také informace o činnosti zahraničního centra KSČ v Paříži, které řídili Jan Šverma, Viliam Široký a Bruno Köhler, k nimž se později připojil Vlado Clementis. S Janem Švermou se ve své kanceláři na rue des Beaux Arts, někdy za účasti V. Širokého, pravidelně scházel několikrát měsíčně k vzájemné výměně názorů. Počátkem srpna 1939 psal Smuntému do Londýna, že na schůzce 2. srpna chtěl Šverma vědět, jak si představují organizaci zahraniční akce. Ripka sděloval, že se komunistům patrně nelíbí, že nechtějí uznávat strany za organizační základ akce. Šverma vehementně zdůrazňoval, že existenci komunistické strany doma i v zahraničí budou muset vzít na vědomí, ať se jim to líbí nebo ne. Ripka odpověděl, že chtějí a budou s komunisty spolupracovat, že by však nebylo možné ani vhodné, aby budovali akci stranicky.³²⁶ O poradách československých komunistů v Moskvě informoval Ripku důvěrně Vlado Clementis, kterého Ripka také z tajného fondu finančně podporoval.³²⁷ Obsah rozhovorů Ripka sděloval Benešovi k jeho výlučné potřebě.

³²³ AÚTGM, EB II/2, k. 355: Dopis H. Ripky E. Benešovi, 24. září 1939. Dokument je otištěn v příloze.

³²⁴ Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček I., Tejchman, M.: Československo–sovětské vztahy v diplomatických jednáních 1939–1945. Praha, SÚA, 1998, díl I., dok. 23: Výňatek z dopisu Z. Fierlingera H. Ripkovi, 7. září 1939. Například dopis Z. Fierlingera z 18. listopadu 1939, ve kterém informoval o uznání Slovenské republiky, byl v Paříži prezentován dne 28. listopadu 1939. Zde pořizené opisy byly dne 6. prosince postoupeny do Londýna. V kanceláři E. Beneše byl dopis prezentován dne 18. prosince 1939, tedy o měsíc později, než bylo datum dopisu, srov. poznámky k dok. 37.

³²⁵ Archiv Národního muzea (ANM), f. Z. Fierlinger, k. 16, složka 123 – Válečná korespondence, H. Ripka 1939–1941.

³²⁶ NA, f. AHR, k. 225, 1-143, ČsNV, Čs. zahr. ústředí v Londýně, 1939. Dopis J. Stránskému ze dne 3. srpna 1939.

³²⁷ Archiv bezpečnostních složek (ABS), 302-96-1.

Od podzimu 1939 do jara 1940 se Ripka účastnil rovněž setkání pařížského Centra Danubien, které vzniklo na podporu podunajské federace. Schůzek se zúčastňoval rovněž Milan Hodža.³²⁸

Ripkova činnost v Paříži do vzniku Československého národního výboru byla rozhodujícím obdobím pro směřování jeho další osobní kariéry. Jeho neutuchající práce ho definitivně nasměřovala z novinářské dráhy k dráze politické. Ačkoli v následujícím období působil již v první řadě jako politik, po více než dvě desetiletí nabytá zkušenost novináře a také to, že měl i nadále na starosti propagační a informační záležitosti, se v jeho práci pochopitelně projevovala. Asi nejvýstižněji tento významný milník charakterizoval Jaroslav Stránský: „Dr. Ripka byl národnímu výboru už před jeho utvořením organizačním vůdcem a pracovním motorem. Tato Ripkova práce v pařížském národním výboru, jejíž píli a účinnost si nedovede představit, kdo ji nesledoval, byla iniciativní a samostatná historickou analogií jen v Masarykově a Benešově práci za prvního odboje, a kdekoli bude řeč o účasti naší strany na zahraničním odboji druhém, musí se mluvit především o ní.“³²⁹ Postup kariérní byl však vykoupen v nelehké době v rodinném životě. Vypuknutí války znamenalo také reálné omezení možnosti písemného kontaktu s rodiči a setrou, kteří zůstávali doma. Jejich korespondence byla kontrolována, jak vysvítá z poznámek typu „(...) tvoje psaní také někdo četl, bylo vidět, že bylo otevřené. Ať zvědavý čte, vždyť nic nečestného neděláme a snad si můžeme napsat, jak se nám vede.“ V několika málo z dochovaných.³³⁰ Dne 5. dubna 1941 Ripkův otec po dlouhodobých zdravotních obtížích zemřel. Ripkovi rodiče byli na Černokostecku všeobecně známí a po otcově smrti se mnozí snažili Ripkově matce pomáhat. Jedním z nich byl Antonín Hloušek, dále rodina Cornova a Kučerova. Těm také po válce v Kostelci Ripka veřejně poděkoval. Situace se ještě zkomplikovala od počátku roku 1943, kdy matka spolu s Ripkovou sestrou byly zadržovány v internačním táboře ve Svatobořicích u Kyjova, který byl určen pro rodinné příslušníky lidí, kteří se podle údajů gestapa účastnili v zahraničí boje proti Německu. O stavu matky a sestry informoval Ripku příležitostně Michal Hanák z Turecka, který získával informace od J. Doležala, ředitele Omnipolu v Istanbulu. Ripka přes Hanáka zasílal

---

³²⁸ Srov.: Němeček, J.: *Proti Benešovi!*. Praha, Karolinum, 2004, s. 42.

³²⁹ Buřiči a tvůrci 1897 – 1947. Praha, Melantrich, 1947. Cit. dle s. 27.

³³⁰ NA, f. AHR, k. 73, 1-1-256-106b, H. Ripka - osobní, Korespondence H. Ripky od otce a matky, bez data.

do protektorátu peníze, které pak byly použity na potraviny pro matku a sestru. Pochopitelně se to dělo tak, aby nebylo patrné, od koho byly finance získány.³³¹ Sestra Arnoštka během války musela překonávat nejednu těžkou situaci, o čemž svědčí zmínka s jistou mírou nadsázky od Hany Šklíbové v dopise Ripkovi z 50. let: „A na Týnu vzpomínám, na tu její velkou statečnost za války a na tu její obdivuhodnou nekompromisnost. Vy vůbec nic nevíte o tom, jaká byla Týna za války. Škoda, že nikdy nebyl čas, abych Vám o ní mohla povídat.“³³² Po válce se vrátila ke své profesi dětské lékařky, přednášela rovněž na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v oboru dětské hygieny a v roce 1947 se mimo jiné zúčastnila mezinárodního pediatrického kongresu v New Yorku.³³³

5. 3. Členem Československého národního výboru

Významným mezníkem při formování československého exilu se stalo vytvoření *Československého národního výboru* (ČSNV), ke kterému došlo dne 17. října 1939 v Paříži. Ustavující schůze v hotelu Crillon se zúčastnili E. Beneš, Š. Osuský, J. Šrámek, S. Ingr, R. Viest, E. Outrata a H. Ripka. Později se členem ČSNV stal J. Slávik, zatímco Š. Osuský, na jehož účasti v ČSNV trvala Francie, se i nadále snažil o uznání prozatímní československé vlády, čímž chtěl navázat na úspěch ze dne 2. října 1939, kdy se mu podařilo vyjednat s Daladierem dohodu o obnovení československé armády ve Francii. Nejbližšími a nejdůvěrnějšími Ripkovými spolupracovníky byli v ČSNV Sergej Ingr, Eduard Outrata a J. Slávik.

Přítomnost Beneše v Paříži v říjnu 1939, jejíž naléhavost z důvodů urovnání sporů Osuským zdůrazňoval především Ripka, však nebyla francouzskými politiky přijata kladně. Již v dopise ze dne 22. září 1939 varovali Ripka s Outratou Beneše, že Osuský je odhodlán podepsat s francouzskou vládou dohodu o zřízení československé armády v takovém znění, které je nepřijatelné. Oba naléhali, že smlouvě musí být zabráněno, pokud nebude provedena jménem prozatímní vlády, respektive kolektivního politického představitele. Řešením bylo, aby Beneš zaslal Š. Osuskému dopis, v němž by mu oznámil, že dohodu o zřízení armády nesmí

---

³³¹ NA, f. AHR, k. 177, inv. č. 1-45-14-4 a 1-45-14-5. Depeše M. Hanáka z 25. listopadu 1943, ve které jsou obsaženy informace o rodinných příslušnících nejen Huberta Ripky, ale i dalších čs. exilových představitelů, viz příloha.

³³² NA, f. Hubert Ripka, k. 9, inv. č. 00474, Dopis H. Šklíbové z 20. července 1951. Cit. dle s. 1.

³³³ NA, f. Policejní ředitelství Praha II, všeobecná spisovna (1941–1950), k. 9474, R 1323/22.

za žádných okolností podepsat jinak než jménem kolektivního politického představitele. Na závěr dopisu Ripka s Outratou žádali, aby neprodleně alespoň na několik dní přijel do Paříže, aby mohl záležitost vyřídit s Osuským ústně.³³⁴

Beneš přijel s Jaroslavem Smutným do Paříže 6. října 1939 večer. Snahy o navázání kontaktu s francouzskou vládou však skončila úplným nezdarem – Daladier odmítl Beneše přijmout. Ten se tak na vlastní kůži přesvědčil, že není ve Francii vítanou osobou. Ripkovo, Outratovo a Ingrovo naléhání již z počátku září 1939, aby Beneš přesídlil nebo aby alespoň přijel do Paříže, mohlo mít pro Benešovo postavení vážné nepříznivé důsledky, čehož si byl později dobře vědom. Na svoji obranu si do záznamu o průběhu a výsledcích své cesty do Paříže zaznamenal, že dlouho odmítal opětovné telegrafické a později telefonické žádosti Ripkovy a Outratovy a vzkazy dalších lidí, aby do Paříže přijel.³³⁵ Také Štefan Osuský kritizoval v souvislosti s Benešovou cestou do Paříže Ripku, Outratu a Ingra. Podle československého vyslance pozvali Beneše nezodpovědně a v nevhodnou chvíli, čímž bylo narušeno jeho jednání s Francouzi o uznání československé prozatímní vlády. Osuský rovněž vyjadřoval nespokojenost s tím, že byl o Benešově cestě do Paříže informován až v předvečer jeho příjezdu a dodával, že Beneše upozorňoval na nepříznivý postoj Daladierovy vlády k jeho osobě.

Beneš se tak v Paříži zaměřil na organizaci vnitřních záležitostí československé emigrace. Výsledkem jednání bylo založení Československého národního výboru, jehož hlavním ideovým úkolem byl boj proti nacistickému Německu za obnovu Československa spolu s francouzskou, britskou a polskou vládou. ČSNV se prohlásil za orgán, který bude vykonávat všechny funkce prozatímní československé vlády až do doby, kdy mezinárodní poměry umožní utvoření vlády.³³⁶ Od samého počátku se ČSNV potýkal s kritikou v otázce jeho reprezentativnosti a personálního složení, což se týkalo mezi prvními také Ripky. Pomineme-li předsedu Beneše, který z politických důvodů sídlil v Londýně, a výkonného místopředsedu Jana Šrámka, byl Československý národní výbor v Paříži do jisté míry nahodilé sdružení politiků, kteří přišli do emigrace na samém počátku války nebo ještě před jejím vypuknutím. Ripka – vedle některých dalších –

---

³³⁴ Otáhllová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie ..., c. d., díl I., dok. 3: Dopis E. Outraty a H. Ripky E. Benešovi ze dne 22. září 1939.

³³⁵ Němeček, J. a kol.: Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940, c. d., dok. 131: Záznam předsedy ČSNV E. Beneše o průběhu a výsledcích jeho cesty do Paříže, (po 26. říjnu 1939).

navíc nebyl ani zvoleným zástupcem lidu, v pravém slova smyslu za první republiky ani politikem. I přesto, že od roku 1935 byl členem Československé strany národně socialistické, nestal se v předmnichovské republice významným politickým představitelem, např. poslancem, z čehož by mohl odvozovat oprávnění na reprezentaci československého národa v zahraničí. Jisté rozpaky v tomto ohledu dokládaly rovněž dosti protichůdné zprávy, které docházely z domova. Některé vyjadřovaly podiv nad tím, jak se mohl dostat na tak důležité místo, jiné však na druhou stranu vyjadřovaly, že domácí odboj má k němu zvláštní důvěru. Faktem je, že se stal členem ČSNV především z důvodu úzké spolupráce s Benešem, který mohl využívat jeho informačních a diplomatických kontaktů mezi francouzskými novináři a politiky a jeho organizačních schopností. Loajalita a základní myšlenková shoda s Benešovou koncepcí československého zahraničního odboje umožňovala, aby E. Beneš jeho prostřednictvím prosazoval své zájmy v pařížském ČSNV i mezi francouzskými politiky.

Kritika personálního složení Československého národního výboru přicházela rovněž od politiků, kteří se do emigrace dostali až později. Zejména sociálnědemokratiční představitelé upozorňovali na to, že v ČSNV nebyl nikdo, koho by bylo možno považovat za reprezentanta sociálnědemokratické politické orientace. Vezmeme-li v úvahu pařížskou část Československého národního výboru, mohl být za socialisticky či levicově orientovanou osobu považován právě jen Ripka.³³⁷

Také Beneš nebyl se složením ČSNV zcela spokojen. Jeho obsazení považoval za dosti náhodné a vzniklé pod vlivem nátlaku Francie a lokálních bojů ve Francii. Za nedostatek považoval, že v ČSNV není zástupce dělnictva a za velkou chybu považoval, že se členem nestal Jan Masaryk. To mohlo vzbuzovat otázky zejména ve Velké Británii, zda mezi Masarykem a pařížskou částí ČSNV nejsou rozpory. Složení výboru pak vyvolalo negativní reakce rovněž u M. Hodži a Rudolfa Bechyněho.³³⁸ Přesto byl ČSNV prvním kolektivním orgánem, kterému se podařilo alespoň omezeně reprezentovat československý národ v zahraničí, postupně řídit československé vojenské jednotky a dosáhnout omezeného mezinárodního uznání od Francie a Velké Británie.

---

³³⁶ Kuklík, J.: Vznik Československého národního výboru ..., c. d., s. 38.

³³⁷ Srov: Kuklík, J., Němeček, J.: Proti Benešovi!, c. d., s. 78.

³³⁸ Dopis E. Beneše V. Benešovi, 10. prosince 1939, in: Olivová, V.: Edvard Beneš. Dopisy bratru Vojtovi 1938–1944. Praha, Společnost Edvarda Beneše, 1998, s. 29.

Jako člen Československého národního výboru uskutečnil Ripka od podzimu 1939 do jara 1940 několik cest do Londýna na politické porady. Ze všech členů ČSNV to byl právě on, kdo v Londýně v této době nejčastěji navštěvoval Edvarda Beneše. V druhé polovině listopadu 1939 s ním měl několik rozhovorů, kterých se zúčastnil také gen. Rudolf Viest. Beneš s Ripkou jako se svým důvěrníkem v pařížském ČSNV projednával, jakým způsobem a na jakém organizačním základě se má nadále vyvíjet činnost výboru. Zdůrazňoval Ripkovi naprostou nezbytnost jednotnosti ČSNV, která jediná může zajistit této vrcholné organizaci autoritu u československého lidu, ale i v cizině.³³⁹ Od poloviny listopadu 1939 pořizoval Ripka pro Beneše zprávy o schůzích ČSNV, kterých se pravidelně účastnil a ze kterých se omlouval jen v případě cesty mimo Paříž. Beneš tak kromě oficiálního zápisu, který redigoval Eduard Outrata, dostával pro důkladnější osobní informaci soukromý Ripkův záznam, který ho v tomto ohledu žádal o diskrétnost.³⁴⁰ Hubert Ripka neinformoval Beneše do Londýna pouze o činnosti ČSNV, ale také o aktivitách, které mohly mít pro Benešovo postavení v československé zahraniční akci závažné důsledky. Kromě činnosti Štefana Osuského se jednalo zejména o aktivity bývalého ministerského předsedy Milana Hodži v opoziční Slovenské národní radě (SNR) a později Česko–Slovenské národní radě (Č–SNR).³⁴¹ Ripka byl v Paříži jedním z hlavních odpůrců bývalého československého ministerského předsedy. Terčem Ripkovy kritiky se stal za svůj postup za mnichovské krize, rovněž za to, že po 15. březnu 1939 nevystoupil s protestem proti německé okupaci a v neposlední řadě za opoziční činnost v exilu. Jako zásadním politickým odpůrcem zůstal i později v Londýně, kdy odmítal spolu s J. Slávikem, S. Ingrem a Jánem Bečkou Hodžovu účast ve Státní radě.

5. 4. V čele Správy pro službu informační

Dne 29. listopadu 1939 schválil Československý národní výbor usnesení o vzniku tzv. Správ ČSNV, které měly fungovat jako jakási emigrační ministerstva. Správy měly vykonávat tu část kompetencí bývalých ministerstev, které připadaly

---

³³⁹ NA, f. AHR, k. 89, 1-3-2/3: Zápis ze schůze ČSNV, 25. listopadu 1939.

³⁴⁰ Srov. Křen, J.: V emigraci, c. d., s. 275.

³⁴¹ Již dne 26. října 1939 zaslal E. Benešovi informativní depeši, ve které upozorňoval na aktivity M. Hodži, které směřovaly k vytvoření zvláštního slovenského výboru. Srov.: Otáhalová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943, díl I., dok. 23. Ripka E. Beneše informoval též o postojích francouzské vlády k vytvoření Hodžovy SNR. Srov. tamtéž, dok. 29, 31, 33.

v podmínkách emigrace v úvahu. Vznikla tak Správa vojenská (S. Ingr), Správa pro věci zahraniční (Š. Osuský), Správa finanční (E. Outrata), Správa sociální (J. Slávik) a *Správa pro službu informační*, jejímž základem se stala Ripkova propagační kancelář a Ripka pochopitelně postaven do jejího čela. Bylo především jeho zásluhou, že propagace nebyla podřízena jiné správě, o což usiloval již prakticky od vypuknutí války, od kdy se začalo vážně a reálně uvažovat také o vnitřním členění a uspořádání zahraniční akce. Považoval za vyloučené, aby propagační ústředí bylo podřízeno zahraniční správě, což zdůvodňoval potřebami nejen zahraničněpolitickými, ale také potřebami vojenskými, obecněpolitickými a zřetelem k domovu. Některé kompetenční nesrovnalosti – například ohledně rozhlasové propagandy – však přesto bylo třeba ještě vyřešit.

V Ripkově kompetenci jakožto předsedy (používal se rovněž termín „přednosta“, v běžné praxi pak nejčastěji „šéf“) Správy pro službu informační (SSI) bylo vrchní a celkové vedení přidělené Správy. Pokud to nečinil ČSNV jako celek, měl také pravomoc zastupovat SSI navenek. Předkládal rovněž výboru k rozhodnutí, k vzetí na vědomí nebo k podpisu veškeré věci, které nepříslušely ČSNV jako celku. Z pozice šéfa SSI navrhoval organizaci jemu podřízené Správy a jejích organizačních útvarů a prováděl organizační a personální změny. Nařizoval, respektive povoloval služební cesty, schvaloval plné moci v oboru působnosti SSI (pokud to nebylo vyhrazeno ČSNV). Rozhodoval rovněž o investicích a nákladech, pokud nepřevýšily částku pět set franků v jednotlivých případech nebo částku pět tisíc franků čtvrtletně. V neposlední řadě navrhoval rozpočet SSI a disponoval finančními prostředky v rámci schváleného rozpočtu. Na dotaz předsedů ostatních Správ podával také informace z oboru působnosti jemu svěřené Správy.³⁴²

K osobnímu schválení si vyhradil schvalování všech politických článků určených pro tisk, případně všech sporných otázek. Po počátečních tiskových indiskrétnostech bylo zavedeno, že otištěné zprávy SSI, které se týkaly domova, musely předem projít cenzurou příslušných činitelů vojenské správy. Činnost Správy pro službu informační se organizovala v podstatě na základech, jaké Hubert Ripka se svými spolupracovníky vytvořil již v předchozí neoficiální kanceláři. Pokračovalo se i po přestěhování na pařížskou Avenue Bourdonnais, kde byly v říjnu a listopadu 1939 zřízeny kanceláře ČSNV. Pod SSI formálně spadala také informační

---

³⁴² Srov.: Kuklík, J.: Vznik Československého národního výboru, c. d., zejména kap. Vytvoření organizační struktury ČSNV, s. 47, 50–51.

a propagační činnost v Londýně, kterou měl na starosti bývalý tiskový rada vyslanectví Jaroslav Kraus, fakticky však Jan Masaryk.

Na rozdíl od neoficiálního charakteru Ripkovy kanceláře z období od května do října 1939, byla po vzniku SSI Ripkova informační a propagační činnost plně dotována Finanční správou ČSNV.³⁴³ Po zřízení SSI bylo Ripkovým úkolem, aby sjednotil a pokud možno jednotnými směrnici řídil československou informační a propagační akci. Již na počátku jednání o těchto záležitostech se však dostával do kompetenčních sporů se Štefanem Osuským a jeho Správou pro zahraniční věci. Jednalo se vlastně o pokračování neshod o organizování propagační činnosti již z počátku května 1939.

Na schůzi ČSNV dne 15. prosince 1939 tak na dotaz Jana Šrámka zdůraznil Ripka potřebu, aby tiskové a rozhlasové záležitosti byly spravovány jednotně jeho úřadem. Osuský však namítal, že se musí dělat rozdíl mezi účelem rozhlasu pro domov a pro zahraničí. Osuský nebyl proti tomu, aby byl rozhlas spravován jednotně, ale protože má rozhlasová a tisková propaganda rovněž zahraniční stránku, bylo podle něj nutné, aby bylo v tomto ohledu postupováno v dohodě se zahraniční správou.³⁴⁴ Na schůzi Ripka upozornil na to, že již v předchozích rozhovorech s Osuským bylo dohodnuto, že pod Ripkovu pravomoc budou spadat rozhlas, všechny tiskoviny, které mají vycházet pod řízením ČSNV, a organizační řízení. Pokud jde o propagandu na mezinárodním poli, upozornil Ripka přítomné, že ještě nedošlo s Osuským k úplné dohodě. Osuský se hájil tím, že byla přijata zásada, že zahraniční politiku rozhoduje výbor, který pověřil jednoho člena, aby toto prováděl. Proto bylo podle něj nutné se dohodnout, aby on nedělal jednu věc a Ripka druhou. Dodával, že kdyby měl mít zodpovědnost za vedení zahraniční politiky a neměl prostředky, aby ji dělal, že to dělat nebude. Podle Osuského bylo nutné, aby ten, kdo má zodpovědnost za diplomacii, mohl tuto činnost také provádět. Ripka reagoval tím, že pokud Osuský prohlašuje, že nemůže vést zahraniční politiku, nebude-li k tomu mít nezbytné prostředky, stejně tak i on nemůže vést propagační úřad, kdyby k tomu neměl nezbytné prostředky. I přesto, že Ripka ve vyhrocené atmosféře požádal, aby výbor poskytl čas k tomu, aby se o těchto věcech mohli dohodnout, Osuský pokračoval. Poznamenal, že propaganda je jen prostředek a zahraniční politika cíl.

---

³⁴³ NA, f. Hubert Ripka, k. 31, Poznámky k revizní zprávě o informační správě ČSNV, nedat., s. 2.

³⁴⁴ Zápis o schůzi ČSNV, 15. prosince 1939 – Kuklík, J., Němeček, J.: Od rozpadu Česko-Slovenska... Zápisy ze zasedání Československého národního výboru 1939–1940, c. d., dok. 34.

To byl podle Osuského rozdíl mezi oběma věcmi. Ripka se však nedal odbýt a tvrdil, že zahraniční politika je rovněž jen prostředkem pro celostátní politiku a že zahraniční politika má využívat vlastních prostředků, především diplomatickou službu a konzulární úřady.³⁴⁵

Diskuze pokračovala i v následujících schůzích, bylo však patrné, že za řešení konkrétních úkolů v informační a propagační oblasti zodpovídal Ripka jako šéf Správy pro službu informační. Ripkova SSI opatřovala a zpracovávala pro Československý národní výbor veškerý informační materiál, organizovala tiskovou propagandu v cizojazyčných periodikách i publikacích, vydávala informativní československý tisk, brožury, knihy a letáky. Navazovala rovněž styk s vlivnými politiky a novináři v zahraničí, sledovala protičeskoslovenskou propagandu, organizovala tiskovou a rozhlasovou propagandu pro domov a byla ve styku s československými umělci v emigraci, jejichž činnost využívala také pro propagační účely.³⁴⁶ Bulletin Správy pro službu informační byly doručovány do Jugoslávie, Bulharska, Belgie, Velké Británie, Nizozemska, Irska, Norska, Švédska, Rumunska, Turecka, Spojených států amerických a pochopitelně po celé Francii. Zvláštním důvěrným úkolem Ripkovy SSI bylo rovněž dosáhnout publikování diskreditujících informací v zahraničním tisku, například o spojení maďarských novinářů s německou špionáží tak, aby nebylo poznat, že jde o československý pramen.

Pro svoji informační a propagační činnost využíval Ripka celé řady kontaktů s Čechoslováky po celé Evropě a také v protektorátu. Významným zdrojem informací byl československý delegát u Společnosti národů v Ženevě Jaromír Kopecký, který zprostředkoval Ripkově SSI zprávy z domova a ze ženevských diplomatických kruhů. Již od května 1939 mu zasílal do Paříže pravidelně situační zprávy o poměrech v Čechách, o Společnosti národů a zprávy o zahraničněpolitických událostech. V době, kdy byl mimo Paříž (zejména z důvodu častých návštěv u E. Beneše v Londýně) posílal Jaromír Kopecký zprávy a materiály Ripkově sekretářce Terezii Leierové. Ripka naopak informoval Kopeckého do Ženevy o své činnosti v Paříži. J. Kopecký posílal do Paříže rovněž protektorátní a švýcarský tisk.

Dopisem ze dne 6. září 1939 žádal Ripka také o zaslání tisku ze Slovenska, Německa a Maďarska. Jejich doručování do Švýcarska však bylo u jednotlivých titulů doprovázeno většími či menšími komplikacemi. Zejména objednávky menších

---

³⁴⁵ Tamtéž.

³⁴⁶ Kuklík, J.: Vznik Československého národního výboru ..., c. d., s. 64.

a ve Švýcarsku méně známých listů především ze Slovenska, narážely na značné problémy. Švýcarská pošta totiž neměla se Slovenskem ujednání o předplatném. Dovoz některých německých tiskovin nebyl do Švýcarska povolen vůbec, jednalo se například o Völkischer Beobachter a Angriff. Nebylo možné předplatit ani maďarský Pestler Lloyd.³⁴⁷ Předtím než se podařilo předplatit všechny noviny, které nebyly ve Švýcarsku k dispozici, zasílal J. Kopecký Ripkovi alespoň přehledy ve Švýcarsku dostupného tisku.³⁴⁸ Přehledy a periodika, která se Kopeckému podařilo opatřit, zasílal prostřednictvím francouzského konzula v Ženevě na adresu Pierra Comerta do Paříže, kde si zásilku Ripka vyzvedával. Ripka zasílal naopak do Ženevy peníze potřebné na předplatné novin a na honorář pro pana Blocha, který ve Švýcarsku připravoval přehledy.³⁴⁹ Dne 16. ledna 1940 žádal Kopeckého, aby nezávisle na zásilkách novin pro SSI zasílal některé noviny současně redakci Československého boje. Mělo se jednat o Lidové noviny, Venkov, Národní práci, Vlajku, Národní listy a Slovák.³⁵⁰ Pravidelná spolupráce Správy pro službu informační s J. Kopeckým pokračovala až do poloviny května 1940. Spojení mezi Kopeckým a Ripkou bylo také významným článkem na informační trase mezi domácími odbojovými organizacemi a E. Benešem v Londýně.

Po pádu Francie pokračovalo spojení poněkud komplikovanějším způsobem přes Pétainovu jižní Francii a Španělsko do Lisabonu, odkud zprostředkoval spojení s Londýnem bývalý československý konzul F. Čejka. Tato cesta však pro hrozbu německé kontroly mohla být využívána jen pro přehledy protektorátního tisku, zatímco pro důvěrné informace byl využíván britský konzulát v Ženevě.³⁵¹

Dalším zdrojem informací o hospodářské, politické a vojenské situaci v protektorátu získával Ripka pro svoji informační a propagační činnost od československého vyslance v Jugoslávii Jiřího Lípy. Z Jugoslávie byla pošta dopravována francouzskými kurýry. Další spojení s domovem, které využíval, vedlo přes československý konzulát v Turecku, kde působil M. Hanák. Ripkovi podávala zprávy z domova také řada jednotlivců, kterým se nejrůznějším způsobem podařilo dostat do exilu. Z různých zdrojů tak získával cenné informace o poměrech v protektorátu, ze kterých vznikaly přehledy pro ČSNV a články pro exilový

---

³⁴⁷ NA, f. AHR, k. 133, inv. č. 1-10-14-6: Dopis H. Ripky J. Kopeckému, 6. září 1939.

³⁴⁸ Tamtéž, Dopis J. Kopeckého H. Ripkovi, 30. září 1939.

³⁴⁹ Tamtéž, 1-10-14-7: Dopis J. Kopeckého H. Ripkovi, 2. října 1939.

³⁵⁰ Tamtéž, s. 1-10-15-1: Dopis H. Ripky J. Kopeckému, 16. ledna 1940.

³⁵¹ Kopecký, J.: Ženeva. Politické paměti 1939-1945. Praha, Historický ústav, 1999, s. 56.

československý tisk i pro zahraniční periodika. O významných událostech v protektorátu (28. říjen 1939, 17. listopad 1939) byl Ripka dobře informován, čehož využíval pro svoje propagační aktivity.

Důležitou otázkou, která měla zásadní význam pro získání veřejného mínění na svoji stranu, bylo ovládnutí tisku. Tím se Ripka cíleně zabýval již od léta 1939. Ani Česko-Slovenský boj, ani Československé zprávy ve stávající podobě totiž nevyhovovaly jeho propagačním účelům, a uvažoval proto tedy o jejich splnutí. Dalo se však předpokládat, že to vyvolá odpor ze strany Osuského ale také Langsteinovy skupiny.³⁵² K žádané reorganizaci tisku, která se stala základem jeho struktury až do porážky Francie v červnu 1940, došlo nakonec až k 1. lednu 1940. V případě periodických tisků bylo rozhodnuto o sloučení všech dosavadních časopisů v jeden ústřední list. V důsledku toho přestaly vycházet Česko–Slovenský boj a Československé zprávy. Politický obsah reorganizovaného *Československého boje* byl nadále pod přímým dozorem Ripky jako šéfa SSI. Nová redakce Československého boje byla složena z J. Čaploviče, Milady Sísové a Langsteina–Hronka. Politickým vedením redakce Československého boje byl pověřen nejdříve dočasně I. Ducháček, ale brzo nato Vladimír Klecanda, vystupující pod pseudonymem Luděk Kalvoda.³⁵³ Řízením administrativní, výrobní a komerční stránky byl pověřen Julius Fürth. Správě pro službu informační podléhaly rovněž L'Europe Centrale, Slovenský Chýrník, Spirit of Czechoslovakia a Naše vojsko, v Londýně vycházející Čechoslovák v Anglii a bulletiny Bulletin des instituteurs tchécoslovaques, Bulletin socialiste tchécoslovaque a Bulletin catolique thécoslavaque.

Ripka vzápětí požádal o pravidelnou spolupráci s reorganizovaným Československým bojem významné československé novináře, publicisty a politiky. Dne 11. ledna 1940 zaslal dopisy se žádostí o příspěvky, jejichž adresáty byli J. Stránský, Ján Bečko, K. Kříž a Rudolf Bechyně.³⁵⁴ Posledně jmenovaného označil dokonce za jednoho z několika málo vynikajících žurnalistů a publicistů a ponechal mu na úvaze, co a jak bude psát: „(...) četl jsem s dojetím Tvůj článek

---

³⁵² NA, f. AHR, k. 225, 1-143, ČsNV, Čs. zahr. ústředí v Londýně, 1939. Dopis J. Smutnému ze dne 5. srpna 1939.

³⁵³ NA, f. AHR, k. 97, 5-3-1: Zpráva státního ministra H. Ripky o Informační službě v Paříži podaná Státní radě 19. února 1941, s. 12.

³⁵⁴ NA, f. AHR, k. 93, 1-3-24.

v Českoslováku po vraždách našich studentů v Praze a vím tedy dobře, na jaké struně chceš a budeš hrát.“³⁵⁵ Později v Londýně se však Rudolf Bechyně dostával s H. Ripkou do stále častějších a ostřejších názorových střetů.

Již v souvislosti jednáním o převzetí a sloučení jednotlivých listů se hovořilo také o vytvoření vydavatelské společnosti, která by měla na starosti vydávání Československého boje, ale i dalších periodických i knižních publikací, a to v zásadě na komerčním základě. Proveditelnost těchto úvah konzultoval Ripka s J. Fürthem, který se vyslovil pozitivně.³⁵⁶ Z formálního hlediska se mělo předejít tomu, aby tuto činnost vykonával přímo ČSNV, protože by přebíral odpovědnost za každý článek, což nebylo z politických důvodů příliš vhodné. Vydavatelská společnost měla mít statut nezávislosti, přičemž by byl zachován princip politického usměrnění podle potřeb politického vedení. Vznik vydavatelské společnosti, která měla mít formu akciové společnosti se správní radou, se však protahoval. Do té doby než mělo být její ustavení formálně provedeno francouzskými úřady, bylo na schůzi ČSNV schváleno, že Československý boj bude vydáván informační správou.³⁵⁷ Na konci května 1940 pak Československý národní výbor rozhodl, že vzhledem k všeobecné situaci a vzhledem k potřebě omezení výdajů nebude vydavatelská společnost zatím zřizována.³⁵⁸ K tomu už také z důvodu brzké německé okupace Francie nedošlo.

Správa pro službu informační se pod Ripkovým vedením postupně rozrostla v poměrně rozsáhlou organizační strukturu, která se vnitřně členila do pěti odborů, které pokrývaly celé spektrum informační, propagační a tiskové činnosti. To bylo důkazem vzrůstajícího významu propagandy za druhé světové války, kterého si byl Ripka plně vědom. Cílem propagandy bylo vytvářet politické a psychologické podmínky pro boj za osvobození Československa, působit vhodným způsobem na obyvatele protektorátu, politickou reprezentaci států bojujících proti Hitlerovi a v neposlední řadě také na vojáky československé armády.

Konečnou organizační strukturu stanovil Hubert Ripka svým rozhodnutím ze dne 1. února 1940. Jeho zástupcem a současně přednostou I. (všeobecného) odboru byl jmenován V. Klecanda, který v této funkci vystřídal Prokopa Maxu. Vzhledem ke Klecandově předchozí domácí odbojové činnosti zajišťoval I. odbor styk

---

³⁵⁵ ANM, f. R. Bechyně, k. 3: Dopis H. Ripky ze dne 11. ledna 1940.

³⁵⁶ NA, f. AHR, k. 225, 1-143, ČsNV, Čs. zahr. ústředí v Londýně, 1939. Dopis J. Smutnému z 5. srpna 1939.

³⁵⁷ Zápis o schůzi ČSNV, 16. prosince 1939 - srov.: Kuklík, J., Němeček, J.: Od rozpadu Česko-Slovenska... Zápisy ze zasedání Československého národního výboru 1939–1940, c. d., dok. 35.

s domovem. V. Klecanda zároveň dohlížel na činnost redakční rady Československého boje a usměrňoval obsah publikovaných článků. Přednostou II. (informačního) odboru byl I. Ducháček a jeho zástupcem J. Čaplovič, který měl na starosti slovenské záležitosti. III. (rozhlasový) odbor vedl nejprve Jan Hejret, který byl později nahrazen P. Macháčkem. IV. odbor (kulturní propagandy) vedl G. Winter a V. odbor (ediční a administrativní) řídil Julius Fürth, který měl na starosti též propagační využití umělecké a filmové tvorby.³⁵⁹

Na rozdíl od tiskové propagace se až do okupace Francie v červnu 1940 Ripkovi a zejména rozhlasovému odboru SSI nepodařilo získat žádoucí vliv na československé vysílání v pařížském rozhlasu. I přesto, že rozhlasový odbor dodával denně materiál pařížskému rozhlasu, nic to neměnilo na tom, že nemohlo o vysílání rozhodovat. Samotné vysílání bylo podrobováno oprávněným kritikám, protože nebylo všeobecně známo, zda je či není československé vysílání v pařížském rozhlasu pod kontrolou ČSNV.³⁶⁰

Již 4. září 1939 poslal Jaromír Kopecký dopis do Paříže Ripkovi, ve kterém píše, že sledují československé vysílání z francouzských stanic a byli zklamáni jeho neaktuálností. Podle Kopeckého srbské vysílání z Paříže stojí svou úrovní a aktuálností o mnoho výše. Spolu s J. Hykou, M. Křížem a Steinem se domníval, že by jednak přednes neměl být tak patetický a dále považoval za nutné, aby československé vysílání obsahovalo především zprávy o událostech bezprostředně se týkající Československa a o událostech ve spojeneckém táboře. Dlouhé teoretické úvahy neměly podle J. Kopeckého tolik smyslu, aby se jim věnovala skoro polovina vysílání. Kopecký dodal, jestli má Ripka možnost působit na sestavování zpráv, aby se pokusil zjednat nápravu.³⁶¹

V listopadu 1939 si na československé vysílání v pařížském rozhlasu stěžoval ještě před svým útekem z protektorátu rovněž V. Klecanda. Ve svém dopisu, který zaslal Ripkovi do Paříže a J. Smutnému do Londýna, vytýkal neserióznost a lehkomyšlnost vysílání. Klecanda uvedl několik příkladů zpráv, které přímo ohrožovaly lidi doma: „Ale gestapo je na našeho sedláka krátké: ten už umí schovat své zásoby pro naše lidi... po druhé: naši vlastenečtí obchodníci dobře umí ukrýt své

---

³⁵⁸ Kuklík, J. a kol.: Od rozpadu Česko-Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940 – Příloha, dok. 59: Zápis o schůzi ČSNV, 30. května 1940.

³⁵⁹ Kuklík, J.: Vznik Československého národního výboru ..., c. d., s. 64–65.

³⁶⁰ NA, f. AHR, k. 97, 1-5-3-1: Ze zprávy státního ministra H. Ripky o Informační službě, podané Státní radě dne 19. února 1941, s. 14.

zásoby pro naši pozdější potřebu, takže je gestapo nenalezne... jindy zase: podle německého diktátu se musela přelepit všechna vadná místa v čítankách, dějepise atd. ... ale naši skvělí učitelé se v tom vyznají: dali dětem přelepiti všechna závadná místa průsvitným papírem“ Podle V. Klecandy takové zprávy vedly jen ke kontrolám sedláků, obchodníků a učitelů, které končily pokutami nebo dokonce koncentračním táborem.³⁶²

V prosinci 1939 se přidal a kritickými slovy Rudolf Bechyně: „Vážení pánové, nemohu již bez protestu snášeti hanbu, kterou českému jménu denně způsobuje takzvané československé rozhlasové vysílání ve Francii. Naše veřejnost doma i v cizině musí konečně zvědět, kdo za tento rozhlas odpovídá. Je to Národní výbor? Je to naše vyslanectví v Paříži? (...) Stejně ubohá (jako stránka jazyková – DP) je stránka programová. Národ, který zrodil Smetanu, Dvořáka a mnohé jiné, je tu hudebně reprezentován cizími skladateli, což by nebylo nejhorší, ale také jepičími odrhovačkami a namnoze nakřapanými deskami, jejichž hlas se někdy více podobá prasečímu vřískání, než hudbě. Výběr z písemnictví je stejně nedostatečný a mnohdy nevhodný. Doma jsou naši literáti umlčeni, někteří z nich jsou v koncentračních táborech, jejich knihy jsou zmrzačeny nebo vyhazovány ze školních a veřejných knihoven. Nepřítel zabíjí ducha národa, aby zotročil jeho tělo. Jak čelí náš odboj tomuto vraždění? Co podává umlčenému národu z bohatého pokladu našeho písemnictví? Opravdu méně než málo.“ Bechyně odsoudil rovněž nekritické propouštění zpráv o domácím odboji, které slouží gestapu jako podklad k perzekučním zákrokům.³⁶³

Ripka následně dopisem situaci kolem rozhlasu objasňoval. Uvedl, že počátkem ledna 1940 byla zrušena stanice „Svobodné Československo“ ve Fécamp (vysílání totiž usnadňovalo orientaci německých letadel), která byla řízena bývalým zaměstnancem pražského Radiojournalu Janotou a kontrolována, respektive financována československým vyslanectvím v Paříži. Po zrušení fécampské stanice již československá zahraniční akce neměla v Paříži vlastní relaci. Ripka dodal, že

---

³⁶¹ NA, f. AHR, k. 133, 1-10-1a: Dopis J. Kopeckého H. Ripkovi, 4. září 1939.

³⁶² NA, f. AHR, k. 90, 1-3-3-1: Zpráva Kalvody (krycí jméno V. Klecandy – DP) Ripkovi, 28. listopadu 1939. Srov. též: Otáhllová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie..., c. d., díl II., dok. 373: Zpráva V. Klecandy J. Smutnému do Londýna a H. Ripkovi do Paříže, 28. listopadu 1939.

³⁶³ NA, f. AHR, k. 90, 1-3-3-1: R. Bechyně Československému národnímu výboru v Paříži, 23. prosince 1939, cit. dle s. 2.

českoslovenští speakeři ve francouzském vysílání jsou zaměstnanci francouzských úřadů a vliv ČSNV na relace je velice omezený.³⁶⁴

Již týden před tímto dopisem se Ripka rozhlasovými záležitostmi zabýval na schůzi ČSNV. Místopředseda J. Šrámek poznamenal, že rozhlas patří francouzské vládě, ale že veřejnost si myslí, že ho převzal ČSNV, a činí jej za rozhlas zodpovědný. Podle J. Šrámka se mělo v Československém boji upozornit na to, že československé vysílání pařížského rozhlasu není plně pod kontrolou ČSNV. Ripka na schůzi vyjádřil názor, že bude třeba, aby byla získána nová stanice, kde by bylo vysílání plně pod kontrolou ČSNV.³⁶⁵ To se však již do června 1940 nestalo.

5. 5. Evakuace

Hlavním úsilím československé exilové reprezentace zůstávalo uznání Československého národního výboru za (alespoň) prozatímní vládu. Toto úsilí nepřestalo prakticky až do pádu Francie. Přes evidentní neochotu ze strany Francouzů postupoval ČSNV tak, aby *via facti* vytvářel skutečnosti, které by ukazovaly, že jedná a je nucen jednat – zejména s ohledem na vojenské záležitosti – jako vládní činitel. Snaha přesvědčit o přínosu uznání pro samotné Francouze a Angličany se však neseťkala s úspěchem.

Nic na tom nezměnil ani iniciativní a samostatný pokus Huberta Ripky – takřkajíc na poslední chvíli – ačkoli se opíral o podporu Ripkových francouzských přátel, zejména Harriota, ministra Monneta a vyslance Comerta. V době, kdy se nad Francií již stahovala černá mračna, zaslal po konzultaci s nejbližšími pařížskými spolupracovníky a za souhlasu Šrámka, Ingra, Outraty, Slávika a Viesta, ale bez dohody s Benešem, vlastnoručně koncipované a za svou osobu podávané memorandum předsedovi francouzské vlády P. Reynaudovi s žádostí o uznání československé prozatímní vlády.³⁶⁶ V memorandu upozornil na to, že po 15. březnu 1939 Velká Británie, Francie, Spojené státy a Sovětský svaz odmítly uzнат ustavení

---

³⁶⁴ ANM, f. Rudolf Bechyně, k. 3, Dopis H. Ripky R. Bechyněmu.

³⁶⁵ Kuklík, J. a kol.: Od rozpadu Česko–Slovenska... Zápisy ze zasedání Československého národního výboru 1939–1940, c. d., dok. 40: Zápis o schůzi ČSNV, 11. ledna 1940.

³⁶⁶ NA, f. AHR, k. 65, 1-1-256-42/2, H. Ripka - osobní, Studie, Čs. akce zahraniční, strojopis, nedat., s. 282-285.

Protektorátu Čechy a Morava, připomněl, že 2. října 1939 byla mezi Š. Osuským a É. Daladierem podepsána smlouva o obnovení československé armády ve Francii, kde byla poprvé zmíněna československá prozatímní vláda. Uznáním Československého národního výboru byla podle něj uznána rovněž kontinuita Československé republiky. Žádal proto, aby Československý národní výbor byl uznán za prozatímní vládu.³⁶⁷

Teprve o den později informoval o tom, že zaslal P. Reynaudovi memorandum, také Beneše do Londýna: „Doufám, že budete i Vy, pane prezidente, souhlasit s tímto memorandumem informativní povahy. Neslibuji si od něho nějaký pozitivní výsledek, ale pokládám za nutno, aby Francouzi byli z naší strany postaveni před otázku své odpovědnosti vůči nám.“³⁶⁸ Ripkova snaha se již v pohnuté době nesetkala ze strany Francouzů s odezvou. Šance na úspěch, stejně jako riziko spojené s odmítnutím, byla mizivá. Ripka si toho byl vědom, považoval však za nutné nemlčet a připomínat Francouzům také jejich zodpovědnost za osud Čechoslováků. Již na poradě SSI přesně o měsíc dříve, 4. května 1940, apeloval na své podřízené, aby i přes stále nepříznivou situaci ohledně uznání vlády při rozhovorech s Francouzi ukazovali, jaké vznikají problémy právě z toho, že nebyla uznána vláda – například v porovnání s Poláky, nabádal, aby se dotazovali, jak mají Čechoslováci v sobě nalézat dostatek mravních sil pro vytrvání v rezistenci, když vidí, že sousední národ má vládu a oni ne.³⁶⁹

O odjezdu z Paříže bylo v ČSNV definitivně rozhodnuto v neděli 9. června 1940, tedy pět dnů před obsazením francouzského hlavního města německými vojsky. Již předtím bylo domluveno, že všichni odjedou do Béziers na jihu Francie, kde bylo sídlo velitelství československého vojska, a odtamtud se bude hledat nové umístění ČSNV podle toho, kde se usídlí francouzská vláda. Do Béziers byla proto vypravena část písemného materiálu a několik zaměstnanců – především těch, kteří měli v Paříži rodiny, ženy, děti a staré rodiče – což by se při náhlé evakuaci Paříže mohlo stát závažnou komplikací. Podle Ripky se mělo jednat celkem o evakuaci osmdesáti lidí z civilní správy ČSNV. Dne 9. června 1940 ráno informoval Ripku

---

³⁶⁷ Němeček, J. a kol.: Od rozpadu Česko–Slovenska... (16. březen 1939–15. červen 1940), c. d., dok. 254: Memorandum člena ČSNV H. Ripky předsedovi vlády Francie P. Reynaudovi, 3. června 1940.

³⁶⁸ Němeček, J. a kol.: Od rozpadu Česko–Slovenska... (16. březen 1939–15. červen 1940), c. d., dok. 255: Dopis člena ČSNV H. Ripky předsedovi ČSNV E. Benešovi, 4. června 1940.

³⁶⁹ NA, f. AHR, k. 95, 1-3-33a: Zápis o poradě referent, 4. května 1940.

bývalý francouzský poslanec Anglés, který s ním po celou dobu pařížského pobytu spolupracoval, že je potřeba okamžitě se připravit na odjezd. Zaměstnanci ČSNV odjeli z Paříže ve večerních hodinách, včetně Jana Šrámka, někteří až následující den. Cílem cesty byl Batz s/M. u La Baule v departmantu Loire, kde měl být zajištěn hotel pro osmdesát osob. Po příjezdu nákladním a několika osobními auty však bylo zjištěno, že hotel je nevyhovující. Nouzově zde bylo možné umístit třicet až čtyřicet lidí. Proto se Ripka s ředitelem finanční správy Havlíčkem rozhodli pro pronajmutí hotelu v blízkém St. Marc. Jednalo se o provizorní řešení, a tak se v následujících dnech pokusili najít něco v oblasti mezi La Rochelle a Bordeaux. Když přišla zpráva o tom, že Paříž bude obsazena Němci, rozhodli se odjet do Cognacu, aby byli blízko francouzské vládě, o které se neurčitě dovídali, že odjíždí z Tours do Bordeaux.³⁷⁰

Do Cognacu přijeli 15. a 16. června 1940. Mezitím asi polovinu zaměstnanců poslali ze St. Marc přímo do Béziers. Do Cognacu, kam přijeli osobními auty v počtu čtyřiceti lidí, je zastihla zpráva o jmenování Pétainovy vlády. Bylo jasné, že to je konec československé akce ve Francii a že je nutné zemi co nejrychleji opustit. Proto všichni 18. a 19. června 1940 odjeli do Bordeaux. Zde jednali Ripka, který přijel z Cognacu až se zbytkem zaměstnanců 19. června, a Slávik s francouzskými a anglickými představiteli o evakuaci. Podařilo se získat deset míst na jedné anglické válečné lodi (byl sem zařazen např. J. Šrámek) a dvě francouzské lodi, z nichž jedna měla plout přímo do Anglie – sem byl přiřčen menší počet vojáků a jen ti úředníci, kteří měli diplomatické pasy s vízem do Anglie – a druhá do Casablanky. J. Slávik se staral o lidi, kteří se nalodili směrem do Anglie a Ripka o lidi do Casablanky.³⁷¹ Dodejme, že Ripka měl ve svém pase anglické vízum, takže mohl klidně zvolit přímou cestu do Anglie. Zůstal nicméně s lidmi, kteří s ním pracovali v Paříži.

Z Bordeaux nakonec vypluli 20. června 1940 před pátou hodinou odpolední, již po prvním německém bombardování přístavu. Za necelé dvě hodiny byla loď, na níž se Ripka nacházel, napadena několika německými bombardovacími letadly. Z ústí Girondy, které bylo o dva dny dříve při německém hromadném náletu zaminováno, vyplula loď teprve dne 21. června 1940 ráno. Na lodi se Ripka a ostatní z poslechu rádia dověděli o jednání Pétainovy vlády o příměří s Německem a o přijetí

---

³⁷⁰ NA, f. AHR, k. 86, 1-1-10-1a: Zpráva H. Ripky o odjezdu z Francie do Anglie, 15. července 1940, č. 259/taj/40, s. 1–5. Též: NA, f. Hubert Ripka, k. 31. Ripka rukou dopsal, že zprávu obdržel E. Beneš, J. Šrámek a S. Ingr. O evakuaci dále též: NA, f. AHR, k. 65, 1-1-256-42/2, H. Ripka - osobní, Studie, Čs. akce zahraniční, strojopis, nedat., s. 341 an.

³⁷¹ Tamtéž, s. 5–7.

německých podmínek. Velitel lodi, kapitán Monamicq, neuposlechl rádiem zachycené výzvy, aby se okamžitě odebral do nejbližšího francouzského přístavu.³⁷² Podle rozhlasových zpráv se ukázalo, že je situace v severní Africe nejasná, a proto se kapitán rozhodl, že nepojede do Casablanky, ale do Gibraltaru, a tam se dohodne s Brity, co dále. Do Gibraltaru dorazila loď v úterý 25. června 1940. Bylo zde rozhodnuto, že loď bude zařazena do konvoje mířícím do Anglie. Na loď se podle Ripky nalodilo asi sedmdesát polských důstojníků a poddůstojníků z dělostřelecké školy, vedených mjr. Diewiszkiem. Z Gibraltaru odjela loď 28. června 1940 ráno v konvoji, v němž kromě dvou doprovodných válečných lodí, bylo celkem dvanáct dopravních lodí. Dne 7. července 1940 dorazila loď bez problémů do Liverpoolu. Po příjezdu upozornil Ripka britskou policii na některé civilní osoby, které nikdo neznal a které se zdály podezřelé, z nichž asi čtrnáct bylo policií zadrženo.³⁷³

V přístavní hale dostali čaj a chléb s marmeládou, a pak byli zavedeni k lékařům, kteří je prohlédli a dali provizorně předtištěnou identifikační nálepkou. Již za hodinu či dvě se však skupina, v jejímž čele Ripka byl, vydala na cestu do Londýna.³⁷⁴

Evakuace z Francie se stala později předmětem mnoha dohadů a spekulací. Evakuaci civilních osob měla zajišťovat Správa pro zahraniční věci, kterou řídil Š. Osuský, fakticky však tíhu nesla především Vojenská správa, ačkoli evakuace civilních osob nespádala pod její pravomoc. O to, kdo měl na evakuaci největší zásluhy a kdo nesl zodpovědnost za některá pochybení, se v Londýně dostali do sporu Osuský s několika Benešovými stoupenci. Osuský tvrdil, že evakuaci organizovalo především československé vyslanectví v Paříži, a prohlašoval, že o evakuaci jednal s francouzským ministerstvem zahraničních věcí, na základě čehož byl potom francouzským ministerstvem národní obrany vydán plk. Kalinovi evakuační rozkaz a byly poskytnuty lodě Forbin a Condé.³⁷⁵ Spor vyvrcholil na schůzi Státní rady ve dnech 1. a 2. července 1941. S. Ingr, Hubert Ripka, Ján Slávik a Klecanda se ostře postavili proti Osuskému s tím, že nespolečně pracoval s ČSNV a že neintervenoval v jeho prospěch u francouzské vlády. V. Klecanda tvrdil, že Š. Osuský nedělal při evakuaci z Paříže do Bordeaux nic, že neobstatal pro úředníky výboru potřebné

---

³⁷² Tamtéž, s. 7–8.

³⁷³ Tamtéž, s. 8–9.

³⁷⁴ Hronek, J.: Od porážky k vítězství. II. část. Praha, Práce, 1947, s. 12–13.

³⁷⁵ Michálek, S.: Diplomát Štefan Osuský. Bratislava, VEDA, 1999, s. 154.

dokumenty a že lodě Forbin a Condé zabezpečili H. Ripka a J. Slávik.³⁷⁶ Dne 3. října 1941 pak poslal J. Šrámek dopis E. Benešovi, který podepsali Ripka, F. Němec, J. Bečko, E. Outrata, J. Slávik, L. Feierabend, J. Nečas a R. Viest, ve kterém bylo vyjádřeno, že za stávajících rozporů není nadále spolupráce Š. Osuského na vládní činnosti možná.³⁷⁷

Podle Š. Osuského měly přetrvávající spory za cíl zdiskreditovat jeho činnost ve Francii a odstranit ho tím z politiky: „štyria členovia Národného výboru, gen Ingr, dr. Slávik, dr. Outrata a dr. Ripka, a prof. Klecanda, budú jednomyselne tvrdiť, že som evakuáciu sabotoval. Proti ich spontánnemu obvineniu bude iba môj ojedinelý hlas. Päť hlasov proti jedinému! A ortieľ nado mnou bude vyneseny. Dobře vypočítaný komplot, ktorý podľa vyjadrenia sa jedného zo zúčastnených – ma za účel ‚oddělat Osuského!‘“³⁷⁸ Zvláště Ripku v Londýně Š. Osuský obviňoval z toho, že se svými propagačními metodami snažil ve Státní radě vyvolat dojem, že on byl „mnichovákem“ a že ve Francii s „mnichováky“ sympatizoval.³⁷⁹

Nejzávažnějším důsledkem zmatků kolem evakuace z Francie však nebyly následující osobní spory, ale především to, že v Paříži byla zanechána část archivních materiálů, které po obsazení Francie využilo gestapo k zatýkání v protektorátu. Materiály, které se dostaly do Berlína, zřejmě nepřečkaly válku, protože v německém Národním archivu (Bundesarchiv), kde by byly za normálních okolností uloženy, se nedochovaly.

Ripkovo „pařížské období“ bylo bezpochyby jedním z vrcholů jeho životní dráhy. Plně se již věnoval politice, a ač bez odpovídajícího mandátu, dostal se do nejužšího okruhu osob, které rozhodovaly o československé zahraniční akci. Pro ni – lépe řečeno pro její Benešovo pojetí – byla doslova neocenitelná jeho propagační a informační činnost ještě před vznikem Československého národního výboru, která se jako protiváha postavila československému vyslanci ve Francii Štefanu Osuskému, jehož ambice a činy se s Benešovými křížily. Ripka v tomto politickém souboji obstál a dovedl tiskové a další aktivity postupem času soustředit do své kompetence. Vybudoval ve Francii, kde se Benešovi stále nedostávalo

---

³⁷⁶ Tamtéž, s. 155.

³⁷⁷ Tamtéž, s. 157. Z úřadu státního ministra odvolal Š. Osuského prezident E. Beneš pro dlouhodobou neúčast na zasedáních vlády definitivně až dne 31. března 1942.

³⁷⁸ Osuský, Š.: Pravda vítězí! Londýn, Pravda, 1942, cit. dle s. 10.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 4.

sluchu, základnu pro jeho zahraničněpolitickou koncepci a toho si byl Beneš dobře vědom a s Ripkou politicky počítal i nadále.

6. Ripka v londýnském exilu. Koncepce československé zahraniční politiky

„Tím, že ujednáváme a utvrzujeme spojení se Sovětským svazem, tím, že pěstujeme a prohlubujeme přátelskou spolupráci se západními mocnostmi, tím, že orientujeme svou hospodářskou politiku na všechny strany do celého světa, tím, že usilujeme o zajištění trvalé součinnosti mezi Západem a Východem – tím vším ovšem sledujeme především vlastní národní zájem Československa; Masaryk a Beneš vytvořili výraznou koncepci naší politiky, spočívá právě v tom, že vlastní národní zájem je nerozlučně spojován s obecným zájmem evropským a přímo chápán jako jeho nedílná část. Jsme přesvědčeni, že takovouto politikou sloužíme zároveň mírovým a bezpečnostním potřebám celé Evropy.“³⁸⁰

6. 1. Státním tajemníkem a od října 1941 ministrem exilové vlády

Během svého působení v Londýně našel Ripka útočiště v dobře zařízeném nájemním bytě 20, Aldford House na Park Street³⁸¹, který obýval spolu s Ivo Ducháčkem, který byl jeho osobním asistentem a který vyřizoval věci spojené s bydlením, a J. Fürthem. Ripkova manželka Noémi a synové, kteří bydleli od března 1939 u Noéminých rodičů na francouzském venkově, se do Velké Británie dostali jinou cestou než on sám. Až v srpnu a září 1940 se spolu s Francine Ducháčkovou, manželkou I. Ducháčka a Evou Strimplovou, vdovou po bývalém československém vyslanci v Bruselu, dostali vlakem přes Madrid do Lisabonu a odtud do Velké Británie. Nový domov našli Ripkovi synové a manželka v Oxfordu na Mansfield

---

³⁸⁰ Ripka, H.: S Východem a Západem. Londýn, Českoslovák, 1944, s. 63.

³⁸¹ NA, f. Ivo Ducháček, k. 4.

Road, kam za nimi Ripka dojížděl na víkendy.³⁸² Kamarádem Michala a Jiřího se zde stal syn Juraje Slávika, který se sem s matkou přestěhoval z důvodu nepřestávajícího bombardování Londýna, a po matčině návratu do britského hlavního města, se Noémi a Ripkovi synové stali pro mladého Slávika „náhradní rodinou.“³⁸³

Dne 21. července 1940 byla britským ministrem zahraničních věcí lordem Halifaxem uznána československá prozatímní vláda.³⁸⁴ I přes deklaraci kontinuity prozatímní vlády s pařížským ČSNV se vytvořené ministerstvo zahraničních věcí, do jehož činnosti se Hubert Ripka ihned zapojil, od pařížské Správy pro službu zahraničních věcí značně odlišovalo. Ministerstvo zahraničních věcí totiž prakticky vůbec nenavazovalo na svého pařížského předchůdce. Vznikem ministerstva zahraničních věcí byl především zásadně omezen vliv Štefana Osuského na zahraniční politiku. Do čela ministerstva se postavil Jan Masaryk, jehož úřad byl podle britského vzoru doplněn státním tajemníkem, jímž se stal jmenovacím dekretem ze dne 22. července 1940 Hubert Ripka.³⁸⁵ Jednalo se o věcnou dělbu, kde Ripka dostal do kompetence informační a propagační službu ministerstva, které od prosince 1940 sídlilo v Fursecroft Court na londýnské George Street. Na pozici státního tajemníka ho prosadil Edvard Beneš, který s ním již v této době do budoucna počítal jako s ministrem zahraničí. Budově v George Street se brzy začalo příznačně říkat „Ripkárna“, a lidé tam vedle úředních povinností často chodili jen tak na kus řeči, zdržet se, „pokecat“.

Obdobně jako ministr Jan Masaryk měl i státní tajemník svůj vlastní kabinet, který vedl Ripkův osobní tajemník Ivo Ducháček. Pod státního tajemníka spadal tzv. informační odbor, jehož vedoucím úředníkem jmenoval Ripka J. Krause. Informační odbor, který se svým rozsahem blížil téměř samostatnému ministerstvu informací, se dělil na šest oddělení. V čele zpravodajského oddělení stál K. Kříž, kterému

---

³⁸² NA, f. AHR, k. 3 a k. 262.

³⁸³ Slávik, J. L. J. V.: Můj otec Juraj Slávik. In: Michálek, S. a kol.: Juraj Slávik Neresnický. Bratislava, HÚ SAV, 2006, s. 334.

³⁸⁴ Britská strana se však v této době uznáním prozatímní vlády nehodlala vázat v otázce budoucích hranic, v otázce uznání Benešovy koncepce právní kontinuity a vyjímala z pravomoci československých úřadů osoby, které se nebyly z vlastní iniciativy ochotny podřídit, čímž byl řešen především problém československých Němců.

³⁸⁵ První londýnská exilová vláda, jejímž předsedou se stal Msgre Jan Šrámek, sestávala z pěti rezortních ministrů, tří ministrů bez svěřeného rezortu (tzv. státních ministrů) a čtyř státních tajemníků. Vedle Ripky v ministerstvu zahraničních věcí se státními tajemníky stali gen. Rudolf Viest v ministerstvu národní obrany, Ján Bečko v ministerstvu sociální péče a Ján Lichner v ministerstvu financí.

podléhala také ČTK. Zpravodajské oddělení vydávalo politický přehled pro potřeby ministerstva, sledovalo zahraniční tisk, spolupracovalo se zahraničními tiskovými agenturami a britským ministerstvem informací. Rozhlasové oddělení, jehož hlavním úkolem byla příprava materiálů pro československé vysílání v BBC, vedl J. Körbel a pracoval zde mimo jiné také Pavel Tigrid. V čele „amerického“ oddělení byl Vojta Beneš. Úkolem zahraničněpropagačního oddělení, kde pracovali bývalí tiskoví atašé několika vyslanectví Erban, Hejret, Steigerhof a další, bylo udržovat kontakt s ostatními exilovými vládami. Oddělení kulturní propagandy vedl G. Winter a oddělení vojenské propagandy mjr. Koutník.³⁸⁶

Je třeba hned říci, že přesto, že měl Ripka v ministerstvu zahraničních věcí na starosti informační a propagační službu, zasahoval zároveň významným způsobem do mezinárodních jednání vedených jménem československé (do poloviny roku 1941 prozatímní) vlády. Stávalo se tak do jisté míry paradoxem, že Jana Masaryk dělal prostřednictvím svých neformálních vztahů mezi britskými a americkými politickými kruhy a z pozice syna T. G. Masaryka spíše propagandu, zatímco Ripka, který byl zodpovědný za propagandu, vykonával v dohodě s E. Benešem v mnoha ohledech zahraniční politiku. Nebylo tomu tak jen v době, kdy byl Masaryk mimo Londýn a kdy ho Ripka oficiálně zastupoval a kdy vystupoval jako úřadující ministr zahraničních věcí. Značná část diplomatického sboru i úředníci britského ministerstva zahraničních věcí totiž záhy zjistili, že je lepší obracet se na Ripku než na Masaryka, chtěli-li brzké vyřízení záležitosti, s níž přicházeli. J. Masaryk se nerad pouštěl do podrobných diskuzí, znamenajících následné zdlouhavé projednávání s příslušnými politiky a referenty, což neměl v oblibě. Masarykovou předností bylo, že dovedl mnoho věcí vyřídit vtípem a prorazit cestu k jednání. Samotné jednání už musel většinou dělat někdo jiný. To byla parketa pro Ripku, který naopak vynikal systematičností, schopností vyjednávat a organizovat.

Jak je patrné ze záznamů Benešova osobního tajemníka Eduarda Táborského, přenechával Masaryk značnou část úředních povinností a každodenní administrativní práce na Ripku i v době, kdy necestoval mimo Velkou Británii.³⁸⁷

---

³⁸⁶ Kuklík, J: Vznik československého národního výboru ..., c. d., s. 120–122.

³⁸⁷ Táborský, E.: Prezident Beneš mezi Západem a Východem. Praha, Mladá fronta, 1993, s. 229.

Masaryk neskrýval, že úřad ministra zahraničních věcí přijal až poté, co mezi ním a E. Benešem bylo vyměněno několik telegramů a na Benešovo výslovné přání.³⁸⁸

I přes značně odlišné povahové Masarykovy a Ripkovy vlastnosti a pracovní metody – nebo možná právě proto – měla jejich spolupráce na ministerstvu zahraničních věcí principiálně kladné výsledky. Ačkoli úzce spolupracovali pět let, nebylo nikdy třeba, aby si mezi sebou formálně určovali své kompetence. Jan Masaryk si byl vědom toho, že Ripka se stal jeho jen těžko nahraditelným spolupracovníkem.

Také Ripka později vzpomínal na Masaryka jako na citlivého, vnímavého a inteligentního člověka: „Pod prostým zevnějškem, který rád zdůrazňoval, skrýval Masaryk složitou a těžko postižitelnou povahu. Ačkoli skoro vždy stavěl na odiv až nápadnou veselost, měl ve skutečnosti sklon k melancholii. Jako skvělý a oslnivě duchaplný vypravěč platil často za člověka, který se rád baví. Ve skutečnosti byl mizantrop, a i když si příliš nevážil společnosti, přece – aniž si to přiznával – trpěl svou morální osamělostí. (...) Zdálo se, že se celý rozdává, a přece byl uzavřený a nasmělý i vůči svým přátelům. Měl nepopiratelné a neodolatelné osobní kouzlo, které bylo možná částečně výsledkem jeho složitě povahy.”³⁸⁹ Zřejmě právě značná odlišnost Masarykovy a Ripkovy povahy byla příčinou několika drobnějších neshod, které však nikdy nebyly většího významu. Prokop Drtina ve svých pamětech vzpomíná na napjatou situaci mezi Masarykem a Ripkou poté, co Československo vypovědělo válku Maďarsku. Silný propagační a povzbuzující efekt mělo oznámení vládního rozhodnutí o vypovězení války rozhlasem do vlasti. Masaryk však odmítl do rozhlasu mluvit, a tak měl projev přečíst Ripka, kterého do rozhlasu doprovázel právě Drtina s J. Körblem. Podle Drtiny už Ripka čekal na zavolání do vysílací kabiny a pročítal si ještě naposled vládní prohlášení, když v tom do studia vešel Masaryk a oznámil mu, že si to rozmyslel a že přečte prohlášení do rozhlasu sám. „Zůstali jsme všichni tři (Ripka, Drtina a Körbel – DP) jako zkoprnělí, Ripka ztuhl a beze slova odevzdal text Masarykovi.”³⁹⁰ Naopak Masaryk si stěžoval na Ripkův bujarý život a oblibu alkoholu.³⁹¹

---

³⁸⁸ Feierabend, L. K.: Soumrak československé demokracie, díl I., s. 189, též Feierabend, L. K.: Politické vzpomínky, díl I., s. 90.

³⁸⁹ Ripka, H.: Únorová tragédie. Brno, Atlantis, 1995, s. 268–269.

³⁹⁰ Drtina, P.: Československo – Můj osud, c. d., sv. I, kniha 2, s. 592.

³⁹¹ Srov.: Otáhalová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie ..., c. d., díl I., dok. 168: Stížnost ministra zahraničních věcí československé prozatímní vlády J. Masaryka na chování ministra národní obrany S. Ingra a státního tajemníka Ripky, 7. května 1941.

Jak již bylo řečeno, zapojil se Hubert Ripka již krátce po příchodu do Londýna nejen do propagační a informační činnosti, ale též do diplomatických jednání. Poté, co došlo k nejnútnejšímu organizačnímu uspořádání, bylo ministerstvo zahraničních věcí spolu s Kanceláří prezidenta republiky pověřeno úkolem zabezpečit rozšíření mezinárodního uznání prozatímní vlády a navázat diplomatické styky se státy po celém světě. Rozesláním nót, které oznamovaly vytvoření celého systému prozatímního státního zřízení tvořeného prezidentem, prozatímní vládou a Státní radou, byl Ripka pověřen.³⁹² Jak Ripka upozornil na zasedání vlády 23. srpna 1940, byla v tomto ohledu situace do značné míry usnadněna britským uznáním československé vlády z 21. července 1940. Dalo se totiž očekávat, že další země se k britskému uznání připojí.³⁹³

V následujícím období londýnského exilu se pak významným způsobem podílel na procesu „oduznání“ mnichovské dohody Velkou Británií a Francií.³⁹⁴ Základem těchto snah bylo Benešem formulované stanovisko o neplatnosti mnichovské dohody od samého počátku, které se stalo základním kamenem teorie právní a politické kontinuity Československé republiky. Pro československou politickou reprezentaci představovala mnichovská dohoda porušení zásad mezinárodního práva, kterému neměla být přiznána žádná právní platnost. Postoj Velké Británie k argumentům československé politické reprezentace, která se odvolávala na Briand–Kelloggův pakt, zakazující agresivní válku jako prostředek mezinárodní politiky, na Pakt Společnosti národů, československou ústavu z roku 1920 a v neposlední řadě na to, že Německo samo svým jednáním v březnu 1939 mnichovskou dohodu porušilo, nebyl zpočátku příliš vstřícný. První zlepšení nastalo koncem září 1940, kdy předseda britské vlády W. Churchill v rozhlasovém projevu v BBC poprvé veřejně prohlásil, že mnichovská dohoda je mrtva.³⁹⁵ Dne 11. listopadu 1940 potvrdilo britské ministerstvo zahraničních věcí dopisem diplomatického zástupce u československé prozatímní vlády R. Bruce Lockharta, že se britská vláda necítí být vázána žádnými změnami hranic, tedy ani změnami dohodnutými v Mnichově. Nadále však Britové zastávali názor, že mnichovská dohoda byla platně

---

³⁹² První skupinu adresátů tvořila britská dominia – Nový Zéland, Jihoafrická unie, Austrálie a Kanada. Druhou skupinu tvořily exilové vlády sídlící ve Velké Británii – norská, polská, belgická a nizozemská. Všechny uznaly československé prozatímní zřízení do konce roku 1940. Kuklík, J.: Vznik Československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci v letech 1939–1940, c. d., s. 122–123.

³⁹³ Srov. Němeček, J.: Od spolenectví k roztržce. Praha, Academia, 2003, s. 66.

³⁹⁴ K procesu „oduznání“ Mnichova nejlépe Kuklík, J.: Londýnský exil a obnova československého státu 1938–1945. Praha, Karolinum, 1998, kap. IV, s. 109–135.

uzavřena a že její závaznost pro Británii zanikla v důsledku okupace zbytku českých zemí 15. března 1939. Hlavním vyjednávačem s Brity byl na československé straně vedle Edvarda Beneše také Ripka, který v této záležitosti jednal především s britským vyslancem P. Nicholsem a britským ministrem zahraničních věcí A. Edenem.³⁹⁶

Nejdůležitější jednání o britském prohlášení o neplatnosti Mnichova probíhala v první polovině roku 1942. Československé argumenty se v této souvislosti opíraly o příznivé stanovisko ze strany SSSR. Britové se sice shodli na možnosti přiznat Československu předmnichovské hranice, závazné prohlášení však vydáno nebylo.³⁹⁷ Ripka v této souvislosti při rozhovorech s P. Nicholsem zdůrazňoval, že britské stanovisko k mnichovské dohodě není pro československou politiku důležité jen s ohledem na hranice, ale také pro celou příští politiku Československa. Obratně argumentoval tím, že v zájmu poválečného Československa bude spolupráce se Sovětským svazem na jedné a Velkou Británií (resp. Británií a obnovenou Francií) na straně druhé. K takové politice však podle Ripky bylo nezbytné, aby Velká Británie sama do všech důsledků likvidovala Mnichov. Podle Ripky by mohlo britským odmítnutím likvidace mnichovské dohody a nezaručením přirozených hranic s Německem vzniknout přesvědčení, že se za československé požadavky postavil jen Sovětský svaz, což by podle něj v konečném důsledku znamenalo oslabení pozice západních velmocí mezi Čechoslováky.³⁹⁸

Při jednání o oduznání Mnichova se projevilo, že Beneš a Ripka přikládali mnichovské dohodě poněkud jiný význam, čehož si podle Ripky všiml P. Nichols. Britský vyslanec Ripkovi sdělil, že má dojem, že zatímco E. Beneš klade důraz na Mnichov, jde Ripkovi o jeho překonání, které by umožnilo pokračovat v politice spolupráce s Východem a Západem. Ripka Nicholsovi vysvětlil jistý rozdíl tím, že má k Mnichovu jiný psychologický poměr než Beneš, protože byl pro to, aby se na podzim 1938 bojovalo za každou cenu. Ripkovo stanovisko bylo tudíž v tomto ohledu rozhodně ostřeji zahroceno proti Francii a Velké Británii než Benešovo. Ripka P. Nicholse upozornil, že si musí uvědomit, že nikdo nebyl tak vyhraněně orientován

---

³⁹⁵ Tamtéž, s. 109–123.

³⁹⁶ Tamtéž, s. 124–128.

³⁹⁷ Kuklík, J., Němeček, J.: Cesta k oduznání Mnichova za druhé světové války. In: Němeček, J.: Mnichovská dohoda, cesta k destrukci demokracie v Evropě, c. d., s. 134–136.

³⁹⁸ Tamtéž, s. 4.

na spolupráci s Francií a Velkou Británií jako Beneš, takže Mnichov byl pro něho tragédií nejen politickou a morální, ale i v pravém slova smyslu osobní.³⁹⁹

Novým impulzem pro československo–britská jednání o odznamenání mnichovské dohody se staly zprávy o atentátu na zastupujícího říšského protektor Reinharda Heydricha a vyhlazení Lidic a Ležáků. Výsledkem jednání, která pak trvala až do srpna 1942, bylo nakonec kompromisní řešení, které reflektovalo odlišný právní názor britské strany na mnichovskou dohodu. Československé stanovisko o neplatnosti mnichovské dohody od samého počátku se až do konce války prosadit nepodařilo. Exilová reprezentace nechtěla riskovat zamítavou odpověď, a proto se s britským postojem spokojila a prohlásila záležitost za uzavřenou.⁴⁰⁰

Pokud jde o informování veřejnosti o jednání o odznamenání mnichovské dohody Velkou Británií, na kterém se Ripka po dva roky podílel, je třeba uvést, že propaganda Ripkovy informační služby byla extenzivnější než by odpovídalo danému stavu. Jaroslav Stránský v této souvislosti kritizoval československou informační službu, že předbíhala skutečnosti, když na základě Churchillova rozhlasového projevu ze dne 30. září 1940, který však nebyl oficiálním prohlášením vlády, hovořila o britském odznamenání Mnichova. Podle Stránského hrozilo, že informační službě již nebude nikdo věřit.⁴⁰¹ To dosvědčují i vtipy, které kolovaly v protektorátu na adresu londýnské čs. propagandy. Uvedme alespoň dva z nich: „Píše se rok 1980. Dva poslední Češi jsou chováni v klecích, jeden v Jelením příkopu, druhý v zoologické zahradě. V Berlíně rozhoduje se konečně o žádosti o českou autonomii. Je zamítnuta a nařízeno poslední dva Čechy zastřelit. Je jim dovoleno splnění posledního přání. Chtějí se spolu rozloučit. Strážce taktně se odvrátí a tu nakloní se rychle jeden k druhému a významně zašeptá: ‚Dověděl jsem se, co včera hlásil Londýn - máme to dobrý!‘.“ Nebo: „Roku 2500 učí se dva studenti dějepisu. Jeden se ptá druhého: ‚Kdy žili ty dva diktátoři Hit... Hit... jak se jmenovali?‘ ‚Hitler a Mussolini? Ti přece žili v době Beneše Velikého!‘.“

---

³⁹⁹ Tamtéž, k. 104, inv. č. 1-5-19-3: Zpráva H. Ripky o rozhovoru s P. Nicholsem, 17. dubna 1942. Ripka si tyto poznámky dopsal tužkou na průklep zprávy, jejíž originál byl odeslán Benešovi. K tužkou dopsanému záznamu si poznamenal: „toto neposláno p(anu) pres(identovi)“. Ripka si zde ještě zaznamenal: „Zatímco já rozlišuji vnitropolitický aspekt Mnichova (t.j. válku a přímo tragickou otázku, zda národ se má za všech situací bránit válečně proti útokům nebo ne) od jeho aspektu mezinárodně–politického, tj. od důsledků, jaké z toho vznikají pro příští naši zahraniční politiku, Beneš spojuje aspekty oba a často je vědomě i nevědomě zaměňuje.“

⁴⁰⁰ Kuklík, J.: Londýnský exil a obnova československého státu 1938–1945, c. d., s. 128–131.

⁴⁰¹ Feierabend, L. K.: Soumrak československé demokracie, díl I., c. d., s. 241.

Významnou součástí informační a propagační služby ministerstva zahraničních věcí, kterou Ripka v Londýně řídil, bylo rozhlasové oddělení, které připravovalo písemné podklady pro československé vysílání v BBC, na něž však měla československá exilová vláda pouze nepřímý vliv. Důležitost vysílání vyplývala především z možnosti informačně a propagačně působit na obyvatele protektorátu.⁴⁰²

Již v druhé polovině roku 1940 se československé londýnské vysílání rozrostlo do rozměrů, jež zůstaly zhruba stejné až do konce války. V té době ustavil Ripka Poradní rozhlasový sbor, který sledoval kvalitu rozhlasového vysílání. Měl třicet až čtyřicet členů z politických, úředních a publicistických kruhů. Za předsedu si vybral Prokopa Drtinu, který mu byl politicky i osobně velmi blízký. Drtina zůstal předsedou sboru až do svého odjezdu s úřadem vládního delegáta do Moskvy v srpnu 1944.⁴⁰³

Jak již ukázala debata s Prokopem Drtinou po jeho příjezdu do Paříže v únoru 1940, byl hlavním úskalím jejich spolupráce v rozhlasu odlišný názor na mnichovskou kapitulaci. Při jednom ze vzájemných rozhovorů, kterému byli přítomni také B. Laušman a R. Smetánka, se dostalo na silný a vášnivý dialog o Mnichovu. Prokop Drtina překvapil Ripku tím, že změnil své původní odmítavé stanovisko ke kapitulaci. Drtina se nyní domníval, že kapitulace byla lepším východiskem než beznadějný boj, že to byla prozíravá politika, za kterou budou Beneš i Hodžova vláda osvobozeným národem kladně hodnoceni. Ripka tomu prudce odporoval, přičemž se k němu připojil Laušman.⁴⁰⁴

Dne 1. října 1941 zaslal Drtina Ripkovi dopis o incidentu při projevu v BBC dne 31. září 1941 se Sheilou Grant–Duff, který přibližuje epizodickou, ale ne nepodstatnou, neshodu mezi celoživotními přáteli. Grant–Duff, která působila v české sekci vysílání BBC, nedovolila Drtinovi použít věty: „Ti (českoslovenští vojáci – DP) i svým ústupem (po Mnichovu – DP) si vynutili úctu a uznání světa.“ Drtina se hájil tím, že tento výrok nijak neškodí britským zájmům. Grant–Duff však dala Drtinovi najevo, že se domnívá, že mnichovská kapitulace nebyla správná.⁴⁰⁵ Drtina dodal, že tato otázka je sporná i mezi Čechoslováky a že se staví proti tomu, aby funkcionář BBC dával pokyny, jaký má či nemá dát této otázce výklad. Drtinu překvapilo, že Ripka poznamenal, že S. Grant–Duff měla v případě Drtinova projevu pravdu. Žádal

---

⁴⁰² NA, f. AHR, k. 184, 1-50-9f: Zprávy z domova, 1940.

⁴⁰³ Drtina, P.: Československo, můj osud, c. d., sv. I., kniha 2., s. 547.

⁴⁰⁴ Drtina, P.: Československo, můj osud, c. d., sv. I., kniha II., s. 494–499.

⁴⁰⁵ NA, f. AHR, k. 1, 1-1-13: Dopis P. Drtiny H. Ripkovi, 10. října 1941.

proto od Ripky písemné vysvětlení.⁴⁰⁶ Ripka Drtinovi odpověděl: „Byl jsem velmi překvapen Tvým dopisem z 10. září. Nemohl jsem očekávat, že věta žertovně pronesená v soukromém hovoru mezi těmi, které mohu pokládat za své přátele, dá podnět k tomu, abych byl vyzván k písemnému vyjádření“. Postavil se však za S. Grant–Duff. Podle Ripky nešlo o vměšování do vnitropolitických záležitostí, ale o sladění vysílání BBC s britskými stanovisky a zájmy.⁴⁰⁷

Československé vysílání BBC nabylo již na podzim roku 1940 takového rozsahu, že se u mikrofonu vystřídala řada předních politiků a dalších osob společenského života československé emigrace. Pravidelnými komentátory se stali Jan Masaryk, Jaroslav Stránský a Prokop Drtina (vystupoval pod pseudonymem Pavel Svatý). Častým řečníkem byl také Ripka.⁴⁰⁸ V rozhlasových projevech se soustředil na informování o aktivitách československého exilového státního zřízení, podával zprávy o výsledcích mezinárodních jednání a o situaci v armádě a nastiňoval možnosti poválečného uspořádání Evropy. V zásadě lze říci, že ke všem významným událostem v průběhu druhé světové války zazněl do vlasti Ripkův projev, který byl věcný, nebouřlivý, ale na druhou stranu i nestrhující. Ripkovo jméno nebylo při rozhlasových projevech utajováno. Zřejmě ještě větší než stránce informativní přikládal význam propagandě. Značná část projevů byla totiž přednesena u příležitosti výročí významných událostí z historie národa, rovněž u příležitosti výročí narozenin T. G. Masaryka, E. Beneše, W. Churchilla a dalších. Ripkovy rozhlasové projevy měly potvrzovat správnost československé zahraniční akce pod Benešovým vedením a zároveň povzbuzovat české obyvatelstvo v protektorátu. Ripkovy projevy se stávaly – ač z hlediska celkového časového prostoru, kterého se československému vysílání dostávalo, nesrovnatelnou – propagační protiváhou nacistického vysílání pražského, mělnického a bratislavského rozhlasu. Ripka byl po věcné stránce zastáncem útočnějšího vysílání, které by zároveň radikalizovalo smýšlení protektorátních Čechů vůči německému obyvatelstvu. Přednesl několik krátkých rozhlasových projevů též ve francouzském, jugoslávském a později rakouském vysílání BBC a několik projevů pro americký rozhlas. Obsah projevů

---

⁴⁰⁶ Tamtéž.

⁴⁰⁷ Tamtéž, Dopis H. Ripky P. Drtinovi, 15. října 1945.

⁴⁰⁸ Seznam rozhlasových projevů H. Ripky v československém vysílání BBC viz příloha. V úplnosti je v příloze otištěn text Ripkova rozhlasového projevu z 3. října 1941, který reagoval na události v protektorátu v souvislosti s příchodem zastupujícího říšského protektora R. Heydricha na podzim 1941.

domů – ale i články v londýnském Čechoslováku a jeho politické aktivity – přibližovaly v Americe také noviny, například *New Yorkské Listy*.

Ripkovy propagační a politické aktivity se doma setkávaly ve vypjaté atmosféře – například po atentátu na zastupujícího říšského protektora – s drastickou odezvou v protektorátním tisku. V souvislosti se svým projevem ve Státní radě byl zesměšňován v Národní práci: „Hubert Ripka, který si vždycky potrpěl na slávu velkého státníka, zahrál si na státníka i tentokrát a mluvil o boji čtyř velkých demokracií proti Německu. A hádejte, jaké a které že to jsou ty čtyři demokracie? Nuže, slyšte senzační objev Ripkův: Je to prý Anglie, USA, Čína (Čína!) a – slyšte – Sovětský svaz. To už, věru, nelze ani komentovat. Tomu je možno se jen smát. Ale je možné, že v Anglii, kde několik málo bohatých rodin vládne neomezeně a zpučně celému národu, přeskočila Ripkovi jeho demokratická kolečka.“⁴⁰⁹ Jako přes kopírák argumentoval Polední list ve článku *Idiotství Huberta Ripky*, nazvaný tak rovněž pro Ripkovo označování Sovětského svazu za demokracii, který byl ukončen strohým: „Český národ žvanění pana Ripky nezajímá vůbec.“ Kritika prosovětské orientace byla v podstatě permanentní. Často byl také napadán za to, že se obklopuje lidmi židovského původu a za jeho prohlášení, že se s nimi po válce počítá. Po jeho projevu určeném židovskému obyvatelstvu doma, ve kterém k zaváděné povinnosti nosit pěticípou hvězdu řekl: „znamení hanby, nechť je znamením cti a odvahy“ se do něj opřel protektorátní Venkov slovy, že je nemožné se vrátit do minulosti a nechat opakovat židovské vykořisťování na účet českého lidu s dodatkem: „Ripkova slova v Protektorátě působí vyzývavě a provokačně. S díky odmítáme.“⁴¹⁰

K zlepšení mezinárodního postavení československého exilového zřízení došlo v souvislosti se závažnou válečnou změnou, kterou představoval vstup Sovětského svazu do války, ke kterému došlo po německém útoku z 22. června 1941. Již 18. července 1941 byla uzavřena československo–sovětský smlouva, kterou Sovětský svaz uznával československou londýnskou vládu a prezidenta Edvarda Beneše. Československá exilová vláda byla 18. července 1941 uznána

---

⁴⁰⁹ Národní práce, 6. června 1942: Ripka mluví jménem národa... Uloženo: NA, f. MZV-VAI, k. 3842. Tamtéž i dále citovaný článek.

⁴¹⁰ Venkov, 21. září 1941. Zpráva o článku uložena: NA, f. ZTA, k. 285.

rovněž britskou vládou.⁴¹¹ Stabilizace mezinárodního postavení československé exilové vlády, která se dostala na stejnou úroveň jako ostatní exilové vlády, umožnila provést významné změny v jejím personálním složení a struktuře ministerstev. V rámci těchto změn byl Hubert Ripka jmenován dne 27. října 1941 státním ministrem v ministerstvu zahraničních věcí, kterým zůstal až do konce války – byl nejmladším ministrem ve vládě. V době nepřítomnosti Jana Masaryka byl jeho zástupcem a jednal z titulu úřadujícího ministra zahraničních věcí.⁴¹²

Vedle diplomatických jednání a organizační činnosti v rámci ministerstva zahraničních věcí se Ripka věnoval celé řadě dalších aktivit. V průběhu války podával na schůzích ministerské rady a na schůzích Státní rady obšírné zprávy o mezinárodní situaci, zejména o válečných událostech, o diplomatických vztazích s ostatními zeměmi, o situaci v protektorátu, o činnosti a rozpočtu ministerstva zahraničních věcí. I nadále se věnoval přednáškové a publikační činnosti. Například přednáška o politickém a morálním významu odčinění Mnichova pro československý národ, kterou pronesl v British Czechoslovak Friendship Clubu v Londýně dne 7. října 1942 a na přání Svazu československých legionářů v Londýně ji zopakoval dne 14. října 1942. Přednáška vyšla ještě téhož roku jako samostatná publikace.⁴¹³ Ripka v přednášce a publikaci zdůraznil především význam nóty britské vlády z 5. srpna 1942, dále nóty z 29. září 1942, která byla výsledkem jednání o odůznání Mnichova s Francouzi a v neposlední řadě na význam rozhovoru E. Beneše s Vjačeslavem Michajlovičem Molotovem ze dne 9. června 1942, při němž Molotov potvrdil, že Sovětský svaz neuznává žádné územní změny Československa, ke kterým došlo v letech 1938 a 1939. V roce 1942 se v rámci přednáškových aktivit podíval také do Skotska, kam byl pozván Francouzsko-skotskou společností. Navštívil centra společnosti v Edinburghu, Aberdeenu, Dundee a Glasgow, kde hovořil o středoevropských problémech. O několik měsíců později navštívil skotský Aberdeen znovu, a to u příležitosti otevření československé vojenské výstavy, kde oficiálně zastupoval exilovou vládu. A do třetice se na sever britských ostrovů vydal v témže roce k přednášce o Rusku ve Francouzsko-britské společnosti v Aberdeenu,

---

⁴¹¹ USA uznaly československou londýnskou vládu pouze jako prozatímní a k definitivnímu uznání došlo až 26. října 1942.

⁴¹² V říjnu 1943 byl rovněž zástupcem ministra průmyslu, obchodu a živností Františka Němce v době jeho pobytu v USA. Obdobně byl zástupcem ministra financí L. Feierabenda v červnu 1944 (pobyt v USA) a prosinci 1944 (pobyt ve Francii). NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-10: Jmenovací dekrety.

⁴¹³ Srov.: Ripka, H.: Likvidace Mnichova. Londýn, Čechoslovák, 1942.

odkud odjel do polsko-československých center do Glasgowu a Edinburghu a kde přednášel na téma československo-polské federace.

Nezanevřel ani na svoji původní novinářskou profesi, o čemž svědčí příspěvky do týdeníku *Čechoslovák*.⁴¹⁴ Kromě vlastních článků převážně se zahraničněpolitickou tematikou byly v Čechoslováku zveřejňovány rovněž části Ripkových projevů ve Státní radě či na schůzích exilových organizací a klubů, ale také části některých rozhlasových projevů. Přispíval občasně rovněž do periodik *Central European Observer*, *The Slavonic and East European Review* a *Contemporary Review*. Jeho názory dále citovaly cizí krajanská periodika – například polská, některé rozhlasové projevy uveřejnila také moskevská *Pravda*. Jejich společným jmenovatelem byla protinacistická propaganda.

Ripka rozhodoval také o žádostech na pracovní uplatnění v rámci československého zahraničního zřízení, dále o vysokoškolských stipendiích, která udělovalo ministerstvo zahraničních věcí pro studium československých občanů (většinou studentek) na anglických univerzitách.

Byl v Londýně rovněž jedním ze zakládajících členů lóže svobodných zednářů *Jan Amos Komenský ve vyhnanství*, jejímž Velikým mistrem byl dne 16. května 1941 zvolen Vladimír Klecanda. Dalšími členy lóže byli například J. Masaryk, Ladislav Feierabend, Josef Císař a František Uhlíř.⁴¹⁵ Navázal tak na svoji účast v prvorepublikové zednářské lóži *Pravda vítězí*, jejímž členem se stal již roku 1931.⁴¹⁶

Z hlediska osobního života to bylo – zejména v prvních válečných letech – jedno z nejtěžších období. Většinu doby trávil v Londýně ohrožovaném německými nálety a za Noémi a dětmi do Oxfordu se dostával jen o víkendech, a to ne pokaždé.

6. 1. 1. Jednání o československo–polskou konfederaci

Nejdůležitější diplomatická jednání s ostatními exilovými vládami, na nichž se Hubert Ripka významným způsobem podílel, byla jednání o československo–polskou konfederaci. Nejvážněji se o poválečném konfederativním či federativním svazku uvažovalo letech 1940 až 1942. Myšlenka se opírala mimo jiné o podporu amerických veřejného mínění i oficiálních míst, které považovaly federativní

---

⁴¹⁴ Seznam článků otištěných v týdeníku *Čechoslovák* je v příloze.

⁴¹⁵ Čechurová, J., Kuklík, J.: Exil československých zednářů v Londýně za druhé světové války, in: *Historický obzor* IX.–X., 2004, s. 227.

uspořádání střední Evropy za pozitivní plán, který by eliminoval německou hegemonii.

Poprvé byla myšlenka o federativním uspořádání vyslovena již 18. listopadu 1939 na schůzce E. Beneše s předsedou polské exilové vlády Władysławem Sikorským. Počátkem prosince 1939 pak Beneš formuloval zásady společného československo–polského státu, který měl být založen na spolupráci parlamentů a výkonných vlád, vojenské spolupráci a celní a monetární unii. Za československo–polskou spolupráci se nejvíce v počátcích stavěli J. Slávik a polský velvyslanec Edward Raczyński.⁴¹⁷

I přesto, že již v Paříži tvořila významnou složku československo–polské spolupráce výměna informací, při níž Ripkova Správa pro službu informační zasílala polské vládě informační bulletiny, které shrnovaly vývoj situace na území Protektorátu Čechy a Morava a na Slovensku, Ripka se v Paříži pro spojení obou států výslovně neexponoval.⁴¹⁸ Vyslovoval se v této době spíše pro širší spolupráci podunajských států. Mělo se jednat především o spolupráci Československa, Maďarska, Rumunska a Jugoslávie. To, zda bude po válce možná spolupráce s Polskem, bylo podle něj těžko v dané chvíli rozhodnout.⁴¹⁹

Nová etapa vzájemných československo–polských vztahů byla zahájena polským uznáním československé prozatímní vlády, ke kterému došlo dopisem ministra A. Zaleského Ripkovi z 5. srpna 1940 a Ripkovou odpovědí z 10. srpna 1940. Ripka kladl důraz především na potřebu uvést do souladu politiku obou stran, což bylo nezbytným předpokladem rozvoje další spolupráce. Na setkání ministra S. Stroňského s J. Slávikem, kterého se dne 16. září 1940 také zúčastnil, se vyjádřil dokonce v tom smyslu, že vidí možnost dorozumění rovněž ve vztahu k Sovětskému svazu, a to na „základě společného ideologického boje s bolševismem“, což vyvolalo negativní reakci Slávika, po níž se podle Stroňského již Ripka mírnil.⁴²⁰ V době od podepsání sovětsko–německého paktu v roce 1939 do vstupu SSSR do války v roce 1941 byl totiž Ripka ostře proti politice Moskvy a proti příkazům moskevské centrály Kominterny určených československým komunistům. Jasně to vyjádřil v úvodníku *Komunisté na staré cestě* v Československém boji, do kterého

---

⁴¹⁶ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-2n.

⁴¹⁷ Němeček, J.: Od spojení k roztržce. Praha, Academia, 2003, s. 49-50.

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 52–53, 58.

⁴¹⁹ Srov.: Křen, J.: Do emigrace. Praha, Naše vojsko, 1963, s. 558.

⁴²⁰ Němeček, J.: Od spojení k roztržce, c. d., s. 69, 87.

příležitostně přispíval.⁴²¹ Kritizoval zde komunistickou revoluční ideu války jako srážky britsko–francouzského a nacistického imperialismu. Odmítl výzvy komunistů, aby se dělnictvo soustředilo proti vlastním boháčům, v jejichž zájmu se podle komunistů válka vede. Odmítl heslo ‚proti háčovcům i benešovským přísluhovačům západního imperialismu‘. Podle Ripky tyto výzvy zbavovaly československé dělníky zdravého rozumu a kritického uvažování, přičemž nebylo možné uvést jediný důkaz o tom, že by západní velmoci ohrožovaly svobodu československého národa. Za výhradního nepřítel označil Německo: „Komunisté nám doporučují, abychom spatřovali přirozeného spojence v Sovětském svazu a spoléhali na jeho pomoc. Žádají příliš mnoho: máme odmítat ty, kteří bojují proti našim vrahům, a spoléhat máme na ty, kteří ‚neutrálně‘ přihlížejí k tomu, jak nacisté plení, rdousí a hubí náš lid?“ Podle Ripky se tato taktika dostala do rozporu se smýšlením většiny národa i dělnictva. Nebojovalo se podle něj proto, aby se násilnické panství nacistů zaměnilo za násilnickou diktaturu komunistů. Ostré Ripkovy výroky na účet Sovětského svazu v době před jeho vstupem do války a v souvislosti se sovětsko–finskou válkou se pochopitelně staly předmětem soudobé i pozdější kritiky ze strany československých komunistů. Kupříkladu chicagská *Nová doba* se do něj v článku Jak vidí pan dr. Hubert Ripka do budoucnosti⁴²² z února 1940 opřela slovy: „(...) on chce právě zachránit kapitalistický režim před socialistickým režimem. Chce proto lidovým masám namluvit, že se ze staré kapitalistické špíny po válce udělá nový, krásný, politicky svobodný, sociálně spravedlivý kapitalistický svět. (...) Sednou lidové masy panu ‘státnímu tajemníkovi’ na tento starý lep? Tomu nevěříme. (...) Páni odbojáři, kteří dnes přinášejí ty veliké osobní ‘oběti’, ti, kteří dostali loňského roku od Daladiera a letos od anglických lordů důstojnické, generálské, ministerské platy a platy ‘státních tajemníků’, které jsou dvakrát a třikrát tak veliké, jako byly v republice, ti si již dnes myslí, že budou ‘především rozhodovati’ na Hradčanech, v ministerstvech, bankách, akciových společnostech, monopolech atd. Těší se už dnes na svoje nová koryta v jejich ‘lepší a spravedlivější’ republice. Jen pomalu, pánové! Vy se přepočítáte! Tato válka neskončí vítězstvím Hitlera, ani anglických lordů, nýbrž skončí vítězstvím lidu. Imperialističtí váleční zločinci z obou táborů neujdou svému osudu. Pak ale nebudete vy, pánové Ripko a spol., rozhodovat, nýbrž budete muset

---

⁴²¹ Československý boj: Komunisté na staré cestě, roč. II., č. 6, 16. února 1940, s. 1. Vyšlo též 10. března 1940 v New Yorkských Listech a dne 7. dubna 1940 v Chicagu vydávané Svornosti.

ukázat českému a slovenskému lidu svoje ruce a budete se před ním zodpovídat z toho, co jste v této válce ve službách anglických lordů prováděli. O 'politické, sociální a hospodářské budoucnosti' budou rozhodovat výhradně masy českého a slovenského lidu doma ve vlasti – a to bez vás!"

Již zcela v intencích československo–polské spolupráce byl Ripkův projev na recepci v Polském domě v Londýně dne 9. října 1940, kterého se zúčastnili významné osobnosti, například polský prezident Władysław Raczkiewicz, E. Beneš, britský ministr pro hospodářské vedení války Hugh Dalton. V něm již plně v propagačním duchu deklaroval, že září 1938 a září 1939 potvrdily s drsnou přesvědčivostí, že měl pravdu Masaryk, když za poslední války hlásal, že není svobodné Polsko bez svobodného Československa a naopak a že aktuálním úkolem je stavba nového polsko–československého svazku, stavba, která byla by organicky začleněna do příští nové Evropy, takže by usnadňovala a zajišťovala nové evropské uspořádání, založené na zásadách práva, vzájemného respektu a individuální i sociální svobody.⁴²³

Ripka se v následujícím období stal na československé straně jedním z největších zastánců československo–polské spolupráce a všemožně usiloval o její rozšíření. Spolu s Benešem, Masarykem a J. Slávikem jednal s předními polskými politickými představiteli, ministerským předsedou W. Sikorským, velvyslancem E. Raczyńským, ministrem zahraničí A. Zaleským, ministrem S. Strońským a dalšími. Velmi přátelský a důvěrný vztah navázal především s E. Raczyńským, se kterým projednával i řadu pro obě strany nepříjemných otázek, především hraničních. Jednoho z vrcholů dosáhla vzájemná jednání 11. listopadu 1940, kdy bylo podepsáno oficiální československo-polské prohlášení o záměru vytvořit konfederativní svazek.⁴²⁴ Ripka dále vyjednával otázku personálního zastoupení československé strany ve smíšených československo–polských výborech a detaily

---

⁴²² Nová doba, 25. února 1941: Jak vidí pan dr. Hubert Ripka do budoucnosti. O dva dny později vyšlo rovněž v Ludovém denníku.

⁴²³ Tamtéž, s. 88. Projev byl otištěn v Českoslováku, roč. II., r. 1940, 18. října: Poláci a Čechoslováci v Londýně. Velká manifestace polsko–československého přátelství.

⁴²⁴ Druhým významným mezníkem československo-polské spolupráce byla společná deklarace o základních principech československo–polské konfederace ze dne 19. ledna 1942 (vyhlášena 23. ledna 1942). Deklaraci za československou stranu podepsal H. Ripka. Srov.: Šťovíček, I. (ed.), Valenta, J.: Československo–polská jednání o konfederaci 1939-1944. Československé diplomatické dokumenty. Praha, HÚ AČR, 1994, díl II., dok. 86: Deklarace vlád ČSR a Polska, 19. ledna 1942.

činnosti těchto výborů.⁴²⁵ a spolu s Janem Masarykem informoval o jednotlivých jednáních vládu a Státní radu.⁴²⁶ Sám se účastnil práce několika výborů – byl členem koordinačního výboru, politicko–právního výboru (výbory pro stálou spolupráci) a smíšeného diplomatického výboru, smíšeného informačního výboru⁴²⁷ (výbory pro běžnou spolupráci). Koordinační výbor se poprvé sešel 31. ledna 1941, činnost jednotlivých smíšených výborů pak byla zahájena na jaře 1941. Koordinační výbor měl na starosti řízení práce jednotlivých smíšených výborů a měl se také zabývat otázkou československo–polských hranic, která byla – především z důvodu sporu o Těšínsko – vážným problémem rozvoje vzájemné československo-polské spolupráce. Jednání koordinačního výboru v hraničních otázkách mělo sjednocovat tiskovou a propagační činnost obou stran v této záležitosti.⁴²⁸

I přesto, že Ripka tvrdil, že československo–polská konfederace nebyla namířena proti Sovětskému svazu a že byla již od začátku podmíněna přátelským vztahem k SSSR, výklad v Státní radě dne 7. března 1941, tedy ještě před vstupem Sovětského svazu do války, ukázal, že původním záměrem konfederace byla ochrana proti zasahování Německa, ale i SSSR do středoevropských poměrů. Ripka ve své řeči zdůraznil, že hlavním nebezpečím pro středoevropské národy je Německo a dodal: „Politiku proti Rusku dělat nebudeme, nevystoupí-li Rusko proti nám. Budeme usilovat o přátelský poměr k Rusku, i když nevíme, zda se to podaří. Máme plné porozumění pro polské stanovisko. Poláci byli napadeni. Uvítali bychom na polské straně pokus o vyrovnání sporů s Ruskem. (...) Spojuje nás (s Polskem – DP) odmítavé stanovisko proti komunismu a výbojným plánům Komunistické internacionály. Chceme být přehradou proti pangermanismu i proti výbojnému sovětskému bolševictví.“⁴²⁹

Hlavní zásady československo–polské spolupráce shrnul Ripka na čtvrté schůzi koordinačního výboru: 1, Koordinace zahraniční politiky, zejména pokud jde

---

⁴²⁵ Srov.: Šťovíček, I. (ed.), Valenta, J.: Československo–polská jednání o konfederaci 1939–1944, c. d., díl I., dok. 35: Záznam H. Ripky o jednání s polskými politiky, 10. prosince 1940.

⁴²⁶ Srov. např.: NA, f. AHR, k. 85, 1-2-1/1: Výklad ministra J. Masaryka a státního tajemníka H. Ripky o československo–polských vyjednáváních ve Státní radě, 6. března 1941. Tamtéž, k. 96, 1-4-2: Výklad H. Ripky na 36. schůzi ministerské rady, 7. listopadu 1941.

⁴²⁷ Hlavní pozornost informačního výboru se soustředila na spolupráci informačních úřadů obou vlád v Londýně i jinde. Zvláštní péči věnoval výbor organizaci propagační spolupráce v USA.

⁴²⁸ Šťovíček, I. (ed.), Valenta, J.: Československo–polská jednání ..., c. d., díl I., dok. 46: Protokol 2. schůze koordinačního výboru československo-polského, 12. února 1941.

⁴²⁹ Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I., Tejchman, M.: Československo–sovětské vztahy v diplomatických jednáních 1939–1945. Praha, SÚA, 1998, díl I., dok. 77: Výňatek ze zápisu výkladu H. Ripky o československo–

o poměr k Sovětskému svazu a Maďarsku. 2, Loajalita ke stanovisku druhé strany ve všech otázkách, v nichž ještě nebylo dosaženo jednotné stanovisko. 3, Potřeba přímé dohody o československo–polské hranici. 4, Nezbytnost vnitřního vyrovnání politických, hospodářských, sociálních a kulturních poměrů v obou státech. 5, Nutnost připravení podrobných plánů o příštím svazku obou států, přičemž konečné rozhodnutí mělo být vyhrazeno kompetentním ústavním orgánům osvobozených národů. Ripka proto navrhl, aby po předběžných dohodách mezi E. Benešem a W. Sikorským schválil koordinační výbor prohlášení, že polská a československá vláda se dohodly připravit ve střední Evropě nový mezinárodně politický organismus, a proto ukládají koordinačnímu výboru, aby přikročil ke konkrétní diskusi o základních zásadách připravovaného konfедераčního sdružení Československé a Polské republiky.⁴³⁰

Ripka byl přesvědčen, že utvoření nového československo–polského soustátí bude mít rozhodující význam pro organizování poměrů ve střední Evropě. Podle něj bylo potřeba jít co nejdále a jednat velmi konkrétně.⁴³¹ Rozvíjející se československo–polská spolupráce však začala čím dál více znepokojovat sovětské politické představitele. Již týden po Ripkově projevu v koordinačním výboru dne 4. listopadu 1941 se ho na stav jednání dotazoval sovětský vyslanec A. J. Bogomolov. Ripka mu při rozhovoru stručně řekl, v jakém stádiu je jednání s Poláky, zároveň přislíbil, že Bogomolovi při nejbližší příležitosti poví detaily. Povšiml si, že Sověti sledují celou věc se značnou nedůvěrou, a proto se rozhodl, že A. J. Bogomolovi dá svůj výklad, který měl v koordinačním výboru, aby z něj poznal, jaké je skutečné československé stanovisko a postup.⁴³²

Ripka se při rozhovorech se sovětskými představiteli – spolu s jejich narůstajícím zájmem o věc – snažil stále více upozorňovat na to, že československo–polská jednání nejsou z československé strany namířena proti Sovětskému svazu. Při rozhovoru se sovětským legačním radou I. A. Čičajevem zdůraznil, že československá politická reprezentace chce i nadále informovat

---

polských jednáních ve IV. zasedání Státní rady, 7. března 1941. Ripka podal na zasedání Státní rady rovněž výklad o organizaci práce ve smíšených československo–polských výborech.

⁴³⁰ Šťovíček, I. (ed.), Valenta, J.: Československo–polská jednání ..., c. d., díl II., dok. 73: Protokol 4. schůze koordinačního výboru československo–polského, 4. listopadu 1941, cit. dle s. 210. Celý výklad H. Ripky na 4. schůzi československo–polského koordinačního výboru otištěn tamtéž, dok. 74.

⁴³¹ Tamtéž, s. 212.

⁴³² Němeček, J. a kol.: Československo-sovětské vztahy..., c. d., díl I., dok. 112: Záznam H. Ripky o rozhovoru s A. J. Bogomolovem, 12. listopadu 1941. Ripka pak Bogomolovi svůj výklad z koordinačního výboru ze dne 4. listopadu 1941 předal, srov.: tamtéž, dok. 131, s. 278.

Sovětský svaz o československo–polských jednáních: „Máme zájem na tom, aby Rusové věděli, že nedáme souhlas k ničemu, co by bylo proti jejich zájmu.“⁴³³ I. A. Čičajev Ripkovi odpověděl, že sovětští představitelé jsou si toho vědomi a že referoval do Moskvy v tom smyslu, že mezi malými spojenci našli u Čechů nejlepší přijetí a největší porozumění.⁴³⁴ Diplomatically bylo řečeno vše.

Postupně začali Sověti tlačit na pilu a českoslovenští představitelé ujišťovali, že celý plán nemá být namířen proti východní velmoci. Dne 30. ledna 1942 informoval Ripka vyslance A. J. Bogomolova, který si ho pozval k objasnění významu československo–polské deklarace z 19. ledna 1942. Ripka byl překvapen Bogomolovým rozladěním vůči Polákům a poznamenal, že ho před podepsáním deklarace včas neinformoval o jejím obsahu i dosahu. Ripka upozorňoval na to, že se jednalo o pokračování politiky, o které byli zástupci SSSR vždy informováni. Bogomolov však vyjádřil znepokojení nad tím, že Poláci usilují o to, aby součástí konfederace byla i Litva. Ripka Bogomolova ujistil, že pro československou stranu nepřichází v úvahu, aby součástí konfederace byly baltské státy, které neleží v oblasti, která je spojena s československými zájmy.⁴³⁵ Jak vyplývá ze zprávy E. Benešovi o rozhovoru s A. J. Bogomolovem, ujistil Ripka sovětského vyslance, že otázka baltských zemí byla vyřešena jejich připojením k SSSR. Bogomolov na to reagoval, že se nejedná ze strany SSSR o nedůvěru k československé politice a že si váží upřímnosti, se kterou se u Beneše a Ripky setkává. Mělo se jednat jen o ověření některých detailů, které mu nebyly zcela jasné.⁴³⁶

Pod tíhou nevyřešených sporů o Těšínsko a zejména se vzrůstajícím vlivem Sovětského svazu, který se již od počátku stavěl k československo–polským plánům značně rezervovaně, se činnost československo–polských smíšených výborů věnovala postupně stále více jen formálním záležitostem, které souvisely s personálním obsazením a podobně, a to na úkor konkrétní práce. Od jara 1942 bylo patrné ochlazování československo–polských vztahů, na což Ripku upozornil

---

⁴³³ Němeček, J. a kol.: Československo–sovětské vztahy v diplomatických jednáních 1939–1945. Praha, SÚA, 1998, díl. I, dok. 119: Záznam J. Krause o rozhovoru H. Ripky s I. A. Čičajevem, 9. prosince 1941, cit. dle s. 254. Ripka měl o tomto stanovisku na schůzi koordinačního výboru informovat také Poláky.

⁴³⁴ Tamtéž.

⁴³⁵ NA, f. AHR, k. 104, 1-5-19-3, č. j. 445/dův/42, Věc: Československo–polská deklarace z 19. ledna 1942 – Stanovisko SSSR.

⁴³⁶ Srov.: Šťovíček, I.: Československo–sovětské vztahy ..., c. d., díl I., dok. 143: Zpráva H. Ripky pro E. Beneše o rozhovoru s A. J. Bogomolovem, 28. února 1942. V obdobném smyslu informoval V. M. Molotova E. Beneš, že nebude souhlasit s konfederací, která by byla nepřátelská k SSSR. E. Beneš Molotova ujistil, že mezi Československem a Polskem se zatím jedná o deklarace, nikoli o smlouvy. Němeček, J.: Od spojení k roztržce, c. d., s. 175.

velvyslanec E. Raczyňský. Stále větší pozornost byla při vzájemných jednáních věnována sporným bodům než společným zájmům. Bylo patrné, že Ripka při jednání s Poláky již v této době nebyl tak vstřícný k oboustrannému požadavku, aby sporné otázky nebyly v zájmu loajality otevírány. Vzhledem k měnící se mezinárodněpolitické situaci upozorňoval spíše na body, které stály v cestě československo–polské konfederaci. Čím více se polská exilová reprezentace dostávala do střetu se Sovětským svazem (zejména v otázce polských východních hranic), tím méně měla československá politická reprezentace zájem přebírat iniciativu ve vzájemných jednáních. Navíc Poláci nehodlali udělat vstřícný krok v otázce Těšínska, která byla pro československou stranu, vedle požadavku na úpravu polsko–sovětských vztahů, předpokladem dalšího jednání.

Oficiální zvrát v postoji sovětské vlády přinesl Bogomolův rozhovor s Janem Masarykem dne 15. července 1942. Bogomolov vyjádřil, že podle sovětské vlády československo–polská konfederace není na prospěch míru Evropy a že se sovětská vláda vyslovuje proti jakémukoli konfедераčnímu plánu v této době.⁴³⁷ Ripka byl tou dobou v Liverpoolu, kam odjel otevírat československý pokoj v British Councilu, ale když se druhý den vrátil do Londýna, shodl se s Benešem, že Bogomolovo rázné sdělení bylo překvapující, že se dosud ze strany Sovětů jednalo o výhrady, nikoli o striktně negativní stanovisko. Shodli se na tom, že celá tato taktika je hloupá a že Sovětům nepřinese nic pozitivního.⁴³⁸ Na jisté formě konfederativního uspořádání ve střední Evropě však měli stále zájem Britové. O sovětských námitkách proti jednání s Poláky Ripka informoval P. Nicholse 29. července 1942 s tím, že si československá politická reprezentace přeje, aby Sověti svůj nesouhlas vyjádřili přímo Britům, s čímž P. Nichols podle Ripky souhlasil.⁴³⁹

Dne 27. července 1942 pozval Ripka A. J. Bogomolova na večeři, kde již sovětský představitel s určitostí vyjádřil, kam by měla ve vlastním zájmu směřovat československá zahraniční politika. Začal sám hovořit o polských věcech a ujišťoval, že SSSR žádnou politiku nepřátelsky zahrocenou proti demokraciím dělat nebude. Při spojenecké politice SSSR s Velkou Británií ztratilo proto podle Bogomolova z československé strany jednání s Poláky *raison d'être*. „Sovětské kruhy, které jsem

---

⁴³⁷ Němeček, J. a kol.: Československo–sovětské vztahy..., c. d., díl I., dok. 178: Záznam Ministerstva zahraničních věcí o rozhovoru J. Masaryka s A. J. Bogomolovem, 15. července 1942.

⁴³⁸ Tamtéž, díl I., dok. 179: Výňatek záznamu H. Ripky o rozhovoru s E. Benešem, 16. července 1942.

⁴³⁹ Tamtéž, díl I., dok. 181: Výňatek ze záznamu H. Ripky o rozhovoru s P. B. Nicholsem, 23. července 1942, pozn. č. 1, s. 371.

podrobně o celé věci informoval a konzultoval, jsou přesvědčeny, že konfederace polsko–československá je míněna jako prostředek a nástroj proti Sovětskému svazu. Všechny konfederalní plány ve střední Evropě mají protisovětské čertovo kopýtko. My jsme definitivně proti těmto všem plánům. Středoevropské národy nepotřebují žádných konfederací, ostatně po válce budou mít především starosti o zajištění svých hranic, o zabezpečení své politické nezávislosti a o hospodářskou rekonstrukci a nebudou mít ani času, aby se staraly o nějaké konfederace a nebudou mít na tom také žádného zájmu. (...) My víme dobře, že československý lid si nepřeje konfederace s Poláky, ale že si přeje úplné zajištění své nezávislosti v předmnichovských hranicích.⁴⁴⁰ Bogomolov rovněž připomněl, že se Poláci staví proti tomu, aby bylo Československu vráceno Těšínsko, o kterém Sověti vědí, že ho Československo potřebuje pro svou hospodářskou nezávislost. Opakovaně Ripkovi sdělil, že Sovětský svaz bude mít s Československem společnou hranici, která umožní, aby Rudá armáda poskytla přímou pomoc na zajištění československé nezávislosti proti Německu. Aliance se SSSR bude podle Bogomolova daleko silnější zabezpečení československé nezávislosti než konfederace s Polskem. Podle Ripky bylo z rozhovoru patrné, že si v Moskvě přejí, aby jednání s Poláky byla odložena nebo přerušena. Cílem podle Ripky bylo dostat Poláky do úplné mezinárodní izolace.⁴⁴¹

Sovětské ujišťování o tom, že SSSR je pro obnovení silného a nezávislého Československa v předmnichovských hranicích bylo pro československou exilovou reprezentaci větší zárukou než nejisté kombinace s československo–polskou konfederací. Zahraničněpolitické úsilí se proto od přelomu let 1942 a 1943 začalo stále více orientovat na uzavření spojenecké smlouvy se Sovětským svazem. Myšlenka byla jednoduchá a pochopitelná – zajistit si spojení Sovětů a formální závazek nevměšování ještě v době, kdy byla německá armáda na sovětském území, tedy za výhodnějších podmínek, které eliminovaly možnost pozdějšího samostatného postupu Sovětů po vzoru polského lublinského výboru. Již v druhé polovině prosince 1942 vytvořil Ripka první pracovní návrh smlouvy o spojení, spolupráci a vzájemné pomoci.⁴⁴²

---

⁴⁴⁰ Tamtéž, díl I., dok. 182: Záznam H. Ripky o rozhovoru s A. J. Bogomolovem, 27. července 1942.

⁴⁴¹ Tamtéž.

Příprava spojenecké smlouvy se Sovětským svazem v této době vyvolala nevoli na straně Britů, a tak se musela uskutečnit jednání, která celou záležitost z hlediska československé exilové reprezentace objasnila. Ripka argumentoval především tím, že čím je méně pravděpodobné, že se urovná spor mezi SSSR a Polskem, tím je pro československou stranu obtížnější oddalovat dohodu se Sověty. Československo–sovětská smlouva byla nakonec podepsána na oficiální návštěvě E. Beneše v SSSR, na kterou se po několikaměsíčních odkladech vydal dne 22. listopadu 1943. Smlouva přesto zůstávala otevřena směrem k Polsku a měla se stát jakýmsi základem pro tripartitní československo–polsko–sovětskou smlouvu, jak to měl na mysli zejména E. Beneš.

Po Benešově podpisu smlouvy v Moskvě se Ripka zapojil do široké informační a propagační akce na podporu uzavřené smlouvy se Sověty. Tři dny poté, co Beneš dne 12. prosince 1943 v Moskvě smlouvu o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR podepsal, měl výklad ve Státní radě o jejím mezinárodním významu, v němž vyzdvihl, že spojení uzavřené v Moskvě již není vázáno paktem sovětsko–francouzským ani jednáním ve Společnosti národů, jak tomu bylo ve smlouvě z roku 1935. Uzavřením smlouvy se podle Ripky podařilo definitivně zabránit německému Drang nach Osten, který zároveň znamená Drang nach Westen. Ve svém projevu vyjádřil přesvědčení, že SSSR vyjde z války jako silná velmoc, která bude opírat své velmocenské postavení nejen o rozlohu svého území a počet obyvatelstva, ale především o vojenský potenciál, rostoucí hospodářské prostředky a sociální prosperitu. Podepsání smlouvy podle něj vyvrátilo podezření, že Sovětský svaz má úmysl bolševizovat sousední evropské země nebo je dokonce anektovat. Naopak se Sovětský svaz smlouvou zavázal respektovat nezávislost Československa a nevměšovat se do jeho vnitřních věcí. Na závěr dodal, že smlouva bude mít i význam hospodářský a že jí bude Československo chráněno před hospodářskou převahou Německa.⁴⁴² Ripka, který původně schvaloval a připravoval československo–polskou konfederaci, se stal od druhé poloviny roku 1943 obhájcem československo–sovětské smlouvy. Stal se za to terčem útoků mnoha opozičních československých politiků v exilu, například Š. Osuského, Petera Prídavka, Jána Paulíny-Tótha a Františka Schwarze. Ripka – a nebyl

---

⁴⁴² Publikováno tamtéž, díl I., dok. 209: Návrh smlouvy o spojení, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Československem a SSSR zpracovaný H. Ripkou, 20. prosince 1942.

pochopitelně jediný – uvěřil, že Sovětský svaz se po válce skutečně nebude vměšovat do československých vnitřních záležitostí a že bude zárukou proti případné nové německé agresi.

6. 1. 2. Jednání s Francouzským národním výborem Charlese de Gaulla

Vedle československo-polské spolupráce a následného dojednávání spojenecké smlouvy se Sovětským svazem byla druhou velkou oblastí, v níž se Hubert Ripka významným způsobem angažoval, jednání s Francouzi. Vzhledem k tomu, že ovládal velmi dobře francouzštinu a měl již z předválečného období díky svým častým cestám do Francie velké množství kontaktů s francouzskými politiky, byl v exilu pověřen k politickým jednáním s francouzskými exilovými politiky. Nelze opominout ani Ripkovo úzké osobní pouto k Francii, které představovala jeho manželka Noémi. Ripka byl zastáncem poválečné obnovy Francie jako evropské a světové velmoci. Silná poválečná Francie byla pro něj předpokladem mocenské rovnováhy a zajištění bezpečnosti na evropském kontinentu. Francouzský podpis na mnichovské dohodě však chápal jako příliš závažné porušení předválečného československo–francouzského spojení, které nebylo možné přejít bez francouzské omluvy.

Jednání se zástupci francouzského zahraničního odboje bylo tedy z československé strany podmíněno rozhodným odmítnutím francouzské politiky za mnichovské krize. První schůzka Ripky s Charlesem de Gaullem se uskutečnila již v červenci 1940, nedlouho poté, co pod de Gaulleovým vedením vznikl výbor Svobodné Francie.⁴⁴⁴

Poté, co byl 24. září 1941 s de Gaullem oficiálně utvořen Francouzský národní výbor, zahájil komisař pro zahraniční věci Maurice Dejean s Ripkou jednání o obnově československo–francouzské spojenecké smlouvy z ledna 1924. I přesto, že byl Ripka přesvědčen, že je nezbytné zajistit s francouzskou reprezentací úzkou

---

⁴⁴³ NA, f. AHR, k. 110, 1-6-4/a: Výklad státního ministra H. Ripky o sovětsko–československé smlouvě ve Státní radě, 15. prosince 1943.

⁴⁴⁴ Dne 8. srpna 1940 se Ch. de Gaulle sešel v Londýně s E. Benešem a vyložil mu své stanovisko k Pétainově vládě ve Vichy a vyslovil se kriticky o postupu Francie v roce 1938 a za mnichovské krize. Byla tak otevřena cesta k jmenování spojovací mise československé vlády u Svobodné Francie a francouzských zástupců u československé prozatímní vlády, k čemuž došlo v listopadu a prosinci 1940. J. Masarykem byli pro tyto účely designováni František Černý, bývalý legační rada vyslanectví ve Francii, a A. Steigerhof, bývalý tiskový atašé téhož vyslanectví. Vojenským zástupcem u Svobodné Francie byl jmenován plk. Václav Kalina, bývalý vojenský atašé ve Francii. Ch. de Gaulle na druhé straně nominoval do těchto funkcí G. Monoda a kpt. G. Clarace du Vivier. Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I., Kuklík, J.: Československo–francouzské vztahy v diplomatických jednáních 1940–1945. Praha, Karolinum, 2005, s. 10.

politickou a vojenskou spolupráci, byl zpočátku při jednání s de Gaullem obezřetný. Beneš souhlasil a zdůrazňoval, že není možné přejít přes Mnichov jednoduchým způsobem. Podle Beneše bylo třeba, aby Francie mnichovskou dohodu odčinila manifestačně.⁴⁴⁵ Pro československou stranu byla totiž původní stanoviska Francouzů, která se blížila britské argumentaci o původní platnosti mnichovské dohody, ale jejím zničení německou agresí z března 1939, nepřijatelná, a to tím spíše, že Francie byla na rozdíl od Velké Británie československým předmnichovským spojencem. V tomto duchu se také nesla další jednání s Francouzi.

Ještě do konce roku 1941 se však vzájemné vztahy dostaly na příznivější rovinu. Nespornou zásluhu na tom měl M. Dejean, který patřil k největším přátelům Československa. Jak později Ripka připomínal, byl Dejean vedle britského vyslance u československé vlády P. Nicholse zahraniční osobností, s nímž měl v exilu nejlepší osobní i oficiální vztahy.⁴⁴⁶

Na podzim roku 1942 dovedl Ripka jednání k francouzské nótě ze dne 29. září 1942. Když M. Dejean zaslal původní francouzský návrh nóty, odpověděl Ripka otevřeně, že tento návrh je pro československou stranu nepřijatelný. Na základě stanoviska československé exilové vlády a na základě předchozích rozhovorů s E. Benešem poté dopisem M. Dejeanovi zdůraznil, že je potřeba, aby Francie slavnostně a výslovně odmítla Mnichov a aby bylo výslovně uvedeno, že Francie je pro předmnichovské hranice. Ripka dodal, že Francie jako předválečný československý spojenec musí jít ještě dále než Sovětský svaz.⁴⁴⁷

Následovalo další intenzivní jednání, jehož vyvrcholením bylo dne 24. září 1942 předání protinávru textu podle Ripkova konceptu. Ripkou navržený text byl poté pouze v jednotlivostech upraven francouzskou stranou. Výsledný návrh byl podepsán 29. září 1942 předsedou Francouzského národního výboru Ch. de Gaullem a (proto) na československé straně předsedou exilové vlády Janem

---

⁴⁴⁵ Němeček, J. a kol.: Československo–francouzské vztahy..., c. d., dok. 60: Záznam H. Ripky o rozhovoru s E. Benešem, týkajícím se československo–francouzských vztahů, 10. října 1941. Ripka v rozhovoru s Benešem vyjádřil dokonce názor, že de Gaulla nepokládá za partnera k takovým akcím, jako je obnova předválečné československo–francouzské spojenecké smlouvy. I přesto byl Ripka přesvědčen, že Československo bude muset i s oslabenou Francií dojít k nejtěsnější politické i vojenské spolupráci.

⁴⁴⁶ Ripka, H.: Únorová tragédie, c. d., s. 83. Vedle Ch. de Gaulla a M. Dejeana jednal Ripka s dalšími francouzskými představiteli, např. P. Viénotem, R. Cambonem, P. Comertem, M. Hodenem, A. Philipem a F. Grénierem. Srov.: NA, f. AHR, k. 95, 1-3-32b: Různé spisy.

⁴⁴⁷ Němeček, J. a kol.: Československo–francouzské vztahy..., c. d., dok. 99: Deníkový záznam H. Ripky o rozhovoru s M. Dejeanem, týkajícím se francouzského návrhu na prohlášení o neplatnosti mnichovské dohody, 8. září 1942.

Šrámkem.⁴⁴⁸ Podle Ripky spočíval význam nót v tom, že likvidovaly to, co se mezi Francií a Československem stalo v Mnichově a že zajistily obnovu spojení mezi oběma státy. Francouzský národní výbor se rovněž zavázal, že podnikne vše, co bude v jeho moci, aby Československo, obnovené ve svých předmnichovských hranicích, dosáhlo všeho, čeho je mu třeba pro vojenskou bezpečnost, územní celistvost a politickou a hospodářskou jednotu. Formulace nót ponechávala rovněž možnost žádat na mírových jednáních politické korektury hranic v československý prospěch.⁴⁴⁹

Jednání s Francouzi, které vyvrcholilo výměnou nót mezi Ch. de Gaullem a J. Šrámkem dne 29. září 1942, však mělo značně negativní odezvu u Poláků, kteří se francouzským stanoviskem cítili být dotčeni v otázce československo–polských hranic. Situace byla ztížena tím, že M. Dejean byl ve funkci zahraničního komisaře nahrazen Reném Plevem, který zaujal k Polsku smířlivější postoj. Poláci dopisem ministra Raczyńského z 9. října 1942 ostrým způsobem žádali, aby Francouzský národní výbor podal vysvětlení, co bylo nótou ve věci likvidace Mnichova myšleno, jinak by hrozilo narušení polsko–francouzského přátelství. Ještě před svým odchodem z funkce jednal v této věci s Ripkou Dejean, který mu dal přečíst dopis od Raczyńského a dodal, že dopis považuje za něco neslýchaného a že se ho rozpakuje vůbec ukázat de Gaullovi. Vyložil Ripkovi, že Francie uzavřela spojenecké smlouvy s Polskem a Československem v době, kdy již byly pevně stanoveny vzájemné hranice obou států, takže Francie trvá na tom, co bylo před Mnichovem.⁴⁵⁰

Nový francouzský zahraniční komisař R. Pleven pokračoval v jednáních s Ripkou dne 29. října 1942. Ripkovi sdělil, že názor Francouzského národního výboru se v této záležitosti nemění, že anexi Těšínska Polskem neuznává a že ji nikdy neuzná. Dodal, že definitivní podobu odpovědi Raczyńskému Ripkovi předloží. Dotazoval se též, zda by neměl koncept dopisu ukázat rovněž Raczyńskému. Ripka však tento postup nedoporučoval, protože by se Francouzi mohli ocitnout v choulostivé situaci, kdyby Raczyńský návrh zamítl. Dopis Raczyńskému byl poslán 4. listopadu 1942 poté, co Ripka po dohodě s J. Masarykem a E. Benešem vzkázal

---

⁴⁴⁸ Srov.: Němeček, J. a kol.: Československo–francouzské vztahy..., c. d., dok. 115: Záznam H. Ripky o postupu vyjednávání s Francouzským národním výborem stran prohlášení neplatnosti mnichovské dohody, 11. října 1942.

⁴⁴⁹ Tamtéž, dok. 113: Telegrafická cirkulární zpráva ministerstva zahraničních věcí o výměně dopisů mezi gen. Ch. de Gaullem a J. Šrámkem, týkajících se prohlášení Francouzského národního výboru o neplatnosti mnichovské dohody, 10. října 1942.

⁴⁵⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 105, 1-5-19-6: Záznam H. Ripky o rozhovoru s M. Dejeanem, 14. října 1942.

Plevenovi, že z československé strany není námitek, což ukazuje na nadstandardně přátelský vzájemný vztah. Poláci pak zřejmě z obavy z vážnější roztržky s Francouzi prohlásili, že považují věc za vyřízenou.⁴⁵¹

Ripka v následujícím období vedl jednání rovněž s francouzskými představiteli o uznání Francouzského výboru národního osvobození ustaveného v Alžíru počátkem června 1943, během nichž došlo ke ztrátě vydobytých pozic ohledně odznamenání Mnichova. Při jednání jménem československé exilové vlády Ripka logicky požadoval, aby nový výbor potvrdil, že přejímá všechny závazky Francouzského národního výboru, zejména nóty z 29. září 1942. P. Viénot, který vedl jednání za francouzskou stranu, však požadoval, aby československá vláda nespojovala uznávací akt s otázkou, zda Francouzský výbor národního osvobození přejímá závazky de Gaullova Francouzského národního výboru, speciálně pokud šlo o nóty o likvidaci Mnichova. Ripka sice trval na tom, že československá vláda potřebuje znát přesné stanovisko v této pro ni mimořádně vážné otázce⁴⁵², ale v tomto ohledu neuspěl. I přesto, že francouzská strana požadavek o potvrzení zmíněných nót nesplnila, byl Francouzský výbor národního osvobození dne 23. června 1943 Janem Masarykem uznán.

Jednání o neplatnosti mnichovské dohody se pak přesunula až na léto roku 1944. Poté, co byla v květnu 1944 navzdory odmítavému britskému stanovisku uznána československou vládou francouzská prozatímní vláda, bylo zahájeno nové kolo rozhovorů.⁴⁵³ Na výsledné podobě československo–francouzské deklarace ze dne 22. srpna 1944, v níž bylo opět zakotveno prohlášení o neplatnosti mnichovské dohody od samého počátku, se s Eduardem Benešem podílel opět Ripka. Fakticky koncipování deklarace probíhalo tak, že návrh, který M. Dejean předložil Ripkovi, byl vzápětí Ripkou upraven a zaslán Benešovi k nahlédnutí. Prezident pak Ripkovi sdělil své připomínky a výsledný text byl předložen Dejeanovi,

---

⁴⁵¹ Němeček, J. a kol.: Československo–francouzské vztahy v diplomatických jednáních, c. d., dok. 124: Záznam rozhovoru H. Ripky s R. Plevenem, týkajícího se odpovědi Francouzského národního výboru na dopis polské vlády stran francouzského prohlášení o neplatnosti mnichovské dohody, 29. října 1942.

⁴⁵² Tamtéž, dok. 174: Záznam H. Ripky o rozhovoru s P. Viénotem, týkajícím se uznání Francouzského výboru národního osvobození československou vládou, 10. června 1943 a dok. 181: Záznam H. Ripky o rozhovoru s P. Viénotem, týkajícím se uznání Francouzského výboru národního osvobození a potvrzení neplatnosti mnichovské dohody, 21. června 1943.

⁴⁵³ Československo bylo spolu s Belgií a Lucemburskem první zemí, která francouzskou prozatímní vládu uznala.

který jej předal Ch. de Gaullovi.⁴⁵⁴ Stejně jako v případě nót de Gaulle – Šrámek z konce září 1942 tak Ripka koncipoval dokument, který pak sám nepodepisoval. U příležitosti podpisu československo–francouzské deklarace dne 22. srpna 1944 měl pak Ripka projev, ve kterém zhodnotil její význam. Později informoval o průběhu vyjednávání též Státní radu.⁴⁵⁵

Dodejme, že vedle důležitých jednání s Francouzi a Poláky byl Hubert Ripka v Londýně v písemném i osobním kontaktu rovněž s jugoslávskými exilovými představiteli, například S. Jovanovićem, Wilderem, Jukićem, reprezentanty rumunské emigrace, zejména V. V. Tileou, kterého spolu s Váradim finančně podporoval z důvěrné propagační položky⁴⁵⁶, a také s maďarskými emigranty, především Mihálym Károlyim⁴⁵⁷, a demokraticky smýšlejícími Rakušany sdruženými kolem Free Austrian Movement in Great Britain. O jednáních s nimi informoval prezidenta Beneše.

Prostřednictvím P. Nicholse se Ripka společně s J. Slávikem rovněž snažili od roku 1942 čelit vzrůstajícím aktivitám československé opozice v Londýně. Snažili se tímto způsobem působit na britské ministerstvo zahraničních věcí a ministerstvo vnitra, aby byly zintenzivněny represivní zásahy proti opozičním aktivitám, které podle Ripky a Slávika působily nepříznivě v československé armádě. Ripka varoval především před publikační a přednáškovou činností Karla Lochera, Josefa Malíka, Milana Hodži, Š. Osuského, Lva Prchalý a P. Prídavka. Ve většině případů však britská strana přímo nezasahovala. Českoslovenští opoziční představitelé nebyli zpravidla považováni za nepřátelské agenty nebo sabotéry válečného úsilí. Britové se totiž nechtěli dostávat do situace, kdy by museli rozhodovat každý vnitřní spor exilových vlád v Londýně.⁴⁵⁸

---

⁴⁵⁴ Srov.: Němeček, J. a kol.: Československo–francouzské vztahy..., c. d., dok. 242: Návrh společné československo–francouzské deklarace, 8. června 1944 a dok. 247: Návrh společné československo–francouzské deklarace, 16. června 1944.

⁴⁵⁵ Tamtéž, dok. 273: Projev H. Ripky při výměně společné francouzsko–československé deklarace, 22. srpna 1944 a dok. 279: Usnesení Státní rady obsahující rezoluci k přijetí společné francouzsko–československé deklarace, 30. srpna 1944. Ripkův projev ze dne 22. srpna 1944 byl rovněž publikován v týdeníku Čechoslovák dne 25. srpna 1944: Obnova součinnosti čs.–francouzské, s. 1–2.

⁴⁵⁶ NA, f. AHR, k. 90, 1-3-6-1b, Kabinet ministra H. Ripky, Výplaty z dův. propagační položky, 1942.

⁴⁵⁷ NA, f. AHR, k. 105, 1-5-19-8a: Kabinet H. Ripky, MZV, Záznamy rozhovorů, 1941, k. 151, 1-16-4-12: Kabinet H. Ripky, MZV, Rumunsko, 1940–1944, k. 174, 1-39-23-8: Maďarsko, Mihály Károlyi.

⁴⁵⁸ Němeček, J.: Proti Benešovi!. Praha, Karolinum, 2004, zejm. s. 392–394, 406, 410, 416, 434–437.

6. 2. Národní socialisté v Londýně, schůzky s komunisty a jednání Bloku tří socialistických stran

S postupujícími válečnými událostmi bylo stále naléhavěji nutné alespoň v hlavních rysech nastítnit také představu poválečného vnitropolitického uspořádání. Již z počátků emigrace bylo zřejmé, že po válce nebude možné obnovit stranickopolitické uspořádání tak, jak tomu bylo v meziválečném období. Československá zahraniční akce byla koncipována nestrannicky, protože si Beneš i ostatní uvědomovali, že by opak mohl vážným způsobem poškodit její jednotnost, která byla základním předpokladem úspěšnosti. Ve skutečnosti se však pochopitelně stranickopolitické vazby nevyhnutelně přenášely i do exilového prostředí.

Hubert Ripka se kromě povinností, které vyplývaly z jeho úřadu v ministerstvu zahraničních věcí, zapojil do jednání, která měla naznačit možnou úpravu vnitropolitických poměrů v osvobozené vlasti. Spolu s Ripkou patřili do národněsocialistické skupiny v Londýně ministr spravedlnosti Jaroslav Stránský a členové Státní rady J. David, J. Fürth, F. Uhlíř, P. Maxa a V. Klecanda. Vynechat nelze ani prezidentova politického referenta P. Drtinu, který byl svými politickými názory Ripkovi velmi blízký. Původním Benešovým záměrem bylo po válce systém tradičních politických stran neobnovovat. V prvních válečných letech počítal s vytvořením politických bloků, které měly utlumit radikální živly na levici, ale i na pravici. V Benešově pojetí měli být národní socialisté společně se sociálními demokraty jakýmsi vyvažujícím činitelem v bloku levice, kde by zatlačili komunisty.⁴⁵⁹ Také Ripka byl zpočátku pro to, aby se po válce vytvořila jednotná strana nebo jednotný levicový blok, který by zajistil levici vedoucí postavení v republice.

K osobním kontaktům mezi národními socialisty a komunisty, a to přímo v Ripkově londýnském bytě⁴⁶⁰, který s ním sdíleli I. Ducháček a J. Fürth, docházelo již od vstupu Sovětského svazu do války. Jednalo se především o vzájemnou výměnu názorů a poznávání stanovisek, přičemž není vyloučeno, že prostřednictvím těchto schůzek se mělo docházet také ke vzájemnému informování komunistů a E. Beneše o svých stanoviscích.⁴⁶¹ Jakožto Ripkův sekretář fungoval při jednáních s komunisty jako zapisovatel Ivo Ducháček. Podle jeho záznamů se rozhovorů kromě

---

⁴⁵⁹ Tamtéž, s. 165.

⁴⁶⁰ Laušman, B.: Kdo byl vinen? Vídeň, Vorwärts, 1953, s. 28. O těchto pravidelných schůzkách později informoval Jaroslav Stránský.

⁴⁶¹ Kocian, J.: "Benešova strana" a „její“ prezident za druhé světové války. In: Moderní dějiny 3, 1995, s. 166.

Ripky účastnili Julius Fürth, J. Slávik, J. Stránský, František Uhlíř, za komunisty K. Kreibich, J. Valo, Polák, Evžen Löbl, Goldstücker, občas také Václav Nosek a Anežka Hodinová. Zástupci sociální demokracie se schůzek nikdy neúčastnili. Podle J. Fürtha, který předsedal první schůzi, se mělo jednat o otevřenou výměnu názorů, při které by se bez vzájemného vyčítání projednávaly věci zásadního charakteru, např. slovenská otázka, poměr k Němcům, potrestání válečných viníků, ale i uspořádání střední Evropy.⁴⁶²

Podle I. Ducháčka se zpočátku schůzky s komunisty konaly jednou týdně, ale záhy jen jednou za čtrnáct dní a v roce 1944 již jen nepravidelně. Rozhovory nikdy nevedly k žádnému závěru ani dohodám. Podle Ducháčka chtěl Ripka a ostatní prostřednictvím rozhovorů s komunisty zjistit, jaké jsou jejich reakce na různé plány, a tím zjistit postoje Klementa Gottwalda, Rudolfa Slánského a Jana Švermy, kteří o komunistické politice rozhodovali.⁴⁶³

Počátkem září 1942 Ripka během večeře, na níž hostil komunistu Václava Noska, mu řekl, že rozhodně přijímá myšlenku jednotné strany nebo alespoň jednotného levicového bloku, který by měl po válce vedoucí postavení. Zároveň však zdůraznil, že je proti tomu, aby se zvláštní socialistická strana nebo socialistický blok tvořil již v zahraničí, protože se obával, že by se tím rozrušovala národní jednota, na níž stála celá zahraniční akce.⁴⁶⁴ To nicméně nevyklučovalo, aby se levicově zaměření političtí představitelé mezi sebou občas radili, avšak bez toho, aby tvořili zvláštní stranické útvary. S tím Nosek souhlasil a zároveň naléhal na Ripku, aby vyložil Benešovi, že komunisté jsou pro udržení národní jednoty i po válce. Ripka se dotázal, zda komunisté v Sovětském svazu pod vlivem Z. Fierlingera nebo Z. Nejedlého neuvažují o tom, že by spojením levice chtěli ovlivňovat stát. To Nosek kategoricky odmítl s tím, že to instrukce z Moskvy vylučují.⁴⁶⁵

I přesto, že Edvard Beneš dal Ripkovi toho dne (3. září 1942) přečíst depeši, která došla před čtyřmi dny z Moskvy od Heliadora Píky, podle které českoslovenští komunisté v SSSR chtějí vytvořit se sociálními demokraty jádro jednotné akce, pokládal to Ripka jen za Píkův manévr proti Fierlingerovi a sám věřil tomu, že skutečná politika komunistů odpovídá tomu, co mu vykládal Václav Nosek.

---

⁴⁶² Dopis I. Ducháčka L. Feierabendovi z 22. října 1964, in: Feierabend, L. K.: Politické vzpomínky. Brno, Atlantis, 1994, díl II., příloha 2/8, s. 314.

⁴⁶³ Tamtéž, s. 315, 317.

⁴⁶⁴ NA, f. AHR, k. 104, 1-5-19-4: Záznam H. Ripky o jednání o levici, 5. září 1942, s. 2–4.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 4–6.

Předpokládal, že po válce bude Sovětskému svazu záležet na tom, aby mělo v Československu silný opěrný bod. Podle Ripky si Sověti byli vědomi toho, že Čechoslováci jsou jediný národ ve střední Evropě, na který mohou spoléhat a že Československo má klíčové postavení v celé střední Evropě, zejména proti Německu, a tím také vůči celému Západu.⁴⁶⁶ Prezident Beneš však již v této době Ripku upozorňoval, že – ačkoli chápe jeho taktiku – by byl raději, aby se více sblížil se sociálními demokraty, kteří s Ripkovým přílišným vyhovováním komunistům nebyli spokojeni. Ripka nicméně oponoval tím, že nemůže za to, že komunisté jsou mnohem pohotovější a čipernější, zejména ve věcech propagačních a spolkových, ale že také pochybuje, že by se nějaký jiný ministr dovedl komunistům tak otevřeně vzepřít, jak to činí on, kdykoli s nimi nesouhlasí.⁴⁶⁷

V polovině května 1943 měl Ripka s prezidentem poprvé otevřenější debatu o osobních záležitostech. Beneš řekl, že uvažuje o osobě, která by se po válce stala ministrem zahraničních věcí, a dodal, že již na podzim 1942 doporučil Janu Masarykovi, aby po válce nešel do vnitřní politiky a aby pokládal svoji funkci zahraničního ministra za skončenou na konci války. Masaryk se měl prezidentovi vyjádřit v tom smyslu, že by chtěl být vyslancem v Londýně nebo Washingtonu, nebo vyslancem, který by mohl pomáhat při mezinárodních konferencích. Beneš podle Ripkova záznamu doplnil, že na Masarykovo místo počítá především s ním, Ripkou, a že myslel také na J. Slávika. Prezident Ripku dále upozornil na to, že bude nutné, aby měl zajištěnu silnou vnitropolitickou oporu. Podle Beneše by proto bylo nejlépe, kdyby se postavil po bok sociálních demokratů. Podle Ripkova záznamu o tom Beneš mluvil neurčitě, ale že bylo patrné, že by si přál, aby prostě přestoupil k sociální demokracii. Několikrát Ripkovi opakoval, že národněsocialistická strana je definitivně mrtva. Asi o týden později řekl Ripkovi Jan Masaryk, že se mu rozhodně nechce, aby poklonkoval před panem Stalinem a že Ripkovi nezávidí, jak se bude muset před těmi násilníky prohýbat, až budou našimi sousedy⁴⁶⁸, což také naznačovalo, že by se Ripka mohl po válce stát ministrem zahraničních věcí.

---

⁴⁶⁶ Tamtéž, s. 7.

⁴⁶⁷ Ripkův záznam z jednání s E. Benešem ze dne 6. července 1942. In: Hubený, D., Nováčková, H., Šťovíček, I.: Hubert Ripka: záznamy o rozhovorech s Edvardem Benešem 1939–1944. In: SAP, 2012, č. 2, dok. č. 20, s. 447–448.

⁴⁶⁸ NA, f. AHR, k. 105, 1-5-19-6: Záznam H. Ripky o rozhovoru s E. Benešem, 17. května 1943.

O tom, že Beneš v roce 1943 počítal s Ripkou jako s ministrem zahraničí, svědčí i záznam J. Smutného z 16. října 1943, kdy si o Benešovi poznamenal: „Má zvláštní slabost vůči Ripkovi a všechno, co Ripka udělá, se snaží omlouvat. Prý co má dělat, že chce Ripku vychovat na zahraničního ministra, prý jiného k tomu nemá. Nerad slyší, když mu lidé referují něco proti Ripkovi nebo když o něm dostává nepříznivé zprávy. (...) Mám dojem, že z této slabosti, z důvěry, že Ripka tlumočí věrně jeho politiku, pramení velká řada chyb, které v zahraniční politice se dělají. Ripka je velmi schopný, pracovitý, inteligentní člověk. Ale nemá dostatečné sebekontroly, sebekritiky, je sžírán chorobnou ctižádostivostí (...). Konečně to by opravdu nevadilo, protože Ripka je aspoň inteligentní vykladač Benešův, a nechá se jen unést někdy neporozuměním, špatným pochopením a jistě ne zlou vůlí. Kdyby neměl tolik na zřeteli svou budoucí politickou kariéru, kdyby nechtěl hrát za každou cenu Macchiaveliho za kulisami, osobu, která všude je, všechno ví, všechno řídí, bylo by to docela slušné a Ripka by mohl hrát roli, na niž by stačil a časem by se zdokonalil.“⁴⁶⁹ Mezinárodní situace však do konce války doznala ještě takových změn, že se Ripka ministrem zahraničních věcí nestal, Jan Masaryk zůstal ve své funkci i po moskevských jednáních na jaře 1945. Svoji roli sehrálo zřejmě i vědomí Masarykovy oblíbenosti na Západě a možná i Benešovy osobní důvody vzhledem k prvnímu československému prezidentovi.

V březnu 1944 byl vytvořen *Národní blok pracujících lidu měst a venkova* (zvaný někdy též socialistický). Návrh programu Bloku vypracovalo na základě dopisu Klementa Gottwalda z prosince 1943 komunistické vedení ve Velké Británii. Byla zahájena tuhá jednání o tom, jak organizovat politický život v poválečné republice. Pro komunisty se Blok stal prostředkem, jak ovlivňovat vládní politiku, kterou však sami nebyli vázáni. Národní socialisty zastupoval v Bloku spolu s Ripkou J. Stránský, Jožka David a F. Uhlíř. Sociální demokraty zastupovali František Němec (později ho nahradil Václav Majer), J. Bečko, Rudolf Bechyně a B. Laušman a komunisty Václav Nosek, J. Valo, Spurný a Bohuslav Laštovička. Na pravidelných schůzkách se měl projednávat postup ve všech otázkách, včetně návrhů, které jednotliví ministři připravovali pro vládu. Cílem bylo, aby se Blok předem dohodl na

---

⁴⁶⁹ Otáhalová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie československé politiky 1939-1943. Praha, Academia, 1966, díl I., dok. 324, cit. dle s. 395.

společném postupu. Blok tak začal v podstatě iniciovat vládu a Státní radu.⁴⁷⁰ Fakticky byl především platformou pro prosazování názorů komunistů.

V Bloku se projednávaly závažné návrhy, například hospodářský program pro těsně poválečné období a principy výstavby národních výborů. Jednou z projednávaných záležitostí v Bloku byla také otázka osoby vládního delegáta na osvobozené území. Prvním kandidátem se jako ministr vnitra stal J. Slávik, který však byl pro komunisty a sociální demokraty nepřijatelný. Dne 1. května 1944 bylo přijato usnesení, že vládním delegátem by se měl stát člen Bloku. Na schůzce dne 23. května 1944 řekl František Němec Ripkovi, že ještě před schůzí Bloku, která se uskutečnila 22. května, mluvil s komunisty, kteří se vyslovili pro to, aby vládním delegátem byl buď Ripka, Němec nebo Majer. Ripka však funkci vládního delegáta s ohledem na povinnosti v ministerstvu zahraničních věcí odmítl a doporučil, aby se vládním delegátem stal právě Němec.⁴⁷¹ Když Ripka informoval o projednávaných věcech prezidenta, potvrdil Beneš, že je nutné, aby Ripka zůstal v Londýně a řekl, že by dal přednost J. Slávikovi, ale že by se nestavěl ani proti Němcovi.⁴⁷²

V druhé polovině roku 1944 došlo v Bloku ke střetu mezi národními socialisty a sociálními demokraty, jehož příčinou byl Rudolf Bechyně, který zaslal Benešovi dopis, který ostře kritizoval exilovou vládu. To se v Bloku stalo trnem v oku především národním socialistům. Ripka oznámil Václavu Noskovi, že se národní socialisté nebudou nadále účastnit schůzí Bloku.⁴⁷³ Bylo domluveno, že se uskuteční neformální schůzka, která by tuto záležitost vyřešila. Setkání, kterého se zúčastnili za komunisty Nosek a Spurný, za sociální demokraty Bechyně a Čaplovič a za národní socialisty Stránský s Ripkou, se uskutečnilo dne 25. srpna 1944. Bechyně a J. Čaplovič se snažili vysvětlit, že dopis, který zaslal prezidentovi, neobsahoval nic jiného než kritiku vlády a že k takové kritice má každý právo. J. Stránský však namítl, že dopis je ve své první části útokem proti celému státnímu zřízení a svojí tendencí připomíná aktivity P. Prídavka a Š. Osuského. Ripka dodal, že útoku proti E. Benešovi a státnímu zřízení využívá nepřátelská propaganda

---

⁴⁷⁰ Srov.: Cesta ke Květnu, díl I., sv. I., dok. 8: Návrh programu Národního bloku pracujících lidí měst i venkova. Oficiální zápisy z jednání Bloku nebyly pořizovány. Ripka o jednáních v Bloku informoval E. Beneše, srov.: NA, f. AHR, k. 105, 106.

⁴⁷¹ NA, f. AHR, k. 105, 1-5-19-7, Záznam H. Ripky o schůzi Bloku a o rozhovoru s F. Němcem, 22. a 23. května 1944, s. 3–4, pokračování záznamu: Tamtéž, k. 106, 1-5-19-8d.

⁴⁷² NA, f. AHR, k. 106, 1-5-19-5d, 23. května 1944.

⁴⁷³ NA, f. AHR, k. 106, 1-5-19-8d, Záznam H. Ripky o jednání v Bloku, 25. srpna 1944, s. 1

a označil chování Bechyněho za nezodpovědné. Ten se ohradil s tím, že za rozvratníka je označován každý, kdo nepřikyvuje vládě.⁴⁷⁴

Ripka posléze prohlásil za nezodpovědné, že Bechyně ve svém dopisu dělal tajuplné narážky na to, že jsou důvodem rezervy Západu vůči československé vládě tak hrozné věci, že by byl rád, kdyby o nich nikdy nemusel mluvit. Kdyby takové věci existovaly, odpovědný politik by podle Ripky informoval nejdříve prezidenta nebo své politické přátele a snažil by se touto cestou nesnáze odstranit. Na to Bechyně odpověděl, že si to doma vypořádá a že se ukáže, bylo-li jeho počínání odpovědné nebo ne. V průběhu prudké debaty na Ripkovu adresu poznamenal: „Ty ses paktoval s polskými Pilsudčíky“. Na to Ripka odpověděl, že si svoje jednání s polskou vládou velmi dobře doma zodpoví a že se při tom nebude v žádném případě kryt prezidentem Benešem.⁴⁷⁵ Bechyně na závěr dodal, že se celé věci užívá jen jako záminky proti sociální demokracii a k rozbití Bloku, na což Ripka i Stránský odpověděli, že národním socialistům záleží na tom, aby činnost Bloku mohla pokračovat.⁴⁷⁶

Jednání Bloku pak získala znovu na významu v únoru 1945, v době, kdy se již R. Bechyně spolu s J. Malíkem, Š. Osuským a F. Schwarzem účastnil protestních protivládních mítinků a kdy byl R. Bechyně postupně zcela odstaven ze sociálnědemokratické politiky. Důležitou součástí jednání o poválečném politickém uspořádání republiky byly otázky spojené s obnovou prvorepublikových pravicových stran, především klíčové strany agrární. Ripka patřil v exilu mezi největší odpůrce obnovy této strany. V září 1944, po předchozí komunikaci na toto téma, napsal do Spojených států telegram Ladislavu Feierabendovi, který mu byl osobně, nikoli však politicky, velmi blízký. Ve zprávě objasňoval své představy o agrární straně. Zdůraznil, že se v minulosti nestavěl proti tomu, aby do Státní rady byli jmenováni agrárníci, ale že měli být vybráni skutečně demokraticky a pokrokově smýšlející jedinci. Podle Ripky bylo jasné, že se zemědělci se musí počítat, což ale neznamenal, že se musí obnovit agrární strana, jejíž politika nesla podle Ripky těžkou zodpovědnost za národní katastrofu.⁴⁷⁷ Feierabend naopak Ripku obviňoval, že se prostřednictvím člena Státní rady Václava Pácala snažil vytvořit opozici uvnitř

---

⁴⁷⁴ Tamtéž, s. 1–6.

⁴⁷⁵ Tamtéž, s. 7–8.

⁴⁷⁶ Tamtéž, s. 10.

⁴⁷⁷ NA, f. AHR, k. 103, 1-5-16-2, č. 7592/dův/44: Telegram H. Ripky L. Feierabendovi, 18. září 1944.

agrární strany, která se měla stát základem nové zemědělské strany.⁴⁷⁸ To však Ripka popíral. Skutečnost, že se žádným způsobem prostřednictvím Václava Pácala nepodílel na zániku agrární strany, potvrdil později rovněž J. Fürth.⁴⁷⁹ Skutečností zůstává, že již v polovině února 1945 bylo v Bloku rozhodnuto, že agrární strana v předmnichovské podobě nepřichází jako politický partner v Národní frontě v úvahu. Zájem na neobnovení agrární strany měly všechny tři strany Bloku.

6. 3. Ripkovy představy o poválečné Evropě a o řešení problematiky národnostních menšin v Československu

V průběhu války uvažoval Hubert Ripka o možnostech poválečného konfederativního uspořádání střední Evropy či dokonce federativního uspořádání Evropy. V roce 1941 předpokládal, že poválečný mezinárodní řád bude založen na svobodném sdružování nezávislých států do vyšších konfederativních celků.⁴⁸⁰ V souvislosti s poválečným postavením Československa předpokládal v této době zejména konfederativní svazek s Polskem (viz kap. 6. 1. 1.). Poté, co se Sovětský svaz v červenci 1942 vyjádřil odmítavě k myšlence československo–polské konfederace a vlastně jakémukoli konfederativnímu uspořádání ve střední a jihovýchodní Evropě, byl při formulování svých představ opatrnější a skeptičtější.

Úzkou spoluprací mezi menšími národy střední a jihovýchodní Evropy považoval i nadále za konstruktivní ideu, upozornil však na to, že žádný plán nebyl zatím důkladně zpracován. Jedni měli totiž podle Ripky na mysli všechny menší národy od Baltského moře až po Černé moře, jiní zase vytvoření tří užších svazků – severovýchodního, dunajského, balkánského nebo jen dvou, severního a jižního, přičemž zde opět nebyla jednota v tom, které státy by měly být zařazeny kam. Rozhodování bylo podle Ripky komplikováno navíc tím, že nebylo jasné, jakou politiku zaujmou jednotlivé středoevropské státy po válce k Německu, SSSR a západním velmocím.⁴⁸¹

Pokud se jednalo o vznik evropské federace, musela by podle něj být založena na svobodné vůli národů, které mají shodnou zahraniční politiku a stejnou

---

⁴⁷⁸ Feierabend, L.: Soumrak československé demokracie. Londýn, Rozmluvy, 1986, díl I., s. 235.

⁴⁷⁹ Tamtéž, díl II., příloha č. 1: Dopis J. Firta L. Feierabendovi, 10. listopadu 1966, s. 280–283.

⁴⁸⁰ Čechoslovák, roč. III., r. 1941, č. 1, 3. ledna: Výhledy do budoucnosti, s. 1–2.

koordinaci vojenské obrany, nemělo se jednat o potlačení národní identity. Vnitřní režim států federace by měl být založen na shodných politických a sociálních principech. Za dané situace to podle Ripky znamenalo, že Evropa ještě připravena na všeobecnou federaci nebyla. Navíc vyjádřil obavu, že federalizace Evropy by mohla jednoduše vést k opětovné germanizaci Evropy. Evropská federace byla proto podle něj možná jedině za přímé účasti Sovětského svazu a Velké Británie.⁴⁸²

Vyslovoval se proti politice výlučně národní, stejně jako proti politice východní, západní nebo výlučně středoevropské. Upozorňoval na skutečnost, že poválečný vliv Sovětského svazu ve středoevropské oblasti bude mnohem silnější než dosud, přičemž československo–sovětské spojení se podle něj mělo stát jedním ze základních pilířů československé politiky, stejně jako spojení se západními velmocemi.⁴⁸³ Přednáškovou a publikační činností působil v této době na západní spojence v tom směru, že Sovětský svaz nebude pro Evropu hrozbou.⁴⁸⁴ Podle Ripky bylo nepochybné, že organizace a forma vlády v Sovětském svazu se liší od zemí, jejichž režimy vznikly z liberální demokracie. Tento rozdíl však podle něj nevytvářel nepřekonatelnou propast mezi sovětským a demokratickým světem. Podle jeho výkladu revoluce z roku 1917 přinesla sociální, politickou a především psychologickou přeměnu, která přiblížila Rusko Evropě. Modernizací zemědělství, zaváděním moderních technologií, vzdělávacím systémem, zlepšením hygienických podmínek, modernizací komunikačních sítí a urbanizací byl ruský lid vyveden ze sociální izolace. Přibližování Sovětského svazu Evropě nespočívalo podle Ripky jen v politickém a hospodářském zdokonalení, ale také v tom, že principy bolševismu obsahují jisté ideologické prvky, které jsou přítomny rovněž v západním myšlení. Byla to podle Ripky idea rovnosti a sociální spravedlnosti.⁴⁸⁵ Věřil, že myšlenka rovnosti spojovala bolševickou revoluci z roku 1917 s Francouzskou revolucí z roku 1789.

---

⁴⁸¹ NA, f. AHR, k. 96, 1-4-4: Exposé H. Ripky ve Státní radě, 10. února 1943. Publikováno: Ripka, H.: Československo v nové Evropě. Londýn, Lincolns–Prager, 1945, s. 117–129.

⁴⁸² Ripka, H.: Small and Great Nations. Londýn, Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs Information Service, 1944, dle s. 20–21. O tom, že federalizační plány by mohly přispět k vytvoření pangermánské Mitteleuropy či dokonce německé Pan–Evropy se Ripka vyslovil již 29. července 1943 na přednášce ve středisku protifašistických Němců z Československé republiky v londýnském Rudolf Fuchs House. Publikováno: Ripka, H.: Československo v nové Evropě, c. d., s. 135 a 138.

⁴⁸³ Tamtéž, s. 7–11.

⁴⁸⁴ “It is not Russia, nor yet Soviet Russia (...) that represents the essential problem of Europe and the whole world, but Germany (...)”, z přednášky ve Francouzském institutu v Londýně, 25. února 1942. Publikováno: Ripka, H.: Russia and the West. Londýn, New Europe Forum, 1942. Cit. dle s. 13. Obsah Ripkovy přednášky ze dne 25. února 1945 byl zveřejněn rovněž v týdeníku Čechoslovák, roč. IV., r. 1942, č. 9, 27. února: Spolupráce mezi SSSR a Západem, s. 2.

⁴⁸⁵ Tamtéž, s. 22–24.

Ripkovo přesvědčení, že revoluce roku 1917 znamenala demokratizaci Ruska a vyloučení imperialistických cílů z ruské politiky, nesdílel v londýnském exilu např. L. Feierabend, který se stavěl kriticky k Ripkovým snahám o tom přesvědčit západní velmoci.⁴⁸⁶

Podle Ripky bylo zřejmé, že demokracie nemohou zůstat jen u politických a občanských práv, ale že musí zaručit rovněž ekonomickou a sociální rovnost v duchu sociální spravedlnosti. To, že bolševismus a demokracie mají společný ideový základ – ideu rovnosti –, bylo podle Ripky hlavním důvodem pro to, aby se mohlo věřit, že spolupráce mezi demokraciemi a bolševismem je možná. Proti nim stál fašismus a nacismus, jejichž založení na nadřazenosti rasy a diktatuře bylo s demokracií a bolševismem neslučitelné. Ripka však zároveň varoval, že jakékoli mechanické přenášení bolševické revoluce a sovětského režimu na státy s odlišnou sociální strukturou a historickými tradicemi by muselo nutně vést k neúspěchu.⁴⁸⁷

Své myšlenky o poměru Sovětského svazu a západních velmocí v poválečné Evropě, ale zejména představu syntetické koncepce československé zahraniční politiky, která měla být jakýmsi mostem mezi západním a východním světem, rozvedl ve své publikaci z roku 1944.⁴⁸⁸ Jednalo se o politickou studii, která vznikla na základě několika přednášek a projevů, v nichž se Ripka zabýval mezinárodněpolitickými vztahy Československa. Jejich cílem bylo přispět k poznání, že mezinárodní spolupráce se SSSR je v obecném zájmu celého světa. Ripka v tomto ohledu vycházel především z Benešových předpokladů o postupném poválečném růstu důvěry a přátelství mezi Evropou a SSSR a sblížování sovětského politického režimu s Evropou, přičemž hlavním smyslem mělo být definitivní zastavení německé výbojnosti.

Základním cílem poválečného Československa měla být spolupráce s Východem a Západem. Ačkoli upozornil na historickou tradici českého a slovenského rusofilství již z dob národního obrození, vlastní a nejdůležitější odůvodnění potřeby úzké spolupráce se Sovětským svazem spatřoval ve vzájemné zeměpisné blízkosti. V tomto ohledu mělo Československo v Evropě jedinečnou úlohu, která vyplývala z geografické polohy. Poloha Československa podle Ripky

---

⁴⁸⁶ Srov.: Feierabend, L.: Soumrak československé demokracie, díl II., s. 236.

⁴⁸⁷ Ripka, H.: *Russia and the West*, c. d., s. 26–29.

⁴⁸⁸ Ripka, H.: *S Východem a Západem*. Londýn, Českoslovák, 1944.

určovala jeho evropskou orientaci, která jediná je schopna zaručit československé zájmy, ohrožované nejvíce Německem a Maďarskem.⁴⁸⁹

V zájmu československé zahraniční politiky proto mělo být usilování o efektivní mezinárodní spolupráci mezi západními velmocemi a Sovětským svazem. Byl přesvědčen, že toto úsilí není jen v československém národním zájmu, ale že je to zároveň politika evropsky a světově prospěšná, alespoň do té doby než se Německo změní ve skutečně mírumilovnou velmoc. Právě spojení Východu a Západu bylo pro Ripku nejúčinnějším prostředkem jak čelit případné nové německé agresi. Vycházel totiž z předpokladu, že to bude opět Německo, které bude hrozbou pro světový mír i po válce.⁴⁹⁰ Cílem těchto snah byla v konečné fázi postupná syntéza všech tvůrčích a konstruktivních myšlenek a prvků západního demokratismu a východního sovětismu. Zajištěním spojení se Sovětským svazem a západními velmocemi byl podle něj sledován především národní zájem Československa, který měl být rovněž zájmem evropským.⁴⁹¹ Neuplyne ani pět let a Ripkovy názory na „východního spojence“ se pod tíhou událostí i jeho vlastního osudu diametrálně změní.

Při uvažování o poválečném uspořádání Evropy nemohl Hubert Ripka pochopitelně pominout postavení Německa. Předpokládal, že Německo bude i po válce největší hrozbou pro evropský mír, a proto proti němu mělo být použito takových opatření, která by mu zabránila rozpoutat další světový konflikt. Přesto, že si byl vědom toho, že podle trestního práva nelze činit každého jednotlivého Němce odpovědným za Německem způsobené válečné zločiny, nebylo podle něj pochybnosti o tom, že politická a mravní zodpovědnost za rozpoutání války spadá na německý národ jako na politický a sociální celek, protože každý národ je odpovědný za své politické vůdce a za svůj režim a nese také následky.⁴⁹² Ostře se proti poválečnému Německu vyslovoval i v ministerské radě, kde hovořil o tom, že Německo zůstane tak či tak po válce smrtelným nebezpečím a že Československo

---

⁴⁸⁹ Tamtéž, s. 37–38.

⁴⁹⁰ Tamtéž, s. 41–49.

⁴⁹¹ Tamtéž, s. 63.

⁴⁹² Ripka, H.: Československo v nové Evropě. Londýn, Lincolns–Prager, 1945, článek Československé stanovisko k Německu a Maďarsku, s. 42–53, dle s. 43. Napsáno v listopadu 1944 pro *The Slavonic and East European Review*.

bude mít zájem na tom udržovat politicky v rozbroji jednotlivé části Německa, které budou pod okupací jednotlivých spojeneckých vojsk.⁴⁹³

Aby nemohlo dojít po válce k další německé agresi, bylo podle Ripky nezbytné úplné odzbrojení Německa, zákaz vojenských a polovojenských útvarů, podřízení policie dozoru Spojenců, stejně jako německých škol, kulturních, sportovních a sociálních institucí a organizací, dále odevzdání veškerého vojenského materiálu, zneškodnění německého válečného průmyslu a dozor nad technickými výzkumnými ústavy. Dále požadoval zákaz dovozu surovin potřebných pro válečnou výrobu, dohled nad zahraničním obchodem, likvidaci všech továren na pohonné hmoty a umělou gumu, odebrání veškeré vzdušné dopravy z německých rukou, souhlas Spojenců pro stavbu nových komunikací, zmezinárodnění hlavních německých přístavů (Hamburk, Brémy, Kiel a Štětín) i vodních cest, provedení pozemkové reformy a přednostní využití výrobní kapacity Německa pro rekonstrukci spojeneckých zemí před vlastní potřebou Německa.⁴⁹⁴

Vyslovil se pro důslednou decentralizaci Německa a považoval rovněž za žádoucí, aby Německo ztratilo část svého území. Pro zvýšení bezpečnosti sousedních zemí mělo proto dojít k odtržení východního Pruska a Horního Slezska, k odejmutí Helgolandu a ostatních ostrovů v Severním a Baltském moři, na západě uvažoval o odtržení Porýní a Porúří. Pokud se jednalo o československé zájmy, vyjádřil možnost určité účasti v přímém těžení z německého hospodářství, což se mělo týkat zejména německého uhlí z Dolního Slezska.⁴⁹⁵ Ripkova koncepce represivních a restriktivních opatření vůči Německu si nezahladila s Versailleským mírovým systémem po první světové válce, který však nevedl k zachování evropského míru. Vývoj Německa po druhé světové válce se však ubíral jiným směrem – a v mnoha ohledech protikladným – než jak Ripka ve svých úvahách s blížícím se koncem války předpokládal.

I přesto, že byl Hubert Ripka až do konce války zastáncem syntetické koncepce československé zahraniční politiky, která spatřovala úlohu poválečného Československa ve vytvoření mostu mezi Východem a Západem, nakláněl se

---

⁴⁹³ Němeček, J., Šťovíček I., Nováčková, H., Kuklík, J., Bílek, J.: Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně, III.1. Praha, Masarykův ústav AV ČR, 2012, s. 117. Zápis z 81. schůze, 2. února 1943.

⁴⁹⁴ Ripka, H.: Československo v nové Evropě. Londýn, Lincolns–Prager, 1945, článek Československé stanovisko k Německu a Maďarsku, s. 46–47.

⁴⁹⁵ Tamtéž, s. 48–49.

v posledních válečných měsících tento pomyslný most v jeho představách přeci jen poněkud na Východ.

Na konci války shrnul své myšlenky z několika přednášek a projevů z období mezi červnem 1944 a dubnem 1945.⁴⁹⁶ Pokud šlo o nové mezinárodní postavení Československa, zdůraznil přímé sousedství se Sovětským svazem. Československo se stávalo bezprostředním sousedem SSSR poprvé ve své historii, čímž bylo podle jeho výkladu poprvé v dějinách umožněno opřít se o sousedící spojeneckou velmoc, čímž Československo dosáhlo takového zajištění své bezpečnosti, jakého nikdy předtím nemělo. Spojenectví se Sovětským svazem se proto stávalo základním pilířem československé zahraniční politiky. Na rozdíl od první světové války se tak těžiště československé zahraniční politiky podle Ripky přesunulo ze Západu na Východ.⁴⁹⁷

Spojenectví se Sovětským svazem nemělo znamenat, že by se Československo dostalo do vazalského poměru k této velmoci, nýbrž tím mělo jen posílit svoji bezpečnost a nezávislost. Ze spojenectví se SSSR podle Ripky také vyplývalo, že se československá zahraniční politika bude muset řídit tak, aby se nedostala do vážných rozporů nebo dokonce konfliktů se sovětskou zahraniční politikou. Mělo se jednat o to, aby se Československo při svobodném mezinárodněpolitickém postupu nedostávalo do rozporu s bezpečnostními zájmy Sovětského svazu.⁴⁹⁸ V hospodářské oblasti pak předpokládal, že styky se Sovětským svazem umožní Československu proniknout na asijské trhy, čímž bude usnadněna československá hospodářská rekonstrukce. Zároveň však neměly být omezeny hospodářské styky s jinými zeměmi. Spojenectví se Sovětským svazem se po válce nemělo žádným způsobem dotknout vnitřních záležitostí republiky, vybudování vnitřní administrativy, hospodářství a organizací politického, sociálního a kulturního života.⁴⁹⁹

S tím, jak bude vypadat poválečné uspořádání Československa i střední Evropy, do značné míry souviselo vyřešení otázky národnostních menšin. Během války byl připravován plán vysídlení československých Němců, jehož cílem bylo

---

⁴⁹⁶ Nové mezinárodní úkoly ČSR, in: Ripka, H.: Československo v nové Evropě, c. d., s. 71–105.

⁴⁹⁷ Tamtéž, s. 77–79. H. Ripka také upozornil na potřebu přátelských vztahů s Polskem. Vzhledem k V. Británii zdůraznil především potřebu vzájemného rozšiřování kulturních a hospodářských styků. Obnovení samostatné Francie pak mělo zajistit rovnováhu na evropském kontinentu.

⁴⁹⁸ Tamtéž, s. 85.

vytvořit Československo jako národnostně homogenní stát. Hubert Ripka byl v exilu E. Benešem pověřen, aby posoudil možné varianty celé akce a aby v této otázce jednal se Spojenci, konkrétně ho pověřil jednáními s *European Advisory Commission*, spojeneckým koordinačním orgánem, ve kterém se od roku 1943 projednávaly rovněž otázky národnostních menšin. Ripkovy plány na vysídlení československých Němců byly radikálnější, tedy bližší domácímu odboji, a v průběhu války bylo patrné, že měl v tomto ohledu na prezidenta vliv. Nebyl pochopitelně jediný. Radikální poválečný vývoj ve vztahu k německé menšině v Československu předpokládal například Prokop Drtina, budoucí ministr spravedlnosti.

Dle záznamu Elisabethy Wiskemannové mluvil Beneš s Ripkou o odsunu Němců jako o neodvratném důsledku Mnichova již v prosinci 1938.⁵⁰⁰ Benešovo stanovisko k problematice německé menšiny se postupně měnilo. Nejprve předpokládal, že po válce dojde ke korekcím hranic spojených s vysídlením části německého obyvatelstva, v druhé polovině roku 1940 se zase přikláněl k variantě vytvoření dvou národních prostorů uvnitř obnovené republiky v předmnichovských hranicích.

Se zvýšenou intenzitou se Beneš s Ripkou začali zabývat myšlenkou odsunu Němců od roku 1941. Dne 1. února 1941 zaslal E. Beneš Ripkovi memorandum o československých mírových cílech a žádal ho o stanovisko. Celá věc měla zatím zůstat důvěrná a neúřední.⁵⁰¹ Ripka prezidentovi odpověděl dne 25. února 1941 s tím, že se základní koncepcí a s většinou jeho názorů souhlasí. Podrobně se vyjádřil k tomu, kde se jeho názory s Benešem rozcházejí. Vyjádřil pochybnost, že bude možné (jak E. Beneš v memorandu předpokládal) vytvořit mezi českým vnitrozemím a historickými hranicemi autonomní německé území (Beneš v této době uvažoval o třech německých župách, které by zůstaly mimo národnostně české území), které by mělo z hospodářských důvodů zájem na tom, aby patřilo k Československu. Němci z tohoto území by měli o spolupráci zájem jen v prvních poválečných letech, aby nenesli s ostatním Německem politické, hospodářské a finanční důsledky porážky. Jakmile by však Německo zesílilo, obnovil by se

---

⁴⁹⁹ Tamtéž, s. 88.

⁵⁰⁰ Smutný, J.: Svědectví prezidentova kancléře. Praha, Mladá fronta, 1996, s. 282.

⁵⁰¹ NA, f. AHR, k. 86, 1-2-10-1b. E. Beneš zaslal své memorandum rovněž některým dalším československým exilovým představitelům. Známa jsou stanoviska L. Feierabenda, J. Slávika a S. Ingra.

požadavek po spojení.⁵⁰² V tomto ohledu se tedy Ripkovo stanovisko více blížilo představám domácího odboje, konkrétně ÚVODu, který s vytvořením německých žup zásadním způsobem nesouhlasil, a to právě s ohledem na možnost dřívějšího či pozdějšího odtržení těchto území.

Ripka rovněž pochyboval, že by toto území mohlo být hospodářsky restaurováno. Centrální úřady by zde totiž váhaly provádět rozsáhlejší hospodářské investice – právě z obavy, že v bližší či vzdálenější budoucnosti vznikne otázka připojení těchto krajů k Německu. Dalším problémem navrženého řešení by podle něj bylo, že by se Němci nespokojili s autonomními kraji a že by vyžadovali vliv na ústřední politiku a správu. Nesplnění těchto požadavků by mělo za následek nárůst národnostního napětí obdobně jako za první republiky.⁵⁰³ Na rozdíl od pozdější doby ve svých poznámkách k Benešovu memorandu z února 1941 na druhou stranu pochyboval o tom, že by se podařilo provést transfer německého obyvatelstva při zachování historických hranic, především vzhledem ke stanovisku velmocí. Proto navrhoval dvě alternativy:

a, žádat staré historické hranice a v jejich rámci usilovat o zmenšení významu Němců tím, že by se pohraniční kraje promísily co nejvíce českým elementem, tím, že by se Němci donutili k vystěhování do Německa i do vnitřních československých krajů a tím, že by v prvních poválečných letech byli zbaveni všech důležitějších hospodářských pozic. Trval na tom, že by se Němcům nesměla nikdy povolit autonomie, která by znamenala rozdělení české země a přípravu nového Mnichova. Připouštěl nanejvýše možnost místní samosprávy v obcích a v okresech.

b) vzdát se starých historických hranic. Za cenu ustoupení některých pohraničních krajů (Chebsko, Šluknov, Frýdlant, Jeseník a Krnov, eventuálně některých krajů na jih od Dyje) pak ale požadovat Kladsko, eventuálně Ratibořsko a organizovaný transfer alespoň 1,5 milionu Němců z celého pohraničního pásma do Německa. Současně měli být repatriováni všichni Čechoslováci žijící v Německu, Rakousku a ve zmíněných odstoupených krajích. Ripka se přikláněl spíše k druhé variantě.⁵⁰⁴

---

⁵⁰² Tamtéž, k. 86, 1-2-10-1b: Poznámky H. Ripky k memorandu E. Beneše o československých mírových cílech, 25. února 1941. Též: Vondrová, J.: Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945. Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1994, dok. 50.

⁵⁰³ Tamtéž.

⁵⁰⁴ Tamtéž. Poté, co byl v létě roku 1941 Ripka s manželkou na návštěvě u prezidenta v Aston–Abbots, si po dvouhodinovém rozhovoru, na němž se dostalo i na otázku československých Němců, poznamenal: „(...) já, aby prezident ještě nemluvil o dvou německých župách. A vůbec já jsem pro radikální řez, odříznout to hned, a za to transfer.” NA, f. AHR, k. 104, 1-5-19-1: Ripkův rukopisný záznam, 13. srpna 1941, cit. dle s. 4.

O stanovisku britského Foreign Office k myšlence transferu československých Němců jednal Ripka v následujícím období s P. Nicholsem. V létě roku 1942 jednal rovněž s A. J. Bogomolovem, který však poznamenal, že by zatím nebylo vhodné, aby československá vláda již nyní kladla oficiálně otázku transferu, protože by to sjednocovalo všechny Němce, včetně Němců československých. Ripka s tím souhlasil, ale dodal, že je potřeba, aby si sovětští činitelé byli vědomi všeho, co souvisí s obnovou silného Československa.⁵⁰⁵

V návaznosti na uvedené úvahy a jednání začal již v roce 1942 s přednáškovou a publikační propagací transferu československých Němců jako nejnuspokojivějšího řešení československého problému s německou menšinou. Tato činnost byla součástí široké informační kampaně o potřebě uskutečnění transferu menšinového obyvatelstva. Cílem bylo přesvědčit Spojence a mezinárodní veřejnost o historické oprávněnosti poválečného vysídlení. V tomto duchu vystoupil například 7. října 1942 v Britsko–československém klubu nebo dne 12. prosince 1942 v Chatham House. Stále se také s postupem času více přikláněl k myšlence vysídlení Němců bez územních rektifikací, což se nakonec podařilo prosadit.

Podle Ripky bylo nejen v zájmu Československa, nýbrž celé Evropy, aby se otázka československých Němců vyřešila takovým způsobem, aby se už nikdy nemohla stát záminkou k německé rozpínavosti. Poukazoval na to, že po válce bude potřeba zrevidovat princip o sebeurčení národů, který bude třeba vymezit tak, aby sebeurčení jednoho národa neomezovalo sebeurčení druhého národa. Nově mělo být přihlíženo ke konkrétním hraničním, hospodářským a politickým podmínkám. Tím mělo být zaručeno, aby právo na sebeurčení tzv. sudetských Němců nelikvidovalo existenci celého československého národa. Takový systém se měl uplatnit po válce na všechny středoevropské státy a jejich národnostní menšiny.⁵⁰⁶

V době Benešovy cesty do Spojených států amerických v roce 1943 vedl Ripka jednání o transferu československých Němců opět s A. J. Bogomolovem, která nakonec vedla k sovětské podpoře tohoto plánu. Ripka navázal na Benešovy rozhovory se sovětským vyslancem z března 1943, při kterých E. Beneš sondoval sovětský postoj k této záležitosti. Ripka vyložil Bogomolovi, že po jednání E. Beneše

---

⁵⁰⁵ Němeček, J. a kol.: Československo-sovětské vztahy v diplomatických jednáních 1939–1945, c. d., díl I., dok. 186: Záznam H. Ripky o rozhovoru s A. J. Bogomolovem, 21. srpna 1942.

⁵⁰⁶ Ripka, H.: Likvidace Mnichova. Londýn, Československo, 1942, s. 24-29.

s F. D. Rooseveltem⁵⁰⁷ očekává československá vláda také od sovětské vlády, aby se oficiálně vyslovila k otázce transferu Němců a že již nestačí vyjádření, že je to československá vnitřní záležitost. Sovětský vyslanec odpověděl, že v tom nebude obtíž. Doporučil, aby se hovořilo principiálně o nucené výměně obyvatelstva jednak německého za československé, jednak československého za německé.⁵⁰⁸ Dne 5. června 1943 telefonoval Bogomolov Ripkovi do Oxfordu, že právě dostal telegram, že sovětská vláda souhlasí s myšlenkou transferu Němců. Bogomolov Ripku požádal, aby tuto zprávu ihned oznámil Benešovi do Spojených států. Hned následující den zaslal Ripka prezidentovi o sovětském souhlasu telegram.⁵⁰⁹ Prezident Beneš tak mohl při svém druhém rozhovoru s Rooseveltem odkázat na kladné sovětské stanovisko k transferu československých Němců.⁵¹⁰ Obratným vyjednáváním a taktikou přispěl Ripka nemalou měrou k tomu, aby byl princip transferu otevřeně podpořen ze strany dvou největších velmocí.

S postupujícími válečnými událostmi se jeho postoj k německé menšině radikalizoval, což je patrné z publikace z roku 1944 o budoucnosti československých Němců.⁵¹¹ Uváděl zde, že se většina československých Němců ze své vlastní svobodné vůle spojila s nacistickou politikou a aktivně se podílela na násilném ovládnutí Čechů, a proto bylo nemyslitelné, že by osvobození Češi a Slováci umožnili získat stejná práva a stejné politické podmínky, jakých se jim dostávalo za první republiky. Odmítal návrat k systému mezinárodní ochrany menšin.⁵¹²

Zdůrazňoval, že na osudu československých Němců se podepsala do značné míry nešťastná politika německé sociální demokracie v čele s W. Jakschem. Podrobil

---

⁵⁰⁷ Americké rozhovory zahájil E. Beneš s F. D. Rooseveltem dne 13. května 1943, kdy se dostalo také na otázku řešení problematiky německé menšiny v Československu. Jak sdělil Beneš téhož dne Janu Masarykovi do Londýna, Roosevelt „souhlasí s koncepcí, že počet Němců v Československu je třeba po této válce redukovat transferem.“ Vondrová, J.: Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945, c. d., pozn. č. 1 k dok. 119, s. 244.

⁵⁰⁸ Vondrová, J.: Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945, c. d., dok. 119: Záznam H. Ripky o rozhovoru s A. J. Bogomolovem k transferu sudetských Němců, 27. května 1943.

⁵⁰⁹ Tamtéž, dok. 120: Telegram H. Ripky E. Benešovi o sovětském souhlasu s transferem sudetských Němců, 6. června 1943.

⁵¹⁰ Během svého rozhovoru s F. D. Rooseveltem dne 7. června 1943 za přítomnosti V. Hurbana se při opětovném projednávání otázky německé menšiny v Československu a jejich transferu Beneš odvolával na sovětský souhlas: „ (...) Výslovně jsem žádal znovu, budou-li Spojené státy souhlasit s transferem Němců. (Roosevelt) prohlásil jasně, že ano. Sdělil jsem mu, že Anglie a Sověty nám stejně svá hlediska v tomto smyslu oznámily“, napsal E. Beneš exilovému ministerstvu zahraničních věcí dne 7. června 1943, srov. tamtéž, pozn. č. 2 k dok. 120, s. 245.

⁵¹¹ Ripka, H.: The Future of the Czechoslovak Germans. Londýn, Czechoslovak–British Friendship Club. 1944. Publikace vznikla na základě přednášky na konferenci demokratických Němců z ČSR, která se konala dne 8. října 1944 v Rudolf Fuchs House. Publikace byla vydána rovněž v němčině: Ripka, H.: Die Zukunft der tschechoslowakischen Deutschen (jeden exemplář uložen v NA, f. AHR, k. 119, 1-7-15).

⁵¹² Tamtéž, s. 12.

kritice Jakschův autonomistický a federalistický program, který směřoval k vnitřnímu rozkladu Československa na autonomní nebo federativní části – českou, sudetoněmeckou, slovenskou a karpatoukrajinskou a který se podle jeho názoru nápadně shodoval s tím, co v roce 1938 formuloval K. Henlein v tzv. Karlovarských požadavcích. Podle Ripky byl nepřijatelný Jakschův požadavek na možnost svobodného rozhodnutí československých Němců, zda chtějí zůstat autonomní skupinou v rámci republiky nebo se stát součástí Německa. Podle Ripky tím Jaksch usiloval o to, aby prostřednictvím socialistického režimu a prostřednictvím evropské socialistické federace bylo znovu dosaženo nejsilnějšího postavení Německa.⁵¹³ S Jakschem, se kterým byl jako s předním představitelem německého novoaktivismu v předmnichovském období v úzkém kontaktu, se názorově zcela rozešel. Proti jeho změněné politice za války se vyslovil například v předmluvě knihy Sheily Grant–Duffové *A German Protectorate. The Czechs Under Nazi Rule*, která vyšla ve Velké Británii v roce 1942. W. Jaksch Ripku, stejně jako Ladislava Feierabenda, P. Drtinu a Františka Moravce, v souvislosti s knihou obviňoval ze záměrné diskreditace německých sociálních demokratů. Jaksch se počátkem června 1942 obrátil na tuto skupinu dopisem, v němž si stěžoval na zkreslené informování autorky knihy, jejímž cílem mělo být očernění sudetoněmeckého exilu před britskou veřejností. Ripka na dopis odpověděl s tím, že odmítl jakoukoli odpovědnost za autorčiny vývody, kriticky se nicméně vyjádřil k Jakschově nejasné politice a konstatoval příkrý rozdíl mezi Jakschovou politikou do roku 1938 a po něm.⁵¹⁴ Wenzel Jaksch zase upozorňoval na příkrý rozpor v názorech Ripky v roce 1939 a 1942. V listu *Der Sozialdemokrat*⁵¹⁵ uveřejnil pod názvem *Skutečnosti a propaganda* článek, který začíná slovy: „Nestává se bez politování, že musíme v emigraci útočit na nesprávné politické názory jednoho muže, který byl doma naším druhem v boji. Za omluvu nechť nám slouží, že jsme tuto polemiku protahovali tak dlouho, že by další mlčení znamenalo zanedbávání povinností.” Konfrontoval zde Ripkovo uznání důležitosti protinacistických sil v sudetském území a jeho aktivní spolupráci s nimi před Mnichovem, s jeho propagační činností v Londýně. Připomínal jeho výroky uvedené v knize *Munich: Before and After* z roku 1939, kde považoval za chybu to, že nebylo po květnové částečné mobilizaci roku 1938 navrženo velkorysé řešení

---

⁵¹³ Tamtéž, s. 13–15.

⁵¹⁴ Srov.: Prinz, F.: Wenzel Jaksch a Edvard Beneš v londýnském exilu. In: *Střední Evropa*, 1993, roč. 8, č. 27, s. 50–51.

národnostního problému, a kde uváděl, že Henlein neměl podporu většiny sudetských Němců a že požadavek spojení s Říší nebyl spontánním výrazem touhy většiny sudetoněmeckého obyvatelstva, naopak byl vnucen menšinou všenečmeckých extrémistů. Jaksch porovnával se současností, kdy Ripka vycházel v propagační činnosti z názoru, že většina sudetských Němců ochotně přijala nacismus, a tím převzala na sebe přímou účast na vině a zodpovědnost za vše, co Německo páchalo proti Československu. Podle Jaksche se nejednalo o nic jiného, než o přípravu půdy pro masové přestěhování sudetských Němců. Podle něj neměl být ani jeden sudetoněmecký nacističtina poslán do Říše, kde by mohl jen pokračovat ve své činnosti. Navrhoval jako jediné řešení, aby všichni nacističtina, kteří spáchali zločiny na českém lidu, byli souzeni osvobozeným českým národem. Právo na vynesení rozsudku nad nacističtina v sudetském území mělo být naopak vyhrazeno pro sudetské antinacističtina. Pohledy byly nesmiřitelné a nesmiřitelnými také zůstaly. Československá exilová reprezentace nemohla připustit, aby si Jaksch až do konce války vyhrazoval právo na svobodné rozhodnutí sudetských Němců o svém budoucím osudu, Jaksch zase nemohl akceptovat stále zřetelněji se rýsující koncept vysídlení. Zůstal nakonec mezi poraženými.

Naopak vysídlení většiny sudetských Němců bylo podle Ripky nezbytné z toho důvodu, aby se jednou provždy zabránilo použití německé menšiny v Československu pro pangermánské cíle, aby bylo zabráněno narušování vnitřní jednoty a bezpečnosti republiky a v neposlední řadě proto, aby bylo umožněno mírové soužití Čechoslováků s těmi Němci, kteří v republice zůstanou. Těchto cílů nemohlo být podle něj dosaženo jiným způsobem než vysídlením všech Němců, kteří se provinili proti bezpečnosti a integritě republiky. O tom, kdo bude moci zůstat, měly rozhodnout československé úřady na základě zjištění loajality k republice a politické a občanské spolehlivosti.⁵¹⁵ Kategoricky odmítal všechny námítky proti transferu obyvatelstva. Nejzásadnější z nich byla spojena se samotnou představou vysídlení tak velkého množství obyvatel a byla kritizována brutálnost a nehumánnost transferu, který podle odpůrců napodoboval metody nacistů. Ripka však zdůraznil, že se mělo jednat o organizovaný proces, při kterém by bylo minimalizováno strádání s tím spojené. Vysídlení měli být odškodněni za ponechaný majetek v rámci finančních a ekonomických pohledávek Československa vůči Německu. Vyjádřil rovněž

---

⁵¹⁵ Der Sozialdemokrat, č. 38, 30. listopadu 1942, Londýn.

⁵¹⁶ Ripka, H.: The Future of the Czechoslovak Germans, c. d., s. 17–18.

přesvědčení, že Německo, které bude muset provést agrární reformu a organizovat své zemědělství podle sociálních potřeb obyvatelstva, bude mít dostatek půdy pro usazení velkého množství příchozích Němců.⁵¹⁷

Zamítl rovněž relevantnost jedné z nejméně diskutovaných otázek, zda velké množství kvalifikovaných pracovníků, kteří opustí Československo, nezpůsobí značné ekonomické problémy. Podle něj bylo sice zřejmé, že po určitou dobu nastanou ekonomické problémy, nepředpokládal, že by měly nějaké katastrofální důsledky. Ekonomické faktory bylo podle Ripky beztak nezbytné podřídit ideji bezpečnosti a vnitřní jednoty republiky.⁵¹⁸ Hlavní myšlenky, které přednesl dne 8. října 1944 na konferenci demokratických Němců z ČSR a které byly poté zveřejněny v Ripkově publikaci *The Future of the Czechoslovak Germans*, se staly součástí oficiálního Memoranda československé vlády o transferu Němců z Československa ze dne 23. listopadu 1944. Počet „loajálních“ sudetských Němců, jimž mělo být povoleno setrvání v Československu, byl snížen na osm set tisíc a navrhovala se také výměna 150 tisíc Lužických Srbů za sudetské Němce.

Vedle Ripkova konceptu bylo Memorandum založeno na memorandu J. Císaře a dvou návrzích J. Špačka, které byly předloženy transferové komisi. Na základě těchto podkladů zpracoval Ripka návrh pro vládu, jehož výsledná podoba byla schválena ve dnech 7.–8. a 10. listopadu 1944. Po schválení zaslal Ripka Memorandum britské, americké a sovětské straně.⁵¹⁹

Ironií osudu se vysídlovací akce po válce dotkla i některých Ripkových příbuzných německé národnosti. V roce 1947 pomáhal při dobrovolném transportu z Ústí nad Labem do Vídně Charlottě Ripkové⁵²⁰, která byla manželkou bratrance Wolfa, jenž zemřel v roce 1945 na tuberkulózu a který byl synem Ripkova strýce Ludvíka. Ludwig Ripka-Röthlin, který před odstěhováním do Ústí nad Labem zastával funkci v pražském městském zastupitelstvu za německé křesťanské socialisty a v Ústí pracoval jako vyšší úředník ve spořitelně, i jeho manželka, se za války

---

⁵¹⁷ Tamtéž, s. 22–23.

⁵¹⁸ Tamtéž, s. 24–25.

⁵¹⁹ Vondrová, J.: Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945, c. d., dok. 148: Memorandum československé vlády o transferu Němců z Československa, 23. listopadu 1944. Srov. pozn. č. 1, s. 308. Britská strana odpověděla na Memorandum dne 17. ledna 1944 dopisem P. Nicholse, ve kterém nebyly vzneseny žádné zásadní námitky proti vysídlení Němců z Československa. Československá vláda byla upozorněna, aby s prováděním odsunu vyčkala, dokud k němu nedají souhlas velmoci. Obdobná byla i americká odpověď z 31. ledna 1945.

⁵²⁰ NA, f. AHR, k. 249, 1-1-256-2/3, Osobní, Korespondence, 1945-1947. Dopis slečny Ch. Ripkové z 10. června 1947.

chovali vůči Čechům loajálně a požádali v září 1945 o zachování československého státního občanství. Za okupace byl Ludvík členem NSDAP, podporoval však zajatce v Terezíně a v letech 1939 až 1941 ve svém bytě ukrýval velitele smíchovské buňky ÚVODu Bohumila Bachuru, který udržoval spojení s představiteli odboje v pohraničí. Ludvíkovi bylo nicméně osvědčení o státní a politické spolehlivosti po vydání následně odebráno vedoucím úředníkem okresní správní komise v Ústí Höningem. Podle všeho byl příčinou zájem o byt Ripkových, ze kterého byli vystěhováni. Poté, co se Hubert Ripka o zacházení s jeho příbuznými dozvěděl, intervenoval u předsedy MNV v Ústí nad Labem s tím, aby byla věc přešetřena.⁵²¹ Vzhledem k tomu, že písemná intervence zůstala bez účinku, požádal učitele Masarykovy měšťanské školy v Ústí Žďánského, aby vyřízení žádosti bylo svěřeno právnímu zástupci z vhodné místní advokátní kanceláře. Tím se stal JUDr. Bohumír Neuwirth a Ripka přislíbil, že náklady uhradí. Přístup advokáta však byl poněkud liknavý. Mezitím však „ústečtí“ Ripkovi už bydleli v náhradním, nevyhovujícím bytě naproti nemocnici. Na počátku února 1946 již stáli před reálnou eventualitou zařazení do některého z nejbližších transportů, neboť jejich žádost o zachování československého státního občanství byla zamítnuta.⁵²² Podané odvolání se dostalo k zemskému národnímu výboru v Praze, a tak Hubert Ripka proto intervenoval dokonce u ministra vnitra Václava Noska.⁵²³ Rodina se po peripetiích, včetně ztráty, či lépe řečeno vyrabování, cenných předmětů z bytu rozhodla pro vystěhování⁵²⁴. Z Československa se snažil dostat také jejich druhý, teď už jediný, syn Ludvík (ml.). Také v souvislosti s ním byl Hubert Ripka žádán o pomoc. Počátkem února 1946 se totiž už více než půl roku nacházel v Lokti u Karlových Varů, kde byl spolu s manželkou, dcerou a tchyní zadržen Američany při cestě do Německa s tím, že dále mohou pokračovat jen brzkými transporty. Jeho rodiče nyní žádali o přímluvu, aby se mohl s nimi dostat do Rakouska, kde měli další příbuzné a známé. Hubert Ripka se v této záležitosti obrátil na rakouského zplnomocněnce při rakouském vyslanectví A. Vollgrubera a ten víza pro vjezd do Rakouska opatřil, stejně jako pro Ripkovi starší, a zajistil pomoc při příjezdu do Vídně, kam se nakonec bezpečně dostali. Všichni se záhy usadili

---

⁵²¹ NA, f. AHR, k. 49, 1-1-256-9/1, Osobní, Korespondence, dopis z 12. listopadu 1945.

⁵²² Tamtéž, dopis H. Ripky z 6. února 1946.

⁵²³ Tamtéž, dopis H. Ripky ministrovi vnitra Noskovi z 5. června 1946. Přípisy na MV v záležitosti Ripkových z Ústí nad Labem posílal Ripka především prostřednictvím svého sekretariátu již dříve.

⁵²⁴ Tamtéž, dopis Karla Žďánského Ripkovi, 5. listopadu 1945.

poblíž Lince, kde Ludvík ml. získal práci v lesní správě, a požádali o rakouské státní občanství.

6. 4. Likvidace československé exilové vlády v Londýně

Od ledna do března 1945 probíhaly v Londýně přípravné rozhovory prezidenta E. Beneše s představiteli hlavních politických směrů. Jednalo se především o otázku nové vlády, jejího programu a způsobu likvidace exilového státního zřízení. Také národní socialisté vypracovali svůj návrh, který vyjadřoval představy o budoucí vládě a jejím programu. Usnesení ve formě memoranda zaslali Benešovi dne 31. ledna 1945. Národní socialisté navrhovali, aby před návratem prezidenta a vlády se členy Státní rady do vlasti podala vláda demisi, kterou by prezident přijal, ale pověřil by vládu, aby úřadovala až do jmenování vlády nové, která měla být jmenována hned po návratu. Složení nové vlády mělo být podle národních socialistů sjednáno ještě před návratem. Národní fronta měla být složena z vedení stran národněsocialistické, komunistické, sociálnědemokratické a lidové, jakož i z některých představitelů zemědělců.

Uvedené složení vlády však nemělo podle národních socialistů znemožňovat další změny v soustavě a počtu politických stran, ke kterým by docházelo svobodnou dohodou a bez vzájemného nátlaku. Z hlediska personálního složení nové vlády pak bylo skupinou národních socialistů uplatňováno jmenovité zastoupení J. Stránského, H. Ripky, J. Davida a F. Uhlíře. V memorandu byl v souvislosti s Ripkovou osobou vznesen přímý nárok, aby zůstal po válce nadále v ministerstvu zahraničních věcí.⁵²⁵ Lednové memorandum národních socialistů, ve kterém byla zmiňována celá škála otázek, od budoucího postavení Slováků, přes ekonomická opatření, poválečnou zahraniční orientaci, až k postavení menšin v obnovené republice, se však potřebnou protiváhou komunistických návrhů při jednáních v Moskvě nestalo.

Dne 9. března 1945 odletěl předseda vlády J. Šrámek s většinou ministrů při cestě na osvobozené československé území k jednáním do Moskvy, o dva dny později odletěl sám prezident. Hubert Ripka využil odjezdu československých politiků do Moskvy k tomu, aby poslal dopis Klementu Gottwaldovi, který se již na počátku

února 1945 vyslovil, že by bylo vhodné, aby také přijel k politickým jednáním do Moskvy.⁵²⁶ O tom, že Gottwald předpokládal, že s Ripkou bude možné vyjednávat, svědčí i Gottwaldův záznam, ve kterém si poznamenal stručnou charakteristiku některých československých politiků. K Ripkovi si mimo jiné poznamenal, že v roce 1940 za finsko-sovětské války vystoupil s několika tendenčními protisovětskými články a projevy, že se mu přičítá autorství kombinací s československo-polskou federací, které Ripka připisoval ve svých projevech posláním „hráze proti bolševismu“, že je při svém charakteru pokládán za konjunkturálního politika, schopného se pro kariéru přizpůsobovat různým orientacím a že v Londýně nabíhal v poslední době zvláště servilně komunistickým činitelům.⁵²⁷

Ripka v dopisu Gottwaldovi vyjádřil potěšení nad tím, že se předseda komunistické strany vyslovil pro to, aby přijel do Moskvy. S ohledem na početnou československou emigraci v Británii by však podle Ripkova sdělení nebylo dobré, kdyby z Londýna všichni odjeli, nehledě k důležitým zahraničněpolitickým jednáním. Sděloval, že za těchto okolností pokládá za svou povinnost, aby ještě v Londýně zůstal a v dopisu dodával: „Až se sejdeme – a doufám, že to bude velmi záhy - připomenu Vám, že jsem nezapomněl na onu tragicky pohnutou noc z 21. na 22. září 1938 v Lidovkách, kdy jsem se s Vámi posledně sešel. Často jsme na to vzpomínali se Švermou v Paříži v r. 1939. Ještě dnes věřím, že kdyby už tehdy byla mezi námi všemi existovala pevně skloubená národní fronta, kterou budujeme teprve v posledních letech, události byly by mohly mít jiný vývoj.“⁵²⁸ Ripka pak vyjádřil předsedovi československých komunistů víru v to, že se po válce podaří společným úsilím vybudovat základy k opravdově demokratické, v lidu zakotvené republice, přičemž založil tuto důvěru v neposlední řadě také na „Vás a Vaší straně“.⁵²⁹ Pryč byly ty doby, kdy ještě jako redaktor Národního osvobození psal o komunistických poslancích jako o „nýmantech“ a „budižkničemech“. A pochopitelně ani potuchy

---

⁵²⁵ Cesta ke Květnu, c. d., díl I., dok. 111: Usnesení skupiny československých socialistů s jejich stanoviskem k jednání o nové vládě a jejím programu, 31. ledna 1945.

⁵²⁶ Klement Gottwald označil za žádoucí přítomnost J. Šrámka, J. Davida, H. Ripky, V. Pácala a V. Noska. Srov.: Cesta ke Květnu, c. d., díl I., sv. I., dok. 113: Depeše K. Gottwalda V. Noskovi do Londýna, 3. února 1945.

⁵²⁷ NA, f. 100/24, KSČ-ÚV-K. Gottwald, sv. 172, arch. j. 1532: Projekt struktury a složení nové vlády, Příloha č. 2 – stručné charakteristiky některých československých politiků, 23. února 1945.

⁵²⁸ NA, f. 100/24, KSČ-ÚV-K. Gottwald, sv. 172, arch. j. 1532: Dopis H. Ripky K. Gottwaldovi, (dat. 2. března 1945), cit. dle s. 2.

⁵²⁹ Tamtéž, cit. dle s. 3.

nemohl mít o tom, jak radikálně se vztah ke komunistům změní během několika následujících let. Realita posledních válečných měsíců nicméně dávala tušit, že poválečný vliv komunistů bude sílit.

To, že Ripka do Moskvy k jednáním nejel, však nevycházelo primárně z jeho vůle, jak by se dalo z dopisu Gottwaldovi vyrozumět. Jan Masaryk v rozhovoru Gottwaldovi sám uvedl: „(...) kdybych já nebyl jel do Moskvy ve své funkci zahraničního ministra, jistě by se byl zúčastnil výpravy on, jako jeden z politických vyjednávačů.”⁵³⁰ Tento – do značné míry formální – důvod jistě neměl zabránit tomu, aby se rozhodujících jednání nezúčastnil jeden z nejlepších vyjednávačů nekomunistického tábora.

Hubert Ripka tedy zůstal v Londýně. Na posledním zasedání československé vlády dne 28. února 1945 bylo schváleno zastupování členů vlády po jejich odjezdu do Moskvy. Kompetence jednotlivých ministrů byly rozděleny mezi Ripku a Juraje Slávika, kteří byli pověřeni postupným předáváním všech úkolů nové vládě, která měla vzniknout již na osvobozeném území. V Londýně zůstal též L. Feierabend, který byl pověřen především jednáním o finančních záležitostech, ačkoli podal demisi na protest proti vytvoření Bloku tří socialistických stran. Ripka byl pověřen zastupováním ministra zahraničních věcí; průmyslu, obchodu a živností; hospodářské obnovy; zemědělství a veřejných prací.⁵³¹ Spočívala na něm hlavní tíha likvidace vlády. Jednalo se především o úkoly, které nemohly být přerušeny v souvislosti s vyjednáváním o nové vládě, která probíhala v Moskvě. S blížícím se koncem války se rovněž ohlašovaly státy, které ještě chtěly uznat československou vládu – Švýcarsko, Švédsko, Španělsko, Vatikán. Věnoval pozornost rovněž přebírání zbývajících slovenských zastupitelských úřadů. V této době probíhala v rámci Evropské poradní komise rovněž jednání o přípravě bezpodmínečné kapitulace Německa, jednalo se o otázkách hospodářské obnovy, zejména o zabezpečení finančních úvěrů a pomoci v rámci UNRRA (Správy Spojených národů pro hospodářskou pomoc a obnovu).⁵³²

---

⁵³⁰ Záznam rozhovoru ministra Masaryka s poslancem Gottwaldem. In: Kaplan, K.: První poválečná vláda. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny ČSAV, r. 1993, sv. 5. Cit. dle s. 111.

⁵³¹ Němeček, J.: Likvidace československé exilové vlády v Londýně, in: Rok 1945 v českých a evropských dějinách. Praha, Český svaz bojovníků za svobodu, 2000, s. 77.

⁵³² Tamtéž, s. 78.

Dne 19. března 1945 začala mezitím v Moskvě jednání o návrhu vládního programu nové československé vlády a o jejím personálním složení.⁵³³ Za základ jednání byl vzat programový návrh komunistů, protože ani národní socialisté, ani sociální demokraté s uceleným programovým návrhem nepřišli. Diskuze, s výjimkou slovenské otázky, probíhaly poměrně klidně, vycházely však z komunistických předloh, které byly jen v jednotlivostech upravovány, například v oblasti občanských práv nebo nutnosti spolupráce se západními demokraciemi. O příjezdu londýnské delegace do Moskvy a o zahájení politických jednání informoval Ripku do Londýna nejprve Msgre František Hála. Sděloval, kdo bude při jednáních zastupovat sociální demokraty a kdo představitele Slovenské národní rady. Hála také oznamoval, že komunisté považují národní socialisty za stranu jen českou, přičemž jejich cílem bylo nepřipustit na Slovensku tříštění dělnických stran.⁵³⁴

Nejvíce byl však Ripka o moskevských jednáních informován Jaroslavem Stránským. Dne 23. března 1945 byla do Londýna odeslána jeho depeše (napsána 20.–21. března), ve které ho informoval o návrhu vládního programu nové československé vlády. Uvedl rovněž výsledek tříhodinové rozmluvy Gottwalda s Masarykem, ve které Gottwald oznámil, že kandidátem komunistů na ministerského předsedu je Zdeněk Fierlinger. V odpovědi zaslal Ripka J. Stránskému následující pokyny pro postup delegace národních socialistů: „Informoval jsem všechny přátele z naší strany o podstatných bodech z Vašich vzkazů. Jednomyslně jsme se usnesli žádat delegaci naší strany, aby trvala na známém stanovisku ve věci Fierlingera. Prosím také Šrámka a Hálu, aby i oni trvali na svém stanovisku. Dále dáváme Vám v úvahu, nebude-li vhodné, abyste si vyžádali některého člena naší strany z Londýna, aby byl poslán k Vaším jednáním. Sám za svou osobu dodávám, že bych v tom případě radil poslat Fürtha nebo Klecandu. Pokud jde o naši stranu, trváme přirozeně na celostátním jejím charakteru. (...)”.⁵³⁵

Ripka se prostřednictvím Stránského vyslovoval proti tomu, aby se předsedou vlády stal Zdeněk Fierlinger. Dne 26. března 1945 přišla do Londýna další zpráva od Stránského, ve které Ripku informoval, že komunisté trvají na tom, aby se Fierlinger stal předsedou vlády. Jako jediná alternativa se za stávajících jednání

---

⁵³³ Národní socialisty zastupoval J. Stránský, J. David, F. Uhlíř a se souhlasem E. Beneše rovněž P. Drtina.

⁵³⁴ Cesta ke Květnu, c. d., díl I., dok. 127: Depeše F. Hály H. Ripkovi do Londýna, 19. března 1945. Dne 23. března 1945 odeslal H. Ripkovi do Londýna depeši J. Smutný, který ho informoval o politických jednáních E. Beneše se zástupci SNR, srov. tamtéž, dok. 128.

⁵³⁵ Tamtéž, díl I., dok. 129 a pozn. č. 4 k tomuto dokumentu.

podle Stránského jevila možnost premiérství Bohumila Laušmana, což však vzbuzovalo rozpaky i národních socialistů.⁵³⁶ Političtí představitelé, kteří zůstali v Londýně, mezi nimiž byl kromě Ripky a J. Slávika také J. Fürth, V. Klecanda, P. Maxa a další, se ještě 29. března 1945 prostřednictvím Stránského pokoušeli moskevská jednání ovlivnit. Domnívali se, že by bylo lepší, aby se ministerským předsedou stal raději K. Gottwald než Fierlinger. V otázce Slovenska se vyslovili proti dualismu a odvolávali se na to, že bez zástupců z českých zemí není nikdo oprávněn rozhodnout o budoucí vnitropolitické struktuře státu.⁵³⁷ Jejich žádosti však již na průběh jednání neměly vliv. Pro národněsocialistickou delegaci nebylo při moskevských jednáních nejšťastnější, že Ripka jako schopný vyjednávač nemohl přímo zasahovat do probíhajících rozhovorů. Komunikace představitelů, kteří zůstali v Londýně, s těmi, kteří odjeli do Moskvy, jež se odehrávala pouze prostřednictvím písemného styku, byla komplikací, která mohla jedině prospět vyjednávací převaze komunistů.

Dne 29. března 1945 byl v Moskvě podepsán *Závěrečný návrh struktury a organizace nové československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků*, podle kterého se měl Ripka stát ministrem zahraničního obchodu (stalo se tak jmenovacím dekretem prezidenta republiky ze dne 4. dubna 1945), státním tajemníkem v tomto ministerstvu byl jmenován Ján Lichner. Ministerstvo zahraničních věcí zůstalo v rukách Jana Masaryka a státním tajemníkem se zde stal komunist Vlado Clementis. Ministerstvo informací získal rovněž komunist Václav Kopecký. Za nepřítomného Ripku podepsal v Moskvě složení vlády Jaroslav Stránský.

Rezortem zahraničního obchodu Ripka příliš nadšen nebyl. V rozhovoru s Feierabendem vyjádřil obavu, že prostřednictvím Clementise budou mít komunisté v ruce šifru, a tím celé ministerstvo zahraničních věcí, v němž se J. Masaryk stane jen loutkou. Vyjádřil roztrpčení nad tím, že poté, co se zapracoval v zahraniční politice, dostane zahraniční obchod, jemuž nerozumí a který ho nebaví.⁵³⁸

Koncem března musel Hubert Ripka v Londýně řešit nepříjemnou situaci. Dne 28. března 1945 měla odjet z Velké Británie do Košic první skupina státních úředníků a zahraničních diplomatů – což byla nepochybně záležitost také

---

⁵³⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 34: Zpráva J. Stránského H. Ripkovi, 26. března 1945.

⁵³⁷ Srov.: Cesta ke Květnu, c. d., díl I., sv. I., dok. 135: Zápis o jednání české a slovenské delegace o složení nové československé vlády, 27. března 1945, s. 441.

symbolického významu. Po třetí hodině odpoledne se k Ripkovi dostavil sovětský chargé d'affaires I. A. Čičajev a vyložil mu situaci v Košicích a okolí. Potom dodal, že sovětský zástupce v Mezispojenecké kontrolní komisi v Bukurešti dostal instrukce, aby se členům diplomatického sboru nedalo povolení k průjezdu Rumunskem. Ripka vyjádřil politování, že tak důležitá informace byla sdělena jen několik hodin před odjezdem všech z Londýna.⁵³⁹ Hned poté se spojil s britským vyslancem P. Nicholsem, který o vzniklé situaci informoval Foreign Office. Reakce britského ministerstva zahraničních věcí byla velmi nepříznivá. Ripkovi bylo prostřednictvím Nicholse vzkázáno, že je také věcí i odpovědností československé vlády, jak se v této otázce rozhodne. Ripkovi nezbylo než diplomatickou cestou zažehnat vznikající spor. Odpověděl Britům, že otázku nelze takto stavět, protože jde o průchod přes území rumunského státu a protože československá vláda je podle smlouvy z 8. května 1944⁵⁴⁰ povinna přihlížet ke stanovisku sovětských vojenských autorit, neboť území, o které jde, je formálně stále ještě vojenskou zónou. S ohledem na stanovisko sovětských vojenských autorit proto podle Ripky československá vláda nemohla na sebe vzít odpovědnost, aby za těchto okolností radila k odjezdu diplomatického sboru. Zároveň poukázal na to, že by se diplomatický sbor mohl ocitnout v situaci, že by se nemohl vylodit nebo že by zůstal někde na cestě.⁵⁴¹

P. Nichols v tomto smyslu za Ripkovy přítomnosti telefonoval na Foreign Office, načež bylo rozhodnuto o odkladu odjezdu. R. E. Schönfeld a J. Bruins z americké ambasády, kteří se dostavili k Ripkovi, rovněž vzali na vědomí, že se odjezd diplomatů odkládá, následně Ripka oznámil odklad odjezdu belgickému a nizozemskému vyslanci a francouzskému chargé d'affaires. Ve zprávě informoval do Moskvy Beneše, že celá věc vyvolala u Britů, Američanů i ostatních krajně nepříznivý dojem. Nepříznivě působilo, že tak závažné sdělení dostali v poslední chvíli bezprostředně před odjezdem. Velké nesnáze pak způsobilo, že zavazadla diplomatů a československých úředníků byla již na lodi a že se v poslední chvíli

---

⁵³⁸ Feierabend, L.: Soumrak československé demokracie. Londýn, Rozmluvy, 1988, díl II., s. 265.

⁵³⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 130, 1-9-15: Zpráva pro E. Beneše o odjezdu diplomatického sboru do ČSR, 28. března 1945. Zaznamenal I. Ducháček.

⁵⁴⁰ Jednalo se o dohodu o poměru mezi československou správou a sovětským vrchním velením po vstupu sovětských vojsk na československé území, jejíž definitivní podobu dohodl Ripka se sovětským velvyslancem V. Z. Lebeděvem v Londýně již 24. dubna 1944, přičemž vzájemná jednání započala v únoru 1944. Československá politická reprezentace jednala zároveň s britskými a americkými představiteli, kteří však s ohledem na zeměpisné okolnosti nepokládali za nutné, aby se v dané chvíli ujednávala podobná dohoda. Dohodu se Sověty dne 8. května 1944 nakonec za československou stranu podepisoval Ripka. Jednalo se o vůbec první smlouvu tohoto druhu uzavřenou mezi některou z velmocí a státem, který měla osvobodit.

⁵⁴¹ NA, f. AHR, k. 130, 1-9-15: Zpráva pro E. Beneše o odjezdu diplomatického sboru do ČSR, 28. března 1945.

museli Britové postarat o to, aby tato zavazadla byla vyříděna a aby byla vrácena na pevninu. Ripka v této souvislosti Beneše upozorňoval, že se celá záležitost zřejmě neobejde bez nepříznivých ohlasů v tisku. Nakonec Ripka informoval o rozhodnutí, že diplomatický sbor nepojede s touto lodí také I. A. Čičajeva, který mu odpověděl, že to bude telegrafovat své vládě. Ripka Čičajevovi zdůraznil, že jednání, které musel vést s Brity, bylo velmi obtížné. Čičajev k tomu poznamenal, že dobře chápe, v jak nesnadné situaci se Ripka ocitl.⁵⁴² To už byla diplomatická formulace, ačkoli možná osobně upřímně míněná, ale Sověti dosáhli svého.

Poté, co se Jan Masaryk vrátil z moskevských jednání do Londýna, mohl se Hubert Ripka připravovat na odjezd domů. Dne 16. dubna 1945 zaslal do Košic depeši novému předsedovi vlády Fierlingerovi, ve které oznamoval, že čeká jen na vyřízení formalit, aby mohl odjet, a proto považoval za nutné, aby vláda určila v Londýně nějakého politického delegáta, který by řídil československé úřady a služby ve Velké Británii, Francii, popřípadě ve Spojených státech. Podle Ripky byla řada otázek, např. repatriace a nábor československých zajatců, kteří byli osvobozeni v Německu, sociální péče, činnost v UNRRA, styky s mezispojeneckými komisemi, péče o československou vojenskou jednotku a letce na Západě, finanční a úvěrové jednání s Brity, které nemohli vyřizovat jen vyslanci a jež měl rozhodovat vládní delegát (jmenovaný vládou nebo prezidentem na návrh vlády), který by dával instrukce zastupitelským úřadům a jiným službám v Británii a ve Francii.⁵⁴³ Takové opatření bylo nutné aspoň na dobu, dokud nebude zajištěn denní telegrafický styk a letecké spojení mezi vládou v Košicích a Londýnem. Žádal Fierlingera, aby zvážil jeho návrh a aby o něm vláda co nejrychleji rozhodla. S Ripkovým návrhem vyjádřili v Londýně souhlas J. Masaryk a A. Hodinová.⁵⁴⁴ Ripkova žádost o rychlé projednání se však nesesetkala s úspěchem, a tak musel v Londýně zůstat déle, než původně zamýšlel.

Dne 20. dubna 1945 tak stihl ještě oficiálně požádat, aby britské orgány neudělily Wenzelu Jakschovi povolení k cestě do Československa a tentýž den žádal, aby americkým jednotkám v západních Čechách nebylo povoleno sbratřování

---

⁵⁴² NA, f. AHR, k. 130, 1-9-15: Zpráva pro E. Beneše o odjezdu diplomatického sboru do ČSR, 28. března 1945. Zaznamenal I. Ducháček.

⁵⁴³ NA, AHR, k. 132, 1-9-22: Depeše H. Ripky Z. Fierlingerovi, 16. dubna 1945. Dokument je otištěn v příloze.

s místním sudetoněmeckým obyvatelstvem⁵⁴⁵ a v rozhlasovém projevu přivítat vstup prvních amerických jednotek na území Československa slovy: „Občané republiky! Americká armáda velkého generála Pattona vstoupila na půdu Československé republiky. Československá vláda se všemi loajálními Čechy a Slováky zdraví první americké vojíny, kteří překročili hranice, a posílá nejvřelejší díky našim velkým spojencům. Německá propaganda a čeští a slovenští zrádci plně využili důsledků našeho nešťastného zeměpisného postavení i tehdy, kdy sovětské armády postupovaly od Volhy a kdy západní spojenci se připravovali k invazi Evropy. Pokoušeli se otrávit víru československého lidu neustálým opakováním, že Rusové, Američané a Britové jsou příliš daleko a nikdy nedosáhnou československého území.“⁵⁴⁶

Počátkem května, konkrétně 3. května 1945, pak byl ještě vládou v Košicích pověřen dokončením jednání o úvěru na poválečnou obnovu československého hospodářství od britské vlády ve výši 5 milionů liber. Komunisté, zejména Václav Kopecký, se však proti tomu stavěli odmítavě. Ripkovi se nakonec úvěr podařilo dojednat až při poválečné návštěvě Londýna.⁵⁴⁷ Dva dny před svým odletem se rozloučil s novináři a ohledně budoucího vývoje Československa se vyslovil v tom smyslu, že program obnovy bude založen čistě na praktickém, nikoli ideologickém podkladě, přičemž československé hospodářství bude souhrnem kontrolovaného a soukromého podnikání. Odmítl spekulace některých kruhů na Západě, že se Československo stane vazalem Sovětů. Uvedl, že program československé vlády by musel být přijat, i kdyby Sovětský svaz ani neexistoval.⁵⁴⁸

6. 5. Květnové povstání a návrat do Prahy

Dne 29. dubna 1945 se v Praze konala ustavující schůze České národní rady (ČNR)⁵⁴⁹, která navazovala na předchozí aktivity domácích ilegálních organizací.

---

⁵⁴⁴ Tamtéž.

⁵⁴⁵ Brown, M. D.: Jak se jedná s demokaty. Britské ministerstvo zahraničí a československá emigrace ve Velké Británii 1939–1945. Praha, Beta, 2007, s. 192 a 193.

⁵⁴⁶ NA, f. ZTA, k. 288: Ripka o vstupu Američanů do Čech. Zpráva ČTK o rozhlasovém projevu, 23. dubna 1945.

⁵⁴⁷ Prokš, P.: Londýn a Praha na počátku míru. In: ČČH, 93/1995, č. 2, s. 267–268.

⁵⁴⁸ Svornost, 19. května 1945: Ministr Ripka o programu čsl. vlády. Uloženo v NA, f. ZTA, k. 288.

⁵⁴⁹ K prvním kontaktům docházelo již na přelomu let 1944 a 1945, přičemž k rozhodnutí vytvořit ČNR došlo v lednu 1945. K této problematice: Kokoška, S.: Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání. Praha, Lidové noviny, 2005.

Po odjezdu Jana Masaryka z Londýna do San Francisca udržoval prostřednictvím vojenské radiové ústředny spojení s ČNR z Londýna Hubert Ripka. Ten se v následujících dnech dostával do choulostivé situace. Šifrované depeše chodily přes československé vyslanectví v Moskvě, což fakticky znamenalo, že byly k dispozici i sovětské straně. Také Beneš si byl vědom této komplikace a prostřednictvím přednosta Kanceláře prezidenta republiky J. Smutného usiloval o zajištění přímého radiotelegrafického spojení vlády s Londýnem. Sověti se však odvolávali na nebezpečí, že stanice by mohla rušit bojovou činnost Rudé armády. Situace se nezměnila ani poté, co intervenci u sovětského velení přislíbil velvyslanec Zorin. Navíc zprávy a instrukce dostával Ripka z Košic jen zřídka, a tak byl nucen nejednou rozhodovat sám s tím, že vláda bude informována až dodatečně. Zpoždění při výměně informací mezi Londýnem a Košicemi mělo při rychle se měnící situaci v Praze zásadní význam. V některých případech tak musel na vlastní pěst komunikovat s představiteli České národní rady. Ve svých rozhlasových projevech zároveň legitimizoval ČNR jako představitelku veřejné moci.

Již dne 2. května 1945 vyzval v depeši k aktivnímu odporu a k povstání proti Němcům, přičemž předpokládal, že povstání by mohlo změnit odmítavé americké stanovisko k osvobození Prahy. Jakékoli povstalecké akce však narážely na zásadní nedostatek zbraní.⁵⁵⁰ Dne 5. května 1945 od 20 hodin 45 minut zazněl z československé relace BBC téměř čtvrt hodinový Ripkův projev do vlasti, ke kterému připojil pokyny pro nadcházející hodiny a dny: „Teď však pozor! Všichni Pražané, všichni Češi od Šumavy k Jeseníkům, teď pozor! Radost nesmí oslabit Vaši bdělost a bojovnost. Nepřítel je dosud v naší zemi, nepřítel je dosud v Praze. Prvním příkazem chvíle je boj! Boj všemi prostředky a v nejrozsáhlejším měřítku. Všechny Vaše akce se musí podřídit železným zákonům boje. A tímto zákonem boje je především kázeň, naprostá, důsledná kázeň.“⁵⁵¹

Ripka vyzval občany, aby se řídili výzvami a deklaracemi prezidenta republiky a vlády, aby se řídili příkazy České národní rady a aby dbali pokynů místních národních výborů. Zároveň oznámil, že ČNR se v Čechách, na Moravě a ve Slezsku ujímá do příchodu prezidenta a vlády veřejné moci. Vyzval rovněž k tomu, aby občané vyslali své zástupce do národních výborů. Proti Němcům se v nadcházejících chvílích mělo podle Ripkových pokynů postupovat v organizovaných, dobře

⁵⁵⁰ Gebhart, J., Kuklík, J.: Velké dějiny zemí Koruny české, sv. XVb. Praha, Paseka, 2007, s. 561–562.

⁵⁵¹ Archiv Českého rozhlasu (dále AČRo), zvukový záznam AF00701/3, Projev H. Ripky, 5. května 1945.

vedených a promyšlených akcích. Před Němci měl být bráněn veřejný i soukromý majetek; podle Ripkových pokynů měly být obsazeny důležité objekty, zejména pošty, radiové stanice, nádraží a dopravní prostředky, skladiště zbraní a munice, zneškodnění a zajištění měli být zrádci.⁵⁵²

I přesto, že Ripkovy hlasové dispozice a dikce řeči nepatřily mezi československými exilovými politiky k nejdůraznějším, měl závěr projevu silný emotivní náboj s cílem mobilizovat veškeré síly k rozhodujícímu zápasu: „Všichni, bez výjimky všichni, všude, v Praze i kdekoli jinde, dejte se v ukázněné odhodlanosti k dispozici národním výborům a všem vlasteneckým organizacím. Všichni si pomáhejte! Všichni bojujte! Všichni k sobě věrně stůjte! (...) Bijte Němce! Zabíjejte, nikoho neživte! Sláva Praze! Sláva českým bojovníkům! Sláva československým vlastencům! Ať žije prezident Beneš! Ať žije republika!”⁵⁵³

Dne 6. května před půl jedenáctou dopoledne dorazila do Londýna depeše. Česká národní rada v ní žádala, aby Ripka upozornil vrchní spojenecké velení, že pomoc Praze musí přijít do poledne téhož dne. Ripka v této záležitosti informoval amerického vyslance R. E. Schönfelda a britského vyslance P. Nicholse.⁵⁵⁴ Rozhodnutí v prvních květnových dnech v tomto ohledu však naráželo na neochotu amerického prezidenta Trumana a především amerického vrchního velitele Dwighta Eisenhowera riskovat v pokročilé době komplikace se Sověty kvůli politickým cílům. Politických důsledků si byl naopak vědom Winston Churchill. O politickém významu osvobození Prahy a co největšího území západní části Československa západními Spojenci informoval amerického prezidenta Trumana ve svém telegramu ze dne 30. dubna 1945. Považoval tuto otázku za zásadně důležitou pro poválečný vývoj Československa a nepřímou také sousedních států. Přesto, že podle Churchilla neměla být narušena hlavní operace proti Německu, vyjádřil se (se souhlasem britských náčelníků štábu) pro využití každé vhodné příležitosti k postupu do československého vnitrozemí.⁵⁵⁵ Churchillovi se prosadit tento názor u Američanů nepodařilo. Nutno vzít také v úvahu, že Američané byli vázáni významným faktorem,

---

⁵⁵² Tamtéž.

⁵⁵³ Tamtéž. Po ukončení Ripkova projevu vyzval hlasatel všechny, kdo poslouchají, aby pomohli bojujícím povstalcům.

⁵⁵⁴ Kokoška, S.: Praha v květnu 1945. Praha, Lidové noviny, 2005, s. 190.

⁵⁵⁵ Osobní Churchillovo poselství americkému prezidentu Trumanovi z 30. dubna 1945 otištěno: Kumpera, J.: Pět dokumentů vztahujících se k osvobození západních Čech na jaře 1945. In: Sborník kritických textů, 2003, IV. díl, s. 176.

a to potřebou neznepřátelit si Sověty před závěrečnou fází boje s Japonskem. Veškerá Ripkova jednání s Brity a Američany v Londýně v této souvislosti zásadním způsobem odmítali komunisté, kteří byli členy Košické vlády.

Dne 7. května 1945 zaslal z Londýna Ripka radiotelegrafickou depeši České národní radě. Již 5. května ve večerních hodinách se totiž na území Prahy objevili první vojáci z Ruské osvobozené armády, kteří si podílem na povstání chtěli zajistit větší šanci na záchranu před sovětskou armádou. Ripka v depeši vybídl ke krajní opatrnosti vůči pomoci ruských jednotek pod vedením Vlasovových důstojníků a upozornil na to, že Vlasov je pokládán Sověty za zrádce. Doporučil proto možnou spolupráci s ruskými vojáky, ale zdrženlivost vůči důstojníkům. Podle Ripky měli být důstojníci zadrženi, aby nevznikly komplikace se Sověty.⁵⁵⁶ V obdobném smyslu promluvil ještě téhož dne v rozhlasu. Varoval před všemi zrádci, kolaboranty a některými bývalými ruskými důstojníky ve službách německé armády, kteří se chtěli v poslední chvíli zachránit. Vyzval k tomu, aby byl až do konce důsledně odmítnut každý, kdo jakkoli spolupracoval s Němci.⁵⁵⁷

Jen několik hodin po půlnoci na 9. května 1945 dosáhly první jednotky Rudé armády okrajových částí Prahy. Již k obyvatelům osvobozené Prahy a osvobozeného Československa pronesl Ripka rozhlasový projev: „Zase jsme svobodni! Dějinná spravedlnost a nezdolná životnost našich národů triumfovaly v zápase demokracie, slušnosti a lidství, proti nejstrašnější mocnosti temna a zla, jakou dosud znaly dějiny.“⁵⁵⁸ V projevu připomněl boj studentů na podzim roku 1939, zmínil Lidice, Ležáky, Heydrichův, Daluegův a Frankův teror, koncentrační tábory, Slovenské národní povstání, činnost československých letců v západní Evropě a konečně Pražské povstání, které označil za jeden z vrcholných bojových a válečných činů československého národa za války.⁵⁵⁹ Naposledy se Ripka ozval z československého vysílání v BBC dne 11. května 1945 večer, kdy se rozloučil s posluchači, poděkoval britské rozhlasové společnosti, britské vládě a zejména W. Churchillovi a vyjádřil naději, že přátelství mezi Velkou Británií

---

⁵⁵⁶ Kokoška, S.: Praha v květnu 1945, c. d., s. 182.

⁵⁵⁷ AČRo, zvukový záznam AF00701/7, Projev H. Ripky, 7. května 1945.

⁵⁵⁸ AČRo, zvukový záznam AF00701/8, Projev H. Ripky, 9. května 1945.

⁵⁵⁹ Tamtéž. Na závěr pozdravil J. V. Stalina, W. Churchilla, H. Trumana, Ch. de Gaulla a vzdal hold spojeneckým armádám, E. Benešovi a Československé republice.

a Československem, které bylo za války upevněno, zůstane trvalým a pevným poutem mezi oběma národy.⁵⁶⁰

Od 10. května 1945 činil Hubert Ripka závěrečné přípravy na odjezd do Československa. V úvahu připadalo několik variant. Za nejlepší považoval cestu z Londýna do Bukurešti a odtud na Slovensko, kde by se s Ivo Ducháčkem, který ho měl doprovázet, připojil k prezidentovi a vládě. Zvažoval rovněž cestu přes Moskvu, kde by mohl ve své nové funkci ministra zahraničního obchodu navázat bližší styky s příslušnými sovětskými činiteli. Dne 12. května 1945 proto zažádal sovětské vyslanectví o tranzitní vízum přes Baku a Moskvu na osvobozené československé území.⁵⁶¹ Jeho odjezd však byl pozdržen. Dne 16. května 1945 se v Praze konalo slavnostní uvítání prezidenta Beneše, ani toho se však Ripka nemohl zúčastnit. Podle Petra Zenkla, který se v Londýně – poté, co byl osvobozen z šestileté internace v Buchenwaldu – připravoval na odjezd do Československa, se jednalo o úmyslnou inscenaci komunistů. Z důvodu předstírané poruchy letadla vzniklo zdržení, takže se Ripka, Zenkl a další vrátili do Prahy až 17. května 1945. Na mezipřistání v Plzni byli navíc zdrženi návštěvou hrobů padlých vojáků.⁵⁶² Do Prahy tak přiletěli až před šestou večerní. Na letišti je oficiálně přivítali prezidentův tajemník Belanský, ministr František Hála, za předsednictvo ministerské rady dr. Mareček, za ministerstvo zahraničního obchodu dr. Deyl a dr. Čermák, a dále také Prokop Maxa a jiní.

Do vlasti se Hubert Ripka vracel v úplně jiné pozici, než ve které s nejistou vidinou – ale s odhodláním nepodlehnout definitivně nacistické agresivní politice – před více než šesti a půl lety odcházel. Jeho politický vzestup spadá právě do tohoto období. Dostal se do nejužšího okruhu lidí, kteří formulovali představy o dalším politickém směřování a také o něm prakticky rozhodovali. Do tohoto okruhu lidí se dostal vlastní pílí a odhodláním a stalo se oceněním jeho činnosti v Paříži ještě před

---

⁵⁶⁰ NA, f. AHR, k. 87, 1-2-12-2: Záznam rozhlasového projevu H. Ripky, 11. května 1945. Již 8. května 1945 zaslal Ripka jménem československé vlády W. Churchillovi děkovný dopis, ve kterém vyzdvihl zejména Churchillův postoj v letech 1938–1939. Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky (AMZV), Londýnský archiv (LA), k. 542: Dopis H. Ripky W. Churchillovi, 8. května 1945.

⁵⁶¹ AMZV, Londýnský archiv důvěrný (LA-dův.), k. 245, č. 3968/III/2/d/45, 12. května 1945.

⁵⁶² Zenkl, P.: Mozaika vzpomínek. Olomouc, Centrum pro československá exilová studia, 1998, s. 89–90, 97. Společně s H. Ripkou odcestovali dne 17. května 1945 bývalí zaměstnanci londýnského ministerstva zahraničních věcí V. Paleček a T. Leierová, srov.: AMZV, LA-dův., k. 245, č. 15785/45: Věc – Ministr H. Ripka, V. Paleček a T. Leierová: odjezd do ČSR, 18. května 1945.

vznikem Československého národního výboru. Edvard Beneš s ním již definitivně počítal na ty nejvyšší pozice. Po celé válečné období se podílel na těch nejzásadnějších politických aktivitách – ať už se jednalo o proces odzúnaní Mnichova, jednání o konfедераční svazek s Polskem nebo následná jednání o spojení se Sovětským svazem. Domů se vracel v postavení ministra, což byl – vezmeme-li v úvahu, že nebyl poslancem nebo senátorem, ani vnitrostranicky v rámci národních socialistů významnou osobou – skok vskutku obdivuhodný.

Z hlediska osobního života bylo válečné období náročné. Vědomí strádání rodičů a sestry v protektorátu bylo sužující, stejně jako dlouhé odloučení. Snažil se, jak jen to bylo možné, pomoci alespoň materiálně – zásilkami potravin. Noémi se syny byli sice v Anglii, ale pobývali v Oxfordu a při obrovském množství schůzek a jednání, kterými se plnil Ripkův diář, nelze o nějakém idylickém rodinném životě hovořit. Válečná léta to beztak neumožňovala. Teď, po konci světového konfliktu, se Ripkovi blýskalo na lepší časy. S ohromnou radostí a chutí do další práce se vracel do Československa.

7. Ripka a budování „nového“ Československa

„Celkově lze říci, že naše postátňovací akce vyjadřuje sociální tendenci, kterou chceme prováděti svou vlastní metodou, ve smyslu a v duchu těch demokratických zásad a zvyklostí, které jsou specificky vlastní našemu národnímu prostředí.“⁵⁶³

7. 1. První dny v osvobozené vlasti

Dne 17. května 1945 přiletěl Ripka společně s Petrem Zenklem a dalšími politiky do Prahy. První kroky nemohly pochopitelně vést nikam jinam než k těm nejbližším, s nimiž se neviděl téměř sedm let. Na letišti se znovu shledal s téměř sedmdesátiletou matkou a také se sestrou Arnoštkou. Byla to léta plná citového strádání. Matka se sestrou byly od počátku roku 1943 v souvislosti s Hubertovými aktivitami v exilu zadržovány v internačním táboře ve Svatobořicích u Kyjova určeného pro rodinné příslušníky lidí, kteří se podle údajů gestapa účastnili v zahraničí boje proti nacistickému Německu. Režim v internačním táboře byl sice poměrně mírný, ale omezení osobní svobody a neustálá nejistota o budoucím osudu byly pro obě strany skličující. Slabou náplastí vůči matce, k níž měl velice hluboký vztah, byla ze synovy strany alespoň materiální pomoc, na níž během jejich nedobrovolného pobytu ve Svatobořicích nikdy nezapomínal. S otcem, který zemřel v únoru 1941, se již neshledal. Pronásledování Židů se podepsalo zase na rodině Noémi. V dubnu 1945 potvrdil po svém příjezdu do Londýna Petr Zenkl smutnou zprávu o úmrtí Noémina nejmladšího bratra Alfreda v Buchenwaldu po dlouhém věznění na zápal plic poté, co byl pro svou ilegální činnost zatčen v Bordeaux.

Ihned po krátkém přivítání s matkou a sestrou odjel Ripka na veřejnou, manifestační schůzi národněsocialistické strany do pražské Lucerny, kterou řídila úřadující místopředsedkyně národněsocialistické strany Fráňa Zemínová. Na tribuně

---

⁵⁶³NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01434, 14. 11. 1945, Projev o postátňovací akci na schůzi důvěrníků ČSNS. Cit. dle s. 3.

se Ripka a Zenkl sešli s Prokopem Drtinou, Jaroslavem Stránským, Jožkou Davidem, Františkem Klátilem a dalšími. Začínala nová epocha československých dějin, pro Ripku charakteristická maximálním pracovním nasazením, jak tomu u něj ostatně nebylo jinak ani v době novinářské činnosti, ani v době exilového úsilí o obnovu Československa. Nyní však dosahoval z hlediska profesní kariéry na svůj nejvyšší post – samostatnou pozici ministra (nikoli „pouhého“ státního ministra), ačkoli jím nebylo vytoužené ministerstvo zahraničních věcí. Spolu s Prokopem Drtinou se také stal novým členem vedení národněsocialistické strany.

V prvních poválečných měsících byl spolu s Drtinou a J. Stránským v národněsocialistické straně doslova adorován. Když se po jeho návratu konala schůze v sále ústředního sekretariátu strany na náměstí Republiky, byl vítán hromovým potleskem a voláním slávy. Jiří Hejda, který Ripkovi a Benešovi zprostředkoval za okupace styk s Politickým ústředím, následujícími slovy vzpomínal, jak se změnilo chování spolustraníků k němu, když ho Ripka při výkladu o hospodářských problémech vyzval, aby ho případně korigoval, kdyby řekl něco nesprávného: „Přirozeně, že nic nesprávného neřekl a že bych ho ani nebyl korigoval, kdyby se tak stalo. Ale účinek jeho slov byl nepředstavitelný. Sotva skončila schůze, nahrnuli se ke mně všichni ti, kdo mne dosud nechtěli vidět, tiskli mi vřele ruce, byli plni zájmu o to, co dělám, jak to bylo se mnou za války.“⁵⁶⁴ Byla to oslava oprávněná. Českoslovenští exiloví představitelé se vraceli do vlasti s tím, že se podařilo smazat důsledky mnichovské dohody, a Ripka na tom měl svou neúpornou každodenní práci nezanedbatelný podíl.⁵⁶⁵

Nadšení bylo veliké a o tom, že se nebude jednat o pouhou obnovu předmnichovské republiky, což ani vzhledem k ať už geografickým, národnostním, vnitro- i zahraničněpolitickým skutečnostem ani nebylo možné, ale o budování československého státu na nových zásadách a principech, nebylo pochyb. To Ripka vyjádřil na den přesně měsíc po návratu z Londýna v projevu v Obecním domě. Vymezil v něm, jaké má být poslání jeho strany v nových poválečných poměrech.⁵⁶⁶

---

⁵⁶⁴ Hejda, J.: Žil jsem zbytečně. Praha, Melantrich, 1991. Cit. dle s. 249.

⁵⁶⁵ Uvnitř strany však existovaly i takové hlasy, které zpochybňovaly, zda mají být v čele i ti, kteří byli členy vedení v období její likvidace na podzim 1938, nebo noví lidé – mezi něž patřil též Ripka – kterým se nyní naskytla možnost uplatnit své politické ambice. Srov.: Kocian, J.: Československá strana národně socialistická v letech 1945–1948. Brno, Doplněk, 2002, s. 44.

⁵⁶⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01427, 18. 6. 1945, Projev na schůzi ČSNS v Obecním domě o strukturálních změnách a o novém poslání ČSNS.

7. 2. Ministrem zahraničního obchodu

Dva a půl poválečného roku představovalo pro Huberta Ripku vrchol jeho politické kariéry. Stal se ministrem rezortu se značným hospodářsko-politickým významem – nutno dodat také právě díky Ripkovu přístupu –, a s celospolečenským dosahem. S rodinou se záhy (zpočátku bydlel v bytě ve Vlašské ulici) přestěhoval do pěkné vily v Praze – Bubenci, do Bubenečské ulice č. 59. V přízemí měl pracovnu, salon a jídelnu, v prvním patře ložnici, dětský pokoj, pánský pokoj a koupelnu, v podkroví pak byl pokoj panské Marie Rozhonové, pokoj kuchařky a několik dalších užitkových místností bylo v suterénu. Správcem vily byl Ferdinand Brožek, který byl po Ripkově útěku v roce 1948 jedním z vyslychaných. Letní byt si rodina zajistila v Jevanech, kousek od míst, kde Ripka trávil dětství. Oba synové začali chodit do francouzského gymnázia, na výuku češtiny měli soukromého učitele, který za nimi docházel domů.

Jako ministr se začal zajímat také o možnost pronájmu honitby v regionu své politické působnosti. A splnit jeden z jeho snů se mu podařilo. Začátkem března 1946 požádal ředitelství státních lesů a statků o možnost pronájmu honitby v obci Radostov nedaleko Nechanic, konkrétně o honitby s drobnou zvěří Kozí kopec, asi 160 hektarů rozlehlou, a Horky a další plochy u obce Roudnice, o rozloze asi 110 hektarů, celkem tedy zhruba 280 ha⁵⁶⁷ z původního Harrachovského majetku. Vzhledem k tomu, že Ripka nebyl v předcházejících letech v republice, musel žádat k takovému propachtování honitby o výjimku ministerstvo zemědělství, jakožto nejvyšší myslivecký úřad. A ta mu byla udělena.⁵⁶⁸ Nakonec se jednalo o honební okrsek Kozí kopec, včetně honebních ploch honebního okrsku Roudnice a Boharyně o celkové výměře zhruba 407 hektarů.⁵⁶⁹ Koncem dubna požádal ještě o propachtování sousední honitby Horní Příím – Těchlovice o výměře asi 360 hektarů. Tady už ministerstvo – vzhledem k tomu, že již Ripka měl propachtovanu jednu honitbu a také s ohledem na zájem místních loveckých společností, respektive vzhledem k Ďurišovu záměru vytvářet malé honitby pro drobné zemědělce – vyhověno nebylo.⁵⁷⁰ Kromě své honitby ve východních Čechách navštěvoval rád hony, na které byl zván z nejrůznějších míst republiky. Často zavítal na hony

---

⁵⁶⁷ NA, f. AHR, k. 49, 1-1-256-10/1, Osobní, Korespondence, 1946. Dopis Ústřednímu ředitelství státních lesů a statků ze dne 7. března 1946.

⁵⁶⁸ Tamtéž, dopis ze dne 25. března 1946, č.j.: 47561/919 – VI/6-46. Pachtovné bylo smlouvou stanoveno na čtyři tisíce Kč ročně.

⁵⁶⁹ Tamtéž, dopis ze dne 2. dubna 1946, č.j.: 41.378-VIII/3-1946.

⁵⁷⁰ Tamtéž, dopis ze dne 7. června 1946.

ke Kinským do Chlumce nad Cidlinou, na hony koroptví do Lán, do obory „Stéblová“ u Bohdanče, účastnil se také honu v Liticích u Plzně, v opočenském revíru, neodmítl ani pozvání na lov bažantů a černé zvěře ke Schwarzenbergovi na Orlík, ani dlouhou cestu za lovem na Slovensko. Lovecký sport představoval pro Ripku psychické osvěžení a chvilky aktivního odpočinku. Doma měl několik loveckých pušek, mezi nimi například loveckou pušku Krupp-Essen č. 13378, loveckou pušku zn. Flusenthal-Krupp-Essen č. 212449 a flobertku zn. Peterlongo-Innsbruck č. 21248.

O tom, že po válce bude zřízeno pro oblast zahraničního obchodu zvláštní ministerstvo, bylo rozhodnuto již v exilu.⁵⁷¹ Základní obrysy poválečného zahraničního obchodu Ripka nastínil již v květnu 1943 na poradní schůzi hospodářských úředníků exilového ministerstva zahraničních věcí. Kromě Ripky své názory představili např. ing. Paleček, dr. Štern, vyslanec Julius Friedman, legační rada Heřman nebo konzul Kundrát.⁵⁷² Základním Ripkovým požadavkem bylo provádět expanzivní hospodářskou politiku, což mělo po válce znamenat odklon (politicky dobře odůvodnitelný) od orientace na Německo, který měl být nahrazen rozvinutím hospodářských styků se Spojenými státy americkými, Velkou Británií (po válce reálně obtížně realizovatelný), Sovětským svazem, zeměmi jižní Ameriky a Čínou. Ve středoevropském prostoru shledával jako klíčovou hospodářskou spolupráci s Rakouskem. Z hlediska dopravy československého zboží přikládal význam otázce mezinárodněprávního postavení terstského přístavu a dopravě po Dunaji, která měla být organizována na základě dohody s Rumunskem a Sovětským svazem.

Ministerstvo po válce převzalo agendu obchodně-politickou, celně-politickou a povolovací od ministerstva obchodu a dále agendu Exportního ústavu. Československo bylo výrazně exportní zemí a na druhé straně bez důležitých přírodních zdrojů surovin potřebných pro průmysl, takže o rozsáhlou agendu nebyla nouze. Hlavním důvodem pro vznik samostatného ministerstva však byla potřeba okamžitě reagovat na měnící se předpoklady československého dovozu a vývozu

---

⁵⁷¹ Za částečného předchůdce ministerstva zahraničního obchodu je možné považovat Úřad pro zahraniční obchod, který byl zrušen v roce 1934.

⁵⁷² NA, f. AHR, k. 221, 1-139-28, Kabinet MZV, Návrhy na organizaci zahraničního obchodu po válce. Budoucí československá hospodářská politika, 26. května 1943. Další schůzky se konaly 28. května, 4. června, 8. června a 17. června 1943.

a na obrovské změny ve výrobní a spotřební kapacitě na evropském kontinentě, ale i celosvětově, ke kterým od roku 1938 došlo. Úzké vztahy se Sovětským svazem otevíraly na východě nová odbytiště, naproti tomu hospodářské vztahy s Německem neměly být cíleně do předchozího rozsahu obnovovány. Ripka si za logický cíl vytkl co nejrychlejší zaopatření surovin pro průmysl, na němž záviselo uvedení v chod továren, a tedy i zaměstnání obyvatelstva. Z vnitropolitického hlediska měla být náplň práce ministerstva zahraničního obchodu nedílnou součástí socializačního procesu, neboť export měl být věcí nikoli té či oné továrny, ale věcí primárně státní, přispívající k zvyšování všeobecné životní úrovně.

Ministerstvo bylo zřízeno ústavním dekretem prezidenta republiky ze dne 2. dubna 1945, a to s celostátní působností. Kompetence ministerstva byly stanoveny dekretem prezidenta republiky ze dne 27. října 1945, o úpravě, řízení a kontrole zahraničního obchodu. Podle něj byl ministr zmocněn, aby upravoval, řídil a kontroloval dovoz a vývoz zboží všeho druhu a rozhodoval v dohodě s Národní bankou o úhradách potřebných k jeho dovozu. Ministr mohl podle dekretu nařídit zákaz dovozu nebo vývozu zboží bez příslušného povolení, vydávat příkazy i zákazy pro nákup zboží v cizině, kontrolovat kvalitu a cenu zboží, určovat obchodníky a firmy, kteří budou oprávněni provádět dovozní nebo vývozní obchody. Ministerstvo mohlo také požadovat od dovozců a vývozců zprávy, hlášení a vysvětlení, případně vedení knih a zápisů obchodních jednání. Každá zahraničněobchodní transakce závisela na jeho povolení v případě vývozu a Národní banky v případě dovozu. Zavedení těchto zásad do praxe však nebylo naplňováno bezezbytku.

Hubertu Ripkovi příslušel ministerský plat ve výši 280 tisíc korun ročně a nárok na proplacení osobních výdajů ve výši 373 tisíc korun. Státním tajemníkem, a tedy druhým mužem v ministerstvu, byl do roku 1946 slovenský agrárník, po válce člen Demokratické strany Ján Lichner⁵⁷³. Především však měl Ripka kolem sebe skupinu lidí, kterým mohl důvěřovat a na které mohl přesouvat výkon běžné agendy ministerstva. Vedoucím kabinetu ministra, který se staral o koordinaci Ripkových pracovních povinností, byla Eva Horová, později dr. Outratová, kterou od ledna 1947

---

⁵⁷³ V roce 1946 bylo dohodou politických stran usneseno, že místo státního tajemníka v ministerstvu zahraničního obchodu nebude obsazeno. Ripka na to na přelomu listopadu a prosince 1946 nepřímo reagoval třídní návštěvou Slovenska s cílem neponechat stín podezření, že by to mělo znamenat jakékoliv opomíjení Slovenska a jeho specifických hospodářských potřeb v jeho resortu. Skutečností je však také to, že právě národní

vystřídal František Stránecký. Osobními tajemníky byli Karel Šobr a Vilém Brzorád, kteří měli na starosti rovněž styk s významnými cizinci a oficiálními hosty MZO.⁵⁷⁴

Ministerstvo, které sídlilo – po přechodném období Na Františku v Praze 1 – v Bredovské ulici 20 (dnešní ulice Politických vězňů) bylo rozděleno na prezidium a šest odborů. Úkolem prezidia, pod vedením Prokopa Voskovce, jenž Ripku doprovázel na nejdůležitější zahraniční cestě a který byl bratrem Jiřího Voskovce, Ripkova mnoholetého přítele, bylo vedle záležitostí organizačních, rozpočtových a legislativních především vedení celkové politiky rezortu a budování a obnovování obchodních oddělení při zastupitelských úřadech.⁵⁷⁵ Vybudování dobré zahraniční obchodní služby prostřednictvím obchodních oddělení při zastupitelských úřadech bylo pro Ripku jedním z nejdůležitějších úkolů jeho ministerstva. Nemělo se totiž jednat o pouhé navázání na předválečnou obchodní agendu zastupitelských úřadů, ale o úplné znovuvybudování válkou přerušovaných obchodních styků a také o zachycení nových zahraničních trhů, jež se jako příležitost objevily po stávajícím vyřazení poražených států z mezinárodní hospodářské soutěže. Možná dvojkolejnost na zastupitelských úřadech, na niž upozorňoval například lidovecký poslanec Ivo Ducháček, byla podle Ripky vyloučena předchozí dohodou ministerstva zahraničních věcí a MZO o jednotném postupu. Obchodní přidělenci v zastupitelských úřadech byli služebně podřízeni šéfovi zastupitelského úřadu a ve vlastních obchodních věcech přímo ministerstvu zahraničního obchodu.⁵⁷⁶

První odbor přednosta Maxmiliána Bittermanna se věnoval především zásadním otázkám obchodní a platební bilance, odbor obchodně-politický (Josef Deyl) připravoval obchodní dohody a hospodářské smlouvy a skládal se z osmi teritoriálních oddělení. Odbor obchodní, pod vedením komunisty Evžena Löbla, měl dohled nad realizací sjednaných obchodních dohod a smluv, mimo jiné například i jednání o materiální pomoci v rámci UNRRA⁵⁷⁷. Dodejme, že Löbl se v únoru 1948 stal předsedou akčního výboru Národní fronty na ministerstvu zahraničního obchodu.

---

socialisté se stavěli proti tomu, aby českým ministrům byli přidělováni slovenští státní tajemníci, což bylo v jejich československém pojetí prvkem zhoubného rozkladu státu.

⁵⁷⁴ NA, f. AHR, 1-139-31, MZO, Spisy různé, 1947 a k. 49, 1-1-256-9/1, Osobní, Korespondence, 1945-1947.

⁵⁷⁵ NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Rozbor pro rozpočtový výbor.

⁵⁷⁶ Počet obchodních přidělců se rozrůstal a v roce 1947 již působili na velvyslanectvích, vyslanectvích a konzulátech v Moskvě, Bělehradě, Hamburku, Frankfurtu n. M., Paříži, Bruselu, Haagu, Kodani, Mexico-City, Rio de Janeiru, Buenos Aires, Sydney, Londýně, Budapešti a v Československé vojenské misi při Spojenecké kontrolní radě v Berlíně. NA, f. AHR, 1-139-31, MZO, Spisy různé, 1947. Seznam obchodních přidělců a příkázaných úředníků u čl. zastupitelských úřadů v cizině.

⁵⁷⁷ K činnosti Správy Spojeným národům pro hospodářskou pomoc a obnovu srov.: Sommer, K.: UNRRA a Československo. Opava, Slezský ústav AV ČR Opava, 1993.

Komunisté měli jeho prostřednictvím o dění na MZO – nejinak tomu bylo v dalších ministerstvech, v jejichž čele nestál jejich člen – dobrý přehled. Gottwaldovi a Slánskému se tak z ministerstev za jeden rok dostalo úhrnem na deset tisíc zpráv různé hodnoty, a to včetně například kopií dopisů ze sekretariátů ministrů. Zpravodajskou síť však komunisté organizovali především ve stranických orgánech partnerů v Národní frontě. Takové sítě informátorů nicméně národní socialisté vytvářeli také – Ripkovým člověkem u lidovců byl Ivo Ducháček a u sociálních demokratů Bohumil Bílek, s nímž se znal z Lidových novin již z předválečné doby a který nyní pracoval jako úředník na ministerstvu zahraničních věcí ve zpravodajském oddělení. Odbor povolovací (Andrej Černok) byl příkladem plánovitosti a státního řízení zahraničního obchodu, které bylo ovšem zakotveno v dekretu prezidenta republiky⁵⁷⁸. Dovoz a vývoz byl vázán na povolení, přičemž dovoz byl možný tehdy, když jeho úhrada byla zajištěna prostředky získanými za vývoz nebo z úvěru. Uvedeným způsobem kontroly dovozu mělo být zajištěno, aby bylo dováženo zboží bezpodmínečně nutné pro průmysl a výživu obyvatel.⁵⁷⁹ Celně-politický odbor přednosta Otto Wiškovského měl na starosti cla, jakožto nástroj obchodní politiky státu. Poslední odbor – propagační a informační – převzal největší část agendy Exportního ústavu a pod vedením Jána Peterky obstarával agendu týkající se účasti na veletrzích a výstavách hospodářského rázu v cizině a přípravu veletrhů v Československu, dále veškerou činnost tiskovou a publikační.⁵⁸⁰ Jako celek koordinovalo MZO své kroky s dalšími hospodářskými rezorty, zejména ministerstvy průmyslu, zemědělství, výživy, financí, vnitřního obchodu, Hospodářskou radou a Nejvyšším úřadem cenovým. Počet úředníků ministerstva se v roce 1946 blížil šesti stům, což ovšem Ripka považoval za nedostatečné a odkazoval na to, že prvorepublikový Úřad pro zahraniční obchod měl ve 20. a první polovině 30. let při menší agendě v průměru tisíc zaměstnanců. Práce úředníků svého ministerstva si značně cenil, což v parlamentu neopomíjel opakovaně zdůrazňovat.

---

⁵⁷⁸ Dekret prezidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 113/1945 Sb.

⁵⁷⁹ Za povolení se vybíral poplatek, který v úhrnu znamenal příjmy státu ve výši několika milionů korun měsíčně.

⁵⁸⁰ NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Rozbor pro rozpočtový výbor. Srov. též.: NA, f. AHR, k. 221, 1-139-29, MZO, 1947-1948. Prozatímní vnitřní organizace ministerstva zahraničního obchodu platná od 15. listopadu 1945. Tiskové oddělení vydávalo rezortní čtrnáctideník „Zahraněční obchod“, „Hospodářské bulletin“ pro informaci ciziny v ruštině, angličtině a francouzštině. V rámci propagace cestovního ruchu vydávalo ministerstvo rovněž měsíčník „Praha“.

V návaznosti na své předchozí myšlenky a aktivity, sahající až do 30. let k programu Demokracie řádu a činu, kde se v době hospodářské krize pokoušel zhodnotit vzrůstající význam ekonomických faktorů ve společnosti a přizpůsobit tomu institucionální organizaci státu, vytvářel Ripka z MZO jakési druhé ministerstvo zahraničí. Nejednalo se snad o nějakou rivalitu, ale z pohledu Ripky o přirozené zvyšování významu a prestiže ministerstva vzhledem k potřebě uzavírání klíčových obchodních smluv, které měly celospolečenský dopad. Naopak s případnou ztrátou vývozních schopností spojoval pokles životní úrovně, ale i hrozbu politické nestability.

Výstižně to shrnul na stránkách Svobodného slova⁵⁸¹: „Čím je nám zahraniční obchod? Tuto otázku by si měli položit a hledat na ni správnou odpověď nejen ti, jež jejich povolání postavilo do přímého vztahu k našemu vývozu či dovozu, nýbrž všichni občané našeho státu bez rozdílu. Pak teprve náležitě by si uvědomili, jak hluboko do života každého z nás zasahuje svými důsledky zahraniční obchod a jak velkou měrou jest postavení Československa a jeho vývoj spjat se zahraničním obchodem. Čím je nám tedy zahraniční obchod? Řekl bych, že je především zdrojem našeho vlivu a významu v mezinárodním hodnocení. Máme-li ve světě větší váhu, než by odpovídalo 12 milionům našeho obyvatelstva a 127 765 km² rozlohy republiky – a tu zajisté máme – pak nepochybně nemalou zásluhu o to má náš zahraniční obchod.“ Zahraniční obchod chápal jako prostředek k vlastnímu zdokonalování, výchovy ke světovosti, prostředek hospodářského, technického, ale i duchovního růstu. V článku připomenul své i dříve používané heslo „zahraniční obchod je naším osudem“, čímž měl na mysli jeho spojení s úspěchem či neúspěchem obnovy celého hospodářského vývoje.

Kam bude zahraniční obchod pod Ripkovým vedením směřovat z hlediska socializačního procesu, uvedl ve svém projevu v červnu 1945 v Obecním domě v Praze.⁵⁸² Za samozřejmou hospodářskou i sociální nutnost označil to, aby se těžký průmysl a těžba dostaly ze soukromých rukou do rukou veřejných, stejně jako bankovníctví. Lehký průmysl, živnosti a obchodní podniky měly zůstat v sektoru soukromém. Mělo se tedy jednat o smíšený, pluralitní systém. Byl si pochopitelně vědom také toho, jakou roli pro československý zahraniční obchod bude mít vysídlení

---

⁵⁸¹ Svobodné slovo, 8. června 1947: Zahraniční obchod. Uloženo v NA, f. MZV – VAII, k. 1252.

⁵⁸² NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01427, 18. 6. 1945, Projev na schůzi ČSNS v Obecním domě o strukturálních změnách a o novém poslání ČSNS.

německého obyvatelstva z pohraničí, které znamenalo jednak snížení celkového počtu pracovních sil, jež by se mohly zapojit do hospodářství, druhotně – stěhováním do vysídleného pohraničí – také snížení pracovních sil ve vnitrozemí, a to jak v průmyslové, tak i zemědělské oblasti, a v neposlední řadě vysídlení vyvolávalo pracovní napětí v oborech, kde byla účast německého obyvatelstva klíčová. Vybudování národního státu, které chápal jako otázku politické bezpečnosti, však považoval za přednější než možnost bezprostředního hospodářského neprospěchu.

O svých smělych plánech informoval také v novinách, konkrétně ve Svobodném slovu.⁵⁸³ Tentokrát již v pozici dotazovaného odpověděl redaktorovi na tři otázky: Proč došlo k zřízení zvláštního ministerstva pro zahraniční obchod? Jaké úkoly nové ministerstvo má? a Jaké bude mít postavení nové Československo na světovém trhu? Na první odpověděl, že půjde o to, rychle rekonstruovat hospodářství, k čemuž přispěje právě přísná kontrola dovozu a vývozu. Na druhou, že prvním úkolem ministerstva bude vypracovat krátkodobý dovozní a vývozní plán, vyslání obchodních misí a obchodních atašé do všech států, s nimiž budou existovat hospodářské a obchodní styky, a také vypracování plánu na organizaci cizineckého ruchu. Solidní základy národního hospodářství chtěl znovuvybudovat do jednoho roku. Na třetí otázku odpověděl, že se Československu otevírají nové možnosti v podobě rozsáhlých hospodářských styků se Sovětským svazem, ale připomenul, že československá zahraničněobchodní politika musí být vzhledem ke svým zájmům orientována doslova světově.

7. 2. 1. Při vyjednávání obchodních smluv

Stěžejním Ripkovým úkolem na pozici ministra zahraničního obchodu bylo vyjednávání mezinárodních obchodních smluv, což znamenalo řadu služebních cest a setkání na ministerské úrovni a pochopitelně přijímání zahraničních delegací doma. Mohl navazovat na mnohé známosti a přátelství z předchozích let a také na znalost prostředí, především francouzského a jihoslovenského. Zahraniční obchod v poválečném období měl značný význam nejen z hlediska zásobování domácího obyvatelstva a zajištění odbytu pro československé výrobky, ale měl svou

---

⁵⁸³ Svobodné slovo, 8. června 1945: Do roka vybudujeme naše hospodářství na pevných základech. Uloženo v NA, f. MZV – VAII, k. 1252.

nepopiratelnou úlohu i v rámci formování zahraničněpolitických vztahů a zahraničněpolitické orientace.

Vytváření hospodářských styků bezprostředně po válce naráželo především na politické mantinely a na očekávání formální úpravy vztahů na mírové konferenci. Druhým omezením byl fakt, že jednotlivé státy byly ve fázi vojenské demobilizace (nehledě na omezené dopravní možnosti), v jakémisi přechodném období, v němž nebylo z praktických důvodů možné plánovat konkrétní dlouhodobé hospodářské vztahy. Postupovalo se tedy prostřednictvím krátkodobých bilaterálních smluv o výměně zboží, které byly až následně nahrazovány obchodními smlouvami, jejichž vypracování si také vyžadovalo delší čas. Dohody o výměně zboží, doprovázené většinou dojednáním o platebním styku, byly uzavírány zpravidla na šest měsíců. Tak tomu bylo v případě Dánska, Francie, Nizozemska, Jugoslávie, Norska, SSSR, Švédska a Švýcarska – to bylo také zemí, s níž Československo po osvobození uzavřelo vůbec první smlouvu tohoto typu. Se státy jako například Austrálie, Brazílie nebo Čína zůstávaly v platnosti smlouvy předválečné, naopak se státy, s nimiž bylo Československo ve válečném stavu, platnosti pozbývaly.

Nejvýznamnější obchodní dohody dojednával a následně i podepisoval Ripka přímo v rámci zahraniční návštěvy příslušné země. Klíčovou roli mělo navázání obchodněpolitických jednání se Sovětským svazem. Na rozdíl od ostatních zemí, s nimiž měly dodávky probíhat podle „nejlepších možností“, smlouva se Sovětským svazem měla obsahovat jisté záruky, což na druhou stranu naráželo na odlišné představy některých československých firem. V červnu 1945 Ripka odcestoval na deset dní do Moskvy. Vládní delegaci tvořili spolu s ním také ministerský předseda Fierlinger a státní tajemník Vlado Clementis. První rozhovory měl Ripka s lidovým komisařem pro zahraniční obchod Anastazem Mikojanem a vice-komisařem zahraničního obchodu Krutikovem, po nichž mohly odstartovat dodávky surovin nezbytné pro československý průmysl.⁵⁸⁴ Sovětům byl naopak dodáván hutní materiál a výrobky strojního průmyslu.

Během návštěvy v Moskvě byla zároveň zahájena jednání o první řádnou poválečnou obchodní dohodu se Sovětským svazem. Ripka předal A. Mikojanovi memorandum, které obsahovalo požadavky na dovoz surovin, neobsahovalo však československé protidodávky, přičemž se Ripka zavázal požadovaný návrh poslat.

---

⁵⁸⁴ Do ledna 1946 se jednalo o více než 100 000 tun rud, 45 000 tun naftových produktů, 25 000 tun uhlí a koksu, 40 000 tun soli, 4 800 tun bavlny, 1 700 tun lnu, dále o obilí, vlnu, přírodní a umělý kaučuk, tabák a chemikálie.

Na poradě za přítomnosti expertů pak 29. června 1945 potvrdil Mikojan Ripkovi ochotu okamžitě dodávat požadované suroviny. Na program se dostaly také nevyčerpané účty slovenských bank ve Státní bance SSSR a dosud nelikvidované zůstatky úvěru z roku 1935 ve prospěch ČSR. Ripka následně ve zprávě vládě z 2. července 1945 o hospodářských jednáních uváděl, že Mikojan a jeho náměstek přesně označili, které předměty mohou dodat a které nikoliv a že také slíbili všemožnou podporu, pokud jde o dopravu přes Černé moře a Rumunsko.⁵⁸⁵

Vládní delegace jednala v Moskvě také o územních požadavcích vůči poraženému Německu, a to konkrétně v souvislosti s incidentem ze dne 14. června 1945, kdy československé vojenské jednotky vstoupily do Ratiboře. Ripka patřil k těm, kteří trvali při dvojaké politice Sovětského svazu vůči Polsku a Československu na tom, aby československá strana neustupovala ze svých požadavků jak na Kladsko, Hlubčicko, tak ani Ratibořsko. V případě Těšínska opakoval, že neuznává, že by se jednalo o sporné území – argumentace byla prostá: jednalo by se o uznání polské agrese z podzimu 1938. Naopak však doporučoval obezřetnost v případě připojení Lužice.⁵⁸⁶ Žádný československý územní nárok se nakonec neprosadil. Jediná územní změna se týkala Podkarpatské Rusi, kde Ripka, na rozdíl například od Jana Šrámka, zastával potřebu přihlídnutí k mezinárodnímu aspektu více, než k vůli lidu.⁵⁸⁷ Jasně jednání v této otázce podle Ripky zlepšovalo československou vyjednávací pozici v dalších územních otázkách. Jak se vyjádřil po návratu, byl přesvědčen, že se podaří dosáhnout úspěchu nejen na Kladsku a Ratibořsku, ale také do určité míry v Rakousku.⁵⁸⁸ Nekompromisní Ripkův postoj ohledně hraničních sporů s Polskem vyvolával mimochodem ve Varšavě značnou nelibost, která vedla v odmítnutí jeho přijetí v polské metropoli při jedné z jeho cest z Moskvy.⁵⁸⁹ V Moskvě se také poprvé viděl se Stalinem, který na něj zapůsobil svým přirozeným chováním, věcným rozhovorem, vynikal podle jeho dojmu mimořádnými znalostmi a vědomostmi, a to i v detailech.

Poté, co se vrátil z Moskvy, přednesl Ripka svůj první rozhlasový projev po návratu z exilu, který měl charakter formalizovaného poděkování Sovětskému

---

⁵⁸⁵ Kaplan, K.: Československo v poválečné Evropě. Praha, Karolinum, 2004, s. 357.

⁵⁸⁶ K územním požadavkům blíže tamtéž, s. 16-68.

⁵⁸⁷ Srov.: Kaplan, K.: Někřavá revoluce. Praha, Mladá fronta, 1993, s. 29.

⁵⁸⁸ Zpráva vládní delegace o výsledku jednání v Moskvě, podaná na 36. zasedání vlády. In: Kaplan, K., Špiritová, A.: ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání. Praha, ÚSD AV ČR, 1996, dok. č. 36, s. 85.

⁵⁸⁹ Kastory, A.: Rewanż za Monachium. Kraków, nakladem Polskiej Akademii Umiejętności, 1996, s. 102.

svazu za příslib dodávek surovin, zejména železných rud, nafty, bavlny, obilí a dalšího, které československé hospodářství potřebovalo.⁵⁹⁰ V září 1945 pak byla podepsána prozatímní obchodní dohoda platná do konce roku 1945⁵⁹¹ a 12. dubna následujícího roku obchodní dohoda s platností na jeden rok a možností prodloužení, která vytvořila rámec pro vzájemné dodávky zboží.⁵⁹² Ripkova představa obchodních vztahů se Sovětským svazem byla založena na tom, že Sověti budou dodávat československému průmyslu suroviny a Československo naopak hotové výrobky především těžkého průmyslu. Takový stav se však ukazoval postupem času jako neudržitelný, protože Sověti stále více projevovali zájem o dovoz investičních celků, tedy výrobních prostředků, na nichž by sami vyráběli. Platby za tyto časově náročné projekty se nicméně zpožďovaly.

Zatímco v roce 1946 byl vývoz i dovoz ze SSSR za Švýcarskem, které bylo v podstatě obchodním domem Evropy, na druhém místě, v prvním pololetí roku 1947 se už dovoz ani vývoz nevešel do nejdůležitější pětice států, které se v případě dovozu seřadily v pořadí USA, Velká Británie, Švýcarsko, Švédsko a Nizozemí a v případě vývozu v pořadí Švýcarsko, Švédsko, Nizozemí, Belgie a Velká Británie.⁵⁹³ To byl ve vztahu k Sovětskému svazu vývoj, který Ripka – alespoň to deklaroval – nepovažoval za dobrý. Především to byla tendence, která nemohla ponechávat v klidu československé komunisty.

Ripkův cestovní a vyjednávací maratón pokračoval v červenci, kdy odjel k jednáním o obnovení zahraničního obchodu s Velkou Británií do Londýna. Jednání byla základem pro obnovení československo-britské obchodní smlouvy z roku 1923 a upravení vzájemných měnových vztahů s platností od 5. listopadu 1945.

Během pětidenního pobytu hovořil s vedoucími představiteli Foreign Office, hospodářské komory a několika ministerstev, kteří příslibili podporu při hospodářské rekonstrukci Československa. Jednání byla vedena rovněž se soukromými subjekty.

---

⁵⁹⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01426, 3. 7. 1945, Projev v rozhlase.

⁵⁹¹ NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Rozbor pro rozpočtový výbor, s. 7.

⁵⁹² Dohoda z dubna 1946 obsahovala některé nové prvky: nestanovovala přesná množství, dodací lhůty a ceny, ale byl k ní připojen seznam zboží, které mělo být předmětem vzájemné dodávky. Za úspěch Ripka považoval závazek dodání 30 tisíc tun obilí. V důvěrném protokolu se Sovětský svaz zavázal splatit zbytek úvěru z roku 1935. Bylo domluveno rovněž urychlené vybudování velkého nákladního překladiště v Čierné nad Tisou. Ripka naopak neuspěl při snaze o vyjednání výhodnějšího kurzu koruny vůči rublu. Při rozhovoru se Stalinem byl také ujištěn, že sovětské okupační pásmo v Německu přijme další německé vysídlence z ČSR. Moulis, V.: Podivné spojenectví. K československo-sovětským politickým a hospodářským vztahům mezi dubnem 1945 a únorem 1948. Praha, Karolinum, 1996, s. 35–36.

⁵⁹³ NA, f. AHR, k. 53, 1-1-256-19c, H. Ripka - osobní, Projev v Mariánských Lázních, 4. září 1947.

Dne 20. července 1945 se Ripka a další sešli s majiteli bankovního domu Olaf Hambro, kteří projevíli zájem o československý průmysl a především o to, zda bude jednotlivým firmám ponechána volnost při obchodování s Velkou Británií. Ripka musel poněkud lavírovat. Odpověděl, že soukromé iniciativě bude ponecháno volné pole působnosti, ale že zejména v prvních poválečných letech musí být zaručeno přísnou kontrolou dovozu, že se dováží opravdu jen skutečně nutné suroviny a výrobky a že rovněž vývoz bude přísně kontrolován. Také představitel obchodní komory Leckie sondoval, zda nákup zboží pro ČSR bude prováděn soukromými společnostmi či státními organizacemi s tím, že se podle jeho slov soukromníci osvědčili jako pružnější. Dostalo se mu odpovědi, že bude využíváno obojí cesty.⁵⁹⁴ Československo zároveň po několika dalších jednáních finančních expertů získalo od britské vlády půjčku ve výši 5 milionů liber pro nákup surovin a polotovarů ze sterlingové oblasti.

Během pobytu v Londýně uskutečnil spolu s kolegy z ministerstva několik dalších obchodněpolitických jednání. Dne 18. července 1945 jednali se zástupci Mexika, především o dovozu olejnatých semen masa a tuků. Mexický charge d'affaires Luders de Negri se Ripky dotazoval, zda by Mexiko mohlo v Československu zřídit své zastupitelské úřady, načež Ripka odpověděl, že tomu nic nebrání a že mnohé státy tak již učinily. Na základě schůzky se zástupci Uruguaye bylo následně zasláno memorandum, v němž byly uvedeny suroviny, o něž mělo Československo zájem, především o některé potraviny a vlnu. Následující den se sešel k obdobnému jednání se zástupci dalšího jihoamerického státu, Brazílie. Ze strany Československa byl projeven zájem o dodávky bavlny, olejnatých semen, kávy a tabáku a o možnost poskytnutí obchodních úvěrů. Brazilský velvyslanec v Londýně Monis de Aragao se vyjádřil, že požadované suroviny i úvěr budou poskytnuty. Sérii jednání doplnily schůzky s Nory a Švédy týkající se dovozu rybích produktů a v druhém případě železných rud.⁵⁹⁵

---

⁵⁹⁴ NA, f. AHR, k. 221, 1-139-34, MZO, 1945-1946, Výsledky jednání ministra zahraničního obchodu v Londýně ve dnech 17. až 21. července 1945, s. 2 a 7.

⁵⁹⁵ Tamtéž, s. 9-11. V lednu 1946 pak Ripka při další návštěvě v britském hlavním městě hovořil mimo jiné s prezidentem obchodní komory Staffordem Crippsem a připravoval tím podmínky pro uzavírání následných konkrétních kontraktů se zástupci československého sklářského a keramického průmyslu. Britové projevíli zájem především o obalové, farmaceutické, osvětlovací sklo a o stolní porcelán a obkladačky. NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Rozbor pro rozpočtový výbor, s. 10. Nutno si uvědomit, že konkurence v některých odvětvích byla značná a že nedostatečně rychlá obnova výroby či odkládání kontraktů mohlo znamenat nenávratné ztráty pro národní ekonomiku. O tom svědčí i fakt, že Ripkovi – již jakožto jmenovanému ministru zahraničního obchodu – docházely ještě před odjezdem z Londýna do vlasti v květnu 1945 přípis, aby se zasadil o urychlenou rekonstrukci například porcelánového nebo papírenského

Několik málo dnů po návratu z Londýna oslavil Ripka své padesáté narozeniny. Oficiální oslava byla velkolepá. Dne 26. července 1945, v den jeho narozenin, byla na ministerstvu uspořádána recepce pro tři sta osob, na níž bylo objednáno dvacet lahví koňaku, třicet lahví velmi dobrého vermouthu, sedmdesát lahví vína, pět kilogramů dobrých sýrů a mnohé další.⁵⁹⁶ Do Svobodného slova napsal oslavně Jaroslav Werstadt a František Klátil. Druhý jmenovaný vyzdvihl především počátky Ripkova „pařížského období“: „Připravit se provést mobilizaci mravních sil národa v prostředí tak málo mravném, jakým byla mnichovská Evropa – to byl jeho průkopnický čin, významný a záslužný. (...) Jeho silný intelekt, znalost a zkušenost a ta nedostižná schopnost jednati s lidmi a nakloniti si je a tomuto všemu diplomatickému úsilí obětovat horu práce, fyzických námah, duševních energií i nervových fondů – to je ten jeho zasloužený podíl na mistrovské stavbě Benešově.“⁵⁹⁷ Medailonky vyšly také v Národním osvobození, Právu lidu, Lidové demokracii, v Rudém právu dokonce od ministra vnitra Václava Noska, který vedle jeho velké energie, širokého rozhledu a taktu zhodnotil také „nemalou zásluhu o provádění naší nynější zahraničněpolitické linie, která dává republice pevné základy i pro dalekou budoucnost.“⁵⁹⁸ K padesátým narozeninám mu udělil čestné občanství národní výbor v jeho rodné obci – Kobeřicích.⁵⁹⁹

Ripka byl odhodlaným zastáncem obnovy vztahů s poválečnou Francií a navázání na meziválečnou politickou, vojenskou hospodářskou a kulturní spolupráci. Již 23. října 1945 odletěl do Paříže k podepsání obchodní dohody. Byla to od konce války první oficiální československá návštěva ve francouzském hlavním městě. Dne 24. října byla na Quai d'Orsay podepsána dohoda, jejíž důležitost spočívala ani ne tak v nepřiliš rozsáhlé obchodní spolupráci, ale především byla manifestací československo-francouzské spolupráce a obnovení vzájemných vztahů. Během třech dnů, které v Paříži strávil, se setkal s několika politiky, včetně ministra letectví Fillona a předsedy komunistické parlamentní skupiny Dulcose, kteří se oba

---

průmyslu, protože hrozilo obsazení odbytí konkurencí. NA, f. AHR, k. 221, 1-139-34, MZO, 1945-1946. Korespondence z dubna a května 1945, Joseph Bělský a H. Schneider. Při lednové návštěvě Londýna se účastnil spolu s dalšími členy československé delegace také rozhovorů v Masarykově pracovně ve Fursecroft před prvním zasedáním OSN. Sám byl pověřen zastoupením Československa v komisi pro politické otázky. NA, f. AHR, k. 225, 1-141-2, MZO, Organizace spojených národů, Schůze čs. delegace, 1946.

⁵⁹⁶ NA, f. AHR, 1-139-18, MZO - reprezentace, 1945-1948. Žádosti o přiděly potravin a lihovin.

⁵⁹⁷ Svobodné slovo, 26. července 1945: Osobnost. Uloženo v NA, f. MZV – VAII, k. 1252.

⁵⁹⁸ Rudé právo, 26. července 1945: K padesátinám ministra H. Ripky. Uloženo v NA, f. MZV – VAII, k. 1252.

⁵⁹⁹ NA, f. AHR, k. 182, inv. č. 1-109-6-6.

vyslovili pro to, aby bylo co nejdříve obnoveno československo-francouzské spojenectví. Ripka byl 25. října přijat k rozhovoru také ministerským předsedou Charlesem de Gaullem, s nímž hovořil o vývoji sovětské politiky. Ripka se snažil rozptýlit jeho obavy ze sovětské rozpínivosti.⁶⁰⁰

S francouzským ministrem zahraničních věcí Georgesem Bidaultem podepsal nakonec 24. října 1945 dokument, upravující výměnu zboží a platy mezi Československem a Francií. Současně byla ustavena československo-francouzská komise pro průběžné sledování a řešení problémů v obchodních a finančních stycích mezi oběma státy. Francie na základě dokumentu poskytla mimo jiné zemědělské a potravinářské produkty, stroje, technická zařízení, chemické výrobky, kosmetiku a spotřební zboží. Československo naopak výrobky papírenského, sklářského, keramického, textilního, dřevařského a kožedělného průmyslu, koks, ocel a další.⁶⁰¹

Dodejme, že Ripka byl od října 1945 místopředsedou "Společnosti ČSR – Francie", jejímž cílem bylo pěstovat československo-francouzskou kulturní spolupráci. Při dalších jednáních o československo-francouzské spojenectví byl jeho čelným zastáncem, nicméně ani v jeho představách neměla být spojenectví budováno bez ohledu na stanovisko Moskvy.

Důležitá hospodářská jednání s Francouzi však proběhla na již samém konci července 1945 v Praze, kdy se sešli Ripka, velvyslanec ve Francii J. Nosek a přednosta národohospodářského odboru ministerstva zahraničních věcí Zdeněk Augenthaler s francouzským chargé d'affaires L. Kellerem a generálním ředitelem hospodářských a finančních záležitostí Quai d'Orsay H. Alphandem⁶⁰², s nímž se Ripka dobře znal již z Londýna. Pokud se jednalo o budoucí úpravu hospodářských styků, byl Ripka z důvodu nepřehlednosti celé situace bezprostředně po válce poněkud vyhýbavý a v otázce francouzských požadavků ohledně podílu ve Škodových závodech naopak značně nekompromisní. Sdělil, že zatím je možná pouze krátkodobá dohoda o výměně zboží na šest až osm měsíců – což nijak nevybočovalo z dohod připravovaných s dalšími partnery. Z důvodu vlastního nedostatku odmítl dodávky uhlí. Především však informoval, že otázka francouzské

---

⁶⁰⁰ Ripka, H.: Únorová tragédie. Svědectví přímého účastníka. Brno, Atlantis, 1995, s. 86-87.

⁶⁰¹ Prokš, P.: Poválečná rekonstrukce hospodářských vztahů Československa s Francií v letech 1945 – 1948. In: Slovanský přehled, r. LXXXIII, 1997, č. 4, s. 392.

⁶⁰² Prokš, P.: Československo a Západ 1945–1948. Vztahy Československa se Spojenými státy..., c. d., s. 146, s. 148–149.

účasti v československých podnicích, o něž byl projeven zájem – tedy o Škodovy závody a o Báňskou a hutní společnost – bude třeba odložit na pozdější dobu, až bude jasno o tom, které podniky budou znárodněny. Zejména ohledně plzeňské Škodovky došlo k názorovému střetu. Koncern Schneider-Creusot prodal svůj podíl ve Škodovce v prosinci 1938, podle Alphanda pod tlakem Mnichova. Ripka se ohradil, že za Mnichov nenese vinu československá, ale naopak tehdejší francouzská a britská vláda, a není možné proto přijmout jakékoli závazky ve smyslu náhrady za případnou ztrátu francouzského podílu.

Koncem listopadu následovala cesta do Bělehradu k podepsání dohody o vzájemné výměně zboží s Jugoslávií. Ripka se vyslovil pro navázání na tradiční politické i kulturní přátelství obou zemí a pro širší a všestrannější hospodářskou spolupráci.⁶⁰³ Byl opět – obdobně jako v případě Francie – prvním členem československé vlády, který po skončení války navštívil tuto zemi. Během zdejšího pobytu hovořil také s J. B. Titem. Nepříznivě na něj působilo především to, že i přes jasnou československou podporu Jugoslávie ohledně Terstu zaujali Jihoslované příznivé stanovisko ve věci Těšínska až dodatečně, a ani to ne zcela jasným způsobem. Nakonec podepsal 28. listopadu 1945 s ministrem obchodu a zásobování N. Petrovičem obchodní dohodu, kterou vláda v září následujícího roku prodloužila.⁶⁰⁴ Petrovičovi sdělil, že za současné situace není v možnostech československé ekonomiky poskytnout Jugoslávii půjčku na nákup investičních statků.

Ripka se zúčastnil také úvodního zasedání nově zvolené skupštiny, na němž byla Jugoslávie prohlášena federativní lidovou republikou. O ekonomických vztazích jednal dále s ministrem průmyslu Andrijou Hebrangem, konkrétně o sporných finančních a majetkoprávních otázkách, kdy Ripka tlumočil požadavek československé vlády na uvolnění československého majetku. Jugoslávský ministr průmyslu přislíbil maximálně vstřícný postup. Domluveno bylo vytvoření smíšené komise pro zkoumání právního postavení československých sekvistrovaných

---

⁶⁰³ NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Rozbor pro rozpočtový výbor, s. 14 a 18.

⁶⁰⁴ Prokš, P.: Československo a lidově demokratické státy 1945–1948. Praha, Academia, 1989, s. 86. Vývoz z ČSR se týkal hutnických, strojírenských a elektrotechnických výrobků, skla, zemědělských plodin a drobné hospodářské zvěře. Jugoslávie se zavazovala dodávat zemědělské a potravinářské produkty, průmyslové suroviny, dřevo, chemické výrobky a další.

a konfiskovaných podniků se sídlem v Bělehradě. S výsledky rozhovorů byly spokojeny vlády obou stran.⁶⁰⁵

Ripkův celoživotní zájem a náklonnost k Jihoslovanům byl nakonec v lednu 1948, necelý měsíc před komunistickým převzetím moci, korunován udělením vysokého jugoslávského řádu za „Zásluhy o národ“ I. stupně.

Až do léta 1947 se pak protáhla jednání o československo-polskou hospodářskou spolupráci, kdy byl pověřen podepsáním úmluvy o hospodářské spolupráci ze dne 3. července 1947. Ustavena byla československo-polská komise pro spolupráci v průmyslu a několik odborných komisí, které začaly pracovat v lednu 1948. Ripka potvrdil, že je možné, aby československý průmysl plnil závazky, ačkoli v té době již byly podepsány dohody se Sovětským svazem, Jugoslávií a Bulharskem.⁶⁰⁶

Nejvíce času však zabírala Ripkovi na ministerstvu zahraničního obchodu jednání o hospodářských stycích se Sovětským svazem. Po již zmíněné cestě do Moskvy v červnu 1945 jich následovala ještě celá řada, následující například v březnu 1946, při níž byl přijat J. V. Stalinem a V. Molotovem. Celkově vycházeli českoslovenští političtí představitelé i hospodářští odborníci z představy, že velikost sovětského trhu a jeho surovinová základna umožní vyřešit politicky nežádoucí vázanost československé ekonomiky na Německo. Započatá červnová jednání pokračovala v Moskvě také v červenci 1945 a 8. září byla podepsána, nakonec však neratifikována, dohoda o vzájemných dodávkách zboží. Celkově však bylo třeba ustoupit od původní představy, že bude možné do Sovětského svazu vyvážet výrobky, které byly na skladu a dále tradiční vývozní sortiment strojírenský a lehkého průmyslu.

Obchodní dohodu, která obsahovala dohodu o dodávce sovětského obilí Československu, dohodu o roční výměně zboží a dohodu o způsobu vyrovnání části

---

⁶⁰⁵ Pelikán, J.: Hospodářská spolupráce Československa s Bulharskem a Jugoslávií v prvních letech po skončení druhé světové války. Kandidátská práce, FF UK Praha, 1988, s. 51–53.

⁶⁰⁶ NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Rozbor pro rozpočtový výbor, s. 97-98. K prodloužení dosavadní obchodní smlouvy a k podepsání čtyřleté dohody o vzájemných investičních dodávkách v celkové hodnotě půl miliardy korun s Bulharskem odjel Ripka do Sofie s delegací z MZO, ministerstva zahraničních věcí, ministerstva průmyslu a obchodu, předsednictva vlády a Národní banky dne 19. dubna 1947. Ripka byl vyznamenán řádem za občanské zásluhy I. třídy. Počátkem května 1947 navštívil ještě v rámci přípravných jednání o uzavření obchodní dohody Belgie, kde byl přijat předsedou a zahraničním ministrem belgické vlády Spaakem a při stejné cestě navštívil také Paříž, kde spolu s francouzským ministrem obchodu Jeanem Letourneauem slavnostně otevřel mezinárodní veletrh, byl přijat francouzským prezidentem V. Auriolem a poobědval s Léonem Blumem v jeho sídle nedaleko Paříže.

úvěru z roku 1935, pak Ripka podepsal s Mikojanem dne 12. dubna 1946.⁶⁰⁷ Na vlastní zodpovědnost se při jednání rozhodl v Moskvě nepředložit z Prahy dodatečně zasláný požadavek ohledně úroku z prodlení z dlužné částky, a to s odvoláním na to, že o úrocích nebylo nikdy jednáno. Po návratu projevil s tímto postupem na zasedání výslovný souhlas předseda vlády Zdeněk Fierlinger a Jan Masaryk.⁶⁰⁸ Ripka měl v Moskvě možnost hovořit a jednat nejen o hospodářských záležitostech, ale s Mikojanem, Molotovem a Stalinem i o politických věcech, o čemž informoval vládu.⁶⁰⁹ Obchodní dohodu a postoj Sovětů vysoce hodnotil i při veřejných vystoupeních a v tisku.⁶¹⁰ Považoval ji za výhodnou a za naprosté nepochopení poměru mezi ČSR a Sovětským svazem považoval, kdyby se někdo domníval, že československý zahraniční obchod je v této souvislosti pod kontrolou sovětských činitelů. Po půlroce platnosti smlouvy se nicméně ukazovalo, že plnění dodávek Československem nedosahuje předpokládané hodnoty. Mezi některými sovětskými představiteli tak dokonce vznikalo podezření, že z politických důvodů není ze strany ministerstva zahraničního obchodu zájem na rozšiřování hospodářských styků. Koncem listopadu 1947 Ripka odjel opět do Moskvy, původně k podpisu dohody o výměně zboží a způsobu stanovení cen za strojírenské výrobky. Sověti však doporučili, aby během pobytu bylo dokončeno jednání a podepsána obchodní dohoda dle předchozích sovětských a československých návrhů. Ripka několikrát telefonoval do Prahy a přimlouval se za podepsání obchodní smlouvy s tím, že problematické formulace se ukážou jako výhodné a že by působilo velice špatně, kdyby bylo podepsání smlouvy odmítnuto. Klement Gottwald trval na tom, že není za dané situace možné, aby byl ministr zahraničního obchodu odvolán a jednání přerušeno. Petr Zenkl však protestoval proti tomu, aby se jednalo stále pod určitým tlakem. Gottwald při diskuzi na zasedání vlády ale využil proti Zenklovi to, že mu Ripka z Moskvy sdělil, že je ochoten podepsat smlouvu tak, jak byla navržena, a to i přes několikrát dotazování, zda nevidí nějaké nebezpečí v přijetí široké doložky

---

⁶⁰⁷ Text československo-sovětské dohody o vzájemných dodávkách zboží otištěn jako dok. č. 98. In: Kaplan, K., Špiritová, A.: ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání, c. d.

⁶⁰⁸ Zápis tajné části 51. schůze vlády NF projednávající zprávu ministra zahraničního obchodu H. Ripky o jeho jednání v Moskvě. In: Kaplan, K., Špiritová, A.: ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání, c. d., dok. č. 101.

⁶⁰⁹ Telegram československého vyslance v Moskvě o jednání ministra zahraničního obchodu Ripky se Stalinem o dodávkách obilí do ČSR, dunajské lodní dopravě, odsunu Němců do sovětského pásma a problému Maďarů v ČSR. In: Kaplan, K., Špiritová, A.: ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání, c. d., dok. č. 97. Ripka psal, že rozmluva měla mimořádný, srdečný ráz a že o všech věcech se mluvilo velmi otevřeně.

⁶¹⁰ Např.: Národní osvobození, 17. dubna 1946: Ministr dr. Ripka o svém moskevském jednání, Rudé právo, 17. dubna 1946: Sovětský svaz naší hospodářskou oporou. Uloženo v NA, f. MZV – VAI, k. 1252.

o nejvyšších výhodách v sporném článku 1 smlouvy a zda to experti dobře uvážili – a Ripka ho ujistil, že nebezpečí nevidí a že si myslí, že navržené řešení je pro československou stranu výhodné.⁶¹¹ Také ministr Václav Kopecký na jednání vlády proti Zenklovým pochybnostem obratně argumentoval, že v informace od Ripky – ačkoli se jedná o národněsocialistického ministra – mají komunisté ve věcech obchodního jednání plnou důvěru. Vrátit se do Prahy s tím, že přes zájem Sovětů podepsat smlouvu nakonec podepsána nebyla, by nebylo dobrým signálem a komunisté by toho jistě rádi využili i proti Ripkovi, jehož snahou bylo naopak omezit obecně vnímanou vazbu mezi československými komunisty a sovětskými oficiálními místy. Dohoda s platností pět let, která rozšiřovala vzájemné hospodářské styky, byla nakonec 11. prosince 1947 podepsána.⁶¹² Zmocnění k tomu dala vláda na mimořádné schůzi o den dříve. Velkou výhodou bylo podle Ripky především získání sovětského úvěru ve výši 1,15 miliardy korun. Na rozdíl od roku 1946 již nicméně Ripka nebyl přijat Stalinem a obecně také pocítil ze strany sovětských politiků větší rezervovanost.

Ripkovo pojetí československého zahraničního obchodu bylo expanzivní. To znamená, že se při obnově a vytváření nových obchodních vztahů nechtěl omezovat pouze na určitý okruh zemí. V rámci Evropy navazovalo jeho ministerstvo styky se zeměmi od Skandinávie až po Balkán⁶¹³. Výjimku, a to s ohledem na politické důvody, tvořily poražené země, s přihlédnutím také k tomu, že v Německu byl jakýkoli obchod podvázán rozhodnutím okupační správy. Navíc, jak již bylo řečeno, chtěl cíleně omezit závislost československého zahraničního obchodu na Německu a rozšířit jeho obzory. Velké možnosti viděl především v oblasti zemí Jižní Ameriky, s jejichž zástupci jednal v Londýně. Doufal také, že prostřednictvím Sovětského svazu se československému průmyslu a obchodu otevrou možnosti na východě, především v Číně.

Pokud jde o velmoci, navštívil Ripka v poválečných měsících Sovětský svaz, Velkou Británii i Francii. Obchodní styky se Spojenými státy americkými formálně

---

⁶¹¹ NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Rozbor pro rozpočtový výbor, s. 361-365.

⁶¹² Smlouva a obchodu a plavbě mezi ČSR a SSSR byla publikována jako dok. č. 172. In: Kaplan, K., Špiritová, A.: ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání, c. d. Dohoda o výměně zboží a platech mezi ČSR a SSSR, a také Dohoda o vědecké spolupráci mezi ČSR a SSSR, obě podepsané Ripkou a Mikojanem tentýž den, publikováno tamtéž jako dok. č. 173 a 174.

upraveny nebyly, probíhala však spolupráce v rámci UNRRA, jejímž hlavním přispěvatelem byly právě Spojené státy. Situaci zde však zkomplikovala snaha československé strany nakoupit část zboží ze zásob americké armády v hodnotě deseti milionů dolarů, a následně ho přenechat jako pomoc pro překonání následků sucha Rumunsku. Lze usuzovat i na politický rozměr tohoto plánu. Američané se ale v listopadu 1946 ústy velvyslance Steinhardta nechali slyšet, že pouze americká vláda je oprávněna prodávat přebytečný materiál své armády, a to bez československého zprostředkování. Ripka v návaznosti na to kontroval v živnostensko-obchodním výboru parlamentu tím, že chystaná dohoda posloužila Spojeným státům spíše jako záminka k přerušení hospodářských styků i rozhovorů s Československem.⁶¹⁴ Ty už beztak byly v listopadu 1946 na bodě mrazu poté, co 22. října 1946 americký státní tajemník James Francis Byrnes sdělil ve Washingtonu v souvislosti s poskytnutím úvěru, že Spojené státy nemají zájem půjčovat dolary národům, které se domnívají, že americká politika je dolarovou diplomacií, jež usiluje o hospodářské zotročení Evropy, nicméně podotkl, že jednání s Prahou o půjčce od Export-Import Bank nebylo s konečnou platností zastaveno, nýbrž jen přerušeno.⁶¹⁵ Československá vláda měla o co nejširší hospodářské styky s USA zájem, především z hlediska využití amerického trhu jako obrovského odbytiště pro československé výrobky. Překážkou však byly vysoké celní sazby. Nevzdávala se ani naděje na získání amerického úvěru, nikoli ale za cenu ústupků. Českoslovenští političtí představitelé při rokování neustále upozorňovali, že ČSR si chce zachovat hospodářské vztahy a dohody s ostatními státy, zejména Sovětským svazem, zeměmi střední a jihovýchodní Evropy a Středního východu.⁶¹⁶

O tom, že ze střednědobého hlediska měl být podle Ripky hlavním obchodním partnerem Sovětský svaz, nebylo pochyb. Svědčí o tom jeho první cesta do Moskvy, ale i předpokládaný objem dodávek surovin. To však nemělo v Ripkově pojetí nějakým způsobem vylučovat obchodování s ostatními zeměmi tak, aby bylo docíleno maximálního užitku pro Československo. Navazování těchto všestranných

---

⁶¹³ Dohoda o výměně zboží s Bulharskem byla podepsána v roce 1946, a v následujícím roce byla prodloužena na další období.

⁶¹⁴ Prokš, P.: Československo a Západ 1945–1948. Vztahy Československa se Spojenými státy, Velkou Británií a Francií v letech 1945–1948. Praha, ISV, 2001, s. 163.

⁶¹⁵ Tamtéž, s. 168.

⁶¹⁶ Prokš, P.: Ekonomicko-politická rokování mezi Československem a Spojenými státy v letech 1945–1947. In: Slovanský přehled, 1/92, s. 17.

vztahů se v několika poválečných měsících, s přihlédnutím k omezením spojeným s neustáleností světového obchodu po šesti letech válečného hospodářství, měnovým, cenovým a dopravním těžkostem, Ripkovi dařilo.

Osobně bylo období dojednávání obchodních smluv pro Ripku období maximálního vypětí, dobou, kdy doslova jedna zahraniční návštěva střídala druhou. Příznačně poznamenal R. B. Lockhart po schůzce s ním v tomto období: „Vypadal unaven a byl očividně přepracován.“⁶¹⁷ Pouze nesmírná ambicióznost a nesmírná pracovitost – snesoucí srovnání jen s Edvardem Benešem – mu dovoľovala toto nasazení zvládat.

Koncem září 1945 se účastnil jedné velice emotivní akce, trizny za Antonína Pešla, významné osoby jeho novinářské kariéry. Dne 30. září přednesl ve Velkém Dešově na Moravě, Pešlově rodišti, u příležitosti odhalení pamětní desky na jeho rodném domě, projev za kamaráda, legionáře, který byl v roce 1943 popraven v Buchenwaldu.⁶¹⁸ Ripka svůj zanícený projev pojal nikoli jako smuteční akt, ale jako akt sváteční, jako oslavu životního díla, které mělo být příkladem po generace: „Vojensky legionářské vlastenectví Pešlovo bylo prolno to zanícenou láskou k jeho národu. Na smrt byl oddán svému národu (a svou mučednickou smrtí tuto oddanost potvrdil a posvětil se slavnou průkazností), protože byl přesvědčen, hluboce, přímo vášnivě přesvědčen o velkém, slavném poslání českého národa a tvůrčím jeho úkolu mezi ostatními národy. Netrpěl komplexem „malosti malého národa“, byl přesvědčen, že český národ má tolik tvůrčích schopností, aby čestně a úspěšně závodil s národy největšími v hledání pravdy a v sociální i duchovní tvorbě. Chtěl, aby jeho národ byl zdatný, silný a tvořivý, a sám mu příkladně sloužil, zároveň mu kladl vysoké mety. Jeho Vlastenectví bylo hrdinské.“⁶¹⁹

V projevu připomněl tichou vzpomínku v kruhu nejbližších přátel a známých, která byla Pešlovi na popud prezidenta Beneše věnována již v roce 1943 v Londýně a na níž promluvil Ripka spolu s Prokopem Drtinou. Pešlovu památku následně v projevu uctil i E. Beneš, který ho znal již jako vysokoškolského studenta před první světovou válkou. Důkazem toho, jak si Beneš Antonína Pešla vážil, bylo to, že

---

⁶¹⁷ Lockhart, R. B.: Ústup z Prahy. Londýn, Československo. Cit. dle s. 28.

⁶¹⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01427, 30. 9. 1945, Projev na trizně za Ant. Pešla.

⁶¹⁹ Tamtéž, s. 2.

po válce, začátkem června 1945, pozval Pešlovu ženu – Ripkovu první manželku – osobně na Hrad.

7. 3. Habilitace na Univerzitě Karlově

Dne 6. ledna 1946 požádal Hubert Ripka profesorský sbor Filozofické fakulty Univerzity Karlovy o uznání způsobilosti k přednášení oboru soudobých obecných dějin se zvláštním zřetelem k mezinárodní politice a o udělení docentury pro tento obor.⁶²⁰ Jako habilitační spis předložil knihu *Munich Before and After*, kterou vydalo nakladatelství Gollancz v Londýně v roce 1939⁶²¹ a připojil posudek profesora Harolda Laskiho. Vedle vlastního habilitačního spisu předložil jako podpůrný materiál další práce, konkrétně *Boj za Československou svobodu (1914-1918)*, *La Yougoslavie contemporaine*, *Les Problèmes de l'Europe Centrale*, *S Východem a Západem a ČSR v nové Evropě*. Program proponovaných přednášek pro nejbližší čtyři semestry, jak to stanovoval habilitační řád, obsahoval následující témata: 1. Přehled politiky evropských států od 18. století do druhé světové války, 2. Přehled zahraniční politiky sovětské, 3. Vývoj mezinárodní politiky ve věcech střední Evropy od 19. století do roku 1945 a 4. Československá zahraniční politika v druhé světové válce.

Dne 29. května 1946 se Ripka dočkal a byla mu udělena *venia docendi*, tedy akademický titul docent dějin mezinárodní politiky na Filozofické fakultě.⁶²² Pro Ripku to byla obrovská čest a nesmírně si udělení docentury vážil. S přípravou mu pomáhal a za jeho habilitační žádostí stál profesor Václav Chaloupecký, s nímž se znal již dvě desetiletí a jemuž také, v době své zdravotní indispozice, prozatím alespoň písemnou cestou, děkoval: „Dobře jsem si vědom toho, že bez této Vaší horlivé a účinné pomoci sotva bych dosáhl tohoto vědecky tak významného a čestného postavení (po kterém jsem toužil celý život).“⁶²³ Žádost o docenturu doporučil profesor Karel Stloukal. S Ripkovým působením na univerzitě bylo spojeno také jeho členství ve Slovanském ústavu, Archivní společnosti a Historickém klubu.

---

⁶²⁰ NA, f. AHR, k. 47, 1-1-256-5a, Korespondence s FF UK, 1946-1947. Dopis profesorskému sboru ze dne 6. ledna 1946 (v příloze).

⁶²¹ K tomu bližze kapitola 5. 1. Reflexe mnichovských událostí.

⁶²² Schváleno výnosem ministerstva školství a osvěty dne 7. července 1946. NA, f. AHR, k. 47, 1-1-256-5a, Korespondence s FF UK, 1946-1947. Udělení *venia docendi* (viz příloha).

⁶²³ NA, f. AHR, k. 47, 1-1-256-5a, Korespondence s FF UK, 1946-1947. Kopie dopisu V. Chaloupeckému.

Docentskou odměnu ve výši dva tisíce korun po zahájení přednáškové činnosti poukazoval právě Historickému klubu.⁶²⁴

Hned od zimního semestru 1946/1947 chtěl také začít přednášet. I když bylo zřejmé, že ministerská funkce mu nebude umožňovat, aby se věnoval učení na univerzitě tak, jak by si přál, zkřížila Ripkovy mnohé plány, nejen pedagogické, nepříjemná událost.

Dne 19. srpna 1946 se vracel osobním vozem Tatra z letního bytu v Jevanech, kde právě pobývala manželka s dětmi, směrem ku Praze. Za Vyžlovkou na prudkém srážu sjelo auto, poté co vyvrátilo patník a rozbilo kus betonového zábradlí, z pětmetrového náspu silnice na pole. Ripka, který auto sám řídil, i vedle sedící řidič Jan Soldán, utrpěli zranění. Oba byli ihned po nehodě odvezeni k nejbližšímu lékaři, Antonínu Lupačovi, do Radošovic, dnes součásti Říčan u Prahy. Odtud byli oba převezeni do Vinohradské nemocnice v Praze. Ripkovy osobní věci zajistili na místě ministerský rada Horský a Ripkův osobní tajemník, kteří na místo záhy přijeli, a odvezli je rodině do Jevan. Značně poškozený vůz byl následně odtažen do nedalekých Louňovic.⁶²⁵ Sbor národní bezpečnosti případ uzavřel s odkazem na náhlou poruchu v řízení auta, ačkoli jisté otazníky zůstávaly v souvislosti s tím, že Horský a jeho kolega zakázali na místě vyšetřující hlídce provádět další podrobné vyšetřování případu až do rozhodnutí samotného ministra a současně zakázali i podávání jakýchkoli zpráv úřadům, veřejnosti a tisku o stavu zranění. V důsledku toho již nebylo podrobné vyšetřování a výslech svědků (na blízkém poli právě pracoval rolník Jaroslav Čadil z Louňovic) prováděn. Nemohlo být tedy zjištěno nic bližšího.

Problém byl totiž v tom, že Ripka neměl řidičské oprávnění a za dohledu J. Soldána, zaměstnaného na MZO jako řidiče, se učil řídit. K Ripkově smůle se Soldánovi v důsledku autonehody obnovilo zranění bederního obratle, byl dále práce neschopný a následně požadoval náhradu ve formě doživotní renty. Ripka si nechal od advokáta Františka Fouska vypracovat posudek, ze kterého vyplynulo, že o náhradu škody by bylo možné úspěšně žádat pouze v případě prokázání zlého úmyslu. Navíc dle posudku bylo možné považovat za řidiče vozu J. Soldána, protože ministr jel pod jeho dozorem a učil se řídit, takže za oprávněného řidiče automobilu

---

⁶²⁴ NA, f. AHR, k. 47, 1-1-256-5a, Korespondence s FF UK, 1946-1947. Žádost o poukazování docentské odměny Historickému klubu.

byla pokládána osoba, která dozor prováděla. Vzhledem k tomu, že oba zúčastnění shodně vypovídali, že vůz jel pomalu (20 km/h) a že k nehodě došlo vadou řízení, nemohlo se dle advokáta jednat o zavinění dle občanského zákoníku.⁶²⁶ Jak se zdá, vyřešil Ripka následně Soldánovy nároky dohodou. Sám Ripka si při nárazu zlomil klíční kost a několik kostí v prstech levé ruky a utržil řezné rány v obličeji. O Ripkově zdravotním stavu se během jeho pobytu v nemocnici nechával informovat sám prezident, během celého, zhruba třítydenního, pobytu v nemocnici ho navštívili mimo jiné Zenkl, J. Stránský, Prokop Drtina, J. Jína, Emanuel Šlechta, J. David, Ján Ursíny, R. K. Kinský, Milada Horáková, F. Zemínová, J. Firt, Vladimír Krajina, František Hála a také zástupci britského, francouzského (M. Dejean), amerického (J. H. Bruins, Steinhardt) a jugoslávského (Darko Čornej) velvyslanectví.

V důsledku nehody musel radikálně omezit své pracovní aktivity. Několik prvních týdnů zůstal v nemocničním ošetřování a několik měsíců nebyl jeho zdravotní stav takový, aby mohl plnit všechny úkoly spojené s jeho profesní činností. Musel odvolávat již dříve dohodnuté závazky, ačkoli koncem září se nemohl vyhnout návštěvě a vedení několika jednání u příležitosti pražského mezinárodního veletrhu, s jehož výsledky bylo jeho ministerstvo pochopitelně spjato. Počátkem října 1946 se nicméně musel omluvit z přednáškové činnosti na Filozofické fakultě. Byl již sice zpět v ministerstvu, ale činnost na MZO ho při dozrívajících pocitech únavy po zranění natolik vyčerpávala, že už mu nezbýval dostatek sil, takže byl nucen odložit přednášky až do dalšího semestru.⁶²⁷ Dle možností dával přednost spíše projevům k široké veřejnosti o národohospodářské problematice v rámci cest především po východních Čechách. K přednáškám na fakultě se dostal až v roce 1947 a pokračoval i na počátku roku následujícího.

---

⁶²⁵ NA, f. AHR, k. 84, 1-1-261, Kabinet MZO, MZV a různé, (1923) - 1945-47. SNB, Velitelství stanice Mukařov, č.j.: 1360/1946.

⁶²⁶ NA, f. AHR, k. 84, 1-1-261, Kabinet MZO, MZV a různé, (1923) - 1945-47. Dopis advokáta Fr. Fouska ze dne 18. února 1947.

⁶²⁷ NA, f. AHR, k. 47, 1-1-256-5a, Korespondence s FF UK, 1946-1947. Dopis děkanátu FF UK ze dne 1. října 1946.

7. 4. O povahu zahraničního obchodu a míru socializace hospodářství

Hubert Ripka byl spolu s ministry Jožkou Davidem a Jaroslavem Stránským pověřen za národněsocialistickou stranou přípravou a jednáními o dekretch prezidenta republiky z 24. října 1945, tzv. znárodňovacích dekretch. Jednání se protáhla na více než tři měsíce.

Ripka chápal zestátnění těžkého průmyslu a výroby jako obrovský krok k zajištění sociální rovnoprávnosti širokých lidových vrstev, na druhé straně nikdy nezpochyboval možnost soukromého podnikání v oblasti lehkého průmyslu a živnostenské podnikání. S takovým „polovičatým“ řešením se však nemohli ztotožnit komunisté. Ripka však zdůrazňoval, že československá zestátnovací akce nemá být nápodobou sovětského vzoru, a to jak rozsahem, formou, tak i organizací zestátněných podniků: „Lze to říci také tak, že máme velikou ctižádost, abychom sobě samým i ostatnímu světu dokázali, že je možno syntetizovat principy socializovaného hospodářství a principy liberální demokracie.“⁶²⁸ Takové myšlenky vycházely z teoretického východiska, s nímž Ripka souhlasil, a tedy, že socialismus není v rozporu s demokracií, ale právě naopak, že je vyšší a dokonalejší formou demokracie. Prohlašoval, že demokracie není vlastně bez socialismu možná a uskutečnitelná. Demokracii a socialismus považoval za pojmy nerozlučitelně spojené. Zdůrazňoval, že úplné zestátnění hospodářství by ještě nezaručovalo, že dělníci a ostatní zaměstnanci nebudou pracovně vykořisťováni. Monopol státu by pro dělníky a zaměstnance znamenal opět jen stupňující se závislost, což by znamenalo postupné omezování politických a občanských práv, jakož i volby povolání, úpravy pracovních a platových podmínek atd.⁶²⁹ Čelit tomu bylo podle Ripky možné nejúčelněji tak, že hospodářství nebude postaveno na jediném vlastnickém a organizačním principu, ale že bude členěno podle principů několika.

Uvedenou argumentaci často používal i při svých projevech na veřejnosti a uvedenou koncepci, vymezující de facto národněsocialistickou politiku v oblasti zahraničního obchodu a pojetí národního hospodářství vůbec, zapojoval silně také v předvolebním boji na jaře 1946 s hlavním poselstvím, že samo dělnictvo a zaměstnanci by měli být obezřetní vůči koncepci úplného zestátnění, kterou hlásali

---

⁶²⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, 1431-1493, inv. č. 01434, 14. 11. 1945, Projev o zestátnovací akci na schůzi důvěrníků ČSNS. Cit. dle s. 7.

komunisté. Program socialistické demokracie, založené na smíšeném politickém a ekonomickém systému jakožto základu demokratického zřízení, stavěl cíleně proti marxistickému pojetí komunistickému. Takto hovořil na předvolebním projevu v Hradci Králové dne 1. května 1946. V projevu oslovil dělníky s tím, že národní socialisté vítají jako nutné a prospěšné znárodnění velkých průmyslových a bankovních podniků, a to nejen z hospodářských, ale především sociálních a mravních důvodů, protože tím byla podle Ripky zlomena páteř kapitalistickému systému, a zaměstnanec se stával občansky i sociálně rovnoprávný. Zároveň ale dělníky varoval, aby se na druhou stranu nestali záhy otroky „státního kapitalismu“ či „státního socialismu“, a proto mělo být i v zájmu samotných dělníků, aby vedle sektoru státního zůstal i sektor soukromý a družstevní. Oslovil též zemědělce s tím, že za všech okolností musí půda zůstat v soukromém vlastnictví těch, kteří ji obhospodařují, a kategoricky odmítl jakékoli pokusy o kolektivizaci venkova.⁶³⁰

Představy o míře socializace, a vlastně i o její podstatě, vyjadřoval neutuchajícím způsobem směrem dovnitř, do strany národních socialistů. Apeloval na potřebu jasného vymezení a zdůraznění odlišného pojmání socialismu u komunistů a u národních socialistů. A důsledně trval na cestě k demokratickému socialismu v tom smyslu, jak o něm hovořil před stranickými kolegy v říjnu 1946 v Hradci Králové.⁶³¹ Varoval zde před komunistickou propagandou, hlásající, že demokracie je politickou formou hospodářského kapitalismu a že demokracie je v nepřátelském protikladu se socialismem. Souhlasil s tím, že kapitalistická forma demokracie nedovedla rozřešit otázku reálných občanských svobod a reálné občanské rovnoprávnosti, zejména pokud se jednalo o poskytování stejných příležitostí. Jedním dechem ale dodával, že marxismus zašel až příliš daleko, když ve svém boji proti specifické formě kapitalistické demokracie začal odmítat samu podstatu demokracie, když začal zlehčovat ideu svobody a když se pokoušel

---

⁶²⁹ Tamtéž, s. 8-10.

⁶³⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01434, l. 5. 1946, Projev na manifestaci ČSNS v Hradci Králové. Obsahově obdobný charakter i účel měl i projev k národněsocialistickým živnostníkům a obchodníkům v pražském Obecním domě dne 17. dubna 1946. Vyslovil se proti takovému socialismu, který by směřoval k totálnímu zestátnění celého hospodářství: „Jsme-li rozhodně pro socializaci velkých podniků a v některých oborech i větších podniků, jsme stejně tak důsledně pro to, aby vedle znárodněného sektoru hospodářského podnikání zůstal zachován soukromý sektor v podnikání středním a malém, jakož i v obchodu, a proto také jsme pro podporu demokraticky organizovaného družstevnictví. (...) Jsme pro rovnoprávnost všech těchto sektorů také proto, že jsme důslednými zastánci principu soutěže.“, NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, III. - IX 1946. Projev ze 17. dubna 1946, cit. dle s. 3.

⁶³¹ NA, f. AHR, k. 52, 1-1-256-18, H. Ripka - osobní, Projevy, X - XI 1946. Výklad ministra doc. Dr. Huberta Ripky v politickém semináři strany v Hradci Králové dne 20. října 1946.

překonávat nebo zaměňovat ideu osobní svobody s ideou svobody kolektivní. Ripkova představa socialismu spočívala na uvědomělé snaze o syntézu liberalismu a socialismu, o syntézu svobody i rovnoprávnosti: „Není politické svobody tam, kde není zároveň hospodářské a sociální rovnoprávnosti, ale právě tak není reálné rovnoprávnosti tam, kde není individuální svobody.“⁶³² Socialismus národních socialistů měl být zásadně protitotalitní a programově pluralistický. Marxistické vlastnictví všech výrobních prostředků a základních surovin státem, tíhnoucí k zotročování pracujících státní správou, nahrazoval širším vlastnictvím státním, korporátním a soukromým. To mělo platit i pro jemu svěřený zahraniční obchod. Byl přesvědčen, že koncepce demokratického socialismu je vývojově dále než marxistický socialismus.

To se ale již v reálné politice objevovala kritika, jakým způsobem je veden zahraniční obchod ze strany MZO, a to právě od komunistů, a na pořad jednání předsednictva vlády se v březnu 1946 dostala otázka reorganizace zahraničního obchodu; znamenající v podstatě boj o to, kam až má socializační proces dojít.⁶³³ Náměstek předsedy vlády Klement Gottwald v diskusi dne 5. března 1946 vytkl, že ministerstvo zahraničního obchodu se mělo stát zárodkem zahraničněobchodního monopolu. Podle Gottwalda ministerstvo tuto funkci neplnilo a omezovalo se na pouhou povolovací činnost. Navrhl, aby vždy pro skupinu zemí byl pro zahraniční obchodování vytvořen aparát tak, aby zahraniční zájemce vůbec nepřišel s československým dovozcem nebo vývozcem do styku. To by znamenalo úplné podvázání zahraničního obchodu, a také sám Gottwald poněkud zmírnil, když předseda vlády Z. Fierlinger uvedl, že ani Sovětský svaz si nepřeje obchodovat s ČSR v monopolní formě, když tak neobchoduje ani s jinými státy. Na to Gottwald reagoval, že by ještě nemuselo jít přímo o monopol zahraničního obchodu, ale že by se v příslušných aparátech pro jednotlivé skupiny zemí zahraniční obchod „toliko uspořádával“. Podle Fierlingera by tato místa mohla mít formu importních a exportních národních podniků, přičemž MZO by tvořilo nad těmito jednotlivými institucemi koordinační ústředí. Exportní a importní národní podniky by vedly především cenovou stránku hospodářského styku. Generální sekretář Hospodářské rady E. Outrata naopak upozornil na to, že z věcných důvodů nebude možné

---

⁶³² Tamtéž, cit. dle s. 6.

⁶³³ Zásady reorganizace zahraničního obchodu, usnesené ve schůzi předsednictva vlády ze dne 13. března 1946. Dopis Generálního sekretáře Hospodářské rady E. Outraty H. Ripkovi ze dne 22. března 1946.

v každém případě vyloučit přímý styk exportéra se zahraničním zájemcem a ministr Hála přímo zdůraznil nutnost udržení individuální iniciativy i v oboru zahraničního obchodu. Závěrem pověřilo Předsednictvo vlády generální sekretariát Hospodářské rady, aby v dohodě s ministerstvem zahraničního obchodu sestavil návrh na reorganizaci zahraničního obchodu. Komunisté ústy svého předsedy tedy přitlačili na pilu – ministerstvo zahraničního obchodu mělo již dekretem z 27. října 1945 dány silné kompetence, umožňující účinnou kontrolu nad společnostmi zabývajícími se zahraničním obchodem (tam, kde sám stát již neměl monopol), a fakticky i zákaz činnosti, což lze považovat za významný nástroj regulace. Komunistům ale nestačila kontrola, ale usilovali o to, aby veškerý zahraniční obchod spadl do oblasti státního monopolu.

Srovnání s Francií a Velkou Británií ukazuje, že rozsah a způsob postátnění v Československu byl nesrovnatelně extenzivnější. Zatímco v Británii dosáhla velikost poválečného znárodněného sektoru 10 % a ve Francii 20 % (týkalo se mimo jiné dolů v uhelné pánvi Nord et Pas-de-Calais a továrny Louse Renaulta, který byl obviněn ze spolupráce s nepřítelem), v Československu se jednalo o 70 % průmyslu. Navíc bylo rozsáhlé znárodnění přijato prezidentskými dekrety, tedy bez předchozí parlamentní diskuze.⁶³⁴

Navíc jedna oblast byla z těchto debat vyčleněna zcela – byla totiž součástí velmocenského soupeření. Jednalo se o naleziště radioaktivních rud v Krušných horách. Pochopitelně zde nešlo o to, zda mají či nemají být rudy, resp. jejich těžba, obsahující radium a jiné radioaktivní prvky, předmětem státního monopolu nebo ne. Otázkou, na níž byla rychle nalezena odpověď, bylo to, jakým způsobem bude Československo s touto surovinou nakládat. Již dne 23. listopadu 1945 podepsal na základě zplnomocnění vládou Ripka na straně jedné a I. Bakulin na straně druhé dohodu a protokol mezi vládou ČSR a SSSR o zvýšení těžby radioaktivních rud.⁶³⁵ Společná československo-sovětská komise měla podle dohody rozhodnout, jaká část vytěžené rudy zůstane v Československu pro jeho nutné hospodářské a vědecké potřeby, všechna ostatní ruda a koncentráty byly odevzdávány Sovětskému svazu, přičemž 50 % radia se mělo vracet Československu. Vzájemné vyúčtování se mělo provádět na základě cen stanovených za souhlasu obou vlád. Dohoda – v době, kdy

---

⁶³⁴ Kuklík, J.: Co je zralé pro znárodnění? In: Dějiny a současnost, 12/2010, s. 33–36.

⁶³⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 35, inv. č. 01380, 23. 11. 1945, Dohoda a protokol mezi vládou ČSR a SSSR o zvýšení těžby radioaktivních rud.

se jiné obchodní smlouvy uzavíraly na dobu jednoho roku – byla uzavřena s platností na 20 let. Dle přísně důvěrného protokolu mělo po dobu prvních pěti let platnosti dohody zůstat v Československu pro jeho hospodářské a vědecké potřeby množství do 10 % radioaktivních rud a koncentrátů. Manévrovací prostor pro Ripku při vyjednávání dohody byl minimální, pokud vůbec nějaký.

7. 5. Květnové volby 1946

Dne 26. května 1946 se uskutečnily parlamentní volby. Očekávání národních socialistů v jejich vítězství, ačkoli zvolili poměrně silně kritický nót vůči komunistům i sociálním demokratům a předpokládali vytvoření většinové vlády bez účasti komunistů, se nesplnila. Získali celostátně 18,29 % hlasů a stali se druhou nejsilnější stranou. V Ústavodárném shromáždění získali 55 mandátů a byli vedle komunistů jedinými, kteří z původně paritního zastoupení v parlamentě neztratili, naopak získali pět poslaneckých křesel. Ani jim, ani dalším nekomunistickým stranám se však nepodařilo převzít iniciativu v politickém životě.⁶³⁶

V květnu 1946 byl Hubert Ripka vůbec poprvé (a vlastně i naposled) ve svém životě zvolen ve volbách. Zvolen byl v královéhradecké volební župě. Národní socialisté, za něž byl opět jmenován ministrem zahraničního obchodu, se stali sice druhou nejsilnější stranou, ovšem se značným odstupem za suverénním vítězem, komunistickou stranou. Postup nekomunistických stran, pokud měl být účinný, musel být koordinovaný a jednotný. To se však ukazovalo v mnoha ohledech obtížně realizovatelné. Komunisté obsadili devět míst členů vlády, národní socialisté, lidovci a slovenští demokraté po čtyřech, sociální demokraté měli tři členy vlády, a dva ministři – Ludvík Svoboda a Jan Masaryk – byli bez politické příslušnosti. Komunisté, kteří získali 38 % hlasů, si za cíl pro další volby, plánované na květen 1948, dali získání většiny.

I když poněkud zakrývané, přece jen patrné neuspokojení z výsledků voleb vyjádřil Ripka v článku uveřejněném ve Svobodném slově. Psal o tom, že se nesplnily všechny naděje národních socialistů, ale že umístění na druhém místě a rozšíření mandátů z 50 na 55 lze považovat „přece jen“ za úspěch. Pokračoval, že

---

⁶³⁶ Kocian, J.: Československá strana národně socialistická v období po květnových volbách v roce 1946. In: Acta contemporanea. K pětadesátinám Viléma Prečana. Praha, ÚSD, 1998, s. 132–146.

národní socialisté nemohou, ani nesmějí být spokojeni s volebními výsledky, ale že zase není důvodu propadat sklíčenosti. Přiznal, že určitěji – pokud se jednalo o volební programy a volební hesla – než ostatní strany se vyslovovali komunisté, i když podle jeho slov při tom zakrývali své vlastní cíle, k nimž směřovali. Uznal, že by komunisté tolik nezískali, kdyby při sestavování vlády v Moskvě neobsadili téměř všechny politicky i hospodářsky nejvýznamnější pozice ve státě, a také to, že komunisté se více než ostatní strany starají o výchovu mládeže. Vytкнуł si do budoucna za cíl konkrétněji vykládat to, co národní socialisté rozumí svým programem socialistické demokracie a v čem je správnější než politika marxistická.⁶³⁷ Předvolební boj pro další volby, které se měly konat již za dva roky, byl volebními výsledky (ať už ze strany národních socialistů, tak i komunistů) v podstatě odstartován.

Pro vývoj v následujících letech měl význam také ten fakt, že po volbách došlo k reorganizaci vedoucích orgánů národněsocialistické strany, ovšem nikoli na základě změny stanov. Jak vzpomínal Julius Firt, ukázalo se, že člen představenstva Emanuel Šlechta udržuje styky se sovětským velvyslanectvím. O věcech projednávaných v předsednictvu strany věděl už druhý den Gottwald nebo Valerián Zorin. Bylo tedy vytvořeno užší, neformální vedení, které tvořili Zenkl, Ripka, Stránský, Drtina, V. Krajina, organizační tajemník Matouš a právě Firt. Toto užší předsednictví se scházelo každé pondělí večer v bytě některého z ministrů. Na této bázi pak probíhala domluva o zásadních otázkách i v únoru 1948.⁶³⁸

Ripka byl – a vzhledem k zostřující se vnitropolitické situaci to nabývalo na významu – mužem, který ve vládě formuloval a vyjadřoval stanovisko národněsocialistické strany a v různých případech i ostatních nekomunistických stran. Věděli to jeho spolustraníci, ale i komunisté. Jak vzpomínal později komunista Václav Kopecký, hrozil již při zasedání vlády v Košicích Jaroslav Stránský, že bude pozice národních socialistů i v argumentech silnější, až přijede Ripka. Jeho schopností si byly vědomy obě strany. Kopecký k jeho působení ve vládě dodával: „(...) vedl nejen nár. soc. ministry, ale vedl ve vládě celý reakční manšaft. Reakčníci si také Ripku prosadili doprostřed lavice, v níž seděli, jako centrforvarda, který měl křeslo přímo proti soudruhu Gottwaldovi jako předsedovi vlády.”⁶³⁹

⁶³⁷ Svobodné slovo, 2. června 1946: Ještě odhodlaněji než dosud. Uloženo v NA, f. MZV – VAI, k. 1252.

⁶³⁸ Hora, O.: Svědectví o puči. Toronto, Sixty Eight Publishers Corporation, 1978, s. 422–423.

⁶³⁹ Kopecký, V.: ČSR a KSČ. Praha, Rudé právo, 1960, s. 440.

Později, v zimě roku 1947, se také jako jedna z klíčových osobností národních socialistů podílel u příležitosti oslav padesátiletého výročí existence strany na tvorbě akčního programu, který se měl stát ideovým základem strany a který měl být součástí nástupu do nové, rozhodující předvolební kampaně. Ripka byl pověřen vypracováním a korigováním hospodářské (kde předpokládal existenci smíšeného systému) a zahraničněpolitické části připravovaného akčního programu. Ten však nebyl do února 1948 dopracován.⁶⁴⁰

7. 6. Organizování schůzek generálních ředitelů znárodněného průmyslu

Koncem února 1947 zorganizoval Hubert Ripka na ministerstvu zahraničního obchodu první schůzi generálních ředitelů znárodněného průmyslu. Schůze se konala v zasedací místnosti ve třetím patře ministerstva. Pozvání zařizoval tajemník Brzorád. Pozváni byli všichni generální ředitelé a generální tajemník Ústředního svazu průmyslu dr. Fukátko. Z ministerstva zahraničního obchodu byli pozváni Bitterman, Voskovec, Janda, Loebel, Černok, Hamalčík, Peterka, Wiškovský, Vrabec a Fierlinger. Osobním Ripkovým dopisem byli vyrozuměni ministr průmyslu Laušman a ministr výživy Majer.

Smyslem bylo při pravidelných setkáních diskutovat nejdůležitější otázky dovozu a vývozu se zvláštním zřetelem k potřebám znárodněného průmyslu. Ripka chtěl mít především přehled, vzhledem k tomu, že klíčový průmysl byl již znárodněn, o této části výroby, a to s ohledem na její důležitost z národohospodářského hlediska. Především šlo o zajištění potřebných surovin, které byly nezbytné pro vlastní výrobu, tedy o koordinaci dovozu a také vývozu, který musel být v tvrdém mezinárodním srovnání konkurenceschopný cenou a kvalitou. Znárodněným podnikům, které neměly v zahraničním obchodě tradici, a bylo třeba vztahy v mnohém teprve budovat, mělo ministerstvo poskytnout podporu. Cílem

---

⁶⁴⁰ Kocian, J.: Sjezd Československé strany národně socialistické v předvečer padesátiletého jubilea v roce 1947. In: České země a Československo v Evropě XIX. a XX. století. Sborník prací k 65. narozeninám prof. dr. Roberta Kvačka. Praha, 1997, s. 489–505.

a výsledkem této koordinace mělo být v konečném důsledku zvýšení životní úrovně.⁶⁴¹

Ripka organizoval schůzky s generálními řediteli znárodněného průmyslu také kvůli tomu, že si byl dobře vědom, že to, jakým způsobem si bude znárodněný průmysl stát v zahraniční konkurenci, bude mít v zahraničí politické důsledky ve smyslu vnímání socializačního procesu v Československu. A tohoto faktoru si měli být ředitelé vědomi, jimž opakoval, že nebudou jen průkopníky nového blahobytu, nýbrž i průkopníky socializační myšlenky.⁶⁴² Ripka apeloval na velkou odpovědnost, kterou v této souvislosti měli mít generální ředitelé znárodněného průmyslu, zejména pokud šlo o dobré vedení podniku a dobrou konkurenceschopnost.

Plastičtěji Ripkovy aktivity v této oblasti vystoupí, připomeneme-li jeho aktivity o necelý rok a půl dříve, kdy se na podzim roku 1945 snažil, zejména proti vůli komunistů, ale i větší částí sociálnědemokratických ministrů, hájit některé zájmy konkrétních amerických, britských a nizozemských firem. V potravinářském průmyslu se jednalo o firmy Lever Brothers a Unilever, a tedy o problematiku znárodnění podniků vyrábějících umělé jedné tuky, v souvislosti s chemickým a farmaceutickým průmyslem se jednalo o Imperial Chemical Industries, která měla podíl v Syntesii Semtín a Explosii Semtín. V těchto případech usiloval o to, aby došlo k vynětí podniků ze znárodnění či o přijetí zvláštní procedury pro jejich převzetí státem a poskytnutí náhrad. Snažil se též zabránit znárodnění investic nizozemské firmy Philips.⁶⁴³ To byly ale konkrétní výjimky potvrzující pravidlo a celkový Ripkův pohled na socializační proces.

Organizování schůzek generálních ředitelů znárodněného průmyslu nezůstalo mimo Ripkův rezort bez odezvy. Dopisem ze dne 24. února 1947 zhodnotil tento úmysl za velmi účelný ministr výživy Václav Majer a žádal, aby se porad mohl zúčastňovat také zástupce jeho ministerstva.⁶⁴⁴ Naopak nesouhlasnou reakci vyvolala Ripkova iniciativa u ministra Laušmana, podle kterého by k takovým schůzkám pak měli zvát také ostatní ministři a že je porad celkově přespříliš. Ripka však trval na užitečnosti a nezbytnosti toho, aby právě nyní, na prahu dvouletky

---

⁶⁴¹ NA, f. AHR, k. 53, 1-1-256-19a, H. Ripka - osobní, Projevy (1 - 11), leden - květen 1947, Projev pana ministra ke generálním ředitelům, 26. února 1947.

⁶⁴² Tamtéž, cit. dle s. 9.

⁶⁴³ Kuklík, J.: Do poslední pence. Československo-britská jednání o majetkoprávních a finančních otázkách 1938–1982. Praha, Karolinum, 2007, s. 162–163.

a v situaci, kdy šlo o získání trvalejších odbytišť pro československý znárodněný průmysl, se právě na půdě ministerstva zahraničního obchodu a za jeho osobní přítomnosti a za účasti vedoucích úředníků MZO diskutovaly nejdůležitější otázky dovozu a vývozu znárodněného průmyslu. Podle Ripky bylo účelné, aby se na půdě ministerstva zahraničního obchodu na této úrovni projednaly otázky, které měly širší charakter a které objímaly nejen sektor ministerstva průmyslu, ale také ministerstva výživy. Mělo se jednat především o harmonizaci postupu. Na Laušmanovu výtku o velkém množství nejrůznějších porad ho Ripka ujistil, že porady omezí na nejnutnější míru, s prozatímním předpokladem konání jednou za dva měsíce.⁶⁴⁵

Schůzky se konaly i dále, dochovala se zpráva o poradě z konce května 1947, která byla v pořadí třetí.⁶⁴⁶ Je patrné, že Ripka jejich prostřednictvím uplatňoval svůj pohled na směřování zahraničního obchodu. Informoval na nich také o svých poznatcích ze zahraničních cest. Na květnové poradě informoval o svých dojmech z absolvované cesty do Bulharska a Jugoslávie. Informace měly být důvěrné a přesahovaly do oblasti obecně zahraničněpolitického výkladu, nezapírající Ripkovy širší ambice. Na rozdíl od Bulharska, z jehož vývoje měl velmi příznivý dojem, nemohl totéž říci o Jugoslávii. Kritizoval především přituhující diktaturu a také přepjatý industrializační plán, který šel dle jeho slov nad lidské možnosti. Zmínil také závislost industrializačního procesu v Jugoslávii na dodávkách z Československa.

7. 7. Na cestě k rozhodujícímu střetnutí

Ripka byl přesvědčen, že československou krizi odstartoval zákrok Stalina proti účasti ČSR na Marshallově plánu. Sílicí napětí mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem mělo mít zanedlouho přímé důsledky i pro Československo. První neklid pocítil, když se dozvěděl, že americký plán byl v Moskvě přijat dosti chladně. Jak později vzpomínal, dozvěděl se při obědě s polským ministrem průmyslu a obchodu Hilary Mincem v Praze, že Molotov opustil koncem června pařížskou konferenci a že sovětská vláda se odmítala účastnit rozhovorů o Marshallově plánu.⁶⁴⁷ Uvědomil si, že toto gesto namířené proti Spojeným státům

---

⁶⁴⁴ NA, f. AHR, 1-139-29, MZO, 1947-1948. Dopis ministra výživy ze dne 24. února 1947. Č. j.: 299/47-kab.

⁶⁴⁵ NA, AHR, k. 221, 1-139-29, MZO, 1947-1948. Dopis H. Ripky ministru průmyslu B. Laušmanovi, 22. února 1947.

⁶⁴⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 35, 1376-1423, inv. č. 01404, 29. 5. 1947, Zpráva o poradě gen. ředitelů.

⁶⁴⁷ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 66.

nezůstane bez vlivu na československé komunisty a že obtíže vlády se budou stupňovat. Byl naopak spokojen s Mincovým postojem, jednoznačně prokazujícím uvědomění důležitosti americké pomoci Evropě. Na zasedání vlády 4. července 1947 bylo rozhodnuto přijmout pozvání na pařížskou konferenci, přičemž pro hlasovali i komunisté. Téhož večera se ale Ripka vážně roznemohl, a ačkoli se ještě zúčastnil recepce na polském velvyslanectví ve Fürstenberském paláci na počest polské delegace, konstatoval následně lékař těžkou angínu.

To u Ripky nebylo nic neobvyklého, že musel ulehnout na lůžko, ale tentokrát to bylo zásadnější, protože měl zanedlouho odjet do Moskvy na jednání o nové obchodní smlouvě se SSSR na období pěti let, na níž se v mezirezortním řízení pracovalo několik měsíců. Na jeho dřívější návrh měla být součástí také politická delegace, kterou měli tvořit Gottwald, Jan Masaryk a on a která měla v Moskvě jednat o chystané francouzsko-československé smlouvě. Komunisté už dříve v ministerské radě tvrdili, že Sověti nedoporučují přijmout návrh, který předložila francouzská vláda. Nicméně nebylo zřejmé, do jaké míry je tento postoj kryt sovětskou vládou, a proto Ripka považoval za vhodné vyjasnit otázku přímo v Moskvě. Jeho zdravotní stav se však nezlepšil, a tak 9. července 1947 odletěl do Moskvy místo něj ministr spravedlnosti Drtina⁶⁴⁸, s nímž ještě stačil probrat své představy o jednáních v Moskvě, zejména o obchodní smlouvě. Přesto Ripka později vyjadřoval nesouhlas s Drtinovým spíše pasivním působením v Moskvě s tím, že on sám by vystupoval rozhodněji.⁶⁴⁹

Hned následující den ráno mu tajemník Vilém Brzorád telefonoval domů zprávu, která byla pro Ripku zdrcující. Stalin žádal, aby se Československo nepřipojilo k Marshallovu plánu. Vláda měla okamžitě ohlásit, že do Paříže zástupci nepojedou a mělo být okamžitě změněno předchozí rozhodnutí v této věci. K projednání se sešla vláda a Petr Zenkl telefonoval Ripkovi, zda se může také zúčastnit. Lékař mu však zakázal vstát, a tak byl o dění informován Stránským a Zenklem průběžně telefonicky. Sám považoval Stalinovu výzvu za jednoznačné ultimátum; byl si vědom toho, že neodmítnutí účasti na Marshallově plánu by vedlo k roztržce s Moskvou. Ripkovi bylo zřejmé, že neodmítnutí by Sověti mohli využít k podněcování komunistů, aby provedli převrat, přičemž účinnou pomoc ze strany západních mocností nebylo možné očekávat. Za ještě vážnější považoval to, že by

---

⁶⁴⁸ Tamtéž, s. 68-69.

⁶⁴⁹ Koutek, O.: Prokop Drtina. Osud československého demokrata. Praha, Vyšehrad, 2011, s. 287.

pro takový postup nebylo možné získat většinu národa, která by si nepřála, aby se věc hnala až k úplné roztržce s východním spojencem: „Uvědomoval jsem si, že odmítneme-li se podřídit Stalinově vůli, bude nám veřejnost první den tleskat, ale až se později začnou projevovat důsledky našeho rozhodnutí, hodí po nás kamenem. (...) Kolísal jsem mezi touhou kategoricky odmítnout urážlivý požadavek Moskvy a nutností sklonit se před Stalinovým ultimátem.“⁶⁵⁰

Ve vládě by bylo odmítnutí Stalinova požadavku neprůchozí. Devět ministrů zastupovalo komunisty, tři sociální demokráty, dvanáct ministrů zastupovalo ostatní tři strany. V tomto případě by rozhodovaly hlasy J. Masaryka a Ludvíka Svobody, kteří nebyli členy žádné strany, a ti by hlasovali pro splnění sovětského požadavku. Také prezident Beneš se domníval, že vzhledem k okolnostem není možné riskovat roztržku. Nakonec tedy vláda jednomyslně hlasovala pro prohlášení rušící rozhodnutí vyslat delegaci na pařížskou konferenci. Gordický uzel byl rozetnut. Komunisté navrhovali označit v prohlášení změnu postoje jako spontánní rozhodnutí, což však národní socialisté odmítali. Ripka po telefonu přečetl svůj návrh, prohlašující, že vláda přijala toto rozhodnutí na naléhání sovětské vlády. Komunisté po úvodním odporu nakonec se stanoviskem souhlasili a v prohlášení se diplomaticky a v souladu s tím, co Masarykovi v Moskvě řekl Stalin, uvádělo, že za neúčasti ostatních států střední a východní Evropy, s nimiž je Československo ve smluvních vztazích, by se účast Československa mohla vykládat jako útok na přátelské vztahy se Sovětským svazem a ostatními spojenci. Spolu se sovětským stanoviskem k účasti Československa na Marshallově plánu se pomalu uzavírala i reálná možnost na obnovu spojenecké smlouvy s Francií, o níž byla na jaře roku 1946 zahájena jednání.

Ripka chápal, že sovětský postoj v otázce Marshallova plánu a československo-francouzské spojenecké smlouvy⁶⁵¹ bude mít určující vliv na československé komunisty. Od léta spolu se svými národněsocialistickými kolegy začal s větší intenzitou a soustavně rozvíjet spolupráci s nekomunistickými slovenskými stranami s cílem sjednotit se k rozhodujícímu střetnutí. Bylo mu zřejmé, že nebude možné postupnými kroky uskutečňovat socializující demokracii, která by odpovídala národním tradicím a československým ekonomickým a kulturním

---

⁶⁵⁰ Ripka, H.: Únorová tragédie..., cit. dle s. 72.

potřebám. 9. červenec, den, kdy Stalin zabránil československé zahraniční politice, aby se orientovala podle vlastních potřeb, byl pro něj koncem jedné epochy. Jeho aktivity byly vedeny myšlenkou udržet pozice nekomunistických stran až do chvíle, kdy bude mezinárodní situace příznivější.

Ještě předtím než odjel do Bretaně, kde chtěl strávit dovolenou a dokončit rekonvalescenci po angíně, byla zorganizována v hotelu Pupp v Karlových Varech důvěrná schůzka, které se zúčastnili Petr Zenkl, otec a syn Stránští, Drtina, Krajina a J. Firt s cílem vypracovat akční program. Nálada přítomných byla bojovná. Ripka se vyslovil, že nepřítelem číslo jedna je od této chvíle komunismus a že musí být napřeny všechny síly k boji s tímto nepřítelem. Navrhoval, aby se domluvili na taktice, podle které budou národní socialisté postupovat nejen ve spolupráci s lidovci a – bude-li to možné – sociálními demokraty, ale také se slovenskou Demokratickou stranou. Navrhl, aby byli slovenští demokraté požádáni, aby se zbavili některých nežádoucích členů. Poté měly být společně doplněny nebo vypracovány ty paragrafy ústavy, které definovaly vzájemné vztahy mezi Čechy a Slováky tak, aby bylo možné v parlamentu hájit společné stanovisko nebo se alespoň vyhnout otevřeným konfliktům v přítomnosti komunistů.⁶⁵² Od podzimu 1947 se tedy národní socialisté důsledně drželi protikomunistické taktiky dohodnuté v Karlových Varech. Bylo jim zřejmé, že porážky komunistů vlastními silami nedosáhnou. Karlovarská schůzka byla jasným – i když nepsaným – signálem o zájmu národních socialistů sladit postup nekomunistických stran k rozhodujícímu střetnutí s komunisty, kterým se nadále nemělo ustupovat.

Karlovarská schůzka nebyla v té době jedinou, což svědčí o tom, že představitelé demokratických stran si byli vědomi vážnosti situace a neměli v úmyslu ponechat vývoj náhodě. Jak vyplývá ze záznamu Státní bezpečnosti z pozdější doby, zjišťovali si národní socialisté na poradách s vojenskými představiteli, jaká je situace v armádě, která mohla sehrát v budoucnu důležitou roli. Právě v tomto období se Ripka spolu se Zenklem, Drtinou a V. Krajinou zúčastnili schůzky v bytě známého restaurátora a nájemce Reprezentačního (dnešního Obecního) domu v Praze a odbojového pracovníka Jaroslava Vašaty, o níž později při výslechu vypověděl

---

⁶⁵¹ Stalin takticky nedoporučoval uzavření smlouvy, která by byla méně výhodná než již uzavřené smlouvy s Polskem a Jugoslávií, konkrétně se jednalo o klauzuli o poskytnutí pomoci nejen proti Německu, ale i proti jeho možným spojencům, která ve francouzském návrhu smlouvy nebyla.

⁶⁵² Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 112-113.

Heliodor Píka.⁶⁵³ Spolu s několika vojenskými představiteli, konkrétně gen. Žákem, Hudečkem, Hoškem, Klapálkem a Kutlvašrem byl Píka pozván na odpolední čaj. Jednalo se o politickou poradou zástupců národněsocialistické strany s představiteli armády. Předseda strany Zenkl hovořil o tom, že situace v armádě není dobrá a že národní socialisté nejsou vůbec informováni o organizaci branné moci a že v některých velitelských funkcích jsou komunisté, zatímco legionáři a příslušníci národněsocialistické strany jsou propouštěni. Proti tomu se mělo začít něco dělat, včetně interpelace ministra národní obrany. Ripka se přidal a vytýkal přítomným generálům, že toto dopouštějí a že je nutné, aby národněsocialističtí generálové začali intenzivně pracovat, tak, jak to již dělají důstojníci komunističtí. Na Ripkovu výtku, že se nemají ničeho obávat při prosazování spravedlivých požadavků národních socialistů ve smyslu Zenklova projevu, reagoval generál Klapálek, že se národněsocialistická strana nikdy nezastávala důstojníků, kteří v armádě pracovali v těchto intencích. V zásadě ale armádní představitelé zaujali souhlasné stanovisko a přislíbili, že se budou zasazovat za to, aby vznesené požadavky byly realizovány. Při probírání otázky komunistů na vedoucích místech bylo rozhodnuto, že komunističtí velitelé ze zodpovědných míst mají být odstraněni. Mělo se jednat zejména o plk. Bedřicha Reicina z funkce přednosty obrannězpravodajského oddělení ministerstva národní obrany. Je tedy zřejmé, že národní socialisté chtěli postupně upevňovat své pozice v armádě, respektive čelit již probíhajícímu a progresivnějšímu postupu komunistů.

Také vzrůstající protikomunistická a protisovětská nálada, jak ji Ripka zaznamenal v srpnu 1947 v Paříži na cestě z dovolené v Bretani domů, ho povzbuzovala k větší razantnosti v postupu. Ve dnech 12. a 13. srpna mluvil v Paříži s poslancem Pezetem, Pierrem Cotem, Blumem, ministrem zahraničních věcí G. Bidaultem, ministerským předsedou Ramadierem socialistickým redaktorem Rosenfeldem, prezidentem Vincentem Auriolem, poslancem Duclosem, ministrem Letourneauem a dalšími. Pod dojmem sovětského odmítnutí účasti na Marshallově plánu zaznamenal převládající hlubokou nedůvěru a nejistotu o tom, jaké cíle vlastně sovětská politika sleduje. S výjimkou L. Bluma nebyl jediný politik, s nímž Ripka hovořil, který by nemluvil o válce jako o možné, ne-li velmi pravděpodobné

---

⁶⁵³ ABS, 302-37-1, Znalecký posudek v trestní věci div. gen. Heliodor Píka. Krátký popis schůze též viz Zpráva č. 3. In: ABS, 302-96-1.

eventualitě. Vypozoroval také pokles prestiže Československa po odmítnutí Marshallova plánu, ačkoli v porovnání s ostatními středoevropskými státy byla stále největší. Obava panovala především z toho, že na přání Moskvy bude i Československo ovládnuto komunisty. Vyrozuměl také, že panuje obava z klesajícího vlivu prezidenta Beneše a z toho, že zahraniční politiku čím dál tím více ovládají prostřednictvím Clementise komunisté. Také zájem o spojeneckou smlouvu nebyl podle Ripky ze strany francouzských politiků příliš intenzivní a aktivní.⁶⁵⁴

Především Pierre Cot měl dojem, že francouzské ministerstvo zahraničních věcí ve skutečnosti smlouvu s Československem vážně nikdy nechtělo. Cot také informoval Ripku o svých dojmech z nedávné cesty do USA. Sdělil mu své překvapení nad rozsahem protisovětské kampaně a protisovětské nálady. Měl dojem, že se protisovětská kampaň pěstuje záměrně, aby se veřejnost připravila na možnost války s Ruskem. V hodinovém rozhovoru s Bidaultem zhodnotili oba mezinárodní situaci jako vážnou. Ripka francouzskému ministrovi zahraničních věcí řekl, že je velmi zneklidněn celou mezinárodní situací a že nevyklučuje možnost války. Na to Bidault reagoval, že on pokládá válku za téměř neodvratnou. Ripka v závěru rozhovoru zdůraznil, že je povinností všech politiků do poslední chvíle všemi prostředky usilovat o odvrácení války, s čímž Bidault souhlasil. Druhý den mluvil Ripka s ministerským předsedou Ramadierem, který na něj udělal nejlepší dojem svou dobrou informovaností v mezinárodněpolitických věcech. Vyslovil se pro „politiku mostů“, jejíž především psychologickou – spíše než vojensko-strategickou – součástí měla být československo-francouzská spojenecká smlouva. Také ve zprostředkovatelské funkci mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými viděl z dlouhodobého hlediska hlavní úlohu francouzské politiky. Ripka se setkal také s Bogomolovem, kterému otevřeně řekl, že stále nerozumí tomu, proč se vlastně Sověti neúčastnili pařížské konference a proč si nepřáli účast Československa a Polska. Sondoval, jaká bude reakce. Bogomolov vyjádřil podiv, že nebyly vysvětleny všechny příčiny sovětského postupu a dodal, že prý bylo od počátku jasné, že ve skutečnosti jde o Porúří. Američané by poskytli například 5 miliard dolarů, ale za podmínku, že budou mít souhlas s tím, aby investovali například zase 5 miliard dolarů do Porúří, že si tam budou dělat, co budou chtít, s čímž by Sovětský svaz i řada evropských států podle Bogomolova nesouhlasila.

---

⁶⁵⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 35, inv. č. 01409, srpen 1947, Záznamy z cesty do Francie.

Také odpolední, téměř hodinový rozhovor s prezidentem Vincentem Auriolem se točil kolem sovětské politiky a z pohledu francouzského prezidenta nejasnosti jejího směřování a záměrů.⁶⁵⁵

Po příjezdu z Francie vystoupil Ripka s ostrou kritikou komunistů i na veřejnosti. Dne 23. září v projevu pořádaném národněsocialistickou stranou v Hradci Králové reagoval na snahu obnovení „socialistického bloku” jako na pokus o domluvu komunistů se sociálními demokraty a o izolování národních socialistů. Důsledně trval na pokračování Národní fronty a jasně se odmítl „podrobovat těm, kteří se tak často zpronevěřují pravidlům a metodám demokratického socialismu.”⁶⁵⁶ Jakékoli podřizování se komunistům důrazně odmítl. Za ohrožení existence Národní fronty označil v září 1947 také jmenování prezidentů obchodních komor komunistickým ministrem vnitřního obchodu Antonínem Zmrhalem, a to bez jakýchkoli předchozích konzultací – podobně postupoval komunistický ministr vnitra Nosek v únoru 1948. Ripka protestoval proti takovému postupu dopisem předsedovi vlády K. Gottwaldovi. Zmrhalův postup byl podle Ripkových slov v ostrém rozporu s požadavkem nutné rezortní spolupráce s MZO a ministerstvem průmyslu, a vůbec spolupráce ve vládě.

Reálné možnosti čelit mezinárodněpolitickému vývoji ale i zostřujícímu se vnitropolitickému napětí však byly daleko od představ a předsevzetí. Komunisté po stranické linii zasahovali i do záležitostí, které měly spadat do gesce ministerstva zahraničního obchodu, a tedy do Ripkovy kompetence. Možnosti, jak účinně zabránit spolupráci československých komunistů se Sověty, kteří tím obcházeli, či lépe řečeno předcházeli, standardní postupy, byly minimální. Projevilo se to na podzim 1947 v souvislosti s dodávkami pšenice ze Sovětského svazu. V důsledku katastrofálního sucha se ukázalo množství slíbeného obilí v rámci kompenzace za odmítnutí Marshallova plánu jako nedostatečné. V listopadu 1947 měl Ripka odjet do Moskvy, aby dokončil jednání a podepsal již několik měsíců připravovanou obchodní smlouvu. Před odjezdem požádal předsedu vlády Gottwalda, aby podpořil jeho žádost o zvýšení dodávek pšenice dopisem, který měl Ripka odevzdat Stalinovi. Gottwald návrh přijal a požádal ho o připravení dopisu. Několik dní před Ripkovým odjezdem mu však Gottwald oznámil, že „významná” sovětská osobnost „náhodou”

---

⁶⁵⁵ Tamtéž.

⁶⁵⁶ NA, f. AHR, k. 53, 1-1-256-19c, H. Ripka – osobní. Výtah z projevu v Hradci Králové, 25. 9. 1947. Cit. dle s. 1.

projížděla Prahou a že jí vysvětlil kritickou situaci se špatnou úrodou. Protože tato osoba měla možnost přímého přístupu ke Stalinovi, svěřil jí Gottwald poselství, v němž Stalina žádal o zvýšení dodávek pšenice.⁶⁵⁷ To, že sovětská pomoc byla nabídnuta Gottwaldovi právě v okamžiku, kdy se chystal na cestu do Moskvy, Ripka těžce nesl. Bylo zřejmé, že ho Sověti obešli a posílili tak pozici vedení komunistické strany. Ripkova dlouhodobá snaha oslabovat vazbu mezi československými komunisty a Sovětským svazem a dojem ve veřejnosti, že právě oni mají výhradní nárok na toto přátelství, byla podlamována.

Když Ripka následně 2. prosince přijel po čtyřech dnech cesty vlakem do Moskvy⁶⁵⁸ - a byla to poslední návštěva nekomunistického československého představitele - , oznámil mu velvyslanec Jiří Horák, že Stalin vyhověl žádosti předsedy vlády a slíbil dokonce o 50 000 tun pšenice více. Zatímco byl Ripka ještě na cestě, vyšlo v pražském tisku oficiální komuniké, v němž se oznamovalo, že Sovětský svaz dodá Československu 600 000 tun pšenice a krmiv, čehož bylo dosaženo výměnou dopisů mezi Gottwaldem a Stalinem. Československá veřejnost se tak dovídala o velkém úspěchu předsedy komunistické strany Gottwalda ještě před Ripkovým příjezdem do Moskvy, ačkoli on byl jako ministr zahraničního obchodu vládou pověřen vést jednání se sovětskými úřady.

Také při rozhovorech, které během svého pobytu měl, cítil od sovětských představitelů větší rezervovanost než při minulých návštěvách. Stalin ho tentokrát, na rozdíl od předchozího roku, nepřijal. Se stejnou nedůvěrou se setkal i při zastávce ve Varšavě u sovětského velvyslance v Polsku Viktora Z. Lebeděva. Ripku zarazila Lebeděvova podezíravost vůči československým národním socialistům z toho, že hrají dvojí hru a že vyhlašují věrnost Sovětskému svazu a přitom se těší nadějí, že nad nimi jednou Amerika zvítězí.⁶⁵⁹ Ripka si byl vědom, že jakákoli přímá vyjádření proti Sovětům by neprospěla ani Československu, ani jemu osobně.

---

⁶⁵⁷ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 126.

⁶⁵⁸ Odjezd z Wilsonova nádraží byl v pátek 28. listopadu ve 23.30 hod. Vlak jel přes Varšavu a Brest Litevský, kde delegaci čekal ruský vagon, se kterým delegaci přijel z Moskvy naproti Löbl, Lang a Štoček, kteří Ripkovi po cestě mohli podrobně referovat. Srov.: NA, f. AHR, 1-139-31, MZO, Spisy různé, 1947. Harmonogram cesty.

⁶⁵⁹ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 127 a 130-131.

7. 8. Na II. sjezdu československých historiků

Ve dnech 5. až 11. října 1947 se v Praze konal druhý sjezd československých historiků, který po deseti letech navazoval na I. sjezd, který v důsledku událostí let 1938 a 1939 vyšel v podstatě naprázdno.⁶⁶⁰ Slavnostní zahájení se uskutečnilo v Rudolfinu v neděli dopoledne. Úvodní projevy ministra školství a osvěty Jaroslava Stránského a předsedy Československé společnosti historické, která sjezd organizovala, Karla Stloukala, byly doplněny skladbami Vyšehrad od Bedřicha Smetany a Fantasie C-dur od Josefa Bohuslava Foerstra v podání varhanního mistra profesora Bedřicha Antonína Wiedermanna. Na odpoledne byl naplánován zájezd vlakem k Palackého hrobu do Lobkovic pod vedením profesora Otakara Odložilíka. Následujícího dne se už rozběhl cyklus přednášek celé plejády předních historiků, které se konaly v hlavní budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. O úvodní přednášku *Historické pojmosloví* se podělili František Kutnar a Jan Slavík. Následovaly mimo jiné přednášky o metodách dějepisného zpracování v podání O. Odložilíka, o úkolech moravskoslezského dějepisectví pohovořili Jindřich Šebánek a František Čáda, vývoj vztahů česko-slovenských přednesl Václav Chaloupecký a řada dalších významných osob československé historiografie nejrůznějšího smýšlení a osudů, například Milada Paulová, Josef Macůrek, Jaroslav Werstadt, Karel Stloukal, Václav Vojtíšek, František M. Batroš, Václav Čejchan a Zdeněk Nejedlý. V pozdějších odpoledních hodinách byl program zpestřován nejrůznějšími alternativními exkurzemi, mimo jiné do Archivu země České, Archivu Ministerstva vnitra, Památníku osvobození, Národního muzea, Muzea hlavního města Prahy nebo univerzitní knihovny. Večer na historiky čekalo například slavnostní představení opery *Šárka* v Národním divadle pod taktovkou Zdeňka Fibicha.⁶⁶¹

Ve čtvrtek, 9. října 1947, vystoupil v rámci bloku nazvaného *Vývoj české národní společnosti* i docent Hubert Ripka. Pozvání na sjezd, za nímž lze tušit Václava Chaloupeckého, si velice vážil. Tématem jeho přednášky, která začala v 11 hodin, byl vývoj české demokracie.⁶⁶² Svým charakterem byla jakýmsi sociologizujícím až politizujícím pokusem o shrnutí dané látky, jak tomu bylo i u dalších přednášek v druhé části sjezdu. V úvodu se vypořádával s nedostatkem

---

⁶⁶⁰ K tomu srov. např.: Kutnar, F., Marek, J.: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Praha, Lidové noviny, 1997, podrobněji: Hanzal, J.: Cesty české historiografie 1945-1989. Praha, Karolinum, 1999.

⁶⁶¹ NA, f. AHR, k. 54, 1-1-256 - 19d, H. Ripka - osobní, Projevy, říjen 1947. Program druhého sjezdu čs. historiků v Praze.

⁶⁶² Tamtéž, Vývoj české demokracie. Přednáška na druhém sjezdu čs. historiků v Praze, 9. října 1947.

literatury a poukázal na neexistenci důkladné syntetické práce o vývoji české, slovenské a československé politiky od 18. století až do současnosti. Stejně tak za neuspokojivou označil odbornou literaturu o vývoji hospodářském a sociálním v uvedené epoše.⁶⁶³ Tento stav měl být podle Ripky výzvou pro nejmladší generaci historiků.

Ve své přednášce zhodnotil český národní vývoj od 18. století do současnosti jako období nerozlučně spjaté s vývojem české demokracie. Nebál se tvrdit, že obsahovou náplň modernímu vývoji dává idea demokracie, respektive snaha o uskutečňování ideje demokracie. Ta v jeho pojetí stála na myšlenkách – stále uskutečňovaných, ale dosud ne zcela uskutečněných – francouzské revoluce: svoboda, rovnost, bratrství. Důraz kladl na syntetické pojmání, to znamená vyrovnávání a slučování uvedených prvků – tedy svobodu i rovnost i bratrství. Z tohoto hlediska vnímal širokou škálu různých pojetí ideje demokracie, od liberální, přes buržoazní, kapitalistickou, selskou, socializující, bolševickou až k sovětské, které všechny chápal jako dílčí, fragmentární formy demokracie, podmíněné jednou hospodářským vývojem, podruhé zvláštní národní tradicí. A právě český vývoj od 18. století označil, přes všechny peripetie, za směřující k naplňování ideje demokracie v jejím syntetickém pojetí. Byl tedy veden myšlenkou načerpat z jednotlivých forem pozitivní prvky a důsledně dbát na jejich vzájemnou vyváženost, přičemž si byl vědom toho, že je to vždy obtížněji – pokud vůbec – dosažitelné, než prosazování jedné formy.

V první části přednášky se zaměřil na vývojové předpoklady české demokracie. Po vzoru svého vysokoškolského učitele Josefa Pekaře označil za jeden z hlavních činitelů určujících národní vývoj zeměpisné položení: „Není pochybnosti, že bychom se byli vyvíjeli jinak a že bychom byli jiní, než jsme, kdyby naše země byly položeny jinde, než jsou. Náš osud do velké míry je určen právě centrální polohou našeho národa uprostřed, v srdci Evropy, na křižovatce cest, vlivů, směrů a proudů, které se sbíhají ze všech stran, které se rozličně prolínají a kříží, a které spolupůsobí v naší vlastní národní tvorbě.“⁶⁶⁴ Rovněž v duchu Gollovy školy poukazoval na klíčový význam sousedství s německým národem, ovšem s větším důrazem na první polovinu z Palackého „potýkání se a stýkání“, s poukazem na jednu

---

⁶⁶³ Výjimkou mu byly pouze práce M. Volfy *Naše dělnické hnutí v minulosti a přehled Oldřicha Říhy Hospodářský a sociálně-politický vývoj Československa 1790-1945.*

⁶⁶⁴ Tamtéž, cit. dle s. 10.

vážnější, podruhé mírnější, ale nepřetržité ohrožování ze strany většího souseda. Zeměpisná poloha Československa vedla Ripku k závěru, že není možné uzavírat se do sebe, ale naopak mít okna otevřená do celého světa. Právě proto, že české země leží na křižovatce cest, nebyla podle Ripky správná jakákoli jednostrannost, „západnictví“ nebo „východnictví“, ale jediné orientace po masarykovsku celoevropská a celosvětová. Taková syntetizující koncepce nemohla pochopitelně souznít s jasnými východisky a představami komunistů.

Za další důležitý činitel ve vývoji české demokracie považoval soubor hospodářských a sociálních poměrů. Ten charakterizoval jako v zásadě shodný a málo se opožďující za zeměmi západní Evropy, ale na druhou stranu výrazně předstihující vývoj zemí střední, jihovýchodní a východní Evropy a obecně v přednášce shrnul sociální diferenciaci české společnosti od 90. let 19. století projevující se ve vzniku příslušných politických stran. V části věnované politickým a ideologickým předpokladům zdůraznil především to, že určitá zahraničněpolitická orientace, ať už slavjanofilství, rusofilství nebo západnictví, byla vyvolána vždy z pocitu ohrožení malého národa, z pocitu ohrožení ze strany Německa a Maďarska. Pro budoucí vývoj považoval za zásadní otázku, zda se podaří dosáhnout kulturní, sociální a politické syntézy mezi Východem a Západem. A vyjádřil svou myšlenku a naději, že to možné bude, neboť ruskou revoluci z roku 1917 považoval v této době za pokračování kontinuálního revolučního procesu od francouzské revoluce, sblížující Rusko s Evropou. Jednalo se dle jeho úvah o celosvětový vývoj směřující postupně k demokratizaci, a to jak na Západě, tak na Východě.

V druhé části přednášky se pokusil nastínit, jaké znaky a ráz české demokracie vyplývají z jejího historického vývoje. Poněkud idealisticky vyznívala Ripkova představa, že všechny vrstvy národa – rolníci, měšťané, dělníci a inteligence – se během historického vývoje orientovaly svým smýšlením v zásadě demokraticky. Český demokratismus spojoval s českým vlastenectvím, které však na historika s až nekritičností a bez hlubšího rozboru idealizoval: „Ryzí české vlastenectví je hluboce demokratické, a tím se nejvýrazněji odlišuje od nacionalismů jiných, zejména německého a maďarského.”⁶⁶⁵

Ve zkratce vyjádřeno, za podstatné znaky českého demokratismu pokládal především svéráznou, značně zidealizovanou podobu vlastenectví a dále sociální

---

⁶⁶⁵ Tamtéž, cit. dle s. 45.

reformismus, jakousi vnitřní snahu dojít socializačním procesem k vyváženým zásadám velké francouzské revoluce. Právě v duchovněsociálním reformismu spatřoval nejryzejší a nejpůvodnější znak české povahy, který umožnil překonávat nepřízeň osudu a vyrovnávat se i vyspělejšími národům. Ripka v přednášce vyjádřil názor, že jsou v českém prostředí dány historické, politické, sociální, kulturní a hospodářské podmínky pro vytvoření svébytného typu demokracie, socializující demokracie, vědomě syntetizující nejlepší prvky a zásady liberalismu i socialismu.

Na přednášku navázala diskuse, v níž Ripkovy myšlenky o české demokracii rozvinuli, místy i s výhradami, hlavně J. Macůrek, O. Odložilík a V. Bušek.⁶⁶⁶

Ripkův referát byl příkladem toho, že na druhém sjezdu československých historiků byly předneseny příspěvky, které měly vedle ryze odborné stránky také určité konotace politické. Uvedme pro příklad na jiné straně názorového spektra stojícího Zdeňka Nejedlého, tehdejšího ministra práce a sociálních věcí, jehož vystoupení vzbudilo patrně největší rozruch a jenž nahrazovalo na téma Ruská revoluce a Slovanstvo původně zamýšlené vystoupení Jana Slavíka, který po válce nenásledoval cestu marxistických historiků typu Václava Husy. Nelze tedy přehlížet, že i uvnitř historické obce se v poválečném období projevovaly odlišné názory na pojetí českých a československých dějin, které se nutně projevovaly i v jednotlivých příspěvcích na sjezdu historiků. Skupina marxistických historiků byla však ve zřetelné menšině. Příklad Zdeňka Nejedlého a Huberta Ripky poukazuje na to, jak významné osobnosti tehdejšího společenského života, původním vzděláním historici, na sjezdu svými projevy, nikoli po stránce čistě odborné, ale z hlediska základních mimopramenných východisek podpořili na jedné straně marxistickou, na druhé straně tzv. demokratickou historiografii a její představitele. Jak je patrné z Ripkova příspěvku, nebylo jeho pojetí nějak zásadně vyhrocené. Upozorňoval na to, že marxistické pojetí je jen jednou z možností, která nemůže být jedinou a není všeobjímající, na cestě – jak věřil – k demokratizaci, a to prostřednictvím socializace.

Dodejme, že ani v pozici ministra zahraničního obchodu nezapomínal, že je vzděláním historik, a neopomínal podpořit odůvodněné žádosti, jako tomu bylo například v případě zahraniční cesty profesorky Jany Paulové ohledně povolení výše

---

⁶⁶⁶ Hanzal, J.: Cesty české historiografie..., s. 70.

finančních prostředků Národní bankou nebo obdobně intervenoval ve prospěch R. Reskové ze semináře profesora Jana Rypky.⁶⁶⁷ Podpořil také například vědecké aktivity Archivu pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce v Praze, konkrétně práci A. Florovského *České sukno na východoevropském trhu v 16. až 18. věku*.⁶⁶⁸

---

⁶⁶⁷ NA, f. AHR, k. 35, 1-1-208, Kabinet MZO, Korespondence, 1945-1947. Dopis vrchnímu řediteli Národní banky Leopoldu Chmelovi ze dne 3. července 1946.

8. Únorové dny 1948

„Katastrofa, která dopadla na náš stát v roce 1948, je ještě tragičtější než naše porážka v roce 1938. Tehdy se Československo dostalo do područí svého dědičného nepřítele, který jej ohrožoval po staletí. Roku 1948 bylo zotročeno sovětským Ruskem, svým spojencem, od něhož očekávalo pomoc a ochranu před německým nebezpečím.“⁶⁶⁹

Prohlubující se neshody mezi komunisty a ostatními politickými stranami se začátkem ledna 1948 změnilly v otevřený střet, který nabýval takových rozměrů, že už koncem měsíce byla práce vlády zcela ochromena. Bezprostřední příčinou vládní krize se stal spor okolo policejních služeb. Komunisté byli ve výhodném postavení, protože ovládali ministerstvo vnitra, navíc ve svých rukách drželi ministerstvo informací. Národní socialisté ovládali ministerstvo spravedlnosti, jehož prostřednictvím se snažili brzdit postup komunistů na ministerstvu vnitra. Vrcholilo také vyšetřování krčmářské aféry, které směřovalo k odhalení toho, že strůjci byli komunisté, což by krátce před volbami znamenalo pro KSČ vážnou komplikaci. Národní socialisté se rozhodli pro aktivní postup. Vedení národních socialistů se shodovalo v tom, že nechat se komunisty zastrašit by se rovnalo sebevraždě. Je patrné, že celá eskalace napětí úzce souvisela s blížícími se volbami a nervozitou na obou stranách, spojenou s vědomím klíčového významu jejich výsledku.

Ripkovy veřejné projevy, které již měly jednoznačně protikomunistický – nikoli však protisovětský – osten, byly monitorovány Státní bezpečností, o čemž svědčí záznam oblastní úřadovny v Jičíně o projevu v Hořicích ze dne 25. ledna 1948.⁶⁷⁰ Od desáté hodiny dopolední zde v sále hotelu Koruna pronesl veřejný projev na téma „Moje obchodní cesta do SSSR“. Hodinu a půl trvajícím projevem vyslechlo kolem pěti set osob, většinou národněsocialistické příslušnosti. Ripka promluvil o potřebě

---

⁶⁶⁸ NA, f. AHR, k. 204, 1-90-1, Kabinet MZO, Archivy, 1945-1947. Dopis tajemníka Archivu J. Klepla ze dne 11. ledna 1946. Tamtéž, dopis Fr. Stráneckého z MZO J. Klepovi ze dne 6. května 1947.

⁶⁶⁹ Ripkovo zhodnocení únorových událostí roku 1948 po jeho odchodu do exilu. In: Ripka, H.: Únorová tragédie..., cit. dle s. 23.

spolupráce Východu se Západem a zdůraznil, že právě to, že neexistuje úzká spolupráce mezi velmocemi, je současnou mezinárodní hrozbou. Ze stávající situace mohlo podle Ripky těžit jedině Německo. S vědomím převážné účasti národněsocialisticky smýšlejících posluchačů zdůraznil, že při současných diskuzích o tom, zda má být československá orientace východní nebo západní, zastává orientaci národní – československou, což publikum ocenilo potleskem. Doplnil, že je v národním zájmu prohlubovat spolupráci se Sovětským svazem a také s USA. Jasně se však postavil proti postupu československých komunistů, kteří spojení stavěli do roviny vztahu dvou stran (tedy československých a sovětských komunistů) a nikoli dvou států. Tím bylo vlastně řečeno to nejpodstatnější – Ripka byl a hlásil se ke spolupráci politické i hospodářské se Sovětským svazem, a to na úrovni dvou nezávislých států, bez zasahování do vnitřních záležitostí, a kritizoval komunisty za to, že postupují tak, jakoby spojení bylo jen věcí jejich strany. Apelem do nastávajících měsíců před blížícími se květnovými volbami byla Ripkova výzva směrem ke komunistům, že dovolávání se sovětské pomoci v předvolebním boji by bylo projevem slabosti. Závěr svého projevu ukončil stranickou výzvou, aby členové národněsocialistické strany vyvinuli co největší úsilí k tomu, aby se strana stala v nadcházejících volbách stranou nejsilnější. Odpoledne, od 14 hodin, přednesl projev na stejné téma v Novém Bydžově.⁶⁷¹

Mnohem širšímu okruhu než projevy ve volebním obvodu byly určeny články v tisku. Příspěvek *Proč se nemluví jasně?* ze 4. února 1948, který byl otištěn v národněsocialistickém Svobodném zítřku už neměl pouze charakter předvolební agitace, ale také jakéhosi apelu před rozhodujícím střetnutím o moc: „Proč se nemluví jasně? Proč komunisté, vytýkající národním socialistům, že chtějí bránit socializaci, žádají, aby se dále prováděla podle ústavních zákonů, proč otevřeně neřeknou, že vytýkají, že se národní socialisté brání tomu, aby socializace u nás nevedla ke zkomunizování celého státu?“⁶⁷² Kdyby tak komunisté mluvili – uváděl dále – vyvolali by nejistotu mezi sociálními demokraty, kteří chtějí socialismus, ale ne komunismus, a že by sociální demokraté rozpoznali, že národním socialistům nejde o službu „kapitalistické reakci“, ale o to, aby celé hospodářství a pak celý stát nebyl ovládnut komunistickou stranou. Mluva komunistů proto dle Ripky nebyla, nemohla

---

⁶⁷⁰ ABS, 10494., č.j.: 49/48 taj.

⁶⁷¹ ABS, 10744. Měsíční situační zpráva Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Jičíně, 5. února 1948.

⁶⁷² NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01457, 4. 2. 1948, Článek pro Svobodný zítřek Proč se nemluví jasně?

být a ani nesměla být jasná, protože kdyby byla jasná, vyšlo by najevo, že jim nešlo o nic jiného, než aby další a další znárodňování využili k tomu, aby vedli zemi nikoli k socialismu, ale k úplnému zkomunizování. Otevřený boj byl vyhlášen ještě před vypuknutím vládní krize v souvislosti s usnesením vlády ze dne 13. února. Proti hospodářské kolektivizaci a totálnímu zestátnění a pro zachování soukromého a družstevního vlastnictví Ripka brojil až do vyvrcholení krize.⁶⁷³

K rozhodujícímu střetnutí došlo v souvislosti s odvoláním nekomunistických divizních komisařů pražské policie. Již dne 9. února se Ripka sešel s Gottwaldem, aby projednali některé otázky týkající se jeho ministerstva. Po projednání se Gottwald na Ripku obrátil, stejně jako předtím na Drtinu a Stránského, s tím, že by rád věděl, čeho chtějí národní socialisté eskalováním krčmářské aféry dosáhnout a dodal, že komunisté mají důkazy, svědčící o tom, že komunisté nemají s aférou nic společného a že se ministr spravedlnosti Drtina nechal nachytat a že za to zaplatí. Gottwald dodal, že národním socialistům jde zřejmě o to, aby vyšetřování bylo ukončeno před volbami. Rozhovor se pak stočil k charakteru voleb, přičemž Gottwald ironicky poznamenal, že národní socialisté již nyní vědí, že volby prohrají, a proto předem s velkým křikem prohlašují, že volby budou zfalšované. Ripka odpověděl, že pokud budou mít komunisté v rukou celý policejní aparát, mohou ho využít k vykonávání nátlaku na voliče. Gottwald odpověděl, že to jsou slova vedená nikoli obavou z policejního režimu, ale strachem z dělnické třídy. Byl však zaskočen Ripkovou replikou, že podle neuveřejněného průzkumu komunistického ministra Václava Kopeckého se předpokládá o osm až deset procent méně hlasů než v minulých volbách. A dodal, že by nebylo třeba se voleb obávat, pokud by byla jistota, že proběhnou normálně, pod kontrolou celé země a zahraničních pozorovatelů. V emotivní debatě Gottwald reagoval, že národním socialistům jde o to, aby dostali komunisty z vlády, což se jim nepodaří. Rozhovor vrcholil tématem odvolaných nekomunistických vedoucích pracovníků v policii. Na Ripkovu námitku, aby byla ustavena zvláštní komise ministrů, která by se věcí zabývala, odpověděl předseda vlády, že to komunisté nikdy nepřipustí a že v této věci budou stát za ministrem vnitra Noskem a neustoupí ani o krok. Ripka ukončil celý rozhovor slovy: „Je-li to vaše poslední slovo, nevidím, jak bychom se mohli dohodnout. Jen

---

⁶⁷³ Srov. např.: NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01459, 18. 2. 1948, Článek pro svobodný zítřek: Čs. demokracie potřebuje i podnikání neznárodněné.

vám musím říci, že se zastrašit nedáme. Ani my neustoupíme, ať se stane, co se stane.”⁶⁷⁴

Debata kolem policejních a bezpečnostních služeb kulminovala dne 13. února 1948. Dopoledne se sešli národněsocialističtí ministři v kanceláři u Petra Zenkla, aby se dohodli na taktice, kterou chtěli vyprovokovat vládní rozhodnutí v této věci. Jako bomba však zapůsobila na jednání vlády později téhož dne, že došlo k výměně osmi nekomunistických divizních komisařů pražské policie komunisty. Mimořádný význam tohoto případu spočíval v tom, že jedině divizní komisaři měli právo přidělovat policejním agentům zbraně a munici. Prokop Drtina navrhl, aby ministr vnitra tuto výměnu anuloval a aby pozastavil všechna jmenování v bezpečnostních službách do 24. února, kdy měla vláda o této otázce rozhodnout. Přes ostrý odpor komunistů byl návrh přijat, a to většinou složenou ze všech nekomunistických ministrů včetně sociálních demokratů.⁶⁷⁵ Komunisté uváděli, že se jedná o osoby, které nemohou být pro svoji činnost za okupace považovány za spolehlivé. Předseda vlády Gottwald argumentoval tím, že vládě nepřísluší zasahovat do jmenování a odvolávání v bezpečnostních složkách.

Situaci z pohledu národních socialistů komplikovala závažná informace, kterou v pondělí 16. února dostal Ripka z komunistických kruhů. Podle plánu vypracovaného v sekretariátu KSČ na základě instrukcí Kominformy, měl být na chystaném sjezdu závodních rad odhlasován program radikální socializace. Podle tohoto plánu měly být znárodněny všechny podniky s více než padesáti zaměstnanci. Veškerý zahraniční obchod měl být zestátněn. Po odhlasování sjezdem měly být tyto požadavky předloženy vládě. Komunisté byli podle Ripky přesvědčeni, že sociální demokraté se neodvážejí postavit proti tomuto programu, a odmítnou-li ostatní strany, vyřeší Gottwald vládní krizi sestavením nové vlády složené z komunistů, levého křídla sociální demokracie a z představitelů Ústřední rady odborů. Otázkou pro Ripku a jeho spolustraníky bylo, zda je v jejich zájmu počkat, až komunisté vyvolají krizi, nebo zda mají vyvolat krizi sami. Ripka se jednoznačně domníval, že by se národní socialisté dopouštěli vážné chyby, kdyby přenechali iniciativu komunistům. Na schůzce téhož dne, které se zúčastnili všichni národněsocialističtí ministři a poslanci Krajina a Firt, bylo rozhodnuto přejít do útoku a změnit latentní krizi v krizi

---

⁶⁷⁴ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 169-172. Cit. dle s. 172.

⁶⁷⁵ Tamtéž, s. 181 a 183-184.

otevřenou.⁶⁷⁶ Jednalo se o schůzku užšího, neformálního předsednictva strany v bytě u ministra Drtiny.⁶⁷⁷ Den před schůzí vlády, kde mělo dojít ke kontrole realizace usnesení z 13. února, bylo tedy rozhodnuto o taktice v případě jeho nesplnění.

Přechod do ofenzivy nakonec pozitivní výsledek z pohledu národních socialistů nepřinesl. To, jakým způsobem by se komunisté snažili ve vládě prosazovat závěry přijaté na sjezdu závodních rad, už zůstane v rovině „kdyby“. Byla by to cesta v každém případě obtížnější, s potřebou většího vyvinutého tlaku na sociální demokraty (museli by aktivně další socializaci podpořit – nikoli se „jen“ nepřipojit k demisi ostatních stran).

Situace byla pro národní socialisty ještě nepříznivější, a to i z vnitrostranického hlediska. Již začátkem února se chystal celostátní sjezd národněsocialistické opozice, připravovaný s nezanedbatelným přispěním ÚV KSČ. Vedoucí národněsocialistických odborářů Koltán se dokonce po dohodě s dalšími obrátil na Ripku, kterého považovali za levicového s tím, aby se celé věci postavil do čela. Ripka však po této informaci naopak zburcoval vedení strany.⁶⁷⁸ Národní socialisté se vnitřně dostávali do problémů, a strana nebyla názorově jednotná.

Byl to Ripka, kdo navrhl, aby v případě, že komunisté nepřistoupí na jejich požadavky ve věci bezpečnostních složek, podali ještě před zahájením sjezdu závodních rad demisi. Byl přesvědčen, že pokud bude krize vyvolána z tohoto důvodu, nebudou se moci distancovat sociální demokraté. Vypsáním předčasných voleb se pak mělo komunistům zabránit v tom, aby se zmocnili policie a armády. Ke stejným závěrům došli podle Ripky i jeho kolegové. Na otázku Jaroslava Stránského, zda nezasáhne na pomoc komunistům Moskva, odpověděl Ripka, že si je jist, že Sověti budou pomáhat politicky, ale že nevěří v ozbrojený vojenský zásah, protože by vyvolal příliš nebezpečné mezinárodní napětí. Připouštěl, že možnost prohry existuje, ale že je důležité jednat tak, aby bylo světu jasné, že komunistický režim může být v Československu zaveden jen násilím.⁶⁷⁹ Na mimořádné schůzi předsednictva národněsocialistické strany dne 18. února byl Ripkův návrh podat demisi jednomyslně schválen. O den dříve, tedy 17. února ráno, informoval Zenkl

---

⁶⁷⁶ Tamtéž, s. 186-188.

⁶⁷⁷ Hora, O.: Svědectví o puči, c. d., s. 422.

⁶⁷⁸ Kaplan, K.: Pět kapitol o Únoru, c. d., s. 61.

s Ripkou lidovce Jana Šrámka a Františka Hálu a také zástupce Demokratické strany Štefana Kočvaru o závěrech, k nimž dospěli.

V úterý 17. února 1948 byl na začátku zasedání ministerské rady národními socialisty vznesen dotaz, zda bylo uskutečněno vládní usnesení z 13. února, požadující po ministru vnitra zrušení odvolání nekomunistických policejních komisařů. Předseda vlády odpověděl, že v nepřítomnosti ministra vnitra, který byl podle Gottwaldova vyjádření stále nemocen, nemůže poskytnout informaci o věci, která spadá do jeho pravomoci. Národní socialisté se rozhodli, že nebudou jednat o ničem jiném, dokud nebude vyřízena otázka policie. Komunisté se snažili předejít, zda usnesení z 13. února nebylo protiústavní, protože zbavovalo ministra vnitra jemu svěřené pravomoci. Stanoviska obou stran se sblížít nepodařilo. Zasedání bylo přerušeno, protože Gottwald odjel na Hrad informovat prezidenta. Schůze pak pokračovala odpoledne, ani pak však jasná odpověď na to, zda bylo usnesení realizováno, nezazněla.

Během přerušování schůze vlády se sešlo ve Šrámkově kabinetě dvanáct ministrů národněsocialistické, lidové a demokratické strany a dohodli se na tom, že se nebudou účastnit vládních prací, dokud ministr vnitra neprovede usnesení vlády z 13. února. Došli k závěru, že věc je neudržitelná a že je nutno vytvořit situaci, která by vedla k co nejrychlejšímu vypsání voleb. Ripka se nabídl Zenklovi, že ho doprovodí na Hrad k prezidentovi, který měl být dotázán na názor.⁶⁸⁰ Oba byli prezidentem přijati druhý den, 18. února, v dopoledních hodinách. Podle Ripkova výkladu jim Beneš řekl, že se mu zdá, že komunisté si nejsou svou věcí jisti a že mají strach, a proto přišli za ním, aby je chránil. Dodával, že teď vše závisí na jejich vytrvalosti, že musejí vydržet a neustoupit. Poté, co ho Zenkl podrobně informoval o posledních politických jednáních, která vyústila ve vládní rozhodnutí z 13. února, prohlásil prezident, že je naprosto nutné, aby se vládní usnesení ze třináctého respektovalo a dodal: „Buďte neústupní. Já také neustoupím. Můžete se mnou počítat.“⁶⁸¹ Ripka se Zenklem byli spokojeni, že prezident má na věc shodné stanovisko.

---

⁶⁷⁹ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 188-189.

⁶⁸⁰ Bouček, M., Klimeš, M.: Dramatické dny února 1948. Praha, Svoboda, 1973, s. 88.

⁶⁸¹ Ripka, H.: Únorová tragédie..., c. d., s. 192-197. Cit. dle s. 197.

Jednou věcí bylo to, že prezident vyjádřil souhlas s neústupností, druhou však to, jakým způsobem by prezident reagoval na podání demise. Zenkl proto položil otázku, zda by nepřijal vládu, v níž by nebyly zastoupeny dvě ze stran Národní fronty.⁶⁸² Prezident odpověděl, že by samozřejmě nemohl nikdy přijmout vládu, v níž by nebyly přítomny dvě, po Zenklově doplnění ani tři, ze stran Národní fronty. Podle Ripky se prezident vyjadřoval s jasností, která nepřipouštěla pochybnosti. Ke konci rozhovoru řekl prezidentovi, že podle jeho názoru je nutné, aby se latentní krize co nejdříve změnila v oficiální otevřenou krizi, ale že je mimořádně důležité zvolit správný okamžik pro podání demise. Seznámil pak Beneše se svým plánem vyvolat krizi ještě před sjezdem závodních rad, na němž měl být vyhlášen program radikální socializace, a sociální demokraté měli být pro tento program získáni. Beneš odpověděl: „Myslím, že máte pravdu. To, co mi říkáte o sjezdu, je opravdu velmi důležité. Musíme to mít na zřeteli. Ale hlavně zůstaňte pevní. Uvidíte, že komunisté ustoupí jedině za cenu vládní krize. Jděte do toho, ale dejte si pozor, abyste neklopýtli.“⁶⁸³ Před rozloučením prezident ještě doplnil, že je svrchovaně důležité, aby se volby konaly v nejkratším možném termínu.

Informace o obsahu, lépe řečeno o podstatě rozhovoru, z pohledu jedné i druhé strany – tzn. prezidenta a národních socialistů – se později lišily. Buď tedy došlo k nedorozumění při vlastním jednání, které mohlo plynout z neurčitě a v náznacích vedené řeči, což by při tak závažné situaci byl postup z hlediska zásadnosti věci obtížně ospravedlnitelný. Anebo se mohlo jednat o pozdější účelovou interpretaci jedné či druhé strany ve snaze obhájit sebe sama.

Edvard Beneš se totiž později vyslovil v tom smyslu, že výrokem „čím dříve, tím lépe“ měl na mysli vyvolání demise ze strany komunistů.⁶⁸⁴ Dle Smutného svědectví byl prezident podáním demise překvapen. Nepočítal s demisí ministrů, ale s krizí celé vlády.

8. 1. Demise

Poté, co se Ripka se Zenklem – alespoň tedy dle svého přesvědčení, respektive pozdějších vyjádření – ujistili, že prezident schvaluje jejich taktiku, rozhodli se podat

---

⁶⁸² Tamtéž, s. 198-199. Cit. dle s. 198.

⁶⁸³ Tamtéž, s. 201.

⁶⁸⁴ Kaplan, K.: Poslední rok prezidenta. Brno, Doplněk, 1994, s. 12.

demisi v pátek 20. února, nesplní-li do té doby ministr vnitra Nosek, co mu uložila vláda usnesením z 13. února. Téhož dne, kdy byli na Hradě u prezidenta republiky, tedy 18. února, informovali národněsocialističtí ministři o svém rozhodnutí svou parlamentní skupinu. Nikdo, včetně poslance Neumanna, který později vstoupil do nové Gottwaldovy vlády, se proti plánu podat demisi otevřeně nepostavil. Ripka se Zenklem ihned po rozmluvě s Benešem informovali předsednictvo strany. Členové předsednictva jednomyslně schválili postoj ministrů ve vládě, o čemž bylo vydáno Ripkou formulované komuniké. V něm se konstatovalo, že předsednictvo národněsocialistické strany pověřuje své zástupce ve vládě, aby odmítli jakoukoli zodpovědnost, pokud jde o komunizaci policie a bezpečnostních složek, která znemožňuje spolupráci stran Národní fronty a ochromuje práci vlády a aby vyvodili ze situace nutné závěry.⁶⁸⁵

Dne 20. února 1948 se měla konat schůze vlády, ovšem ze strany národních socialistů, lidovců a slovenských demokratů byla jejich účast – jak již bylo řečeno – podmíněna splněním usnesením vlády z 13. února. Gottwald informoval, že ministr vnitra má na schůzi vlády přednést zprávu o otázce policie, neuvedl však, zda bylo splněno usnesení. Nosek s ministrem národní obrany gen. Svobodou měli podle Gottwalda na schůzi rovněž učinit důležité prohlášení v souvislosti s tzv. Mosteckou aférou.

Vzhledem k tomu, že vládní usnesení ze 13. února nebylo realizováno, bylo rozhodnuto o podání demise. Ještě předtím seznámil Zenkl s vývojem situace prezidenta. Ripka byl třemi stranami pověřen, aby informoval sociálnědemokratické ministry o rozhodnutí podat demisi a vyzval je, aby se připojili. To také učinil a ještě téhož dne hovořil s Františkem Tymešem, V. Majerem a Ludmilou Jankovcovou.⁶⁸⁶ Tymeš neprodleně telefonicky informoval předsedu sociálních demokratů Bohumila Laušmana. V rychlosti postupu vůči sociálním demokratům byl do jisté míry prvek nátlaku, nicméně bez záruky na úspěch. Sociální demokraté svolali předsednictvo, aby rozhodli o svém postoji.

Ve čtyři hodiny odpoledne pak národní socialisté podali v prezidentské kanceláři svou písemnou demisi a informovali o tom předsedu vlády Gottwalda.

---

⁶⁸⁵ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 202.

⁶⁸⁶ Kaplan, K. Nekrvavá revoluce..., c. d., s. 159.

Téhož dne následovaly demise slovenských demokratů a lidovců.⁶⁸⁷ Ripka telefonicky informoval o podání demise Jana Masaryka, který tento postup rozhodně odsuzoval. Považoval ji za neuvážený a improvizovaný krok a později v této souvislosti uvedl: „(...) Demise se podávají proto, aby byly přijaty a tím zamýšlený účel docílen a ne proto, aby byly zamítnuty. Co chtěli demisionující ministři docílit? Volové! Blbci! Podali demise bez prezidentova souhlasu! Ani mně nic neřekli, a tak mě postavili před fait accompli. Žádný z ministrů mne ani předtím ani potom nenavštívil. Ripka mě sice telefonicky zavolaal, ale až po demisi, a žádal mě, abych se k nim přidal. Ale hned po tom, co podali demise, nasadili všechny páky, aby president jejich rezignace nepřijímal. (...) Bohumil Laušman. Byl zhrozen, protože ani sociální demokracie nebyla o zamýšlené demisi předem informována. Ty tři strany jenom „doufaly“, že se sociální demokracie k nim připojí. Jaká trestuhodná naivnost!”⁶⁸⁸ Také B. Laušman se ve svých pamětech ostře vyhrzoval proti tomu, aby podle jeho slov sociální demokraté nyní odpykávali to, co neprozřetelně podáním demise vyvolali národní socialisté.⁶⁸⁹

Až odpoledne vyhledal Ripka předsedu sociálnědemokratické strany Laušmana a snažil se docílit toho, aby s demisionujícími solidarizovali také ministři jeho strany. Laušman mu však vyčetl, že nebyli včas informováni a že byli postaveni před hotovou věc. I když Laušman podle Ripky připustil, že mu předchozího dne Zenkl a Drtina ohlásili úmysl podat demisi, tvrdil, že nic neví o Ripkově ranním rozhovoru se sociálnědemokratickými ministry.⁶⁹⁰ Ripku ujistil, že sociální demokraté budou národní socialisty podporovat v otázce policie a že přijmou za základ nové vlády pouze původní Národní frontu. Slib, že sociální demokraté také podají demisi, však nedostal. O tom mělo rozhodnout předsednictvo, svolané na večerní hodiny. Zde s návrhem podat demisi předstoupil Václav Majer, ale byl podpořen pouze dvěma dalšími členy předsednictva.

V den podání demise přijal prezident na Hradě Gottwalda, ministra vnitra Noska a ministra národní obrany Ludvíka Svobodu. Předseda vlády žádal, aby demise byla přijata. Bezodkladné přijetí demise a vytvoření vlády bez „reakčních” ministrů žádal Gottwald i následující den, ale Beneš odmítl. Gottwald ovšem vytáhl

---

⁶⁸⁷ Ripka, H.: Únorová tragédie..., c. d., s. 206-207.

⁶⁸⁸ Cit. dle: Kaplan, K.: Pět kapitol o Únoru, c. d., s. 445.

⁶⁸⁹ Laušman, B.: Kdo byl vinen?, c. d., s. 158.

zásadní argument. Demisi podalo dvanáct ministrů, nebylo tedy dle ústavy třeba demise celé vlády, ale mohlo dojít jen k jejímu doplnění.

Gottwald byl rozhodnut využít situace pro definitivní vítězství. To mělo být podpořeno shromážděním lidu a zakládání akčních výborů. Národní socialisté a lidovci organizovali rovněž veřejná shromáždění, jejich intenzita však nedosahovala takového účinku. Na čtvrtek 19. února byly svolány dva veřejné projevy: do Národního domu na Vinohradech, kde promluvil ministr spravedlnosti Drtina, a do Obecního domu byla svolána schůze důvěrníků závodních politických organizací, na které promluvil Ripka. Smetanova síň Obecního domu byla naplněna do posledního místa. Oba ministři ostře kritizovali postup komunistických členů vlády a vyjádřili důvěru v to, že příští volby rozhodnou o osudu republiky.⁶⁹¹

O víkendu 21. a 22. února 1948 odjel Ripka do dvou měst svého volebního obvodu, do Hostinného a do Vrchlabí.⁶⁹² Jak vyplývá z hlášení Státní bezpečnosti⁶⁹³, chystali se komunisté Ripkovi v projevu zabránit. Den před projevem ve Vrchlabí bylo poukázáno na to, že Ripka nesmí, respektive nebude mu dovoleno, aby nazítří svůj projev konal, a to vzhledem k stávajícím poměrům a vzhledem k postoji, který zaujali ministři národněsocialistické strany. Ripkovi mělo být po příjezdu do Vrchlabí zabráněno vystoupit z auta a měl být vyzván, aby jel dále.

Ripka však přesto dorazil na shromáždění v obou městech, kde se navzdory sněhu a špatnému počasí shromáždilo velké množství lidí. Komunisté v davu se pokoušeli jeho projevy přerušit, ale to se jim pro protest ostatních nepodařilo.⁶⁹⁴

V Praze se mezitím situace rychle vyvíjela, a je otázkou, do jaké míry bylo efektivní, aby se v této době přední představitelé národních socialistů rozjeli k mítinkům do regionů. Po Ripkově návratu ho překvapila návštěva prezidentova poradce Jana Jíny, který ho žádal, aby s ním ihned odjel k ministru Drtinovi, protože pro ně má Jína důležitou zprávu. U Drtiny již byli J. Stránský, poslanci Firt a Krajina a dva lidovci – ministr pošt Hála a poslanec I. Ducháček. Zpráva byla zdrcující: prezident v důsledku událostí začal uvažovat o přijetí demise. To bylo pro přítomné

---

⁶⁹⁰ Ripka, H.: Únorová tragédie..., c. d., s. 242-243.

⁶⁹¹ Hora, O.: Svědectví o puči, c. d., s. 440.

⁶⁹² O víkendu se konalo více než dvacet okresních konferencí strany. V Hranicích na Moravě promluvil P. Zenkl, V. Krajina na schůzích na severní Moravě atd.

⁶⁹³ ABS, 2M 11214. ZÚ StB – fonogram ze dne 21. února 1948, 18.55 hod. Věc: Projev ministra dr. Ripky v Hostinném a Vrchlabí (v příloze).

⁶⁹⁴ Ripka, H.: Únorová tragédie..., c. d., s. 221.

ohromující. Ripka reagoval prudce: „Prezident naši demisi může přijmout. Nemáme nejmenší možnost mu v tom zabránit. Ale žádat od nás, abychom s tím souhlasili, je příliš. Nikdy nepřistoupíme na kapitulaci.”⁶⁹⁵ Po Jínovi vzkázal prezidentovi, že by měl slyšet obě strany a že pokračují v akci podle plánu. Ripka byl přesvědčen, že je nutné za žádnou cenu komunistům nyní neustupovat a neukázat sebemenší zaváhání. Prezident byl zúčastněnými žádán, aby nečinil žádná rozhodnutí před jednáním s odstupujícími ministry.

Poté, co se všichni pozdě v noci rozešli, odešel Ripka spolu s Drtinou k předsedovi sociálnědemokratické strany Laušmanovi, který měl nazítří předsedat výkonnému výboru své strany. Rozhovor, jehož účastníky byli také sociálnědemokratický generální tajemník Blažej Vilím a poslanec Vilém Bernard, nebyl nijak povzbudivý a Laušman byl velice váhavý. Ripka dokonce – poté, co Vilím argumentoval, že by ministři měli demisi odvolat, nebo aby se uvažovalo o výměně některých ministrů – připustil možnost výměny národněsocialistických členů vlády s výjimkou Drtiny, který byl středem nespravedlivých komunistických útoků a který měl dokončit boj proti komunizaci policie, a za podmínky, že také komunisté přistoupí na výměnu některých svých zástupců, například ministra zemědělství Júlia Ďuriše. Nazítří Laušman však Majerův návrh na demisi nepodpořil. Diskuze byla dlouhá, domů se Ripka vrátil až před pátou hodinou ranní. Brzy se vypravil do redakce Svobodného slova, ale to už byl pod kontrolou – před domem stáli dva uniformovaní policisté se samopaly a dva policisté v civilu.

V redakci spolu s Petrem Zenklem, který se vrátil z Olomouce, a dalšími netrpělivě čekali na telefonickou zprávu, která je měla povolát na Hrad. Vladimír Krajina později vzpomínal, že bylo cítit ve vzduchu, že Zenkl byl na Moravě příliš dlouho a že tam snad ani neměl odjíždět. Měl však k tomu svolení předsednictva z 20. února.⁶⁹⁶

Nakonec se k prezidentovi dostali až ve čtyři hodiny odpoledne, přičemž měli zprávy o tom, že ještě dopoledne byl na Hradě znovu Gottwald s Noskem. Od pátku 20. února až do pondělí 23. února odpoledne tedy prezident hovořil jen s komunisty a sociálními demokraty s výjimkou Majera, který představoval pravé křídlo sociální demokracie. Na Hradě sdělil prezident Zenklovi, Stránskému, Drtinovi a Ripkovi, že řekl Gottwaldovi, že to, co dělají, je převrat a že si to nenechá líbit. Ujistil přítomné,

---

⁶⁹⁵ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 222-226 a 242-245. Cit. dle s. 224.

⁶⁹⁶ Kaplan, K.: Pět kapitol o Únoru, c. d., s. 418.

že nepřijme podané demise a že budou-li komunisté naléhat, aby se podřídil jejich požadavkům, odmítne to učinit a raději bude sám abdikovat.⁶⁹⁷

Pro uklidnění veřejnosti navrhl Ripka, aby prezidentská kancelář vydala okamžitě krátké komuniké, z něhož by lidé poznali prezidentovo stanovisko. Beneš souhlasil a požádal Ripku, aby tento text připravil. To Ripka ihned učinil a prezident ho beze změny schválil. V komuniké se uvádělo, že prezident republiky v nejbližších dnech promluví k celé veřejnosti a jasně vyloží své stanovisko. Ujistil, že se jako vždy důsledně řídí zásadami parlamentní demokracie a podporuje snahu všech stran Národní fronty o dohodu tak, aby se obnovila spolupráce celé Národní fronty. Komuniké bylo vysíláno téhož večera v rozhlase a druhý den vyšlo v novinách.

Ripka se také snažil rozptýlit možné obavy v souvislosti se zprávami šířenými komunisty, že se u československých hranic shromažďuje Rudá armáda. Prezident v zásadě souhlasil s Ripkou, že Sověti budou československé komunisty podporovat politicky, ale že s ohledem na mezinárodní okolnosti nebudou zasahovat vojensky, ale vyloučit to nemohl. V takovém případě, odpověděl Ripka, by bylo jasné, že bychom byli poraženi, ale celý národ a svět uvidí, že jsme podlehlí síle, a bude zřejmé, že komunistický režim byl vnucen a že se Československo stalo obětí agrese, proti níž se samo nemohlo bránit.⁶⁹⁸ Ripka také důvěřoval a spoléhal na československou armádu. Již dříve v únoru se setkal s Helioldem Píkou a dotazoval se ho na spolehlivost československé armády pro případ, kdyby komunisté chtěli podniknout nějakou akci. Píka mu odpověděl, že by armáda respektovala rozkaz, který by obdržela od svého vrchního velitele, tedy prezidenta Beneše.⁶⁹⁹

Téhož dne, 23. února, dorazil Ripka na zasedání ústředního výboru sociální demokracie. Byla zde ještě jakási naděje, že dojde k rozkolu, který umožní alespoň samostatnou demisi V. Majerovi. Ripka s ním hovořil o možnosti promluvit k účastníkům, ale to se nakonec nepodařilo.

Dne 23. února komunisté prostřednictvím policejního aparátu a akčních výborů přistoupili otevřeně k nezákonným praktikám. Represe doprovázené administrativními zákroky se od téhož dne staly významným faktorem ve vývoji.

---

⁶⁹⁷ Tamtéž, s. 227 a 230.

⁶⁹⁸ Tamtéž, s. 231 a 233. Cit. dle s. 233.

⁶⁹⁹ ABS, 302-37-1, Znalecký posudek v trestní věci div. gen. Heliodor Pika, s. 24.

Jednalo se o výnosy a příkazy ministerstva vnitra jasně nedemokratického a protiústavního charakteru – omezování a zakazování činnosti nekomunistických stran (omezení práva spolčovacího a svobody slova), prohlídka v ústředním sekretariátu národněsocialistické strany, která měla – nakonec bez úspěchu – zajistit důkazy o protistátní činnosti, zavádění předběžné cenzury, zastavení malého pohraničního styku s Rakouskem a západním Německem, hlášení jmen osob odlétajících z Ruzyně, výnos ministerstva vnitra, aby nebyla brána v potaz došlá oznámení o shromáždění lidu, pokud je svolala národněsocialistická strana.⁷⁰⁰

Oblastní úřadovně StB v Praze přišel téhož dne (23. února) rozkaz od Jana Hory z Ústředí StB střežit Ripku, další ministry a poslance. Z důvodu nedostatečného počtu vozidel se tak mělo dít nadále zjevně, to je prohlášením se orgánů za osobní stráž.⁷⁰¹

Ripkovi a dalším demisionujícím ministrům byl znemožněn přístup do jejich ministerstev. Akční výbory Národní fronty v ministerstvech školství, zahraničního obchodu a dopravy vyzvaly Stránského, Ripku a Ivana Pietora, aby opustili úřad. Všichni se podřídili. Ripka věděl, že je konec nadějí na úspěch. Okolo 13. hodiny pozval k sobě do pracovny Evžena Löbla a žádal ho, aby tlumočil Gottwaldovi, Noskovi a Dolanskému, že jako politik uznává, že bitvu prohrál, že nepociťuje jako politik ani jako člověk žádný resentment, že jako poražený politik jde do soukromí, a když mu to režim dovolí, že by rád působil na univerzitě. Podle Löblova záznamu zdůraznil, že z něho nebude emigrant a že nepůjde proti republice. Uvedl, že by považoval za chybu, kdyby byly přerušeny všechny styky se západem.⁷⁰²

V úterý 24. února se Ripka spolu s ostatními národněsocialistickými ministry zúčastnil společné schůze svolané výkonným výborem strany, na které bylo přítomno na dvě stě delegátů z Čech a Moravy. Ministři podali výklad vzniku, příčin a průběhu krize. Delegáti schválili rozhodnutí vyvolat krizi podáním demise.⁷⁰³ Ozývaly se i hlasy opačné – aby byla demise odvolána a aby se s komunisty jednalo o novém složení vlády, i za předpokladu, že by se jednalo za národní socialisty o jiné osoby.

---

⁷⁰⁰ Kaplan, K.: Pět kapitol o Únoru, c. d., s. 448-451.

⁷⁰¹ Šindar, J.: Zemřel pod cizím jménem. Dramatický závěr života Jana Šrámka. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 39.

⁷⁰² Kaplan, K.: Pět kapitol o Únoru, c. d., s. 419.

⁷⁰³ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 254.

Byl to hlas Aloise Neumanna, který prosazoval stanovisko budějovického kraje vstoupit do vlády za všech okolností. Nikdo ho však nepodpořil.

Dne 25. února 1948, už za pochodu lidových milicí pražskými ulicemi a za hrozby generální stávkou, byli zástupci stran, jejichž ministři podali demisi, informováni prezidentskou kanceláří, že předseda vlády Gottwald ještě téhož dne předloží návrh nové vlády. Byli žádáni, aby byli připraveni, že je k sobě zavolá prezident, který se s nimi chtěl poradit. Před čtvrtou hodinou se Zenkl, Drtina, Krajina, Firt a Ripka sešli u Stránského, aby tam čekali na telefon, který je měl zavolat k prezidentovi. Když se nikdo neozýval, volal Ripka v dopoledních hodinách na Hrad, aby se zeptal, budou-li přijati ještě ten den. Vyslechl si však odpověď, že prezident právě dal svůj souhlas se složením nové vlády navržené Gottwaldem.⁷⁰⁴ Na Hrad vyslaný Krajina neměl úspěch a prezidentem přijat nebyl. Ripka byl přesvědčen, že o postupu komunistů nemohlo být rozhodnuto bez souhlasu Moskvy. Jeho bezprostřední, emotivní reakci na prezidentův souhlas se složením vlády a jeho odmítnutí přijmout národněsocialistické ministry zaznamenal později Julius Firt: „Tak já pro historii konstatuji: president republiky dr. Edvard Beneš odmítá přijmout odstupující ministry, mezi nimiž jsou lidé, kteří zasvětili celý svůj život podpoře jeho politiky. Tímto nevládným aktem nepřímou potvrzuje všechna obvinění vržená na nás komunistickou luzou a také nás ohrožuje, možná i na životech. Řekli jsme prezidentovi jasně, že nám nezáleží na funkcích, ba ani na životě, ale pouze a jedině na republice a na jejích demokratických rádech, které president tímto svým aktem sám porušuje.“⁷⁰⁵

Ještě 25. února napsal prezidentovi dopis, který však nese přijímací datum prezidentské kanceláře 27. února, takže už bezprostřední dění ovlivnit nemohl. Žádal v něm, aby prezident demisi a návrh nové vlády nepřijímal, s tím, že podle vedení národněsocialistické strany se jmenování vlády může uskutečnit až po parlamentních volbách a oznamoval, že přijetí členství v nové vládě bude automaticky znamenat vyloučení ze strany.⁷⁰⁶ Svým obsahem byl dopis v dané situaci spíše deklaratorním vyjádřením nesouhlasu než argumentem, který by mohl názor prezidenta ovlivnit.

---

⁷⁰⁴ Tamtéž, s. 258-259.

⁷⁰⁵ Cit. dle: Brod, T.: Osudný omyl Edvarda Beneše 1939–1948. Československá cesta do sovětského područí. Praha, Academia, 2002, s. 663.

Po 25. únoru 1948 se Ripka, obdobně jako další odstoupivší ministři, ocitl v naprosté izolaci. Jeho byt byl hlídán, telefon přerušen a pošta zdržována. 25. února byl také oficiálně prezidentem republiky zproštěn úřadu ministra zahraničního obchodu⁷⁰⁷ a následujícího dne formuloval jménem národněsocialistických ministrů prohlášení určené národněsocialistické straně, v němž se ministři vzdávají všech politických mandátů – tedy na prvním místě poslaneckého mandátu – a funkcí, stejně jako čestných občanství a jiných funkcí v různých spolcích, institucích a korporacích. Deklarovaným důvodem byla nemožnost svobodně sloužit po politickém obratu národním, demokratickým a socialistickým cílům a osobní nemožnost přizpůsobit se podmínkám, za nichž budou nyní politické strany smět vyvíjet svou činnost. Prohlášení obsahovalo otevřené přiznání, že nemají moc, pouze svědomí a přesvědčení v dobrou a spravedlivou věc, a ani jakýkoli prostředek proti křivému nařčení před celou veřejností z toho, že jejich politický postup je zradou a reakcí.⁷⁰⁸ Dne 3. března byl na návrh akčního výboru Filozofické fakulty UK zbaven ministerstvem školství docentury.⁷⁰⁹

Hubert Ripka i později, v poúnorovém exilu, odmítal argument, že se neměla riskovat přímá srážka s komunisty a že se jim mělo ustoupit.⁷¹⁰ V takovém případě by podle jeho názoru zase byli národní socialisté napadáni za to, že připustili, aby komunisté nerušeně postupovali za svým cílem zmocnit se vlády. Přiznával, že si byl vědom toho, že se riskuje prohra v případě, že se komunisté dovolají pomoci Sovětů. Spoléhal však na to, že Beneš by za takové situace učinil apel na armádu. Připouštěl, že by i v takovém případě podlehl, ale zůstával přesvědčen, že je vždy lépe podlehnout v nerovném boji než bez boje kapitulovat. Bez ohledu na to, bylo podle Ripky v každém případě nutné celým postupem demokratického tábora ukázat demokratickému světu i většině lidí doma, že se komunisté mohou zmocnit vlády jen s použitím násilných prostředků a za podpory Moskvy. Ne s úplně potřebným nadhledem tvrdil, že se tento důkaz podařil, přestože jeho účinnost byla zmenšena tím, že prezident Beneš podepsal Gottwaldovu vládu. Odmítal svalování viny

---

⁷⁰⁶ Kaplan, K: Poslední rok prezidenta. Brno, Doplněk, 1994, s. 30.

⁷⁰⁷ NA, f. AHR, k. 45, 1-1-256-1o (v příloze).

⁷⁰⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01462, 26. 2. 1948, Prohlášení předsednictva ČSNS (v příloze).

⁷⁰⁹ Sdělení děkana ze dne 3. března 1948, č.j. 3451/47/48-B/K1 je v příloze (uložení NA, f. AHR, k. 82, inv. č. 1-108-2).

na ministry Zenkla, Stránského, Drtinu, Šrámka a sebe, kteří podle jeho slov v boji s komunismem exponovali všechno do poslední chvíle a aby se zároveň vyvíňoval prezident, který Gottwaldovu vládu přijal.⁷¹¹ Byla to svým způsobem názorová reminiscence na mnichovskou krizi. Ripka byl ochoten, ba žádal či směřoval své úsilí, k otevřenému střetu za cenu rizika a možných obětí. Ani v jednom případě, jeho – z pohledu prezidenta republiky – radikální názor na řešení krizové situace nepřevážil.

Ripka byl až do smrti přesvědčen, že jinou politiku národní socialisté dělat nemohli a bral za ní svůj díl odpovědnosti. Postup nepovažoval za zbrklý nebo neuvážený. Hlásil se k tomu, že byl hlavním autorem plánu, podle něhož se jednalo a postupovalo. Je však zřejmé, že způsob, jakým krize vyvrcholila, a tato varianta mohla – respektive měla – být očekávána a někteří (například Jan Šrámek) na ni, ovšem bez větší pozornosti ze strany národních socialistů, upozorňovali. 25. únor 1948 tak dotvořil vnitropoliticky to, co z mezinárodněpolitického hlediska v létě 1947 načrtlo odmítnutí Marshallova plánu. Je jisté, že se komunisté chystali na převzetí moci, ale nikoli v takto blízké době. Neobratnosti nekomunistických stran a nedomyšlenost všech eventualit komunisté využili. Hozenou rukavičku Gottwald zvedl a již nepustil. Na zasedání předsednictva ústředního výboru KSČ prohlásil k demisi lapidárně: „Aby pánbůh ráčil, a ta blbost je neopustila.“⁷¹² Už se nikdy nedozvíme, jak by dopadly květnové volby v roce 1948⁷¹³ – pokud by komunisté z důvodu obav o jejich výsledek nepřistoupili již dříve ke skutečnému puči – a jaký vývoj by následoval po nich. Ne zcela jednoznačně se však bez další argumentace přijímá názor, že v Únoru šlo v zásadě o podobu či průběh střetnutí, nikoliv o možnost jiného výsledku než toho, k němuž došlo (tedy vítězství komunistů). V případě, že by první krok museli udělat komunisté – tedy například pokusem o ozbrojený puč z vlastní iniciativy (nebo puč pod hrozbou použití zbraní) – nelze vylučovat jiný poměr politických sil doma (především postup sociálních demokratů), a tedy předjímat další vývoj situace.

---

⁷¹⁰ Zejména Ferdinand Peroutka naopak vytýkal ministrům, kteří podali demisi, že měli jako ti, kteří nejsou schopni komunisty přemoci, krizi spíše prodlužovat. Srov.: Peroutka, F.: Byl Edvard Beneš vinen? Praha, H&H, 1993, s. 19.

⁷¹¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 39, inv. č. 01503, 9. 4. 1949, Problém důvěryhodnosti RSČ.

⁷¹² Cit. dle: Hora, O.: Svědectví o puči, c. d., s. 427.

⁷¹³ Výsledek výzkumu veřejného mínění provedený v lednu 1948 signalizoval pokles počtu voličů komunistické strany na 28 %. Srov.: Broklová, E.: Politický systém v Československu 1945-1948, s. 84. In: Kokošková, Z., Kocian, J., Kokoška, S.: Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody. Sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války. Praha, NA a ÚSD AV ČR, 2005.

Ačkoli se Hubert Ripka považoval za duchovního otce politického postupu proti komunistům, a do značné míry jím i fakticky byl, neměl ani on předpoklady a schopnosti strhnout na svoji stranu široké masy. Zastával názor, že jedině realizace taktiky smluvního vztahu se Sovětským svazem, vyjednávaného za války v Londýně, a poválečná spolupráce s komunisty, vedla k tomu, že Československo nebylo zkomunizováno již v roce 1945. Důsledně odmítal přijmout jakýkoli díl spoluzodpovědnosti za nerozhodnost prezidenta Beneše a také postoj Jana Masaryka, který podle Ripky znejišťoval veřejnost. Kritizoval prezidenta za to, že když nechtěl riskovat občanskou válku aktivním odporem proti komunistům, přijal Gottwaldovu vládu bez souhlasu, ba vědomí, ostatních a že se svůj postup nepokusil vysvětlit ani následně.

8. 2. Útěk a pátrání Státní bezpečnosti

Zpočátku se Ripka domníval, že bude možná varianta odejít z politiky a působit dále na univerzitě, což se záhy ukázalo jako nereálné. Jakékoli přípravy k odchodu však byly komplikovány tím, že byl neustále sledován. Nakonec se mu podařilo dostat do styku s lidmi, kteří byli ochotni při útěku do zahraničí pomoci. Přípravy byly skončeny 19. března 1948. Noémi s dětmi odešla toho dne z domu pěšky a on sám asi o půl hodiny později autem s tím, že jede na návštěvu do centra Prahy. Tam unikl policistovi v civilu, který ho hlídal. Jednalo se o Viléma Hurťáka, který ho měl ten den spolu s Václavem Rezlerem na starosti.⁷¹⁴ Hurťák podal k věci následující hlášení: „(...) O 18.10 hod. nechal si dr. Ripka přistaviti osobní auto značky Citroen P-3170 s tím, že chce vykonati návštěvu na Václavském nám. Nasedl jsem společně s dr. Ripkou do auta a odjeli jsme směrem do vnitřní Prahy. Zastavili jsme na Václavském nám. před hotelem Šroubek. Dr. Ripka vystoupil a procházel se mezi lidmi po chodníku, asi do 20.10 hod. Jmenovaného jsem nespustil z očí a neustále jsem chodil za ním. Dr. Ripka o tom věděl. Asi kolem půl deváté přišel ke mně a ohlásil mi, že půjde na návštěvu k Marii Schneiderové, bytem v Praze II, Václavské nám. 7. Skutečně do domu vešel. Šel jsem za ním. Zůstal (jsem) státi u vchodu, abych mohl pozorovati, kdy(by) chtěl odejít, zatímco dr. Ripka šel do 3. poschodí, kde uvedená Schneiderová bydlí. Asi za 10 min. se vrátil a u vchodu mně oznámil, že

si ještě musí zajít k firmě Kvoch se sídlem v témže domě ve druhém poschodí. Viděl (jsem), jak se skutečně do druhého patra vrací, tam se zdržel asi 20 min. Potom odešel z poschodí dolů, zabočil na dvůr a úzkou uličkou, která ústí ze dvora do Jindřišské ul. Já jsem jej okamžitě sledoval. Kam míří, mi ovšem neřekl, pozoroval jsem však, že zrychluje krok. Když vyšel rychle ze vchodu do Jindřišské ul. brankou, která byla otevřena, zabočil rychle vlevo směrem k Václavskému nám. V tomto okamžiku jsem jej sledoval, avšak vzhledem k velkému počtu proudících lidí na chodníku jsem jej ztratil z dohledu, takže jsem již nemohl pozorovati, kam odešel. Podotýkám, že v uvedeném místě není umístěna pouliční svítlna a místo je spíše ve tmě. Okamžitě jsem pátral pečlivě, zdali jej neuvidím, což se mi však nepodařilo.⁷¹⁵ Hurťák doplnil, že zjišťoval, zda Ripka skutečně byl u osob, o nichž mu říkal, a zjistil, že ač v domě skutečně bydlí, Ripka u nich nebyl a ani ho vůbec neznají.

Státní bezpečnost okamžitě věděla, že se něco připravuje. Aniž by to Ripka věděl, měla již 19. března také informaci, že ze svých domovů v odpoledních hodinách odjeli a už se tam nevrátili Jan Šrámek a František Hála.⁷¹⁶ Odlet byl plánován na 20. března, ale nakonec byl přeložen až na následující den. Bylo vyhlášeno pátrání, v rámci něhož bylo dne 21. března 1948 ve dvě hodiny ráno zastaveno v Rakovníku auto přijíždějící od Prahy. Při perlustraci bylo zjištěno, že vůz je obsazen francouzskými státními příslušníky, a to tajemníkem francouzského velvyslanectví Pierem Carlesem, obchodním atašé téhož velvyslanectví Gudinem du Pavillonem, jeho tajemníkem Jiřím Grafem a Louisem Desportesem. Vzhledem k tomu, že nebylo při kontrole zjištěno nic podezřelého, byl vůz i s posádkou propuštěn. Těžko si však v té době představit podezřelejší situaci, než auto v Rakovníku ve dvě hodiny ráno s osobami z francouzského velvyslanectví.

Kolem sedmé hodiny ranní dne 21. března 1948 zpozorovali příslušníci asi dvacetičlenné pracovní brigády, která byla nasazena v bezprostřední blízkosti letiště rakovnického aeroklubu, že nad letiště směrem od Plzně přiletělo ve výši zhruba tři sta metrů jednomotorové letadlo, které, když dosáhlo úrovně letištní plochy, se sneslo do výše asi 30 až 50 metrů nad zem, dvakrát zakroužilo a posléze odlétlo

---

⁷¹⁴ ABS, 305-60-1. Kornel Karel a spol. – trestní oznámení – závěrečná zpráva, 30. března 1948. Dr. Kornel byl právní zástupce J. Šrámka, který se podílel na přípravě jeho a Hálova útěku, a ABS, 305-365-3.

⁷¹⁵ ABS, 305-365-3. Služební hlášení hlídky č. 7, štržm. Vilém Hurťák a Václav Rezler.

zpět. Příslušníci této brigády následně oznámili na policejní stanici v Rakovníku, že se na záchodku na letišti skrývají dva neznámí muži. Jednalo se o Šrámka a Hálu. Na místě byla policisty nalezena mimo jiné polní radiostanice. Zhruba v půl desáté dopoledne byli v rámci pátrání v okolí letiště zadrženi v nedaleké obci Senomaty tři členové francouzského velvyslanectví řidič J. A. Jacob, lékařka F. J. Fresnelová a zástupce francouzského vojenského atašé kpt. G. Vincent, kteří přijeli zřejmě z důvodu odloženého odletu s potravinami. Jan Šrámek během výslechu uvedl, že se na letišti předchozího dne sešli i s Ripkou, který podle jeho výpovědi odešel ráno neznámo kam.⁷¹⁷ O tom, že Ripka ráno odešel, vypověděl také Fr. Hála.⁷¹⁸

Příslušník pracovní brigády Bohuslav Maur 21. března na stanici SNB vypověděl, že asi od půl sedmé kopali nedaleko letiště díry na stromky a že po krátké chvíli spatřili od obce Senec přilétající jednomotorové letadlo tmavozelené barvy, podobné československému letadlu tzv. Čáp. To obkroužilo dvakrát letiště a odletělo směrem k Zavidovu. Maur asi za deset minut nato zlomil násadu od lopaty a odešel pro náhradní násadu do hangáru. Když přišel k záchodku v těsné blízkosti hangáru, spatřil v předsínce ležet přikrývky, dvě lahve od piva a kus salámu. Na záchodku pak uviděl dva slušně oblečené muže. Svě zjištění sdělil ostatním brigádníkům, kteří následně záchodek obstoupili a vyzvali muže, aby vyšli ven. Vzhledem k tomu, že neuposlechli, odjel jeden z brigádníků na kole do továrny Zbrojovky, odkud byli přivoláni policisté.⁷¹⁹

Při pozdějším výslechu vypověděl předseda místního národního výboru v Lubné Josef Bechyně, že kolem desáté hodiny dopolední dne 21. března si povšiml u lesa neznámého muže, který tam byl ještě kolem poledne. Na svrchníku měl spadané jehličí a podle popisu šlo zřejmě o Ripku. Stejného muže popsala rovněž Anna Soukupová, když se jí před nádražní budovou dotazoval, kdy odjíždí vlak na Mladotice. Poté podle výpovědi odešel směrem k obci Lubná, ale asi po sto metrech cesty zůstal stát a svědkyně nemohla uvést, kam z místa odešel.

Ripka sám se až při cestě autem z Prahy na letiště u Rakovníku dozvěděl, kam jede. Noc měl přečkat v lese a druhý den měl s přáteli – tedy Šrámkem a Hálou

---

⁷¹⁶ ABS, 305-60-1.

⁷¹⁷ ABS, 305-365-3, Pokračování v protokolu s dr. Janem Šrámkem, 23. března 1948, list 4.

⁷¹⁸ Tamtéž, Záznam o výpovědi Msgre Hály na odd. SNB v Rakovníku, 21. března 1948.

⁷¹⁹ Mikulka, R.: Okolnosti prvního pokusu Huberta Ripky o útěk do emigrace v roce 1948. In: Vlastivědný věstník moravský 53, 2001, s. 295.

– opustit Československo letadlem. Po zimní noci (z 19. na 20. března) se však letadla nedočkali. Bez možnosti rozdělení ohně, aby na sebe neupozornili, museli mrznout ještě další noc.⁷²⁰ Za svítání pak dle jeho výpovědi nastalo zděšení, když se k nim začalo přibližovat asi dvacet lidí, o nichž byl přesvědčen, že jsou příslušníky policie. Zanedlouho se ozvaly motory blížícího se letadla. Situace byla zoufalá, letadlo dvakrát přelétlo nad loukou, a pak zmizelo.⁷²¹ Je pravděpodobné, že jeden z Francouzů, když uviděl přicházející osoby, dal vysílačkou pilotovi letadla pokyn, aby nepřistával.⁷²²

Ripka si byl dle svého pozdějšího líčení vědom, že už mu příliš naděje na záchranu nezbývalo. Neměl co ztratit, a tak se vydal přes pole k nejbližší silnici. Neznámým krajem se dostal až k železniční trati, kde po nějaké době narazil na malé nádraží. Podařilo se mu dojet ke svému cíli, aniž by ho někdo poznal. Spojil se s přáteli, kteří mu pomáhali s přípravou útěku. Ti byli přesvědčeni, že byl zatčen spolu s ostatními: „Doufám, že budu jednou moci vypravovat zbytek této příhody a poděkovat všem, jejichž statečnost a oddanost mi umožnila druhý útěk“, zakončoval Ripka líčení epizody.⁷²³ Jak později u jiné příležitosti uváděl, byl o tom, co a jak se s nimi při útěku dělo, velmi dobře informován tehdejší politický ředitel Quai d'Orsay M. Chauvel⁷²⁴, přičemž iniciativa dostat J. Šrámka a další do Francie měla vzejít přímo od předválečného ministra zahraničních věcí G. Bidaulta, a organizovala ho francouzská tajná služba SDECE pod vedením H.-A. Ribiera. S útekem byl v Praze seznámen velvyslanec Maurice Dejean, konkrétně ho připravovali již zmínění obchodní atašé Gudin du Pavillon, zástupce vojenského atašé G. Vincent, Louis Desportes, tajemník velvyslanectví Pierre Carles a dále generál Julien Flipo.⁷²⁵

Již dne 20. března 1948 bylo po Šrámkovi a Ripkovi vyhlášeno pátrání z důvodu podezření, že se pokusí o ilegální přechod státní hranice. V pohraničních okresech mělo dojít k důkladné prohlídce všech vozidel přejíždějících hranice, a to včetně vozů s diplomatickou značkou. Téhož dne, kdy Ripka utekl z místa plánovaného odletu, tedy 21. března 1948, byly v odpoledních hodinách vyrozuměny

---

⁷²⁰ Někjaké jídlo a pití jim přinesli francouzští pomocníci. ABS, 305-365-3, Protokol sepsaný dne 21. března 1948 Msgre Františkem Hálou, s. 9.

⁷²¹ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 277-279.

⁷²² Šindar, J.: Zemřel pod cizím jménem. Dramatický závěr života Jana Šrámka, c. d., s. 70.

⁷²³ Ripka, H.: Únorová tragédie..., s. 280.

⁷²⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, 7-13, 1955, Noemi Ripková, II., 0-60. Dopis H. Ripky z 8. června 1955.

⁷²⁵ Šindar, J.: Zemřel pod cizím jménem. Dramatický závěr života Jana Šrámka, c. d., s. 49 – 54.

úřadovny StB v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, že se zcela určitě zdržuje na území ČSR. V případě zastižení měl být zadržen.⁷²⁶ Zvláštní razie v rámci pátrání po Ripkovi – ale i jeho manželce a dětech – měla být provedena v okresech Rakovník, Podbořany, Louny, Rokycany, Slaný, Beroun, Kralovice a Kladno, a dále v okresech směrem na Karlovy Vary a směrem na severozápad. Kontroly se týkaly chat, cihelen, nádraží, zastávek, hostinců, hotelů a podobně.⁷²⁷

Informace se začaly rychle sbíhat. Dne 23. března hlásila do Prahy stanice SNB v Kostelci nad Černými lesy, že Ripka ani nikdo z jeho rodiny v Kostelci není. Počátkem dubna byla provedena v Kostelci domovní prohlídka u Hlouškových, kteří za války pomáhali Ripkově matce. Možnosti jeho pobytu byly ověřovány také v Praze. Státní bezpečnost navštívila téhož dne bývalou Ripkovu manželku Bohumilu Pešlovou, která bydlela toho času v ulici Na Folimance. Pešlová uvedla, že Ripka byl u ní jen jednou, a to v roce 1945 po příjezdu ze zahraničí, a od té doby ne. Po prohlídce bytu vdova po Antonínu Pešlovi vypověděla, že Ripka má jako svého důvěrného přítele univerzitního profesora Josefa Borovičku a jakéhosi Axamita v Kostelci nad Černými lesy. Uvedla také, že Ripka jezdil o svátcích do Orlických hor, kde byl ubytován v hotelu Šerlišský mlýn nebo Masarykova chata. Příslušníci dorazili také k Ripkově matce do bytu v pražské ulici Nad Královskou oborou. Paní Ripková prohlásila, že Hubert u ní byl naposledy 19. března a že odešel asi v půl šesté odpoledne. Podle výpovědi se nezmínil, že by chtěl někam odcestovat a že na něm nepozorovala nějaké vzrušení. Až následující den večer jí sdělila služebná Marie Mikulášková, která přišla z Ripkova bytu, že někam s celou rodinou odjel. Matčin byt byl prohlédnut, ale nic podezřelého nebylo zjištěno. V době prohlídky přišla na návštěvu slečna Malátková, bytem v Jičínské ulici, jejíž byt, jak vyplývá ze zprávy, byl pod jinou záminkou ihned prohlédnut, ovšem rovněž bez úspěchu.⁷²⁸ Další náhlá kontrola byla u Ripkovy matky v bytě provedena 1. dubna 1948.

Již v době, kdy se Ripka s ostatními skrýval v lese v neúspěšném očekávání příletu letadla, byla provedena domovní prohlídka ve vile v Bubenečské ulici a vyslechnut personál. Uváděným důvodem bylo pátrání po listinném, tiskovém a jiném materiálu pocházejícím z protistátní trestné činnosti. Služebná Marie Rozhoňová, vypověděla, že se paní Ripková vrátila 19. března z Francouzského

---

⁷²⁶ ABS (S), T 1628, Dálnopisná zpráva Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Praze, 21. 3. 1948, 15.10 hod. a ABS, B 1_12, inv. j. 29, telegram MV č. 6.002.

⁷²⁷ ABS, B 1_12, inv. j. 29.

institutu kolem šesté hodiny večerní, vzala děti a odešla s nimi pěšky, kam to nevěděla, jen jí řekla, že jdou na čaj a aby připravila večeři, že přijdou po osmé hodině. Ripka pak okolo sedmé hodiny večerní odjel s řidičem Brožkem a řekl jí, že jde ke svému lékaři a že se vrátí před osmou. Rozhoňová uvedla, že osobním lékařem Ripky byl Firt, který však od demise k Ripkům nedocházel. Kterého lékaře konkrétně Ripka myslel, když z domu odcházel, nevěděla. Ferdinand Brožek se dle výpovědi služebné vrátil do vily zhruba půl hodiny po půlnoci již v doprovodu příslušníka SNB.⁷²⁹ Brožek byl předveden k výslechu na ministerstvo vnitra⁷³⁰ a byla u něj provedena domovní prohlídka, jejíž výsledek byl negativní. Z domovní prohlídky ve vile Ripkových z 20. a 21. března byl vypracován podrobný protokol se seznamem nalezených cenností a také písemného materiálu, který měl být prohlédnut. Jednalo se o šestnáct beden, včetně kufrů. Dne 23. března byla vila, poté co byl odvezen všechen listinný materiál na ministerstvo vnitra, zapečetěna.⁷³¹

Ještě před polednem dne 23. března 1948 došla do Prahy zpráva z pobočky StB na Kladně, že Ripka měl odjet dne 22. března ráno vlakem – dle telegramu z Rakovníka – do Prahy-Dejvic, kam si měl koupit jízdenku. Ripka měl být poznán průvodčím podle předložené fotografie.⁷³² Pátrání pokračovalo dne 24. března, kdy byl proveden výslech osob na nádraží v Dejvicích. Podle informací od přednosta stanice však nebylo na nádraží o příjezdu Ripky nic známo. Přednosta uvedl, že sice chodí ke každému vlaku, ale že nemůže říci, zda Ripka v uvedený den na nádraží přijel či nikoli. Z předmětného vlaku, který do Dejvic přijížděl v 7:54 hodin, vystupovalo na nádraží denně až sto osob, většinou dělníků, takže možnosti zaregistrování konkrétní osoby byly omezené. Průvodčími vlaku byli Václav Rohla a Rudolf Strnad, kteří měli být vyslechnuti ještě téhož dne v 17:41 hodin, po svém příjezdu na Masarykovo nádraží. Tentýž den byly provedeny domovní prohlídky u vrchního ředitele MZO Adolfa Hajčmana, sekčního šéfa MZO Prokopa Voskovce, člena prezidia MZO Otokara Špačka a bývalé Ripkovi osobní tajemnice Outratové-Horské. K prohlídce u P. Voskovce si vyšetřovatelé poznamenali, že podle výpovědi jeho manželky byl u nich Ripka naposledy na návštěvě dne 13. března a že při hovoru byl trochu zaražen, ale neříkal nic o své další činnosti. Rozhodně popřela, že

---

⁷²⁸ ABS (S), T 1628, Zpráva Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Praze, 23. 3. 1948.

⁷²⁹ Tamtéž, Protokol Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Praze sepsaný ve vile H. Ripky, 21. 3. 1948, č.j.: 604 taj/48.

⁷³⁰ Tamtéž, Zpráva Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Praze, 23. 3. 1948.

⁷³¹ Tamtéž, Úřední záznam Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Praze, 25. 3. 1948.

by něco věděla o jeho současném pobytu, její tvrzení se však vyšetřovatelům nezdálo pravděpodobné, protože při rozhovoru byla značně rozrušena.⁷³³

Dne 24. března proběhla ještě domovní prohlídka v bytě Františka Stráneckého, dále v bytě Josefa Linharta, jehož manželka byla Ripkovou sekretářkou, v bytě Eduarda Melichara, jehož dcera byla zaměstnána v ministerstvu zahraničního obchodu, profesora Josefa Borovičky a také u Maxmiliána Bittermana, vše ovšem bez konkrétní stopy. Po příjezdu na Masarykovo nádraží byli vyslechnuti průvodčí předmětného vlaku z Petrovic–Zavidova do Prahy Václav Rohla a Rudolf Strnad. Ani jeden z nich o Ripkově cestě nic nevěděl, stejně jako o tom, který z průvodčích vlaku nebo zřízenců učinil o příjezdu Ripky do Prahy hlášení Státní bezpečnosti na Kladně. Na základě dotazu na Kladno bylo zpřesněno, že Ripka měl nastoupit do vlaku již ve výchozí stanici Petrovice–Zavidov, nikoli tedy až v Rakovníku. Z Kladna bylo také sděleno, že Ripka byl poznán s určitostí, jak vypovědělo několik osob, jméno průvodčího však nebylo v dané chvíli známo, protože s příslušným spisem jel vedoucí pobočky Státní bezpečnosti na Kladně do Prahy na ministerstvo vnitra.

Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze dne 24. března 1948 taktéž připravila zprávu, podklad vytvořený na základě výpovědi Josefa Pommera, jednatele závodní rady na ministerstvu zahraničních věcí a člena akčního výboru, který měl být základem Ripkova obvinění. Podle důvěrného sdělení J. Pommera věděli jím uvedené osoby o různých podvodných machinacích prováděných na ministerstvu zahraničních věcí v době Ripkova úřadování, konkrétně při vývozu jablonecké bižuterie a také chmele, při čemž měl stát přicházet o velké finanční obnosy. Podle Pommera měli o těchto aktivitách vědět osobní sekretářka Věra Linhartová, ministerský rada Jan Horský, František Stránecký, Prokop Voskovec, M. Bitterman, Adolf Hajčman, Otokar Špaček, bývalá sekretářka Eva Outratová-Horová a korespondentky M. Blažková, Jarmila Melicharová a Vlasta Humpálová.⁷³⁴ Je zřejmé, že kdyby Ripka neuprchl, postavili by ho komunisté před soud.

Následujícího dne ráno byla Ripkova sekretářka Věra Linhartová zastižena při další akci Státní bezpečnosti v bytě ministerského rady Jana Horského, s jehož

---

⁷³² ABS (S), T 1628, telegram č. 843 a ABS, 305-365-3, č.j.: 6278.

⁷³³ Tamtéž, Zprávy Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti, 24. 3. 1948.

⁷³⁴ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zpráva ze dne 24. března 1948.

manželkou byla blízkou přítelkyní. Ale ani ona nevěděla, respektive neřekla žádné bližší okolnosti o Ripkově pobytu. Při pátrání neměla být opomenuta žádná možnost, a tak 25. března odešla z Bartolomějské ulice taktéž zpráva Oblastní úřadovně StB v Hradci Králové s pokynem k pátrání po Ripkovi v souvislosti s jeho pobytu na Šerlišském mlýně a Masarykově chatě v Orlických horách⁷³⁵. Dálnopisnou zprávou byla dne 26. března 1948 vyrozuměna Státní bezpečnost rovněž v Jičíně v souvislosti s výpovědí Ripkova řidiče Josefa Dobeše o dřívějších zájezdech na hony k hraběti Zdenko Radoslavu Kinskému do Chlumce nad Cidlinou. S cílem pátrání po Ripkovi a jeho rodině byl vyslán agent StB i do Nových Kestřan u Písku, protože bývalá Ripkova panská Marie Rozhonová tam odjela za svými rodiči na velikonoční svátky. Ani zde však StB neuspěla. U Rozhonových se nikdo kromě rodiny samotné nenacházel, Marie Rozhonová vypověděla, že Ripka obec v minulosti nikdy nenavštívil. Pokud se jednalo o Ripkovy styky, uvedla, že k němu na návštěvu chodili členové francouzského, britského a belgického vyslanectví a naopak Ripkova rodina navštěvovala tato vyslanectví. Dne 27. března byla uskutečněna domovní prohlídka rovněž u sekčního šéfa MZO P. Voskovce v jeho chatě v Sázavě, jejíž výsledek byl také negativní. Obdobně dopadla také mladoboleslavská StB při razii u rodičů V. Brzoráda v osadě Michalovice v katastru obce Dalovice. Ripkův tajemník se totiž nevrátil z propagační cesty do indické Bombeje a při zpáteční cestě zůstal v Itálii. Bylo tedy podezření, že Ripka, nebo někdo z jeho rodiny, se mohl zdržovat u Brzorádových rodičů. Veškeré informace StB z regionů se sbíhaly do Prahy k rukám dr. Wajse.⁷³⁶

Zpráva z 29. března 1948 již naznačovala, že vyslychaní odkazovali na už prověřené adresy, takže možnosti Ripkova dopadení se ztenčovaly. Při výslechu osobního řidiče Noémi, Ferdinanda Brožka, se dozvěděli, že paní Ripková docházela někdy do Mánesovy ulice v Bubenči na čaj do nějaké vily, kterou nedokázal blíže specifikovat. Tam prý měla také odejít s dětmi v pátek dne 19. března. Dalším pátráním v Mánesově ulici byla zjištěna vila, v níž bydlela Božena Škočová, zaměstnaná jako úřednice ministerstva zahraničních věcí. V její nepřítomnosti sdělila vyšetřovatelům její sestra, že nikdo z Ripkovy rodiny je nikdy nenavštívil. Zpráva z 29. března končí konstatováním, že vilu, kam měla Noémi Ripková docházet

---

⁷³⁵ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zprávy ze dne 25. března 1948.

⁷³⁶ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zprávy ze dne 26. a 27. března 1948.

na čaj, se nepodařilo ani dalším pátráním zjistit, ale že v úvahu by mohlo přicházet nizozemské vyslanectví, které se nacházelo rovněž v Mánesově ulici.

Ve večerních hodinách dne 31. března 1948 provedla StB v Mánesově ulici v Bubenči pozorování, se zaměřením na budovu nizozemského vyslanectví. Mezi půl osmou a půlnocí však do budovy vstoupila pouze jedna žena. Okna byla zatažena záclonami, takže pozorovat, co se dělo uvnitř, nebylo možné. Mezitím se po druhé domovní prohlídce u Ripkovy matky, při níž musela vypovídat o svých příbuzných, se vyšetřování rozeběhlo také na Moravě, zejména v Bučovicích, kde bydlela Hedvika Sokolová, matčina sestřenice, a v Kloboučkách, kde bydlela druhá sestřenice Pavla Králíčková.⁷³⁷ Ani u jedné z nich vyšetřování nemělo kýžený výsledek.⁷³⁸

Nizozemské vyslanectví bylo pod dohledem i následujícího dne, a to od 19:15 do 23:50 hodin. Po celou dobu však do něj nikdo nevstoupil, ani nikdo nevyšel. Pozorování se v podstatě omezovalo pouze na sledování toho, kdy a po jak dlouhou dobu byla osvětlena okna do místností v prvním patře, případně na dovozování obsahu značně špatně slyšitelného hovoru v češtině v době, kdy bylo jedno z oken otevřeno. Útržky hovoru však nenasvědčovaly něčemu, co bylo důvodem pozorování. To pokračovalo i v následujících dnech.⁷³⁹

Nápadná se Státní bezpečnosti zdála také cesta kolegyně paní Ripkové z Francouzského institutu a osobní přítelkyně Raymondů Zajícové do Francie dne 20. března 1948 vlakem přes Cheb, a proto byla hned po návratu vyslechnuta. Jako důvod své cesty uvedla návštěvu nemocné matky v Bretani. Popřela, že by s ní týž vlakem jela do Francie paní Ripková se svými dětmi nebo se svým manželem. Příslušníci StB provedli také důvěrné šetření v domě, zda nebyla den před odjezdem paní Zajícové do Francie spatřena nějaká návštěva, avšak výsledek byl negativní.⁷⁴⁰ Nezůstalo ale jen u paní Zajícové. Mělo být zjištěno, kdo další zmíněným vlakem jel. Vyslechnut byl tedy průvodčí Hynek Fabián. Ten uvedl, že do lůžkových vozů, kterým právě jela paní Zajícová, nechodí. Z pohledu vyšetřovatelů byl problém v tom, že první ze dvou lůžkových vozů byl vypravován z Varšavy, a s ním jel jako průvodčí polský státní příslušník, a s druhým lůžkovým vozem, vypravovaným z Prahy, jel francouzský státní příslušník. Fabiánovi pouze předložili odebrané jízdenky, které

---

⁷³⁷ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zprávy ze dne 1. dubna 1948.

⁷³⁸ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zprávy ze dne 10. dubna 1948.

⁷³⁹ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zprávy ze dne 2., 4. a 6. dubna 1948.

zkontroloval podle plánu míst, a pouze v případě, že by jel někdo bez jízdenky, zasahoval. Vyslechnut byl i číšník Karel Marhan, který prohlásil, že vzhledem k velkému časovému odstupu si již nemůže vzpomenout, kdo v daný den v lůžkových vozech jel. Ani po předložení fotografií paní Ripkové a jejích dětí nemohl potvrdit, zda je někde viděl. Obdobné zjištění bylo konstatováno i po vyslechnutí vrchního číšníka Rudolfa Slyše.⁷⁴¹

Zjistit, kdo skutečně v lůžkových vozech jel, nebylo možné. Mezinárodní společnost lůžkových vozů totiž nijak nekontrolovala udávaná jména, která mohla být i vymyšlená. Další možností bylo koupit si jízdenku do II. třídy, a až během cesty po uvolnění místa v lůžkových vozech si připlatit, jak tomu bylo i v případě paní Zajícové, která v seznamu uvedených osob cestujících lůžkovými vozy taktéž nebyla. Vyšetřovatelé nicméně zaujalo jiné jméno – Lefébvre – které se shodovalo se jménem uvedeným v seznamu vyučujících na Francouzském institutu. To však B. Zajícová při prvním výslechu neuvédla. Byla proto znovu vyslechnuta a prohlásila, že s ní jel do Francie pan Lefébvre s manželkou.⁷⁴²

Zprávy StB se pak odmlčely. Až 24. dubna 1948 nařídil přednosta Oblastní StB Staněk dálnopisem všem oblastním úřadovnám zintenzivnění pátrání s upozorněním, že fotografie Ripky bude uveřejněna v nejbližším kriminalistickém věstníku. Dle informací ministerstva vnitra se měl Ripka stále zdržovat na území Československa. Příslušná opatření také byla následně uskutečňována. Ostravská StB hlásila, že byla učiněna všechna opatření, směřující k Ripkově vypátrání a dopadení. Byla provedena důkladná kontrola všech hotelů, postaveny pod dohled byly domy a byty exponentů národněsocialistické strany.⁷⁴³

Pražská StB měla spadeno na britské velvyslanectví, kde se podle důvěrné, jak se v hlášení ze dne 29. dubna 1948 uvádělo, částečně ověřené, zprávy měl Ripka ukrývat. Byla proto opatřena místnost s výhledem na hlavní vchod velvyslanectví. Bylo z něj však možné kontrolovat jen příjezdy a odjezdy vozidel a zapisovat jejich poznávací značky, ale nebylo možné zjistit, kdo ve voze jede. Hlídka rovněž měla sice přehled o tom, kdo do budovy velvyslanectví vchází nebo vychází, ale nemohla prakticky zasáhnout, kdyby Ripku zpozorovala a chtěla by mu

---

⁷⁴⁰ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zprávy ze dne 7. dubna 1948.

⁷⁴¹ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zprávy ze dne 8. a 9. dubna 1948.

⁷⁴² Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zpráva ze dne 10. dubna 1948.

⁷⁴³ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zpráva ze dne 24. dubna 1948 a Dálnopisná zpráva Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Ostravě ze dne 25. dubna 1948.

zabránit v útěku. Posíleny byly hlídky pořádkové policie. Pro případ, že by bylo bezpečně zjištěno, že se Ripka nachází na velvyslanectví, bylo přislíbeno přistavení přepadového auta s příslušníky. Pro větší akci bylo počítáno s využitím více vozidel a obsazením možných odjezdových cest od velvyslanectví.⁷⁴⁴

Státní bezpečnosti se nakonec přes všemožné úsilí přijít na stopu, která by vedla k vypátrání Ripky a jeho rodiny, nepodařilo. Ripka se dostal za hranice a z důvodu bezpečnosti těch, kteří mu pomáhali, nemohl o způsobu útěku otevřeně hovořit.

Ve skutečnosti odjel Ripka do Plzně, kde mu poskytl úkryt a další pomoc jeho přítel Vlastimil Bárta. V Plzni se skrýval v bytě plzeňské sokolské rodiny Jindrový, odkud se spojil s národněsocialistickým poslancem Josefem Ševčíkem⁷⁴⁵, který se začátkem dubna přestěhoval do mlýna svého švagra nedaleko Újezdce u Klatov. Bárta se Ševčíkem mezitím navázali spojení s Francouzi, kterým se podařilo do okolí Ripkova úkrytu poslat letadlo, kterým dne 26. dubna 1948 krátce po čtvrt na šest ráno opustil Československo. Letadlo zamířilo na americkou základnu do Mnichova a následně odletěl Ripka do Paříže.⁷⁴⁶

Do akce, která propojila informace mezi Francouzi a Ripkou, byli klíčovým způsobem zapojeni Ripkův osobní tajemník K. Šobr, bývalá Ripkova manželka B. Pešlová a Milada Horáková. Šobr, který disponoval finančními prostředky od Ripky na pomoc lidem perzekuovaných komunisty, později v rámci akce „Střed“ sám vypověděl, že se se dvěma výše uvedenými sešel v kavárně Hlavovka, kde jim Pešlová sdělila, že u ní byla spojka od Ripky, který jim vzkazoval, že se nalézá v prostoru Plzně nebo Klatov, kde hodlá přejít hranice a že potřebuje někoho, na koho se může v této věci obrátit. Šobr řekl Pešlové, že by mu mohl pomoci bývalý poslanec Josef Ševčík nebo Jan Děd. Horáková měla Ševčíka o věci vyrozumět. Ten s tím souhlasil a vzkázal, ať ho spojka, která přišla k Pešlové, navštíví. Později měl Ševčík říci Horákové, že je vše v pořádku, o čemž tato informovala Pešlovou, která jí předala v pražské kavárně Březinka částku 50 tisíc korun jako prostředek pro případ, kdyby se na ni v Ripkově záležitosti ještě někdo obrátil nebo kdyby je potřebovala pro tento účel.

---

⁷⁴⁴ Tamtéž, Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti v Praze, zpráva ze dne 30. dubna 1948.

⁷⁴⁵ Josef Ševčík byl původně členem agrární strany, po válce přešel k národním socialistům, kde byl od roku 1946 členem výkonného výboru strany.

O Ševčíkovi, který byl později v Americe Ripkovým nejbližším přítelem, prohlásil Ripka později v dopise profesoru Vladislavu Brdlíkovi: „Jsem mu zavázán více, než komukoli jinému“⁷⁴⁷, a snad nejprůkazněji a nade vší pochybnost Miroslavu Zichovi v roce 1953: „(...) k Ševčíkovi, vedle osobního přátelství, mne váže ještě hluboká vděčnost za to, že vzal na sebe i na celou svou rodinu veliké riziko tím, že mně pomáhal při mém útěku, bez jeho pomoci by se mi nebylo nikdy podařilo uniknout.“⁷⁴⁸ Jedním z těch, kteří se na Ripkově záchraně podíleli, byl také M. Gráf, kterému počátkem roku 1949 dopisem poděkoval za to, že se „tak ochotně a s velkým rizikem uvolil pomáhat v akci na mou záchranu.“⁷⁴⁹

Noémi se syny se pak od poloviny března skrývali v jednom pražském klášteře a teprve po mnoha týdnech byli jednotlivě převezeni za hranice s falešnými pasy údajných rodinných příslušníků francouzských diplomatů.⁷⁵⁰ Ripka samotný byl později obviněn pro zločin podle zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, a byl mu zabaven veškerý majetek.⁷⁵¹ Komunistická propaganda ho v 50. letech na stránkách Rudého práva vykreslovala jako zrádce československého lidu placeného „americkými monopolisty“, posílajícího československé uprchlíky do válek v Koreji a ve Vietnamu pro „imperialistické zájmy“.⁷⁵²

---

⁷⁴⁶ Tomeš, J.: Hubert Ripka známý i neznámý. In: Ripka, H.: Únorová tragédie..., c. d., s. 17.

⁷⁴⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 3, inv. č. 00074, dopis V. Brdlíkovi ze dne 7. června 1951. Cit. dle s. 2.

⁷⁴⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00550, Zich Miroslav. Dopis ze 7. dubna 1953. Cit. dle s. 1.

⁷⁴⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, inv. č. 00173, 1948-1949, Graf M. Dopis H. Ripky ze dne 13. ledna 1949.

⁷⁵⁰ Tomeš, J.: Hubert Ripka známý i neznámý. In: Ripka, H.: Únorová tragédie..., c. d., s. 17.

⁷⁵¹ ABS (S), T 1628, zpráva o usnesení Státního soudu v Praze ze dne 29. června 1951.

⁷⁵² Srov.: NA, f. Hubert Ripka, k. 21, inv. č. 00742, Rudé právo - články, 1953 – 1954.

9. Podruhé v exilu

„Z. naříkal, že tam nejsem, ale opravdu jsem nechápal, proč bych tam měl být, leda bych mu pomáhal a ztrácel čas a nervy v hloupých hádačkách. (...) Telefon se mně zdál, jako by vyvolával přízraky něčeho mně strašně vzdáleného a minulého. Jsem rád, že s tím nemám vůbec nic společného. Ostatně tady v Londýně není o věci Rady nejmenší zájem, a na oficiálních místech to sledují s jistou škodolibostí, že s těmi emigracemi Američané mají trouble.“⁷⁵³

9. 1. Opět v Paříži

Únor převrátil naruby vše, o co Hubert Ripka jako politik po celou poválečnou dobu, ale i předtím v Londýně, usiloval. Tedy zejména zajistit a rozvíjet přátelské vztahy se Sovětským svazem – při respektování vnitřní nezávislosti – současně s udržováním dobrých vztahů se Západem. Tragičnost spatřoval především v tom, že český národ nebyl historicky protirusky zaměřen a snažil se v následujících letech ukazovat, že nebezpečí komunizace Československa spočívá v tom, že je pouze krokem k sovětizaci Evropy, tedy že má mezinárodní význam. Vykresloval Československo jako první oběť sovětského imperialismu. Jeho snahou bylo na mezinárodním poli vzbudit zájem o Československo s cílem dosáhnout jeho osvobození od komunismu.

Bez několika měsíců po deseti letech se tak ocitl o obdobné situaci. Byl opět politickým emigrantem ve Francii, tentokrát ale nepřicházel jako novinář, ale jako bývalý ministr a přední politik národněsocialistické strany. V Paříži našel přechodně útočiště v malém bytě, který mu přenechal bratr Noémi, na Rue Octave Gréard. První týdny byly naplněny obavou o osud Noémi a dětí, o to, zda se jim podaří uprchnout z Československa a dostat se za ním. To, aby neohrozil jejich bezpečnost a plány na útěk, bylo také důvodem, proč se nezačal ihned politicky angažovat. Nepochopení této situace, kterou nemohl vysvětlovat, stálo také za některými výtkami, že se ihned

---

⁷⁵³ Z dopisu Huberta Ripky manželce Noémi poté, co se v roce 1955 přestěhoval z New Yorku zpět do Evropy, který vyjadřuje jeho znechucení nad poměry v československé emigraci, ale také jeho osobní profesní (politickou) nespokojenost. NA, f. Hubert Ripka, k. 2, 1955, Noemi Ripková. Dopis ze dne 5. června 1955.

politicky nezapojil. Někteří v Londýně působící emigranti v tom viděli osobní manévr, jak se vyhnout starostem o emigranty a snahu vyčkat, až se druzí v každodenních starostech vyčerpají a opotřebují, a pak vystoupí jako zachránce. Jak vyplývá z korespondence s J. Firtem, dostala se Noémi s dětmi do Paříže až počátkem července 1948.⁷⁵⁴ Duševní útrapy a čekání v nejistotě byly u konce. Rodina se po šťastném shledání nastěhovala do bytu v Rue des Sablons, 5. Dne 13. července 1948 pak britský a americký rozhlas přinesl zprávu o Ripkově pobytu v Paříži.

S matkou, sestrou a přáteli, kteří zůstali doma, se už nikdy nesetkal, přestože ještě v roce 1955 psal Noémi, že stále ještě věří, že se s maminkou shledá. Stejně jako za války zůstala jediným pojítkem s nimi občasná korespondence. Matce, která tou dobou bydlela spolu s dcerou Arnoškou v Praze v ulici Nad Královskou oborou, se snažil vypomoci zařízením zásilek kávy, mléka a podobně, ovšem tak, aby se o tom nedozvěděla pražská policie. Měl samozřejmě obavu, aby se tím obě nedostaly do nesnází.⁷⁵⁵ Velice stál o to, aby se také ony dostaly za ním do Francie, ale maminka se obávala jít do ciziny a kvůli tomu zůstávala v Praze také Arnoška⁷⁵⁶. Nakonec se pro odchod nerozhodly. Tím, kdo Ripku do zahraničí o matce a sestře informoval, byl obchodník Jiří Corn⁷⁵⁷ z Kostelce nad Černými lesy, který Ripkovým rodičům pomáhal již za druhé světové války. V září 1948 psal: „Konečně po dlouhé době je mi možno Ti alespoň touto cestou něco oznámit. Samozřejmě nejdůležitější zprávy pro Tebe budou od Tvé pí. máti (...). Pokud já Ti mohu sdělit, nese Tvá pí matka vše trpělivě, ale řekl bych velice těžce. Duševní nejistota je horší než cokoliv jiného.“⁷⁵⁸ Sám Corn na svou angažovanost u národních socialistů jakožto okresní důvěrník strany, který byl mimo jiné ve spojení s Fr. Zemínovou a Františkem Přeučilem, doplatil. Byl zbaven funkce místopředsedy MNV v Kostelci, byl mu uzavřen obchod se smíšeným zbožím a textilem, byl vyloučen ze Sokola a skončil jako obsluha benzinového čerpadla. Přesto i v následujícím období zachoval Ripkovi a jeho rodině věrnost. Před Vánoci 1949 však nakonec sám také emigroval, a Ripka se mu pochopitelně dle možností snažil vypomoci. Od něj se Ripka později dozvěděl,

---

⁷⁵⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, inv. č. 00149, Firt Jilius, dopis z 10. července 1948.

⁷⁵⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, inv. č. 00170, Glaser – Skalný, dopis H. Ripky z 11. září 1948.

⁷⁵⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00543, Woods Milada, dopis H. Ripky z 15. listopadu 1948.

⁷⁵⁷ Jiří Corn se narodil 30. ledna 1920 v Kostelci nad Černými lesy. Do uzavření vysokých škol studoval po odmaturování na kolínském obchodní akademii na Vysoké škole obchodní v Praze. Od roku 1939 pracoval v kostelecké mlékárně, od dubna 1940 do konce roku 1941 v Reeskontním a lombardním ústavu v Praze jako korespondent a později jako účetní. Od roku 1942 byl samostatným obchodníkem.

⁷⁵⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, 83-178, inv. č. 00099, 1948-1954, Corn Jiří, dopis J. Corna z 10. září 1948. Cit. dle s. 1.

že byt matky byl několikrát bezúspěšně prohledán Státní bezpečností a také to, do jakých potíží se dostala sestra Arnoštka v práci. Na ministerstvu zdravotnictví, kde v té době ve funkci vrchního odborového rady působila, se stala nepohodlnou, a tak po nějaké době na vynucené nemocenské nastoupila od července 1949 jako lékařka v oddělení učňovských škol na pražském magistrátu. Příležitostné zprávy o tom, jak se jim daří, dostával Ripka v následujících letech také od nově příchozích známých do uprchlických táborů v Německu. Jedním z nich byl Otakar Macháček, původně z Mukařova, prostřednictvím jehož dopisů s jeho rodiči doma se mu čas od času dostalo informace, jak se matce se sestrou daří.⁷⁵⁹ Zprávy to byly pozitivní, maminka v osmdesáti letech stále vařila, šila, háčkovala a chodila na návštěvy.⁷⁶⁰

Pro úřední aktivity používal Ripka od 13. července 1948 dvě místnosti na Avenue Kleber, 26, které mu ze svého bytu poskytl bývalý československý generální konzul. V těchto prostorách mohl přijímat návštěvy a věnovat se dalším aktivitám. Spolu s ním zde působil Brzorád, který Ripkovi psal texty na stroji, a jako sekretářka slečna Tomková. Ripka tak už v létě 1948 převzal v Paříži v rámci národních socialistů iniciativu od bývalého poslance Antonína Bartoše. Finanční prostředky však byly nevalné. První větší obnos poskytl z Ameriky Ján Papánek. Jisté finanční prostředky měl k dispozici také Julius Firt, který byl v té době v Londýně a s Ripkou jednoznačně počítal jako s klíčovou osobou v exilu. Firt byl v Londýně v kontaktu s Tomášem Baťou, který začínající zahraniční akci rovněž pomáhal – i když dle svých slov ne v takové míře, v jaké by si přál.⁷⁶¹ Firtovým prostřednictvím se k Ripkovi také v této době dostávaly informace z okruhu kolem W. Churchilla, s nímž udržovala kontakt Sheila Grant-Duff.⁷⁶² Byl to také Firt, který na Ripku naléhal, aby se z politických důvodů co nejdříve objevil v Londýně⁷⁶³ a plně se za něj postavil: „Od chvíle, kdy se Hubert ocitnul za hranicemi, bylo mi jasné, že jest to nejschopnější a nejzkušenější osobnost naší emigrace a že jest mojí povinností ve všem a za všech okolností ho podporovat“, a pokračoval v informaci domů: „Považujte všechny vzkazy a tlachy o tom, že má nějak pošramocenou pozici v Anglii za výmysly, nebo za komunistické intriky. Mám bezpečně zjištěno, že jak Američané,

---

⁷⁵⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 7, inv. č. 00311, Macháček Otakar, 1950-1953.

⁷⁶⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 6, inv. č. 000284, Krajina Vladimír, dopis ze 4. února 1956.

⁷⁶¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 3, inv. č. 00040, Baťa Tomáš, 1948., dopis T. Bati H. Ripkovi z 22. září 1948 (v příloze).

⁷⁶² NA, f. Hubert Ripka, k. 4, inv. č. 00149, 1948-1954, 1956, Firt Julius. Dopis H. Ripkovi ze dne 25. května 1948.

⁷⁶³ Tamtéž, dopis H. Ripkovi z 10. července 1948.

tak Angličané s ním počítají. Mluvil jsem osobně s Churchillem (opozice) a s Noelem Bakerem (vláda). Oba se mne ptali, kdy bude Ripka zde a v plné aktivitě vůbec.⁷⁶⁴

Ripka se začal zapojovat do aktivit, které už od března 1948 zahájil Julius Firt v Londýně jednáním o bankovní úvěr a dále od dubna Vladimír Krajina, Jan Stránský a S. Ingr politickými rozhovory. V srpnu 1948 odjel do Anglie k přípravným rozhovorům o vytvoření ústředního orgánu československé zahraniční akce, které však prozatím k cíli nevedly, a to ani k výročí 28. října. Z Ripkovy osobní iniciativy se podařilo u francouzských úřadů dosáhnout povolení k vydávání časopisu *Svobodný zítřek*, který zamýšlel především jako platformu pro nestrannicky, či lépe řečeno nadstrannicky, pojatou zahraniční akci. První číslo vyšlo v Paříži v polovině září 1948 a obsahovalo vedle článků J. Papánka, Václava Majera a Antonína Hřebíka také Ripkův příspěvek. Do srpna 1949 byly pod vedením Ripky, Františka Kovárny a J. Čepa vydávány hektografované časopisy *Zpravodaj československé emigrace* a *La Tchécoslovaque Libre*. Později, v době svého působení ve Spojených státech amerických, přispíval také do *Hlasu Československa*, politického měsíčníku Rady svobodného Československa (RSC) obsahujícího zejména politické komentáře, případně zpravodajství, provolání a stanoviska RSC a projevy jejích představitelů. Příležitostně přispíval do zpravodaje národněsocialistické strany v exilu *Náš směr*, který vycházel jako strojopisný dvouměsíčník, a také do *Českého slova*.⁷⁶⁵ Ripkův článek „Rusko a my“ se objevil v prvním čísle časopisu *Svědectví*. Zahraniční čtenáře pak se svými názory seznamoval příležitostnými články v *Le Figaro*, *New York Times* a politických týdenících *Carrefour* a *Domain*. Ze zahraničních emigrantských periodik se jeho články objevily například v oficiálním měsíčníku Maďarské národní rady *The Hungarian Observer*.

Spolu s velvyslancem Noskem se Ripkovi také podařilo s Francouzi vyjednat zvláštní podpurnou akci ve prospěch československých uprchlíků, v rámci níž bylo do konce roku 1950 vyplaceno na individuálních podporách téměř čtrnáct milionů francouzských franků. Svou přímou přímluvou podpořil získání stipendií také desítkám československých studentů.⁷⁶⁶

---

⁷⁶⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 29, inv. č. 01054, dodatek k Ripkově zprávě do ČSR od J. Firta, 21. července 1948.

⁷⁶⁵ Formanová, L., Gruntorád, J., Příbáň, M.: Exilová periodika. Praha, Libri prohibiti, 1999.

⁷⁶⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 38, inv. č. 01501, Zpráva o činnosti OS Paříž od 7. 4. 1949 - 31. 12. 1950, 24. 1. 1951. Srov. též: NA, f. Hubert Ripka, k. 11, inv. č. 00576, Comité d'aide sociale aux refugies tchecoslovaques, 1948, 1950.

Dne 29. července 1948 svolal Ripka první poradou resignovavších československých diplomatických zástupců, kteří byli tou dobou ve Francii, do své kanceláře na avenue Kleber. Porady se zúčastnilo asi dvacet bývalých diplomatů, včetně bývalého vyslance v Budapešti Černého. Ripka převzal iniciativu v navazování mezinárodních spojení v emigraci a rovněž dojednal slyšení u nového francouzského ministra zahraničních věcí Roberta Schumana. Na poradě bylo také domluveno, že schůzky se budou za jeho předsednictví konat pravidelně jednou týdně a budou k nim zváni i bývalí českoslovenští diplomaté z Anglie. O výše uvedených aktivitách byla prostřednictvím informátorů spravována Státní bezpečnost v Československu.⁷⁶⁷ Ripkovy aktivity v zahraničí byly pochopitelně od počátku v hledáčku pozornosti komunistické moci. S jistou rezervou je třeba brát další informaci, podle níž měl ambice stát se vůdčí osobou československého odboje nejprve jako „předseda národního výboru“, později jako „ministrský předseda“ a „ministr zahraničních záležitostí“ a konečně v závěrečném stádiu jakožto budoucí „prezident“ obnoveného Československa. Dokladem toho podle informátora mělo být i to, že přísně držel nadstranickost: „Napodobuje ve všem svůj vzor, jímž je Dr. Beneš, snaží se Dr. Ripka setřít ze sebe úplně podezření, že je exponentem jedné politické strany a hledí vystupovati vždy jako mluvčí představitelů celého národa.“⁷⁶⁸

Faktem je, že Ripkovým původním záměrem v exilu bylo vystupovat nestrannicky v zájmu „společné věci“, jejíž obsah vyjádřil na tiskové konferenci uspořádané dne 10. září 1948. Sledovaný politický cíl československých emigrantů bylo možné podle jeho slov vyjádřit heslem: svobodný občan svobodného Československa ve svobodné, sjednocené Evropě. Prohlašoval, že Únorem 1948 byla ztracena nejen vnitřní svoboda, sociální spravedlnost a právní jistota československých občanů, ale také svoboda nezávislé republiky, a to uvržením Československa do vazalské závislosti na Sovětském svazu. Československá emigrace měla přispět k vnitřnímu i vnějšímu osvobození československého lidu.⁷⁶⁹

To byla však především deklarace na mezinárodním poli. Z vnitropolitického hlediska bylo jasné, že vystupovat ryze nestrannicky nebude jednoduše možné.⁷⁷⁰ K řešení specificky národněsocialistických záležitostí proto ustavil výbor, ve kterém

---

⁷⁶⁷ ABS, (S), T 1628. Dr. Hubert Ripka – činnost v zahraničí, č.j.: 03305-R/2-48, 17. srpna 1948 (v příloze).

⁷⁶⁸ Tamtéž, cit dle s. 3.

⁷⁶⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 29, inv. č. 01058, tisková konference Huberta Ripky v Paříži, 10. září 1948.

byl jeho zástupcem František Kovárna a Alois Čížek, s nímž se ještě měl dostat do střetu, jako místopředsedové, Bartoš jako politický jednatel, Mojmír Povolný jako sekretář a také Herben a Truhlář (zástupce tábora Noisy-le-sec, původně důvěrník strany na Karlovarsku).⁷⁷¹ Byl to František Kovárna, který se stal v tomto období Ripkovým nejbližším spolupracovníkem a záhy jeho zástupcem, s úzkými styky na francouzské intelektuální kruhy.⁷⁷²

V první polovině srpna 1948 pobýval Ripka v Londýně, pak se opět vrátil do Paříže. Manželka a děti mezitím odjely k babičce do Alsaska.⁷⁷³ Byly to hektické měsíce. Bez nějakého odpočinku po nervydrásajících dlouhých týdnech na útěku a po rozhodujícím neúspěchu v únoru v Praze se pustil do dalších aktivit. K psychické a fyzické pohodě nepřispívalo navracení se k dramatickým událostem uplynulých měsíců, ve kterých se rozhodovalo o jeho kariéře, ale i o osudu Československa, nad čímž se znovu a znovu zamýšlel při psaní svých vzpomínek. Potřeboval jisté uklidnění, odpočinek, při kterém by získal nadhled nad událostmi a mohl by, v situaci, kdy z mezinárodněpolitického hlediska nebylo možné reálně činit nějaké zásadní kroky, postupně promýšlet koncepci a strategii politické činnosti. Takového odpočinku se mu však nedostávalo a více či méně důležité šarvátky mezi emigranty začaly postupně k jeho velké nevoli zabírat také značnou část jeho času a energie.

To, co mu v této době, a vlastně až do jara 1949 zabíralo nejvíce času, byla příprava knihy, shrnující jeho pohled na Únorovou krizi a na okolnosti, které k ní vedly. Vlastně se deset let po práci na knize o mnichovských událostech dostal do podobné situace, pochopitelně v jiném kontextu. Vzpomínky byly vydány v nakladatelství Plon pod názvem *Le Coup de Prague. Une révolution Préfabriquée* – dostalo se jim patřičné pozornosti ve francouzském tisku – a v roce 1950 v anglickém znění.⁷⁷⁴ Vycházel především ze svých vzpomínek, ale například o informace k jednáním v Moskvě a v Košicích na jaře 1945, kterých se nezúčastnil, žádal do Londýna Jaroslava Stránského.⁷⁷⁵ Ten také po londýnské schůzce s P. Nicholsem

---

⁷⁷⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, inv. č. 00133, 1948-1950, Ducháček Ivo, dopis H. Ripky z 28. července 1948.

⁷⁷¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00547, Zenkl Petr, dopis H. Ripky z 15. října 1948.

⁷⁷² NA, f. Hubert Ripka, k. 25, inv. č. 00759, Projev na trzňě Fr. Kovárny v New Yorku, 17. 9. 1952.

⁷⁷³ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, inv. č. 00133, 1948-1950, Ducháček Ivo, dopis z 28. července 1948.

⁷⁷⁴ V českém překladu vyšlo v brněnském nakladatelství Atlantis v roce 1995 pod názvem *Únorová tragédie. Svědectví přímého účastníka*.

⁷⁷⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 9, inv. č. 00458, Stránský Jaroslav. Dopis H. Ripky ze 7. září 1948.

vyřizoval, aby v knize nepsal proti Benešovi a – obdobně jako kdysi, když se rozhodovalo o směřování Lidových novin – připojil svůj komentář, ukazující obrovský nadhled: „Mne teď nezajímá ani tolik Benešova odpovědnost, jako naše, a jsem přesvědčen, že čím upřímnější budeme a čím spravedlivější v posouzení naší odpovědnosti, která je nemalá, tím lépe přece jen pochodíme na soudu veřejnosti a dějin. Beneš je jen jeden z nás.“⁷⁷⁶ Ripka si slova v *Únorové tragédii* příliš k srdci nevzal. Jeho pohled a názor byl jiný. Stránský také po přečtení knihy Ripkovi napsal: „Přednost, ale také slabina té knihy je, myslím, právě v tom, že je psána ještě v náladě oné krize, která je v ní popsána, a že v době, kdy kniha vznikala, nebyl autor ještě kriticky a autokriticky nad událostmi. Proto nazýváš na mnoha místech rezistencí něco, co se nám sice jako rezistence jevílo, co však ve skutečnosti byla jen protihra ústavně-parlamentních sil ve vládě a ve sněmovně proti revolučnímu převratu. (...) Na Tvoje četná a pravdivá ujištění, že za námi byl lid, armáda, policie, sokolstvo atd., klade se nezodpovědná otázka, proč jsme tedy v exilu my. (...) Naše únorová kapitulace byla kapitulace bezbranných, ale už naše bezbrannost byla naší kapitulací.“⁷⁷⁷ Stránský psal s otevřeností, která je i z dnešního pohledu zarážející.

Stránský psal dopis v době, kdy se v jeho londýnském bytě konaly pravidelné diskuse o Únoru, a to v rámci formování Ústavu Edvarda Beneše v Londýně. Od října 1949 do července 1950 se zde k průběhu únorové krize vyjadřovali také Jaromír Smutný, Václav Majer, Blažej Vilím, někdy přicházel i F. Peroutka a Martin Kvetko. Ripkova kniha zde byla podrobována kritice, zejména právě snaha zmenšovat vlastní podíl demisionujících ministrů na únorové porážce.⁷⁷⁸

Dne 14. října 1948 přednesl Hubert Ripka úvodní projev na schůzi národních socialistů.⁷⁷⁹ Především byl velice nespokojen s tím, že nebylo za dané situace překonáno partajnictví, že se v první řadě hledělo na to, ze které politické strany kdo byl a že se nepodařilo vytvořit společný vedoucí orgán. Jak vyjádřil ve svém projevu, byl si vědom toho, že při srovnání s lety 1938 a 1939 byla situace z pohledu československé emigrace mezinárodněpoliticky obtížnější. Zatímco před deseti lety nikdo nepochyboval o tom, že dojde k válce a že Německo v ní bude poraženo, nyní

---

⁷⁷⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 9, 457-513, inv. č. 00458, Stránský Jaroslav. Dopis J. Stránského z 3. listopadu 1948.

⁷⁷⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 9, 457-513, inv. č. 00458, Stránský Jaroslav. Dopis J. Stránského ze 7. listopadu 1949.

⁷⁷⁸ Olivová, V.: Ústav Edvarda Beneše v Londýně 1950 – 1964. Praha, SEB, 2000, 12-13.

⁷⁷⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01467, 14. 10. 1948, Zápis o schůzi ČSNS v Paříži.

se válka podle Ripky předpovídat nedala. Byl si také vědom toho, že nebylo možné s něčím takovým v dané chvíli předstoupit před Francouze, Brity nebo Američany, aniž by to nevyvolalo dojem, že snad československá emigrace chce, aby kvůli ní byla rozpoutána válka. Stejně tak si uvědomoval, že není jisté, jak dlouho bude trvat a zda vůbec bude Sovětský svaz eliminován, jako tomu bylo v případě Německa za druhé světové války. Za těchto okolností se mujevily doslova malicherné jakékoli stranické neshody a jedině jednotný postup mohl znamenat jakousi protiváhu komunistické vládě doma, která byla o rozporech v emigraci dobře informována a dovedně jich využívala. Upozornil také přítomné, že lidé doma jsou při srovnání se situací za druhé světové války vůči emigraci daleko kritičtější.

Východiska pro budoucí činnost v zahraničí shrnul v pařížském proslovu u příležitosti 30. výročí vzniku Československa. Za základ považoval schopnost exilových představitelů překonat politické stranictví, dále uvědomění si, že boj proti komunismu nemá být příležitostí pro restauraci starých řádů. Značný význam přikládal rovněž potřebě vytvoření psychologických a politicko-organizačních předpokladů pro harmonické soužití Čechů a Slováků, tedy zajištění jednoty Československé republiky. Dalším úkolem, který předjímal, byla potřeba, aby politická reprezentace zajistila Československu odpovídajícího postavení v rámci evropského prostoru, tedy schopnosti začlenit svobodné Československo do svobodné evropské federace.⁷⁸⁰

9. 2. Styky s domovem

Pro politika v emigraci, který potřebuje mít přehled o smýšlení a náladě lidí doma, je nezbytné mít zajištěny zdroje informací z vlasti. Dlouhé odloučení od domácího prostředí a nedostatek zpráv může vést k nepochopení nebo zkreslení či posunu v chápání událostí, což se může projevit i v chybných politických krocích nebo jejich nedostatečném vysvětlení. Získávání informací z domova bylo pro exilové politické představitele do jisté míry ještě obtížnější než za druhé světové války. Situaci také komplikovalo opatření, podle kterého se musely všechny dopisy do ciziny podávat na poště, a odesílatel se musel legitimovat. Političtí představitelé v emigraci v zásadě trpěli nedostatkem informací.

---

⁷⁸⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 25, inv. č. 00748, Projev k 30. výročí 28. října.

Zenkla a Ripka byli v obousměrném kontaktu s národními socialisty doma, konkrétně s tzv. „politickou šestkou“, jejímiž nejvýraznějšími představiteli byli Milada Horáková a Josef Nestával. Zprávy domů obsahovaly jak sdělení o situaci v exilu, o jeho postavení v mezinárodní politice, tak rady a doporučení k činnosti na domácí půdě. Zprávy pro Zenkla a Ripku naopak informovaly o vnitropolitické situaci.⁷⁸¹ Horáková vypracovávala politickou část zpráv, ekonomickou situaci mapoval K. Šobr. Zaslání zpráv a dopisů bylo zajišťováno přes Norsko, konkrétně přes Annu Kvapilovou, která odešla ilegálně do zahraničí, a také přes tajemníka Svazu norských politických vězňů Andersona. Konkrétně od Ripky se jednalo o jeden dopis, který v souladu s dalšími zprávami od P. Zenkla upozorňoval na to, že vývoj událostí bude dlouhodobý, a dvě zprávy. Zprávy pojednávaly o Ripkově cestě do Itálie a o jednáních, které tam měl s vatikánskými kruhy a také s předními italskými politiky Alcidem de Gasperim, Carlo Sforzou a dalšími o podmínkách života československých uprchlíků a o možnostech vytvoření základny Rady svobodného Československa v Itálii. V dalších dopisech dostávala Horáková od Ripky a Zenkla odpovědi na dotazy, které jim kladla. Pokud šlo o Ripku, domluvila si Horáková s Kvapilovou pro něj krycí jméno „Jeník“.⁷⁸²

Významným prostředníkem mezi domovem a exilem byla také některá diplomatická zastupitelství nebo jednotliví diplomaté západních států, s nimiž byly udržovány styky. Informace byly často získávány jednotlivci na základě osobních vazeb z minulosti. Pochopitelně také Ripka měl celou řadu informátorů, kteří jemu osobně pravidelně nebo příležitostně poskytovali informace o dění v Československu již po jeho odchodu do emigrace v roce 1948 a které pokračovaly i v 50. letech. Jednalo se o zprávy nejrůznějšího charakteru, od dílčích, mnohdy subjektivních zpráv od lidí, které znal z dřívějších dob, až po situační zprávy a analytické přehledy o stavu a fungování hospodářství, čehož mohl následně využívat v protikomunistické propagandě. Informace se mu dostávaly především po bývalé stranické linii, tzn. Od bývalých národních socialistů. Vzhledem k informátorům musel být velice diskrétní, protože jakoukoli bližší specifikací zdroje je mohl vystavit riziku prozrazení. Proto v jeho projevech konkrétnosti nezaznívají, používal pouze označení například „důvěryhodný pramen“, a mnohdy ani není možné zdroje informací identifikovat.

---

⁷⁸¹ Kaplan, K.: Největší politický proces “M. Horáková a spol.” Brno, Doplněk, 1995, s. 88-89.

⁷⁸² Ze zápisu o výpovědi M. Horákové, 12. listopadu 1949. In: Dvořáková, Z.: O Miladě Horákové. Praha, Eva, 2001, s. 108, 186-189 a 199.

Jedním z Ripkových informačních zdrojů byl předseda oblastního výkonného výboru národněsocialistické strany v Německu František Cífka, později pobývajícím v Anglii, který měl velmi dobré spojení s domovem, konkrétně na zaměstnance kovoprůmyslu.⁷⁸³ Tato informační cesta byla otevřena v roce 1949 a fungovala i v roce 1950, v první polovině roku následujícího však byla přerušena. Zprávy od F. Cífky zpracovával Ripkův zástupce v Paříži profesor Kovárna, a to zejména v době, kdy už Ripka pobýval ve Spojených státech. Informace z domova se přímo k Ripkovi dostávali také prostřednictvím Jiřího Kohlíka (Kabora), kterému je z Prahy do Paříže posílal jeho bratr. V červenci 1949 se touto cestou k Ripkovi dostaly, jistě ne ojedinělé, informace o nespokojenosti domova s neakceschopností exilu. Kohlík upozorňoval Ripku, že i naděje, které byly vkládány do něj, jakožto osoby považované před vznikem Rady svobodného Československa za nejkvalifikovanější pro vedení odboje, ochladly. Celkově informoval Kohlík o tom, že jsou poměry a nálada v Československu horší než za protektorátu, že jsou lidé izolovanější než tehdy, protože téměř neexistuje ani tzv. šeptaná propaganda, neboť si nevěří ani staří přátelé.⁷⁸⁴ Jednotlivé zprávy se k Ripkovi dostávaly od dalších informátorů, například o poměrech u kriminální služby od bývalého kriminálního inspektora v Karlových Varech, Mariánských Lázních a v Praze Bohumila Kukly, který byl propuštěn v dubnu 1948 od policie.⁷⁸⁵ Podobných příležitostných zpráv a kontaktů měl Ripka více, mezi další patřili například Jiří Ziskal, který pracoval v národním podniku Kolben a Daněk⁷⁸⁶, dostávaly se mu i informace ze schůzí KSČ nebo z ministerstva zahraničních věcí.

Jiným způsobem, jak získávat informace o situaci doma, bylo informační využití osob, které se po ilegálním překročení hranic dostaly do uprchlických táborů. Někteří uprchlíci se dopisem s informacemi z uprchlického tábora obraceli z důvěry nebo z pověření přímo na Ripku. Bylo zde ale třeba počítat s tím, že se jednalo o lidi různých profesí a různého smýšlení a že jejich zprávy byly časově, místně i profesně omezené. Jednalo spíše o jakousi mozaiku informací, které mohly přispět ke zhodnocení veřejného mínění v Československu a podobně.

---

⁷⁸³ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, inv. č. 00091, 1948-1954, Cífka František, oblastní výkonný výbor čsl. nár. socialistů v Německu, Klub V. Klofáče, N.Y.

⁷⁸⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 6, inv. č. 000279, Kohlík Jiří, 1949 – 1955. Dopis H. Ripkovi z 13. července 1949.

⁷⁸⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 29, inv. č. 01011, Zprávy z ČSR, 11. - 29. 8. 1949.

⁷⁸⁶ ABS (S), T 1628, č.j.: A-212/003-taj.-54.

Ripka pochopitelně neměl k dispozici pouze zprávy od vlastních informátorů, ale také situační zprávy, které kolovaly mezi bývalými národněsocialistickými politiky, od roku 1949 mezi členy Rady svobodného Československa. Ze zpráv je patrné, že se doma očekával poměrně rychlý vývoj mezinárodní situace a panovalo přemrštěné očekávání změny, a exil byl proto žádán o jasné instrukce. Například podle zprávy z počátku dubna 1949 panoval v Československu neklid, který měl být výrazem toho, že se přiblížila doba nejdůležitějšího rozhodnutí světového významu. Podle zprávy se doma soudilo, že během příštích šesti měsíců bude na západě rozhodnuto, jakým způsobem a jakou formou bude během následujícího roku řešen spor mezi Východem a Západem. Vytýkán byl nedostatek základních informací ze zahraničí o nejbližším pravděpodobném vývoji, které by mohly být konfrontovány s reálnou situací doma. „Vyvrcholení krize studené války“, jak se ve zprávě uvádělo, se však ani zdaleka neblížilo.⁷⁸⁷ Zprávy se zpravidla týkaly veřejného mínění v Československu, shrnovaly vnitropolitickou situaci, a pokud jde o mezinárodní situaci, lze říci, že informace přeceňovaly aktuální možnosti na zvrát. Je možné je chápat také jako v jistém smyslu apel na politické představitele v zahraničí k aktivizaci a nepodcenění situace a potřebných příprav.⁷⁸⁸

Stejně jako informování z domova směrem ven bylo pro životaschopnost celé akce neméně důležité zajistit, aby se o aktivitách emigrace dozvěděli lidé doma a aby účinek byl pokud možno co nejsilnější. Jednou z cest, jak informovat politické přátele doma, byl kontakt s důvěryhodnými československými občany, kteří se dostávali za hranice z obchodních důvodů. V září 1949 tak mohl Ripka využít cesty Ing. B. Opatřila, národního socialisty, na kongres techniků v Paříži. Ripka po Opatřilovi vzkazoval poslanci Přeučilovi informace týkající se jeho nesouhlasu s tím, aby se oddělením od národních socialistů organizovala samostatná strana živnostníků.⁷⁸⁹

Obousměrné kontakty nemohly pochopitelně nechávat komunistický státní aparát klidným a pokusy eliminovat spojení byly prakticky permanentní. Jednou z cest, kterou Ripka používal pro informování svých politických příznivců, bylo přes Vlastislava Chalupu, jehož prostřednictvím informoval o mezinárodní situaci a o poměrech v československém exilu. V. Chalupa, někdejší pracovník ústředního

---

⁷⁸⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 29, inv. č. 01008, Zpráva z ČSR, duben 1949.

⁷⁸⁸ Srov. např.: NA, f. Hubert Ripka, k. 29, inv. č. 00993, Zprávy z ČSR de Klimek, Pedráček, 20. 10. 1948.

⁷⁸⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 29, inv. č. 00992, Záznam (o situaci v ČSR) de Brzorád, 21. 9. 1948.

sekretariátu národněsocialistické strany, byl ale agentem StB. Touto cestou se tak Státní bezpečnost dozvíдалa například o Ripkově upozorňování na nechuť a strach z války na Západě a převažující představu, že by k oslabení Sovětského svazu mohlo dojít cestou vnitřních rozporů uvnitř komunistických stran jednotlivých středoevropských zemí. Ačkoli Ripka připouštěl, že ke konfliktu mezi Východem a Západem dojde, stavěl se rozhodně proti jakýmkoli přímým akcím či dokonce puči doma v tuto dobu. Naopak vyzýval k tomu, aby k co nejdůkladnější organizaci politického a hospodářského zpravodajství pro potřeby exilu, dále k systematické pasivní rezistenci v zaměstnání, na úřadech a samosprávě, k přiživování nespokojenosti lidí proti režimu a udržování národa v důvěře, že bude za pomoci západních velmocí osvobozen od komunismu.⁷⁹⁰ Obdobnou strukturu informací, které zasílal jinou cestou, lze vyzorovat i v následujících letech. Varoval před předčasnými akcemi, ale na druhou stranu vyzýval cestou individuálních aktivit k prohlubování demoralizace v komunistických řadách.⁷⁹¹

Další cestou, kterou se Státní bezpečnost informačně dostávala do bezprostředního Ripkova okolí, byla činnost členů několika skupin, vytvořených majorem Králem (alias dr. Červeným), kteří byli – bez jejich vědomí – kontrolováni StB a jejichž odchod za hranice Bezpečnost sama zajišťovala. Jejich vzkazy domů pak končily u StB, a to včetně řady dopisů exilových politiků, Ripkových nevyjímaje. Ripkovy dopisy národním socialistům doma byly zachyceny již na jaře 1949.⁷⁹²

Zvýšený zájem o Ripkovy aktivity v zahraničí a především o jeho snahu nalézt nová spojení domů lze pak pozorovat v polovině 50. let.⁷⁹³ První správa ministerstva vnitra disponovala v květnu 1955 informací, že Ripka pracuje jako agent francouzské výzvědné složky, spadající přímo pod předsednictvo vlády a že je formálně zaměstnán jako politický poradce v oddělení francouzského rozhlasu Danube-Dunaj. V souvislosti s Ripkovou podvratnou činností proti ČSR a hledání spojení do ČSR měli být prošetřeni všichni jeho příbuzní v jeho rodišti, včetně uvedení jejich veškeré politické činnosti od dob první republiky, jejich majetkové poměry, charakterové vlastnosti a styky v místě bydliště a v zaměstnání. Prošetřování se mělo zaměřit na to, zda je nějaká osoba s Ripkou v písemném styku a zároveň na to, zda měl nějaké

---

⁷⁹⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 5, inv. č. 000239, Chalupa Vlastislav.

⁷⁹¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 28, inv. č. 00951, Důvěrná zpráva o mezinárodní situaci pro domov od H. Ripky, 14. 12. 1952.

⁷⁹² Kaplan, K.: Největší politický proces. „M. Horáková a spol.“ Brno, Doplněk, 1995, s. 76–77 a 111.

⁷⁹³ ABS (S), T 1628, Hubert Ripka – zjištění příbuzných, III. správa MV, č.j.: A/1-00905/3-55, 21. května 1955.

bližší přátele ve svém rodišti a jaký poměr mají tyto osoby k lidově demokratickému zřízení. Státní bezpečnost zjistila podrobné informace o Františku Planitovi, který od roku 1927 působil v Kobeřicích jako farář. Podezření na něj mělo padnout kvůli vystupování proti KSČ od roku 1948 a kvůli schůzkám místních zemědělců, které se u něj konaly a které byly zaměřeny proti kolektivizaci. Planita byl podezřelý z toho, že nabádá zemědělce, aby nevstupovali do JZD. Zjištěno také bylo, že předává různé dopisní obálky jistému dělníkovi A. Stavělovi, čímž vznikalo podezření, že je používán k donášení korespondence. Celá věc byla o to zajímavější, že Stavěl měl volnou propustku do pohraničního pásma jako kontrolor plynového potrubí, takže mohl být využíván k vybírání schránek cizích rozvědek. V závěru zprávy však bylo konstatováno, že doposud spojení nebylo ničím potvrzeno, ačkoli již dříve bylo také zjištěno od jisté Berkové z Brna, která měla v Kobeřicích sestru, že tato jí sdělila o Planitovi, že je v tajném písemném kontaktu s Ripkou. Ani tato zpráva však nebyla ničím ověřena.⁷⁹⁴

9. 3. V Radě svobodného Československa

Po únoru 1948 se ve dvacátém století již potřetí (nepočítáme-li v to emigraci po roce 1945, respektive osoby, které se do Československa nevrátily) vytvořila v zahraničí početná česká a slovenská politická emigrace. Byla svým složením odlišnější od té z období nacistické okupace. Byla v ní však pochopitelně řada z těch, kteří byli za hranicemi za druhé, případně i první světové války. Do emigrace odešla kromě politiků i řada vojenských představitelů, diplomatů a příslušníků inteligence.⁷⁹⁵ Výrazná, do jisté míry integrující osoba typu T. G. Masaryka nebo E. Beneše však chyběla. Početně nejsilnější skupina, etabloující se z politiků, kteří byli v letech 1945-1948 členy nekomunistických stran Národní fronty, se také potýkala s kritikou vlastního předúnorového postupu. Představiteli politických stran, jejichž činnost po válce nemohla být obnovena, byli označováni za kolaboranty s komunisty, vytýkáno bylo uzavření československo-sovětské smlouvy v roce 1943, odstoupení Podkarpatské Rusi a další. Faktem však zůstávalo, že právě tento okruh osob měl

---

⁷⁹⁴ Tamtéž, ustanovka Krajské správy Státní bezpečnosti, OO-MV Slavkov u Brna, č. j. A-0679/Kř-55, 1. června 1955.

⁷⁹⁵ Jirásek, Z., Trapl, M.: Exilová politika v letech 1948-1956. Olomouc, Centrum pro československá exilová studia, 1996, s. 13 an.

v zahraničí nejvíce kontaktů a reálnou možnost reprezentovat zde zájmy československého obyvatelstva nekomunistického smýšlení. Národní socialisté, zastoupení předsedou Petrem Zenklem, bývalými ministry Stránským, Ripkou, generálním tajemníkem Vladimírem Krajinou (ten se stal ještě před příchodem Zenkla předsedou strany v exilu) a dalšími představiteli z řad bývalých poslanců tvořili reprezentativní uskupení.

Hubert Ripka se na samotném konci ledna 1949 – ačkoli původně plánoval odjet již někdy v říjnu nebo listopadu předchozího roku⁷⁹⁶ – vydal na první cestu přes oceán, do Spojených států amerických, k závěrečnému jednání o ustavení jednotné organizace československé zahraniční akce, nazvané Rada svobodného Československa.⁷⁹⁷ Za národní socialisty byl k jednáním z Evropy vyslán společně s Jaroslavem Stránským, a to na základě porady, která se konala 11. ledna 1949 v Paříži. Noémi s dětmi odjížděla do Ameriky natrvalo – tedy alespoň podle jejich tehdejších představ – Ripka sám předpokládal, že se koncem dubna nebo počátkem května do Evropy vrátí se záměrem navštívit uprchlické tábory v Německu a Itálii. Tím, kdo výslovně usiloval o to, aby byl Ripka co nejdříve ve Spojených státech, byl Petr Zenkl. Považoval Ripku za klíčového spolupracovníka, a proto chtěl, aby se přestěhoval do Ameriky natrvalo, čímž by se také zabránilo jistým spekulacím o tom, že mezi nimi existují neshody a soupeření. Této nejistoty podle Zenkla zřejmě chtěli využívat ku svému prospěchu jiní.⁷⁹⁸ Ripka však v tomto ohledu Petra Zenkla, který se do exilu dostal v srpnu 1948, považoval za vůdčí osobnost národních socialistů i celé emigrace.

Zatímco v Londýně a Paříži byl zájem o organizování emigrantů ze zemí střední Evropy zdrženlivý – V. Krajina a B. Vilím nebyli v Londýně přijati předsedou britského parlamentu –, Američané byli v této době k takovému organizování otevřenější. Přestože emigrantské výbory a rady neměly oficiálně styk se State Departementem, obstarával po jejich ustavení styk tzv. *National Committee for Free Europe* (Národní výbor pro svobodnou Evropu, NCFE), který vznikl v červnu 1949. Ten měl oficiálně statut soukromé společnosti, v jejímž čele stály významné osobnosti amerického veřejného života a ručiteli byly Carnegieův institut a Rockefellerova nadace, stála za ní však CIA. Úkolem NCFE bylo sledovat vývoj

---

⁷⁹⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 4, 83-178, inv. č. 00133, 1948-1950, Ducháček Ivo, dopis z 28. července 1948.

⁷⁹⁷ Přípravná jednání o vytvoření ústředního orgánu byla zahájena již v dubnu, respektive květnu 1948. Srov.: Jirásek, Z., Trapl, M.: Exilová politika v letech 1948-1956, c. d., s. 37 an.

ve střední Evropě, pomáhat exilovým politikům a všeobecně podporovat politickou činnost ve prospěch zemí v sovětské sféře vlivu. NCFE poskytovala finanční prostředky exilovým radám, měsíční stipendia vedoucím funkcionářům a vyžadovala od nich výkazy o vykonané práci. Z československých představitelů se zde těšili oblibě Štefan Osuský a Ferdinand Peroutka, kteří se dostávali do střetů s Petrem Zenklem, Ripkou a dalšími. Zejména Ripka nebyl v NCFE pro své někdejší – z tehdejšího pohledu Američanů – příliš prosovětské názory a pro aktuální protiněmecké názory a nekompromisnost ohledně sudetoněmecké otázky populární, což se nakonec projevovalo jeho celkovou nespokojeností se svým působením ve Spojených státech.

Vlastní ustavující jednání Rady svobodného Československa probíhalo ve washingtonském Pierce Hallu od 9. do 25. února 1949. Už v *Deklaraci RSČ* se předpokládalo, že po vytvoření obdobných orgánů dalších středoevropských národů budou tyto vrcholové orgány postupovat ve vzájemné součinnosti. Hlavním cílem RSČ byl boj proti komunismu a obnovení demokratického Československa v předmnichovských hranicích – tedy včetně Podkarpatské Rusi. Vysídlení Němců bylo deklarováno jako definitivní.

Do dvanáctičlenného předsednictva Rady se Ripka na rozdíl od Zenkla, Jozefa Lettricha, Mahera, Osuského, Slávika, Peroutky a dalších nedostal, čímž byl poněkud upozaděn. Byl v uvozovkách pouze členem třicetičlenného výboru, kde bylo jeho hlavním úkolem referovat o mezinárodněpolitické situaci.⁷⁹⁹ Nestal se ani šéfem informační komise, která byla jako jedna ze čtyř zřízena, a v jejímž čele stanul Ferdinand Peroutka. Ripka byl jmenován pověřencem pro exilové středisko v Paříži.⁸⁰⁰ Není s podivem, že s charakterem RSČ spokojen nebyl. Smyslem RSČ pro Ripku bylo v první řadě usnadnit život československým uprchlíkům a získat pro ně jak materiální, tak morální podporu. Zásadně však po celou dobu její existence odmítal její organizování na stranickém principu. Myšlenka paritního zastoupení stran nicméně zvítězila, což mimo jiné způsobilo, že například on a další významní představitelé národních socialistů se nemohli dostat do předsednictva. Ripka byl pro princip osobnostní, protože podle jeho názoru mohl lépe zajistit – bez ohledu na stranické rozpory –, aby se k vedení zahraniční akce mohli dostat

---

⁷⁹⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00547, Zenkl Petr, dopis P. Zenkla z 13. listopadu 1948.

⁷⁹⁹ Archiv Centra pro československá exilová studia (CCES), f. Rada svobodného Československa, k. 18 a 19, zápisy ze schůzí výkonného výboru RSČ.

schopní lidé. V Radě tak podle něj měly být zastoupeny i nepolitické osobnosti typu Ingra, Peroutky, Papánka, Slávika, Osuského, Rašína a velvyslance Noska. To, že se Rada ustavila na stranickém principu, nikoli jen na základě politických skupin či směrů, považoval za základ její de facto permanentní krize.

Proti „nestranickému“ principu se stavěli především místopředseda Rady J. Lettrich a J. Černý, který dokonce na Ripkovu adresu prohlásil, že ten, kdo je proti stranám, je proti demokracii, a ten, kdo je pro personální princip, je pro totalitu.⁸⁰¹

Ripka se hájil tím, že politické strany jsou možné ve svobodné zemi, kde se pro ně vyslovují občané ve volbách, nikoli v emigraci, která je nahodilým fórem osob, jimž se podařilo uniknout. Proto jakoukoliv politickou činnost emigrace na základě politických stran považoval za vyumělkovanou, za jakousi stínohru. Připuštění stranického principu vyvolalo také otázky, které politické strany by se měly zahraniční akce zúčastnit a také to, že pouze některé strany měly v exilu hlavní představitele zvolené doma příslušnými orgány těchto stran. Navíc zastoupení politických stran v Radě bylo paritní – jinak by v podstatě nebyla možná ani domluva na jejím ustavení – ačkoli to neodpovídalo politickému rozvrstvení doma. Za nejdůležitější však považoval to, že přebujelým stranictvím dochází k tříštění zahraniční akce, což bylo mimo jiné předmětem kritiky z domova.⁸⁰²

Radu svobodného Československa od samého počátku provázely spory o personální obsazení a také leckdy ostrá kritika z domova ohledně její legitimacy. V zásadě se jednalo o odmítavou reakci domova na potenciální opakování vývoje na konci druhé světové války, kdy domácí složka, reprezentovaná Českou národní radou, byla upozaděna a hlavní slovo měli exiloví představitelé. Nyní se ozývaly jasné hlasy, že politici, kteří po Únoru emigrovali, budou muset nejprve skládat účty za své působení v letech 1945 až 1948. Nemělo jednoduše dojít k tomu, aby se po případné změně mezinárodní situace vytvořila exilová vláda, která by si osobovala právo na vedení.⁸⁰³ Zaznívaly i přívětivější názory, ale bylo zřejmé, že exilová politická reprezentace bude muset být obezřetnější a že nebude možné ve vztahu k domovu počítat s obdobným vývojem jako za druhé světové války.

---

⁸⁰⁰ Jirásek, Z., Trapl, M.: Exilová politika v letech 1948-1956, c. d., s. 50-51.

⁸⁰¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 28, inv. č. 00940, Stranický a personální princip v organizaci čs. odboje, 3. 11. 1949.

⁸⁰² Tamtéž.

⁸⁰³ NA, f. Hubert Ripka, k. 29, inv. č. 01005, Zpráva z ČSR, de osoba z MZV, 23. 2. 1949 a k. 39, inv. č. 01503, 9. 4. 1949, Problém důvěryhodnosti RSC.

Ripka sám jasně deklaroval, že je ochoten kdykoli se zodpovídat za svou účast na únorové krizi roku 1948. Realisticky se domníval, že role československé politické reprezentace bude politicky skromnější než za druhé světové války. Za stavu nebylo podle něj vůbec možné pomýšlet na to, aby RSC měla vládní charakter, přičemž o této možnosti pochyboval i v případě vypuknutí války.

V létě 1949 po návratu z Ameriky odjel Ripka, jak si dříve předsevzal, do Itálie na návštěvu uprchlických táborů.⁸⁰⁴ Ve dnech 6. a 7. července navštívil tábory v Pagani a Bagnoli u Neapole, kde bylo tou dobou asi šest set československých uprchlíků a dále přechodný tábor v Cinecitta u Říma, kde bylo asi šedesát uprchlíků z Československa. O věcech uprchlíků jednal se šéfem mezinárodní organizace pro pomoc uprchlíkům (IRO) admirálem G. M. Mentzem, jeho zástupcem T. Denisem Dalym a dalšími. Stav uprchlíků v táborech považoval za neutěšený. Podle sdělení úředníků IRO bylo skutečně politických uprchlíků, to je těch, kteří uprchli ze země před politickou, hospodářskou nebo sociální perzekucí ne více než třicet procent.

Během pobytu v Římě vedl Ripka celou řadu jednání s předními osobnostmi italského politického života. Jednalo se o ministerského předsedu de Gasperiho, ministra zahraničních věcí Sforzu, ministra námořnictva a vůdce vládních socialistů Saragata, ministra války Randolfa Pacciardiho, ministra průmyslu Lombarda, předsedu poslanecké sněmovny Giovanniho Gronchiho, předsedu senátu Ivanoeho Bonomiho, státního sekretáře ministerstva vnitra Marazza, předsedu katolické akce Luigi Gedda, generálního tajemníka křesťanské demokracie Tavianiho, generálního sekretáře socialistů Ludovica D'Aragone, spisovatele a politika Ignazia Giloneho. Hovořil také se šéfredaktorem *Il Tempo* Zingarellim a politickými redaktory *Il Popolo*, *Voce repubblicana*, *Corriere della Sera* a *Humanita*, dále s generálním sekretářem Maltézského řádu hrabětem Gino Malfatim.

Politické rozhovory vedl také s vatikánskými představiteli, zejména s kardinálem Eugeniem Tisserantem, Msgre Corradem Bafilem, který měl ve svém referátu mimo jiné i Československo, kardinálem Giussepem Pizzardem, Msgre Alfredem Ottavianim a generálem premonstrátů Van Nootsem. Přijetí ve vatikánských kruzích se snažili blokovat slovenští separatisté, což se jim však nepodařilo. Na přednášce, kterou uspořádala 1. července 1949 redakce katolického

---

⁸⁰⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 28, inv. č. 00938, Zpráva o mé cestě do Itálie ve dnech 27. června až 9. července 1949, 18. 7. 1949.

časopisu Vita Catolica a které předsedal poslanec křesťansko-demokratické strany Giordani, měl Ripka příležitost mluvit s několika poslanci a senátory. Ripka přijel do Říma právě v době, kdy se vyostřoval vztah arcibiskupa Berana s pražským režimem.⁸⁰⁵ Proto byl o československé věci mimořádný zájem a Ripka byl přijat velmi přátelsky a všude mluvil velmi otevřeně. Pokud se jednalo o Radu svobodného Československa, vyzoroval, že italské vládě by bylo za dané situace příjemnější, aby se politická a propagační činnost v Itálii děla zcela neoficiálně, tzn. aby v Římě nebyl k tomuto účelu vytvářen oblastní sbor obdobně jako v Londýně nebo Paříži. Ripka pod dojmem návštěvy doporučoval RSC, aby ve své činnosti a ve svých prohlášeních věnovala soustavnou pozornost boji světového a československého katolicismu s Moskvou a komunismem a aby se snažila dát výraznější zastoupení katolické složce v jednotlivých svých orgánech, stejně jako ve své propagandě. Za prospěšný by také považoval návrat československého velvyslance ve Vatikánu Františka Schwarzenberga, který se ve vatikánských i italských kruzích těšil velké oblibě.

9. 3. 1. Roztržka v Oblastním sboru RSC ve Francii

Po návratu do Paříže ustavil dne 7. dubna 1949 Ripka na základě pověření předsedy RSC Petra Zenkla oblastní sbor Rady svobodného Československa ve Francii.⁸⁰⁶ Ustavující shromáždění zvolilo předsednictvo v následujícím složení: Hubert Ripka (předseda), bývalý poslanec Tibor Šabo (místopředseda), Arno Hais, Isidor Lančaric, bývalý velvyslanec v Paříži Jindřich Nosek, bývalý poslanec Miloslav Rechcigl, Eduard Řehák, Josef Voženílek (členové předsednictva). Ustavujícího shromáždění se účastnil také Ferdinand Peroutka, který značně přispěl k ustanovení oblastního sboru ve Francii. Ustavení oblastního sboru a jeho složení notifikoval osobně francouzskému ministerstvu zahraničí Jindřich Nosek. Dopisem z 16. dubna informoval Ripka o vzniku oblastního sboru RSC ve Francii také francouzského ministra zahraničních věcí Roberta Schumana.⁸⁰⁷ O ustavení bylo vydáno komuniké, které bylo publikováno ve francouzském tisku.

---

⁸⁰⁵ K osobě Josefa Berana např.: Svoboda, B., Polc, J. V.: Kardinál Josef Beran. Praha, Vyšehrad, 2008.

⁸⁰⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01505, 7. 4. 1949, Zpráva do Washingtonu o ustavující schůzi oblastního sboru ve Francii.

⁸⁰⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 37, inv. č. 01494, 16. 4. 1949, Schuman Robert (v příloze).

Od počátku své existence zahájil oblastní sbor činnost na podporu osvobození Československa. Na konci dubna 1949 se z podnětu oblastního předsednictva konala v Paříži velká manifestační schůze, na níž mluvčí států za železnou oponou protestovali proti komunistickému, tzv. mírovému kongresu, který se právě konal v Paříži. Na schůzi promluvili řečníci z Albánie, pobaltských zemí, Bulharska, Jugoslávie, Maďarska, Polska, Rumunska a za RSC v Paříži generální tajemník E. Řehák. Manifestace měla mimořádný úspěch, jak ve francouzském, tak v zahraničním tisku a referovaly o ní různé rozhlasové stanice po celém světě. Oblastní předsednictvo vydalo u této příležitosti zvláštní letáky, v nichž ukazovalo na příkladu Československa, co dle jejich výkladu znamená „komunistický“ a „sovětský“ mír. Letáky rozdávali českoslovenští studenti v pařížských ulicích. O necelý měsíc později, 21. června 1949, uspořádal Ripka, jakožto předseda oblastního sboru v Paříži, tiskovou konferenci o situaci v Československu a o snahách RSC, která měla veliký ohlas ve francouzském a zahraničním tisku. Také později, u příležitosti 100. narozenin T. G. Masaryka, vycházely jubilejní články ve francouzském tisku, Ripkuv v deníku *Figaro*, v červnu 1950 bylo vydáno protestní prohlášení proti popravě Milady Horákové, které otiskly přední francouzské listy.

Na druhé straně se hned od začátku objevovaly personální problémy, protože představitelé demokratické strany protestovali proti ustavení oblastního sboru a volbě prvního předsednictva, neboť se tak stalo bez jejich účasti. Předsednictvo RSC proto vzalo ustavení oblastního sboru na vědomí pouze podmíněčně za předpokladu, že bude rozšířeno o představitele demokratické strany. Dvě místa v předsednictvu oblastního sboru měla tedy být vyhrazena pro slovenské demokraty.

Personální problémy provázely oblastní sbor ve Francii i nadále. V září 1949 se Ripka totiž natrvalo odstěhoval do Spojených států, záhy po ustavení oblastního sboru rezignoval na funkci v předsednictvu I. Lančarič, který se odstěhoval do Kanady. Ještě v průběhu roku 1949 se z Francie odstěhovali Jindřich Nosek, A. Hais, J. Rechcigl a J. Voženílek, takže ke konci roku 1949 vykonávali aktivně svoji funkci pouze dva z původně zvolených členů, ostatní se nechávali zastupovat. Na plenární schůzi konané dne 11. prosince 1949 bylo za Ripkovy nepřítomnosti na návrh Martina Hrabíka a na žádost Kornela Fila rozhodnuto, že funkce dosavadního předsednictva končí a že bude zvoleno předsednictvo nové, a to

v lednu 1950⁸⁰⁸. Předběžnou konzultaci politických stran měl vést Tibor Šabo. Ten se také nakonec stal předsedou rekonstruovaného oblastního sboru, za místopředsednictví Aloise Čížka a Martina Hrabíka; generálním tajemníkem se stal Zdenko Formánek a členy K. Filo, J. Podlena, F. Dezort, Z. Rys.⁸⁰⁹ Alois Čížek, který byl Ripkovým zástupcem v pařížské skupině národních socialistů jako její místopředseda, a to na Ripkův návrh, Ripku o pařížských událostech ani o svém postupu neinformoval. Ripka proto žádal Zenkla, jakožto předsedu národních socialistů, aby Čížka a další národní socialisty vyzval, aby se neprodleně vzdali nabytých funkcí a oznámil jim, že v opačném případě nebudou po dobu exilu pokládáni za oprávněné mluvčí národněsocialistické strany.⁸¹⁰

Ripka považoval celou akci za politický útok tzv. občanského bloku, který se vytvořil na podzim 1948 a který sdružoval republikány, živnostníky a národní demokraty, a za jejich snahu zmocnit se postupně vedení nejen v oblastním sboru, ale v celé RSC, a přetvořit ji. Ačkoli původně Ripka dne 18. prosince 1949 na zasedání výboru Rady ve Washingtonu podal rezignaci na funkci předsedy oblastního sboru, kterou vzal výbor na vědomí, rozhodl se později rezignaci odvolat a oznámil to předsednictvu Rady.⁸¹¹ Jeho rezignace by totiž pod dojmem událostí v Paříži mohla být vykládána jako pokus vyhnout se zápasu vedenému, dle jeho slov, jen stranickopolitickými a osobními pohnutkami. Dopisem ze dne 26. prosince 1949 požádal předsedu RSC Petra Zenkla, aby se výbor RSC na nejbližší schůzi věcí zabýval a zaujal stanovisko. Přípisem z 3. ledna 1950 pak žádal o neprodlené svolání mimořádné schůze předsednictva RSC k dané věci.⁸¹² Navrhoval, aby usnesení oblastního sboru bylo prohlášeno za neplatné. Ripka popíral právoplatnost usnesení ze dne 11. prosince 1949, protože se hlasování zúčastnila méně než polovina členů oblastního sboru, porušovalo politické dohody ujednané v únoru a v březnu 1949 ve Washingtonu a následně v dubnu v Paříži, bylo přijato bez účasti zástupců všech politických směrů a nebralo dle Ripky ohled na to, jaké reakce vyvolá ve francouzských politických kruzích. Žádal proto Zenkla, aby vyzval místopředsedu oblastního výboru Tibora Šaba k podání podrobné zprávy a případně podnikl další

---

⁸⁰⁸ Usneseno na plenární schůzi většinou dvanácti hlasů proti jednomu.

⁸⁰⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 38, inv. č. 01501, Zprávy o činnosti RSC.

⁸¹⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00547, Zenkl Petr, dopis H. Ripky z 15. ledna 1950.

⁸¹¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01505, 25. 3. 1950, Zpráva o situaci v Paříži.

⁸¹² NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01505, 3. 1. 1950, Žádost o svolání předsednictva RSC.

kroky proti akci, která by mohla vést k rozvratu RSČ.⁸¹³ Konkrétní opatření od výboru RSČ však nepřicházely.

V polovině ledna 1950 si Ripka s udivením stěžoval, že ještě nemá žádnou informaci o tom, zda Zenkl něco v souvislosti s pařížskou aférou podnikl. Zdůrazňoval, že to, že se věc protahuje, je ku prospěchu nového pařížského předsednictví, které už vytvářelo různé komise, jakoby již bylo uznáno. Vytvořením co možná největšího počtu *fait accomplit* mělo být znesnadněno, aby se výbor Rady vyslovil proti nim. Ripka stále upozorňoval, že nejde o nějakou lokální akci, ale o plán, kterým má být zvrácena celková politická a organizační struktura Rady.⁸¹⁴ Je evidentní, že na jedné straně šlo o osobní Ripkovo postavení, nicméně nelze popírat ani to, že posilující pozice tzv. občanského bloku by měla dopad na představitele stran, které byly v letech 1945 až 1948 zastoupeny v Národní frontě. Těm bylo v exilu ze strany občanského bloku vytýkáno, že spolupracovaly s komunisty, a měly by se tudíž v první řadě zodpovídat z velezrady.

O situaci kolem oblastního sboru ve Francii jednalo předsednictvo RSČ ve Washingtonu 14. ledna 1950 a přijalo nakonec usnesení, že oblastnímu sboru nepřísluší stanovovat funkční období předsednictva. Konstatovalo, že uvítá doplnění předsednictva oblastního sboru o dosud neobsazená nebo rezignací či odchodem uvolněná místa. Ripka pak dopisem z 16. ledna 1950 informoval místopředsedu T. Šaba, že pokládá za samozřejmé, že oblastní sbor bude plně respektovat usnesení předsednictva RSČ ve Washingtonu.⁸¹⁵ Ani to však nepřimělo nové vedení oblastního sboru k ústupu. Tibor Šabo svolal na 19. ledna plenární schůzi a zde při nerespektování usnesení předsednictva RSČ byla provedena volba nového pléna oblastního sboru a jeho předsednictva. Předsedou byl zvolen Šabo, místopředsedy Čížek a Hrabík. Mezitím skupina národních socialistů v Paříži, vedená poslancem Čížkem, svolala schůzi, na které místo Ripky zvolila předsedou právě Čížka. Po další Ripkově intervenci zaslal Zenkl Čížkovi dopis se žádostí, aby se s ostatními národněsocialistickými členy Šabova vedení vzdali funkcí, protože odporují jak usnesení předsednictva RSČ, tak linii národních socialistů v zahraničí. Na tuto výzvu však odpověděl Čížek zamítavě.⁸¹⁶

---

⁸¹³ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00547, Zenkl Petr, dopis H. Ripky z 26. prosince 1949.

⁸¹⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00547, Zenkl Petr, dopis H. Ripky z 15. ledna 1950.

⁸¹⁵ O usnesení RSČ zaslal Ripka Šabovi dne 17. ledna 1950 rovněž telegram. Srov.: NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01505, telegram č. 5196.

⁸¹⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01505, Zpráva o krizi OS RSČ, s. d.

Pařížská aféra měla dozvuk při setkání Ripky se Zenklem počátkem března 1950, který se projevil eskalovaným názorovým střetem mezi nimi.⁸¹⁷ Ripka naléhal, aby se před schůzí výboru RSCČ uskutečnila porada o protiofenzívě vůči novému pařížskému oblastnímu vedení. Bez přímé souvislosti začal Zenkl hovořit o tom, že se k němu dostaly informace o organizování nové strany práce⁸¹⁸, a to z národních socialistů a sociálních demokratů, a že má obavu z toho, že toho bude využito v procesu s Miladou Horákovou. A dále uvedl, že než odjel z domova, domluvil se s M. Horákovou a prof. Peškou, že budou užívat názvu strana práce, aby zakryly stopy pro svou činnost. Ripka tomu nerozuměl, a když se zeptal, jak to souvisí s Paříží, odpověděl Zenkl, že podle jeho informací dával Ripka domů vzkazy, ve kterých schvaloval ustavení nové strany práce, a naznačoval, že by Ripka mohl být činěně spoluodpovědný za ohrožení lidí doma. Přitom však Zenkl Ripkovi vůbec neřekl, odkud má tyto zprávy.

Zenkl přiznal, že podle jiné zprávy mají stranu práce zakládat on (Zenkl) s Jaroslavem Stránským a že Ripka má být proti tomu. Ripka odpověděl, že je to nejlepší důkaz toho, že se jedná o intriky, ale Zenkl podle Ripkova záznamu dále tvrdil, že Ripka posílal vzkazy souhlasu s novou stranou práce domů. To Ripka velmi kategoricky odmítl. Ripka se obrátil na přítomného Povolného, aby dosvědčil, jaké zprávy posílal domů. Povolný dosvědčil, že Ripka byl proti tomu, aby se předčasně tvořila nová stranická formace a že byl proti tomu, aby se národní socialisté slučovali se sociálními demokraty, pokud nebylo jasné, že se sociální demokraté vzdají marxismu. Když se v hovoru dostali zpět na Paříž a Ripka řekl, že Zenkl včas nezakročil proti Čížkovi, rozkřikl se Zenkl, že to je lež. Ripka to odmítl s tím, že Zenkl napsal Čížkovi až na jeho naléhání, ale že dosud přesně neví, co. Na to Zenkl odpověděl, že mu nedal dopis přečíst proto, že by Ripka sám nesouhlasil s ostrým tónem, kterého proti Čížkovi užil. A pak dodal: „Nemluv se mnou tak povýšeně, já už mám toho tvého povýšeného chování dost, já jsem ti sloužil jako kluk.“⁸¹⁹

Z déle než hodinového rozhovoru si Ripka udělal závěr, že se má vytvořit dojem, že schvalováním strany práce měl poškodit zájmy národněsocialistické

---

⁸¹⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00548, Ripkův záznam o rozhovoru s P. Zenklem dne 6. března 1950.

⁸¹⁸ Původní Národní stranu práce založil v roce 1925 Jaroslav Stránský a po neúspěchu ve volbách strana spolupracovala s národními socialisty, k nimž při ukončení své činnosti v roce 1930 doporučila svým členům vstoupit. Strana stejného názvu složená z části sociálních demokratů a národních socialistů pak existovala za předsednictví Antonína Hampla v letech 1938–1939.

strany, dále že mu má být přisouzeno, že nějakým způsobem ohrozil bezpečnost Milady Horákové. Ta byla zatčena v září 1949, krátce po schůzce zástupců národních socialistů, sociálních demokratů a lidovců na faře ve Vиноři, kde byli přítomným mimo jiné sděleny i zprávy od Zenkla a Ripky.⁸²⁰ Podle Ripkova výkladu však podlehl Zenkl donašečům – mezi něž označil v první řadě Buška – kteří mu tvrdili, že k němu není loajální nebo dokonce, že usiluje o to, aby se stal místo něj předsedou Rady.

Na spekulace kolem strany práce reagoval Ripka v polovině března 1950 dopisem výboru RSC a představitelům národně socialistické strany v exilu.⁸²¹ V něm rezolutně odmítl tvrzení, že by měl zakládat novou stranu práce. Argumentoval tím, že je o něm od počátku zahraniční akce známo, že zastává stanovisko, že zahraniční akce se nemá organizovat na základě politických stran, které v exilu nemohou plnit své vlastní funkce a poslání, protože se skládají jen z fragmentů svých příslušníků, kterým se podařilo uprchnout, ale že má být organizována výběrem schopných lidí v exilu, a to tak, aby prostřednictvím těchto osobností byly zastoupeny všechny hlavní politické směry. Jevilo se mu tedy zcela absurdní, že při takovém známém stanovisku se někdo může domnívat, že by chtěl rozšiřovat stávající počet stran ještě o další. Nechápal rovněž, proč by se s tím v opačném případě měl tajit. Zdá se, že proti Ripkovi bylo využito jeho komunikace s mladou generací, která v exilu již v této době promýšlela, jakým způsobem by měla vypadat politická organizace doma po osvobození. V tomto prostředí vznikla myšlenka vytvoření nové strany práce, která také doma začala být připravována. Ripka si tu nechával jistý manévrovací prostor, což se stalo zřejmě základem pro jeho obviňování. Zastával totiž ve vztahu k mladé generaci názor, že organizování nových stran v době, kdy není možné dohlédnout, jaká bude situace v Československu po osvobození, je předčasné a že se zřetelem na současnou situaci by ani nebylo vhodné, ani prospěšné, aby se národněsocialistická strana vzdávala své samostatnosti.

Až v polovině května 1950 se k Ripkovi dostal dopis, který byl jedním z pramenů Zenklových obvinění. Jednalo se o dopis poslanců Čížka a Suchého Zenklovi ze dne 27. února. Čížek a jeho kolegové byli přesvědčeni, že roztržka byla zapříčiněna v první řadě odchody a nepřítomností vyslance Noska a předsedy

---

⁸¹⁹ Tamtéž, cit. dle s. 1.

⁸²⁰ Srov.: Černý, V.: Paměti III (1945-1972). Brno, Atlantis, 1992, s. 334.

⁸²¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01475, Dopis pro funkcionáře ČSNS (Strana práce), 16. března 1950.

oblastního sboru Ripky a dalších, které znemožňovaly plynulý chod sboru. V dopise předsedovi strany⁸²² si spolu s kolegy postěžoval, že: „Bratr ministr nenašel základnu pro poctivou spolupráci s většinou bývalých funkcionářů strany (...), ale svěřoval své zastupování bez porady s ostatními funkcionáři strany bratřím, či příslušníkům jiných stran, ke kterým ostatní bratři a sestry neměli vždy plnou důvěru. Nechceme a nebudeme Tě zatěžovat psáním o osobních sporech, které snad v naší bratrské rodině neměly nikdy být, které však bohužel byly, protože víme, že Ty, jako předseda strany stojíš a musíš stát nad těmito malichernosti. Konstatujeme jenom, že bratr ministr dr. Ripka v době svého pobytu v Paříži nad těmito spory vždy nestál, často pak stál, byť i nepřímo, na straně těch, kteří spory vyvolali. (...) Nerozuměli jsme a ještě dnes nerozumíme cílům Masarykova demokratického svazu a Československého zahraničního ústavu, o kterém je jenom známo, že jest krycí organizací pro činnost tzv. Strany práce v exilu. Nerozumíme též činnosti některých bratří v těchto institucích. Nikdo nám proto nemůže vytknout, že ovzduší nedůvěry, které v Paříži vzniklo, bylo zaviněno námi.“⁸²³ Čížek a jeho kolegové ujišťovali Zenkla oddaností a žádali o to, aby přezkoumal své stanovisko k situaci v Paříži a aby dal souhlas s jejich dosavadním postupem. Ripka v reakci na dopis za sebe a za Kovárnu reagoval, že tvrzení, že jsou ve vedení nebo že jsou členy tajné strany práce v exilu, jsou lživým výmyslem, který je rozšiřován záměrně, aby byli v očích straníků očerňováni.⁸²⁴

Roztržka se dále stupňovala, a ačkoli RSC potvrdila dne 16. dubna 1950 odmítnutí postupu oblastního sboru, přestože skupina kolem J. Černého, S. Osuského a J. Lettricha se v předsednictvu stavěla k Šabovu výboru v Paříži příznivě a nakonec schůzi opustila, ten naopak reagoval dne 13. května 1950 schválením svého postupu.⁸²⁵ Šabovo vedení nadále ignorovalo washingtonské usnesení.

V červnu se Ripka chystal do Evropy a bylo jeho záměrem, aby se věc vyřešila. Celá aféra totiž nezůstala známa jen exilovým politikům, protože Alois Čížek v březnu 1950 uveřejnil v Československých novinách vycházejících v Ludwigsburgu článek pod názvem *Aby těžká atmosféra byla vystřídána přívětivým ovzduším*

---

⁸²² NA, f. Hubert Ripka, k. 36, inv. č. 01476, Vyrozumění o vyloučení Aloise Čížka a Václava Suchého z ČSNS, 27. února 1950.

⁸²³ Tamtéž, cit. dle s. 2. Dopis Zenklovi adresovali spolu s Čížkem a Suchým Máder, Oswald, O. Pazderová a Bervida.

⁸²⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00548, Zenkl Petr, Dopis H. Ripky ze dne 15. května 1950.

s vyhraněným stanoviskem proti Ripkovi. Navíc na schůzkách s národními socialisty v německých táborech prohlašoval na Ripkovu adresu, že stejně jako se strana dovedla zbavit Stříbrného, dovede se zbavit také jeho. Ripka proto požadoval, aby Zenkl, jakožto předseda národních socialistů, zaujal jasné a rozhodné stanovisko k „rozkolnické akci“ a aby toto stanovisko bylo oznámeno členům výkonného výboru strany.⁸²⁶ Čížkův článek nebyl jediný. Vyhraněně proti Ripkovi vystupovala také Helena Koželuhová v časopise *Návrat*, v agrárním tisku Martin Hrabík a později také v *Národním středě*, za nímž stáli živnostníci. Vzhledem k tomu, že Ripka považoval tyto útoky, které se v tisku objevovaly i v následujících letech, z věcného hlediska za bezpředmětné, rozhodl se, že na ně nebude ani veřejně reagovat. Národnímu socialistovi Antonínu Nehasilovi v dopise shrnul, kterým směrem se v této souvislosti, konkrétně v reakci na Čížkovy a Suchého články, ubíraly jeho myšlenky.⁸²⁷ Řečnickými otázkami ukazoval, jakým způsobem je v odlišném kontextu účelově používán proti němu jeho dřívější postup a názory. Ptal se, zda nedělali spojeneckou politiku se Sovětským svazem také Churchill a Roosevelt, zda se Amerika, Anglie a Francie nepokoušela o dohodu s Moskvou až do léta 1947? Zda nezastávali vůči Moskvě Beneš a Jan Masaryk stejnou politiku jako on a v čem se v těchto věcech od něj odlišovali Zenkl, Stránský, Drtina nebo jiní představitelé národněsocialistické strany? Proč se nikdy ani jeden národněsocialistický poslanec nepostavil ani veřejně ani důvěrně proti této politice? Ripka se ptal, zda tuto politiku odmítal Majer, Lettrich, Franěk, Procházka, Peroutka, Heidrich či Slávik, které dnes Čížkova skupina podporuje, a proč necitují, co oni tehdy mluvili a psali o Sovětech a dokonce o komunistech? Proč se dnes necituje, že on, Ripka, už za války z vlastní iniciativy připravoval obnovu spojenectví s Francií a usiloval o co nejtěsnější spolupráci se Západem? Ripkovo rozhořčení takto vyjádřené bylo nesené značnou mírou pravdivosti. Rozhodně nebyl ani zdaleka jediný, kdo byl pro spolupráci se Sovětským svazem, rozhodně nebyl jejím bezmezným zastáncem, ačkoli jí v určitých obdobích dával přednost, a rozhodně usiloval o to, aby tato spolupráce měla jasné mantinely, zejména pokud šlo o vnitropolitické záležitosti.

---

⁸²⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 38, inv. č. 01501, Zprávy o činnosti RSC.

⁸²⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00548, Zenkl Petr, Dopis H. Ripky ze dne 15. května 1950.

⁸²⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 7, inv. č. 00342, Nehasil Antonín, dopis ze dne 28. července 1951.

Roztržka v Oblastním sboru v Paříži nebyla vyřešena ani během Ripkova pobytu v Evropě v létě 1950. Ještě než se do Evropy dostal, zastihla ho na lodi zpráva z domova o pražském procesu a v Paříži pak o tom, že mezi odsouzenými k trestu smrti je i Milada Horáková. Dne 22. června 1950 psal Bohuslavu Horákovi, jejímu manželovi, do bavorského tábora Walka. Informoval ho, že sám navštívil socialistickou senátorku Gilbertu Brossoletteovou, která přislíbila zařízení protestu všech poslanců a poslankyň vládních stran a protestu Institutu pro mezinárodní právo. Předseda Ligy pro lidská práva Ripkovi slíbil, že bude stejně tak protestovat jménem své organizace. Domluveno bylo, že protesty budou adresovány přímo Gottwaldovi a že nebudou zveřejňovány, aby neměly kontraproduktivní účinek: „Znovu Vás, drahý příteli, ujišťuji, že kroky, jež podnikám, nejsou jen výrazem mé lidské a národní povinnosti, ale i projevem hlubokého a citového vztahu k Miladě“, dodával Ripka.⁸²⁸ Také Růžena Pelantová naléhala z New Yorku na Ripku, aby dělal pro záchranu Milady vše, co je v jeho silách, především cestou intervencí u významných osobností politického a společenského života: „Nevím, zda se Ti dostane do ruky plná obžaloba. Ale Ty, Petr a já jsme vlastně těmi obžalovanými, které odsouditi nemohli, a proto svoji žluč si vylili na těch, kdo tam zůstali.“⁸²⁹ K úspěchu, tedy milosti pro Horákovou, však intervence nevedly. Když se Ripka dozvěděl o její popravě, mohl jen litovat, že nevyslyšela jeho vzkazy, aby se včas pokusila o útěk. Jen s obtížemi pak nalézal pro jejího manžela slova útěchy: „(...) ani nevíte, jak je mi dnes těžko psát a vůbec, jak je mi těžko – ve vašem stavu musí Vás všechna slova i nejupřímněji myšlená (znít) hluše. Ale v bolesti, která je dnes bolestí celého národa doma a naší zde, je Vám snad trochu útěchou to, že víte, proč Milada položila svůj život a že jej nepoložila nadarmo – probudila svědomí světové veřejnosti a věřím, že probudí i svědomí naše a že nám její příklad bude ukazatelem cesty a apelem k vítěznému boji se společným a vraždícím nepřítelem. Všichni jsme dnes s Vámi a s Miladinou památkou, jež nebude zapomenuta.“⁸³⁰ Ripka také učinil oficiální protest jménem RSC, který byl uveřejněn ve francouzském tisku.

V Paříži se Ripka dál věnoval tomu, co bylo smyslem jeho cesty. V srpnu 1950 pozval k politickému rozhovoru, jehož hlavním cílem bylo najít prostředky k překonání

---

⁸²⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 5, inv. č. 000223, Horák Bohuslav, dopis ze dne 22. června 1950.

⁸²⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 7, inv. č. 00370, Pelantová Růžena, dopis ze dne 13. června 1950.

⁸³⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 5, inv. č. 000223, Horák Bohuslav, dopis ze dne 28. června 1950 (v příloze).

sporů v oblastním sboru, Blažka (živnostník), Pavla (agrárník), Bertla (národní demokrat), Lužu (sociální demokrat), Rozehnal (lidovec), Hrabíka (agrárník), Ryse (národní demokrat), Šaba (strana slobody) a Nového (národní socialista). Na pozvání mu odpověděli Blažek, Pavel, Bertl, Luža, Nový, Řehák, Rozehnal a Šabo. Dne 22. srpna 1950 dostal Ripka pozvánku na schůzi oblastního sboru, kde byl jako předseda podepsán Šabo. Podle Ripky měla být schůze protiváhou k jednáním, které on inicioval.

Kompromisní řešení nakonec nebylo nalezeno, ačkoli Ripka uvažoval o přijmutí funkce (jen) generálního sekretáře.⁸³¹ S cílem nalezení způsobu řešení krize svolal Ripka další politickou poradou na 4. září 1950. Jako pozorovatelé se porady zúčastnili K. Blažek a J. Mírovský ze živnostenské strany a dr. Vičan ze slovenské Demokratické strany.⁸³² Ripka na poradě zrekapituloval všechny snahy a jednání o dohodu se členy Šabovy skupiny, o jejíž uskutečnění se snažil. Kompromisu nebylo dosaženo ani u příležitosti oslav 28. října. Aby nedošlo k trapnému dojmu, že jsou pořádány dvě oslavy státního svátku, navrhovala Ripkova skupina, aby se konala oslava společně, a to za podmínky, že oslavě nebude předsedat žádná osoba, která je zvláště angažovaná v předmětných sporech. Šabo však trval na svém předsednictví, takže se nakonec konaly oslavy dvě – Ripkova skupina za předsednictví gen. Kudláčka o den dříve, tedy 27. října 1950.⁸³³ Jakákoli dohoda se nezdařila, a tak v Paříži působila dvě vedení.⁸³⁴

9. 4. V „Novém světě“

Od září 1949 zůstával Hubert Ripka až do roku 1956 – vyjma cest do Evropy – natrvalo ve Spojených státech amerických, kde se usadil s rodinou, konkrétně v bytě na newyorské 10 West 86 Street. Mohl být blíže faktickému centru československé zahraniční akce – i když sám zastával spíše variantu, kdy by po určitou dobu existovala tři rovnocenná ohniska: Amerika, Francie a Anglie, a to až do té doby, než by bylo z hlediska mezinárodněpolitické situace možné uvažovat o nějakých zásadních krocích. Pro celou rodinu to bylo období nesmírně náročné, zejména

---

⁸³¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00548, Zenkl Petr, Dopis H. Ripky ze dne 29. srpna 1950.

⁸³² NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01505, 4. 9. 1950, Zápis z porady.

⁸³³ NA, f. Hubert Ripka, k. 38, inv. č. 01501, Zpráva o činnosti OS Paříž od 7. 4. 1949 - 31. 12. 1950, 24. 1. 1951.

⁸³⁴ Kaplan, K.: Poúnorový exil 1948-49. Liberec, Dialog, 2007, s. 160.

pro Noémi, na níž v Americe leželo hlavní břímě zajištění rodiny. Pobírala stipendium od francouzské vlády za vyučování na newyorském francouzském lyceu a na Ecole Libre: „(...) je to první noc, co spíš zbavená starostí o školy – první noc, uvolněná od šestileté dřiny v New Yorku, která Tě přivedla na pokraj úplného zhroucení. (...) Říkám otevřeně, že já bych nebyl nikdy vydržel, co Ty jsi snesla – jsem k Tobě pln obdivu, neskonalé vděčnosti a bezmezná lásky“, vyznával se na konci tohoto období své ženě.⁸³⁵ Té navíc v únoru 1952 zemřela matka, půl hodiny před tím, než za ní do Francie stačila přijet.

Ripka sám pobíral jako funkcionář Rady svobodného Československa stipendium ve výši dvě stě, později tři sta dolarů od NCFE, kde však nebyl v oblibě. Byl pod vlivem Osuského a Peroutky považován v NCFE za hlavního viníka rozporů v RSC, a to nejprve kvůli přílišnému sovětofilství, později zase kvůli tomu, že se rozhodně vyslovoval proti návratu sudetských Němců.

Zpočátku Ripkovým v Americe částečně pomáhal Roman Jakobson, s nímž úzce spolupracoval již za války. Určitě nejbližšími přáteli zde byli Ševčíkovi, tedy rodina bývalého poslance Josefa Ševčíka, s nimiž se pravidelně, téměř každý týden navštěvovali. Se Ševčíkem, který mu pomohl při útěku z vlasti, si politicky velice dobře rozuměl; Ševčík podporoval Ripkovu linii během krize v oblastním výboru ve Francii i jeho další aktivity. Naopak Ripka mu pomáhal při emigraci z Německa do Spojených států, mimo jiné prostřednictvím intervence u gen. Františka Dasticha.⁸³⁶ Ripka se se Ševčíkem radil o všech důležitých exilových věcech.

9. 4. 1. Přednášení na amerických univerzitách a publikační činnost

Vzhledem ke svým znalostem mezinárodní politiky a evropských poměrů se Hubert Ripka věnoval už od samého počátku pobytu v Americe přednáškové činnosti. Příležitost se mu naskytla na New School for Social Research v New Yorku, kde od podzimu 1949 začal pravidelně přednášet mezinárodněpolitická témata. Doporučen byl profesorem Moselym z Columbijské univerzity a na základě toho přijal pozvání profesora Seymoura, prezidenta New School for Social Research. Od přednášel zde celou řadu kurzů, například *Vývoj střední Evropy od první světové*

---

⁸³⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, 7-13, 1955, Noemi Ripková, II., 0-60. Dopis H. Ripky ze 4. června 1955. Cit. dle s. 1.

⁸³⁶ Srov.: NA, f. Hubert Ripka, k. 9, inv. č. 00470, Ševčík Josef. Dopis z 28. srpna 1950 a k. 4, inv. č. 00113, Damian Josef. Dopis gen. Fr. Dastichovi ze dne 29. ledna 1951 a dopis H. Ripkovi ze dne 6. dubna 1951, v němž

války až do dnešní doby, *Vliv ideologií na mezinárodní politiku, Moderní imperialismus*, kde se soustředil především na Sovětský svaz, *Vliv moderního nacionalismu na vývoj mezinárodních vztahů* nebo *Rozbor komunismu v Sovětském svazu, v porobených zemích středoevropských a v západním světě*. Kromě toho měl řadu samostatných přednášek na dalších amerických univerzitách, například v březnu 1950 na New York University na téma *Malá dohoda* a v květnu téhož roku na téma *Budoucí uspořádání východní Evropy*, dále na Harvard University⁸³⁷ a Columbia University v New Yorku. Tématem byl nejčastěji sovětský imperialismus, komunizace Československa a ostatních středoevropských zemí, demokratická tradice Československa atp.⁸³⁸ Po dohodě s profesorem Franklinem McCoyem se aktivně účastnil také akcí Summer School of Languages ve Waterville, Maine. Na Pitcher Cottage, The Battery, Belfast ve státě Maine jezdil také s rodinou pravidelně o letních prázdninách k moři. Dodejme, že při občasných zájezdech do Evropy měl rovněž několik přednášek v Paříži a v Londýně, zejména v Institutu de la politique étrangere a Paris a v Royal Institute of International Affairs v Londýně. V letech 1955 a 1956 pak působil na částečný úvazek na New York University.

Od 1. do 17. prosince 1954 absolvoval Hubert Ripka přednáškové turné po Kanadě, kam byl pozván zástupci Canadian Institute of International Affairs. Tématem přednášek bylo seznámit se středoevropskými problémy, zejména s možnostmi osvobození zemí za železnou oponou bez války a s tím, jaké jsou důvody, proč má Západ udržovat zájem o osvobození středoevropských národů. Ripka přednášel v Halifaxu, St. Johnu, Frederictonu, Sherbrooku, Otavě, Kingstnu, Torontu, Hamiltonu, Kitcheneru a Winsdoru. Přednášek se zúčastňovali členové Institutu a jimi pozvaní hosté. Po nich následovaly dlouhé a živé diskuse. V Otavě byl pozván k delšímu rozhovoru na ministerstvo zahraničí, čehož využil k informování jednak o vnitřní situaci v Československu, jednak o stanovisku k důležitým mezinárodním problémům. V Kingstonu se účastnil spolu se dvěma Kanadany diskuze o mírovém soužití. Diskuzi pořádalo kanadské Citizens Forum a byla

---

gen. Dastich oznamuje, že Ševčík by měl po průtazích způsobených kompetenčními a osobními spory odjet po průtazích do USA do dvou měsíců.

⁸³⁷ Zde v dubnu 1952 přednášel na téma „Metody a cíle sovětského imperialismu ve střední Evropě“. NA, f. Hubert Ripka, k. 25, inv. č. 00758, Harvard - přednáška, 15. 4. 1952.

⁸³⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 11, inv. č. 00638, The New School, N. Y., inv. č. 00641, New York University, 1950 a inv. č. 00653, Radio Free Europe. Dochoval se cyklus Ripkových přednášek na New School z jarního běhu

vyšlána rozhlasem po celé Kanadě. Zprávu o cestě do Kanady následně zaslal výkonnému výboru Rady svobodného Československa.⁸³⁹

Působení na univerzitách bylo pro Ripku pochopitelně psychickou vzpruhou, neboť se zde mohl setkávat s mladou generací a předávat jí své znalosti a zkušenosti. Pokud si nepřipravoval přednášky, zabírala mu nejvíce času příprava publikací, které se opět zaměřovaly především na problematiku středoevropského prostoru a na vývoj československé zahraniční politiky. Řada chystaných publikací však zůstala nedokončena, například publikace o mnichovské krizi a o obsazení Československa v březnu 1939, která měla doplnit knihu vydanou v Londýně v roce 1940. Potřebný materiál si připravoval také pro studii o československé zahraniční politice v období od Mnichova do Února 1948.

Z těch, co nakonec spatřily světlo světa, je třeba jmenovat publikaci *A Federation of Central Europe*⁸⁴⁰ z roku 1953. Vzhledem k tomu, že National Committee for a Free Europe odmítl publikaci vydat, byla veřejnosti představena v cyklostylované podobě.⁸⁴¹ Účelem této studie bylo poukázat na důležitost federalistické reorganizace střední Evropy po osvobození ze sovětského a komunistického jha. Ripka zde představil svoji vizi možného budoucího uspořádání střední Evropy, které mělo zabránit další možné dominanci Ruska nebo Německa.⁸⁴² Ripka si byl pochopitelně vědom, že v době, kdy text sepisoval, nemohl nikdo vědět, jaká bude skutečná situace a podmínky po osvobození. Byl to vlastně přípravný text, který měl naznačovat obrysy – dle Ripky vhodného – vývoje. Publikace byla jakousi obdobou Masarykovy Světové revoluce z roku 1925. Ripka si byl vědom toho, že pokud by ke změně mezinárodněpolitické konstelace došlo v dohledné době, mohly se jeho představy proměnit ve skutečnost. Pokračující dominanci Sovětského svazu

---

1954 s názvem *The Historical and Political Development of Russia*. Ripka zde uplatnil geopolitický přístup k výkladu. NA, f. Hubert Ripka, k. 16, inv. č. 703.

⁸³⁹ ČČES, f. Rada svobodného Československa, k. 17, č. j.: 5696/55-M/a a Ripkova zpráva z 28. prosince 1954.

⁸⁴⁰ Ripka, H.: *A Federation of Central Europe*, New York, 1953. Uloženo: NA, f. Hubert Ripka, k. 14, inv. č. 00698. Na překladu z Ripkou psaného českého rukopisu do angličtiny v roce 1952 pracovala Vlasta Vrázová – srov.: NA, f. Hubert Ripka, k. 10, inv. č. 00530, Vrázová Vlasta. Podrobně k v publikaci prezentovanému programu Gončec, V.: *Za sjednocenou Evropu...*, c. d., s. 114 an.

⁸⁴¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 7, inv. č. 00367. Dopis H. Ripky Pearsonovi ze dne 30. listopadu 1953.

⁸⁴² Zabránit prostřednictvím středoevropské federace rozpívanosti Ruska a Německa bylo hlavní myšlenkou téměř stejnojmenné publikace Milana Hodži, která vznikala již o desetiletí dříve. Kniha *Federation in Central Europe* vyšla poprvé v Londýně v roce 1942, v rozšířené verzi pak v USA v roce 1944. Ripka však na tuto práci žádným způsobem nereaguje. Již od 20. let pro něj bylo nepřijatelné jakékoli spojování organizace středoevropského prostoru se jménem habsburského rodu. Právě to, že počátky Hodžových federalizačních myšlenek bylo možné nalézt v období jeho spolupráce s Františkem Ferdinandem d'Este, bylo předmětem politické propagandy vedené táborem, kterého byl Ripka součástí. Hodžova publikace byla vydána v roce 1997 slovensky. Srov.: Hodža, M.: *Federácia v strednej Európe a iné štúdie*. Bratislava, Kalligram, 1997.

ve střední Evropě záměrně konstruoval jako neustávající hrozbu pro potenciální ovládnutí zbytku Evropy a Blízkého východu, což pochopitelně u západních čtenářů rezonovalo.

Jeho představy vycházely z toho, že po pádu komunismu nebude možný pouhý návrat k předchozímu stavu, což se konec konců vzhledem k vývoji po první i druhé světové válce, jehož byl svědkem, dalo očekávat. Jako zásadní otázku chápal pro malé národy žijící mezi Ruskem a Německem jejich sdružení na bázi federace. Toto federativní sdružení středoevropských národů mělo pro Ripku význam, přestože v době vzniku této publikace se již uvažovalo a pracovalo na evropském integračním procesu. Jeho dokončení se mu však jevilo jako vzdálenější než možnost vytvoření středoevropské federace po pádu komunismu, ačkoli si byl vědom toho, že mnozí právě úvahy o „regionálních“ federacích považovali za možnou překážku vzniku federace celoevropské. Navíc částečně pochyboval, zda bude s neutuchajícím zájmem pokračovat také poté, co pomine hrozba sovětské agrese. Upozorňoval též na to, že ačkoli bude evropský integrační proces pokračovat, může vést ke sjednocené Evropě pod německou nadvládou.

Za hlavní permanentně přítomné riziko pro integraci celoevropskou považoval otázky kolem budoucího směřování Německa. Byl přesvědčen, že je nutné neustále čelit německé tendenci *Drang nach Osten*, chápané jako předstupeň k *Drang nach Westen*. Možnost, že po odchodu Sovětů ze střední Evropy a následném „desintéressementu“ Západu využije této situace Německo k vytvoření Mitteleuropy, se podle Ripky nedala opominout ani vyloučit. Každopádně byl přesvědčen, že malé středoevropské národy si budou moci lépe zajistit svou pozici při nastavení bližší vzájemné spolupráce. Ta měla být ale v jeho pojetí geograficky širší než Palackého představa zahrnující pouze podunajskou oblast a částečně Balkán. Stranou nemělo zůstat ani Polsko. Ripka šel dokonce ve svém výkladu tak daleko, že v zásadě neviděl pro středoevropské národy jiné řešení, než buď podřízení se jedné nebo druhé (případně oběma) sousedící velmoci, nebo se sjednotit do federativního sdružení malých středoevropských národů.⁸⁴³

Takové sjednocení by naráželo na značné historické a geografické rozdíly, především mezi částí polsko-pobaltskou a podunajsko-balkánskou. To, že by bylo jen obtížně realizovatelné sjednotit Estonce a Řeky v jedné federativní organizaci, viděl

---

⁸⁴³ Ripka, H.: A Federation of Central Europe, New York, 1953, s. 22.

i Ripka. Nejbližší mu byla představa užšího seskupení osmi států zahrnující Polsko, Československo, Rakousko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Jugoslávii a Albánii. Nutno dodat, že ani tato koncepce nebyla bez problémů. Fakticky totiž odděluje Polsko od pobaltských států, k nimž má historicky nesrovnatelně blíže než k balkánským státům. Toto Ripkovo řešení, svazující pobaltské státy se Skandinávií, by se asi líbilo málokterému polskému politickému představiteli uvažujícímu o začlenění své země do federativního svazku. Čím se také Ripka nezabýval, bylo to, jakou reakci by vytvoření uskupení osmi států vyvolalo u Francouzů, Italů nebo Britů, vezmeme-li v úvahu, že by tím na evropském kontinentu vznikl z geografického, hospodářského, ale i vojenského hlediska velmocensky těžko přehlédnutelný prvek. Z pozice „Čechoslovakisty“ odmítl rovněž ideu vytvoření federace národů, nikoli států. Tato myšlenka byla podle jeho interpretace vedená slovenskými a chorvatskými separatisty za podpory německých a maďarských kruhů. Zdůrazňoval, že vztahy mezi Čechy a Slováky, stejně jako mezi Srby a Chorvaty nebo Slovinci, jsou výhradně záležitostí vnitřní politiky.

Důležitou otázkou při úvahách o vytvoření stabilního prostředí ve středoevropském prostoru bylo Ripkovi to, jakým způsobem docílit, aby nacionalismy jednotlivých států mohly být zahrnuty v jediném uspořádání a jak různé vnitřní režimy jednotlivých států vzájemně sblížit.⁸⁴⁴ Dnes až apelativně vyznívá Ripkova úvaha, že nic neohrožuje federalistické cíle více než nevěnování dostatečné pozornosti prvku vlastenectví, historickým tradicím, kulturním a sociálním odlišnostem: „Velikost takzvané evropské civilizace, její pozoruhodně tvořivé síly nevyrostala a nevyrostá z jednotvárnosti, ale z rozmanitosti její struktury a z různorodosti duchovních, sociálních a politických aktivit.“⁸⁴⁵ Historické tradice, ekonomické a sociální podmínky měly být i nadále respektovány. Organické začlenění vlasteneckého cítění jednotlivých států mělo být zajištěno kombinovanou strukturou nadnárodních a státních institucí. Podrobné vysvětlení této teoretické konstrukce však chybí. Celkový výsledek se však neměl podobat americkému modelu „melting potu“. Kombinující prvek měl mít především psychologický význam, při předpokladu, že osvobozené země nebudou připraveny bezprostředně se podřídit ústřední federální vládě.

---

⁸⁴⁴ Tamtéž, s. 53 an.

⁸⁴⁵ Tamtéž, cit dle s. 54.

Ripka předpokládal, že reálné možnosti středoevropského federalizačního úsilí budou záviset do značné míry na tom, zda a v jaké podobě se bude nacházet integrační proces ve zbytku Evropy. Byl nepochybně jeho zastáncem, zejména s ohledem na přesvědčení, že v opačném případě by došlo k opětovnému vytváření politicko-vojenských aliancí a politicko-ekonomických paktů. Nenahlédl však, že záměr vytvoření společné federální armády, která měla dle jeho představ také posilovat společnou zahraniční politiku a pomáhat koordinovat četné ekonomické aktivity, by byl zase *de facto* jen vnucenou implementací účelově vytvořené koncepce. Obdobně jako společná armáda měly být vytvořeny společné instituce v oblasti bankovníctví a kulturního života. Klíčovou roli však měly mít společné instituce politické. Pro případ, že by nebylo možné vytvořit nadnárodní federální vládu, předpokládal vznik systému společných komisí složených z delegátů jmenovaných národními vládami. Tito delegáti by byli zpravidla ministři příslušných rezortů. Federální ministerské komise by koordinovaly členské státy a vymezovaly obecné politické trendy v činnostech nadnárodních organizací. Rozhodnutí federálních komisí by byla schvalována národními vládami nebo pouze přímo federálním parlamentem. Nejvyšší postavení mezi federálními komisemi by měla komise ministerských předsedů, která by se zabývala všeobecnými politickými otázkami federace. Při neexistenci národních armád předpokládal také rozhodování o vojenských otázkách na federální úrovni. Federální parlament pak měl být složen ze dvou komor; dolní, volené v přímé volbě obyvatelstvem federace, a horní, volené národními parlamenty. Federální Nejvyšší soud měl rozhodovat spory mezi federálními a národními institucemi a mezi federálními institucemi navzájem.⁸⁴⁶

Ripka považoval za důležité, aby přípravy byly realizovány včas, a to z toho důvodu, aby mohla být ihned po osvobození započata účinná spolupráce mezi národy, směřující k federaci. Tato příprava byla pro něj důležitým úkolem pro politické představitele v exilu, ačkoli mu bylo zřejmé, že o definitivním uspořádání budou moci rozhodnout pouze svobodně zvolení političtí představitelé doma. Byl přesvědčen, že je povinností exilu, aby se těmito otázkami vážně zabýval a navrhoval plány na rekonstrukci střední Evropy, aby tak předešel možnému budoucímu rozhodování bez zainteresovaných nebo bez znalosti jejich zvláštních potřeb. Bez vlastních návrhů a plánů podle Ripky hrozilo, že velmoci v rozhodující

---

⁸⁴⁶ Tamtéž, s. 77.

okamžik připraví reorganizaci střední Evropy podle vlastních představ. Prakticky doporučoval, aby z existujících národních výborů zemí střední Evropy byl vytvořen Svaz zemí středovýchodní Evropy (East Central European Association), který by koordinoval jejich aktivity, posiloval jejich vzájemnou spolupráci, a který by bránil jejich zájmy při jednání s ostatními národy a při jednáních s mezinárodními institucemi.⁸⁴⁷

Výkonným výborem Rady svobodného Československa byl Ripka souvislosti s těmito úvahami v březnu 1953 oficiálně pověřen navázáním styků s představiteli exilových organizací ze střední a východní Evropy, zejména polských a rumunských, a to za tím účelem, aby se co nejvíce prohloubila vzájemná spolupráce pro přípravu plánů na sjednocení a federalizaci střední Evropy.⁸⁴⁸ Naopak drastické a vzhledem ke zkratkovitému a účelovému myšlenkovému spojování sjednocovacího evropského procesu s obnovou habsburského mocnářství i nespravedlivé kritiky se mu za jeho angažovanost dostávalo v komunistické publicistice v 50. letech doma. V publikaci *Emigranti proti národu* se v souvislosti s jeho evropskými aktivitami uvádělo: „Starý šlendrián, národem opovrhovaný apoštol zbankrotělé ‘širší vlasti’, Rakousko-uherské říše, dnes náhončí americké kolonisace Evropy – Hubert Ripka – se však nikdy nedožije toho, k čemu pracuje a o čem sní. Národy Československa se nikdy nestanou součástí americké kolonie, kterou její policajti pokřtili na ‘svobodnou’ a ‘sjednocenou’ Evropu.“⁸⁴⁹

Vzpruhou po předchozích spíše vlažných vyjádřeních ze strany západních velmocí k únorovým událostem roku 1948 v Praze bylo pro úsilí československých politiků v emigraci prohlášení amerického prezidenta Trumana z 5. března 1952. V něm vyjádřil přesvědčení, že československý lid vyjde zase ze svého utrpení jako „svobodný lid“ a vyhlásil své odhodlání přispět k tomu, aby chvíle osvobození přišla co nejdříve. Připojil se tak k přesvědčení, že dosažení světové stability a mírového uspořádání není možné při rozdělení Evropy.⁸⁵⁰

Myšlenka evropské integrace a obnovy svobodného Československa byla vtělena přímo do politické směrnice stanovené zastupitelstvem RSČ z července

---

⁸⁴⁷ Tamtéž, s. 86.

⁸⁴⁸ CČES, f. Rada svobodného Československa, k. 17, Dopis J. Lettricha a P. Zenkla jménem výkonného výboru RSČ ze dne 31. března 1953, č. j.: 1175/53/Pres.

⁸⁴⁹ Suchý, Č., Hochman, J., Brejchová, J.: *Emigranti proti národu*. Praha, Mladá fronta, 1953. Cit. dle s. 125-126.

⁸⁵⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 26, inv. č. 00802, K Trumanovu prohlášení - rozhlasový komentář, 6. 3. 1952.

1952, kde se uvádělo: „Trvalé zabezpečení existence svobodného Československa vidí zastupitelstvo v demokratické sjednocené Evropě. Proto se Rada hlásí k účasti na úsilí o sjednocení západní Evropy, které je účinně podporováno Spojenými státy severoamerickými (...). Evropa však nemůže být ani sjednocena, ani bezpečná, dokud národy střední a východní Evropy budou úpět v zajetí sovětského imperialismu. Musí být osvobozeny, aby mohly volbami skutečně svobodnými projevit svou vůli a aby pak mohly svobodně spolupracovat mezi sebou a společně pomáhat na výstavbě sjednocené Evropy.” Na schůzi výkonného výboru RSC konané ve dnech 26. až 28. září 1952 bylo rozhodnuto o vytvoření komise pro evropské sjednocovací snahy, jejímiž členy byli Hodža, Osuský, Procházka a Ripka.

V listopadu 1952 Ripka vytvořil pro účely RSC návrh principů pro zahraniční politiku nazvanou *Svobodné Československo ve sjednocené Evropě*.⁸⁵¹ V zásadě shrnuje to podstatné v souvislosti s jeho přesvědčením, včetně pořadí důležitosti vyjádřené již v samotném názvu. Hlavním cílem bylo zajistit mezinárodněpolitické předpoklady, případně také záruky, pro obnovu svobodného Československa, jak se uvádělo v prvním bodě návrhu. Dále byla zdůrazněna potřeba čelit separatistickým tendencím na slovenské, ale i české straně. Neobnovení Československa po zhroutilí sovětské nadvlády by podle něj bylo cestou Českých zemí do závislosti na Německu a cestou k tříštění jiných států ve střední a jihovýchodní Evropě. Až následně se přihlásil k „velké ideji sjednocené Evropy, organizované podle federalistických principů” a zdůraznil, že Evropa nezbytně potřebuje ke svému skutečnému sjednocení přímou účast středoevropských národů porobených Sovětům. Sjednocovací proces měl být tedy cestou ke svobodnému Československu a do budoucna této svobody zárukou.

Další Ripkovy studie vyšly o dva roky později, v roce 1955.⁸⁵² Jak již bylo zmíněno, celá řada textů zůstala nedokončena a dochovala se většinou jen

---

⁸⁵¹ Ripkův návrh principů RSC pro zahraniční politiku (relevantní výňatky). In: Goněc, V.: Česko-slovenský vztah v exilových diskusích počátkem padesátých let. Studie a dokumenty. Brno, Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, 2006, dok. č.12. V únoru 1953 předložil Ripka výkonnému výboru RSC novou verzi návrhu, která ještě více akcentovala potřebu Československa pro Evropu a potřebu jednoty Československa. Ústředním úkolem RSC mělo být úsilí o obnovu „svobodného nezávislého Československa”. Tamtéž, dok. č. 16.

⁸⁵² Ripka, H.: Federation of East Central Europe, Washington, Library of Congress, 1955. Týž: Czechoslovakia in the European Problematics, Washington, Library of Congress, 1955. Týž: History of Czechoslovak Foreign Policy, Washington, Library of Congress, 1955. Týž: The Principles and Problems of Czechoslovak Foreign Policy, Washington, Library of Congress, 1955 (části rukopisu posledně jmenovaného: In NA, f. Hubert Ripka, k. 13, inv. č. 00691).

v neúplnosti. Asi nejzajímavější, svým názvem nejprovokativnější, je rukopis *Co po komunismu?*⁸⁵³, s podtitulkem *Několik myšlenek o nové demokracii*.⁸⁵⁴

Jednalo se o reakci na důvěrné zprávy z domova, odkud byly žádány informace o tom, jak si představitelé v exilu představují vývoj po pádu komunismu. Úvahy o směřování Československa a s ním i dalších středoevropských států k federativnímu uspořádání jsme již připomenuli. Ve studii se Ripka dále zabýval způsobem osvobození. Přikláněl se k tomu, že z hlediska budoucího vývoje by bylo lepší osvobození vlastním zápasem, zevnitř. Při osvobození zvenčí se zmenšovaly možnosti vlastního rozhodování, zvláštní komplikace očekával v případě, že by spolu s Američany, Brity a Francouzi osvobozovali Československo také Němci. Akcí zevnitř však nemyslel nějaké povstání nebo demonstrace, které by vedly k zbytečným obětem, ale stupňování pasivní rezistence ve všech oborech – v hospodářství a administrativě, působení na rozklad komunistických organizací, rozrušování disciplíny policie a vojska, a tím vyvolávání stále většího neklidu a strachu vládnoucích komunistů. Dále měl na mysli sabotování výroby zejména toho, na čem záleželo Moskvě, a požadování svobodných voleb. Za takových předpokladů viděl Ripka reálnější, že bude možné počítat s účinnější pomocí Západu.⁸⁵⁵

Předpokládal obnovení všech politických svobod a občanských práv, zrušení pracovních táborů a obnovu nezávislého soudnictví. Politické a občanské svobody měly být podpořeny obnovou svobody tisku, shromažďování a spolčování a volným vyznáváním politického, náboženského a kulturního přesvědčení. Pokud jde o formu hospodářství, navracoel se ke svým poválečným představám, tedy existenci smíšeného hospodářství, kde vedle státních podniků by existovaly i podniky družstevní a soukromé. Nechtěl, aby byl komunismus vystřídán kapitalismem, nýbrž „svobodným řádem bezpečnosti a práva pro všechny“⁸⁵⁶. Ve smíšené hospodářské soustavě měly být obnoveny soukromé živnostenské, obchodní, průmyslové

---

⁸⁵³ NA, f. Hubert Ripka, k. 26, inv. č. 00857, *Co po komunismu?* Editováno v publikaci Goněc, V.: *Jak se vymanit z komunismu a co po komunismu?* Brno, Academicus, 2010.

⁸⁵⁴ Srov.: Goněc, V.: *Za sjednocenou Evropu...*, c. d., s. 91 an. Spis byl připraven k tisku pro vydání v angličtině, nakonec však nebyl vydán. Některé kapitoly vyšly v modifikované podobě v československých exilových periodikách, např. pod názvem *Totalitní tendence hospodářského etatismu*. In: *Náš směr*, XI, 1952, *Proti totalismu federalism*. In: *Tribuna*, leden až březen 1953, *Nová úprava poměru mezi Čechy a Slováky*. In: *Hlas Československa*, III., březen až duben 1953 a *Československo – evropskou potřebou*. In: *Hlas Československa*, III., květen 1953 – tamtéž, pozn. č. 218.

⁸⁵⁵ Tamtéž, s. 3-4.

⁸⁵⁶ Tamtéž, cit. dle s. 7.

i peněžní podniky; ve většině případů mělo dojít k navrácení legitimním vlastníkům, případně spravedlivému odškodnění. O tom, které podniky zůstanou v rukách státu, které přejdou do vlastnictví družstevního a které do soukromého, měl rozhodnout svobodně zvolený parlament. Na rozdíl od meziválečného období nyní zastával zásadu, že v přímém vlastnictví státu by mělo zůstat co nejméně podniků. Předpokládal také potřebu důkladné převýchovy občanů, zejména mladé generace, v duchu národní tradice.

Ripka se v připravované publikaci – tedy již v roce 1953 – vyslovil pro úpravu poměru mezi Čechy a Slováky, a to na federalistickém principu. Reorganizace Československa měla v tomto ohledu daleko přesahovat požadavky slovenského autonomismu z dob první republiky, ale i rozsah kompetencí Slovenska z let 1945-1948. Federální vládě měla být přiznána jen funkce řídicí, plánující, koordinující a rozhodující přímo jen o věcech výslovně přiznaných do její kompetence. Ty měly být omezeny na zahraniční politiku, obranu, spravedlnost, finance, národní hospodářství, sociální bezpečnost (všeobecné zásady sociální a zdravotní politiky státu), dopravu. Naopak mimo federální působnost měla zůstat veškerá agenda spadající pod ministerstvo školství a ministerstvo vnitra. Zastoupení ve federální vládě předpokládal Ripka přiměřeně počtu obyvatelstva, za žádoucí však považoval poměr 60 % Čechů a 40 % Slováků. Zákaz majorizace v jeho úvahách nenalezneme.⁸⁵⁷

S Ripkovým konceptem poměru mezi Čechy a Slováky souhlasil Jozef Lettrich.⁸⁵⁸ Naopak odmítavou reakci vzbudil Ripkův návrh federalistického uspořádání u Slovenského národního sdružení (SNS) v Americe. SNS odsoudilo úvahu o federalistickém uspořádání Československa z toho důvodu, že by bylo v rozporu s jednotností státu a s Masarykovou humanitní demokracií. Sdružení jménem Andreje Valúška napsalo v květnu 1953 dopis adresovaný Radě svobodného Československa, v němž byl vyjádřen protest proti Ripkou navrženému plánu federalizace Československa.⁸⁵⁹ Proti tomu Ripka namítal, že o tom, že federalismus neohrožuje žádným způsobem jednotu, svědčí existence takových

---

⁸⁵⁷ Ripka, H.: Nová úprava poměru mezi Čechy a Slováky (na základě připravované publikace Co po komunismu?). In: Hlas, březen – duben 1953, s. 19 – 23.

⁸⁵⁸ Dopis Jozefa Lettricha z 6. prosince 1952 – dok. č. 14, In: Goněc, V.: Česko-slovenský vztah v exilových diskusích počátkem padesátých let, c. d.

⁸⁵⁹ Srov.: dok. č. 18, Dopis Andreje Valúška jménem Slovenského národního združenia v Amerike vedení Rady svobodného Československa. In: Goněc, V.: Česko-slovenský vztah v exilových diskusích počátkem padesátých let, c. d.

případů, jakými jsou Švýcarsko nebo Spojené státy americké, a dodával, že i Masaryk se hlásil k federalistické ideji. SNS však Ripkovu koncepci dokonce připodobňovalo k Henleinově „völkisch“ koncepci a jeho karlovarským požadavkům. To považoval Ripka za nedorozumění, protože jeho návrh neměl sloužit k rozbití Československa, ale k zajištění jeho jednoty.⁸⁶⁰

Až posmrtně, v roce 1961, byla vydána publikace *Eastern Europe in the Post-War World*⁸⁶¹. Ripka ji psal od roku 1953, kdy po Stalinově smrti očekával možnost politických změn, reagoval také na události v Maďarsku roku 1956 s výzvou západnímu světu, aby se opět začal důkladně zabývat středoevropskou problematikou. Poslední kapitolu již před svou smrtí nestihl revidovat a lze předpokládat, že by ještě připojil závěr celé knihy. To, co bylo hlavní myšlenkou knihy, bylo dosažení osvobození zemí středovýchodní Evropy skrze jejich neutralizaci a svobodné volby a dosažení sjednocení Německa při záruce, že po období deseti až dvaceti let nevstoupí do vojenského spojení se žádnou zemí. Sověti měli vyzískat tím, že by se západní Německo odpoutalo od Ameriky, Západ naopak odpoutáním střední a jihovýchodní Evropy od Sovětského svazu.

Sovětskou hegemonii ve střední Evropě vykresloval jako nebezpečí, které by v konečném důsledku mohlo zažehnout světový konflikt. Poněkud nadneseně a propagandisticky uváděl, že jsou všechny středoevropské státy do určité míry v latentním povstání proti sovětské nadvládě. Vyzýval k potřebě urychleného nalezení nového evropského uspořádání, které by překonalo zastaralé dohody z Jalty a Postupimi. Zdůrazňoval nutnost podpory ze strany Západu, přičemž odkazoval na nepřekonané psychologické mnichovské trauma, kterého komunistická propaganda využívala k tomu, aby připomněla, že Češi a Slováci byli Západem opuštěni. To mělo být podle Moskvy varováním i pro ostatní středoevropské národy.

V knize se především snažil přesvědčit, že sovětské impérium je v krizi. O tom měly svědčit již události roku 1953, kdy došlo v Plzni k protikomunistickým demonstracím, které byly o dva týdny později následovány dělnickými nepokoji ve východním Německu. Tyto dvě události byly podle Ripky prvním vážným dokladem, že země střední Evropy nejsou dále ochotny bez protestů snášet

---

⁸⁶⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 27, inv. č. 00919, Slovenské národní sdružení (odpověď dr. H. Ripky), 2. 6. 1953.

⁸⁶¹ Ripka, H.: *Eastern Europe in the Post-War World*. Londýn, Methuen & Co, 1961.

sovětskou nadvládu.⁸⁶² Tento trend byl následován demonstracemi v polské Poznani v červnu 1956. Za vrchol osvobozovacích snah – s doslova celosvětovým významem – pak považoval maďarské povstání. Podle Ripky to byla ideální chvíle pro západní demokracie, aby proti komunismu mobilizovali veřejné mínění ve svých zemích, k čemuž však nedošlo. Obava z hrozby rozpoutání světového konfliktu zapříčinila, že Západ nevyvinul žádnou, ani diplomatickou, aktivitu. Ripka dokonce uvažoval, že podpora maďarským povstalcům mohla mít za následek rozšíření nepokojů i do dalších zemí.⁸⁶³ Přestože maďarské povstání dopadlo tak, jak dopadlo, chápal ho jako historickou událost předznamenávající rozklad sovětského bloku a pád komunismu.

9. 4. 2. Další peripetie československé emigrace – Národní výbor svobodného Československa

Spory mezi jednotlivými emigrantskými politickými kruhy provázely prakticky celé období po roce 1948. Koncem ledna 1951 vyústily neutuchající organizační i politické (mimo jiné snaha o prosazení rotačního systému předsednictví – tedy faktického zbavení předsednictví Petra Zenkla) šarvátky v RSC v založení nové organizace československého exilu, *Národního výboru svobodného Československa* (NVSČ). Na schůzi RSC dne 21. ledna 1951 se mělo hovořit o „principu funkčního období“, který byl jádrem sporu v Paříži, načež Jaroslav Stránský, J. Firt a Ripka ze schůze odešli s tím, že se nehodlají jednání na toto téma účastnit. Výborem pak bylo usneseno, že se zásada funkčního období pro volené orgány Rady přijímá. Petr Zenkl následně prohlásil RSC za rozpuštěnou (ta však nadále – sice ve změněné podobě – nepřestala existovat) a zároveň oznámil její obnovení jako Národní výbor svobodného Československa.

Do NVSČ se přihlásili národní socialisté Zenkl, Ripka, Stránský, Firt a Krajina, agrárníci Brdlík, Feierabend a Slíva, lidovec Klimek, sociálnědemokratický směr zastupovali Vojta Beneš a představitel mladé slovenské generace J. Žák, dále slovenský demokrat Štefan Kočvara, představitelé slovenské strany slobody Jozef Dieška, P. Blaho a Juraj Pavlov, Československá obec sokolská byla zastoupena v osobách jejího starosty Hřebíka a náčelnice M. Provazníkové, vojenské kruhy reprezentoval S. Ingr a gen. Antonín Hasal a konečně diplomatické kruhy velvyslanci

---

⁸⁶² Tamtéž, s. 102-103.

⁸⁶³ Tamtéž, s. 177 a 187.

Papánek a Nosek. Do NSVČ se podařilo získat také zástupce živnostníků a národních demokratů. Hubert Ripka byl jmenován členem výkonného výboru. Československá politická reprezentace měla být organizována tak, aby v ní byly zastoupeny všechny hlavní politické směry a důležité složky veřejného života, s vyloučením stranických sporů a při sjednocení se v nadstranickém demokratickém táboře. Hlavním deklarovaným cílem NVSČ bylo soustředit všechno úsilí jen k boji proti komunismu a za obnovu demokratického Československa, a to v rámci sjednocené, demokratické Evropy. Výbor se vyslovil pro odmítnutí stranickopolitického uspořádání v exilu, a to v zájmu jednotného boje demokratických sil za osvobození Československa. Ripka také stál u zrodu návrhu politických zásad a směrnic pro činnost Národního výboru svobodného Československa.

Rozštěpení československé zahraniční akce do dvou konkurenčních organizací bylo nepříjemnou záležitostí zejména z hlediska mezinárodněpolitického. Členové nově ustaveného NVSČ deklarovali, že již odmítají nadále pod fasádou jednoty brát odpovědnost za nečinnost při řešení základních politických otázek. Na rozdíl od RSC, která byla nadále uznávána a podporována NCFE, byl Národní výbor fakticky ryze soukromou organizací bez jakékoli podpory pro svou činnost, což bylo pochopitelně značně limitující. Nakonec se existence Národního výboru svobodného Československa stala pouhou epizodou. Již v průběhu roku 1951 se především pod tlakem NCFE začalo vyjednávat o znovusjednocení československého exilu.⁸⁶⁴ Představitelé NVSČ trvali na tom, že kandidatura Petra Zenkla na předsednictví exilu není osobní otázkou, ale otázkou politickou – tedy, že jeho oprávnění na vedení exilové organizace je dáno tím, že zůstává hlavním činitelem v boji proti komunismu. Ripka zásadně odmítal možnost rotačního systému pro funkci předsedy.

Dne 21. dubna 1952 byla nakonec ve Washingtonu vyhlášena nová Rada svobodného Československa. Členové NVSČ udělali praktickou zkušenost, že bez finanční podpory jejich činnost nebude možná. O obnovené Radě, která měla mimo jiné stanovenou funkční období výkonného výboru na dva roky, měl Ripka v rámci výboru nově na starosti zahraniční referát. Ani s novou organizací však spokojen nebyl, protože bylo třeba učinit ústupky s ohledem na potřebu uznání ze strany

---

⁸⁶⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01505, 25. 9. 1951, Jednání NVSČ a RSC ve dnech 22. a 23. 9. 1951 ve Washingtonu, 29. a 30. 9. v New Yorku - vložena souhrnná zpráva o jednáních.

National Committee for a Free Europe.⁸⁶⁵ Ripkova činnost v nové RSC jakožto zahraničněpolitického referenta se skládala především z referování o zahraničněpolitických záležitostech a také z předkládání různých návrhů – nebo podílení se na nich – na změnu organizace Rady, například rozšíření kompetencí zastupitelstva a podobně. Jednalo se tedy o aktivity bez nějaké reálné možnosti dopadu na hlavní cíl, tedy aktivnímu přispění k pádu komunismu v Československu a střední Evropě, jak Ripka také později uváděl. Pověstinou se podle něj jednalo o zbytečné a bezduché dohadování o nepodstatných malichernostech, vyjednávání personálních záležitostí a pozic jednotlivých politických představitelů nesené individuálními zájmy. V RSC se také v průběhu času zahraničněpolitická témata stále více segmentovala, přičemž zejména záležitosti federační měl na starosti zvláštní referent pro tyto záležitosti Fedor Hodža (ačkoli později, v září 1952, byla vytvořena pro tuto oblast zvláštní komise, jejímž členem se Ripka vedle dalších také stal), problematiku Německa speciálně sledoval dr. Heidrich a věci OSN Papánek.

Na stránkách chicagského *Národa* se Ripka navíc dočkal v souvislosti se svým pověřením zahraničním referátem hrubých urážek. Dne 8. června 1952 zde byl otištěn článek *Boj za budoucnost ČSR povedeme dál!*, ve kterém byl Ripka označen za politika, který je nejvíce zatížen spoluprací s komunisty: „Chápeme, že dr. Ripka (...) se snaží uplatnit a dostat opět do popředí ve snaze, aby se zapomnělo na jeho činy minulé, za něž se bude muset ještě zodpovídat... Stačí přece jen uvážit, že RSC je pro Ripkovo jméno těžce zranitelná a že s Ripkou zájmy čs. dem. lidu nikdo ve světě náležitě neobhájí, tím méně prosadí. Bylo by pošetilostí se domnívat, že křesťanskodemokratičtí státníci západní Evropy, kteří budou mít co mluvit do uspořádání věcí ve střední Evropě, přijmou Ripku s otevřenou náručí, také proto, že je socialista a že se příliš špatně zapsal svou minulostí...“⁸⁶⁶ Také na půdě výkonného výboru RSC se setkával s námitkami, že jako představitel spolupráce se Sovětským svazem z dob druhé světové války není nyní vhodnou osobou pro politickou práci v exilu. Například na Dieškovu argumentaci tohoto charakteru reagoval slovy: „Já jsem byl mezi těmi, kdož onu politiku zastávali, nebyl jsem (...) sám, a беру za ni plnou zodpovědnost. S onou politikou souhlasila tehdy drtivá většina exilu a co víc, i národa doma. Politika ta byla v plném souladu s tehdejší

---

⁸⁶⁵ Ripka o tom psal v dopise ze dne 20. června 1952 Jiřímu Bertlovi. NA, f. Hubert Ripka, k. 3, inv. č. 00052, Bertl Jiří.

⁸⁶⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 40, inv. č. 01508, Útoky proti RSC - výběr z tisku.

politikou našich spojenců. Smlouva se Sověty nám umožnila udržet velkou míru nezávislosti déle než v kterémkoli jiném střeoevropském národě a umožnila nám bojovat proti komunismu. Uzavřeli jsme ji právě proto, že jsme předvídali – ač nedovíдали – že Rusko bude mít veliký vliv a že od západních spojenců nedostaneme podpory.⁸⁶⁷

V červenci až září 1953 pobýval Hubert Ripka v Evropě, konkrétně v Anglii a ve Francii, kde uskutečnil desítky politických rozhovorů s politickými představiteli těchto zemí, ale také s Němci, Belgičany, Švédy, Italy a exilovými politiky ze zemí za železnou oponou, včetně českých a slovenských, o nichž pak podával zprávy výboru RSC. Na přelomu července a srpna 1953 hovořil v Londýně s vysokými úředníky Foreign Office, s představiteli *Komise pro střední a východní Evropu Evropského hnutí*, dále s Philipem Nicholsonem, s francouzským velvyslancem Masiglim a dalšími.⁸⁶⁸ Nejdůležitějším diskutovaným tématem byl pochopitelně poměr západoevropských velmocí k Sovětskému svazu. V této souvislosti referoval o pro československou věc ne příliš příznivých náladách, směřujících ke zmírnění napětí, vhodnosti a užitečnosti eventuálního jednání mezi oběma stranami. Ripka s politiky hovořil v tom smyslu, že československá strana není explicitně proti tomu, aby se s Moskvou jednalo, ale že jde o to, kdy, za jakých okolností a na jakém základě. Zásadně argumentoval proti tomu, aby otázka demilitarizace, svobodných voleb a sjednocení Německa byla odtrhávána, neřku-li aby byla vykoupena, uznáním sovětské nadvlády ve střední Evropě.⁸⁶⁹ Právě naopak vytvořil koncepci, v níž sjednocení Německa mělo být cestou k osvobození střední Evropy. To, co by před šesti sedmi lety považoval za zásadní ohrožení světového míru, bylo nyní cestou ke svobodnému Československu. Jasně se vyslovoval pro sjednocení Německa, dokonce ho označoval za „vlastní národní zájem“, a pro jeho začlenění do evropského společenství. Sjednocení Německa mohlo totiž za stávající situace podle jeho představ uspořádat konec rozdělení Evropy a tím zároveň i uspořádat počátek osvobození střeoevropských zemí. Usiloval na mezinárodním poli o to, aby požadavek demokratického sjednocení Německa byl spojen s požadavkem

---

⁸⁶⁷ CČES, f. Rada svobodného Československa, k. 19. Zápis ze schůze výkonného výboru RSC, 28. – 31. října 1953, s. 24.

⁸⁶⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 28, inv. č. 00952, Záznam o rozhovorech Huberta Ripky v Londýně, 7. 8. 1953.

⁸⁶⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 39, inv. č. 01503, Zpráva o pobytu ve Francii a Velké Británii, 8. 10. 1953.

svobodných voleb ve středoevropských zemích.⁸⁷⁰ Pravděpodobnost, že by se za tento požadavek postavily Spojené státy, tím spíše, že by na něj přistoupili Sověti, byla však mizivá.

9. 4. 3. Vyšetřování senátním podvýborem USA pro vnitřní záležitosti a trestní stíhání pro pomluvu

Ačkoli Hubert Ripka nebyl vzhledem k přehnaně stranickému fungování RSC dlouhodobě spokojený se svým působením v Americe, byl pro něj tím nejnepříjemnějším za celou dobu poúnorového exilu rok 1954. Dne 2. února 1954 byl poprvé předvolán před senátní podvýbor USA pro vnitřní bezpečnost existující od roku 1951 a vedený republikánským senátorem Williamem E. Jennerem. Vyšetřování probíhalo za zavřenými dveřmi ve washingtonské senátní budově. Předmětem vyšetřování byla komunistická infiltrace mezi československými uprchlíky v USA, tedy zjištění potenciální protiamerické činnosti. Senátní podvýbor se zabýval závažnými případy, které se přímo dotýkaly vnitřní bezpečnosti Spojených států. Ripka měl mimo jiné objasnit, proč za války usiloval o uzavření československo-sovětské spojenecké smlouvy a proč v roce 1947 uzavřel se Sovětským svazem obchodní smlouvu.⁸⁷¹

Ripka považoval to, že se dostal před senátní podvýbor, za konstrukci svých politických i osobních nepřátel. Mělo se jednat o osoby z okruhu sudetských Němců a slovenských a českých separatistů, kteří měli v očích Američanů usilovat o diskreditaci jeho osobní a politické cti tím, že ho veřejně obviňovali, že jeho politika byla a stále je prokomunistická a prosovětská, že mu komunisté pomohli uniknout z Československa, že je stále v kontaktu s komunistickými agenty, a že tudíž není hoden americké důvěry a pohostinnosti.⁸⁷² Ripka se hájil tím, že československo-sovětská dohoda z roku 1943 byla uzavřena nikoli ke „zkomunizování“ Československa, ale naopak k posílení bezpečnosti, jednotnosti a nezávislosti země. Od té doby se však velmocenské vztahy změnilly natolik, že Ripkovo tvrzení, že

---

⁸⁷⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 25, inv. č. 00763, Pro dohodu s německou demokracií - projev na RSC, 14. 5. 1953.

⁸⁷¹ Svornost (krajanský deník vycházející v Chicagu), 3. února 1954. O vyšetřování mělo informaci československé ministerstvo vnitra, ABS (S), T 1628, č.j.: A/1-0-11462/82-54.

⁸⁷² NA, f. Hubert Ripka, k. 27, inv. č. 00923. Obranný dopis, ve kterém Ripka vysvětluje svůj vztah ke komunismu, 28. 4. 1954.

smlouva byla v souladu s politikou přátelství uskutečňovanou Velkou Británií a Spojenými státy vůči Sovětskému svazu, asi mnohým v Americe příliš dobře v uších neznělo. Na adresu denunciantů také poznamenával, jak by mohl například usilovat o obnovu spojenectví s Francií, kdyby bylo pravdou to, co se o něm tvrdí oni. Je zřejmé, že obvinění byla účelově vytržená z kontextu, pravdou je, že Ripka usiloval o spolupráci se Sovětským svazem a vyslovoval se jednoznačně pro ni, stejně tak ale usiloval a vyslovoval se pro spolupráci se západními velmocemi – a to ve své nejníternější podstatě vždy z jediného důvodu: v zájmu Československa.

Materiály před výslechy československých představitelů připravovali podvýboru lidé s názory ostře kritizujícími Edvarda Beneše, Národní frontu a politický systém vycházející z Košického vládního programu. Jednalo se o někdejšího lidoveckého poslance Bohdana Chudobu, předsedu Slovenské ligy v Americe Philipa Hrobaka a obhájce zájmů sudetských Němců v USA Kurta Glasera, který byl pověřen většinou přípravných akcí a shromažďováním témat, o nichž se během slyšení mělo jednat, a další, například Miloš Vobořil, zástupce Prchalova Českého národního výboru⁸⁷³. Již ze složení těch, kteří připravovali podklady, je patrné, že pokládané otázky a jejich směřování nemohly být příliš vyvážené.

Proti Ripkovi zasedl 2. února 1954 senátor Hermann Welker a vysoký úředník kanceláře Kongresu Richard Arens. Američané se ptali například na to, zda organizoval a vedl skupinu novinářů do Ruska v roce 1934, zda byl v Paříži v roce 1939 ve styku se sovětským agentem Otto Katzem. Ripka odpovídal, že ho několikrát potkal a že mu Katz dával zajímavé informace ohledně činnosti nacistů a jejich kolaborantů v Paříži. Na otázku, zda ho někdy chránil před francouzskou policií, odpověděl, že to nebylo nutné, protože měl sám ochranu mnoha Francouzů. Neznalosti na straně podvýboru šly v některých otázkách tak daleko, že musel vysvětlovat, zda československá národněsocialistická strana je stranou komunistickou. Někdy ovšem Ripka lavíroval – například ohledně poválečného zákazu agrární, živnostenské a slovenské lidové strany reagoval, že se tak stalo proti vůli nekomunistických politických stran, nebo na dotaz, jak dlouho předem byli odsunováni Němci vyrozuměni o svém vysídlení, vypověděl, že v průběhu jednoho roku.⁸⁷⁴ Zřejmě také Ripkova neznalost toho, že při jeho prvním pokusu o útěk

---

⁸⁷³ Nekola, M.: Vyšetřování Huberta Ripky Kongresem Spojených států amerických v roce 1954 v rámci kampaně proti ohrožení komunismem. In: Securitas imperii, č. 25, 2/2014, s. 191–193.

⁸⁷⁴ Tamtéž, s. 193–215.

z Československa se na letišti, kde mělo přistát francouzské letadlo, se na letištní ploše neobjevili policisté v civilu – jak se Ripka domníval, ale obyčejní brigádníci, vedlo senátora Welkera k nedůvěře v jeho výpověď a k představám, že to celé byla Ripkova past na Šrámka a Hálu, protože se zdálo nepravděpodobné, jak by mohl jediný on policistům celkem hladce utéci. První slyšení trvalo téměř čtyři hodiny. Odpovědi byly krátké, často pouze jednoslovné vyjádření souhlasu nebo nesouhlasu, celkově bez nějaké Ripkovy obsáhlejší snahy po vysvětlení. Ten se celou záležitostí cítil hluboce uražen a ponížen.

Bylo patrné, že za akcí je do značné míry vnitřní vyřizování účtů mezi československými emigranty. Neskrývanou snahou Miloše Vobořila bylo politicky zdiskreditovat Ripku, který byl podle jeho slov „nepřítel číslo jedna“ a hlavní prokomunisticky orientovaný představitel národních socialistů. Prohlašoval, že s činností neustane, dokud nebude Ripka deportován z Ameriky.⁸⁷⁵ Vobořil spolu s Kurtem Glaserem a slovenským separatistou Hrobakem byli také přítomni při Ripkově výslechu.

Skutečnost, že budou vyšetřováni představitelé československého exilu, vzbudila u veřejnosti značný ohlas, a jistá media toho notně využívala. O slyšení s potěšením informoval především *Sudetendeutsche Zeitung*, stejně jako – s jistou dávkou ironie – o srdeční slabosti, která Ripku během prvního slyšení postihla a ke které musel být přivolán lékař. Na stránkách sudetoněmeckých novin byla srdeční slabost přisuzována kladeným otázkám, které měly Ripku uvádět do rozpaků.⁸⁷⁶ Ripka byl na stránkách *Sudetendeutsche Zeitung* označován za kryptokomunistu. Také národnědemokratický tisk s nadšením informoval, jak se Amerika dozvídá o tom, jak „jistá skupina bývalých československých socialistických politiků – exulantů bolševizovala Československo v letech 1945 až 1948 stejně čile, jako Gottwald a jeho soudruzi.“⁸⁷⁷

Ripka se stal obětí doslova mediální štvance, v níž byly překrucovány a především jednostranně vykládány jeho dřívější výroky. Nebylo to nijak obtížné. Ve změněných podmínkách se výroky typu: „My, Čechoslováci, nebudeme skrývat

---

⁸⁷⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 30, inv. č. 01127, 21. 2. 1954. Záznam - zpráva o činnosti M. Vobořila kolem aféry vyslýchání Ripky a spol. před Senátem.

⁸⁷⁶ *Sudetendeutsche Zeitung*, 20. března 1954. NA, f. Hubert Ripka, k. 21, inv. č. 00742, Free Europe Press - zprávy z novin.

⁸⁷⁷ *Národ*, Senátor Jenner vyšetřuje, 2. února 1954. In: NA, f. Hubert Ripka, k. 30, inv. č. 01131, únor 1954, Soubor článků pro *Národ a Katolík* o vyšetřování Huberta Ripky a spol. před Senátem. Články také in: CČES, f. Rada svobodného Československa, k. 90.

své velké uspokojení nad tím, že Sovětský svaz se konečně stal silnou velmocí v evropské i světové politice.⁸⁷⁸ dalo jednoduše bez příslušného kontextu snadno zneužít. Ripka také musel novinářům odpovídat na neobeznámené dotazy typu, zda Československu bylo spojení se Sovětským svazem diktováno Moskvou. Na to odpovídal, že politika zlepšování ekonomických vztahů se Sovětským svazem byla vlastní československou politikou, kterou mu nikdo nediktoval. Z Ripkových dřívějších i aktuálních postojů bylo dovozováno, že se jeho postoj nezměnil ani po roce 1948. Začaly se objevovat názory, zda mají Američané prostřednictvím National Committee for a Free Europe takovou politiku a takové osoby podporovat. To byla skutečně ožehavá otázka. Republikánský kandidát do Senátu Crane dokonce uvažoval o deportaci „takových nebezpečných levicových radikálů“ ze Spojených států.⁸⁷⁹ Na to, že se ve své politické kariéře nepřiklonil jednoduše pro jednu nebo pro druhou stranu, ale že usiloval o politiku mostu mezi Východem a Západem, nyní obrazně řečeno doplácel.

Podruhé se Ripka dostavil k výsledku 16. února 1954. Atmosféra již byla uvolněnější, proběhl předtím mimo jiné výslech Petra Zenkla, který se Ripky zastal. Senátor Welker měl také mezitím možnost ověřit si, zda se v případě některých obvinění nejednalo o nepodložené denunce. V novinách vyšlo rovněž několik článků s tím, že senátor nazval Ripku komunistou, přičemž tato obvinění zarazila samotného Welkera, protože nasvědčovala tomu, že se zveřejnění takových nepravd neděje náhodně. Ripkovi řekl, že se domnívá, že se vyšetřování v jeho případě dobere k závěru, že obvinění neměla žádný reálný základ. Podvýbor pro vnitřní bezpečnost nevydával veřejné shrnující zprávy, takže nejsou zřejmé závěry z jednotlivých případů. Ripka se Zenklem však již v březnu 1954 vydali *Memorandum o nebezpečí protidemokratických sil ve svobodném světě, ohrožujícím komunistický odboj za železnou oponou*. Tři desítky signatářů z řad československého, polského, bulharského, maďarského, jugoslávského a rumunského exilu se ohradily vůči kampani českých a slovenských skupin proti československým politikům v exilu. Žádní další exulanti už před podvýbor předvolání nebyli.⁸⁸⁰

---

⁸⁷⁸ Ripka, H.: S Východem a Západem. ..., s. 58.

⁸⁷⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 21, inv. č. 00742, Free Europe Press - zprávy z novin, II. - VI. 1954.

⁸⁸⁰ Nekola, M.: Vyšetřování Huberta Ripky Kongresem Spojených států amerických v roce 1954 v rámci kampaně proti ohrožení komunismem. In: Securitas imperii, č. 25, 2/2014, s. 196–198 a 234–235.

Se svou troškou do mlýna přišel v napjaté době také Ripkův zarputilý protivník již z dob první republiky, bývalý československý vyslanec v Paříži a předseda výkonného výboru RSCŠ Štefan Osuský. Ten dne 28. července podal žalobu⁸⁸¹ za urážku na Ripku a Čs. vydavatelskou společnost⁸⁸², která vydávala newyorské Listy a Deník, na 250 tisíc dolarů. Osmistránková žaloba byla podána u Nejvyššího soudu státu New York a týkala se pěti samostatných akcí, které se týkaly článků uveřejněných v newyorském Deníku dne 26. března 1954 a chicagském Denním hlasateli 23. března⁸⁸³. Ripkův článek zde uveřejněný pojednával o předání československého území Podkarpatské Rusi Sovětskému svazu. V člancích byl Š. Osuský obviňován z protidemokratické činnosti. Znění žaloby bylo následující: „Zmíněné pojednání (článek) obsahuje nepravdivá, hanobící, zlomyslná a pomlouvačná tvrzení týkající se žalobce a byla obviněnými zveřejněna prohanlivě, svévolně a bezohledně vůči žalobci. Zmíněné pojednání (článek) pojednává o žalobci a jak závěry, tak názory obviňuje žalobce, že je vinen z nesprávného jednání vůči své zemi – Československu, dále, že je nevěrný zásadám demokracie, že jedná v souladu s komunisty vůči nejlepším zájmům své vlasti a že skryl svou zradu pod záminkou úskoku a lži. Tato tvrzení takto zveřejněná obviněnými a týkající se žalobce jsou nepravdivá a pomlouvačná. Zmíněné pojednání (článek) vyvolává nevěrné, nepravdivé, pokroucené zabarvení a pomyslné názory o skutečích a okolnostech žalobcova vztahu vůči své zemi a demokracii. Řečené pojednání (článek) užívá podvodný realistický způsob výkladu a stylu, aby vzbudil, a vskutku vzbuzuje, nepravdivý dojem u čtenářů tohoto článku, jakoby pojednání a připojená látka obsahovala pouze přesnou a pravdivou zprávu o skutečnostech a okolnostech, o nichž se tam píše. Podle pravdy a skutečnosti zmíněné pojednání je většinou dohadové a je opředeno čirými výmysly, skládá se z překrucování skutečností a okolností, je zabarvenou směsí skutečností a výmyslů, s vynecháním a nesprávným a nepodloženým komentováním, usuzováním a názory. V čase zmíněného vydání obžalovaní věděli nebo mohli vědět, kdyby tomu věnovali patřičnou pozornost, a mohli si to zjistit, že řečené pojednání se skládá z tvrzení,

---

⁸⁸¹ Žalobu podávala za Osuského advokátní kancelář Halpin, Keogh & St. John.

⁸⁸² Z představitelů Čs. vydavatelské společnosti byli obžalováni prezident společnosti Andrej Valúšek, viceprezident a bývalý československý delegát u Spojených národů J. Papánek, tajemník Ludevít Sturc a pokladník Andrew Ostrochovsky.

⁸⁸³ Další články, proti nimž byla vznesena žaloba, byly: Kolaborantské metody Chudobových následovníků (N. Y. Deník, 26. února 1954), redakční článek nazvaný Dr. Chudoba zbaven předsednictví politického hnutí,

kteřá jsou falešná, nepravdivá, obarvená a velmi zkroucená. Zveřejňováním falešných a pomlouvačných tvrzení týkajících se žalobce, obžalovaní byli vedeni skutečnou zlomyslností, aby křivě a úmyslně poškodili žalobce.”⁸⁸⁴ Ripka a Čs. vydavatelská společnost byli nakonec v roce 1957 odsouzeni zaplatit Osuskému sedm a půl tisíce dolarů.

Reakce proti Ripkovi se hromadily. V květnu 1954, kdy navštívil Chicago, se nevyhnul proti sobě namířeným „protikomunistickým demonstracím”. Tyto provokativní akce, organizované jeho politickými odpůrci, ho měly dehonestovat v očích místní československé komunity. Došlo i na fyzické šarvátky, o nichž napsal Svobodný svět⁸⁸⁵: „Když se řeklo, že se zrádci národa na Západě perou mezi sebou o funkce a o dolary hlava nehlava, bylo až do nedávna rčení ‘hlava nehlava’ míněno pouze obrazně... Nyní však zrádci přešli už do ‘vyššího stadia’ výměny názorů. Perou se hlava nehlava nikoliv už v přeneseném, ale v pravém slova smyslu. O jedné takové ‘diskusi’ ve volném stylu přinesl nedávno zprávu národněsocialistický plátek Hlasatel. Došlo k ní v Chicagu, když tam přijel na přednášku Ripka. Příslušníci konkurenční stolní společnosti zrádců jej přišli přivítat s protestními plakáty a standartami. Jeden z demonstrantů – jak píše Hlasatel – zbil Ripku standartou, zatím co Ripkovu průvodci byly rozbity brýle. Ripkovi příznivci se snažili demonstranty zatlačit, přičemž došlo k všeobecné rvačce. Přítomní fotografové si pospíšili zvěčnit Ripkovu ‘bitevní slávu’ a tak měli čtenáři chicagských bulvárních novin to potěšení pokochat se pohledem na obrázek, jak se mezi sebou bijí zrádní utečenci z Československa. Když bylo po ‘diskusi’, vyslovil Ripka názor, že demonstrace byly organizovány chicagským Sdružením čs. emigrantů, v jehož čele stojí mimo jiné syn protektorátního ministra Havelky. A to Ripka považuje za čirý nevděk. Hned vyčetl Havelkovi, že jen jemu, Ripkovi, může děkovat za to, že jeho otec byl po květnu 1945 před soudem osvobozen. A tomu lze věřit. Národně socialističtí ministři byli, jak známo, specialisté na osvobozování kolaborantů, dokud drželi v rukou ministerstvo spravedlnosti. Nu, nevděk světem vládne. A nejhorší na tom pro Ripku je, že až mu nyní budou jeho konkurenti ve svých plátcích nadávat, budou o něm moci psát, že je praštěný. Nikoli pavlačí, ale standartou.”

---

které založil (N. Y. Deník, 13. dubna 1954) a Sudetoněmecká ofensiva proti Československu (N. Y. Deník, 22. dubna 1954).

⁸⁸⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 19, 737-739, inv. č. , Dr. Osuský podal žalobu na dr. Ripku a Čs. vyd.

Ripka se však nenechal těmito články vykolejit. V pondělí večer 10. května pronesl v Chicagu veřejný projev o všeobecné zahraniční situaci a budoucnosti Evropy a Československa, o němž přinesl obšírný referát Hlasatel, v jehož redakci, stejně jako v redakci Svornosti, byl Ripka následujícího dne hostem. Měl také projev v krajanském rozhlase, návštěvy a schůzky s krajany, zejména společná schůze se členy Československé národní rady v Americe, a straníky, účastnil se schůze členů místní Besedy J. V. Frič. Zájezd organizoval především Antonín Nehasil⁸⁸⁶, u kterého byl rovněž ubytován. Nehasil také zorganizoval schůzku se starostou Chicaga a uvítání Ripky na chicagském letišti. Později mu za to Ripka neotřele poděkoval: „Je tak málo těch, kteří se ke mně hlásí a kteří se ke mně hlásí veřejně, a stále, nejen při nějaké mimořádné příležitosti – jak bych si nevážil jejich přátelství a nebyl jim povděčen za jejich oddanost! Patříte mezi ně, a cením si Vašeho přátelství tím více, že jste mne doma vůbec neznali, že jste se stali mými stoupenci v době, kdy se již na mne hanebně útočilo, a že jste ode mne nikdy nic nepožadovali a že já Vám nic ostatně ani poskytnout nemohl. A nezapomenu Vám nikdy, že v době, kdy jsem byl vláčen před vyšetřující výbor amerického senátu a kdy na mne přímo útočila chicagská politická spodina, okázale jste mne u sebe ubytovali a exponovali se v obraně mé osoby proti běsnící luze.“⁸⁸⁷

9. 4. 4. Hubert a Noémi, korespondence

Rok 1954 byl pro Ripku ve znamení neustálého rozrušení v souvislosti s jeho vyšetřováním a proti němu vedenou mediální kampaní. V listopadu 1954 navíc nebyl na zasedání zastupitelstva RSČ zvolen do výkonného výbor, Radu čekalo nové kolo pokusů o reorganizaci, v rámci něž padaly nové návrhy od prof. Václava Hlavatého nebo republikánského poslance Miloslava Rechcígla.⁸⁸⁸ Ještě koncem roku 1954 se Ripka nakonec rozhodl, že se s rodinou vrátí do Evropy. Pro vlastní politické usilování pro něj za daných poměrů představovala Evropa vhodnější platformu. Ripkův příjezd do Evropy monitorovala – především s ohledem na jeho politické aktivity – I. správa československého ministerstva vnitra. Její představitelé se však již

---

⁸⁸⁵ Svobodný svět, O rozporech v emigraci, 21. července 1954.

⁸⁸⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 7, Nehasil Antonín. Ten také zařizoval Ripkův druhý pobyt v Chicagu o dva a půl roku později, v prosinci 1956, v rámci něhož vystoupil s projevem na večeru pořádaném koordinačním výborem československých demokratických exulantských organizací.

⁸⁸⁷ Tamtéž, inv. č. 00342. Dopis A. Nehasilovi ze dne 7. srpna 1955.

⁸⁸⁸ Raška, F. D.: Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949–1961. Praha, Academia, 2009, s. 122 an.

podle dubnové zprávy⁸⁸⁹ domnívali, že účelem cesty je posílení jeho vlivu v československé emigraci a že po původních úvahách zůstat v Londýně, nechtěl zůstat v Evropě nastalo. Zpráva také upozorňovala na neshody s některými představiteli československé emigrace v Evropě, konkrétně Kudláčkem, a to o program veřejné oslavy dne 4. května 1955, kdy Kudláček prosazoval, aby ing. Filo promluvil o osobnosti M. R. Štefánika, zatímco Ripka o výročí osvobození Československa.

Hubert Ripka měl nicméně zájem se v Evropě usadit nastalo. Vzhledem k obavám o získání zaměstnání a také v souvislosti s úvahami o kvalitním vzdělání pro děti to však nebylo jednoduché. O této etapě Ripkova života se dochoval nejrozsáhlejší soubor korespondence s manželkou. Korespondence zahrnuje více než první polovinu roku 1955, kdy byli často vzájemně odloučení. Je z ní patrné, jak Ripka odloučení od rodiny těžce snášel a kolik úsilí ho stálo, aby se všichni mohli nakonec znovu usídlit v Evropě. Z dopisů vysvítá, jak hodně byl na svou manželku vázán a jak moc ho sužovala její nejistota spojená s nadcházejícím obdobím společného života.

Již dne 5. ledna 1955 psal manželce, aby si nedělala starosti s tím, že je na něm, aby se vypořádal s likvidací bytu a stěhováním, a připojoval, že už se nemůže dočkat chvíle, kdy se nalodí a to, že v Evropě je mu vždycky lépe než v Americe. Doufal, že nadcházející rok bude mnohem lepší než ten uplynulý.⁸⁹⁰ Hubert měl na starosti přípravu odjezdu, Noemi byla tou dobou se syny a stále učila na lyceu v New Yorku. Její pracovní nasazení Huberta při vědomí toho, že jí nemůže být nápomocen, značně rozrušovalo: „A je mně nevýslovně smutno, že Ti v tom všem vůbec nemohu nějak odlehčit. Tím více si uvědomuji, že vzepřu všechn svůj um, abys po prázdninách měla méně práce, více pohodlí a klidnější výhledy. Takhle nelze pokračovat...“, psal v únoru.⁸⁹¹ A již v následujícím dopise druhý den pokračoval: „Neustále vzpomínám, co děláš a jak se dřeš... (...) Včera šel jsem si lehnout až po 10 hodině, chvíli jsem četl, ale pak stále na Tebe myslil – představoval jsem si Tě, jak sedíš u psacího stolu, opravuješ úlohy, občas jsi vyrušována debatou s Michalem, pak se zase hroužíš do práce – bylo mně nevýslovně smutno...“⁸⁹²

---

⁸⁸⁹ ABS (S), T 1628, č.j.: A/1-001117/82-55, 15. dubna 1955.

⁸⁹⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, 1955, Noemi Ripková.

⁸⁹¹ Tamtéž, dopis ze dne 23. února 1955.

Koncem února se Ripka nalodil na Liberté, která ho měla dopravit do francouzského Le Havru. Moře bylo velmi neklidné, takže se pokoušel psát na stroji, mimo jiné o tom, jak vlny dvakrát zaplavili palubu a pronikly i do vnitřních prostor, kde se voda valila po schodech až do jídelny. Stejnou lodí cestoval někdejší polský ministerský předseda Stanisław Mikołajczyk, se kterým měl dostatek času na hovory o tom, je-li vůbec nějaká naděje, že by Sověti vyklidili jejich země bez války. Shodli se na tom, že by to bylo možné, došlo-li by v Moskvě k vážné krizi. Během cesty také promýšlel, jak bude hovořit v Paříži a Londýně. Měl domluvené politické rozhovory, hlavním účelem cesty však bylo zajistit co nejlepší podmínky pro další profesorskou kariéru Noémi v Londýně: „Je mi jasno, že mám podniknout všechno, aby ses dostala do Londýna za podmínek, které máme na mysli (...) Chtěl jsem Ti jen říci, že se cítím blaženě u vědomí, že za chvíli už budu v Tvé zemi, kterou nemiluji méně než svou vlastní a že do ní vstupuji s nadějí i úzkostí...”⁸⁹³ Do Le Havru dorazil 1. března a druhý den byl již v Paříži, kde ho očekávali přátelé Kleinbergovi a Řehák. Záhy se setkal také s Comertem a čekala ho řada dalších schůzek a rozhovorů na téma vývoje mezinárodněpolitické scény, především s ohledem na možné změny ve středoevropském prostoru a Československu zvláště. Mluvil také s československými emigranty Kudláčkem a Monzerem a nabyl dojmu, že emigrace je ve stejném stavu, v jakém byla, když před dvěma lety naposledy opouštěl Paříž, tedy osobní i politické živoření, spojené dle Ripky se zbytečnými spory a závistmi. Comert také zprostředkoval schůzku s M. Seydouxem, s nímž měl projednat Noéminu záležitost.⁸⁹⁴ Už 5. března 1955 sděloval Ripka své ženě přes Atlantik výsledek své první intervence ve věci jejího zaměstnání v Londýně. Seydoux ho přijal neobyčejně přátelsky a přislíbil, že podnikne potřebné kroky u M. Bailloua a rovněž udělá vše potřebné ohledně studia jejich synů. Hovořil také s Blocq-Mascartem, který mu při obědě naznačil, že do věci zřejmě zasáhly nějaké intriky, neboť měl již dříve informaci, že „Londýn je pro Mme Ripka zajištěn.”⁸⁹⁵ Hodlal se proto poradit s mnohaletým přítelem Dejeanem, k němuž byl pozván na večeři a po níž psal Noémi, že naděje stouply a že se domnívá, že místa v Londýně bude možné pro ni bez větších obtíží dosáhnout. Rozhovor na politické téma naproti tomu nevěstil nic dobrého. Dejean neviděl v dohledné době možnost osvobození Československa,

---

⁸⁹² Tamtéž, dopis ze dne 24. února 1955.

⁸⁹³ Tamtéž, dopis ze dne 1. března 1955.

⁸⁹⁴ Tamtéž, dopis ze dne 3. března 1955.

nevěřil rovněž, že by se podařilo dohodnout se s Moskvou ohledně voleb v Německu podle západního stylu, protože by to pro ni znamenalo nebezpečný precedent pro Polsko nebo Československo. K politickému rozhovoru se sešel také s již více než osmdesátiletým Foucherem, který stále pilně sledoval všechno, co se týkalo Československa a který souhlasit s Ripkovou myšlenkou soustředit kolem sebe obdobně smýšlející Čechoslováky mladší generace.⁸⁹⁶

V první březnové dekádě obdržel Ripka od Noémi dopis, který ho nesmírně potěšil. Manželka mu sdělovala, že bude moci v červnu přijet za ním do Paříže: „Do té doby budeme už určitě vědět, co bude s Londýnem a podle toho se snadno zařídíme. Kdyby se naše plány proti všemu očekávání neuskutečnily, aspoň strávíme pospolu několik neděl ve Francii, o čem se nám dosud ani nesnilo“⁸⁹⁷, odpovídal. Mezitím si připravoval projev v l’Amitié franco-tchécoslovaque u příležitosti Masarykových narozenin, který se konal za předsednictví gen. Fauchera, a rovněž na projev do československého rozhlasového vysílání. Aktivita v Evropě se mu začaly rozbíhat, jednalo se o pravidelném vystupování v rozhlasu, zejména o komentáře k hospodářsko-politickým záležitostem a o osobní všeobecně-politické komentáře. Ripka předpokládal, že by mu to mohlo pokrýt výdaje v Paříži, pokud by bydlel u blízkých přátel, u Kleinbergů, kteří mu to nabízeli.⁸⁹⁸ V rozhlase měl mít pravidelnou, téměř denní, práci, přičemž s výslovným souhlasem, ovšem důvěrným, zahraničního ministerstva měl mít možnost mluvit k důležitým událostem pod vlastním jménem, což byla ve francouzském rozhlase úplná výjimka. Ripkovi spolupráci v rozhlase nabídli Manach, Laloy a Hirsch. Ministerstvo zahraničí s jeho vystupováním vyslovilo rozhlasu písemně svůj souhlas. Postupně si také získával přízeň těch, kteří se mohli přimluvit v londýnské záležitosti – požádal o intervenci u Bourbon-Bussého, Bidaulta a R. Schumana.

Blížící se šedesáté narozeniny a pocit ochabování sil vyvolaly také postesek, s nímž se na dálku svěřoval: „Nevím, co to je, ale snadno se cítím unaven, a stále mne zlobí bolesti v kříži. Možná, že je to ischias, ačkoli dr. Fayby by to byl poznal. (...) A možná, že je to prostě stáří, a že proto nesnesu už najednou moc schůzek

---

⁸⁹⁵ Tamtéž, dopis ze dne 5. března 1955. Cit. dle s. 1.

⁸⁹⁶ Tamtéž, dopis ze dne 12. března 1955.

⁸⁹⁷ Tamtéž, dopis ze dne 8. března 1955. Cit. dle s. 1.

⁸⁹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 26. března 1955.

a rozhovorů. Aspoň mám dojem, že ačkoli pracuji se stejnou svěžestí a dobrou pamětí, přece jen má výkonnost je menší než bývala.”⁸⁹⁹

Ačkoli Noémi psal, že se cítí unaven, jako by byl v rekonvalescenci, domlouval si další schůzky; na 15. března s Bidaultem. Ten podle Ripkova očekávání přislíbil pomoc. Část rozhovoru se pak týkala politické situace ve Francii, při níž se Bidault vyslovil rozhodně proti francouzskému ministerskému předsedovi, kterým byl v té době Pierre Mendes-France. Nepochyboval o tom, že by byl ochotný domluvit se se Sověty na účet Československa. Proto Ripka považoval za nezbytné dostat se do přímého styku s Mendes-Francem a vlivnými mendesisty a pokusit se mezi nimi potírat iluze o možnosti dohody se Sověty.⁹⁰⁰ Mendes-France ale záhy padl.⁹⁰¹ Nečekaný příslib pomoci v Noémině věci pak vzešel z rozhovoru s dr. Dreyfussem, jehož osobním přítelem byl bývalý ministr M. Baumont, jenž se znal s M. Bourbon-Bussonem. Ripka písemně interpretoval své ženě Dreyfussův vzkaz: „Napište Noémi, aby byla klidná – dostane se do Londýna”, a doplňoval: „Odcházel jsem opravdu se silným pocitem jistoty, že se nám to podaří, a spatřoval jsem příznivé znamení v tom, že pomoc přichází od seriosního muže, odkud jsem se toho vůbec nenadál.”⁹⁰² Ukazovalo se, že taktika zajištění si vlivných intervencí začala přinášet své ovoce – pozitivní informace se k Ripkovi dostávaly od člena francouzského politika a poslance Leona Noela i Roberta Schumana.

O volné neděli měl Hubert čas napsat Noémi i trochu více ze svých osobních dojmů: „Mám volnou neděli, a tak ji užívám především k tomu, abych si s Tebou pohovořil; jinak jsem rád, že nemusím ven, aspoň se rychleji zbavím chřipky, která se ještě courá. V poslední dny přicválalo jaro prudkým útokem silného vedra, dnes prší, ale jaro se již zřejmě zmocnilo přírody, zanedlouho Paříž bude pokryta zelení a květy. Ostatně je už nyní krásná. Znovu prožívám tutéž zkušenost, že není na světě města se svůdnějším půvabem nad Paříž! Tu se opravdu cítím jako bych byl doma...”⁹⁰³

Po rozhovoru s Baillouem dne 28. března 1955 psal Noémi konečně konkrétní výsledek dosavadních jednání. Po letních prázdninách měla nastoupit na pravidelné místo profesorky němčiny na londýnském francouzském lyceu. Nejpozději do měsíce

---

⁸⁹⁹ Tamtéž, dopis ze dne 30. května 1955. Cit. dle s. 1.

⁹⁰⁰ Tamtéž, dopis ze dne 15. března 1955.

⁹⁰¹ Tamtéž, dopis ze dne 16. března 1955.

⁹⁰² Tamtéž, dopis ze dne 21. března 1955. Cit. dle s. 2.

⁹⁰³ Tamtéž, dopis ze dne 27. března 1955. Cit. dle s. 1.

měla dostat oficiální sdělení o umístění. Ripkovi bylo řečeno, že všechna místa na Institutu, kam Noémi zamýšlela, byla obsazena. O řadu měsíců později, až poté, co již Noémi nastoupila na lyceum, se Ripkovi dozvěděli, že nebylo pravdou, že by nebylo na Institutu místo, naopak že dokonce jistý Fauve nově obsadil místo pro francouzštinu: „Mně by se chtělo zvracet...“, psal Ripka své choti v reakci na sdělení, jak se věci skutečně měly. To bylo však již rozhodnuto a na jaře 1955 o tom neměli poněti.⁹⁰⁴

Ripka se obával, že řešení s lyceem nebude jeho choť uspokojovat. Dodával, že Dejean radil, aby Noémi místo, pokud bude plat dostatečný, přijala s tím, že je přesvědčen, že bude-li jednou na místě, podaří se během jednoho roku přechod na Institut.⁹⁰⁵ Žádal Noémi o sdělení, zda považuje tuto možnost za přijatelnou, především s ohledem na to, že by se musela ponořit do němčiny: „Pamatuji se dobře, že jsi mi říkala, že bys měla hrozně moc práce, kdybys měla nyní začít učit němčině. To můžeš jen Ty posoudit, zda by Tě tato nová práce nepřemáhala (...). Nemělo by nejmenšího smyslu jít do Londýna, kdyby se Ti nezmenšila pracovní tíha, která Tě přemáhá. To je aspoň pro mne rozhodující aspekt, jemuž já podřizuji všechno ostatní. A prosím, abys byla jista, že se smírím s tím, že zůstaneme v Americe, nebude-li kombinace s Londýnem přijatelná.“⁹⁰⁶ V Americe se však Ripkovi rýsoval pouze seminář na New York University, také se stipendiem od NCFE, které Ripka pobíral, nemohl počítat jako s dlouhodobou jistotou. To mu navíc mohlo být zachováno v případě, že by se z Evropy do Ameriky vracel na několik měsíců v roce.

Noémi spokojená nebyla. Hubert proto slíbil, že se pokusí ještě jinými cestami zjistit, zda přeci jen není naděje na Institut. Také ji ujišťoval, že nic nebude podnikat bez dohody s ní: „Byl bych nejraději, kdybych Ti mohl oznámit jen konečný výsledek, ať již pozitivní nebo negativní, a abych Tě tak ušetřil rozčilování z nepříznivých momentů jednání, které se jeví nezbytně ještě nepříznivějšími na dálku. Tento postup je ovšem nemožný, protože Tě samozřejmě musím o všem, i o detailech, konzultovat – jinak bychom se snadno mohli dopustit vážné chyby, nehledíc k tomu, že nakonec rozhodnutí může být jen v Tvých rukou, protože jde o Tvé místo a o Tvou práci.“⁹⁰⁷ I později dával jasně najevo, že jejich vztah je pro něj mnohem důležitější než to, zda se nakonec v Evropě usadí, nebo zda zůstanou v Americe: „Znovu říkám, že nebudu

---

⁹⁰⁴ Tamtéž, dopis ze dne 26. září 1955. Cit. dle s. 1.

⁹⁰⁵ Tamtéž, dopis ze dne 28. března 1955.

⁹⁰⁶ Tamtéž, dopis ze dne 29. března 1955. Cit. dle s. 2.

ani chvíli váhat, abych pod nějakou záminkou odřekl nabídku, kterou Ti teď činí. Prosím snažně, abys věděla, že ze mne nemluví sentimentalita, nýbrž hluboce cítěná starost o zachování hlubokého vztahu, který nás spojuje!”⁹⁰⁸

Noémi byla rozhořčena z neupřímnosti, s jakou jim bylo jednou s jistotou něco slibováno, a pak se ukazovalo, že to není definitivní a že ani místo profesorky němčiny není zajištěno. Hubert ji v dopisech uklidňoval, že pokud by jejich plán v Evropě nevyšel, nebude pokládat za katastrofu, zůstanou-li v Americe. Důrazně odmítal návrh, aby Noémi zůstala v Americe a Hubert s dětmi byl v Evropě, kde měly dostat zamýšlené vzdělání.⁹⁰⁹ Za katastrofu by sice setrvání rodiny v Americe nepovažoval, ale i z další korespondence vysvítá, že si přál, aby byli v Evropě. Když počátkem dubna 1955 měl možnost na krátkou dobu odjet do Grenoblu, psal: „Po páté odpoledne vyjeli jsme s Hansem a Betty (...) drahou na pevnost – měli jsme divukrásnou vyhlídku na Alpy. I Mont Blanc jsme zahlédli. Nemohl jsem se odtrhnout od tohoto jedinečného divadla, a v duchu jsem prosil pána Boha, aby se nám podařil náš plán s Londýnem, abys konečně i Ty mohla se těšit z evropského ovzduší a z krás své vlastní země...”⁹¹⁰

Po návratu do Paříže se věnoval přípravě tří přednášek, které byly naplánovány na konec dubna – jedna z nich v Komisi pro střední a východní Evropu Evropského hnutí – a na květen do Londýna, a také přípravě projevu pro rozhlas k desátému výročí pražského povstání. V Komisi vyložil Ripka dne 28. dubna 1955 svou představu neutralizace střední Evropy, spojenou s neutralizací Německa.⁹¹¹ Ripka, který se po válce vyslovoval ostře pro co největší oslabení Německa, nyní, v roce 1955, vystupoval za jeho sjednocení, ovšem spojeném s neutralizací, na kterou měla být neoddělitelně navázána neutralizace střední Evropy – to byla cesta k jeho pravému cíli, vymanění Československa ze sovětského područí. Přednášku vyslechlo třicet pět posluchačů, mezi nimi například francouzský ministr Buron, členové francouzské Commission de l'Europe Libre a zástupci Quai d'Orsay. Ripka považoval svoji přednášku za úspěšnou a následující téměř dvouhodinová diskuze zaujala pozornost přítomných, ačkoli představitel maďarské malorolnické strany v exilu P. Auer s Ripkovou koncepcí neutralizace střední Evropy polemizoval.

---

⁹⁰⁷ Tamtéž, dopis ze dne 3. dubna 1955. Cit. dle s. 1.

⁹⁰⁸ Tamtéž, dopis ze dne 12. května 1955. Cit. dle s. 2.

⁹⁰⁹ Tamtéž, dopis ze dne 5. dubna 1955.

⁹¹⁰ Tamtéž, dopis ze dne 11. dubna 1955. Cit. dle s. 2.

⁹¹¹ Tamtéž, dopis ze dne 27. dubna 1955.

Většina přítomných však s Ripkou souhlasila. Předseda M. Dela Vallée-Poussain prohlásil, že Ripka přinesl konstruktivní návrhy, o kterých budou muset západní vlády vážně uvažovat, a přislíbil rozeslání separátů přednášky západním politikům. Vallée-Poussain také u této příležitosti Ripkovi řekl, že prosadil, aby byli čtyři emigranti jmenováni členy komise pro střední Evropu ve štrasburském Shromáždění evropských porobených národů, a že byl přijat jeho návrh, aby těmi členy byli Gafencu, Auer, Raczyński a Ripka. To Ripka považoval za důležitější než celou newyorskou RSC⁹¹²: „Když jsem nyní zase trochu v přímém styku se skutečným politickým děním, nechápu, že jsem mohl tolik času a energie promarnit na tu naši Radu – vidím, že jsem ztratil náležitou perspektivu“, psal Noémi 1. května 1955.⁹¹³ Svoji myšlenku neutralizace střední Evropy, která by byla prvním krokem ke svobodným volbám v jednotlivých zemích, pak dále prezentoval v rozhovorech s politiky, především ve snaze vzbudit o středoevropský prostor mezi západními velmocemi znovu zájem, což byl první krok k tomu, aby se mohlo něco změnit. Hovořil v tomto duchu také s novináři, například Massipem z Figara.⁹¹⁴

Ripka byl považován ve Francii za nejdůležitějšího politického reprezentanta nejen z Československa, ale z celé střední Evropy. Poskytoval francouzským politikům jiný úhel pohledu na mezinárodní vývoj, a především zasvěcené zhodnocení středoevropských poměrů, které nutno dodat byly pod dojmem jiných událostí – zejména v Indočíně a severní Africe – mnohdy pod prahem jejich rozlišovací schopnosti. Byla to neutuchající a v dané chvíli – jak se jevílo – i nekončící práce.

Dne 16. dubna 1955 mohl Ripka konečně napsat své ženě zprávu, že jeho intervence, které rozehrál na několika místech, se setkaly s úspěchem. Comert ho informoval o tom, že Baillou písemně odpověděl na intervenci, že Noémi bude mít stále místo profesorky němčiny, s platem, který jim v londýnských podmínkách zajišťoval možnost slušného živobytí: „Mám dojem, že konečně se nám osud počíná příznivě obracet!“⁹¹⁵ V polovině května pak měli oficiální potvrzení o jmenování.⁹¹⁶ Řešení to bylo uspokojivé, ačkoli se Noémi musela připravit na výuku němčiny, přestože její dosavadní doménou byla francouzština. Manželé se začali domlouvat

---

⁹¹² Tamtéž, dopis ze dne 29. dubna 1955.

⁹¹³ Tamtéž, dopis ze dne 1. května 1955.

⁹¹⁴ Tamtéž, dopis ze dne 1. května 1955.

⁹¹⁵ Tamtéž, dopis ze dne 16. dubna 1955. Cit. dle s. 1.

⁹¹⁶ Tamtéž, dopis ze dne 12. května 1955.

na organizaci stěhování, přičemž jako nejschůdnější se jevílo řešení, že by se Hubert vrátil v červenci do Ameriky, kde by zařídili vše potřebné, a Noémi by pak počátkem září odcestovala do Londýna. Počítal s tím, že by v New Yorku odpřednášel již domluvený kurz. Pokud šlo o hochy, domníval se, že nejlepší by bylo, aby Michal zůstal s ním v New Yorku, aby mohl v únoru udělat magisterskou zkoušku (Master of Arts), což by mu zaručovalo určité východisko, kdyby se někdy vrátil do Ameriky. Pokud se jednalo o Jiřího, domníval se, že by pro něj bylo výhodnější, aby studoval fyziku v Anglii⁹¹⁷, a to proto, že nukleární fyzika, o níž se zajímal, byla právě zde na vůbec nejvyšší úrovni na světě, zejména na Cambridge nebo London University.

Dne 4. května 1955 měl Ripka hodinový rozhovor s Charlesem de Gaullem, s nímž byl po dobu exilu v příležitostném písemném styku. Hned večer o tom napsal své ženě⁹¹⁸: „(...) Potom hned se ptal, jak se Ti vede, a zda se tentokráte opravdu uskuteční náš projekt usadit se v Evropě, a dodával, že by to velmi vítal. Byl jsem dost překvapen, že se vůbec zajímá o osobní věci. Snad mu něco řekl Noel. (...) Potom jsme přešli na diskusi politickou. Podal jsem mu své memorandum. Hned si je začal číst, a pozorně. Řekl pak doslova: „Vaše proposice jsou velmi zajímavé, ano, velmi zajímavé, chci si je v klidu prostudovat. Vaše myšlenka spojit neutralitu Německa a neutralizací střední Evropy je pozoruhodná, ano, je znamenitá, to je konečně pozitivní návrh, jak vykompenzovat německou neutralitu a zároveň vyzkoumat, jaké jsou úmysly Sovětů. Ano, budu o tom vážně uvažovat.”

O myšlence požadovat za neutralizaci Německa, o kterou usilovala Moskva, neutralizaci střední Evropy, myšleno Československa, Polska a Maďarska, kterou rozvíjel Ripka, se začalo v jistých kruzích uvažovat i na State Departementu a získávala si své stoupence na Quai d'Orsay. Podporu pro tento plán měl Ripka také od představitelů mladé generace – například Řeháka a Čepa –, která měla ve Francii již vlastní kontakty.⁹¹⁹ O zvolené cestě, jak dostat otázku střední Evropy opět na mezinárodněpolitické pole, o níž v tomto směru uvažoval již od roku 1953, psal přes Atlantik: „Raduji (se) z toho, že pro tuto politiku se počínají vyslovovat vlivní činitelé, a že tak na tento způsob můžeme dostat na pořad mezinárodního jednání

---

⁹¹⁷ Tamtéž, dopis ze dne 20. dubna 1955.

⁹¹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 4. května 1955.

⁹¹⁹ Tamtéž, dopis ze dne 14. května 1955.

i věci svých států ve střední Evropě. Slovem, vidím, že jsem na správné cestě.”⁹²⁰ Dne 20. května 1955 odletěl Ripka z Paříže do Londýna, kde se účastnil jednání Komise pro střední a východní Evropu Evropského hnutí za předsednictví de la Valée Poussina. Na jednání byl přijat Ripkou navrhovaný postup směřující ve výše uvedeném smyslu k tomu, aby se záležitosti středoevropských států dostaly na pořad jednání mezi velmocemi a aby bylo využito situace k přenesení středoevropské problematiky z pole ryze propagačního na pole politické a diplomatické.⁹²¹ Dva dny poté měl oběd s Raczyńským a ve středu 25. května přednášku v polském Institutu pro zahraniční věci za Raczyńského předsednictví. S ním byl po celou dobu emigrace v přátelských vztazích. Raczyńský Ripku mimo jiné již dříve požádal o názor na jím koordinovaný a zejména Janem Wszelakim připravovaný plán Středoevropského společenství uhlí a oceli, který v teoretické rovině vznikl v návaznosti na ustavení Evropského společenství uhlí a oceli.⁹²² Raczyński měl z chystaného návratu Ripky do Evropy neskrývanou radost. Když se to dozvěděl, řekl přede všemi, že „konečně tu bude opravdový státník”.⁹²³

Tématem přednášky v polském Institutu zahraničních věcí byla jako obvykle současná politická situace. Účastnilo se jí na padesát osob, především polští politici a diplomaté. O dva dny později byl Ripka hlavním řečníkem za Středoevropany na sjezdu polských národních demokratů, kterého se účastnilo několik set delegátů.⁹²⁴ Ripkovy propozice byly přijímány velmi pozitivně. Vážilo se však, zda kladením požadavků ohledně Československa a střední Evropy nemůže dojít k zmaření dohody se Sověty, jak o tom byl Ripka informován úředníky francouzského ministerstva zahraničí a předsednictva vlády.⁹²⁵ Jednalo se o to, zda se otázka středoevropských zemí položí na ženevské konferenci velmocí, která se konala v červenci 1955 a na níž se poprvé od konce druhé světové války sešli představitelé Spojených států amerických a Sovětského svazu. Ripkovo memorandum založené na spojení německé otázky s otázkou středoevropskou a koncepcí sebeosvobozování středoevropských národů za pomoci západních velmocí bylo přijato s vážností, ačkoli západní vlády v té době byly doslova zasypávány

---

⁹²⁰ Tamtéž, dopis ze dne 8. května 1955. Cit. dle s. 1.

⁹²¹ Tamtéž, dopis ze dne 21. května 1955.

⁹²² K tomu Goněc, V.: *An Eastern Schuman Plan? Project of Central European Coal and Steel Community and Political Community* (1953). Brno, Centrum evropských studií, 2009.

⁹²³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, 1955, Noemi Ripková, dopis ze dne 21. května 1955. Cit. dle s. 1.

⁹²⁴ Tamtéž, dopis ze dne 30. května 1955.

⁹²⁵ Tamtéž, dopis ze dne 15. června 1955.

memorandy ze strany exulantů. K vážnému projednání mezi velmocemi však návrh předložen nebyl. Osvobození středoevropských zemí bylo dlouhodobým cílem západních velmocí, nicméně zatím především v deklaratorní rovině. Fakticky bylo zřejmé, že Američané nebudou riskovat kvůli střední Evropě válečný konflikt se Sověty.

Koncem května 1955 začal Ripka uvažovat o návratu do Spojených států, aby mohl ještě být po nějaký čas s celou rodinou; Noémi musela být v lyceum v Londýně 23. září, takže zbýval nějaký čas. Chtěl se vrátit koncem července, variantou však bylo, že by naopak přijela do Evropy dříve Noémi, což se Hubertovi velice zamlouvalo. Také v dopise psal: „Jakmile mně napíšeš, jak si se definitivně rozhodla, a které lodi budeš mít jednak pro sebe a Georgíka, jednak pro mne, zařídím, kde bychom byli jednak v Londýně, jednak v Paříži. Bylo by to nejkrásnější, co si lze představit jako úvod do nového našeho života v Evropě!”⁹²⁶ Na blížící se tři společné týdny v Paříži chystal pro oba kulturní program, divadlo, výstavy, kino, tak, aby Noémi co nejpohodověji zahájila v září svoji novou působnost v lyceu.

Do této doby odloučení přišla oslava významného Ripkova životního jubilea, šedesátých narozenin. Oslavil je v kruhu svých blízkých přátel v Paříži, a Noémi o tom do Ameriky psal: „Večírek na mé narozeniny, přesněji den po nich, se celkem vydařil. Velikou o to měl zásluhu Hans, který doslova exceloval. Nebylo to bujné, ale velmi příjemné veselí, a blažilo mne vědomí, že všichni jsou naši oddaní přátelé. Mnoho a mnoho se ovšem mluvilo o Tobě a o obou hoších, a mnoho číší jsme vypili na vaše zdraví – ve skutečnosti se pilo kupodivu málo. Byl jsem zahrnut dary – Hans mně dal překrásnou aktovku, Marcelle a Monzerovi poslední díl Pirennových všeobecných dějin – je to skvělá publikace, a doplňuje mně svazky, které již mám, a Simone láhev porto, velmi starého. Byl jsem opravdu dojat.”⁹²⁷ Přání ke kulatému výročí se jen hrnula. Pochopitelně od rodiny a od Ševčíkových z Ameriky, na něž reagoval s jistou nadsázkou osobní zpovědí: „Ani si to nechci přiznat, že jsem již tak vetchý stařec, a proto jaksi neberu na vědomí, že se vlastně již blíží konec mého nezbedného putování v tomto slzavém oudolí. Nemohu-li na tom mnoho změnit, přece jen bych rád proputoval ty poslední dny v hájích a po lučinách, ovšem také po kavárnách, u nás doma. A ačkoli zatím ze Ženevy nic nezvěstuje, že by se toto

---

⁹²⁶ Tamtéž, dopis ze dne 17. června 1955. Cit. dle s. 2.

⁹²⁷ Tamtéž, dopis ze dne 28. července 1955. Cit. dle s. 2.

mé oupěnlivé přání splnilo, dalekozýrným zrakem čtu ve hvězdách, že se na Východě dějí mnohé změny, které nám otevrou brány do našeho zatím zapovězeného ráje.”⁹²⁸

Dne 13. srpna odeslal poslední dopis, který mohl jeho manželku ještě zastihnout před odjezdem z Ameriky do Evropy, v němž psal: „Je to vlastně poslední dopis, co Ti píši do Ameriky – příští již půjdou obrácenou poštou z New Yorku do Londýna. Uzavírá se tím jedna kapitola našeho života – kapitola, v níž bylo více těžkostí, hořkosti a starostí než kdykoli předtím. Přemáhali jsme všechno protivenství – především díky Tvé nesmírné mravní statečnosti a tomu, že se právě v této době hluboce zakotvila naše vzájemná láska v pevnou jistotu nerozlučitelné pospolitosti našich osudů.”⁹²⁹ Noémi a Jiří dorazili do Paříže 23. srpna. Zde pobýli společně až do poloviny září, kdy se Ripka vydal podle plánu lodí zpět za Atlantik a Noémi se synem za La Manche. Na Liberté si připravoval přednášky o středoevropských a ruských záležitostech na podzimní cyklus na New York University, kde plánoval přednášet na téma *Ruská zahraniční politika od dob Kateřiny Veliké*, a na New School of Social Research o sovětském vývoji v Asii, takže mu cesta rychle utíkala a ani nepostrádal rozhovorů.

Když však přišel 23. září 1955 na NYU, zjistil, že se do jeho kurzu nepřihlásil ani jeden student. Registrace ještě nebyla ukončena, takže doufal, že se ještě někdo přihlásí, o čemž však pochyboval, protože ředitelství semináře, řízené prof. Zurcherem, udělalo již dříve na Ripkův kurz zvláštní propagaci. Byl celou věcí pochopitelně sklíčen, měl dojem, že se mu v Americe nic nedaří. Jedinou útěchou mu byl syn Michal, který se ho snažil rozptýlit.⁹³⁰ Ani na New School nebyla situace o mnoho lepší. Do jeho kurzu se přihlásil jeden student. O problematiku střední Evropy a Ruska byl mezi studenty mizivý zájem. Aby ulehčil výdajům za byt, sehnal mezitím podnájemníka, mladého francouzského lékaře.

Na kurz na New York Univerzity se nakonec přihlásili dva studenti, a tak se mělo rozhodnout, zda se vůbec bude konat či nikoliv. Dodejme, že lepší situace nebyla ani u Ripkových kolegů v semináři, jediný kurz o Německu a střední Evropě byl obsazen osmi studenty. Kurz byl nakonec v programu ponechán, nicméně vyhlídky, že by tomu tak na stejné téma mohlo být i v příštím roce, byly nereálné.

---

⁹²⁸ Tamtéž, dopis ze dne 24. července 1955. Cit. dle s. 1.

⁹²⁹ Tamtéž, dopis ze dne 13. srpna 1955. Cit. dle s. 1.

⁹³⁰ Tamtéž, dopis ze dne 24. září 1955.

Shodou okolností se Ripkovi v té době naskytla možnost stálého zaměstnání v československé sekci BBC v Londýně, dokonce poslal z Ameriky žádost o přijetí a také dopis šéfovi československé sekce Macdonaldovi. A v této situaci byl Ripka ochoten, alespoň v dopisech se svojí manželkou o tom uvažoval, ukončit svoji politickou kariéru: „Když jsem znovu o věci přemýšlel, dospívám k názoru, že by to bylo pro mne i pro nás nejlepší řešení, kdybych dostal to místo. Přes všechn svůj nevyhlášený optimismus nevidím bohužel nejmenšího znamení, které by mohlo povzbudit naději, že dojde v dohledné době k našemu osvobození – leda že by došlo k nepředvídatelné krizi v Moskvě, která je stále možná. Za takové situace není mnoho nadějí na účinnější politickou akci ve vlastním toho slova smyslu. Mimo to, zjistil jsem si, že poměry v našem exilu jsou zcela bezúspěšné (...) a že FEC drží a bude držet své miláčky, zejména Osuského a Peroutku. Proto zaměstnání v BBC by bylo výborným řešením tím spíše, že bych zůstal ve sféře čs. zájmů. Dostával bych se jistě občas do těžké situace, nesouhlas s oficiální linií, ale to bych musel snést. Rovněž by nebylo příjemno pracovat s lidmi, kteří jsou proti ČSR masarykovské tradice, a kteří jsou – někteří – proti mně. Ale i to by bylo snesitelné. Hlavní by bylo, že bych měl pravidelnou práci, která je zajímavá, a zejména že bychom byli pospolu. Proto jestliže mne přijmou, nebudu ani chvíli váhat, abych to přijal. (...) Já se jen obávám, že mne nepřijmou, protože jsem příliš politicky exponovaný – nevím, zda by se jim to hodilo v době smířovaček s Moskvou atd.“⁹³¹

Pevně doufal, že kombinace s BBC vyjde a že budou moci být všichni pohromadě v Londýně. Mezitím pomáhal radou Michalovi se závěrečnou prací na M. A. na téma o poměru ČSR k Německu. Chodil také do komisí *Shromáždění evropských porobených národů* (Assembly of Captive European Nations, ACEN), mnohahodinové vysedávání v komisích Sdružení, které se konstituovalo v letních měsících roku 1954 a ve kterém byli zapojeni představitelé Albánie, pobaltských států, Bulharska, Československa, Maďarska, Polska a Rumunska, ho však příliš neuspokojovalo, stejně jako jednání RSČ. V polovině listopadu dostal od BBC výzvu, aby vyplnil úřední formulář, z čehož usuzoval, že byl považován za jednoho z vážných kandidátů.⁹³² Noémi se mezitím v Londýně po přechodné době pobytu v podnájmu u paní Wiskemannové přestěhovala po Novém roce s mladším synem do nového, prostornějšího nájemního bytu v Queen's Gate. Také Vánoce roku 1955

---

⁹³¹ Tamtéž, dopis ze dne 8. - 11. října 1955.

⁹³² Tamtéž, dopis ze dne 15. listopadu 1955.

trávila rodina odděleně. Hubert byl s Michalem na Štědrý den doma v newyorském bytě, na Boží hod byli pozváni na oběd k Ševčíkům a na odpolední čaj k Brzorádům.

9. 4. 5. Zpátky v Evropě

V předjaří roku 1956, po dokončení Michalových studií na Kolumbijské univerzitě, se Ripka se synem přestěhoval konečně do Londýna k manželce a mladšímu synovi, a to přesto, že kombinace s BBC se ukazovala stále jako nereálnější. Krátce před odjezdem do Evropy měl Ripka rozhovor se Zurcherem z New York University, který mu – při nemožnosti celého bloku přednášek – přislíbil alespoň několik jednotlivých přednášek v podzimním semestru, s čímž Ripka souhlasil, a udržel si tak na univerzitě kontakt. Dne 14. února 1956 se sešel ještě s Bernardem Yarrowem, který přijal Ripkův návrh, aby se v Evropě stal československým reprezentantem ACEN. Yarrow měl zájem, aby se touto cestou pracovalo proti komunistům v Evropě.⁹³³ A byl s Ripkovou činností spokojen.⁹³⁴

Z Ameriky měl se synem odjet francouzskou lodí Liberté 3. března, pro její poruchu se však nakonec nalodili až 16. března na loď Ile de France, která dorazila do anglického Plymouthu dne 22. března, a ještě týž den byli oba v Londýně. Otevírala se poslední kapitola Ripkova života – krátká a plná kritického bilancování. V lednu, ještě za Atlantikem, psal u příležitosti 80. narozenin své matky ženě: „Od rána stále na ni myslím, a prosím Boha, aby jí popřál ještě několik lét života, tak abychom se mohli přec jen ještě s ní shledatí. Jistě dnes na nás všechny vzpomíná velmi silně a jistě má stejné přání, jaké máme my. Nepochybuji, že jí Týna připravila hezký den v rámci možností (...). Moc jsem v posledních dobách přemýšlel o svém životě, mysle při tom i na rodiče a prostředí, z něhož jsem vzešel. Byl jsem při tom k sobě velmi kritický, takže jsem byl až sklíčen.“⁹³⁵

Po svém příjezdu se v dubnu 1956 zúčastnil spolu se Zenklem a Osuským dalšího zasedání Shromáždění evropských porobených národů ve Štrasburku, a při té příležitosti byl pozván jako jeden ze střeoevropských expertů na tři schůze zvláštní komise Rady Evropy pro nezastoupené národy. Poukazoval zde na vážnost

⁹³³ NA, f. Hubert Ripka, k. 3, inv. č. 00017. Dopis H. Ripky Noémi z 15. ledna 1956.

⁹³⁴ Tamtéž, dopis H. Ripky Noémi z 11. prosince 1956.

⁹³⁵ Tamtéž. Dopis H. Ripky Noémi z 25. ledna 1956. Cit. dle s. 1.

politické, sociální a hospodářské krize v sovětském bloku v období destalinizace s tím, že ta bude mít dle jeho předpokladů dalekosáhlejší důsledky ve středoevropských zemích s demokratickou tradicí než v Rusku samotném. Vyslovoval se pro pěstování a rozšiřování zejména kulturních styků mezi Západem a sovětskými satelity. V červnu 1956 rozvedl tyto myšlenky podrobněji na schůzi Komise pro střední a východní Evropu Evropského hnutí, které předsedal belgický senátor de La Vallée Poussin a které se zúčastnili také angličtí, francouzští a jiní západoevropští politici.⁹³⁶ Do Štrasburku jezdil Ripka jako expert do dvou komisí dvakrát ročně.

V září 1956 se konal v italském Stresse, měste na jezeře Maggiore, sjezd Liberální internacionály, která sdružovala hlavní liberální strany a směry ze všech evropských zemí, včetně těch za železnou oponou. Přítomni byli přední evropští politici, ze středoevropských exilových skupin byl přítomen bývalý rumunský ministr zahraničí Grigore Gafencu, s nímž se Ripka v New Yorku často setkával v rámci přednáškové činnosti, která vzájemně propojovala jednotlivé národní emigrace ze střední a jihovýchodní Evropy. Hlavní politická rezoluce kongresu zdůrazňovala velký význam povstání v polské Poznani pro osvobozovací snahy středoevropských zemí. V souladu s tímto přesvědčením pronesl svůj projev také Hubert Ripka zastupující Shromáždění porobených evropských národů, který vedle poznaňských bouří připomenul také manifestace československých a maďarských studentů, které dle jeho výkladu ukazovaly, že porobené národy žijí ve stavu latentní revolty a vyjádřil přesvědčení, že kombinovaný tlak vnitřních rezistencí a západní pomoci přinutí Sověty k ústupkům.⁹³⁷

Posledním větším Ripkovým publikačním počinem – nepočítáme-li v to již zmiňovanou posmrtně vydanou knihu *Eastern Europe in the Post-War World* – byla studie o možnostech vlastního osvobození národů za železnou oponou s přispěním Západu.⁹³⁸ V této studii do značné míry upustil od předchozích nadějí na vyostření sporu mezi Sovětským svazem a západními velmocemi a zaměřil se na možnosti osvobození střední Evropy v době mírové koexistence mezi Západem a Východem. Hlavní naději upínal k vnitřním silám jednotlivých národů. Cíle mělo být dosaženo

---

⁹³⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 30, inv. č. 01162, 21. 6. 1956, Článek v Hlasateli, Dr. Ripka opět v Evropě.

⁹³⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 27, inv. č. 00876, Ripkův záznam z 19. září 1956.

neustálým prohlubováním vnitřní nespokojenosti a vynucováním stále významnějších ústupků. Politika „self-liberation“ však byla podle Ripky možná jen za soustavného politického a hospodářského tlaku na Sovětský svaz ze strany Západu. Po předchozích zkušenostech nicméně nepředpokládal, že by Západ byl ochoten k takové politice. Došel k závěru, že dosáhnout osvobození jedním rázem nebude možné a že se bude jednat o dlouhodobější proces, jehož délku nebylo možné v danou chvíli odhadnout. Ve studii shrnul hlavní zásady, kterými by se politika „self-liberation“ měla řídit a také naznačil, jakou politickou pomoc by mohl poskytnout Západ pro věc osvobození střední a východní Evropy – tedy konkrétně povzbuzování vnitřní rezistence a také podněcování nespokojenosti v samotném Sovětském svazu.

Pokud se jednalo o hospodářské uspořádání, vyslovoval se rozhodně proti restauraci kapitalismu, na druhé straně také proti totálnímu postátnění. To mělo být rozbito tím, že by se hospodářské podniky dostaly do vlastnictví a správy co největšího počtu sociálních kolektivit, ať už by se jednalo o obce, okresy nebo družstva, akciové společnosti se státním, územněsprávním nebo soukromým kapitálem nebo o odborové organizace – prostřednictvím nichž by se pracující mohli stát přímými spoluvlastníky podniků. Jednoduše řečeno, odstátnění nemělo být příležitostí k obnově kapitalismu, ale k přechodu k hospodářskosociálnímu řádu založenému na pluralitě vlastnických a organizačních forem. Nakloněn byl zejména většímu podílu družstevnictví. V otázce restitucí se domníval, že nebude z obecně politických a sociálních důvodů možné obnovit bývalé – zejména ty velké – soukromé podniky. Původním vlastníkům nebo jejich dědicům se mělo dostat „slušné“ náhrady za vyvlastněný nebo zničený majetek.

Zmiňovaným systémem celé řady autonomních mocí vedle moci státní byl v Ripkově podání v podstatě aplikací federalistických principů na vnitřní organizaci státu. Tato vnitřní federalizace státu se mu jevila jako nejlepší záruka svobody, bezpečnosti a spravedlnosti.

Studie zůstala sice jen v rukopisné podobě, se svými názory, jež v ní shrnul, však seznamoval veřejnost v kratších příspěvcích a článcích. Jednalo se například o článek *Co má exil dělat nyní pro domov?*, který vyšel v časopise Svědectví.⁹³⁹ Zde argumentoval, že není možné v dohledné době očekávat přímý zásah Západu

---

⁹³⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 16, inv. č. 00709, Self-Liberation Policy of the Captive European Nations, říjen 1956. Editováno v publikaci Goněc, V.: Jak se vymanit z komunismu a co po komunismu? Brno, Academicus, 2010.

proti Sovětskému svazu ohledně střední Evropy, což nemělo být důvodem ke skládání rukou do klína, ale naopak k procesu „self-liberation“, pokusu o dosažení svobody postupným vnitřním sebeosvobozením. Tento „Ripkův plán“ však zhatil výsledek maďarského povstání.

9. 4. 6. Čechoslovák nebo Evropan?

Když Hubert Ripka v roce 1948 uprchl do zahraničí a zahájil své exilové politické aktivity, měl na mysli a bylo jeho cílem odstranění komunistické vlády a obnova svobodného Československa. Bylo mu však ihned jasné, že toho bude možné jen těžko dosáhnout izolovaně a že bude třeba postupovat jednotně ve středoevropském kontextu, v širší rovině celoevropském. Navázal tak v této koncepci na rok 1938, resp. 1939, kdy se v publikaci *Munich: Before and After* poprvé vážně a podrobně zabýval potřebou evropské integrace – ovšem dodejme: sjednocovacím procesem jakožto prostředkem pro zabránění německé hegemonie.

Ripka se v souvislosti s evropským integračním procesem angažoval po roce 1948 v *Evropském hnutí* (European Movement), které považoval za výhodnou platformu pro uplatňování československých stanovisek a zájmů. Československá sekce hnutí se ustavila na jaře 1949 a Ripka byl delegován do Mezinárodního výkonného výboru. Ve struktuře hnutí byla ještě v roce 1949 vytvořena jako složka nadřazená národním sekcím Komise pro střední a východní Evropu pod vedením Harolda Macmillana, jejímž členem se Ripka také stal.⁹⁴⁰

Evropské hnutí, které časově předcházelo jakožto místo sjednocovacích evropských snah později se konstituující Radu Evropy, bylo v té době jedinou vážnou mezinárodní organizací, která byla ochotna přijímat do svých orgánů zástupce ze zemí za železnou oponou. Ripkovi byli příznivě nakloněni vedoucí představitelé Evropského hnutí jako například W. Churchill, Paul-Henri Spaak, L. Blum, Paul Ramadier, Paul Reynaud, Carlo Sforza a G. Bidault. Vzhledem ke svému působení v USA však nemohl nadále v Evropském hnutí intenzívně pracovat a na členství v exekutivě pro dobu pobytu v Americe rezignoval. Zůstával nicméně aktivním členem právě Komise pro střední a východní Evropu. Byl v písemném styku s předsedou komise i s jejím tajemníkem, stejně jako s generálním sekretářem hnutí

---

⁹³⁹ Ripka, H.: Co má exil dělat nyní pro domov?, Svědectví, 21. 5. 1956. Strojopis uložen: NA, f. Hubert Ripka, k. 27, inv. č. 00872.

⁹⁴⁰ Goněc, V.: Za sjednocenou Evropu..., c. d., s. 73-74.

Józefem Retingerem a jeho nástupcem Georgesem Rebattem.⁹⁴¹ Příležitostně se zúčastňoval pořádaných aktivit, jako například lednové konference Evropského hnutí a Komise pro střední a východní Evropu v roce 1952, která se konala v Church House v londýnském Westminsteru. Ripka patřil jednoznačně k těm, kteří přemýšleli o tom, jaký bude vývoj po pádu komunismu a jak se na tento okamžik co nejlépe připravit z hlediska nového evropského uspořádání. Závěrečná rezoluce konference předpokládala, že země střední a východní Evropy se později připojí ke společnému trhu a vznikajícím evropským nadnárodním institucím. Počátkem 50. let se však konec komunismu ani náznakem nepřibližoval.

Sjednocení středoevropského prostoru, respektive sjednocení Evropy bylo pro Ripku důležité především jako prostředek k ochraně před sovětskou (do budoucna ruskou) a také německou hegemonií, tedy před hrozbami pro existenci svobodného Československa. Shrnu to pro veřejnost v rozhlasovém projevu v rádiu Svobodná Evropa v roce 1950.⁹⁴² Ve sjednocovacím evropském procesu viděl velkou naději také pro Československo, jednalo se rovněž z hlediska propagačního o silnou protiváhu k Moskvou řízené vizi jednotnosti zemí socialistického bloku, vůči které byly jakékoli snahy jednotlivých politických reprezentací v exilu slabé a v zásadě stávající uspořádání v Evropě neohrožující. Idea sjednocené Evropy již takovou hrozbu představovala, o čemž svědčí i propagační rétorika komunistů o snaze „zaprodání nezávislosti země kapitalistické evropské federaci“. V rozhlasovém projevu Ripka zdůrazňoval, že pro malé středoevropské národy by spojení znamenalo jen prospěch. Sjednocovací proces chápal v tomto smyslu jako záležitost pro svržení komunistického režimu zásadní. O týden později navázal rozhlasovým projevem s názvem *Sjednocená střední Evropa ve sjednocené Evropě*.⁹⁴³ Zde pro širokou veřejnost argumentačně dotvořil svoji koncepci. Pouze nejtěsnější spolupráce mezi středoevropskými národy mohla podle něj zajistit jejich svobodu a zabránit tomu, aby se staly vazaly Německa nebo Ruska: „Sjednocená střední Evropa ve sjednocené Evropě jeví se čím dále, tím zřetelněji hlavní nadějí pro všechny naše národy od Baltu až k Středozevnímu moři.“⁹⁴⁴ Jak však zdůraznil o několik měsíců později na přednášce v New Yorku, o níž souhrnnou informaci přinesl Hlas Ameriky,

---

⁹⁴¹ Tamtéž, s. 74.

⁹⁴² Ripka, H.: Československý zájem na sjednocení Evropy, RFE, 28. listopadu 1950. In: NA, f. Hubert Ripka, k. 26, inv. č. 00797.

⁹⁴³ Ripka, H.: Sjednocená střední Evropa ve sjednocené Evropě, RFE, 6. prosince 1950. In: NA, f. Hubert Ripka, k. 26, inv. č. 00798.

sjednocovací proces na základě federalistických zásad neměl znamenat zánik střeoevropských národních států.⁹⁴⁵

Zcela konkrétní představy o tom, co by mohlo být v zájmu sblížení střeoevropských národů realizováno, předložil prezidentu NCFE W. H. Shepardsonovi v březnu 1953.⁹⁴⁶ Delegace jednotlivých národních rad a výborů měly vytvořit *Svaz střeoevropských emigrací*, jehož úkolem by byla systematická psychologická a politická příprava základů pro budoucí federalistické uspořádání střední Evropy po jejím osvobození. Současně mělo být vytvořeno několik pracovních skupin, zejména politická, informační, vojenská, hospodářská, sociální a kulturní. Svaz se měl zabývat především propagací ideje střeoevropské federace, koordinací rozhlasové propagandy, harmonizací vzájemných zájmů i společných zájmů směrem k mezinárodním organizacím a institucím, přípravou střeoevropské armády, a to v rámci evropské armády a NATO, vytvořením střeoevropského kulturního institutu a střeoevropského sociálního a hospodářského institutu, vytvořením střeoevropské rozhlasové univerzity s lekciemi historie, literatury, politických a sociálních věd, a to pro mladou generaci žijící za železnou oponou.

Hubert Ripka vědomě a cíleně připravoval propagandu za svobodné Československo tak, aby ČSR bylo chápáno jako platná a nezbytná složka sjednocené Evropy. Je to patrné z jím vytvořeného návrhu na zahraničněpolitický program RSC, předložený výkonnému výboru: „Ústředním úkolem RSC je úsilí o obnovu nezávislého Československa v jeho předmnichovských hranicích. Proto v zahraničněpolitickém úseku své činnosti RSC má zjednávat nejvýhodnější mezinárodněpolitické podmínky a předpoklady, potřebné k dosažení vytčeného cíle. Za tímto účelem je třeba, aby RSC měla pozitivní program o mezinárodním postavení ČSR, program, který by přesvědčivě dokazoval, že existence svobodného Československa je nezbytně potřebná pro zajištění pokojné mezinárodní spolupráce v Evropě.“⁹⁴⁷ Začlenění problematiky do evropského kontextu bylo podle jeho názoru jedinou možností, jak zejména v Američanech, kteří byli jedním z hlavních iniciátorů

---

⁹⁴⁴ Tamtéž. Cit. dle s. 4.

⁹⁴⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 26, inv. č. 00799, Zpráva o záznamu proslovu H. Ripky v rádiu Hlas Ameriky, 31. března 1951.

⁹⁴⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 42, inv. č. 01516, Dopis ze dne 24. března 1953.

evropského sjednocovacího procesu, vzbudit zájem o Československo. Explicitně to vyjádřil v přednášce o federalistické reorganizaci střední Evropy v březnu 1951: "Through Union to Freedom" (skrže sjednocení ke svobodě), is therefore our slogan"⁹⁴⁸. Co bylo pro Ripku prostředkem a co cílem, je ze sloganu patrné. V projevu příznačně nazvaném *Připravujeme svobodu federalistickým sjednocením*⁹⁴⁹ shrnul, že pro oblast mezi Baltským a Středozezemním mořem existují pouze dvě řešení: buď závislost na silnějších sousedech, Německu či Rusku, nebo jejich svoboda a nezávislost, která je možná pouze jejich vzájemným sdružením. Jestliže si tedy budou chtít středoevropské národy zachovat a zabezpečit svobodu, bylo to podle Ripky možné jen prostřednictvím federalistického spojení středoevropských států v rámci sjednocené Evropy. V obecnější rovině pak federalizace měla do budoucna zabránit vzniku jakéhokoliv systému aliancí, které vedly k první i druhé světové válce. Čechoslovák měl být tedy upřímným a horlivým stoupencem federalizačního procesu.

Lze tedy krátce shrnout, že Hubert Ripka byl Čechoslovák – a proto v daném kontextu Evropan. Sjednocovací evropský proces se měl stát prostředkem k osvobození Československa, bez něhož (onoho osvobození) by na druhou stranu nebylo dokončeno sjednocení Evropy. Výstižně podstatu ve vzpomínce shrnul Jiří Corn: „Byl velkým ve svém přehledu i v jednání s jinými. Jeho rozborů politické byly vždy formulovány z hlediska širších celků, z hlediska střední Evropy, z hlediska evropského, ba z hlediska světového. Jeho cílem však vždy bylo malé Československo, malá země v srdci Evropy, země, pro niž žádná oběť není marnou či malou. Ripkovo upřímné národní cítění – ne šovinismus, dýchající z každého jeho řádku.“⁹⁵⁰

Jeden z posledních významnějších projevů pronesl Ripka v roce 1957 na schůzi Komise pro střední a východní Evropu Evropského hnutí.⁹⁵¹ Reagoval jím zejména na maďarské povstání z října předchozího roku. Maďarským událostem

---

⁹⁴⁷ CČES, f. Rada svobodného Československa, k. 32, Návrh Huberta Ripky na zahraničněpolitický program Rady svobodného Československa, 10. února 1953, cit. dle s. 1.

⁹⁴⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 25, inv. č. 00754, The federalistic reorganisation of Central and Eastern Europe - přednáška, 20. 3. 1951. Cit. dle s. 3.

⁹⁴⁹ Ripka, H.: Připravujeme svobodu federalistickým sjednocením!, pro Hlas Československa, 5. února 1953. In: NA, f. Hubert Ripka, k. 26, inv. č. 00845.

⁹⁵⁰ Z článku Za Hubertem Ripkou od Jiřího Corna, který byl po Ripkově úmrtí otištěn dne 25. ledna 1958 v Našich Hlasech. Cit. dle: Ivanov, M.: Čech v Kanadě. Praha, FAUN, 1994, s. 163.

⁹⁵¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 25, inv. č. 00781, Otřes sovětského impéria - projev, 19. 1. 1957.

přisuzoval doslova světodějný význam především proto, že ukázaly možnost otevřené revolty lidu proti totalitnímu režimu. Z historického hlediska přisuzoval maďarské revoluci hodnotu důkazu o úpadku komunismu a zásadního obratu ve vývoji Evropy. Věty o tom, že maďarská revoluce zasadila komunismu smrtelnou ránu, z níž se nevzpamatuje, však byly značně nadnesené. Vyzýval nicméně západní státy, aby pomáhaly propagovat program vnitřních rezistencí. Za taktickou chybu považoval britskou a francouzskou agresi proti Egyptu, která Sovětům usnadnila nemilosrdný zákrok proti Maďarům.⁹⁵² Již během svého podzimního pobytu ve Spojených státech se v rámci Shromáždění porobených evropských národů (ACEN) snažil prolomit nechuť Američanů podniknout něco proti sovětským násilnostem v Maďarsku. Iniciativám však nebylo v tomto ohledu dopřáno sluchu. Ripka pak při psaní článků pro tisk i při vystoupeních v ACEN srovnával dokonce vzniklou situaci s Mnichovem.⁹⁵³ Na lednový projev bezprostředně navazovalo únorové *Memorandum o pomoci západních demokracií porobeným národům ve střední a jihovýchodní Evropě*. V něm zdůrazňoval potřebu koordinace politiky západních mocností v evropských i světových záležitostech.⁹⁵⁴

V červnu 1957 se Hubert Ripka vydal na poslední delší cestu, a to na celoevropský kongres pořádaný Evropským hnutím v Římě. Zde referoval v sekci „Možnosti společné evropské zahraniční politiky“ a zdůraznil opět svoji zastávanou tezi o propojeném řešení problému znovusjednocení Německa s problémem osvobození zemí středovýchodní Evropy, konkrétně prosazením svobodných voleb. Požadavek svobodných voleb pod mezinárodní kontrolou a stažení sovětských jednotek ze zemí střední a jihovýchodní Evropy, v kombinaci s vojenskou neutralizací tohoto prostoru a oddělení Německa od vojenských bloků, pak dne 23. října 1957 přednesl v politickém výboru Shromáždění porobených evropských národů.⁹⁵⁵

Dále už své úvahy a aktivity prohlubovat nestihl. Dne 7. ledna 1958 ve dvě hodiny ráno ve věku 62 let zemřel ve francouzské nemocnici v Londýně. Naděje, že by mohl uniknout zhoubné rakovině slinivky, byly téměř nulové. Ještě na podzim roku 1957, kdy se v New Yorku účastnil politických debat, lékaři nevěděli, co je skutečnou příčinou jeho zdravotních potíží, ačkoli jeho tělesná váha výrazně klesala. Místní

---

⁹⁵² Srov.: NA, f. Hubert Ripka, k. 3, inv. č. 00017. Dopis H. Ripky Noémi z 6. listopadu 1956.

⁹⁵³ NA, f. Hubert Ripka, k. 3, inv. č. 00017, dopis H. Ripky Noémi z 16. listopadu 1956.

⁹⁵⁴ Goněc, V.: Za sjednocenou Evropu..., c. d., s. 185.

doktor usuzoval, že se jedná o chorobu nervového původu a aplikoval mimo jiné elektrickou kúru, která měla osvěžit organismus a zahřát elektrickým proudem žaludek, kde Ripka pociťoval bolest.⁹⁵⁶ V dopise si postěžoval Noémi, že už je unaven z neustálého braní prášků a zapochyboval, zda to vůbec k něčemu povede a zda lékaři přijdou na to, co mu skutečně je.⁹⁵⁷ V listopadu 1957 byla již situace natolik vážná, že musel předčasně odletět do Londýna. Nakonec nepomohly ani dvě operace, které podstoupil.

Kondolence od předních představitelů československého exilu i od zahraničních představitelů se hrnuly.⁹⁵⁸ Vladimír Krajina z Vancouveru vyjadřoval hlubokou úctu k jeho práci pro Československo a dodával: „Jsem přesvědčen, že jeho práce nebude promarněna. V jeho stopách a s jeho myšlenkami v popředí dojde Československo k cíli, u něhož bude provždy stát štíhlá Hubertova postava.“ Svoji vzpomínku zaslal také Jaroslav Drábek: „S Hubertem odešel pro mne i pro Jarmilu kus našeho bývalého šťastnějšího života. Vzpomínám na klub Přítomnost, na schůzky u nás v Praze, které on tak pilně navštěvoval, na Demokracii řádu a činu a mnoho, mnoho jiných věcí, které nás tehdy pojily jako přesvědčené demokraty a žáky Masarykovy. Mnichov tomu všemu učinil konec a to bohužel trvale.“ Kondolence přicházely od manželů Zenklových, manželů Táborských, řady zahraničních politických představitelů, nevyjímaje R. Bruce Lockharta, Charlese de Gaulla, G. Bidaulta, od různých institucí a ústavů. Za Československý ústav zahraniční v exilu shrnul vztah k němu Mojmír Povolný: „Pro nás byl jedním z posledních, v kom jsme viděli ztělesnění československé politické tradice v onom duchu, ve kterém bychom ji rádi nesli dále. Proto nám byl tak blízko a proto naň nikdy nezapomeneme.“ Bohumír Bunža zavzpomínal na poslední setkání s ním: „Když jsem přijel v dubnu minulého roku do Strasbourgu na zasedání Shromáždění porobených evropských národů, sešel jsem se tam s p. dr. Ripkou. Byl velmi činný a milý. Jednoho večera jsme se sešli u mě na pokoji a hovořili o domově. Vyprávěl jsem mu o svém setkání se svojí ženou ve Vídni v únoru téhož roku. Moje žena byla totiž za mnou poslána, aby na mne působila, abych se případně vrátil do ČSR. Naše setkání bylo krásné, dojemné, ale i smutné. Žena se vrátila do ČSR, poněvadž tam byly naše děti, a já zůstal zase sám. Když jsem to vyprávěl p. doktorovi a zejména

---

⁹⁵⁵ Tamtéž, s. 189-191.

⁹⁵⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 3, inv. č. 00017. Dopis H. Ripky Noémi ze 7. listopadu 1957.

⁹⁵⁷ Tamtéž, dopis H. Ripky Noémi ze 14. října 1957.

o své ženě a dětech, slzel, plakal. Byl hluboce dojat. A já též. Toho večera jsem poznal v doktoru Ripkovi více než politického přítele.” Nekrology otiskly přední světové deníky The Times, New York Times, Figaro a další.

V Hubertu Ripkovi ztratila československá exilová reprezentace jednoho z nejaktivnějších představitelů, člověka, který byl respektovaným představitelem u zahraničních politiků, zejména ve francouzském, ale i britském prostředí a v neposlední řadě v politických kruzích emigrantů ze střední a jihovýchodní Evropy, od Polska až po Balkán. Ztráta v tomto ohledu byla skutečně nenahraditelná. Byl člověkem, který měl potenciál komunikovat a vyjednávat (a také vyjednat) na mezinárodním fóru a vystoupit ze stínu „malého národa” tak, jako z jeho vrstevníků asi nikdo jiný. V jednom ze svých dopisů psal Noémi: „Když Ti tak píší tyto útržkové poznámky a dojmy, chtěl bych Ti říci, že si kladu často otázku, neměl-li bych těch několik let života, která mně Bůh ještě popřeje, věnovat tomu, abych se pokusil o kritickou revizi našeho vnitřního života od konce minulého století, abych ukázal, jak jsme rostli k politickému i mravnímu oportunistu, jak jsme neměli pochopení pro velikost a tragičnost osobního i kolektivního života, jak jsme chtěli – a stále chceme – všechno odšvejkovat, jak si nedovedeme přiznat ohromné nedostatky svého kulturního života, jak jsme přeze všechno zůstali zoufale provinciální, jak snadno se vzdáváme boje – nemyslím jen vojenského – jestliže se „spojenci nedostaví”, jak málo je v nás důvěry a sebedůvěry atd. A možná, že taková práce by byla cennější než mé studie o mezinárodní politice...”.⁹⁵⁹

Cesta za Ripkovým cílem, návratem do Československa byla – i na jeho tehdejší představy – ještě neskutečně dlouhá. S jakýmsi oživením nadějí v roce 1968, trvala po Ripkově smrti ještě další více než tři desítky let. Jejího konce se z Ripkových nejbližších, fakticky celoživotních spolupracovníků, nedočkal téměř nikdo. S výjimkou Vladimíra Krajiny, ačkoli ani u něho to nebylo na dlouhou dobu; zemřel v Kanadě v roce 1993. Polistopadový vývoj se však také začal ubírat jiným směrem, než který představovaly myšlenky národněsocialistického směru a ideje jednotného československého státu, a nezměnilo na tom nic ani to, že v roce 1991 propůjčil – in memoriam – prezident Václav Havel Ripkovi Řád TGM II. třídy.

---

⁹⁵⁸ Kondolence jsou uloženy v NA, f. Hubert Ripka v kartonu č. 45.

⁹⁵⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, 7-13, 1955, Noemi Ripková.

V krátkém projevu na rozloučenou vyjádřil své dojmy a pocity Jaroslav Stránský, přítel a politický souputník, který ale také jako jeden z mála v nejrůznějších životních situacích dovedl konstruktivně podat odlišný názor nastavující Ripkovu úsilí zrcadlo: „Všichni, kdo tu jsme přítomni, a kdo tu jsou přítomni v duchu, vědí, jaké bohatství myslivého, temperamentního a činorodého elánu ukládáme do hrobu s Hubertem Ripkou. I v jeho zápasu se smrtí bylo cosi vzepjatého, jakoby byl i umřít chtěl ve stoji, v pohybu, v akci. (...) Nad tímto mrtvým přítelem, který z nás všech byl neoptimističtější a nezmarný v novém úsilí a v nových pokusech, věřme i my, že zlo vůbec nežije, zlo jen bují a životy moří a maří, zatímco každý dobrý čin, dobrá myšlenka, dobrý podnět, ba i každý dobrý úsměv v nepostižných, ale nepochybných účincích žije a žehná. (...) Dvojnásobně smutni jsme, když odevzdáváme cizí zemi v Ripkově rakvi kus svého domova. Zato jsme hrdí vědomím, že otázka, zda se tato rakev vrátí do rodné půdy, je otázka, zda se naší vlasti vrátí svoboda.”⁹⁶⁰ Ve Washingtonu, v All Souls´Church, se k posmrtné vzpomínce sešli představitelé politického života přesně měsíc po jeho skonu, 7. února 1958. Zazněly projevy Juraje Slávika, Jozefa Lettricha, Viléma Brzoráda a Petra Zenkla.

---

⁹⁶⁰ Pejskar, J.: Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981., sv. 1, část I. Konfrontace, 1982. Cit. dle s. 76-77.

Abstrakt

Hubert Ripka (1895–1958) patřil za první republiky mezi nejaktivnější demokraticky orientované novináře a nejbližší spolupracovníky ministra zahraničních věcí a pozdějšího prezidenta Edvarda Beneše. Jeho politické i novinářské počátky jsou spojeny s národnědemokratickou Mladou generací. Klíčovým byl pro Ripkovu kariéru rozkol mezi levým a pravým křídlem Mladé generace v roce 1920, kdy po vítězství pravice z Mladé generace vystoupil. Antonín Pešl ho přivedl do redakce Národního osvobození, spjatého s Československou obcí legionářskou a prohradní politikou. V zahraničněpolitické oblasti se zaměřil především na sledování politického a kulturního života Jugoslávie, stal se tajemníkem Československo–jihoslovenské ligy, členem Slovanského ústavu, přispíval do jihoslovenských periodik a do obnoveného Slovanského přehledu. Nejvýznamnější Ripkova přednášková činnost byla spojena s prestižním Klubem Přítomnost. Od roku 1930 působil v redakci Lidových novin, přispíval však do celé řady dalších periodik. Usiloval o všemožnou podporu malodohodového spojení, především v souvislosti se sílící hrozbou německého pangermanismu. Od roku 1932 podnikal zahraniční informační cesty, z nichž pořizoval souhrnné zprávy pro E. Beneše. V roce 1934 se významným způsobem podílel na vzniku programu „Demokracie řádu a činu“, který byl pokusem o přizpůsobení demokratické organizace novým hospodářským a politickým podmínkám 30. let. O rok později vedl první oficiální výpravu československých novinářů do Sovětského svazu. V roce 1935 se stal členem Československé strany národně socialistické. Významné bylo Ripkovo informační napojení na tzv. německé novoaktivisty a také na francouzské a britské politiky odmítající appeasement. V mnichovských dnech byl odpůrcem kapitulace, stal se členem Výboru na obranu republiky a v prvních říjnových dnech usiloval o zastavení vydávání pohraničních území. Pokračovat v novinářské kariéře po mnichovských událostech pro něj bylo nemyslitelné. S nejbližšími přáteli se dohodl na budoucí činnosti proti nacistům a dne 10. října 1938 odjel do zahraničí, kde se stal prvním představitelem nové československé exilové politické reprezentace. V Anglii sepsal rozsáhlou studii o mnichovských událostech *Munich: Before and After*. Od dubna 1939 působil v Paříži, a to především jako protiváha Š. Osuského. Založil zde malou tiskovou a propagační kancelář na podporu Benešovy zahraniční akce. Na podzim roku 1939 se stal členem Československého národního výboru, kde vedl Správu pro službu informační. Po porážce Francie a evakuaci do Velké Británie se stal nejprve státním tajemníkem a od října 1941 státním ministrem v československém exilovém ministerstvu zahraničních věcí, kde účelně spolupracoval s Janem Masarykem, ačkoli Ripkovy ambice stát se ministrem zahraničních věcí byly nepochybné. Tíha celé agendy ministerstva, vyjednávání s exilovými politickými reprezentacemi Poláků, Francouzů a s představiteli Sovětského svazu, stejně jako příprava konkrétních smluv (jednání o československo–polskou konfederaci, jednání o oduznání Mnichova, smlouva se SSSR z května 1944 ad.) dopadaly značnou měrou právě na Ripku. S blížícím se koncem války se věnoval též otázce poválečného vnitropolitického uspořádání republiky. Účastnil se jednání Bloku tří socialistických stran a jednání národních socialistů. Ripkovy představy o poválečném postavení Československa v Evropě směřovaly ke koncepci spolupráce s Východem i Západem, jakožto záruky proti nové německé agresi. Za významný faktor nadále považoval spolupráci menších středoevropských národů. S jistou náklonností, ale též opatrností, přistupoval ke středoevropským konfедераčním a evropským federačním plánům. V exilu vedl rovněž jednání o poválečném vysídlení československých

Němců, přičemž jeho názor byl bližší radikálnějšímu stanovisku domácího odboje. Na jaře 1945 byl pověřen likvidací československého exilového zřízení v Londýně. Legitimační úlohu vzhledem k České národní radě měl v době pražského povstání v květnu 1945, a to díky svému spojení s domovem i Košickou vládou. Vrcholem jeho politické kariéry byla v letech 1945–1948 pozice ministra zahraničního obchodu, také vzhledem k tomu, že zahraniční obchod aktivně vytvářel jako prostředek formování zahraničněpolitických vztahů a zahraničněpolitické orientace Československa. Socializační proces chápal jako syntézu svobody a rovnoprávnosti, jako vyšší formu demokracie, ovšem při zachování jisté úrovně soukromého podnikání. Formuloval názory národních socialistů jako protiváhy komunistům. V roce 1946 se stal docentem Univerzity Karlovy. Za rozhodující okamžik ve vývoji poválečného státu považoval odmítnutí Marshallova plánu v červenci 1947. Hlásil se za iniciátora demise nekomunistických ministrů z 20. února 1948, která ovšem nebrala zřetel na všechny možné varianty budoucího vývoje. Po krátkých úvahách působení na univerzitě utekl napodruhé za pomoci Josefa Ševčíka, Bohumily Pešlové a Milady Horákové do zahraničí. Doma byl prohlašován za zrádce československého lidu, v exilu podporoval akci pro uprchlíky a vydávání čs. periodik, sám napsal studii *Únorová tragédie*. Byl si vědom odlišnosti od roku 1938 a pochyboval o možnosti, zda bude možné vůbec eliminovat SSSR. Větší pochopení pro aktivity našli političtí emigranti ve Spojených státech amerických, kam se Ripka s rodinou přestěhoval. Zde se zapojil do aktivit Rady svobodného Československa, ačkoli kritizoval její stranické uspořádání. Evropský integrační proces chápal jako cestu k osvobození středoevropských národů. V letech 1951–1952 byl členem Národního výboru svobodného Československa, opozičního uskupení k RSČ. Nejhorším obdobím v USA byl rok 1954, kdy byl vyšetřován senátním podvýborem pro vnitřní bezpečnost z důvodu obav z komunistické infiltrace. V roce 1955 se vrátil do Evropy, kde byl považován za nejdůležitějšího reprezentanta nejen ČSR, ale i celé střední Evropy. Závěr života spojil s politikou self-liberation, myšlenky osvobození bez válečného střetnutí, ale za hospodářského a politického tlaku Západu na Sovětský svaz. Zemřel v lednu 1958 v Londýně.

Klíčová slova

Národní osvobození, Lidové noviny, československá zahraniční politika, mnichovská dohoda, československá exilová vláda v Londýně, Únor 1948, Rada svobodného Československa.

Abstract

During the first republic, Hubert Ripka (1895–1958) was one of the most active democratic orientated journalists and closest colleagues of minister of foreign affairs and later president Edvard Beneš. His political and journalist beginnings are connected with national democratic group Mladá generace. What was crucial for Ripka's career was the split between left and right wings of Mladá generace in 1920, when he – after the victory of the right wing – withdrew. Antonín Pešl brought him to the Národní osvobození, which was associated with Československá obec legionářská and politics of Hrad. In the area of foreign policy he focused above all on monitoring political and cultural life in Jugoslavia, he became a secretary of Československo–jihoslovanská liga, member of Slovanský ústav, he contributed to the Jugoslavian periodicals and to the renovated Slovanský přehled. He worked in Lidové noviny since 1930, yet he still contributed to a lot of other periodicals. With growing threat of Pangermanism he concentrated on all kinds of support of Little Entente. He made informative foreign trips since 1932, from which he brought summary reports to E. Beneš. In 1934 he participated significantly in the programme of Demokracie řádu a činu, which was an attempt to adapt the democratic order to the new economic and political conditions of the thirties. One year later he was the head of the first official expedition of Czechoslovak journalists to the Soviet union. In 1935 he became a member of Československá strana národně socialistická. An important aspect was Ripka's informative attachment to the group of German neoactivists and also to French and British politicians who were refusing the policy of appeasement. He was in opposition to the capitulation in Munich days, he became a member of Výbor na obranu republiky and tried to stop giving away the frontier regions in early days of October. It was unthinkable for him to continue with his journalist career after Munich. With his closest colleagues he agreed on future activities against Nazis and travelled abroad on 10th October 1938, where he became the first figure of new Czechoslovak politician representation in exile. In England he wrote an extensive study about Munich events *Munich: Before and After*. He worked in Paris since March 1939, mainly as a counterbalance to Š. Osuský. He founded a small printing and propaganda bureaux there to support Beneš's foreign action. He became a member of Československý národní výbor in autumn 1939, where he became the head of Správa pro službu informační. After occupation of France and evacuation to Great Britain he was appointed the state secretary and since October 1941 the state minister of Czechoslovak Foreign Ministry in exile, where he efficiently collaborated with Jan Masaryk – although Ripka's ambitions to become minister of foreign were without doubts. The whole agenda of the ministry, negotiations with Polish and French representations in exile and with representatives of the Soviet union, same as preparation of concrete treaties (negotiations of Czechoslovak–Polish confederation, negotiations of nullity of Munich treaty, treaty of May 1944 with Soviet union etc.) dropped down just on Ripka significantly. Approaching the end of war he paid attention also to the question of interior order of post-war republic. He took part in negotiations of Blok tří socialistických stran and negotiations of national socialists. Ripka's ideas of post-war status of Czechoslovakia in Europe tended to have conception of collaboration with East and also with West, as a guarantee against new German aggression. He considered the collaboration of smaller nations of Central Europe to be an important factor henceforth. With certain good will, but also with diligence, he approached towards confederation plans in Central Europe and federation plans

in Europe. In exile he led also negotiations about transfer of Czechoslovak Germans after the end of war, in which case his opinion was closer to more radical standpoint of home resistance. He was in charge of liquidation of Czechoslovak exile establishment in London in spring 1945. He had legitimizing role towards Česká národní rada during Prague uprising in May 1945, thanks to his connection with home and government in Košice. The high of his political career was the position of Minister of Foreign Trade in 1945-1948, also due to the fact that foreign trade actively created as a means of shaping foreign relations and foreign policy orientation of Czechoslovakia. The socialization process he understood as a synthesis of freedom and equality, as a higher form of democracy, while maintaining a certain level of private enterprise. He formulated opinions of national socialists as a counterweight to the communists. In 1946 he became an associate professor at Charles University. As decisive moment in the evolution of postwar state he considers the rejection of the Marshall Plan in July 1947. He reported himself as of the initiator of the demise of the non-Communist ministers from 20 February 1948, which, however, did not take account of all possible variant of future evolution. After brief deliberations about work at the university he escaped with the help of Josef Ševčík Bohumila Pešlová and Milada Horáková abroad. At home he was condemned as a traitor to the Czechoslovak people, in exile he supported the action for refugees and issuing Czechoslovak periodicals, he wrote a study about February 1948. He was aware of the differences from the year 1938 and doubt about the possibility of elimination of the USSR at all. Greater understanding for the activities found political emigres in the United States, where Ripka and his family moved. There he became involved in the activities of the Council of Free Czechoslovakia, although he criticized its arrangement based on political parties. The European integration process he understood as a path to liberation Central European nations. He was a member of the National Committee of Free Czechoslovakia from 1951-1952, an opposition group to the RSČ. The worst period in the USA was 1954, when he was investigated by the Senate Subcommittee on Homeland Security because of fears of Communist infiltration. In 1955 he returned to Europe, where he was considered the most important representative of not only Czechoslovakia, but also throughout Central Europe. The end of his life he put together with a policy of self-liberation, the idea of liberation without war confrontation, but economic and political pressure of the West against the Soviet Union. He died in January 1958 in London.

Key words

Národní osvobození, Lidové noviny, Czechoslovakia's foreign policy, Munich Agreement, Czechoslovakia's government in exile in London, February 1948, Rada svobodného Československa.

10. Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Národní archiv v Praze

fond Archiv Huberta Ripky (1895-1948)

fond Hubert Ripka (do r. 2011 uloženo v Archivu pro soudobé dějiny AV ČR)

fond Československá strana socialistická

fond KSČ-ÚV-K. Gottwald

fond Ivo Ducháček

fond Jaroslav Stránský

fond Jan Šrámek

fond L. Feierabend

fond Státní rada v Londýně

fond Londýnský archiv

fond Národní soud v Praze 1945 – 1947

fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv (VAI, VAII)

fond Zahraniční tiskový archiv, New York

fond Policejní ředitelství Praha II, všeobecná spisovna (1941–1950)

fond Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze

Archiv E. Beneše uložený v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR v.v.i.

fond Edvard Beneš (EB I, EB II/1, EB II/2, EB IV/1, EB IV/2)

Archiv Ministerstva vnitra České republiky

Archiv bezpečnostních složek

Archiv Národního muzea

fond Rudolf Bechyně

fond Zdeněk Fierlinger

fond Vlastimil Klíma

fond Josef Pekař

Archiv Centra pro československá exilová studia v Olomouci

fond Rada svobodného Československa

Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky

fond Londýnský archiv

fond Londýnský archiv důvěrný

Archiv Univerzity Karlovy v Praze

fond Filozofové řádní

fond Právníci řádní

Archiv Českého rozhlasu

Archiv des Auswärtigen Amts v Berlíně

Tištěné prameny

- Beneš, E. Šest let exilu a druhé světové války. Praha, Družstevní práce, 1946.
- Goněc, V.: Česko-slovenské vztahy v exilových diskusích počátkem padesátých let. Studie a dokumenty. Brno, Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, 2006.
- Harna, J.: Politické programy českého národního socialismu 1897–1948. Praha, HÚ AV ČR, 1998.
- Hubený, D., Nováčková, H., Šťovíček, I.: Hubert Ripka: záznamy o rozhovorech s Edvardem Benešem 1939–1944. In: SAP, 2012, č. 2, s. 409–490.
- Kaplan, K., Špiritová, A.: ČSR a SSSR 1945–1948. Dokumenty mezivládních jednání. Praha, ÚSD AV ČR, 1996.
- Klimeš, M., Lesjuk, P., Malá, I., Prečan, V.: Cesta ke Květnu, díl I. Praha, ČSAV, 1965.
- Kuklík, J., Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I.: Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání prozatímní vlády 1939–1940. Zápisy ze zasedání Československého národního výboru 1939–1940. Praha, Karolinum, 1999.
- Kumpera, J.: Dokumenty o postupu americké armády v Čechách. In: Sborník kritických textů, 2003, 4, s. 175–183.
- Kvaček, R., Tomeš, J., Vašek, R.: Vlastimil Klíma. 1938: Měli jsme kapitulovat? Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2012.
- Nekola, M.: Vyšetřování Huberta Ripky Kongresem Spojených států amerických v roce 1954 v rámci kampaně proti ohrožení komunismem. In: Securitas imperii, č. 25, 2/2014, s. 184–236.
- Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I.: Edvard Beneš v USA v roce 1943. Dokumenty. In: Sborník archivních prací, r. 1999, č. 2.
- Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I., Kuklík, J.: Československo–francouzské vztahy v diplomatických jednáních 1940–1945, díl I., II. Praha, Karolinum, 2005.
- Němeček, J., Nováčková, H., Šťovíček, I., Tejchman, M.: Československo–sovětské vztahy v diplomatických jednáních 1939–1945, díl I., II. Praha, SÚA, 1999.
- Němeček, J., Kuklík, J., Nováčková, H., Šťovíček, I.: Od rozpadu Česko–Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940

- (16. březen 1939–15. červen 1940). Praha, Karolinum, 2002.
- Němeček, J., et al.: Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně, I.–IV. díl. Praha, HÚ AV ČR, 2008–2014.
- Nováčková, H., Šťovíček, I., Hubený, D.: Hubert Ripka: záznamy o rozhovorech s Edvardem Benešem 1932–1938. In: *Paginae Historiae*, č. 20, 2012, s. 258–307.
- Olivová, V.: Edvard Beneš. Dopisy bratru Vojtovi 1938–1944. Praha, Společnost Edvarda Beneše, 1998.
- Otáhalová, L., Červinková, M.: Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943, díl I. Praha, Academia, 1966.
- Prameny k dějinám III. odboje, sv. III, 1948–1951. Olomouc, Univerzita Palackého, 1995.
- Sum, A., Sládek, O.: Osudové kroky Jana Masaryka. Praha, Sekce archivní správy MV, 1996.
- Šťovíček, I.(ed.), Valenta, J.: Československo–polská jednání o konfederaci. Československé diplomatické dokumenty, díl I.–IV. Praha, HÚ AČR, 1994.
- Šťovíček, I.: Diplomatické pozadí uznání polské lublinské vlády. Dokumenty. In: *Sborník archivních prací* 43, r. 1993.
- Šťovíček, I.: Záznam Huberta Ripky o rozhovoru s T. G. Masarykem v roce 1925. In: *Masarykův sborník* XIII, 2006, s. 371–377.
- Vondrová, J.: Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945. Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1994.

Tisk

Mladá generace 1917–1918

Národ 1917, 1920

Zítřek 1918–1920

Nové Čechy 1920–1924

Český časopis historický 1920, 1924

Československo–jihoslovanská liga 1922–1926

Demokratický střed 1923–1929, 1933–1937

Naše revoluce 1923–1926

Národní osvobození 1925–1930

Přítomnost 1924, 1931–1937

Přerod 1925–1927

Slovanský přehled 1925–1938

Lidové noviny 1930–1938

Zahraniční politika 1930, 1935–1936

Země sovětů 1934–1936

Československo–jihoslovanská revue 1936

České slovo 1936–1937

Praha–Moskva 1936–1938

Slavonic Review 1937–1938

Čechoslovák 1940–1945

Literatura

- Anger, J.: Čs. armáda v září 1938. In: Rok 1938: Mohli jsme se bránit? Praha, Naše vojsko, 1992.
- Beránková, M., Křivánková, A., Ruttkay, F.: Dějiny československé žurnalistiky, III. díl. Praha, Novinář, 1988.
- Bílek, J., Bílková, J.: Korespondence Karla Čapka a Huberta Ripky. In: Paginae Historiae, č. 19, 2011, s. 247–252.
- Blair, A.: The European Union since 1945. Edinburgh, Pearson Education Limited, 2005.
- Bouček, M., Klimeš, M.: Dramatické dny února 1948. Praha, Svoboda, 1973.
- Brandes, D.: Cesta k vyhnání 1938–1945. Plány a rozhodnutí o „transferu“ Němců z Československa a Polska. Praha, Prostor, 2002.
- Brandes, D.: Exil v Londýně 1939–1943. Praha, Karolinum, 2003.
- Brod, T., Čejka, E.: Na západnom fronte. Bratislava, Obzor, 1965.
- Brod, T.: Osudný omyl Edvarda Beneše 1939–1948. Československá cesta do sovětského područí. Praha, Academia, 2002.
- Brown, M. D.: Jak se jedná s demokraty. Britské ministerstvo zahraničí a československá emigrace ve Velké Británii 1939–1945. Praha, Beta, 2007.
- Bunža, R.: Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty. Washington, RSČ, 1990.
- Co chtějí socialisté, 1934.
- Čapka, F., Lunerová, J.: 1948: Vítězný únor. Cesta k převratu. Brno, Edika, 2012.
- Čechurová, J., Kuklík, J.: Exil československých zednářů v Londýně za druhé světové války. In: Historický obzor, 2004, IX.–X., s. 225–231.
- Čechurová, J., Randák, J. a kol.: Základní problémy studia moderních a soudobých dějin. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2014.
- Čejka, E.: Československý odboj na Západě (1939–1945). Praha, Mladá fronta, 1997.
- Čelovský, B.: Politici bez moci. První léta exilové Rady svobodného Československa. Šenov u Ostravy, Tilia, 2000.
- Černá kniha kapitalistického hospodaření před únorem 1948. Praha, Ministerstvo informací, 1948.
- Černý, B., Křen, J., Kural, V., Otáhal, M.: Češi, Němci, odsun. Praha, Academia,

- 1990.
- de Zayas, A. M.: *Nemesis at Potsdam*. Londýn, Routledge and Kegan Paul, 1977.
- Dejmek, J.: Hubert Ripka: pozapomenutý list z historie moderní české slavistiky i československé diplomacie. In: *Slovanský přehled*, roč. 84, 1998, č. 4, s. 407–416.
- Dejmek, J.: Slovanství Edvarda Beneše a pokusy o jeho aplikaci v politické praxi na sklonku války. In: *Válečný rok 1944*. Praha, HÚ A ČR, 2001, s. 87-104.
- Dejmek, J.: Velká Británie v zahraniční politice Československa 1918–1938. In: *Osudy demokracie ve střední Evropě, díl II*.
- Dvořáková, Z.: *O Miladě Horákové*. Praha, Eva, 2001.
- Fic, V. M.: *Československá strana národně sociální v exilu*. Brno, Prius, 2002.
- Formanová, L., Gruntorád, J., Přibáň, M.: *Exilová periodika*. Praha, Libri prohibiti, 1999.
- Frolík, J.: Osud fondů Studijního ústavu MV. In: *Archivní časopis*, roč. 48, 1998, č. 1, s. 4–15.
- Gebhart, J., Kuklík, J.: *Druhá republika 1938–1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha, Paseka, 2004.
- Gebhart, J., Kuklík, J.: Exil a domov – počátky spojení. In: *Historické listy*, 1995, č. 4, s. 28–31.
- Gebhart, J., Koutek, J., Kuklík, J.: *Na frontách tajné války: kapitoly z boje československého zpravodajství proti nacismu v letech 1938–1941*. Praha, Panorama, 1989.
- Gebhart, J., Kuklík, J.: *Velké dějiny zemí Koruny české, sv. XVa, b. Litomyšl*, Paseka, 2006 (2007).
- Goněc, V.: *An Eastern Schuman Plan? Project of Central European Coal and Steel Community and Political Community (1953)*. Brno, Centrum evropských studií, 2009.
- Goněc, V.: *Jak se vymanit z komunismu a co po komunismu?* Brno, Academicus, 2010.
- Goněc, V.: “Rusko a Evropa po čtyřiceti letech” v revizi Huberta Ripky. In: *O exilu, šlechtě, Jihoslovanech a jiných otázkách dějin moderní doby. Sborník K narozeninám Arnošta Skoupého*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2004.
- Goněc, V.: *Za sjednocenou Evropu. Z myšlenek a programů Huberta Ripky*. Brno, MU, 2004.

- Hahnová, E. Sudetoněmecký problém: Obtížné loučení s minulostí. Praha, Prago Media, 1996.
- Hanzlík, F., Pospíšil, J.: Soumrak demokracie. Reicinovo obranné zpravodajství na cestě KSČ k moci. Vizovice, Lípa, 2000.
- Harna, J.: Českoslovenští národní socialisté v mnichovské krizi.
In: Československý časopis historický, roč. XXII., 1974, č.1, s. 57–80.
- Harna, J.: Krize evropské demokracie a Československo 30. let 20. století. Praha, HÚ AV ČR, 2006.
- Harna, J.: Vnitropolitické souvislosti Mnichova. K diskusím o „krizi demokracie“ v Československu. In: Němeček, J.: Mnichovská dohoda, cesta k destrukci demokracie v Evropě. Praha, Karolinum, 2004.
- Hauner, M.: Edvard Beneš v Chicagu 1939 a počátky druhého odboje.
In: Historie a vojenství, 1996, č. 2, s. 31–55.
- Hauner, M.: Formování československého zahraničního odboje v letech 1938–1939 ve světle svědectví Jana Opočenského. Praha, Arenga, 2000.
- Hlavačka, M., Veber, V. a kol.: Dějiny Rakouska. Praha, Lidové noviny, 2002.
- Hroch, M.: Úvod do studia dějepisu. Praha, SPN, 1985.
- Ježek, V.: Voláme všechny. Československý revoluční vysílač na vlně 415,5 metru Ve dnech 5.–9. května 1945. Praha, NPL, 1966.
- Jirásek, Z., Trapl, M.: Exilová politika v letech 1948-1956. Olomouc, Centrum pro československá exilová studia, 1996.
- John, M.: Zář 1938. Možnosti obrany Československa, II. díl. Brno, Bonus A, 1997.
- Kaplan, K.: Československo v letech 1945–1948. Praha, SPN, 1991.
- Kaplan, K.: Československo v poválečné Evropě. Praha, Karolinum, 2004.
- Kaplan, K.: Největší politický proces. „M. Horáková a spol.“ Brno, Doplněk, 1995.
- Kaplan, K.: Nekrvavá revoluce. Praha, Mladá fronta, 1993.
- Kaplan, K.: Pět kapitol o Únoru. Brno, Doplněk, 1997.
- Kaplan, K.: Poslední rok prezidenta. Brno, Doplněk, 1994.
- Kaplan, K.: Poúnorový exil 1948-49. Liberec, Dialog, 2007.
- Kaplan, K.: První poválečná vláda. In: Sešity Ústavu pro soudobé dějiny ČSAV, r. 1993, sv. 5, s. 69–165.
- Kárník, Z.: České země v éře První republiky. Díl I.–III. Praha, Libri, 2003.
- Kastory, A.: Rewanż za Monachium. Kraków, nakladem Polskiej Akademii

- Umiejętności, 1996.
- Klepetař, H.: Seit 1918 ... Eine Geschichte der tschechoslowakischen Republik. Ostrava, Verlag Julius Kittls Nachvolger, s. d.
- Klímeck, A.: Plány Edvarda Beneše na poválečný vývoj Československa. In: Střední Evropa, roč. 30, r. 1993, s. 25–31.
- Klímeck, A.: Strany a stranictví v meziválečném Československu. In: Společnost v přerodu: Češi ve 20. století: sborník referátů z cyklické konference demokracie 2000. Praha, MÚ AV ČR, 2000.
- Klímeck, A.: Velké dějiny zemí Koruny české, sv. XIII., 1918–1929. Litomyšl, Paseka, 2000.
- Klímeck, A.: Velké dějiny zemí Koruny české, sv. XIV., 1929–1938. Litomyšl, Paseka, 2002.
- Klíma, V.: Ideový základ a vývoj Mladé generace Československé národní demokracie. Praha, Mladá generace, 1930.
- Klub Přítomnost. O úkolech klubu „Přítomnost“ ... Praha, Klub Přítomnost, 1934.
- Kocian, J.: Československá strana národně socialistická v letech 1945–1948. Brno, Doplněk, 2002.
- Kocian, J.: Československá strana národně socialistická v období po květnových volbách v roce 1946. In: Acta contemporanea. K pětadesátinám Viléma Prečana. Praha, ÚSD, 1998, s. 132–146.
- Kocian, J.: Diskuse a představy čs. politického exilu o programu obnovy poválečné ČSR. In: Válečný rok 1944, s. 124–125. Praha, MNO ČR, 2001.
- Kocian, J.: "Benešova strana" a "její" prezident za druhé světové války. In: Moderní dějiny 3, 1995, s. 159–171.
- Kocian, J.: K mechanismu vzniku první vlády Národní fronty Čechů a Slováků na počátku roku 1945. In: Rok 1945 v českých a evropských dějinách. Praha, Český svaz bojovníků za svobodu, 2000, s. 59–70.
- Kocian, J.: K programové a organizační činnosti Československé strany národněsocialistické před únorem 1948. In: Historické studie. K 70. M. Otáhala. Praha, ÚSD, 1998, s. 86–96.
- Kocian, J.: Sjezd Československé strany národně socialistické v předvečer padesátiletého jubilea v roce 1947. In: České země a Československo v Evropě XIX. aXX. století. Sborník prací k 65. narozeninám prof. dr. Roberta Kvačka. Praha, 1997, s. 489–505.

- Kokoška, S.: Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání. Praha, Lidové noviny, 2005.
- Kokošková, Z., Kocian, J., Kokoška, S.: Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody. Sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války. Praha, NA a ÚSD AV ČR, 2005.
- Koutek, O.: Prokop Drtina. Osud československého demokrata. Praha, Vyšehrad, 2011.
- Křen, J.: Do emigrace. Praha, Naše Vojsko, 1963.
- Křen, J.: V emigraci. Praha, Naše vojsko, 1969.
- Kříženecký, I.: Deset let Klubu Přítomnost 1927–1937. Praha, Fr. Borový, 1937.
- Kučera, Z., Štverák, V. a kol.: Chrestomatie z dějin pedagogiky. Praha, Karolinum, 1999.
- Kuklík, J., Němeček, J.: Cesta k oduznání Mnichova za druhé světové války. In: Němeček, J.: Mnichovská dohoda, cesta k destrukci demokracie v Evropě. Praha, Karolinum, 2004.
- Kuklík, J.: Co je zralé pro znárodnění? In: Dějiny a současnost, 12/2010, s. 33–36.
- Kuklík, J.: České a československé archivní dokumenty v Archivu Hooverova institutu. In: Soudobé dějiny, 1/98, s. 95–116.
- Kuklík, J.: Do poslední pence. Československo-britská jednání o majetkoprávních a finančních otázkách 1938–1982. Praha, Karolinum, 2007.
- Kuklík, J., Němeček, J., Šebek, J.: Dlouhé stíny Mnichova. Praha, Auditorium, 2011.
- Kuklík, J.: Edvard Beneš a Milan Hodža. Od Mnichova do vytvoření Československého národního výboru v Paříži. In: Moderní dějiny 7, 1999, s. 85–102.
- Kuklík, J.: Hodža versus Beneš. Praha, Karolinum, 1999.
- Kuklík, J., Němeček, J.: K počátkům druhého exilu Edvarda Beneše 1938–1939. In: ČČH, 1998, roč. 96, č. 4, s. 803–823.
- Kuklík, J.: Londýnský exil a obnova československého státu 1938–1945. Praha, Karolinum, 1998.
- Kuklík, J., Němeček, J.: Proti Benešovi! Praha, Karolinum, 2004.
- Kuklík, J.: Vznik Československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci 1939–1940. Praha, Karolinum, 1996.
- Kural, V.: Vlastenci proti okupaci. Praha, Karolinum, 1997.
- Kutnar, F., Marek, F.: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví.

- Praha, Lidové noviny, 1997.
- Kvaček, R.: ...a změněn svět. Praha, SPN, 1987.
- Kvaček, R.: Československý rok 1938. Praha, Panorama, 1988.
- Kvaček, R.: Diplomaté a ti druzí. K dějinám diplomacie za druhé světové války. Praha, Panorama, 1988.
- Kvaček, R.: Nad Evropou zataženo. Československo a Evropa 1933–1937. Praha, Svoboda, 1966.
- Kvaček, R.: Obtížné spojenectví. Politicko–diplomatické vztahy mezi Československem a Francií 1937–1938. Praha, Univerzita Karlova, 1989.
- Kvaček, R.: Osudná mise. Praha, Naše vojsko, 1958.
- Kvaček, R.: Poslední den. Praha, Epoque, 2011.
- Kvaček, R.: První světová válka a česká otázka. Praha, TRITON, 2013.
- Liška, R.: Slovanský ústav v meziválečném období (1919–1938). Rigorózní práce, FF UK, 2004.
- Loubetová, Z.: Hubert Ripka (1895–1958): „sovětofil“ nebo „západofil“? Osud politika, který se stal obětí československého boje za svobodu a demokracii. In: *Paginae historiae*, č. 19, 2011, s. 116–157.
- Lukeš, I.: Československo mezi Stalinem a Hitlerem. Praha, Prostor, 1999.
- Malíř, J., Marek, P. a kol.: Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004, díl I., II. Brno, Doplněk, 2005.
- Michálek, S.: Diplomát Štefan Osuský. Bratislava, VEDA, 1999.
- Mikulka, R.: Okolnosti prvního pokusu Huberta Ripky o útěk do emigrace v roce 1948. In: *Vlastivědný věstník moravský* 53, 2001, s. 293–296.
- Moulis, V.: Podivné spojenectví. K československo-sovětským politickým a hospodářským vztahům mezi dubnem 1945 a únorem 1948. Praha, Karolinum, 1996.
- Müller, H.: Dějiny Německa. Praha, Lidové noviny, 1995.
- Němeček, J. a kol.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002.
- Němeček, J.: Československá zahraniční politika po československo–sovětské smlouvě. In: *Válečný rok 1944*. Praha, MO ČR, 2001.
- Němeček, J.: Likvidace československé exilové vlády v Londýně. In: *Rok 1945 v Českých a evropských dějinách*. Praha, Český svaz bojovníků za svobodu,

2000.

- Němeček, J.: *Od spojenectví k roztržce*. Praha, Academia, 2003.
- Němeček, J.: 15. březen 1939 a čs. zastupitelské úřady v Polsku. In: *Historie vojenství*, roč. XLIII., r. 1994, č. 6, s. 22–41.
- Nodl, M.: *Dějepisectví mezi vědou a politikou*. Brno, CDK, 2007.
- Olivová, V.: *Ústav Edvarda Beneše v Londýně 1950 – 1964*. Praha, SEB, 2000.
- Orzoff, A.: *Battle for the Castle. The Myth of Czechoslovakia in Europe 1914-1948*. London, Oxford University Press, 2009.
- Paleček, P.: *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv: inventář osobního fondu*. Brno, Prius, 2000.
- Pasák, T.: *17. listopad 1939 a Univerzita Karlova*. Praha, Karolinum, 1997.
- Pavlát, D.: *Novinářská a politická dráha Huberta Ripky do vyvrcholení mnichovské krize na počátku října 1938 a jeho odchodu do exilu*. In: *Moderní dějiny*, roč. 17, 2009, č. 2, s. 65–129.
- Pejskar, J.: *Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981.*, sv. 1, část I. Konfrontace, 1982.
- Pelikán, J.: *Hospodářská spolupráce Československa s Bulharskem a Jugoslávií v prvních letech po skončení druhé světové války*. Kandidátská práce, FF UK Praha, 1988.
- Pernes, J.: *Až na dno zrad: Emanuel Moravec*. Praha, Themis, 1997.
- Pernes, J.: *Svět Lidových novin 1893–1993*. Praha, Lidové noviny, 1993.
- Petráň, J., Kavka, F.: *Dějiny Univerzity Karlovy 1802–1918*. Díl III. Praha, Karolinum, 1997.
- Pfaff, I.: *Historické kořeny reformního hnutí v české společnosti*. Köln, Index, 1988.
- Plesch, D.: *America, Hitler and the UN. How the Allies Won World War II and Forged a Peace*. London, I. B. Tauris & Co Ltd., 2011.
- Prinz, F.: *Wenzel Jaksch a Edvard Beneš v londýnském exilu*. In: *Střední Evropa*, 1993, roč. 8, č. 27, s. 38–56.
- Prokš, P.: *Československo a lidově demokratické státy 1945–1948*. Praha, Academia, 1989.
- Prokš, P.: *Československo a Západ 1945–1948. Vztahy Československa se Spojenými státy, Velkou Británií a Francií v letech 1945–1948*. Praha, ISV, 2001.
- Prokš, P.: *Ekonomicko-politická rokování mezi Československem a Spojenými státy*

- v letech 1945–1947. In: Slovanský přehled, 1/92, s. 11–20.
- Prokš, P.: Londýn a Praha na počátku míru. In: ČČH, 93/1995, č. 2, s.263–277.
- Prokš, P.: Poválečná rekonstrukce hospodářských vztahů Československa s Francií
V letech 1945 – 1948. In: Slovanský přehled, r. LXXXIII, 1997, č. 4,
s. 389 – 402.
- Raška, F. D.: Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa
1949–1961. Praha, Academia, 2009.
- Rems, V.: Průběh bojů o Prahu, jak jej vysílal československý rozhlas. Semily,
vlastní náklad, 1945.
- Sommer, K.: UNRRA a Československo. Opava, Slezský ústav AV ČR Opava, 1993.
- Staněk, T.: Odsun Němců z Československa 1945–1947. Praha, Academia, 1991.
- Staněk, T.: Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa
(1918–1948). Ostrava, 1992.
- Straka, K.: Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932–1939. Praha,
Ministerstvo obrany ČR, 2007.
- Suchý, Č., Hochman, J., Brejchová, J.: Emigranti proti národu. Praha, Mladá fronta,
1953.
- Šetřilová, J.: Československá strana národně demokratická v letech 1918–1923.
In: Časopis Národního muzea, 162, 1993, č. 3–4.
- Šindar, J.: Zemřel pod cizím jménem. Dramatický závěr života Jana Šrámka.
Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- Šmeral, J: Průvodce po fondech a sbírkách Centra pro československá exilová studia
při FF UP v Olomouci. 2. svazek, Rada svobodného Československa.
Olomouc, CČES, 2009.
- Šrámek, P. a kol.: Když zemřít, tak čestně. Československá armáda v září 1938.
Brno, Společnost přátel československého opevnění, 1998.
- Šustek, V.: Státní rada v Londýně v letech 1940–1941. In: Sborník archivních
prací 44, r. 1994, č. 2.
- Táborský, E.: Prezident Beneš mezi Západem a Východem. Praha, Mladá fronta,
1993.
- Tauš, K.: Slovník cizích slov, zkratk, novinářských šifer, pseudonymů a časopisů
pro čtenáře. Blansko, Karel Jelínek, 1947.
- Taylor, A. J. P.: Příčiny druhé světové války. Bratislava, Perfekt, 2005.
- Tomášek, D., Kvaček, R.: Generál Alois Eliáš. Praha, Epoque, 1996.

Tomášek, D., Kvaček, R.: Obžalována je vláda. Praha, Themis, 1999.

Tomeš, J.: Hubert Ripka, známý i neznámý. In: Ripka, H.: Únorová tragédie. Brno, Atlantis, 1995.

Uhlíř, J. B.: Národní demokrat Ladislav Rašín. In: Historický obzor, roč. 9, 1998, č. 11–12, s. 258–265.

von Arburg, A.: Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945. Brno, Matice moravská, 2010.

Paměti

- Bechyně, R.: *Pero mi zůstalo*. Praha, Dělnické nakladatelství, 1947.
- Beneš, E.: *Mnichovské dny*. Praha, Naše vojsko, 2003.
- Beneš, E.: *Paměti. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*. Praha. Orbis, 1947.
- Bernáček, P. A.: *Z Čech až na kraj světa*. Praha, Pallata, 1996.
- Buřiči a tvůrci 1897 – 1947. Praha, Melantrich, 1947.
- Clementis, V.: *Odkazy z Londýna*. Bratislava, Obroda, 1947.
- Černý, V.: *Křik Koruny české. Náš kulturní odboj za války 1938–1940*. Praha, Československý spisovatel, 1970.
- Černý, V.: *Paměti III (1945-1972)*. Brno, Atlantis, 1992.
- Černý, V.: *Pláč Koruny české*. Toronto, Sixty–Eight Publishers, 1977.
- de Gaulle, Ch.: *Válečné paměti 1940–1944*. Praha, Naše vojsko, 1989.
- Drábek, J.: *Z časů dobrých i zlých*. Praha, Naše vojsko, 1992.
- Drtina, P.: *Československo, můj osud, sv. I., II*. Praha, Melantrich, 1991.
- Ducháček, I.: *Naše účast v zahraničním odboji*. Praha, ČSNS, 1946.
- Feierabend, L.: *Politické vzpomínky, díl I.–III*. Brno, Atlantis, 1994.
- Feierabend, L.: *Soumrak československé demokracie, díl I., II*. Londýn, Rozmluvy, 1986.
- Feierabend, L.: *Z vlády doma do vlády v exilu*. New York, Universum Press Company, 1964.
- Fierlinger, Z.: *Ve službách ČSR*. Praha, Svoboda, 1949.
- Firt, J.: *Knihy a osudy*. Brno, Atlantis, 1991.
- Firt, J.: *Záznamy*. Köln, Index, 1985.
- Grant–Duff, S.: *Europe and the Czechs*. Harmondsworth, Penguin Books, 1938.
- Grňa, J.: *Sedm roků na domácí frontě*. Brno, Blok, 1968.
- Hejda, J.: *Žil jsem zbytečně*. Praha, Melantrich, 1991.
- Hora, O.: *Svědectví o puči*. Toronto, Sixty Eight Publishers Corporation, 1978.
- Hronek, J.: *Od porážky k vítězství*. Praha, Práce, 1947.
- Ivanov, M.: *Čech v Kanadě*. Praha, FAUN, 1994.
- Jaksch, W.: *Cesta Evropy do Postupimi*. Praha, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2000.
- Klátítl, F.: *Jak to bylo v Paříži*. Londýn, Čechoslovák, 1944.
- Klátítl, F.: *Republika nad stranami*. Praha, Melantrich, 1992.

- Klíma, V.: K historii domácího odboje za druhé světové války. In: Z počátků odboje. Praha, Naše vojsko, 1969.
- Kopecký, J.: Paměti diplomata. Praha, Torst, 2004.
- Kopecký, J.: Ženeva. Politické paměti 1939–1945. Praha, Historický ústav, 1999.
- Kopecký, V.: ČSR a KSČ. Praha, Rudé právo, 1960.
- Krejčí, L.: Obranoschopnost ČSR 1938. In: Odboj a revoluce, 2/1968.
- Krofta, K.: Z dob naší první republiky. Praha, Jan Laichter, 1939.
- Laštovička, B.: V Londýně za války. Praha, Svoboda, 1978.
- Laušman, B.: Kdo byl vinen? Vídeň, Vorwärts, 1953.
- Majskij, I. M.: Velvyslancem v Londýně. Praha, Svoboda, 1967.
- Masaryk, J.: Volá Londýn. Praha, Práce, 1948.
- Masařík, H.: V proměnách Evropy. Praha, Paseka, 2002.
- Mastný, V.: Vzpomínky diplomata: ze vzpomínek a dokumentů československého vyslance. Praha, Karolinum, 1997.
- Moravec, F.: Špión, jemuž nevěřili. Praha, Rozmluvy, 1990.
- Opočenský, J.: Válečné deníky Jana Opočenského (eds. Čechurová, J., Čechura, J., Kuklík, J., Němeček, J.). Praha, Karolinum, 2001.
- Osuský, Š.: Pravda vítězí! Londýn, Pravda, 1942.
- Peroutka, F.: Budování státu. Praha, Lidové noviny, 1991.
- Peroutka, F.: Deníky, dopisy, vzpomínky. Praha, NLN, 1995.
- Peroutka, F.: Byl Edvard Beneš vinen? Praha, H&H, 1993.
- Reynaud, P.: Unite or Perish. New York, Simon and Schuster, 1951.
- Slávik, J. L. J. V.: Můj otec Juraj Slávik. In: Michálek, S. a kol.: Juraj Slávik Neresnický. Bratislava, HÚ SAV, 2006.
- Smutný, J.: Svědectví prezidentova kancléře. Praha, Mladá fronta, 1996.
- Stránský, J.: Hovory k domovu. Praha, František Borový, 1946.
- Šaldův zápisník I., 1928–1929. Praha, Československý spisovatel, 1990.
- Šaldův zápisník VI., 1933–1934. Praha, Československý spisovatel, 1993.
- Šaldův zápisník VII., 1934–1935. Praha, Československý spisovatel, 1994.
- Táborský, E.: Prezidentův sekretář vypovídá: deník druhého zahraničního odboje. Curych, Konfrontace, 1983.
- Tigríd, P.: Marx na Hradčanech. Brno, Barrister & Principal, 2001.
- Zenk, P.: Mozaika vzpomínek. Olomouc, Centrum pro československá exilová studia, 1998.

Ripkovy publikace (řazeno chronologicky podle roku vydání)

- Ripka, H., Prohaska, D., Jakesch, V., Dvorský, V.: Království S.H.S. (Srbů, Chorvatů a Slovinců). Praha, Šolc a Šimáček, 1926.
- Ripka, H.: Boj za československou svobodu. Praha, Pokrok, 1928.
- Ripka, H.: Patnáct let československé demokracie. Praha, Pokrok, 1933
- Ripka, H.: Tvůrce Československa průkopníkem Nové Evropy. Praha, Svaz národního osvobození, 1936.
- Ripka, H., Nejedlý, Z., Gallas, J. (red.): Československo Sovětskému svazu k dvacátému výročí. Praha, Společnost pro kulturní a hospodářské styky s SSSR, 1937.
- Ripka, H.: Masarykovy metody politické. In: Štern, E., Ripka, H., Škrach, V. K., Šíma, J., Galla, K.: Masaryk myslitel. Praha, Pokrok, 1938.
- Ripka, H.: Munich: Before and After. Londýn, Gollanz, 1939.
- Ripka, H.: Československá zahraniční politika. Londýn, Čechoslovák, 1942.
- Ripka, H.: Likvidace Mnichova. Londýn, Čechoslovák, 1942.
- Ripka, H.: Russia and West. Londýn, New Europe Forum, 1942.
- Ripka, H.: Die Tschechoslowakei in der Weltalliaz. Londýn, Verlag Rudolf Fuchs House, 1943.
- Ripka, H.: The Problems of Central Europe. Londýn, Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs Information Service, 1943.
- Ripka, H.: S Východem a Západem. Londýn, Čechoslovák, 1944.
- Ripka, H.: Small and Great Nations. Londýn, Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs Information Service, 1944.
- Ripka, H.: The Future of the Czechoslovak Germans. Londýn, Czechoslovak–British Friendship Club, 1944.
- Ripka, H.: Československo v nové Evropě. Londýn, Lincolns–Prager, 1945.
- Ripka, H.: Československo ve světovém hospodářství. Praha, Nakladatelství Práce, 1945.
- Ripka, H.: Czechoslovakia in the European Problematics. Washington, Library of Congress, 1955.
- Ripka, H.: History of Czechoslovak Foreign Policy. Washington, Library of Congress, 1955.

Ripka, H.: Federation of East Central Europe. Washington, Library of Congress, 1955.

Ripka, H.: The Principles and Problems of Czechoslovak Foreign Policy. Washington, Library of Congress, 1955.

Ripka, H.: Eastern Europe in the Post-War World. Londýn, Methuen & Co, 1961.

Ripka, H.: Únorová tragédie. Brno, Atlantis, 1995.

11. Seznam příloh

Příloha I.

Seznam v letech 1914–1918 absolvovaných přednášek na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze

Příloha II.

Seznam v letech 1918–1919 absolvovaných přednášek na Právnické fakultě Karlovy univerzity v Praze

Příloha III.

Seznam přednášek, které proslovil v letech 1927–1936 v Klubu Přítomnost

Příloha IV.

Zpráva o cestě po Německu v květnu 1932

Příloha V.

Zpráva H. Ripky E. Benešovi o vnitřní a zahraniční politice, 31. července 1937

Příloha VI.

Zpráva pro E. Beneše o rozhovoru s L. Blumem, 25. a 26. září 1937

Příloha VII.

Zpráva pro E. Beneše o vzkazu W. Churchilla, který zprostředkovala S. Grant–Duff, 9. září 1938

Příloha VIII.

Dopis E. Benešovi, 20. září 1938

Příloha IX.

Dopis E. Benešovi, 7. října 1938

Příloha X.

Dopis E. Benešovi o svém postavení v Paříži, 24. září 1939

Příloha XI.

Seznam projevů v československém rozhlasovém vysílání v BBC (1940–1945)

Příloha XII.

Text rozhlasového projevu, 3. října 1941

Příloha XIII.

Seznam článků otištěných v týdeníku Čechoslovák (1940–1945)

Příloha XIV.

Depeše M. Hanáka z Ankary o poměrech rodinných příslušníků čs. exilové akce, kteří zůstali v protektorátu, 27. listopadu 1943

Příloha XV.

Dopis E. Beneše H. Ripkovi, 31. května 1944

Příloha XVI.

Záznam o vnitřní politice, 24. července 1944

Příloha XVII.

Depeše Z. Fierlingerovi do Košic, 16. dubna 1945

Příloha XIX.

Dopis profesorskému sboru ze dne 6. ledna 1946

Příloha XX.

Udělení venia docendi

Příloha XXI.

Zproštění úřadu ministra zahraničního obchodu

Příloha XXII.

Prohlášení předsednictva ČSNS ze dne 26. února 1948

Příloha XXIII.

Sdělení děkana ze dne 3. března 1948

Příloha XXIV.

Fonogram ZÚ StB k projevu v Hostinném a Vrchlabí, 21. února 1948

Příloha XXV.

Zpráva o Ripkově činnosti v zahraničí, 17. srpna 1948

Příloha XXVI.

Dopis T. Bati, 22. září 1948

Příloha XXVII.

Dopis z 16. dubna 1949, v němž Hubert Ripka informoval o vzniku oblastního sboru RSČ ve Francii francouzského ministra zahraničních věcí Roberta Schumana

Příloha XXVIII.

Obranný dopis, 28. dubna 1954

Příloha XXIX.

Fotografická příloha

12. Přílohy